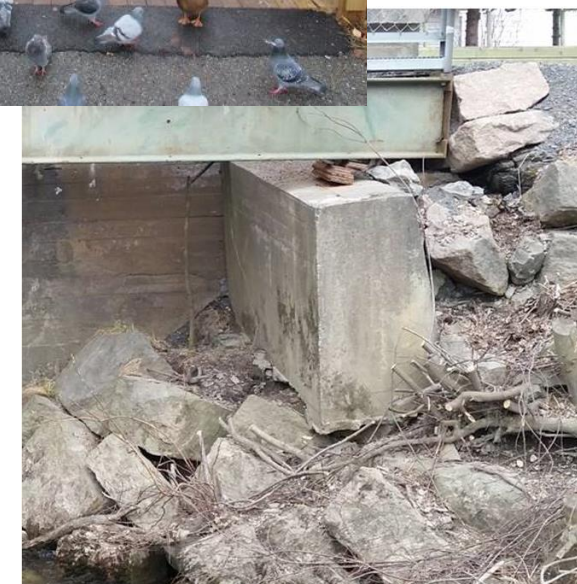

Asker
kommune

Kommunale bruer - vedlikeholdsbehov

Orienteringssak

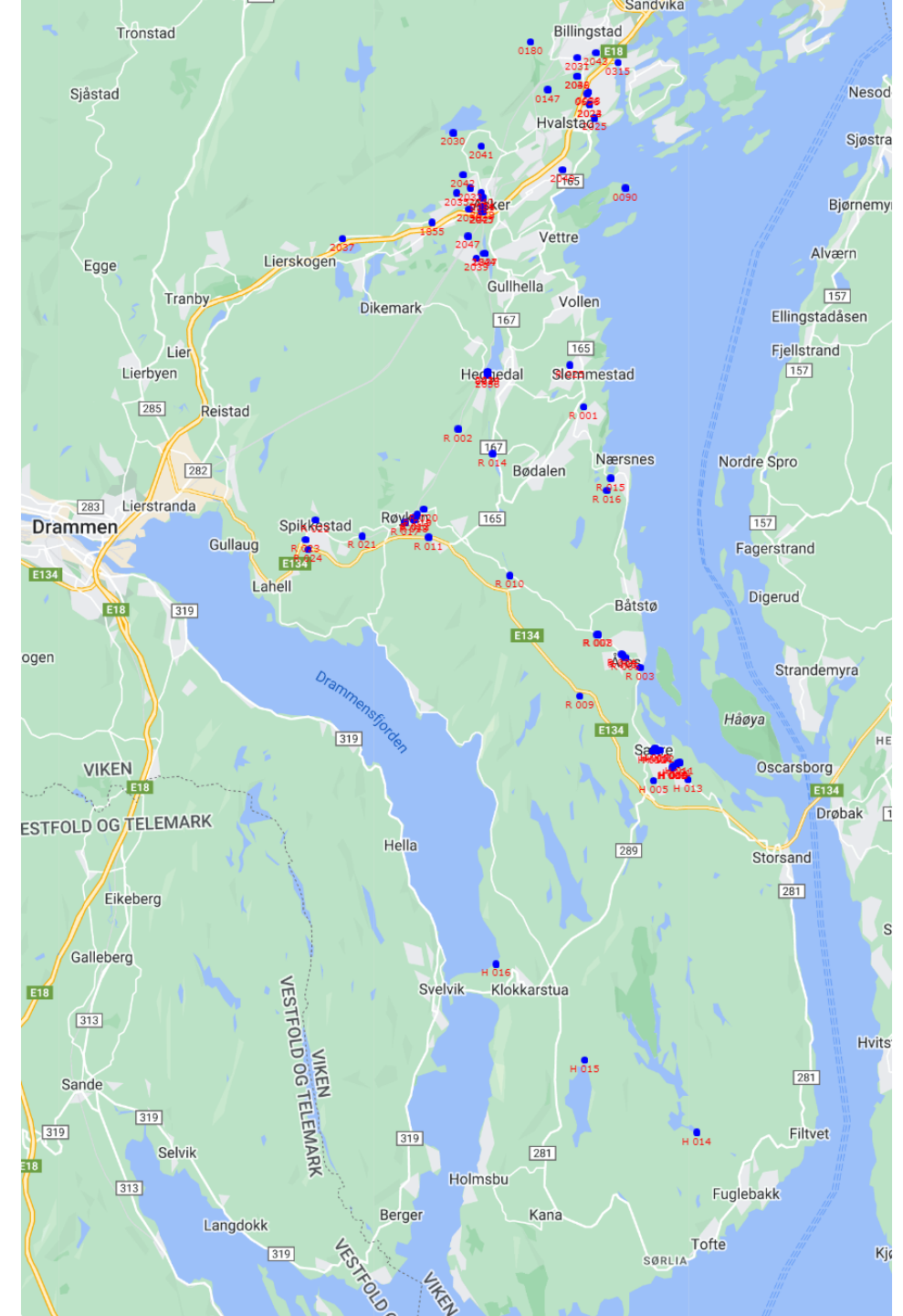

Asker, 26.09.24

Foto (alle): SafeControl

Asker kommune - bruer

- 77 kommunale bruer/kulverter, 2/3 på bilvei

Lovverk - Vegloven

- § 1 Til offentlig vei regnes (bl.a.) bruer
- § 1a Formålet med loven er (bl.a.) å sikre drift og vedlikehold og at trafikken kan gå på en samfunnstjenlig måte
  - «trygg og god avvikling av trafikken»
- § 20 Kommunen bærer utgiftene for (bl.a.) drift og vedlikehold av kommunale veier

Standarder Asker kommune

«Standard for drift og vedlikehold
av kommunale veier» (2021)

- Funksjonskrav
- Rutiner

Foto: SafeControl

Oppfølging av bruer

Inspeksjoner (basert på Vegdirektoratets anbefalinger, innleid kompetanse)

Tiltak

- Drift og vedlikehold

Jevnlig innsats (renhold, begroing, forhindre erosjon, skifte mindre deler)
-> verdibevaring

- Investeringer

Større oppgraderinger og utskifting

Stokker bru

Spesialinspeksjon

TILSTANDSVURDERING OG FORSLAG TIL TILTAK

Konstruksjonsnr/ navn.:
Oppdragsbeskrivelse/ nr.:

0180/Stokker bru
Spesialinspeksjon / 18186_Rev2023

Oppdragsgiver:
Representanter:

Asker kommune
Martin Martinsen

Oppdragsansvarlig:
Representanter:

Safe Control Engineering AS
Ommund Hansen, Kjell A. Aaberg
Dino Demirovic

Tilstand

Status - Tilstand bruer.

- ▶ ■ Bruer med kritiske skader: 12 st.
- ▶ ■ Bør utbedres iløpet av 1-3 år: 50 st.
- ▶ ■ Bør utbedres iløpet av 4-10 år: 13 st.
- ▶ ■ Anmerkning, tiltak ikke nødvendig: 0 st.
- ▶ ■ Bruer uten skader eller anmerkninger: 0 st.

Tilstand

**40 mill. kr,
2025-2029**

NR	Konstruksjonsnavn	SI **	Estimerte kostnader		Anbefales utført senest			Bruklassifisering			Merknader
			Drift (Rengjøring etc.)	Prosjekt (Utbedring eller utskiftinger)	Prio 1 2025	Prio 2 2027	Prio 3 2029	Vegliste	Brukklasse beregnet	Anbefalt BK***	
38	Nes Bru (Eldre bru ved Nesbrua)	Nei	kr -	kr -				BkT8-40	Ukjent	Ja	Museumsbru, skiltet m/G/S skilt
90	Konglungen bru	Nei	kr -	kr -				Ukjent	Ukjent	Nei	Nyere dato fra 1998, tegning i fi
147	Skustad	UTF	kr -	kr 3 000 000		x		At 3tonn	Ukjent	Nei	Ny bru skal bygges. Pris fra SI op
180	Stokker bru	UTF	kr -	kr 2 500 000	x			BkT8-40	Ukjent	Nei	SI 2023, anbefalt ny rør i fylling
284	Gamle Asker bru	UTF		kr 3 700 000		x		G/S	Ukjent	Nei	SI 2023, anbefalt ny bru/kulvert
315	Nesøybrua	Nei		kr -		x		Bk10-50	Ukjent	Nei	Bru fra 1957, tegning i filarkiv. U
623	Heggedal bru	UTF	kr -	kr 6 685 000		x		BkT8-40	Ukjent	Nei	SI 2023, anbefalt ny bru
656	Nesbrua	Nei	kr 30 000	kr -		x		Bk10-50	Ukjent	Nei	Bru fra 1972, tegning i filarkiv
1837	Bondivann bru (G/S)	Nei	kr 45 000	kr -		x		G/S	Ukjent	Nei	Bru fra 2012, tegning i filarkiv. N
1855	Drengsrud skole g/s	Nei	kr 45 000	kr 90 000		x		G/S	Ukjent	Nei	Pilar i akse 2, er ubeskyttet mot
2023	Nesåsen bru	Nei	kr 30 000	kr -	x			BkT8-40	Ukjent	Ja	Bru fra 1987, tegning i filarkiv, r
2024	Nesåsen G/S bru	Nei	kr -	kr 60 000			x	G/S	Ukjent	Nei	Bru fra 1993. Pris for nye nedløp

Hvor kritisk?

- Kunnskap fra inspeksjoner og rapporter
- Hvor kritisk er veiforbindelsen?
- Endringer i klima – styrtregn, flom, fryse-/tineperioder
- Veglova – vårt ansvar
- Veibudsjetten

Anbefaling – sett i lys økonomisk situasjon

Utføre deler av anbefalte tiltak frem til 2029

-prioritere innenfor tiltaksliste og avsette midler

Fordeler:

- Holde (flere) bruer åpne, med forsvarlig utført vedlikehold/investering
- Holde (flere) bruer i god nok stand (unngå akselerert forfall), med driftstiltak

Ulemper:

- Kan kreve stenging av enkelte bruer
- Akselerert forfall på bruer som ikke prioriteres
- Krever midler

Kommunedirektørens forslag til Handlingsprogram 2025-2028

HUST, 26. september 2024

Handlingsprogram 2025-2028

Kommunedirektørens forslag

FN'S BÆREKRAFTSMÅL

Asker
kommune

Status økonomi

Foto: Jan Wanggaard

Foto: Vibeke Glosli

En robust og bærekraftig økonomi er avgjørende for å kunne opprettholde og videreutvikle tjenestetilbudet til innbyggerne

Foto: Vibeke Glosli

Foto: Elin Eike Worren

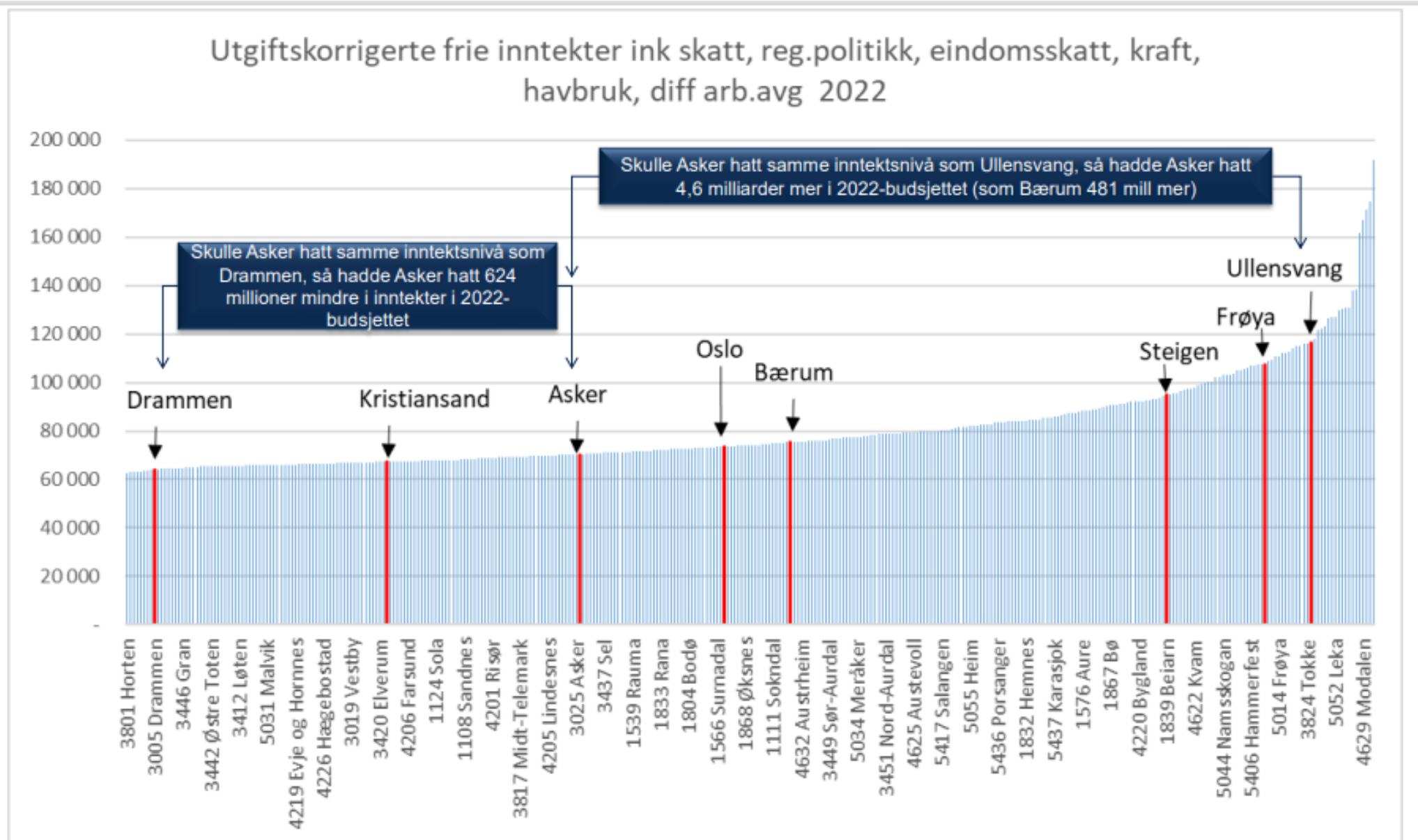
Kommuneloven

- Forsvarlig økonomiforvaltning – ivareta økonomisk handleevne over tid
- Budsjettet må være realistisk og i balanse
- Kommunen har fire handlingsregler for økonomistyring

Illustrasjon: Hyper

Asker har inntekter som en gjennomsnittskommune

Nasjonale endringer i formueskatt og nytt inntektssystem har redusert Asker kommunes inntekter

2024: 120 mill. kroner

2025: 200 mill. kroner

2026: 150 mill. kroner

2027: ?

Totalt: 470 mill. kroner over 3 år

	2025	2026	2027	2028
Netto driftsresultat	0,2 %	1,4%	1,4 %	1,4%

Illustrasjon: Hyper

Status økonomi per juli

Finans – god avkastning på energifondet:

Energifondet: avkastning på 182 mill. kroner + 10,9 prosent (årsbudsjett 80 mill. kroner/ 5 prosent)

Utbytte: 19 mill. kroner lavere enn budsjettet

Tjenesteområdene styrer etter budsjett:

Organisasjon, styring og utvikling: + 5 mill. kroner

Barnehage: -7 mill. kroner

Samfunnsutvikling: -4 mill. kroner

Pensjon: + 50 mill. kroner

Lavere skatteinntang enn budsjettet:

Svikt i skatteinntektene per juli. Prognose på 150 til 200 mill. kroner lavere enn budsjettet

Hovedutfordringen er en økende skattesvikt

Kommunebarometeret 2024 – Asker nr. 3

Basert på 155 nøkkeltall

Produktivitet
Effektivitet
Dekningsgrad
Kvalitet
Økonomistyring
Kontroll

Kilde: Kommunal Rapport

Asker
kommune

Økonomiplan 2025-2028

Foto: Jan Wanggaard

Foto: Vibeke Glosli

Nøkkeltall for budsjett 2025

Ansatte	Ca. 6 500
Brutto driftsinntekter	9,8 mrd.
Omstilling	200 mill.
Netto driftsresultat	20,4 mill.
Disposisjonsfond	1,1 mrd.
Avkastning energifond	88,6 mill.
Lånegjeld	9,8 mrd.
Gjeldsgrad	102 %
Budsjettrente	3,98 %

Fire handlingsregler for bærekraftig økonomi – foreslås endret !

1. Netto driftsresultat
  2. Lånegjeld
  3. Disposisjonsfond
  4. Verdibevarende vedlikehold formålsbygg
- Det skal tilstrebes egenfinansiering av investeringer på minimum 50 prosent løpet av perioden

Økonomireglement med tilhørende handlingsregler skal revideres og vedtas av kommunestyret i løpet av høsten 2024.

HANDLINGSREGLENE FOR ASKER KOMMUNE

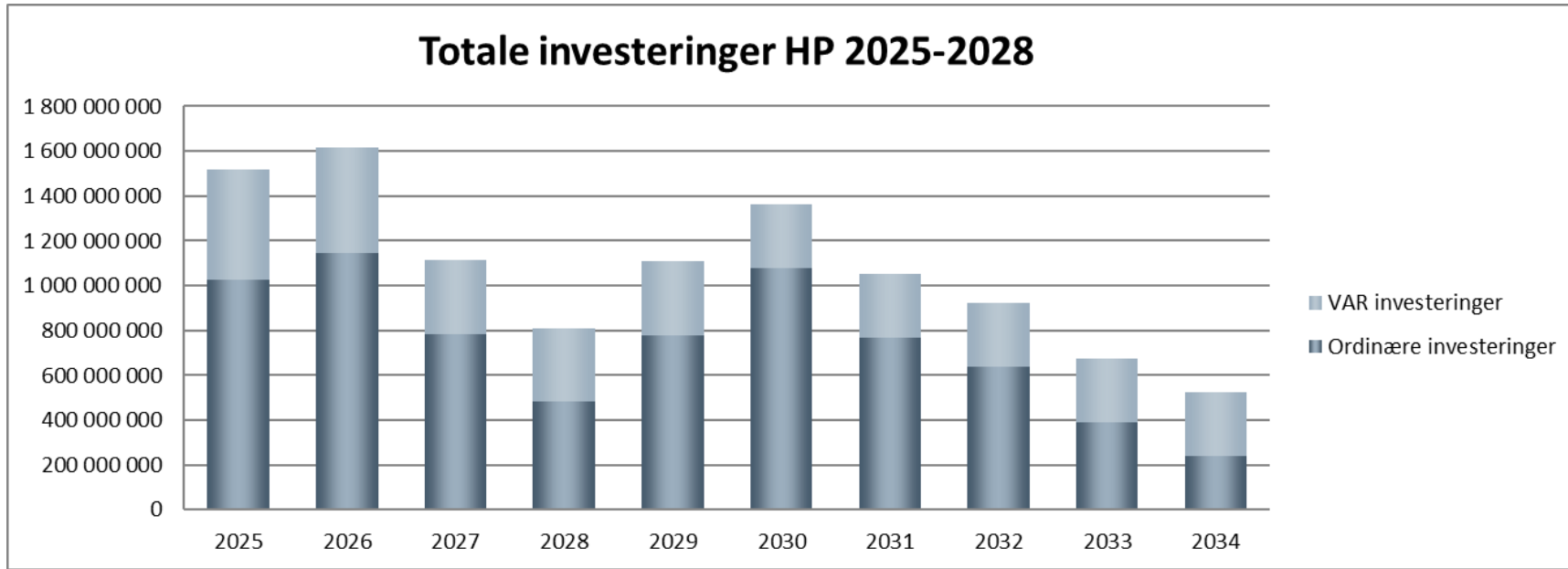
I prosent av driftsinntekter	Ikke godkjent resultat	Laveste akseptable resultat	Ønsket resultat
Netto driftsresultat	<1,75 %	1,75 - 3 %	>3 %
Disposisjonsfond	< 5 %	5 - 10 %	> 10 %
Gjeldsgrad	> 100 %	100 - 80 %	< 80 %
Verdibevarende vedlikehold formålsbygg	< 100 kr/m ²	100-140 kr/m ²	>140 kr/m ²

Foto: Vibeke Glosli

Investeringsnivå

Investeringer – vedtatte endringer i 2023 og 2024

Endringer i HP 2023-2026

- **14 investeringsprosjekter ble forskjøvet 2-3 år ut i tid.**
- **Halvering av sekkeposter i 3 år.**
- **Sekkeposter** til brannsikring, beredskap, ENØK tiltak, trafikksikkerhetstiltak og VAR-investeringer **ble skjermet**

Endringer i HP 2024-2027

- Utvidelse av **Solvang skole** forskyves **2 år ut i tid**. Planlagt ferdig i 2033.
- **Ny sentrumsskole med idrettshall** forskyves **2 år ut i tid**. Planlagt ferdig i 2030.
- **Ny urnelund Vardåsen** forskyves **3 år ut i tid**. Planlagt ferdig i 2029/2030.

Investeringer – foreslåtte endringer i 2025

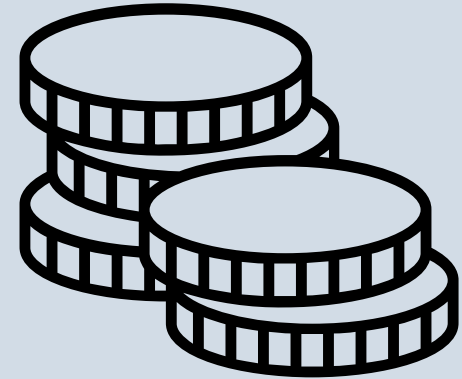
Foreslåtte endringer i HP 2025-2028

- **Sykehjem/boliger med heldøgnsomsorg Vette forskyves 2 år ut i tid.** Planlagt ferdig i 2032
- **Ny urnelund Vardåsen forskyves ut i tid.** Fra 2029/2030 til perioden **2032-2034**
- **Kommunedirektøren vil i tilleggsinnstillingen til handlingsprogrammet vurdere ytterligere endringer i investeringsbudsjettet**

Gebyrer og brukerbetalingar

Forutsetningar lagt til grunn for justering av gebyrar og brukarbetalingar

- **Kommunal deflator**
- **Selvkostkalkyle der dette kreves i lov og forskrift**
- **Justering fra sentrale myndigheter gjennom statsbudsjettet**

- Kommunen har tidligere gjennomgått de viktigste områdene for økte inntekter, **som plan- og byggesaksgebyrar, svømmehaller og vann og avløp**
- Kommunedirektøren vil i forbindelse med tilleggsinnstillingen **vurdere parkeringsavgiftene**

Asker
kommune

Omstilling og effektivisering

Foto: Jan Wanggaard

Foto: Vibeke Glosli

- **Vi drøfter og informerer om foreløpige forslag**
- **Det legges opp til medvirkning i det videre arbeidet**
- **Tiltakene skal utredes nærmere i egne saker / tilleggsinnstillingen**
- **Endelig vedtak i forbindelse med HP-behandlingen i desember**

Omstillingsbehov 2025-2028

Beløp i 1000 kr

Tjenesteområde	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028
Medborgerskap	-8 200	-8 200	-8 200	-8 200
Oppvekst	-30 400	-30 400	-30 400	-30 400
Organisasjon, styring og utvikling	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Samfunnstjenester	-10 800	-10 800	-10 800	-10 800
Samfunnsutvikling	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
Tjenesteovergripende	-100 000	-250 000	-250 000	-250 000
Velferd	-36 600	-36 600	-36 600	-36 600
Totalsum	-200 000	-350 000	-350 000	-350 000

Omstilling handler om å **tilpasse kommunens drift til gjeldende økonomiske rammer** og tilgjengelige ressurser, enten ved **økt produktivitet, utvikling eller endring av tjenestetilbudet.**

Omstilling på 200 mill. kroner i 2025

Pakke 1

Før endringer i inntektssystemet

100 mill. kroner

Pakke 2

Etter endringer i inntektssystemet

100 mill. kroner

- I hovedsak **løpende effektivisering** og tjenesteutvikling.

- **15 utredningsoppdrag** – jf. formannskapetets seminar 20. august.
- **Redusert eller endret tjenestetilbud**
- **Vise handlingsrom** – ytterligere tiltak er under utredning

Alle forslag til omstillingstiltak av prinsipiell karakter legges frem i tilleggsinnstillingen, som **offentliggjøres 22. oktober.**

Hovedstrategier for omstillingen

1. **Befolkningsvekst** – sikre økte skatteinntekter
2. **Løpende effektivisering** – økt produktivitet og bemanningstilpasning
3. **Endret tjenestetilbud** – kvalitet, omfang og struktur
4. **Økte inntekter** – gebyrer og brukerbetaling
5. **Redusere og utsette investeringer** – redusere kapitalkostnader i driftsbudsjettet
6. **Andre strategiske omstillingstiltak** – strukturtiltak en bedre ressursutnyttelse

Hvordan finner vi handlingsrommet – alternativer?

Illustrasjon: Hyper

Omstillingstiltak under utredning

- Endringer i skole- og barnehagestruktur
- Endring i utbygging/oppstart av sykehjem i Heggedal
- Endre innbyggertorgstrukturen
- Redusere tilskudd til frivillighet, kultur og idrett
- Redusere administrative årsverk
- Formålsbygg og boliger – arealeffektivitet og innsparingspotensial
- Kontorarbeidsplasser – arealeffektivitet og innsparingspotensial
- Redusere verdibevarende vedlikehold
- Redusere/utsette investeringer der det ikke er inngått kontrakt

- Salg av kommunal eiendom
- Redusere VA-investeringer og VA-gebyrer (for å redusere gebyrutgifter for innbyggerne)
- Realisere verdier i kommersielle selskaper
- Bibliotekstruktur
- Redusere næringsbudsjettet

Kommunedirektøren **vil også legge frem noen alternative tiltak** tilsvarende omkring ¼ av det totale omstillingsbeløpet.

Samtidig må vi huske på...

- **92 prosent** av Asker kommunes budsjett er som før.
- **Vi får til mye** til tross for flere år med krevende omstilling
- Asker ligger på **3. plass i kommunebarometeret**
- Budsjettet er **kompensert for befolkningsvekst og prisstigning**

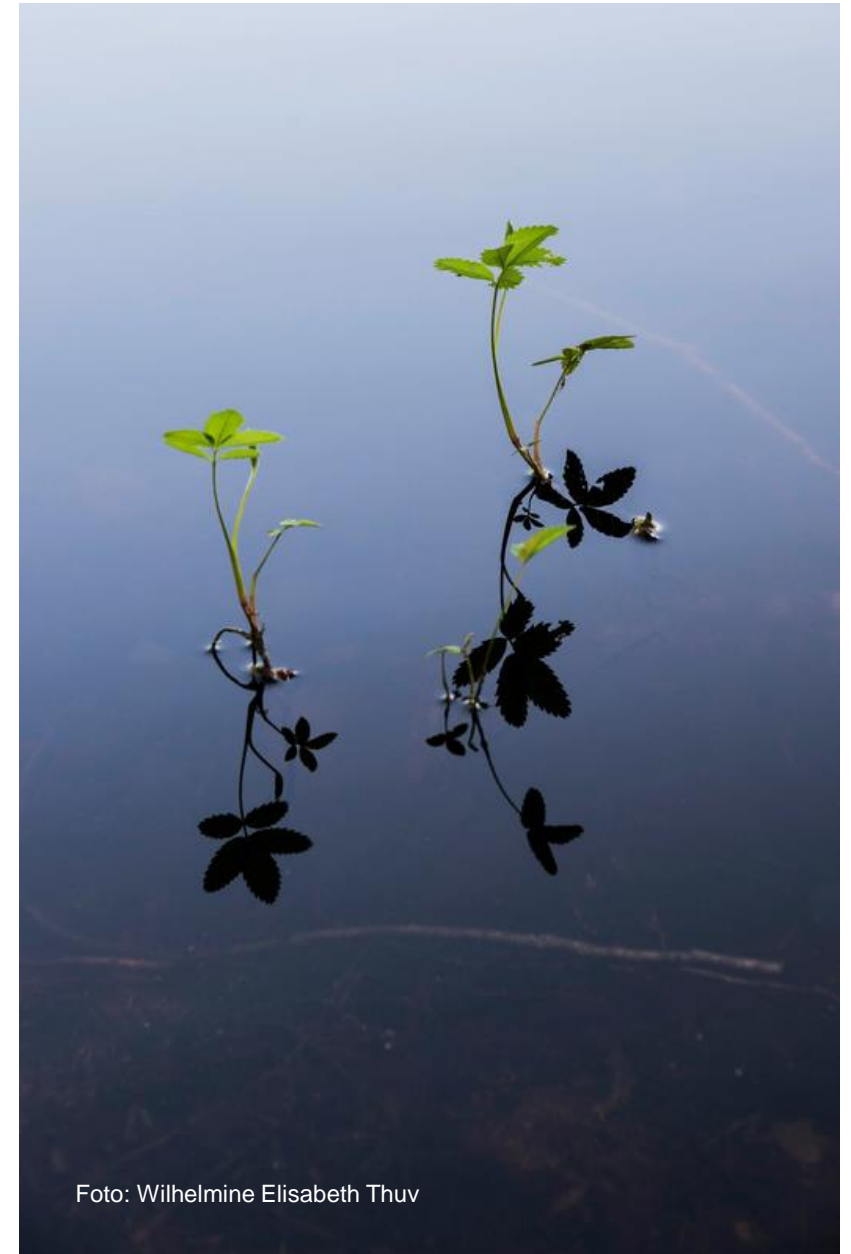

Foto: Wilhelmine Elisabeth Thuv

Asker
kommune

Tjenesteområdene

Foto: Jan Wanggaard

Foto: Vibeke Glosli

Samfunnstjenester

Prioriteringer i perioden

- Tjenesteutvikling, omstilling og effektivisering
- Klima og sirkulærøkonomi
- Bevare og tilrettelegge natur- og kystområder
- Bærekraftig landbruk
- Sikker vannforsyning og rene vannmiljøer
- Effektive og klimavennlige samferdselsløsninger
- Trygge brann- og redningstjenester
- Hensiktsmessige kommunale bygg og boliger
- Digitalisering for bedre og mer effektive tjenester

Foto: Vibeke Glosli

Beløp i 1000 kr

Programområde	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028
Eiendom	473 342	482 965	491 396	515 687
Felles samfunnstjenester inklusive brann og redning	86 348	86 348	86 348	86 348
Miljø og samferdsel	165 619	171 170	171 825	172 505
Vann og avløp	3 053	3 053	3 053	3 053
Totalsum	728 361	743 536	752 622	777 593

Tiltak – drift og investering

Driftsbudsjett 2025 (de største tiltakene i 2025)

- Driftskonsekvenser av investeringer – FDV-kostnader (11,3 mill. kr)
- Leieavtale ny vaksinasjonsklinikk (1,4 mill. kr)
- Omstilling/effektivisering, pakke 1 (-10,8 mill. kr)
- Omstilling/effektivisering, pakke 2 (ca -75 mill. kr)
- Reserverliste for omstilling/effektivisering (? mill. kr)

Investeringsbudsjett

Beløp / 1000

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp		
	Ferdig år	Brutto prosjektutgift	2025
Samfunnstjenester			
Asker Drift - investeringer	LØPENDE		2 500
Brannforebygging - formålsbygg	LØPENDE		6 000
Brannstasjon Hunum	2025	109 500	30 900
Elendomsutvikling	LØPENDE		1 000
Idrett - mellomromsprosjekt Risenga	2026	66 704	700
Klimatiltak	LØPENDE		625
Klimatiltak - ENØK	LØPENDE		4 000
Klimatiltak - mobilitet formålsbygg	LØPENDE		3 000
Klimatiltak - mobilitet rettet mot Askersamfunnet	LØPENDE		1 000
Koordineringspott - administrasjonsbygg	LØPENDE		1 000
Koordineringspott - flombiltak/klimatilpasning	LØPENDE		17 500
Områdeplan for fremtidig infrastruktur Slemmestad	2031	525 500	6 500
Samferdsel - gang- og sykkelbro Nesøya	2027	63 800	2 000
Samferdsel - oppfølging av sykkelstrategi inkl. FutureBike/bygg	LØPENDE		20 500
Samferdsel - oppgradering veilysanlegg	LØPENDE		2 000
Samferdsel - parkering	LØPENDE		500
Samferdsel - trafiksikringstiltak	LØPENDE		10 000
Samferdsel - trafiksikringstiltak - Nyveien	2028	41 300	0
Samferdsel - utbedring kommunale veier	LØPENDE		11 000
Slemmestad - Vaterlandskvartalet	2027	380 400	90 000
Stikkledninger - rehabilitering	LØPENDE		750
Tettstedsutvikling	LØPENDE		3 000
Turveier og friområder	LØPENDE		6 000
Universell utforming	LØPENDE		2 000
VAR - miljøtiltak Yggeset og Follstad gjenvinningsstasjoner	LØPENDE		2 000
VAR - omlastestasjon Yggeset gjenvinningsstasjon	2025	100 600	20 600
VAR - rehabilitering vann- og avløpsanlegg	LØPENDE		282 000
VAR - utbygging vann- og avløpsanlegg	LØPENDE		186 000
Vassdragsanlegg (dammer)	2026	52 318	29 000
Sum Samfunnstjenester		1 340 123	742 075

Fokus for Samfunnstjenester i HP2025-28

- Handling mot klimaendringene (vedtatt 15.06.21)
- Vann og vannmiljø (vedtatt 08.03.22)
- Naturmangfold (vedtatt 20.06.23)
- Eiendom (vedtatt 30.01.24)
- Samferdsel og mobilitet (vedtatt 10.09.24)
- Sirkulærøkonomi
- Klimatilpasning
- Natur og kystområdene
- Landbruk; vern av skog
- Reservevann Sætre
- Nye avløpsløsninger Åros og Lahell
- Vei og gatelys; private/kommunale
- Brannsikring Holmsbu/boliger
- Kontorarbeidsplasser
- LED-lys

Asker
kommune

Videre fremdriftsplan

Foto: Jan Wanggaard

Foto: Vibeke Glosli

Viktige saker og milepeler

- Tilleggsinnstillingen gjøres kjent 22.10.;
  - HUST 31.10., FSK 19.11., KS 19.12.
- Sak om salg av eiendommer FSK 19.11., KS 19.12.
- Sak om konkurranseutsetting/benchmarking:
  - HUST 31.10., FSK 5.11., KS 12.11.

Tidspunkt	Aktivitet
17.09.24	Kommunedirektørens forslag til HP 2025-2028 legges frem
18.09.24 – 04.10.24	Høringsperiode – kommunedirektørens forslag til HP 2025-2028
19.09.24 (ungdomsråd) / 24.09.24 (utvalg oppvekst)	Sak om nedleggelse av skoler – høringssak (høringsfrist 07.11.24)
24.09 – 26.09.24	Utvalgsmøter – presentasjon av HP 2025-2028
22.10 – 23.10.24	Økonomiseminar formannskapet (ekstraordinært)
25.10.24	Tilleggsinnstillingen til HP 2025-2028 offentliggjøres
01.11.24 08.11.24	Frist for partiene å stille skriftlige spørsmål til HP 2025-2028 Frist for kommunedirektøren å besvare spørsmålene.
05.11.24	Dialogmøte mellom formannskapet og fellesrådene
21.11.24 (ungdomsråd) / 26.11.24 (utvalg oppvekst) / 03.12.24 (formannskap) / 19.12.24 (kommunestyret)	Sak om nedleggelse av skoler - annengangsbehandling
28.11.24	Frist for partienes endringsforslag til HP 2025-2028 (salderte pakker)
29.10 – 31.10.24 (hovedutvalg) 21.11.24 (råd) 03.12.24 (formannskap)	Sak – kommunedirektørens forslag til HP 2025-2028, inkludert gebyrer, tillegginnstilling og partienes endringer
04.12 – 18.12.24	Høringsperiode – formannskapets innstilling til HP 2025-2028
05.12.24	Frist for partienes verbalforslag
19.12.24 (kommunestyret, ny dato)	Kommunestyret vedtar HP 2025-2028

Trafikksikkerhetsplan

Asker kommune 2024-2027

En samlet plan for trafiksikkerhetsarbeidet

- Nullvisjonen
  - mål om null drepte eller hardt skadde i trafikken innen 2050
- Fysiske trafiksikkerhetstiltak
- Trafikantrettede trafiksikkerhetstiltak
- Planen har vært på intern høring
- Underordnet Temaplan Samferdsel

Hjertesone

- Konsept utarbeidet av Trygg Trafikk
- Eget prosjekt ved hver skole
- Mål om at flere går og sykler til skolen, ved hjelp av både fysiske og trafikantrettede tiltak
- Vi skal i gang med dette i Asker. Prosjektgruppe er nylig opprettet.

Poengkriterier

Fysiske tiltak

- Hvordan avgjøre hvilket tiltak som skal gjøres først?
- Mindre tiltak utføres innenfor fast bevilgning etter prioriteringsliste
- Større prosjekter utføres etter politisk behandling

- Kriterier som er nye fra tidligere:
  - Spesielle driftsutfordringer
  - Missing link
  - Reguleringsstatus
  - Utførelse sammen med andre prosjekter

Trafikksikker kommune

- Asker er Trafikksikker kommune
- Kvalitetsstempel for de kommunene som jobber langsiktig og systematisk med trafikksikkerhet
- Eksempler på fordeler:
  - Kommunen inviteres til å delta i kampanjer
  - Kommunen får i år 300 gratis reflekser, som skal deles ut til innbyggere
  - Trygg Trafikk innhenter dokumentasjon fra forskjellige deler av kommunen og sjekker at rutiner osv er i orden

Mikromobilitet

(inkl. elsykkel, elsparkesykkel)

- Praktisk og positivt i forhold til å få flere til å gå og sykle
- Samtidig en del utfordringer trafiksikkerhetsmessig
- Trafikantrettede tiltak
  - Hjelmbruk/fart
  - Trafikkforståelse barn/ungdom
- Fysiske tiltak
  - Separering av trafikantgrupper?
  - Relativt nye utfordringer for hele landet. Statens vegvesen jobber overordnet med dette

Fylkesvei

- Innbygger-innspill bør samles i større initiativ (FAU, vel etc) og sendes Akershus fylkeskommune med Asker kommune på kopi
- Større tiltak settes på kommunens prioriteringsliste for tiltak på fylkesvei
  - Prioriteringskriterier
  - Kan starte regulering (i samarbeid, men obs kostbart)
  - Sendes inn til fylkets handlingsprogram og fylkeskommunale trafiksikkerhetsplaner
  - Brukes i dialogmøter

Veien videre

- Høring - skoler, barnehager, foreninger, vel m.fl.
- Vedtatt plan
  - 4-årig
- Årlig rapportering til utvalget

- Innspill tas i mot fortløpende på post@asker.kommune.no, merk "trafikksikkerhet"

Møteinnkalling

Utvalg	Dato	Sted
Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024 kl. 17:00	Asker rådhus

Merknad

Eventuelt forfall må meldes snarest på e-post:

politisk.sekretariat@asker.kommune.no.

Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed fra møtesekretær.

Tematime

- Presentasjon av HP 2025-28.

Sakskart

Saker til behandling

27/24	24/15493-1	Godkjenning av protokoll utvalg for samfunnstjenester 29. august 2024
28/24	24/02334-23	Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035
29/24	24/02769-1	Kommunale bruer - vedlikeholdsbehov
30/24	24/14966-1	Ny trafiksikkerhetsplan for Asker kommune - høring
31/24	24/03005-15	Klage på avslag på søknad om fradeling av Asker prestegårdsbolig, gbnr. 1/1, Asker kommune.
32/24	24/12081-2	Høring - lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven)
33/24	24/13593-1	Reglement for delegering og innstilling

Referatsaker

Asker, 16.09.2024
Lars Kristian Wear
Leder i utvalg for samfunnstjenester

Møteprotokoll

Utvalg for samfunnstjenester

Dato	Tid	Sted
26.09.2024	17:00 – 20:13	Asker rådhus

Møtet ble ledet av Lars Kristian Wear.

Til stede:

Funksjon	Navn	Møtte for
Leder	Lars Kristian Wear (H)	
Nestleder	Espen Hansen Aspås (FrP)	
Utvalgsmedlem	Kåre Johnny Møllerhagen (H)	
Varamedlem	Finn Edvin Brøndal (H)	Cathrine Jensen
Utvalgsmedlem	Kari Sofie Bjørnsen (H)	
Utvalgsmedlem	Aud Jorunn Vullum (H)	
Utvalgsmedlem	Gunn-Torill Homme Mathisen (V)	
Utvalgsmedlem	Jakob Wahl (A)	
Utvalgsmedlem	Sara Louise Skjælaaen Vatn (MDG)	
Utvalgsmedlem	Inger Johanne Aaby (Sp)	
Utvalgsmedlem	Odd Flock (INP)	Fra kl. 17:10

Forfall:

Utvalgsmedlem Cathrine Jensen

Til stede fra administrasjonen:

Direktør	Ragnar Sand Fuglum
Protokollfører	Johan Kvarving Vik

Møtet ble satt med 10 medlemmer til stede.

Det var ingen merknader til innkallingen eller habilitet.

Leder foreslo at ettersendt sak 34/24 ble satt på kartet. Dette fikk tilslutning.

Saksliste

Side

Saker til behandling			
27/24	24/15493-1	Godkjenning av protokoll utvalg for samfunnstjenester 29. august 2024	3
28/24	24/02334-23	Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035	3
29/24	24/02769-1	Kommunale bruer - vedlikeholdsbehov	5
30/24	24/14966-1	Ny trafikkisikkerhetsplan for Asker kommune - høring	6
31/24	24/03005-15	Klage på avslag på søknad om fradeling av Asker prestegårdsbolig, gbnr. 1/1, Asker kommune.	9
32/24	24/12081-2	Høring - lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven)	10
33/24	24/13593-1	Reglement for delegering og innstilling	11
34/24	24/13606-1	2. tertial rapport 2024 - økonomi	13
Referatsaker			

Saker til behandling

27/24 Godkjenning av protokoll utvalg for samfunnstjenester 29. august 2024

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	27/24

Leders forslag til vedtak

1. Protokollen fra møtet i utvalg for samfunnstjenester 29.08.2024 godkjennes slik den foreligger.

Behandling

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Protokollen fra møtet i utvalg for samfunnstjenester 29.08.2024 godkjennes slik den foreligger.

28/24 Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Eldrerådet	19.09.2024	24/24
2 Ungdomsrådet	19.09.2024	29/24
3 Råd for personer med funksjonsnedsettelse	19.09.2024	21/24
4 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	28/24
5 Utvalg for medborgerskap	26.09.2024	31/24
6 Kommunestyret	15.10.2024	

Kommunedirektørens forslag til vedtak

1. Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035 tas til orientering.
2. Handlingsplanen for friluftslivets ferdselsårers anleggsliste, med anslag for investeringer, følges opp i fremtidige handlingsprogram og årlig anleggsliste for spillemidler.

Behandling

Rådgiver Heidi Rustand var til stede for å svare ut spørsmål.

Inger Johanne Aaby (Sp) fremmet følgende tilleggsforslag:

Nytt vedtakspunkt:

Handlingsplanen for friluftslivets ferdselsårers anleggsliste, med anslag for investeringer brukes som grunnlag for idrettslag, friluftslivsorganisasjoner og andre frivillige organisasjoners søknader om tiltak gjennom aktivitetspotten som følges opp i fremtidige handlingsprogram.

Kåre J. Møllerhagen (H) fremmet følgende tilleggsforslag på vegne av V, H og FrP:

Der hvor det er interesse og mulighet for å benytte idrettslag eller andre frivillige organisasjoner skal disse gis mulighet for å rydde, drifte og vedlikeholde stier, løyper, idrettsanlegg, etc som egner seg for dette og hvor kommunen har budsjettert med drift og vedlikehold.

Jakob Wahl (A) fremmet følgende tilleggsforslag:

Forslag til nytt punkt:

Kommunen fortsetter å ha dialog med grunneiere om forsøksvis å etablere alternativ sti/vei der tidligere etablerte ferdselsårer har gått gjennom gårdstun.

Aabys tilleggsforslag ble enstemmig vedtatt.

Wahls tilleggsforslag ble enstemmig vedtatt.

Møllerhagens tilleggsforslag ble enstemmig vedtatt.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035 tas til orientering.
2. Handlingsplanen for friluftslivets ferdselsårers anleggsliste, med anslag for investeringer, følges opp i fremtidige handlingsprogram og årlig anleggsliste for spillemidler.
3. Handlingsplanen for friluftslivets ferdselsårers anleggsliste, med anslag for investeringer brukes som grunnlag for idrettslag, friluftslivsorganisasjoner og andre frivillige organisasjoners søknader om tiltak gjennom aktivitetspotten som følges opp i fremtidige handlingsprogram.
4. Der hvor det er interesse og mulighet for å benytte idrettslag eller andre frivillige organisasjoner skal disse gis mulighet for å rydde, drifte og vedlikeholde stier, løyper, idrettsanlegg, etc som egner seg for dette og hvor kommunen har budsjettert med drift og vedlikehold.
5. Kommunen fortsetter å ha dialog med grunneiere om forsøksvis å etablere alternativ sti/vei der tidligere etablerte ferdselsårer har gått gjennom gårdstun.

29/24 Kommunale bruer - vedlikeholdsbehov

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	29/24

Kommunedirektørens forslag til vedtak

1. Saken tas til orientering.

2. Kommunedirektøren kommer på nyåret tilbake med en plan for gjennomføring av deler av anbefalt tiltaksprogram, med tilhørende konsekvenser og eventuell stenging av bruer.

Behandling

Rådgiver Mari Gabrielsen innledet til saken og svarte ut spørsmål (*presentasjon*).

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Saken tas til orientering.
2. Kommunedirektøren kommer på nyåret tilbake med en plan for gjennomføring av deler av anbefalt tiltaksprogram, med tilhørende konsekvenser og eventuell stenging av bruer.

30/24 Ny trafiksikkerhetsplan for Asker kommune - høring

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	30/24

Kommunedirektørens forslag til vedtak

1. Trafiksikkerhetsplanen legges ut til høring slik den er presentert i vedlegg A, 1, 2 og 3. Høringsfrist er 17.november 2024.

Behandling

Avdelingsleder Martin Martinsen innledet til saken og svarte ut spørsmål (*presentasjon*).

Aud Vullum (H) fremmet følgende forslag på vegne av V, H og FrP:

Utvalget vedtar kommunedirektørens forslag med følgende oppdatering av vedlegg 2 og 3 før høring.

I vedlegg 2 settes følgende inn i planen:

1. Ny gang og sykkelvei fra E134 til Luftveien.
2. Ny gang og sykkelvei fra Luftveien til Hyggenhagan.
3. Sundbyveien: videreføre gangvei fra Nærsnes i retning Morberg t.o.m nedfart til båthavn, for å sikre at gående har mulighet til å forflytte seg fra Nærsnes til avkjøringen til båthavnen, ca. 200 meter.

Administrasjonen setter disse inne etter vurdert prioritet før høring.

Vedlegg 3:

Oppdateres i tråd med Formannskapetets sak 36/24 Asker kommunes innspill til Akershus kommunes handlingsplan samferdsel.

Det understrekes prioritert Kornmagasinet til Grodalen (13000 biler ÅTD) og gammel kommunegrense til Bøveien.

Espen Hansen Aspås (FrP) fremmet følgende tilleggsforslag:

Punkt 6.2.6 s 38 tas ut av planen.

«Piggdekk-kampanje for innbyggere: Innbyggere kan melde seg på kampanje hver høst, og får 1000kr i avslag på kjøp og montering av piggdekk på sykkelen.»

Inger Johanne Aaby fremmet følgende endringsforslag:

punkt 6.2.7 Mikromobilitet s.38

Siste kulepunkt endres til: Kommunen utarbeider lokalt regelverk (krav om parkering av el-sparkeykler på dedikerte parkeringsplasser).

Vullums forslag ble enstemmig vedtatt.

Hansen Aspås' forslag ble vedtatt mot 2 stemmer (A og MDG).

Aabys forslag ble enstemmig vedtatt.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Espen Hansen Aspås ba om følgende protokolltilførsel:

Denne representanten ber om at Formannskapetets vedtak av 12.03.2024 følges opp:

«Asker kommune påtar seg regulering av strekningen langs Røykenveien, fra der dagens G/S-vei slutter ved Heggedal/Stokkerskogen og ned til Bøveien.»

Denne representanten ber om at status på arbeidet redegjøres for i løpet av Q4 2024

Protokolltilførselen ble tilsluttet av Sara Vatn (MDG) og Odd Flock (INP).

Vedtak

1. Trafikksikkerhetsplanen legges ut til høring slik den er presentert i vedlegg A, 1, 2 og 3. Høringsfrist er 17.november 2024.
2. Utvalget vedtar kommunedirektørens forslag med følgende oppdatering av vedlegg 2 og 3 før høring.

I vedlegg 2 settes følgende inn i planen:

1. Ny gang og sykkelvei fra E134 til Luftveien.
2. Ny gang og sykkelvei fra Luftveien til Hyggenhagan.
3. Sundbyveien: videreføre gangvei fra Nærnes i retning Morberg t.o.m nedfart til båthavn, for å sikre at gående har mulighet til å forflytte seg fra Nærnes til avkjøringen til båthavnen, ca. 200 meter.

Administrasjonen setter disse inne etter vurdert prioritet før høring.

Vedlegg 3:

Oppdateres i tråd med Formannskapetets sak 36/24 Asker kommunes innspill til Akershus kommunes handlingsplan samferdsel. Det understrekes prioritert Kornmagasinet til Grodalen (13000 biler ÅTD) og gammel kommunegrense til Bøveien.

3. Punkt 6.2.6 s 38 tas ut av planen:

«Piggdekk-kampanje for innbyggere: Innbyggere kan melde seg på kampanje hver høst, og får 1000kr i avslag på kjøp og montering av piggdekk på sykkelen.»

4. Punkt 6.2.7 Mikromobilitet s.38.

Siste kulepunkt endres til: Kommunen utarbeider lokalt regelverk (krav om parkering av el-sparkesykler på dedikerte parkeringsplasser).

31/24 Klage på avslag på søknad om fradeling av Asker prestegårdsbolig, gbnr. 1/1, Asker kommune.

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	31/24

Kommunedirektørens forslag til vedtak

1. Asker kommune opprettholder sitt vedtak om avslag på søknad om fradeling av prestegårdsbolig, datert 25. april 2024. Det fremkommer ingen nye opplysninger i klagen som gir grunnlag for å endre avslaget. Klagen oversendes til Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus for endelig avgjørelse.

Behandling

Rådgiver Siri Torp Nordby var til stede for å svare ut spørsmål.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Asker kommune opprettholder sitt vedtak om avslag på søknad om fradeling av prestegårdsbolig, datert 25. april 2024. Det fremkommer ingen nye opplysninger i klagen som gir grunnlag for å endre avslaget. Klagen oversendes til Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus for endelig avgjørelse.

32/24 Høring - lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven)

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	32/24

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Vedlagte høringssvar (vedlegg 1) sendes inn som innspill fra Asker kommune.

Behandling

Natur- og viltforvalter Per-Ola Søsveen var til stede for å svare ut spørsmål.

Sara Vatn (MDG) fremmet følgende endringsforslag:

§ 21 Jaktvåpen og ammunisjon

Asker kommune henstiller at man i lovens § 21 benytter: - Alternativ 1, jf. punkt 10.3.2 i høringsnotatet.

§ 23 Bruk av synlig lys og særskilte siktemidler, droppe kulepunkt to som lyder "Kommunen kan vedta forskrift om bruk av særskilte siktemidler under jakt på hjortevilt når kommunens målsetting ikke kan nåes på annen måte og det foreligger betydelige beiteskader og/eller påkjørsler."

§ 51 Offentlig ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse, endre kulepunkt en til å lyde:

"Kommunens kostnader knyttet til ettersøk, avliving og håndtering av trafikkskadd vilt kompenseres kommunen av staten etter satser satt av departementet."

Vatns forslag fikk 1 stemme (MDG) og falt.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Vedlagte hørings svar (vedlegg 1) sendes inn som innspill fra Asker kommune.

33/24 Reglement for delegering og innstilling

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for oppvekst	24.09.2024	39/24
2 Utvalg for velferd	24.09.2024	27/24
3 Utvalg for medborgerskap	26.09.2024	30/24
4 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	33/24
5 Formannskapet	08.10.2024	139/24
6 Utvalg for plan og byggesak	09.10.2024	
7 Kommunestyret	15.10.2024	

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Kommunestyret vedtar revidert reglement for delegering og innstilling, slik dette framgår som vedlegg.
2. Kommunestyret vedtar fordeling av ansvar og vedtaksmyndighet mellom folkevalgte organer, slik dette framgår av vedlegg datert 11.09.2024.
3. Delegering av vedtaksmyndighet etter plan- og bygningsloven vedtas, slik dette fremgår av vedlegg datert 10.09.2024.
4. Endringene gjelder fra det tidspunkt de er vedtatt.

Behandling

Direktør Ragnar Sand Fuglum innledet og svarte ut spørsmål.

Sara Vatn (MDG) fremmet følgende forslag:

Tillegg til punkt 1.5.

Enkeltvedtak skal alltid offentliggjøres innen 14 dager.

Endring i punkt 7.7.

Ordfører har fullmakt til å disponere inntil kr 20.000 kr fra formannskapets dispensasjonskontor til enkelttiltak, uten forutgående godkjenning av formannskapet. Tildeling/bruk av beløp over kr 5000 skal refereres for formannskapet i påfølgende møte.

Til kapittel 8.4.

1. Ordlyden “av prinsipiell karakter” skal beholdes og ikke omgjøres til “av politisk interesse”

2. Nytt avsnitt/tillegg under 8.4.

I saker der kommunedirektøren kommer til at det er juridisk mulig å gi dispensasjon i områder med særskilt vern, som strandsone, LNF-områder eller naturområder skal saken sluttbehandles i utvalg for plan- og byggesak.

Klage på slike dispensasjonsvedtak behandles av det organ/den som har fattet vedtaket.

Vatns forslag fikk 1 stemme (MDG) og falt.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Kommunestyret vedtar revidert reglement for delegering og innstilling, slik dette framgår som vedlegg.
2. Kommunestyret vedtar fordeling av ansvar og vedtaksmyndighet mellom folkevalgte organer, slik dette framgår av vedlegg datert 11.09.2024.
3. Delegering av vedtaksmyndighet etter plan- og bygningsloven vedtas, slik dette fremgår av vedlegg datert 10.09.2024.
4. Endringene gjelder fra det tidspunkt de er vedtatt.

34/24 2. tertial rapport 2024 - økonomi

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for oppvekst	24.09.2024	46/24
2 Utvalg for velferd	24.09.2024	29/24
3 Utvalg for medborgerskap	26.09.2024	35/24
4 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	34/24
5 Formannskapet	08.10.2024	137/24
6 Kommunestyret	15.10.2024	

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1 Budsjettendringene vedtas i henhold til følgende tabeller

· Driftsbudsjettet:

Beløp i 1000	
Budsjettendring	2024
Sum Sentrale budsjettendringer	0
6-Medborgerskap	
Finansiering av vedlikehold av kirkene - reduserer investering tilsvarende	250
Sum 6-Medborgerskap	250
9-Tjenesteovergripende	
2. tertial - avsetning til fond avvikling stiftelser	28 128
2. tertial - avvikling stiftelser	-28 128
2. tertial - redusert bruk av disposisjonsfond til investeringer	70 000
2. tertial - redusert overføring til investeringer	-70 000
Bruk av disposisjonsfond	-250
Sum 9 - Tjenesteovergripende	-250
Sum totale budsjettendringer	0

Investeringsbudsjettet:

Beløp i 1000	Budsjettkostna d	Budsjettinntek t
Utstyr indre bane Velodrom	900	
Salg av boligfelt på Høn F-sak 112/24	19 300	-19 300
LED-belysning kommunale anlegg	679	-679
Avvikling stiftelsen Risenga bo- og omsorgssenter F-sak 3/24	64 764	-46 898
Avvikling Røyken boligstiftelse F-sak 49/24	59 189	-27 033

Eliminering av lån mellom Røyken boligstiftelse og Asker kommune F-sak 49/24	15 300	-15 300
Kirke – kirkelige investeringer	-250	
Sum	159 882	-109 210
Finansiering		
Økt merverdiavgiftskompensasjon		-316
Overtakelse lån Stiftelse Risenga bo- og omsorgssenter F-sak 3/24		-17 866
Overtakelse lån Røyken boligstiftelse F-sak 49/24		-32 156
Økt bruk av lån		-334
Sum	159 882	-159 882
Overføring av midler fra 2024 til 2025 i 1000 kr		
VAR - omlastestasjon Yggeseth gjenvinningsstasjon	-23 000	
VAR - miljøtiltak Yggeseth og Follestad gjenvinningsstasjoner	-17 000	
VAR - vann- og avløpsanlegg Slemmestad sentrum	-10 000	
Slemmestad - Vaterlandskvartalet	-19 000	
Områdeplan for fremtidig infrastruktur Slemmestad	-6 000	
Finansiering		
Redusert bruk av disposisjonsfond		70 000
Redusert merverdiavgiftskompensasjon		5 000
Sum	-75 000	75 000

2. For øvrig tas 2. tertialrapport til orientering.

Behandling

Direktør Ragnar Sand Fuglum innledet til saken og svarte ut spørsmål.

Espen Hansen Aspås (FrP) fremmet følgende alternative forslag:

1. Saken tas til orientering.

Hansen Aspås' forslag ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Saken tas til orientering.

Referatsaker

1.	Direktør Ragnar Sand Fuglum presenterte HP 2025-2028 (<i>presentasjon</i>).
2.	Direktør Ragnar Sand Fuglum orienterte om status på ulovligheter ved Brynsholmen.
3.	Direktør Ragnar Sand Fuglum svarte ut spørsmål fra Inger Johanne Aaby (Sp) om kommunens utleieobjekter.
4.	Direktør Ragnar Sand Fuglum svarte ut spørsmål fra Kåre J. Møllerhagen (H) om renovasjonskostnader for boligsameier.

Tilleggskart

Utvalg	Dato	Sted
Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024 kl. 17:00	Asker rådhus

Sakskart

Saker til behandling

34/24 24/13606-1 2. tertial rapport 2024 - økonomi

Referatsaker

Asker, 20.09.2024
Lars Kristian Wear
Leder i utvalg for samfunnstjenester

Saksframlegg

Arkivsak
24/15493-1

Saksbehandler
Johan Kvarving Vik

Behandles av
Utvalg for samfunnstjenester

Møtedato
26.09.2024

Godkjenning av protokoll utvalg for samfunnstjenester 29. august 2024

Leders forslag til vedtak:

1. Protokollen fra møtet i utvalg for samfunnstjenester 29.08.2024 godkjennes slik den foreligger.

1. Sammendrag

Utkast til protokoll fra møtet i utvalg for samfunnstjenester 29.august 2024 følger vedlagt.

Lars Kristian Wear
Leder i utvalg for samfunnstjenester

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Vedlegg:

Protokoll utvalg for samfunnstjenester 29.08.2024

Saksprotokoll

Arivsak
24/15493

Saksbehandler
Johan Kvarving Vik

Behandlet av
1 Utvalg for samfunnstjenester

Møtedato   **Saksnr.**
26.09.2024   27/24

Godkjenning av protokoll utvalg for samfunnstjenester 29. august 2024

Utvalg for samfunnstjenester har behandlet saken i møte 26.09.2024 sak 27/24

Behandling

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Protokollen fra møtet i utvalg for samfunnstjenester 29.08.2024 godkjennes slik den foreligger.

Møteprotokoll

Utvalg for samfunnstjenester

Dato	Tid	Sted
29.08.2024	17:00 – 20:40	Asker rådhus

Møtet ble ledet av Lars Kristian Wear.

Til stede:

Funksjon	Navn	Møtte for
Leder	Lars Kristian Wear (H)	
Nestleder	Espen Hansen Aspås (FrP)	
Utvalgsmedlem	Kåre Johnny Møllerhagen (H)	
Utvalgsmedlem	Cathrine Jensen (H)	
Varamedlem	Anders Hagen (H)	Kari Sofie Bjørnsen (H)
Varamedlem	Vanessa Vetterstad Nystedt (H)	Aud Jorunn Vullum (H)
Utvalgsmedlem	Gunn-Torill Homme Mathisen (V)	
Utvalgsmedlem	Jakob Wahl (A)	
Utvalgsmedlem	Sara Louise Skjælaaen Vatn (MDG)	
Utvalgsmedlem	Inger Johanne Aaby (Sp)	
Utvalgsmedlem	Odd Flock (Industri- og Næringspartiet)	

Forfall:

Utvalgsmedlem Kari Sofie Bjørnsen (H)

Utvalgsmedlem Aud Jorunn Vullum (H)

Til stede fra administrasjonen:

Direktør for samfunnstjenester Ragnar Sand Fuglum

Møtet ble satt med 11 medlemmer til stede.

Det var ingen merknader til innkallingen eller habilitet.

Saksliste

Side

Saker til behandling

22/24	24/13762-1	Godkjenning av protokoll utvalg forsamfunnstjenester 30.mai 2024	3
23/24	24/07741-3	Planstrategi 2024 - 2027 med planprogram for kommuneplan - høring	3
24/24	24/11979-1	Harmonisering av retningslinjer for lån og leie av kommunale lokaler	5
25/24	24/08280-1	Høring - Vei- og gatenormal - ny versjon for Asker kommune	6
26/24	24/07689-2	Høringsuttalelse - forslag til endringer i konsesjonsloven	10

Referatsaker

Saker til behandling

22/24 Godkjenning av protokoll utvalg forsamfunnstjenester 30.mai 2024

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for samfunnstjenester	29.08.2024	22/24

Leders forslag til vedtak:

1. Protokollen fra møtet i utvalg for samfunnstjenester 30.05.2024 godkjennes slik den foreligger.

Behandling

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Protokollen fra møtet i utvalg for samfunnstjenester 30.05.2024 godkjennes slik den foreligger.

23/24 Planstrategi 2024 - 2027 med planprogram for kommuneplan - høring

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for plan og byggesak	21.08.2024	39/24
2 Eldrerådet	22.08.2024	21/24
3 Ungdomsrådet	22.08.2024	25/24
4 Råd for personer med funksjonsnedsettelse	22.08.2024	18/24
5 Utvalg for oppvekst	27.08.2024	34/24
6 Utvalg for velferd	27.08.2024	24/24
7 Utvalg for samfunnstjenester	29.08.2024	23/24
8 Utvalg for medborgerskap	29.08.2024	26/24

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Forslag til planstrategi 2024-2027 med planprogram for kommuneplanens samfunnsdel og areadel tas til orientering.

Behandling

Direktør Ragnar Sand Fuglum innledet til saken og svarte ut spørsmål.

Jensen (H) fremmet følgende tilleggsforslag:

Nytt pkt. 3:

3. LNF og LNF spredt (SOSI kode 5100 og 5200) må gjennomgås og eventuelt harmoniseres i det videre arbeidet.

Wear (H) fremmet følgende tilleggsforslag:

Nytt pkt. 2:

2. Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer innarbeides i planstrategien.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Wears (H) tilleggsforslag ble enstemmig vedtatt.

Jensens (H) tilleggsforslag ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Forslag til planstrategi 2024-2027 med planprogram for kommuneplanens samfunnsdel og areadel tas til orientering.
2. Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer innarbeides i planstrategien.

3. LNF og LNF spredt (SOSI kode 5100 og 5200) må gjennomgås og eventuelt harmoniseres i det videre arbeidet.

24/24 Harmonisering av retningslinjer for lån og leie av kommunale lokaler

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Ungdomsrådet	22.08.2024	26/24
2 Eldrerådet	22.08.2024	22/24
3 Råd for personer med funksjonsnedsettelse	22.08.2024	19/24
4 Utvalg for oppvekst	27.08.2024	36/24
5 Utvalg for medborgerskap	29.08.2024	27/24
6 Utvalg for samfunnstjenester	29.08.2024	24/24
7 Formannskapet	03.09.2024	124/24

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Retningslinjer for lån og leie av kommunale bygg sendes på høring, med høringsfrist 08.10.2024.

Behandling

Direktør Ragnar Sand Fuglum innledet til saken og svarte ut spørsmål.

Wahl (A) fremmet følgende tilleggsforslag:

Tillegg til hvem som skal ha anledning til å leie:

Også ungdom over grunnskolealder skal ha anledning til å benytte den lokale skolen eller andre kommunalt eide lokaler i sitt nærmiljø etter nærmere retningslinjer.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Wahls (A) tilleggsforslag ble enstemmig vedtatt.

Innstilling/Vedtak

1. Retningslinjer for lån og leie av kommunale bygg sendes på høring, med høringsfrist 08.10.2024.
2. Tillegg til hvem som skal ha anledning til å leie:

Også ungdom over grunnskolealder skal ha anledning til å benytte den lokale skolen eller andre kommunalt eide lokaler i sitt nærmiljø etter nærmere retningslinjer.

25/24 Høring - Vei- og gatenormal - ny versjon for Asker kommune

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for samfunnstjenester	29.08.2024	25/24

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Vei- og gatenormalen legges ut til offentlig ettersyn. Høringsfrist settes til 31.10.2024.

Behandling

Ingeniør Bjørg Helene Skaanes innledet til saken. Skaanes og rådgiver Mari Gabrielsen svarte ut spørsmål.

Jensen (H) fremmet følgende tilleggsforslag:

Høyre er bekymret for de store naturinngrepene som nye veier bidrar til, og ber om at smalere veier og grøftearealer vurderes. Høyre mener at man i større grad bør vurdere, å utvide og benytte veiskulder samt grøfte-areale til etablering av egne oppmerkede sykkelfelt.

I tillegg er vi bekymret for de store hastighetene som oppstår på brede og oversiktlige veier. Det synes også svært vanskelig å få på plass fartsbegrensende tiltak etter at veiene er bygget. Vi foreslår derfor at følgende punkter blir lagt inn i den nye versjonen av Askers Vei og gatenormal som nå legges ut på høring.

3.7.4 SYKLENDE

Høyre mener at man i større grad bør vurdere på allerede etablerte veier å utvide og benytte veiskulder og grøftearealer til etablering av egne oppmerkede sykkelfelt.

Kvalitet og løsning på gang- og sykkelvei skal baseres på faktisk trafikkgrunnlag.

Gang og sykkelvei

KAN; Gang- og sykkelvei kan bygges som en del av veibanen, men skilles med autovern.

Sykkelfelt

BØR; Eget sykkelfelt i kjøreretningen bør være max. 1 m. (Billingstad sletta).

4.11 FARTSDEMPENDE TILTAK

- 1. Ved bygging av adkomstvei eller vei med lavere standard så skal trafikksikringstiltak være en del av veietableringen.*
- 2. Fartsdempende tiltak skal etableres der skiltet fartsgrense er 40 km eller lavere.*
- 3. Der hvor veier og gater allerede er etablert skal fysiske fartsreducerende tiltak kunne etableres der Vel eller majoriteten av beboere langs veien ønsker slike tiltak etablert.*
- 4. Veibredde 3,5 m skal legges inn igjen og være en del av høringen.*
- 5. Veibredden kan avvikes ved mindre fortetting i allerede etablerte boligområder.*

Hansen Aspås (Frp) fremmet følgende endringsforslag:

3.7.3 Fortau:

Fortau bør etableres på begge sider hvor dette lar seg gjøre.

-

Endres fra Bør til Kan.

Mathisen (V) fremmet følgende alternative forslag til innstilling:

1. Vei- og gatenormalen legges ut til offentlig ettersyn med følgende vedtatte tilleggs- og endringsforslag. Høringsfrist settes til 31.10.2024.

Hansen Aspås (Frp) ønsket punktvis avstemning av avsnittene i Jensens (H) delforslag 4.11 Fartdempende tiltak.

Jensens (H) tilleggsforslag 3.7.4 ble enstemmig vedtatt.

Jensens (H) tilleggsforslag 4.11 Fartdempende tiltak pkt. 1. ble enstemmig vedtatt.

Jensens (H) tilleggsforslag 4.11 Fartdempende tiltak pkt. 2. ble vedtatt mot 2 stemmer: Hansen Aspås (Frp), Flock (INP).

Jensens (H) tilleggsforslag 4.11 Fartdempende tiltak pkt. 3. ble vedtatt mot 2 stemmer: Hansen Aspås (Frp), Flock (INP).

Jensens (H) tilleggsforslag 4.11 Fartdempende tiltak pkt. 4. ble enstemmig vedtatt.

Jensens (H) tilleggsforslag 4.11 Fartdempende tiltak pkt. 5. ble enstemmig vedtatt.

Aspås Hansens (Frp) endringsforslag ble vedtatt mot 1 stemme: Vatn (MDG).

Mathisens (V) alternative forslag ble holdt opp mot innstillingen. Mathisens (V) forslag ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Vei- og gatenormalen legges ut til offentlig ettersyn med følgende vedtatte tilleggs- og endringsforslag. Høringsfrist settes til 31.10.2024.
2. Høyre er bekymret for de store naturinngrepene som nye veier bidrar til, og ber om at smalere veier og grøftearealer vurderes. Høyre mener at man i større grad bør vurdere, å utvide og benytte veiskulder samt grøfte-areale til etablering av egne oppmerkede sykkelfelt.

I tillegg er vi bekymret for de store hastighetene som oppstår på brede og oversiktlige veier. Det synes også svært vanskelig å få på plass fartsbegrensende tiltak etter at veiene er bygget. Vi foreslår derfor at følgende

punkter blir lagt inn i den nye versjonen av Askers Vei og gatenormal som nå legges ut på høring.

3.7.4 SYKLENDE

Høyre mener at man i større grad bør vurdere på allerede etablerte veier å utvide og benytte veiskulder og grøftearealer til etablering av egne oppmerkede sykkelfelt.

Kvalitet og løsning på gang- og sykkelvei skal baseres på faktisk trafikkgrunnlag.

Gang og sykkelvei

KAN; Gang- og sykkelvei kan bygges som en del av veibanen, men skilles med autovern.

Sykkelfelt

BØR; Eget sykkelfelt i kjøreretningen bør være max. 1 m. (Billingstad sletta).

4.11 FARTSDEMPENDE TILTAK

1. Ved bygging av adkomstvei eller vei med lavere standard så skal trafikkisikringstiltak være en del av veietableringen.

2. Fartsdempende tiltak skal etableres der skiltet fartsgrense er 40 km eller lavere.

3. Der hvor veier og gater allerede er etablert skal fysiske fartsreduserende tiltak kunne etableres der Vel eller majoriteten av beboere langs veien ønsker slike tiltak etablert.

4. Veibredde 3,5 m skal legges inn igjen og være en del av høringen.

5. Veibredden kan avvikes ved mindre fortetting i allerede etablerte boligområder.

3. 3.7.3 Fortau:

Fortau bør etableres på begge sider hvor dette lar seg gjøre.

Endres til:

Fortau kan etableres på begge sider hvor dette lar seg gjøre.

26/24 Høringsuttalelse - forslag til endringer i konsesjonsloven

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for samfunnstjenester	29.08.2024	26/24

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Asker kommune avgir vedlagte høringsinnspill til forslag om endringer i konsesjonsloven.

Behandling

Rådgiver Silje Klo Hansen og rådgiver Siri Torp Nordby var til stede for å svare ut spørsmål.

Jensen (H) fremmet følgende alternative forslag til innstilling på vegne av H og Frp:

Asker kommune avgir vedlagte høringsinnspill til forslag om endringer i konsesjonsloven. Departementet foreslår å gjeninnføre priskontroll ved omsetning av skogeiendommer og å gjeninnføre byggeplikt for konsesjonsfritt å kunne erverve ubebygde tomt til bolig eller fritidshus.

Asker Kommunes forslag til vedtak:

1. Asker kommune stiller seg ikke bak de foreslåtte endringene om å gjeninnføre priskontroll og byggeplikt.

Asker Kommune mener at dagens lov fungerer godt nok, særlig med tanke på at Asker er et bynært område. Det ønskes heller ingen reversering av eksisterende lov på disse punktene.

Jensens (H) forslag ble holdt opp mot innstillingen. Jensens (H) forslag ble vedtatt mot 5 stemmer: Mathisen (V), Wahl (Ap), Vatn (MDG), Aaby (Sp), Flock (INP).

Vedtak

1. Asker kommune avgir vedlagte høringsinnspill til forslag om endringer i konsesjonsloven. Departementet foreslår å gjeninnføre priskontroll ved omsetning av skogeiendommer og å gjeninnføre byggeplikt for konsesjonsfritt å kunne erverve ubebygde tomt til bolig eller fritidshus.

Asker Kommunes vedtak:

Asker kommune stiller seg ikke bak de foreslåtte endringene om å gjeninnføre priskontroll og byggeplikt.

Asker Kommune mener at dagens lov fungerer godt nok, særlig med tanke på at Asker er et bynært område. Det ønskes heller ingen reversering av eksisterende lov på disse punktene.

Referatsaker

1.	Seksjonsleder Inger-Lise Gjesdal og direktør Ragnar Sand Fuglum presenterte «Omstilling og effektivisering. Samfunnstjenester i omstilling.» og svarte ut spørsmål.
2.	Direktør Ragnar Sand Fuglum svarte ut spørsmål fra Hansen Aspås (Frp) om sti over Petter Blystads grunn.
3.	Direktør Ragnar Sand Fuglum svarte ut spørsmål fra Hansen Aspås (Frp) om forsøpling.
4.	Direktør Ragnar Sand Fuglum svarte ut spørsmål fra Hansen Aspås (Frp) om skilting på sjøen.
5.	Direktør Ragnar Sand Fuglum orienterte om en konsesjonssak vedr. salg av Dal forsøksgård.

Saksframlegg

Arkivsak

24/02334-23

Saksbehandler

Heidi Kristine Syrdahl
Rustand

Behandles av

Eldrerådet
Ungdomsrådet
Råd for personer med funksjonsnedsettelse
Utvalg for medborgerskap
Utvalg for samfunnstjenester
Kommunestyret

Møtedato

19.09.2024
19.09.2024
19.09.2024
26.09.2024
26.09.2024
15.10.2024

Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035 tas til orientering.
2. Handlingsplanen for friluftslivets ferdselsårers anleggsliste, med anslag for investeringer, følges opp i fremtidige handlingsprogram og årlig anleggsliste for spillemidler.

1. Sammendrag

Plan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035 har som mål å identifisere stier, turveier, løyper, sykkelstier, ro- og padleleder, klatrefelt og målpunkt i Asker kommune, samt lage en langsiktig og bærekraftig 12-års plan for å ivareta og utvikle ferdselsårene, for å fremme god helse og livskvalitet for alle, bolyst og reiseliv.

Planen har til hensikt å bokstavelig talt knytte sammen kommunen fra nord til sør, styre ferdselen og tilrettelegge bedre for økt bruk av utfartsområdene, på naturens premisser, og i samarbeid med grunneiere og frivilligheten.

Planen skal bidra til å oppnå mål i «Asker kommuneplan 2023-2030» (s 30), og flere temaplaner¹; blant annet [Temaplan for fysisk aktivitet, Idrett og friluftsliv 2021-2033](#), der friluftsliv er en prioritert satsing:

1) Videreutvikle infrastruktur for gjennomgående sti/tur/syssel- og sti-/løypenett som binder boligområder, skoler, friområder og nærmiljøanlegg sammen.

2) Stier/løyper skal være tilgjengelig innenfor 500 meter fra der folk bor.

Asker har som mål å bli kåret til Norges beste friluftskommune innen planperioden. Kyststien og Asker sør prioriteres i kommunestyreperioden. Planen er en del av en nasjonal og regional satsing på friluftslivets ferdselsårer i planlegging. Kartverkets «Nasjonal database for turruter» skal oppdateres.

Planen inneholder en langsiktig 12-årig strategi for investeringer og vedlikehold av turstier, sykkelruter, skiløyper, padleled og målpunkter. Anleggslisten koordineres med kommunens handlingsprogram, med oversikt over investeringer i idretts- og friluftsanlegg, og fordeling av spillemidler.

2. Bakgrunn for saken

Det er kommunen som ifølge Frilufsloven har hovedansvaret for, og rett til å merke og skilte ferdselsårer i utmark (kan utføres av bestemte aktører etter avtale). Asker kommune trenger derfor en langsiktig plan med oversikt over dagens status og avtaler, langsiktige resultatmål, konkrete behov for enkelte nyetableringer (missing links) og opprusting av friluftsanlegg som gamle stier, turveier, løyper og leder.

Arbeidet er forankret i overordnede Bærekraftsmål i Asker kommuneplan 2020-2032; som god helse og trivsel, bærekraftige byer og samfunn, og samarbeid for å nå målene. Det legges vekt på å utvikle et sosialt, miljømessig og økonomisk bærekraftig tilbud.

Plantypen inngår i gruppen "planer i henhold til statlige plankrav" ved revidering av kommunens planstrategi. Arbeidet har fulgt Miljødirektoratets veileder M-1292/2019- [Plan for friluftslivets ferdselsårer](#)

3. Saksopplysninger

I Asker kommunes arbeid med idrett og friluftsliv, har friluftslivsanlegg, og andre anlegg for egenorganisert aktivitet, fått prioritet.

Investeringer i friluftslivets ferdselsårer tilrettelegger for egenaktivitet, både for bredde og topp. Av forskjellige typer fysisk aktivitet som befolkningen utøver, viser friluftslivsaktiviteter størst grad av sosial likhet i deltakelse og er den aktiviteten flest bruker tid på, eller kan tenke seg å starte med når en skal i gang med fysisk aktivitet.

For eksempel kan Asker kommune, dersom vi får 1000 inaktive personer i aldersgruppen 50-59 år til å begynne å gå 10-15 minutter hver dag, bidra til en mulig

gevinst på 7300 «friske selvstendige leveår» (helsetapsjusterte leveår i et livsløp). ([Helsedir.2024](#)). Dette har stor betydning for kommunens velferdsbudsjett. I tillegg kommer den enkeltes positive helsegevinster, forståelse for naturverdier og bolyst. Satsing på gode friluftsanlegg er med på å tilrettelegge bedre for frivilligheten og vil kunne styrke det naturbaserte reiselivet i kommunen.

I arbeidet med handlingsplanen har det vært gjennomført flere workshops og møter med grunneierrepresentanter, lag og foreninger og naturbasert reiseliv. Planen har vært på høring vinter/våren 2024. Orientering om arbeidet er gitt rådene, utvalg for Medborgerskap og utvalg for Samfunnstjenester.

Det skal etableres rutiner for aktivt bruk av kartgrunnet til Friluftslivets ferdssårer i annen planlegging og samarbeid på tvers av virksomhetene. Rutiner skal etableres for å sikre turveier/stier som er regulert til offentlig friområde.

Det planlegges samarbeid med grunneierlag og friluftslivsorganisasjoner om etablering og drift av anlegg, og informasjon om Allemannsretten, plikter og hensyn ved ferdsel.

4. Kommunedirektørens vurdering

Handlingsplanen for friluftslivets ferdssårer 2024-2035 er med på å oppfylle nasjonale, regionale og kommunale mål for friluftslivet som et viktig miljø- og folkehelseiltak. Planen konkretiserer kommuneplanens målsetting om å videreutvikle infrastruktur for gjennomgående sti/tur/sykkel- og løypenett.

Selv om mye er bra, er det et behov for å harmonisere friluftstilbudet i ulike deler av kommunen og til ulike målgrupper, og å bedre informasjonen om friluftslivstilbud.

Ved å betrakte, utvikle og drifte friluftslivsanleggene på lik linje med idrettsanlegg, vil kommunen skape et mer systematisk, langsiktig, miljø- og økonomisk bærekraftig friluftslivstilbud til innbyggerne, i samarbeid med frivilligheten og grunneierrepresentanter.

Kommunens satsing vil kunne nå mange og en stor bredde av innbyggere. Muligheten for å oppnå en god folkehelsegevinst er god, selv med moderate investeringer og driftskostnader. Det legges samtidig vekt på å skaffe eksterne midler der dette er mulig.

Fremdriften på arbeidet vil avhenge av tilgang på frivillige, lokale forhold på stedet og økonomi.

5. Konklusjon

Friluftslivets ferdselsårer brukes av en stor del av innbyggerne og besøkende i Asker kommune, og er viktige folkehelseiltak. Det er derfor nødvendig å igangsette en mer planmessig, økonomisk og miljømessig bærekraftig tilrettelegging og vedlikehold av turveier, stier, skiløyper, padleleder og klatrefelt. Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035 er en start på dette arbeidet.

Lars Bjerke
kommunedirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Vedlegg:

Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035
Kunnskapsgrunnlag Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035
Oppsummering av høringsuttalelser med kommunedirektørens kommentarer til
Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035

Saksprotokoll

Arivsak
24/02334

Saksbehandler
Heidi Kristine Syrdahl Rustand

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Eldrerådet	19.09.2024	24/24
2 Ungdomsrådet	19.09.2024	29/24
3 Råd for personer med funksjonsnedsettelse	19.09.2024	21/24
4 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	28/24
5 Utvalg for medborgerskap	26.09.2024	31/24
6 Kommunestyret	15.10.2024	

Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035

Eldrerådet har behandlet saken i møte 19.09.2024 sak 24/24

Behandling

Rådgiver Heidi Rustand innledet til saken (*presentasjon*).

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035 tas til orientering.
2. Handlingsplanen for friluftslivets ferdselsårers anleggsliste, med anslag for investeringer, følges opp i fremtidige handlingsprogram og årlig anleggsliste for spillemidler.

Saksprotokoll

Arivsak
24/02334

Saksbehandler
Heidi Kristine Syrdahl Rustand

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Eldrerådet	19.09.2024	24/24
2 Ungdomsrådet	19.09.2024	29/24
3 Råd for personer med funksjonsnedsettelse	19.09.2024	21/24
4 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	28/24
5 Utvalg for medborgerskap	26.09.2024	31/24
6 Kommunestyret	15.10.2024	

Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035

Råd for personer med funksjonsnedsettelse har behandlet saken i møte 19.09.2024 sak 21/24

Behandling

Leder Kay Sørensen og kommunedirektørens representant Trine Groven innledet kort til saken.

May Myklebust fremmet følgende forslag til nytt punkt 3:

- 3. Mange skogs- og turveier har bom for å hindre biltrafikk, men disse er ofte også til hinder for rullestoler og barnevogner.*

Kommunedirektøren bes derfor gå i dialog med grunneiere av skogs- og turveier for å få bommen utformet på en slik måte at den ikke hindrer rullestoler og barnevogner i å komme forbi.

Myklebusts forslag ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035 tas til orientering.
2. Handlingsplanen for friluftslivets ferdselsårers anleggsliste, med anslag for investeringer, følges opp i fremtidige handlingsprogram og årlig anleggsliste for spillemidler.
3. Mange skogs- og turveier har bom for å hindre biltrafikk, men disse er ofte også til hinder for rullestoler og barnevogner.

Kommunedirektøren bes derfor gå i dialog med grunneiere av skogs- og turveier for å få bommen utformet på en slik måte at den ikke hindrer rullestoler og barnevogner i å komme forbi.

Saksprotokoll

Arivsak
24/02334

Saksbehandler
Heidi Kristine Syrdahl Rustand

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Eldrerådet	19.09.2024	24/24
2 Ungdomsrådet	19.09.2024	29/24
3 Råd for personer med funksjonsnedsettelse	19.09.2024	21/24
4 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	28/24
5 Utvalg for medborgerskap	26.09.2024	31/24
6 Kommunestyret	15.10.2024	

Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035

Ungdomsrådet har behandlet saken i møte 19.09.2024 sak 29/24

Behandling

Rådgiver Hege Oshaug innledet til saken.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035 tas til orientering.
2. Handlingsplanen for friluftslivets ferdselsårers anleggsliste, med anslag for investeringer, følges opp i fremtidige handlingsprogram og årlig anleggsliste for spillemidler.

Saksprotokoll

Arivsak
24/02334

Saksbehandler
Heidi Kristine Syrdahl Rustand

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Eldrerådet	19.09.2024	24/24
2 Ungdomsrådet	19.09.2024	29/24
3 Råd for personer med funksjonsnedsettelse	19.09.2024	21/24
4 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	28/24
5 Utvalg for medborgerskap	26.09.2024	31/24
6 Kommunestyret	15.10.2024	67/24

Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035

Utvalg for medborgerskap har behandlet saken i møte 26.09.2024 sak 31/24

Behandling

Leder Bente Stein Mathisen (H) innledet kort til saken.

Rådgiver Heidi Rustad var til stede og svarte på spørsmål med direktør Christer Best Gulbrandsen.

Innstillingen i 2 punkter ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035 tas til orientering.
2. Handlingsplanen for friluftslivets ferdselsårers anleggsliste, med anslag for investeringer, følges opp i fremtidige handlingsprogram og årlig anleggsliste for spillemidler.

Saksprotokoll

Arivsak
24/02334

Saksbehandler
Heidi Kristine Syrdahl Rustand

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Eldrerådet	19.09.2024	24/24
2 Ungdomsrådet	19.09.2024	29/24
3 Råd for personer med funksjonsnedsettelse	19.09.2024	21/24
4 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	28/24
5 Utvalg for medborgerskap	26.09.2024	31/24
6 Kommunestyret	15.10.2024	67/24

Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035

Utvalg for samfunnstjenester har behandlet saken i møte 26.09.2024 sak 28/24

Behandling

Rådgiver Heidi Rustand var til stede for å svare ut spørsmål.

Inger Johanne Aaby (Sp) fremmet følgende tilleggsforslag:

Nytt vedtakspunkt:

Handlingsplanen for friluftslivets ferdselsårers anleggsliste, med anslag for investeringer brukes som grunnlag for idrettslag, friluftslivsorganisasjoner og andre frivillige organisasjoners søknader om tiltak gjennom aktivitetspotten som følges opp i fremtidige handlingsprogram.

Kåre J. Møllerhagen (H) fremmet følgende tilleggsforslag på vegne av V, H og FrP:

Der hvor det er interesse og mulighet for å benytte idrettslag eller andre frivillige organisasjoner skal disse gis mulighet for å rydde, drifte og vedlikeholde stier,

løyper, idrettsanlegg, etc som egner seg for dette og hvor kommunen har budsjettert med drift og vedlikehold.

Jakob Wahl (A) fremmet følgende tilleggsforslag:

Forslag til nytt punkt:

Kommunen fortsetter å ha dialog med grunneiere om forsøksvis å etablere alternativ sti/vei der tidligere etablerte ferdselsårer har gått gjennom gårdstun.

Aabys tilleggsforslag ble enstemmig vedtatt.

Wahls tilleggsforslag ble enstemmig vedtatt.

Møllerhagens tilleggsforslag ble enstemmig vedtatt.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035 tas til orientering.
2. Handlingsplanen for friluftslivets ferdselsårers anleggsliste, med anslag for investeringer, følges opp i fremtidige handlingsprogram og årlig anleggsliste for spillemidler.
3. Handlingsplanen for friluftslivets ferdselsårers anleggsliste, med anslag for investeringer brukes som grunnlag for idrettslag, friluftslivsorganisasjoner og andre frivillige organisasjoners søknader om tiltak gjennom aktivitetspotten som følges opp i fremtidige handlingsprogram.
4. Der hvor det er interesse og mulighet for å benytte idrettslag eller andre frivillige organisasjoner skal disse gis mulighet for å rydde, drifte og vedlikeholde stier, løyper, idrettsanlegg, etc som egner seg for dette og hvor kommunen har budsjettert med drift og vedlikehold.

5. Kommunen fortsetter å ha dialog med grunneiere om forsøksvis å etablere alternativ sti/vei der tidligere etablerte ferdselsårer har gått gjennom gårdstun.

Asker
kommune

Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035

Innhold

Sammendrag.....	2
1 Innledning.....	4
1.1 Avgrensing.....	4
1.2 Hvorfor en plan for friluftslivets ferdselsårer?	4
1.2.1 Friluftsliv styrker folkehelsen, inkluderer alle, gir naturopplevelse og bolyst.....	4
1.2.2 Nasjonal og regional satsing	5
1.2.3 Forankring i lovverk.....	5
1.2.4 Lokal forankring.....	5
1.2.5 Utfordringsbildet synliggjør behovet for et mer helhetlig og langsiktig arbeid	6
2 Mål	8
2.1 Hovedmål.....	8
2.2 Resultatmål for Friluftslivets ferdselsårer 2024-2035.....	9
1. Helhetlig stedsutvikling: God oversikt og helhetlig planlegging	9
2 Alle i aktivitet: i nærområdene, i skogen og langs kysten.....	9
3 Likeverdige vilkår: Harmonisering av arbeidsform, avtaler og tilbud, inkludere alle i aktivitet.....	10
3. Tiltaksliste prioriterte friluftsanlegg	12
4. Økonomi og organisering ved etablering og drift.....	15
4.1 Friluftsanlegg og idrettsanlegg sidestilles	15
4.2 Spillemidler til friluftsanlegg.....	15
4.3 Midler til investeringer og drift	15
4.4 Fremdrift	17
5. Oppfølging av planen	17
6 Medvirkning og øvrig arbeid med planen.....	18

Praktisk: Ord som er understreket inneholder en direkte kopling til aktuelle referanser og nettsider.

Foto s. 1: Asker kommune, Getty Images

Sammendrag

Av forskjellige typer fysisk aktivitet som befolkningen utøver, viser friluftslivsaktiviteter størst grad av sosial likhet i deltakelse og er den aktiviteten flest kan tenke seg å starte med når en skal i gang med fysisk aktivitet. Turgåing er den fysiske aktiviteten vi i Norge totalt sett bruker mest tid på, og en stor andel av befolkningen benytter turveier og turstier. I kommunens arbeid med idrett og friluftsliv har derfor friluftslivsanlegg, og andre anlegg for egenorganisert aktivitet, fått høyere prioritet.

Handlingsplanen «Plan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035» har som mål å identifisere stier, turveier, løyper, sykkelstier, ro- og padleleder, klatrefelt og målpunkt i Asker kommune, samt lage en langsiktig og bærekraftig 12- års plan for å ivareta og utvikle ferdselsårene, for å fremme god helse og livskvalitet for alle, bolyst og reiseliv. (M-1292).

Planarbeidet har vært en del av en nasjonal og regional satsing forankret i Nasjonal handlingsplan for friluftsliv (2018) og Stortingsmelding nr. 18 (2015-2016) Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet. Arbeidet har fulgt Miljødirektoratets veileder M-1292/2019- Plan for friluftslivets ferdselsårer og vært støttet av fylkeskommunen gjennom det nasjonale og regionale Prosjektet Friluftslivets ferdselsårer.

Planen har også til hensikt å bokstavelig talt knytte sammen kommunen fra nord til sør, styre ferdselen og tilrettelegge bedre for økt bruk av utfartsområdene, på naturens premisser, og i samarbeid med grunneiere og frivilligheten.

Planen skal bidra til å oppnå mål i Asker kommuneplan 2023-2030 og blant annet Temaplan for fysisk aktivitet, Idrett og friluftsliv 2021-2033, der friluftsliv er en prioritert satsing:

- *Videreutvikle infrastruktur for gjennomgående sti/tur/syssel- og sti-/løypenett som binder boligområder, skoler, friområder og nærmiljøanlegg sammen,*
- *Stier/løyper skal være tilgjengelig innenfor 500 meter fra der folk bor.*

Asker har som mål å bli kåret til Norges beste friluftskommune innen planperioden.

En hovedstrategi er å betrakte, utvikle og drifte friluftslivsanleggene på lik linje med idrettsanlegg. Planen inneholder en langsiktig 12 årlig strategi for investeringer og vedlikehold av turstier, sykkelruter, skiløyper, padleled og målpunkter. Planen og anleggslisten rulleres hvert 4. år, og koordineres med kommunens handlingsprogram, med oversikt over investeringer i idretts- og friluftsanlegg, og fordeling av spillemidler. Kommunestyret tok Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035 til orientering i sak 24/02334-23 15. oktober 2024.

Det skal etableres rutiner for aktivt bruk av kartgrunnet til Friluftslivets ferdselsårer i annen planlegging og samarbeid på tvers av virksomhetene. Rutiner skal etableres for å sikre turveier/stier som er regulert til offentlig friområde. Avtaler med grunneiere, driftsoperatører og frivilligheten skal systematiseres.

Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer består av:

- Resultatmål
- Prioriterte friluftsanlegg i perioden 2024-2035
- Økonomiske konsekvenser

Kunnskapsgrunnetlaget omfatter stoff om allemannsretten og plikter, sikring av arealer, grunneieravtaler og driftsmodeller, oversikt over status for ulike ferdselsårer og målpunkter, behov for samarbeid på tvers av kommunene, informasjon og faguttrykk.

Foto skilt: Heidi KS Rustand

1 Innledning

«Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035» har som mål å identifisere stier, turveier, løyper, sykkelstier, ro- og padleleder, klatrefelt og målpunkt i Asker kommune, samt lage en langsiktig og bærekraftig plan for å ivareta og utvikle ferdselsårene, for å fremme god helse og livskvalitet for alle, bolyst og reiseliv. (Miljødirektoratet-1292).

Planen inneholder en langsiktig 12-årig strategi for bærekraftige investeringer og vedlikehold av ferdselsårer i Asker kommune.

Handlingsplanen har til hensikt å bokstavelig talt knytte sammen kommunen fra nord til sør, tilrettelegge for friluftsliv der folk bor, styre ferdselen, tilrettelegge bedre for økt bruk av utfartsområdene, på naturens premisser, og i samarbeid med grunneiere og frivilligheten.

1.1 Avgrensning

Fokuset er på tilrettelegging av turruter, - det vil si skiltet, merket og kartfestede traséer for ferdsel i den sesongen som er aktuell for bruk. Her avgrenset til fotruter, sykkelruter, klatrefelt, padleled og skiløyper. For at en turrute skal registreres i kartverkets turrutedatabase, skal det foreligge grunneieravtale, og en organisasjon eller kommunen skal være definert vedlikeholdsansvarlig. Planen tar også for seg ulike målpunkt knyttet til ferdselsårer.

Planen tar ikke for seg spesifikt opparbeiding av kommunens friområder. Av ressurs hensyn er det valgt å utelate ridestier og løyper for hundekjøring, i første utgave av planen.

1.2 Hvorfor en plan for friluftslivets ferdselsårer?

Friluftsliv er ikke bare fysisk aktivitet, men inneholder en verdifull samhandling mellom fysisk aktivitet og naturopplevelse. Friluftslivet bidrar til økt livskvalitet, bedre psykisk og fysisk helse, inkludering, og styrker forståelse og omtanke for naturen. Disse gevinstene underbygger hvorfor kommunen trenger en mer strategisk planlegging, tilrettelegging og drift av friluftsanlegg.

1.2.1 Friluftsliv styrker folkehelsen, inkluderer alle, gir naturopplevelse og bolyst

Av forskjellige typer fysisk aktivitet som befolkningen utøver, viser friluftslivsaktiviteter størst grad av sosial likhet i deltakelse (se NIH rapport 2017).

Nærfriluftsliv er lett tilgjengelig, rimelig og krever lite utstyr, og er den aktiviteten flest kan tenke seg å starte med når en skal i gang med fysisk aktivitet (se Friluftsliv i Norge 2023).

Mulighet for å utøve friluftsliv der folk bor er med på å styrke befolkningens tilhørighet og bolyst.

Regjeringens handlingsplan Sammen om aktive liv 2020-2029 forteller at «... Turgåing er den fysiske aktiviteten vi i Norge totalt sett bruker mest tid på, og en stor andel av befolkningen benytter turveier og turstier. Attraktive arealer og enkle anlegg for friluftsliv nær der folk bor, er viktig for å nå målet om at en stor del av befolkningen utøver friluftsliv jevnlig.

Forskning og erfaringer viser at merkede og tilrettelagte stier og turveier påvirker deltakelse i friluftsliv».

Den samfunnsøkonomiske gevinsten av å få flere ut i aktivitet er på over 80 milliarder årlig nasjonalt. Som en illustrasjon kan Asker kommune spare over 1 million kr årlig dersom kun to hoftebrudd unngås på grunn av forebygging (Fallbarometer.no).

Friluftslivets posisjon skal ivaretas og videreutvikles gjennom allemannsretten, bevaring og tilrettelegging av viktige friluftslivsområder og gjennom stimulering til økt friluftslivsaktivitet for alle. Her spiller frivilligheten en viktig rolle. Se «Nasjonal handlingsplan for friluftsliv».

Folkehelseloven §4 og §7 stiller *lovmessige krav til kommunen om å fremme folkehelse* innen de oppgaver og med de virkemidler kommunen er tillagt, herunder ved lokal utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting. Kommunen skal *iverksette nødvendige tiltak* for å møte kommunens folkehelseutfordringer. Dette innebærer blant annet å legge til rette for fysisk aktivitet i befolkningen og gode fysiske og sosiale miljøer.

Dette legger føringer for arbeidet med friluftslivets ferdselsårer.

1.2.2 Nasjonal og regional satsing

Planarbeidet har vært en del av en nasjonal og regional satsing forankret i Nasjonal handlingsplan for friluftsliv (2018) og Stortingsmelding nr. 18 (2015-2016) Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet. Arbeidet har fulgt Miljødirektoratets veileder M-1292/2019-Plan for friluftslivets ferdselsårer og vært støttet av fylkeskommunen gjennom det nasjonale og regionale Prosjektet Friluftslivets ferdselsårer. Plantypen inngår i gruppen «planer i henhold til statlige plangrav» i kommunens planstrategi.

Plan for friluftslivets ferdselsårer koordineres med arbeidet med statlig sikring av friluftsområder og verdsetting av kommunale og regionale friluftsområder.

Planen skal også bidra til «Grønn rettferdighet» som legger vekt på å jevne ut tilgangen til grønne områder, slik at alle grupper i befolkningen får korteste naturopplevelser og mulighet til å delta i friluftslivet uavhengig av bosted og hvilken sosial gruppe en tilhører (St. meld. Nr. 15 (2022-2023 Folkehelsemeldinga). Regjeringens handlingsplan for universell utforming «Bærekraft og like muligheter – et universelt utformet Norge (2021–2025) er også førende for planen. Tiltak for å fremme et aktivt friluftsliv langs kysten står sentralt i regjeringens «Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv»; Allmenhetens tilgang til strandsonen skal bedres. Områder som er viktige for friluftsliv skal fremstå som attraktive og friluftslivsområdene skal bli brukt av alle befolkningsgrupper.

1.2.3 Forankring i lovverk

Arbeidet med ferdselsårene reguleres videre av blant annet Plan og bygningsloven (Pbl) med forskrift, Friluftsloven, Markaloven og «Strandloven». Friluftsloven gir kommunen hovedansvar for tilretteleggingen. Lag og foreninger spiller likevel en sentral rolle for tilrettelegging og drift av stier og løyper.

1.2.4 Lokal forankring

Planen er forankret i Kommuneplanen for Asker kommune og Temaplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Eksempel på andre relevante planer er Temaplan for medborgerskap, Temaplan naturmangfold, Temaplan Leve hele livet, Temaplan oppvekst, Temaplan handling mot klimaendringene, Temaplan for digitalisering og smart teknologi, Temaplan for næringsliv, Kulturmiljøplan og Handlingsplan for reiseliv og opplevelsesnæring i Asker.

1.2.5 Utfordringsbildet synliggjør behovet for et mer helhetlig og langsiktig arbeid

I Asker kommune omfatter friluftsanleggene anslagsvis rundt 400 km stinett, og ca. 400 km skiløyper. En ca. 250 km lang padleled går langs halvøya og ut til øyene. Kommunen har ansvaret for rundt 200 km med kyststripe, omkranset av kyststien, friområder, kommunale brygger og over 60 strender. Alt dette kan ha behov for å tilrettelegges, driftes og vedlikeholdes.

Mens de kommunale idrettsanleggene har egne driftsansvarlige, utføres arbeidet med drift og vedlikehold av kommunens friluftsanlegg både av kommunens egne ansatte samt flere andre aktører.

Det gjøres i dag en enorm innsats fra flere lag og foreninger for å tilrettelegge og vedlikeholde fotruter, løyper og leder i Asker. Som et eksempel utførte DNT Asker Turlag arbeid på ca. 330 km sommerstier i 2023, på oppdrag fra kommunen. Registrerte dugnadstimer er i gjennomsnitt 1800 timer pr år. I tillegg kommer uregistrert arbeid. Skiforeningen tilrettelegger og preparerer hver vinter ca. 300 km skiløyper gjennom en driftsavtale med kommunen. Det er likevel mye arbeid som gjenstår.

Utfordringsbildet

Gjennom innsiktsarbeidet til «Plan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035» er det avdekket ulike utfordringer rundt friluftsanleggene i kommunen:

- Sammen om aktive liv 2020-2029, viser at det ikke bør være lenger enn 200 meter til grønne områder og 500 meter til større grønne områder, for at områdene skal få funksjon som friluftslivsområde i hverdagen. I kunnskapsgrunnlaget til Temaplan fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv kartla kommunen hvor langt unna ulike boligområder ligger til nærmeste tursti.
- Det er en underdekning av merkede rundturer og stier i midtre Asker og Asker sør.
- Kyststien er ikke fullført helt og det mangler driftsavtaler og stigrupper i sør.
- Det mangler universelt utformede (UU) turstier, tilpasset bruk av utendørs elektrisk rullestol, i kommunen.
- Befolkningsvekst og pandemi har synliggjort et ekstra behov for å styre ferdselen og arbeidet med besøksforvaltning i enkelte områder.
- Lite parkeringsmuligheter og manglende toalettforhold ved enkelte områder. Dette fører ved stort trykk til feilparkerte biler og forsøpling. (f.eks. de mest brukte klatrefeltene og enkelte strender).
- Lite bruk av spillemiddelordningen til friluftslivsanlegg blant organisasjonene og kommunen.
- Manglende finansiering av anlegg og etterslep på vedlikehold, - forsterket av kommunesammenslåing, klimaendringer og pandemi.
- Behov for koordinering mellom flere eksterne og interne aktører (lag og foreninger, Miljø og Samferdsel, Idrett og friluft, Eiendom, Samfunnsutvikling, Byggesak, Geodata, PRU, Kulturminner, Kommunikasjon osv.).
- Behov for økt samarbeid og informasjonsutveksling med frivilligheten om planer og arbeid som berører friluftslivets ferdselsårer.
- Harmoniseringsbehov rundt avtaler for tilrettelegging, drift og vedlikehold.

- Behov for bedre oversikt, oppdaterte grunneieravtaler, nye kartlag ol.
- Manglende grunnverv av regulerte offentlig friområder/turstier. Dette innebærer at tidligere regulerte stier er sårbare ved f.eks. dispensasjonssaker og omreguleringer. Bruk av rekkefølgebestemmelser, utbyggingsavtaler og statlig sikring ved erverv av grunn til turstier kan utnyttes bedre.
- «Allemannsretten» utfordres av utbygging, privatisering og ulovlige stengsler. Kommunen har et eget prosjekt for oppfølging av ulovlige tiltak i strandsonen. Tilbakemelding fra brukere og grunneiere viser at kunnskap om Allemannsretten, og pliktene som følger med, bør styrkes.
- Nedbygging av turområder og ferdselsårer til næring, hytter og boligområder kan føre til økt press på eksisterende ferdselsårer. Det er viktig å hensynta disse i fremtidig arealplanlegging.
- Hensyn til drikkevann og vern av natur kan komme i konflikt med friluftslivsaktivitet enkelte steder i Asker. Rett sti på rett sted er viktig.
- Grunneierrettigheter som jakt og skogsdrift må ivaretas ved tilrettelegging av ferdselsårer. Dette krever styring av ferdselen, og en ekstra sektor- og tjenesteovergripende innsats.
- Mulighetene som ligger i et systematisk samarbeid med grunneiere, næringsliv, reiselivssatsing og andre aktører er ikke fullt ut utnyttet.
- Informasjon til innbyggere og tilreisende om turforslag og turmål er fragmentert (se Handlingsplan for Reiseliv og opplevelsesnæring i Asker)

Utfordringene som har kommet frem i kartleggingsarbeidet viser at det er behov for mer helhetlig og langsiktig arbeid med ferdselsårene og friluftsanleggene i kommunen. Utfordringene danner grunnlag for valg av resultatmål i planen.

Foto: Asker kommune

2 Mål

Arbeidet er forankret i overordnede Bærekraftsmål i Asker kommuneplan 2020-2032 som:

- **«God helse og trivsel»:** Askersamfunnet sikrer god helse og fremmer livskvalitet for alle, uansett alder.
- **«Bærekraftige byer og samfunn»:** Askersamfunnet har tettsteder og lokalsamfunn som er inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige, som er utviklet i god balanse mellom vekst og vern.
- **«Samarbeid for å nå målene»:** Askersamfunnet har virkemidler, partnerskap og samarbeid på tvers som sikrer en bærekraftig utvikling

Det legges vekt på å utvikle et sosialt, miljømessig og økonomisk bærekraftig tilbud.

2.1 Hovedmål

Planen skal bidra til å oppnå mål i Asker kommuneplan 2023-2030;

«Kommunen vil bidra til å etablere gode møteplasser, sammenhengende grøntområder og et gjennomgående ski- og turveinett som tilrettelegger for friluftsliv og aktiviteter både i nærmiljøet, langs kysten og i marka» (Asker Kommuneplanens samfunnsdel s 30)

I Temaplan for fysisk aktivitet, Idrett og friluftsliv 2021-2033, er friluftsliv en prioritert satsing:

- **Sikre og videreutvikle areal for friluftsliv i nærmiljøene, med sammenhengende grønne og blå korridorer, i balanse mellom vekst og vern.**
- **Videreutvikle infrastruktur for gjennomgående sti/tur/sykkel- og sti-/løypenett som binder boligområder, skoler, friområder og nærmiljøanlegg sammen,**
- **Stier/løyper skal være tilgjengelig innenfor 500 meter fra der folk bor.** (Temaplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv 2021-2033)

Sikring av viktige landskap og grønnsstrukturer mot nedbygging, tilrettelegging for bolyst og nye grønne næringer innenfor jordbruk- og skogbruk, grønn mobilitet (tilrettelegge for et gå- og sykkelvennlig samfunn), bevare kulturminner, utvikle reiselivet (opplevelsesbasert og aktivitetsbasert turisme) og digitalisering, er andre relevante strategier. (Asker kommuneplan samfunnsdel 2023-2030).

2.2 Resultatmål for Friluftslivets ferdselsårer 2024-2035

Asker kommune har hovedansvaret for at innbyggerne har tilfredsstillende anlegg og informasjon om turstier, sykkelstier, skiløyper og padling. Arbeidet med friluftslivets ferdselsårer utføres i et samarbeid mellom lag og foreninger, innbyggere, næringslivet og kommunen.

Resultatmålene tegner et bilde av ønsket situasjon i 2035. Kommunen skal sammen med samarbeidspartnere jobbe for å nå flest mulige målsettinger. Resultatmålene tar utgangspunkt i de tre innsatsområdene i «Temaplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv 2021-2033»; helhetlig stedsutvikling, alle i aktivitet og likeverdige vilkår.

1. Helhetlig stedsutvikling: God oversikt og helhetlig planlegging

Kommunen har sikret en helhetlig, systematisk forvaltning og målrettet arbeid med friluftslivets ferdselsårer. Kommunen har sikret et sammenhengende nettverk av fotruter, skiløyper, sykkelstier og padleleder. Kommunen har etablert et viktig kunnskapsgrunnlag for å ivareta friluftsliv i arealplanlegging og i folkehelsearbeidet. Planleggingen har vært basert på prinsippet «rett sti på rett sted» der påvirkning på natur- og kulturmiljø er tatt hensyn til.

Resultatmål Helhetlig stedsutvikling:

- 1.1 Utarbeidet plan for gjennomgående sti/tur/sykkelløypenett, tilgjengelig innenfor 500 meter fra der folk bor. Planen rulleres hvert 4. år i forkant av arbeidet med kommuneplan.
- 1.2 Rullerer årlig anleggsliste for turstier, sykkelstier og skiløyper og målpunkter med finansieringsbehov i Handlingsprogrammet.
- 1.3 Løpende oppdatert Nasjonal database for turruter (DOK) for alle merkede turstier, skiløyper, sykkelstier og padleleder (med grunneieravtale og avtale for drift).
- 1.4 Ajourførte og etablerte rutiner for inngåelse og oppbevaring av grunneieravtaler og driftsavtaler.
- 1.5 Etablerte rutiner for bruk av kartgrunnlaget til Friluftslivets ferdselsårer i arealplanlegging og byggesaksbehandling og samarbeid på tvers av virksomhetene.
- 1.6 Etablerte rutiner for sikring av grunn til turveier/stier regulert til offentlig friområde.

2 Alle i aktivitet: i nærområdene, i skogen og langs kysten

Asker kommune har tilrettelagt for økt fysisk aktivitet, bedre helse og økt livskvalitet i befolkningen (folkehelse). Kommunen har tilrettelagt for et lavterskel, kortreist, bærekraftig og inkluderende «hverdagsfriluftsliv» i nærområdene, langs kysten og i marka, i tett samarbeid med frivillige og private aktører. Asker kommune har bidratt til å gjøre kommunen attraktiv som bosted og reisemål. Arbeidet med friluftslivets ferdselsårer har bidratt til interesse for å ta vare på kulturminner og blå-grønne korridorer og arealer.

Innbyggere og besøkende har fått inspirerende informasjon om frilufslivstilbud til vanns og til lands. Gjennom digitale kart og løsninger har de fått enkel info om turmål, natur og kultur mens de er på tur. Det har vært lett å booke overnatting og låne eller leie friluftslivsutstyr.

Resultatmål Alle i aktivitet:

- 2.1 Asker har blitt kåret til Norges beste friluftskommune innen planperioden.
- 2.2 I 2035 er det etablert turstier innenfor 500 meter fra der du bor over hele Asker.
- 2.3 Ti merkede rundturer i nærheten av boligområder er etablert i midtre og Asker sør.
- 2.4 I 2035 er det under 500 meter til nærmeste tursti fra skoler og barnehager.
- 2.5 Gjennomgående turruter i marka på langs og på tvers er etablert (stier og skiløyper).
- 2.6 Ambisjon om en sammenhengende kyststi rundt hele halvøya. Kyststien må, så langt det er mulig, følge kysten.
- 2.7 Gjennomgående sykkelruter på grus i marka er etablert.
- 2.8 To klatrefelt er tilrettelagt med tilstrekkelig parkering og toalettforhold.
- 2.9 Etablert ro- og padleled med overnattingsmuligheter og startsteder langs Askers kyst som en del av padleleden i Oslofjorden.
- 2.10 Sammenhengende led for padling er etablert i tre utvalgte vann i marka.
- 2.11 Tre universelt utformede rundturer for elektrisk rullestol er etablert med HC parkering, toalett og tilrettelagt rastebord, fordelt på Asker nord, midtre Asker og Asker sør.
- 2.12 Tilrettelagt tursti og hytte(r) med UU standard på Skogsborg og ved Stikkvann.
- 2.13 Utviklet og løpende oppdatert digital og analog informasjon.
- 2.14 Arrangementer gjennomføres årlig som motiverer nye brukere av ferdselsårene.

3 Likeverdige vilkår: Harmonisering av arbeidsform, avtaler og tilbud, inkludere alle i aktivitet

Asker kommune bidrar til å bygge nettverk mellom frivillige og private aktører som arbeider med ferdselsårer. Oppgaver og ansvar er tydelig definert mellom aktørene, frivillighet, grunneiere, næringsliv og kommune. Kommunen bidrar til å dempe ulike brukerkonflikter i marka gjennom besøksforvatning. Det er tilstrekkelige ressurser for en bærekraftig etablering, drift og vedlikehold av ferdselsårene. Det er ønskelig å oppnå bedre harmonisering mellom nord og sør i Asker, når det gjelder tilrettelegging for turruter, hytter, kapasitet på utfartsparkeringer, toalett og renovasjon, driftsavtaler ol.

Resultatmål Likeverdige vilkår:

- 3.1 Harmonisering av bærekraftige driftsavtaler er gjennomført mellom aktører, områder og sesonger.

- 3.2 Alle deler av Asker har etablerte og ferdige merkede ferdselsårer. Ferdselsårer i midtre og sørlige del av Asker er prioritert.
- 3.3 Utfartsparkeringer er etablert/utvidet etter behov og skiltet.
- 3.4 Skilting fra kollektivholdeplass, sentrumsområder og innbyggertorg til sentrale ferdselsårer er etablert.
- 3.5 Merkede stier fra boligområder og ut i friluftsområder er etablert.
- 3.6 Lag og foreninger har økt kunnskap om og benytter seg av spillemiddelordningen, spesielt for friluftsliv -og nærmiljøanlegg.
- 3.7 Etablert samarbeid om friluftsutstyr (f.eks. kajakk og sykler) til utlån i utstyrssentraler, på sentrale friluftssarenaer og hos private aktører for å øke bruken av ferdselsårene.

Det er en ambisjon om en sammenhengende kyststi rundt hele halvøya. Foto: Heidi Rustand

3. Tiltaksliste prioriterte friluftsanlegg

Temaplan Fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv understreker at; «Kommunen har en viktig rolle med å se anleggsprioriteringer i et helhetlig perspektiv, med anlegg for alle grupper av befolkningen (...). Gjennom kommunale tilskudd, kommunale investeringsmidler, og gjennom spillemiddelordningen, bevilges det midler til utvikling av idretts- og friluftsanlegg. Det er et behov for å sette av nye investeringsmidler for å utvikle flere anlegg for egenorganisert aktivitet, åpne og tilgjengelige for alle.» Friluftslivsanlegg er i hovedsak anlegg for egenorganisert aktivitet. Enkelte ferdselsårer er også kulturminner.

«Gjennom spillemiddelordningen er kommunene forpliktet til å utarbeide og vedta en oversikt over aktuelle (spillemiddel) prosjekter for den kommende fireårsperioden. Denne vedtas ved kommunestyrets forslag til handlingsprogram hvert år. Listen er fireårig, og inneholder både kommunale og private idretts-, friluftsliv- og nærmiljøanlegg. Prosjektene i denne listen skal være behovsvurdert og gjennomførbare». Se tabell 7 s43 i Temaplan fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv . Kommunen vil praktisere en viss fleksibilitet på rekkefølgen av tiltak.

Anleggslisten utarbeides av kommunens Friluftsteam, behandles av styringsgruppen til Friluftsteamet, før den går til høring hos rådene og aktuelle friluftslivsorganisasjoner, før innleggelse i forslag til kommunens Handlingsprogram, som vedtas av kommunestyret.

Type anlegg del I	Hvor	Eier/utbygger	Kommentar
Friluftsanlegg:			
Kyststi	Hyggen- Lahell	DNT/Hyggen vel/Asker kommune	Avtaler, skilting, merking, bru og steinsetting
Kyststi	Fergestad-Storsand	Asker kommune	Avtaler, skilting, merking, (langs sjøen)
Gjennomgående sti- og løypenett	Bårsrud-Aukevarden	DNT/Asker kommune	Avtaler, skilting, merking, gangbaner og møteplass
Tursti Sandsstien	Dramstadbukta-Semspporten	DNT/Hurum historielag	Kulturminne. Grunneieravtaler, skilting, merking,
Tursti-Asker på langs	Tofte/Sagene-Follestad	DNT	Avtaler, skilting, merking og gapahuk, bålpluss
Tursti	Villingstadåsen	Herstadhei turisthytteforening	Avtaler sjekk, skilting, remerking og gangbaner
Rundturer tursti	Hyggen	DNT/Hyggen vel	Avtaler, skilting, merking, møteplass,
Rundtur tursti	Tofte	DNT/lokal stigruppe	Avtaler, skilting, merking,
Rundtur tursti	Sætre	Lions/Speider (DNT?)	Avtaler, skilting, merking, (hensynssone avklares)
Rundtur tursti	Holmsbu østre	DNT/Vel/Asker kommune?	Avtaler, skilting, merking (ifm. Rødtangen kulturminnepark)
UU-rundtur	Konglungen	Asker kommune	Avtaler, dekke, gangbane Spiradammen
Ro -og padleled	Drammensfjorden	DNT Drammen	Infoskilt tilgangspunkter. Avtale
Hytter, dagsturhytter, gapahuker og padlehuker	Padlehuk Torvøya	OF, Asker kommune, Miljødirektoratet	Avtaler. Inn i skjøtelsplan, ved toalett.
Utvikle de største friområdene	Skogsborg friluftssenter, Sætre	Samarbeidspartnere / Asker kommune	Helårs naturmøteplasser, ubetjente/kystledhytter, UU tilrettelagt, lokaler, brygger mm.
Turkart	Hele Asker	DNT/Lag/Kommune/næring	Utarbeiding, produksjon, distribusjon

Nærmiljøanlegg:			
Helårs naturmøteplass	Grytnes m fl nær skole/barnehage, boligområder	Vel/DNT/OF/andre/Asker kommune	Helårsgodkjente bålplasser, aktivitetsløyper, modell Nedre Gupu eller Sæteren gård
Toalett/gapahuk	Langs pilegrimsleden	Nasjonalt Pilegrimssenter	Mulig prosjekt med Nasjonalt Pilegrimssenter
Type anlegg del II	Hvor	Eier/utbygger	Kommentar
Friluftsanlegg:			
Sammenhengende Kyststi	Åros-Elton-Filtvet	DNT/Asker kommune	Historisk veifar, avtaler og skilting/ merking
Sykkel rundturer grus	Innfallsporter Haraldsfjell rundt Holtnes rundt	Sykkelklubber? /Asker kommune	Oversiktskart sykkel/skilt ved innfallsporter, skilt i veikryss.
Sykkel-trillesti	Demningen Rødbyvannet-Hurum feltbane-Mølleveien	DNT/Asker kommune	Avtaler, skilting, merking, Missing link.
Tursti	Asker bo- og behandlingssenter-Vøyen terrasse-Vøyenveien	DNT/Asker kommune	Avtaler, skilting, merking. Ikke langs Askerelva pga naturmangfold
Tursti-Asker på langs	Follestad-Bærum	DNT/Asker kommune	Avtaler, skilting, merking
Tursti	Rundturer v Semsporten/Mørkvann	DNT	Avtaler, skilting, merking
Rundturer tursti	Holmsbu /Klokkarstua Åros, Dikemark, Slemmestad, Heggedal, Spikkestad	DNT/Vel? /Asker kommune	Avtaler, skilting, merking og benker, bru
UU-rundturer tursti	Høvikvollen-Båtstø	Asker kommune	Avtaler, skilting, merking og tursti utvides
UU-rundtur/tursti	Grytnes-Stikkvann	Fylket/Asker kommune/Sætre bruk	Avtaler, møteplasser, skilt, frem til ønsket UU-hytte
UU-friområder	Konglungen	Asker kommune	HC-toalett, HC-parkering
Gjennomgående sti- og løypenett	Røyken og Spikkestad til Kjekstadmarka	DNT/Skiforening/Asker kommune	Skilting og merking matestier gjennom boligområder til/ fra marka
Utvikle de største friområdene	Skogsborg friluftssenter Sætre del 2	Samarbeidspartnere / Asker kommune	Helårs naturmøteplasser, ubetjente/kystledhytter, UU hytte/brygge, flere anlegg.
Hytter, dagsturhytter, gapahuker og padlehuker	Asker syd	OF/DNT?	Padlehuk/hytte sydspissen av Asker, - del av padleleden
Dagsturhytter	Asker syd	Næringsliv/Stiftelse/ Statskog? /Fylket?	Tilsynsavtaler sommer, vinter
Nærmiljøanlegg:			
Aktivitetsparker, Klatreparker, akebakker, turstier	Borgenveien 100	Borgen Vel? /Asker kommune	Akebakke, oppjustering klatreløype og bålplass (plan foreligger)
Helårs naturmøteplass	Mørkvann	DNT? /Asker kommune? /Sætre bruk	Lavvo, bålplass, toalett, gapahuk, HC parkering?

Foto: DNT

Foto: Hurum turistforening

Foto: Skiforeningen

For nærmere informasjon om anleggsbehov, se Kunnskapsgrunnlaget til planen.

4. Økonomi og organisering ved etablering og drift

4.1 Friluftsanlegg og idrettsanlegg sidestilles

En hovedstrategi er å betrakte, utvikle og drifte friluftslivsanleggene på lik linje med idrettsanlegg. Dette er anlegg som når mange, med relativt lave kostnader. Prioritering av friluftsanlegg gjøres i samarbeid mellom kommunen og friluftslivsorganisasjoner.

4.2 Spillemidler til friluftsanlegg

Etablering og rehabilitering av ulike friluftsanlegg (f.eks. turstier, turveier, bålplasser, broer, gapahuker, padlehuker og hytter) og aktivitetsparker ved friluftsporter, er spillemiddelberettiget. Virksomhet Idrett og friluft bistår friluftslivsorganisasjonene i å søke spillemidler. Kommune kan også søke midler. Alle som søker må stille med egenandel (konkrete midler og dugnadsarbeid).

Planen for friluftslivets ferdselsårer skal brukes som grunnlag, når spillemidler til anlegg for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv prioriteres. Etablering av tiltak i stier, løyper og øvrige friluftsanlegg, vil inngå i administrasjonens årlige prioriterte anleggsliste, som innspill til kommunens Handlingsprogram og langsiktige investeringsplaner.

Kommunen skal kunne forskuttere spillemidler til friluftsanlegg, i likhet med rutiner for idrettsanlegg.

4.3 Midler til investeringer og drift

For å kunne gjennomføre de mindre anleggene i anleggslisten i planen, anslår kommunedirektøren en kostnad på ca. kr 400.000 i året frem til 2026, og deretter ca. kr 2 millioner per år, utover dagens budsjett. De større anleggene vil kreve ekstra bevilgninger utover dette. Dette er estimater, som må kvalitetssikres for hvert prosjekt. Det bør også avsettes et årlig beløp til drift og vedlikehold av nyetablerte friluftsanlegg. Kommunedirektøren vil komme tilbake til konkrete bevilgninger for det enkelte år i forslag til handlingsprogram.

Etablering av parkeringsplasser, kommunale brygger og toalettbygg ved friområder omfattes ikke av planen.

Kostnader ved nyetableringer av friluftsanleggene kan deles inn i fire nivåer etter hvor kostnadskrevende tiltaket er:

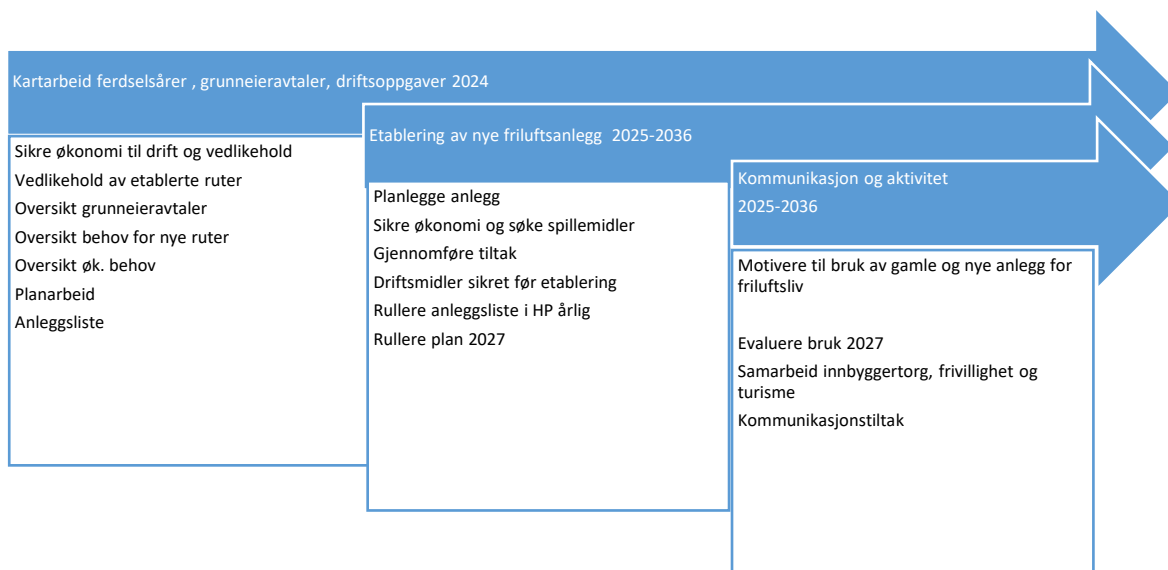
1) Små anlegg: merking, skilting og enkle gangbaner i tre. Lite kostnadsdrivende. (Ca. kr 100.000 pr anlegg).

2) Mindre anlegg langs ferdselsårer som er noe mer kostnadskrevende: bryggesti UU, infoskilter i metall, rastebord, bålplasser etc., men hvor man i tillegg kan få en del tilskudd fra spillemidler, andre og stiftelser via frivilligheten. Egenandel forskutteres av kommunen. (Ca. kr 200.000 pr anlegg).

4.4 Fremdrift

I den første perioden jobber kommunen spesielt med å få oversikt over ferdselsårer, oppdatere grunneieravtaler, harmonere driftsavtaler og vedlikeholde etablerte ruter. Deretter vil etablering av nye friluftsanlegg og kommunikasjon bli prioritert.

Figur: Fremdriftsplan

5. Oppfølging av planen

Oppfølging av handlingsplanen «Plan for friluftslivets ferdselsårer» koordineres gjennom Friluftsteamets styringsgruppe.

Handlingsplanen følges ellers løpende opp, som en del av den ordinære virksomhetsstyringen. Med bakgrunn i oppdragene fra kommunedirektøren, utarbeider virksomhetene tiltak i sine virksomhetsplaner for gjennomføring og oppfølging lokalt i den enkelte virksomhet. Arbeidet er en del av den ordinære administrative styringsdialogen mellom virksomhetsleder og direktør.

Som en hovedregel har Virksomhet idrett og friluft ansvar for strategiske planer innen friluftsliv, spillemiddelsøknader og motivering til bruk av friluftsanleggene. Virksomhet Miljø og Samferdsel har ansvar for etablering av nye friluftsanlegg som turstier, skiløyper, gapahuker, padlehuker, drift og vedlikehold av kommunens friområder, brygger, utfartsparkeringer, toalettbygg ol. Eiendom har ansvar for vedlikehold av hytter og kommunens øvrige bygningsmasse. Ved etablering av nye anlegg er det viktig å ta hensyn til driftsaspektet. Det legges opp til et tett samarbeid mellom virksomhetene.

Flere tiltak utføres gjennom tjenestekjøp og driftsavtaler, f.eks. tilrettelegging og drift av friluftsanlegg som sommerstier, skiløyper, toalettbygg og kontroll av kartdata. Andre tiltak kan inngå i samarbeidsavtaler som et spleiselag mellom det offentlige, frivillige organisasjoner, stiftelser og næringsliv.

Kommunen vil arbeide for at det igangsettes en ny regional eller nasjonal satsing alla «Stiprosjektet» som oppfølging av det nasjonale og regionale arbeidet med planer for friluftslivets ferdselsårer.

Vurdering av status og måloppnåelse vil bli gitt i kommunens årsrapport, og orientert om i utvalg for Samfunnstjenester og Medborgerskap. I tillegg vil det om mulig for enkelte stier, skiløyper og padleruter gjennomføres digitale bruksanalyser før og etter tilrettelegging, for å se om økt tilrettelegging fører til økt bruk. kommunen vil måle status for antall km med turruter i kartet hvert 4. år.

Lag og foreninger vil bli invitert til å komme med konkrete innspill før hver rullering av planen. Det inviteres til et felles møtepunkt årlig mellom kommunen, grunneierrepresentanter/ næringsliv og lag og foreninger som tilrettelegger friluftsanlegg.

6 Medvirkning og øvrig arbeid med planen

Prosjektplanen for arbeidet med planen ble forankret hos for Utvalg for medborgerskap og utvalg for Samfunnstjenester 1. september 2022. Planarbeidet ble annonsert på kommunens nettsider og omtalt i Askermagasinet og i begge lokalaviser.

Planforslaget ble presentert for lag og foreninger og grunneierrepresentanter 13. februar 2024, bearbeidet og sendt på høring. Den ble presentert i råd og utvalg i april – mai 2024, behandlet i utvalg for medborgerskap og utvalg for Samfunnstjenester 26. september 2024 og endelig vedtatt av Kommunestyret 15. oktober 2024.

Det er ellers gjennomført fem workshops og medvirkningsmøter i 2022-2023 med grunneierrepresentanter, turlag, foreninger og næringsliv, for å avdekke status, utfordringer og videre behov for tilrettelegging.

DNT Oslo og Omegn/ DNT Asker Turlag, Oslofjorden friluftsråd, Hurum Turistforening, Padleforbundet, Skiforeningen, Jeger og fisk, Speideren, historielagene, Røde Kors, enkelte idrettslag, FNF og andre lag og foreninger som tilrettelegger for stier, ruter, løyper og leder har medvirket. Asker elveforum, Kulturrådet, Asker idrettsråd og Kirken har også deltatt på workshop på Grønsand. Denne samlet 40 deltakere. Statskog, Sætre bruk, bondelagene og skogeierlagene har representert grunneierinteresser.

Det har vært arrangert egen workshop for sykkelmiljøet i Asker, en workshop med tema padling, en samling med Hurum Turistforening og Herstadhei turisthytteforening, og en workshop på Tofte med næringsaktører, grunneiere, vel, kirken og andre lokale representanter med tema ferdselsårer, kulturminner og naturbasert turisme. Takk også til turbokforfatterne Kaja Høgås og Bjørn Heidenstrøm for innspill. Planen er drøftet med Eldrerådet, Ungdomsrådet og Råd for personer med funksjonsnedsettelse.

Behov for opparbeiding, skilting og merking av turruter, utfartsparkeringer, tilgangspunkter for kajakk, toalett, renovasjon, overnattingsmuligheter, skilting fra kollektivtilbud og bebyggelse til stiene og markedsføring av tilbudet, har blitt drøftet. Utfordringer i forhold til brukerkonflikter mellom sykkel og turgåere, klatrere og beboere, slitasje fra ferdsel, koordinering med skogsdrift, jakt, viltforvaltning og oversikt over grunneiertillatelse og driftsavtaler har også vært tema.

Arbeidet bygger på erfaringer fra det nasjonale «Turskiltprosjektet». Gjennom en samarbeidsavtale med DNT, har Lars Christian Iversen spesielt bidratt med fagkunnskap.

Problemstillinger i planen har vært drøftet med andre kommuner i fylkesnettverket for Plan for Friluftslivets ferdselsårer. Viken har gitt tilskudd til planarbeidet.

Prosjektledelse for planarbeidet har ligget hos Idrett og friluft ved avdeling Forvaltning og utvikling. Prosjektgruppen har bestått av representanter fra Friluftsteamet. I tillegg har andre virksomheter bidratt. Styringsgruppe for planen har vært direktører og ledere i Friluftsteamets styringsgruppe sammensatt av Samfunnstjenester, Samfunnsutvikling og Medborgerskap.

Hovedansvaret for å utarbeide og følge opp plan for Friluftslivets ferdselsårer ligger hos Asker kommune, men det legges opp til et tett samarbeid med frivilligheten.

Workshop Grønsand

Foto: Heidi Rustand

Asker
kommune

Kunnskaps- grunnlag

Handlingsplan for friluftslivets
ferdselsårer 2023-2035

Innhold

1	Sikring av arealer til friluftslivets ferdselsårer	4
1.1	Gjennom planarbeid	4
1.2	Markaloven	4
1.3	Landbruk, natur og friluftsliv (LNF)	5
1.4	Friluftsløven	5
1.5	Statlig sikring	6
1.6	Kartlagte ferdselsårer og friluftsområder i planlegging	6
2	Etablering av friluftsanleggene	7
2.1	Turruter	7
2.2	Grunneieravtaler	7
2.3	Vedlikehold og drift av turruter.....	10
2.3.1	Driftsplaner og klimaendringer.....	10
2.3.2	Rett sti på rett sted	10
3	Fotruter sommer.....	11
3.1	Markastier	12
3.2	Kyststien	12
3.3	Historiske veifar	12
3.4	Rundturer	13
3.5	Remerking av stier.....	13
3.6	Behov for å koordinere aktører.....	13
3.7	Ny driftsmodell for sommer.....	14
3.8	Universelt utformede turstier og turveier	15
4	Skiløyper vinter	17
4.1	Ny driftsmodell for vinter	18
5	Sykkel	19
6	Padling	21
7	Klatre- og buldrefelt	24
8	Målpunkter	25
8.1	Utfartsparkeringer	26
8.2	Toalettbygg	26
8.3	Ubetjente DNT-hytter i marka	27
8.4	Kystledhytter i Asker	28
8.5	Foreningshytter.....	29
8.6	Dagsturhytter versus overnattingshytter.....	30

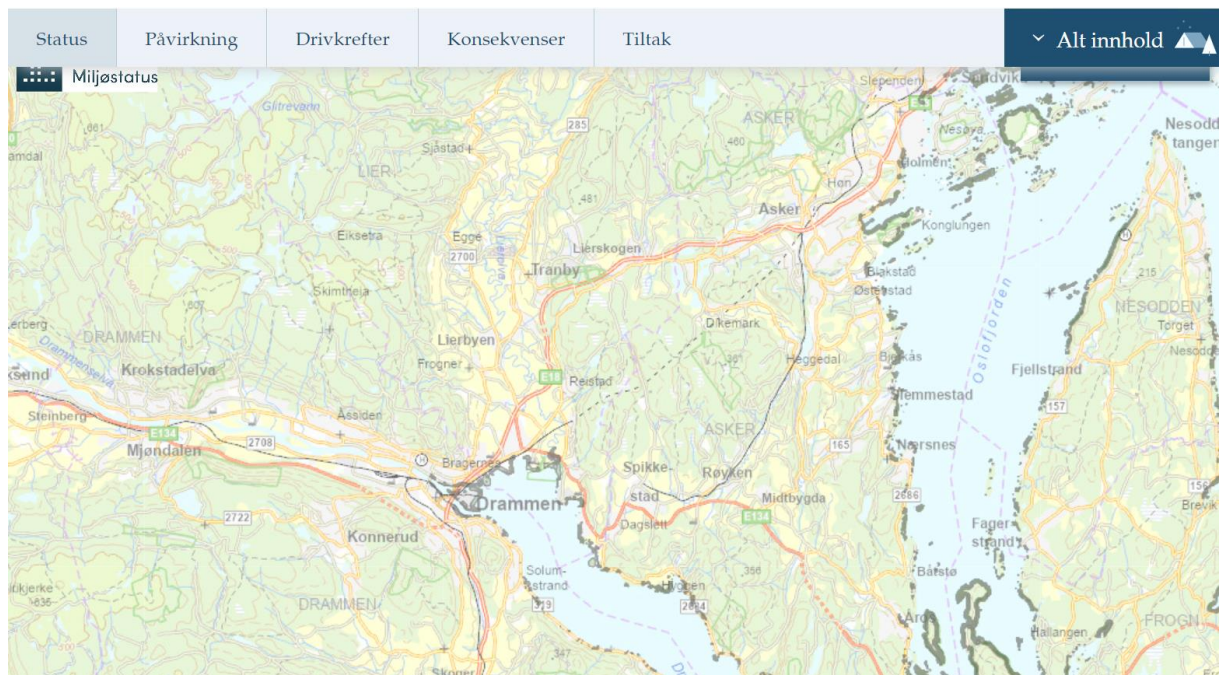
8.7	Gapahuker, padlehuker, telt og hengekøye plasser.....	31
8.8	Helårgodkjente bål plasser	31
8.9	Turmål.....	31
9	Behov for samarbeid på tvers av kommunene.....	32
10	Informasjon om turmuligheter og allemannsretten	33
10.1	Først tilfredsstillende infrastruktur, - deretter ny markedsføring.....	33
10.2	Besøksforvaltning	33
10.3	Målgrupper.....	33
10.4	Tema.....	34
10.4.1	Inspirasjon og informasjon om selve friluftslivstilbudet.....	34
10.4.2	Informasjon om allemannsretten, plikter og sporløs ferdsel	37
10.4.3	Status i arbeidet med å tilrettelegge friluftslivets ferdselsårer.	38
11	Kartdata	38
12	Definisjoner	39

Borgenveien 100 klatrepark, Foto: Heidi KS Rustand

Foto forside: Asker kommune, Vibeke Gosli

1 Sikring av arealer til friluftslivets ferdselsårer

I Asker nord er 20 prosent av strandsonen tilgjengelig for allmennheten. (Tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv, 2023).

Der presset på arealer er stort, er det ofte vanskelig å få avsatt og beholdt tilstrekkelige friluftarealer for befolkningen. Sikring gjennom oppkjøp eller langvarige bruksavtaler med grunneiere er noen av virkemidlene. Arealer kan også sikres gjennom plan.

1.1 Gjennom planarbeid

Friluftslivets ferdselsårer er en viktig del av arealplanleggingen. Kyststien og en del turstier og skiløyper ligger inne i kommuneplanens arealdel. Samtidig sikres stier og løyper gjennom reguleringsplaner, gjerne regulert til friluftsmål, turvei/tursti eller snarveier og smett. Disse er viktige for å knytte sammen traseer og sikre trafiksikker tilgang fra boligområdene og ut til turområdene.

Tilrettelegging av stier og turveier, kan også inngå i utbyggingsavtaler og rekkefølgebestemmelser, på linje med gangveier og lignede.

1.2 Markaloven

Vestmarka, Vardåsen og Kjekstadmarka inngår i dag som en del av markagrensa og er forvaltet av Statsforvalteren gjennom eget lovverk «Markaloven»; «Formålet med loven er å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Loven skal sikre Markas grenser og bevare et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner. Det skal samtidig tas hensyn til bærekraftig bruk til andre formål». Loven er under revisjon.

1.3 Landbruk, natur og friluftsliv (LNF)

I kommuneplanen er det vektlagt at arealformålet Landbruk, natur og friluftsliv (LNF) også kan fremme og tilrettelegge for friluftsliv og naturopplevelser ved å ha bestemmelser knyttet til dette formålet.

I retningslinjene til LNF står det: "Landbruks-, natur- og friluftsliv (LNFR-områder) er områder som skal nyttes eller sikres til landbruksproduksjon, herunder jordbruk, skogbruk og reindrift, og/eller som skal bli liggende som naturområder og naturområder med spesiell betydning for friluftslivet.

Dette er arealer som i det vesentlige skal være ubebygget, eller bare bebygget i tilknytning til landbruk og reindrift, og for bruk av området til friluftsliv, inklusive universelt tilrettelagte tiltak for allmennheten". (Plan og bygningsloven § 11-7).

1.4 Friluftsloven

I utgangspunktet arbeides det alltid med å få til en avtale med grunneier før kommunen anlegger en ferdselsåre i utmarka. Nasjonalt er det utarbeidet en omforent avtalestandard som grunneierorganisasjonene stiller seg bak. Denne ivaretar både anleggelse og drift av turstien og hensynet til grunneiers næringsvirksomhet i området.

Friluftslovens §35 gir kommunen myndighet til å sette i verk tiltak for å lette ferdsel i utmark, også der grunneier ikke samtykker. Kommunen kan varde og merke opp ruter og turstier i utmark, og kan på bestemte steder bygge klopper eller bruer, og sette i verk andre tiltak for å lette ferdselen langs ruter og turstier i utmarka. Denne retten kan utøves uten forutgående skjønn. Kommunen kan gi organisasjoner, som har til formål å fremme reise- og friluftsliv, den samme retten.

Ved merking av ruter skal eieren (eller brukeren) varsles i god tid før merkingen starter. Motsetter hen seg merking, avgjør kommunen om, og i tilfelle på hvilken måte, merking skal tillates. Vedtak om inngrepsløyve etter § 35 er et enkeltvedtak. Det betyr at kommunen må foreta saksbehandling, og grunneiere må ha anledning til å uttale seg og eventuelt klage på vedtaket. Men inngrepsløyve kan altså bare brukes når man har gjennomført forhandlinger og ikke har klart å komme frem til noen frivillig avtale.

«Oppføring av byggverk som gapahuk eller rastebu, etablering av parkeringsplass, bygging av toaletter og utsetting av avfallscontainere på andres eiendom omfattes derimot ikke av friluftslovens § 35. Slike tiltak kan bare utføres etter avtale med grunneieren eller med hjemmel i annet grunnlag, f.eks. ekspropriasjon. På samme måte kan omfattende tiltak, som f.eks. utsprengning av ny trase, bare skje etter samtykke fra grunneieren eller etter at det er gjennomført ekspropriasjon etter plan- og bygningsloven eller oreigningsloven. Tilretteleggingstiltak kan også ha behov for tillatelse etter plan- og bygningsloven, og dette bør sjekkes med kommunens ansvarlige for plan- og byggesak». Miljødirektoratet 2023.

Kommunen har ansvar for å forvalte Allemannsretten etter Friluftsloven med tilhørende plikter.

Allemansretten gir rett til å ferdes og oppholde seg i utmarka i Norge – når ferdselen "skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet". Ferdsel kan skje i utmark uavhengig av grunneiers syn, så lenge man holder seg innenfor lovens rammer om ferdselskultur osv. Eksempelvis ferdsel til fots, eller ferdsel med sykkel på vei eller sti. Men du skal ta hensyn. Oppdager du f.eks. et plantefelt i utmarka, eller hogstarbeid, bør du unngå å gå akkurat der.

Merking av stier kan bidra til å styre ferdselen f.eks. der det i en periode drives mye skogsdrift. Stien kan etter avtale legges om så lenge hogsten varer.

For enkelte typer bruk, kan en avklaring med grunneiere uansett være lurt for å forebygge konflikt. Dette gjelder særlig når et areal vil bli benyttet fast til organisert virksomhet.

Allemanspliktene innebærer at du for eksempel ikke bryter friske greiner, tar med søpla hjem og rydder etter deg og holder god avstand til gårds plasser, hustomter, hytter ol. Båndtvang og hensyn til dyr på beite og vilt er en selvfølge.

I innmark kan enhver ferdes til fots i den tid marken er frosset eller snølagt, men ikke i tidsrommet fra 30. april til 14. oktober. Denne ferdselsrett gjelder likevel ikke på gårds plass eller hustomt, inngjerdet hage eller park og annet for særskilt øyemed inngjerdet område hvor allmenhetens vinterferdsel vil være til utilbørlig fortrengsel for eier eller bruker.

(les mer om [Allemansretten](#) og [Allemanspliktene](#) i kap.10)

1.5 Statlig sikring

Det er mulig å søke om statlig sikring av friområder/turstier via Fylkeskommunen; Dette innebærer at det offentlige kjøper, eller inngår avtaler om varig bruksrett for arealer som kan brukes av allmenheten til friluftsliv. Dette kan blant annet være populære områder der allmenhetens bruk er så stor at den overstiger det grunneier må akseptere i henhold til allemansretten. Det kan også være områder med behov for fysisk tilrettelegging for å ivareta arealet og sikre allmenhetens bruk, eller områder som er utsatt for stor utbyggingspress og som samtidig har en nøkkelfunksjon for friluftsliv. Manglende forbindelser mellom to turstier, eller en del av en gjennomgående sti, er eksempler på dette.

1.6 Kartlagte ferdselsårer og friluftsområder i planlegging

Handlingsplanen for friluftslivets ferdselsårer 2023-2035 vil danne grunnlag for en oppdatering av Nasjonal database for tur- og friluftsruter og FKB Traktorveg-Sti. Sammen med kartlagte og verdsatte friluftslivsområder inngår disse datasettene i det offentlige kartgrunnlaget, og er viktig i bidraget med å sikre areal og sammenhenger for friluftslivet. (Miljødirektoratet). Planen og kartene som følger den, benyttes løpende som kunnskapsgrunnlag i kommuneplanarbeidet og ved reguleringsplaner og byggesaksbehandling.

Arbeidet med friluftslivets ferdselsårer må koordineres med regulering, byggesak og grunneiendom for å sikre og tilrettelegge «grå» regulerte turveier, smett og snarveier, dersom de bidrar til å knytte sammen en rundtur, eller en prioritert tursti i nærområdet.

Arbeidet med å sikre og forebygge nedbygging av «100-metersskog», målpunkter som trafikk sikre akebakker, naturlekeplasser, tilgang til stinett for skoler og barnehager og liknende, må gjøres gjennom kommunes arealplanlegging og byggesaksbehandling.

2 Etablering av friluftsanleggene

I «Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035» legger kommunen vekt på å etablere et gjennomgående sti/tur/sykkel- og sti-/løypenett, maks 500 meter fra der folk bor.

2.1 Turruter

Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer tar for seg tilrettelegging av turruter, - det vil si skiltet, merket og kartfestede traséer for ferdsel i den sesongen som er aktuell for bruk. Her avgrenset til fotruter, sykkelruter, klatrefelt, padleled og skiløyper.

For at en turrute skal registreres i kartverkets turrutedatabase, skal det foreligge grunneieravtale, og en organisasjon eller kommunen skal være definert vedlikeholdsansvarlig.

2.2 Grunneieravtaler

Selv om Friluftsloven er tydelig på at kommunen kan anlegge stier og løyper i utmark, er det et ønske at det foreligger samtykke fra grunneier eller fester før tilrettelegging for ferdsel, stier og løyper kan starte. Ved anleggelse av stier over innmark, kreves alltid grunneieravtale.

Grunneier bør involveres så tidlig som mulig i prosessen. Det kan inngås avtaler for merking av hele stier og anleggelse av løyper, eller avtaler for hvert enkelt skiltpunkt. Det er behov for å gjennomgå grunneieravtaler knyttet til turruter, samt å få et mer systematisk samarbeid med grunneierrepresentanter. Kommunen oppretter et digitalt arkiv for grunneieravtaler, også for de avtalene som inngås av driftsoperatør.

Kommune skaffer oversikt over grunneiere, mens driftsansvarlig inngår den enkelte avtale. Kommunen kan bistå juridisk når det er vanskelig å bli enige om en avtale. Langs kyststien har kommunen et spesielt ansvar for dette. Der kommunen selv er grunneier, er det avdeling Grunneiendom som signerer på vegne av kommunen.

Nasjonalt er det utarbeidet standard for grunneieravtaler for turstier og skiløyper i et samarbeid mellom Den Norske Turistforening (DNT), Norsk Friluftsliv, Friluftsrådernes Landsforbund, Skiforeningen, Norges Fjellstyresamband, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og småbrukarlag, Norges Skogeierforbund, NORSKOG, Statskog og Norsk Allmenningsforbund.

«Det er potensial for å øke bruken av landbrukets arealer (til friluftsliv), der det ikke kommer i konflikt med aktiv jordbruksdrift (...) Det er egne midler over Jordbruksavtalen som kan nyttes til tilrettelegging. Skogsveier kan for eksempel bidra til et økt tilbud av ferdselsårer for friluftsliv og fysisk aktivitet.» (Sammen om aktive liv s.37).

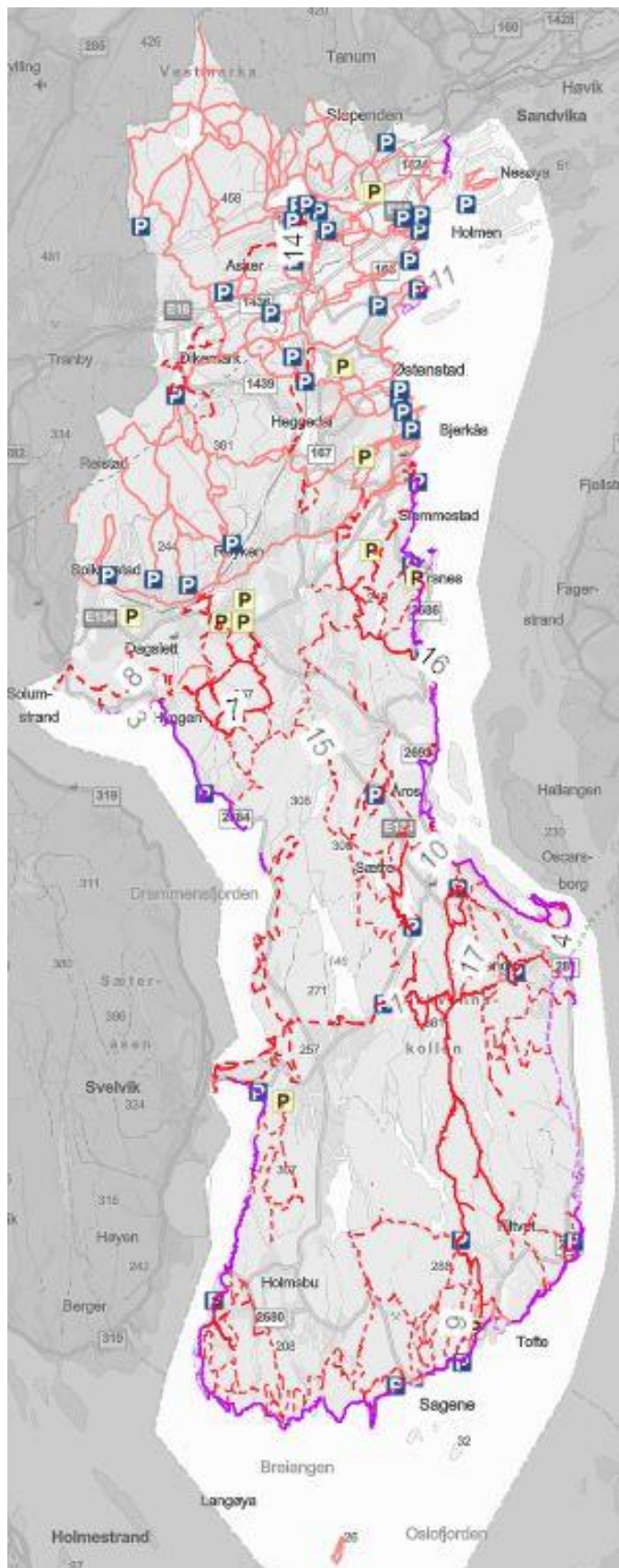
For skognæringa gjelder ordinære forskrifter og Norsk PEFC skogstandard. Ut over dette stilles det ikke ytterligere krav til rydding av stier og løyper. Kommunen ønsker gjerne å merke noen utvalgte *eksisterende* stier, gamle veifar, skogsbilveier og kortere stikoplinger (missing links) mellom disse, slik at det etableres et prioritert *hovednett* som ferdselen styres inn på. Slik begrenses ferdselen andre steder, samtidig som behovet for å rydde rundt stien begrenses.

Ny næringsutvikling innen landbruket, slik som aktivitetsbasert og naturbasert reiseliv og gårdsturisme, kan koordineres med tilrettelegging av friluftsanlegg. Det er eksempler på gode samarbeidsprosjekter, der nye turveier og møteplasser har blitt anlagt for å styrke tilbudet til besøkende, gitt en tryggere skolevei, samtidig som ferdselen har blitt ledet utenom eller innom gårdstunet, avhengig av grunneiers ønsker.

Gapahuken på Bjønnåsen naturpark leies ut av Grønsand gård til grupper.

Dagens og foreslåtte turruter i marka og langs kysten (illustrasjon)

2.3 Vedlikehold og drift av turruter

Sti- og løypenettet bør forvaltes slik at det ivaretar opplevelsesverdier, hensyn til kulturmiljø, biologisk mangfold og ulike brukergrupper.

2.3.1 Driftsplaner og klimaendringer

Turruter vedlikeholdes årlig etter en fastsatt plan. Det er et mål at alle turruter i Asker har planer for årlig vedlikehold. Hvem som har ansvar for at disse utarbeides og følges opp, følger vanligvis av grunneieravtalen for den enkelte rute. Vedlikehold og drift er også beskrevet i driftsavtalene som kommunen har med Skiforeningen, DNT og andre aktører.

Kommunen har ansvaret for å utarbeide driftsplaner for ferdselsårene som en del av forvaltningsplanene for statlige sikrede friluftsområder og landskapsvernområder.

Klimaendringer krever bedre tilrettelegging. Ved gode vekstforhold, store snøfall eller vindfall, kan det være behov for rydding av vegetasjon flere ganger i året. Kraftige reinskyll og mer bruk, kan også øke behovet for vedlikehold.

Snømangel vil innebære at bruken av stiene vil øke. Enkelte turstier i nærheten av boligområder kan lyssettes, slik at de oppleves trygt og kan benyttes på ettermiddagen gjennom hele året. Nedlagte lysløyper kan omgjøres til opplyste labbeløyper og turstier.

2.3.2 Rett sti på rett sted

Merking og skilting bidrar til trygg ferdsel, samtidig som ferdselen kanaliseres dit man ønsker. Bruer, gangbaner og steinsetting beskytter sårbar natur og forebygger unødig utvidelse av stien ved våte partier. Det er flere eksempler på tilrettelegging av gangbaner over myr osv. i naturvernområder.

Rett sti på rett sted: Veileder i naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv fra Miljødirektoratet beskriver hvordan fysisk tilrettelegging kan gjennomføres med så liten miljøbelastning, og så små inngrep i naturmiljøet og kulturlandskapet som mulig, samtidig som naturmangfoldet og kvaliteten på friluftslivsopplevelsen ivaretas. Direktoratet har utviklet en digital Stiskole.

Det er ikke ønskelig at alle stier merkes. Det vil også finnes ferdselsårer for dem som foretrekker naturopplevelser med liten eller ingen opparbeiding. Samtidig bør enkelte områder skjermes for stor menneskelig trafikk på grunn av sårbar natur, dyreliv eller drikkevannskilder.

Merkehåndboka.no har samlet fagstoff rundt etablering og vedlikehold av turrutene. Merkehåndboka er et omforent resultat av bredt samarbeid mellom skog- og landbruksorganisasjonene, friluftslivsorganisasjoner, reiselivet og offentlige myndigheter. Den norske Turistforening (DNT), Innovasjon Norge og Friluftsrådernes Landsforbund (FL) har redaksjonsansvaret for Merkehåndboka.

Merkehåndboka har følgende liste som viser aktuelle oppgaver ved årlig vedlikehold av turstier: • Sjekke og vedlikeholde turutgangspunktet, inkludert informasjonstavler og skilt. • Rydde vegetasjon slik at ryddebredden opprettholdes. • Sjekke og vedlikeholde grøfter og renner der dette er etablert. • Sjekke alle tilretteleggingstiltak som klopper, bruer etc. • Sjekke tau og andre hjelpetiltak i bratte områder. • Sjekke varder der dette er etablert. • Sjekke og rydde eventuell vegetasjon som skjuler merking. • Vurdere behov for ny maling av merking (normalt flere år mellom hver gang). • Sjekke at skilt står støtt og at skilt står i riktig retning, vurdere behov for utskifting av slitte skilt. • Sjekke at turruta

er riktig vist på kart, og melde inn eventuelle feil og endringer • Rydde søppel langs turruta. • Sjekke og vedlikeholde rasteplasser langs turruta, som benker, bord, bålplasser og gapahuker.

GANGBANE. Her legges planker eller stokker, som festes til underliggere, i stiens lengderetning over myr og andre våte områder.

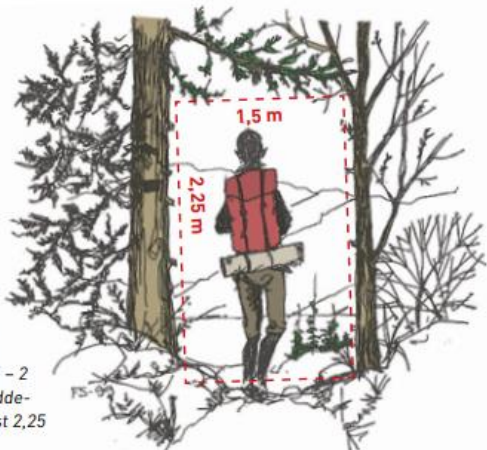

Figuren viser gangbane bygd av halvkloyvinger som er felt ned i underliggerne for å ligge støtt.

**RYDDE-
HØYDE OG
BREDE.**

Rydebred-
den på stier
bør være 1,5 - 2
meter og rydde-
høyden minst 2,25
meter.

Merkehåndboka.no

3 Fotruter sommer

Asker kommune har totalt rundt 400 km med blåmerkede turstier i Asker.

I forarbeidet til Plan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv er det avdekket at tettheten av friområder, turstier og rundturer i Asker varierer, og at det mangler sammenhengende hovedruter, særlig i området mellom Villingstadåsen og Hurummarka, og langs deler av Kyststien.

3.1 Markastier

Det er ønskelig å etablere en sammenhengende blåmerket sti som går «Asker på langs». Strekningen Tofte/Sagene- Sætre trenger slutføring. Merking i området rundt Villingstadåsen/Herstadhei bør gjennomgås i henhold til merkehåndboka. Auke - Bårsrudmarka trenger blåmerking. Stien langs Askerelva fra Blakstad til Sem bør slutføres over Vøyen. Kulturminner langs stiene kan skiltes.

Det er generelt et økt behov for å styre ferdselen og tilrettelegge bedre i Asker sør.

3.2 Kyststien

Kyststien er etablert i hovedsak rundt hele halvøya, men mangler traséer og avtaler i enkelte områder, spesielt langs Drammensfjorden og noe langs Oslofjorden. Ca. 20 prosent av kyststien mangler en god trasé. Merking og informasjon er viktig, slik at det ikke er tvil om hvor man kan gå. Arbeidet bør sees i sammenheng med arbeidet om å bedre tilgangen til strandsonen og ivaretagelse av kommunens brygger og eiendommer langs kysten. Kyststien er fremhevet som et av de viktigste reiselivstilbudene i kommunen. Kyststien i sør har et spesielt behov for remerking og rydding. Arbeidet med strekningen Hyggen- Kinnartangen er startet opp. Første strekning av kyststien i Asker ble åpnet i 1994. Det er ønskelig å utarbeide et eget tverrfaglig prosjekt for kyststien for å sikre og ruste opp strekninger, og formidle opplevelser langs traseene.

3.3 Historiske veifar

Halvøya har flere gjennomgående historiske veifar, som f.eks. Oldtidsveien, Sandstien, og Pilegrimsleden (Tunsbergleden). Disse ivaretas godt av historielagene, kirken og DNT. Det er behov for å slutføre Sandstien fra Dramstadbukta til Semsporten og merke den kulturhistoriske hovedveien mellom Bjørsand og Filtvet som alternativ kyststi. Det arbeides med å tilrettelegge overnattingsmuligheter langs Pilegrimsleden og reskilte.

Sølvveien (Kongeveien) fra Kongsberg til Oslo, går gjennom Asker, langs gamle Drammensvei. Det er ønskelig å merke denne som kulturhistorisk turvei eller sykkelvei med informasjonsskilt, i et samarbeid med Kongsberg kommune. Det er ønskelig å tilrettelegge Gamle Drammensbanen bedre for turgåere og sykkel, fra Liers grense til Spikkestad.

3.4 Rundturer

De fleste rundturene finner vi i Asker nord, hvor det i et samarbeid mellom kommunen og DNT, er etablert 20 rundturer i nærheten av boligområdene. Det skal etableres blåmerkede rundturer ved lokalområdene i hele kommunen. Det er størst behov i midtre og sørlige Asker. Aktuelle lokalområder å starte opp med er: Hyggen, Tofte, Holmsbu/Klokkarstua, Sætre, Slemmestad, Spikkestad og Røyken.

3.5 Remerking av stier

Det er behov for å gjennomgå alle grunneieravtaler og å merke gamle stier, slik at avtalene blir oppdaterte og merkingen blir i tråd med Merkehåndboka.

3.6 Behov for å koordinere aktører

Kartlegging i 2023 viser at de fleste av turrutene for fotturer tilrettelegges, driftes og vedlikeholdes av DNT etter nasjonal standard. Det er samtidig andre aktører som rydder, merker og skilter i sitt lokalområde, og som brenner for dette. Men kommunen opplever en utfordring med å følge opp alle frivillige aktører og holde kontinuerlig oversikt over endringer i stiarbeidet lokalt. Det er derfor ønskelig å bygge et nettverk mellom alle lokale stigrupper, rundt etablering, drift, og vedlikehold, og at en hovedaktør tar ansvar for dette opp mot kommunen.

Tabell over ulike aktører sommerstier pr 2023 (ikke uttømmende):

Aktør	Områder
DNT Oslo og Omegn – DNT Asker Turlag	Vestmarka, Kjekstadmarka, Bårsrudmarka, Kysten Asker Nord, Asker sentrum, Asker Sør
Røyken historielag	Oldtidsveien, Kysten Asker Midtre
Herstadhei TF	Villingstadåsen
Hyggen vel	Hyggen
Hurum historielag	Sandstien i Hurum
Hurum turistforening	Hurumskogene

3.7 Ny driftsmodell for sommer

Det er ønskelig med en bærekraftig og sentral koordinering av drift og vedlikehold av de blåmerkede turrutene sommerstid. Planen foreslår følgende modell for drift:

- En hovedaktør er ansvarlig for drift, vedlikehold og utarbeiding av skiltplan etter nasjonal standard, og har driftsavtale med kommunen.
- Aktøren gir opplæring i skilting, merking og vedlikehold til lokale stigrupper. En sti kan deles opp i ulike roder med rodeansvarlige.
- Rodene vil bli ivaretatt av stigruppene lokalt*
- Kommunen dekker materialkostnader.
- Hovedaktøren har ansvar for å inngå grunneieravtaler etter Merkehåndboka
- Kommunen drifter sentralt arkiv for alle grunneieravtaler.

*Stigruppene utgår gjerne fra lokale lag og foreninger, mens hovedaktøren koordinerer.

Tabell over type sommerstier:

Type sti fottur	Skiltet/Merket	Km pr 2023
Blåmerkede stier i marka	JA Asker nord, noe midtre Asker, noe Asker syd	300
Blåmerkede rundturer nærområder	JA 20 i Asker nord, NEI midtre og syd	30
Blåmerket Kyststi	JA JA/NEI Asker syd	
UU-rundturer	NEI	0
Matestier fra kollektiv	NEI	
Matestier fra boligområder	NEI	
Historiske veifar	JA	
Pilegrimsleden	JA	

(måles i kart)

3.8 Universelt utformede turstier og turveier

Asker har i dag ingen universelt utformede turstier eller turveier utenom sentrumsområdene. Kommunens kartlegging sommeren 2023 peker på spesielt tre rundturer som ved enkle tiltak kan tilrettelegges for bruk av elektrisk rullestol til turbruk (se tabell). Underlaget må være jevnt og ikke ha for stort tverrfall eller stigning (1-12 grader). Informasjon på skilt må være lett å oppfatte.

Det er ønskelig å tilrettelegge friluftsområdene, som ligger langs rundturene, universelt. Dette kan være rastebord, bålplate, baderampe, dagsturhytte eller overnattingshytte osv. Tilgjengelig toalett og HC-parkering skal også følge standard. (se Sentrumsnære turveier).

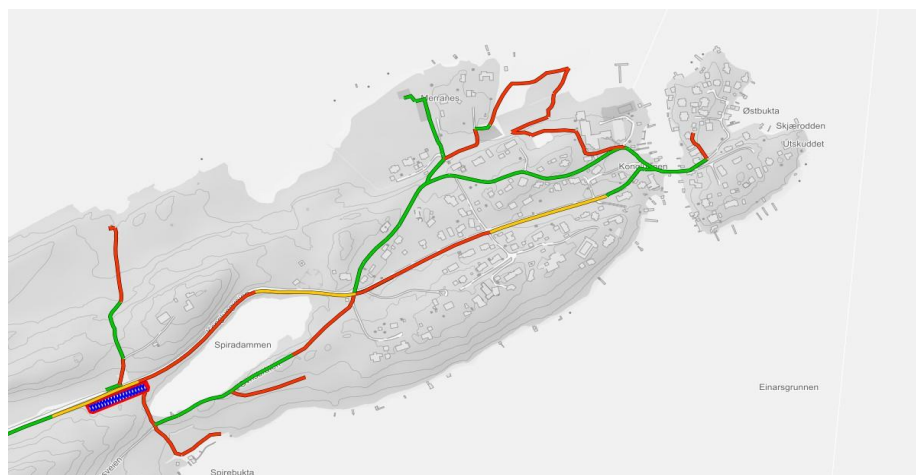

Krav UU-Bord: Fri høyde 0,67 cm (gjerne 0,70 cm). Utstikk minst 50 cm på endene slik at man kan komme inntil med rullestol/ vogn (NS 11005:2011). Krav UU benk: Sittehøyde 45 cm, armlene, ryggstøtte, rom under benken.

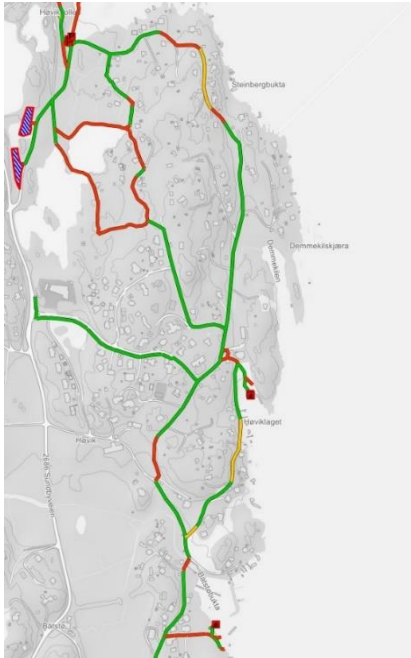
Forslag nye universelt utformede rundturer i Asker kommune:

Rundtur UU-sti	km	Tilrettelegging
Konglungen	3	Mangler HC parkering og UU-toalett, har UU-rastebord
Høvikvollen	4	Har HC parkering og UU-toalett. Mangler UU-rastebord
Grytnes-Stikkvann	5	Mangler HC parkering og UU-toalett, UU rastebord, UU hytte planlegges. Mulig Fiskebrygge

Tilgjengelighet 2023 for elektrisk rullestol friluft, Konglungen. Norgeskart:

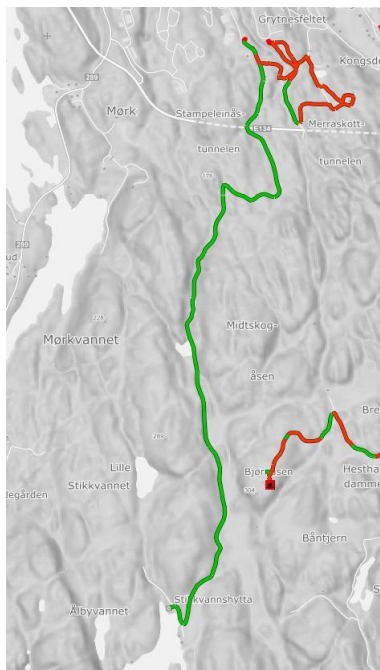
Rundtur Konglungen fra Spira utfartsparkering, rundt dammen og ut til Merraneset og Kuodden er en fin rundtur, men trenger spesielt tilrettelegging i vestenden av dammen. Gang- og sykkelveien har for stort tverrfall på enkelte strekninger i henhold til kravene.

Tilgjengelighet 2023 for elektrisk rullestol friluft, Høvikvollen-Båtstø. Norgeskart:

Rundtur Høvikvollen- Båtstø er en fin rundtur, men trenger spesielt tilrettelegging mellom Høvikskogen og utfartsparkeringen på Høvikvollen (langs vannene).

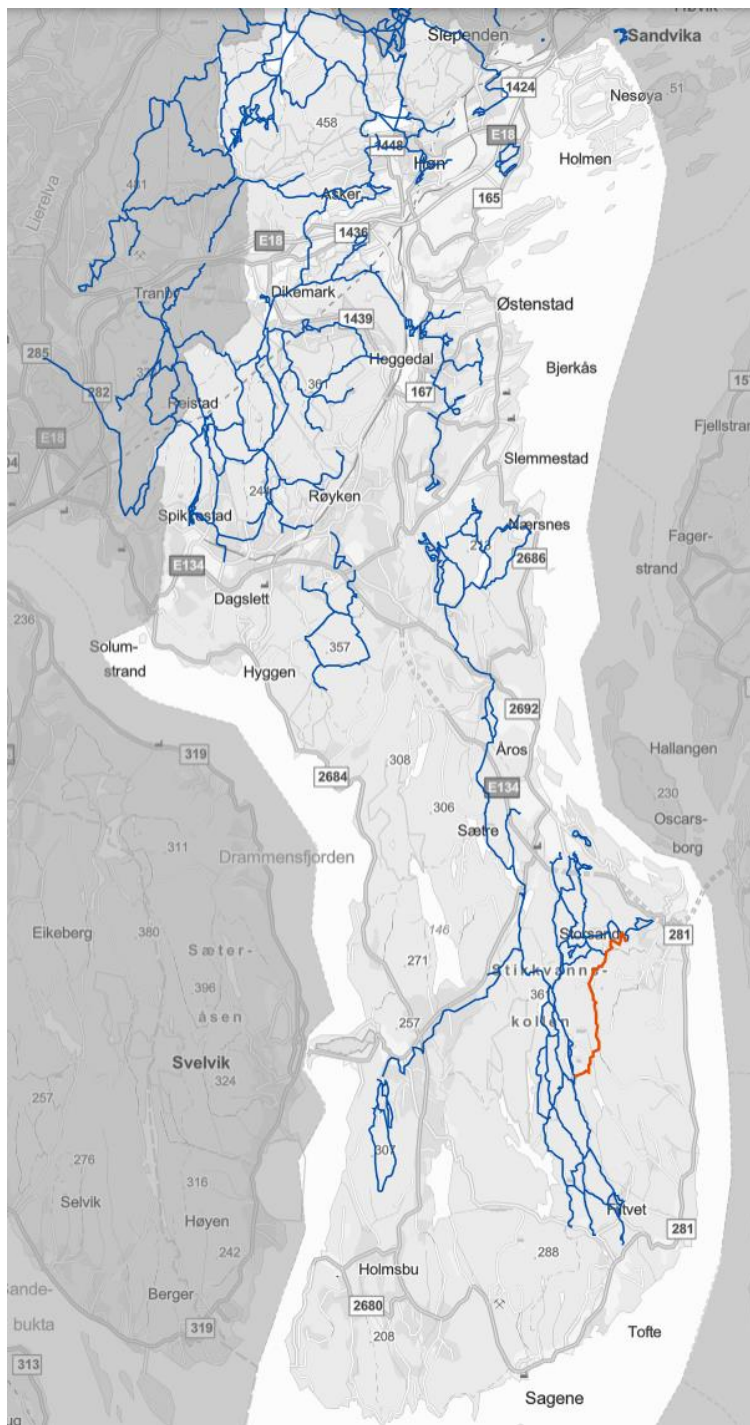
Tilgjengelighet 2023 for elektrisk rullestol friluft, Grytnes- Stikkvann. Norgeskart

Turen langs grusveien Grytnes-Stikkvann er en fin tur for elektrisk rullestol. Turen kan gå nesten til midten på Stikkvann. Det er tatt initiativ til å omgjøre et bygg til universelt tilrettelagt hytte på østsiden av vannet.

4 Skiløyper vinter

Det finnes i overkant av 300 kilometer med preparerte skiløyper i nye Asker. Disse finnes i hovedsak i Vestmarka, Kjekstadmarka, og Hurumskogene. I tillegg prepareres det løyper i mange nærområder når forholdene tillater det. Eksempler er Bårsrudmarka, Eidjordene, Vardåsen, Herstadhei og Sætre.

I henhold til Markaloven krever etablering av løyper som medfører større terrenginngrep, en reguleringsplan.

I Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer legges det opp til å beholde dagens skiløyper, med kun enkelte små justeringer.

Det er et mål å opprettholde lokale skitraseer i nærheten av der folk bor, slik at en begrenser behovet for transport.

«Mateløyper» fra boligområder og inn i løypenettet prioriteres.

På grunn av klimaendringer kan det være aktuelt å gjøre om lysløyper, som i utgangspunktet var for ski, til sykkelsti eller tursti.

Det er også et potensiale for å omgjøre nedlagte lysløyper til akebakker eller «labbeløyper», det vil si lavterskel-turstier vinterstid som prepareres med tilpasset løypemaskin (Snowdog) eller snøskuter.

Labbeløyper kan anlegges utenfor byggesonen eller på frossen mark.

I skiløyper må vegetasjonen ryddes i et bredere belte, enn langs en enkel sti. I enkelte skiløyper, særlig i nærområder, er det aktuelt å tilrettelegge slik at løypene kan brukes på lite snø. Drenering kan være aktuelt enkelte steder.

Skiløypene driftes i 2023 hovedsak av Skiforeningen og Hurum Turistforening, som stiller med mannskap og utstyr. Enkelte idrettsklubber og foreninger kjører også skiløyper. Ut over Merkehåndboka har Skiforeningen en Håndbok for tilrettelegging i marka.

Mildere vintre og mindre snø – særlig i lavlandet, gjør det mer utfordrende å tilrettelegge for skigåing og vinteraktiviteter. Å anlegge skiløyper på skogsbilveier kan bli mer aktuelt. Da unngår en unødig grøfning og det blir enklere å lage løyper ved lite snødekke. Dette krever et tett samarbeid mellom skogbrukere, løypekjørere og informasjon til brukere for å unngå brukerkonflikter.

4.1 Ny driftsmodell for vinter

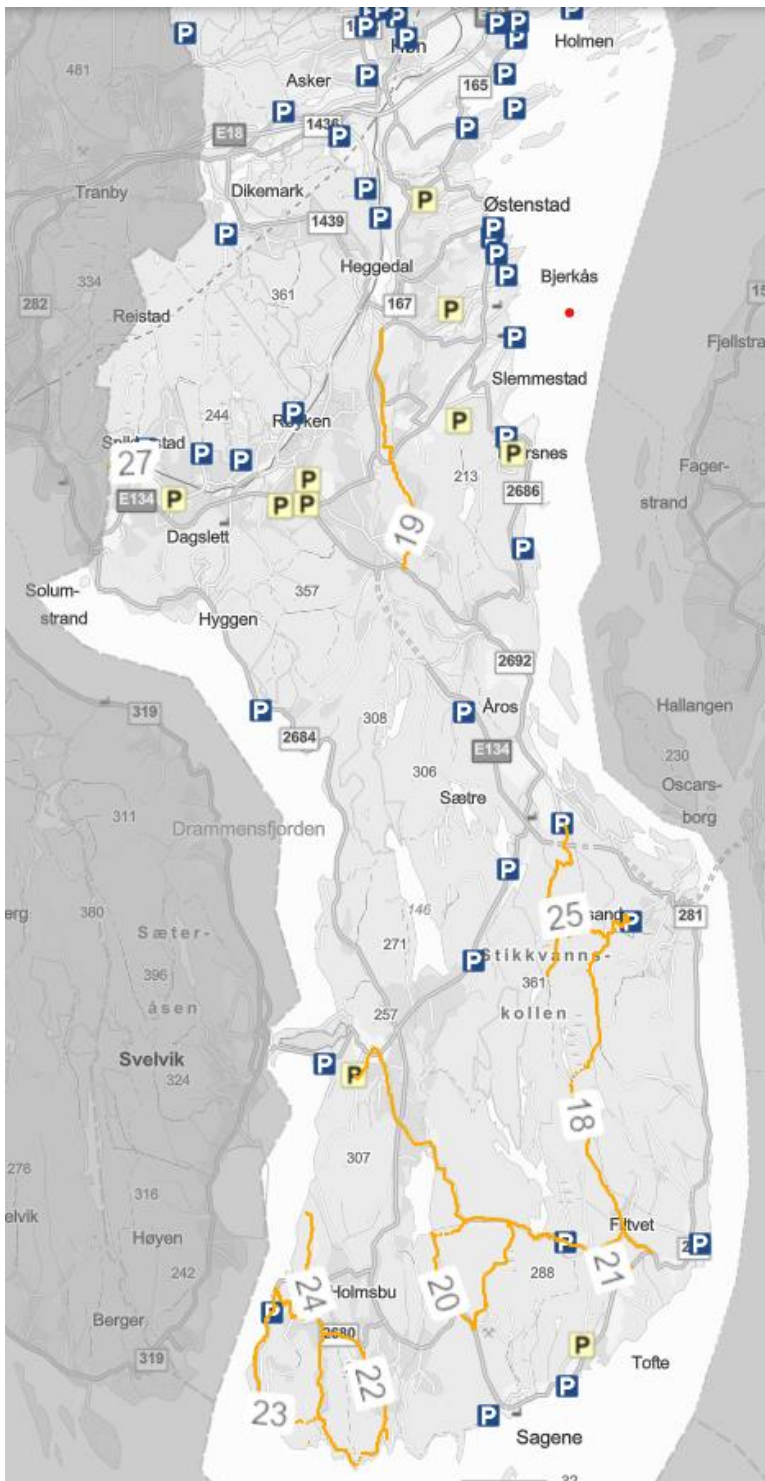
Det er ønskelig med en bærekraftig og sentral koordinering av drift og vedlikehold av skiløypene. Planen beskriver ny modell for drift:

- En hovedaktør er ansvarlig for driften ovenfor kommunen.
- Aktøren gir opplæring og følger opp lokale rodeansvarlige (lag og foreninger, løypebaser) som har ansvar for enkelte traseer.
- Hovedaktøren har ansvar for å inngå grunneieravtaler.
- Kommunen drifter i tillegg et sentralt arkiv for alle grunneieravtaler.

Tabell over skiløyper og dagens aktører

Aktør	Område
Skiforeningen	Vestmarka Kjekstadmarka Nærområdet Asker N
Hurum TF	Hurumskogene
Herstadhei TF	Villingstadåsen
Huringen	Klokkarstua
Bødalen IF	Bårsrudmarka
Gråbein IF	Sætre

5 Sykkel

Kart over forslag til sykkel-turruter på grus

Asker kommune har et overordnet mål om å øke andelen gående og syklende.

I arbeidet med å tilrettelegge for sykkel, ønsker vi å differensiere brukerne. I friluftslivet tilrettelegger vi for to målgrupper; 1) Syklister på grus og 2) Syklister på sti.

Asker kommune vil i første omgang prioritere gruppe 1) syklister på grus, siden dette når en bredde av brukere, både familier og tursyklister.

I samarbeid med grunneiere legges det opp til å knytte sammen ulike grusveier i marka med trillestier, for å lage gjennomgående sykkelruter og rundturer. Asker sør vil bli prioritert.

Det er ønskelig å etablere en gjennomgående turrute for sykkel fra nord til sør i kommunen, med overnattingsmuligheter, tilsvarende fotturen «Asker på langs».

Det legges vekt på å unngå mulige konflikter mellom gående og syklende.

Det er kommet tilbakemeldinger på utfordringer med sykling i plantefelt ol. Dette kan bedres gjennom senere tilrettelegging for stisykling i utvalgte områder og bedre informasjon om hensyn til skogsdrift.

I hovedsak blir det satt opp informasjonsskart over sykkelrutene ved naturlige startpunkter (QR-turforslag). Et eksempel på dette er satt opp av Vårsol Velo ved Teiglen.

Rutene med turbeskrivelser legges inn i digitale løsninger i samarbeid med Skiforeningen og andre aktuelle samarbeidspartnere.

Enkelte hovedruter merkes med skilt, som Tofte-Røskestadvannet, Røskestadvannet-Hurum Mølle, rundturer på Rødtangen/Holmsbu, i tillegg til hovedruter i Vestmarka. Stolpejakt for sykkel kan være et tilbud.

Det må etableres grunneieravtaler og avtaler om vedlikehold av skilting.

Fra frivilligheten har det kommet innspill om å utrede etablering av et større anlegg for terreng/stisykling i eksempelvis Dikemarksområdet, Follestad eller ved Grønsand, etter modell fra Trysil. Dette er avhengig av interesse blant grunneiere og næringsliv. Det finnes i dag et anlegg for sykkelcross i Kjekstadmarka ved Spikkestad i regi av IL ROS sykkel. I tillegg finnes en meget bratt flytsti i kanten av Vardåsen skisenter, bygget av frivillige i Asker sykkelklubb.

For å unngå konflikter mellom stisykling, turgåere, og mellom stisykling og skogsdrift, kan det være aktuelt å ha et felles forum på tvers av interessegruppene for å drøfte egnede områder.

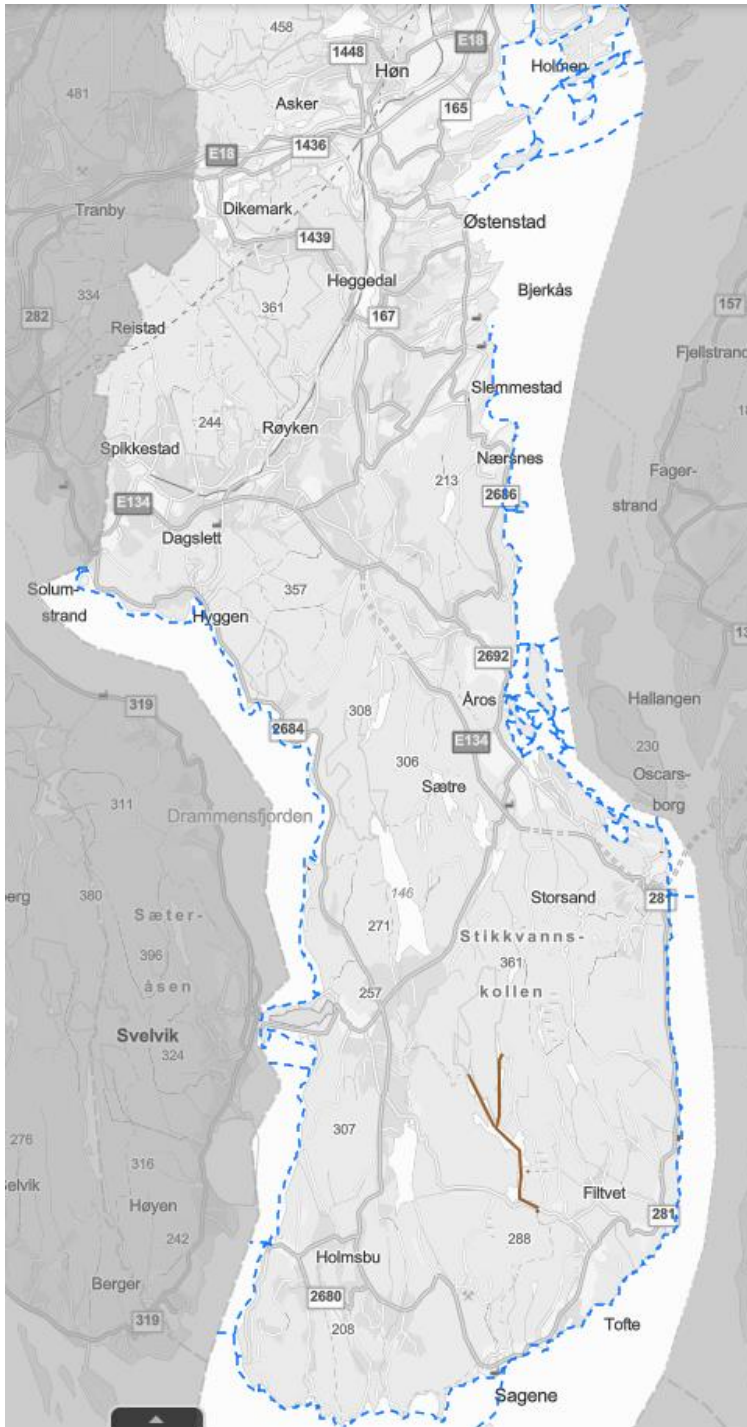
Tabell over aktører sykkel

Aktør	Område
NOTS Norsk organisasjon for terrengsykling	Norge/Asker
Asker sykkelklubb	Asker nord
IL ROS sykkel	Midtre Asker
Vårsol Velo	Midtre Asker
Skiforeningen	Informasjon og turforslag

6 Padling

Kajakkpadling og padling i kano har siden starten på 1930 tallet bare blitt mer og mer populært. I Asker padler mange kajakk i egen regi, mens en del leier kajakk via Asker skiklubb kajakk, DNT Oslo og Omegn, eller DNT Drammen, ved Gyldenløve padleklubb. Oslofjorden Friluftsråd (OF) leier ut kajakkplasser. Det finnes også private aktører som tilbyr utleie, kurs og fellesturer. Padling foregår både langs kysten og på innlandsvannene.

Bærbare oppblåsbare Packrafts gjør det enklere å ferdes mellom vannene.

Asker kommunes hovedoppgave når det gjelder friluftslivets ferdselsårer og padling, er å sørge for økt tilgjengelighet til strandsonen og fjorden for alle. Dette innebærer blant annet, i samarbeid med ideelle aktører, å legge til rette for at innbyggere og gjester enkelt og rimelig får leie kajakk, kajakkplass eller trille egen kajakk ned fra parkeringsplassen og ut i sjøen eller vannet (maks 100 m til tilgangspunkt). Målet er i størst mulig grad å unngå transport av kajakken og at folk gjerne deler kajakk med andre.

Kommunen ønsker, i samarbeid med frivilligheten, å tilrettelegge enkelte padlehuker, teltsteder og toalett/renovasjon, for å korte ned avstandene mellom overnattingsplassene. F. eks Torvøya og ved Mørkvann og Langvann dersom grunneier tillater.

Informasjonsskilt om padletilbudet settes opp ved de mest brukte tilgangspunktene. (Se DNT Drammens forslag for Drammensfjorden ytre-sør). Det må inngås avtaler med Skjærgårdstjenesten om tilsyn med padlehuker, skilt ol.

Padleforbundet og friluftslivsorganisasjonene har

samarbeidet om å utvikle en ro- og padleled for Oslofjorden. En ro- og padleled betyr en rute for padleturer, der leden er det som knytter de lokale rutene sammen. I Oslofjorden har

prosjektet foreløpig kartlagt og tilgjengeliggjort 3120 km med padleruter fordelt på 245 ruter. (Ro- og padleled Oslofjorden). Det er kartlagt ruter langs hele Askers kyst.

I Ro- og padleleden kan du finne relevant informasjon om turer, for eksempel viktige ting som tilgangspunkter og parkering, overnattingssteder, padlehuker, butikker, toaletter, dusj, muligheter til å kvitte seg med søppel og avfall, og hva som finnes av severdigheter på turstrekningen.

Appen «Padleruter» viser graderte turer etter lengde på turen, hvor eksponert turen er (grønn er f.eks. innaskjærs) og hvor langt fra land turen går. Hensikten med graderingen er å tilby padleruter hvor man velger ruter etter ferdighetsnivå. Rutene viser også punkter hvor man må passe litt ekstra på, f.eks. mye sjø ved kryssing av led eller rundning av odder. Turforslag finnes også på f.eks. Ut.no.

Ruter i padleleden
Drammenselva og fjorden

Velkommen til padleleden i Drammenselva, Utløvs- og Drammensfjorden
Du skal nå ved et av de mange tilgangspunktene for padlere og andre som liker å bli ute og være på vannet. Her finner du informasjon om hvor du kan gå i kajakk eller på land. Bakene på venstre side er også for padling med kano.

På denne turen finner du kat med øvrige nye titler: 11 padleruter. Disse rutene legger ut i padleleden i Oslofjorden. Du finner de graderte rutene og utrustingslistene på Ut.no. Alle rutene er riktige og kvalitetssikret.

Padleledens start i Høkkand i Øst-Åker Kommune. Den følger et av mange ruter ved Drammen og fortsetter ut i Høkkand og Sunnefoss.

Blir du å dele opp strekningen med Drammenselva i kortere etapper er det flere adkomstmuligheter ved Strøberg, i Kjøndalen og Solbergfoss. Turen ned Drammenselva er fra til alle årstider, men vises nå fremme side i grønn farge på varme sommer, tørre høst og kalde vinterdager.

For Gjelleråsen Brøgg har du muligheten til å ta en rytur til Åsunden i park. Du vil senere under turen og kan være berent på alle ruter, utfordringer brøgg er også et flott utgangspunkt når du skal følge rutene videre ut i Drammenselva.

På avslutning av turen i kommunene Lier og Åker ligger tilkomssteder på rike og god. Du kan legge terre via Gårdselva, Engenrud, Jordf, Dramstad, hals, Tverf og Holmsbu på alle ruter i padleleden. Hvorvidt på avslutning av turen i Drammen Kommune fra Gjelleråsen Brøgg via Åkerstranda, Tungen, Torshåk, Østnes, Kottelva, Holmsbu, Berger og Holmsbu på venstre side med Lundeelva.

Alle framtidige planene er ved et er godt tilrettelagt for utfordringer og tilrettelegger og tilrettelegger.

Blir du å bli bedre kjent langs denne padleledens delene er det å bli kjent med padleledens i seriene: utfordringer kajakklubb, Ekse Padlekåb eller berent Kajak Klubb.

Utvalg	Strekning	Lengde	Nivå
1	Høkkand - Strøberg	10,8 km	1-2
2	Høkkand - Sunnefoss	11,8 km	1-2
3	Høkkand - Tungen	11,8 km	1-2
4	Høkkand - Torshåk	11,8 km	1-2
5	Høkkand - Østnes	11,8 km	1-2
6	Høkkand - Kottelva	11,8 km	1-2
7	Høkkand - Holmsbu	11,8 km	1-2
8	Høkkand - Berger	11,8 km	1-2
9	Høkkand - Lundeelva	11,8 km	1-2
10	Høkkand - Holmsbu	11,8 km	1-2
11	Høkkand - Strøberg	11,8 km	1-2
12	Høkkand - Sunnefoss	11,8 km	1-2
13	Høkkand - Tungen	11,8 km	1-2
14	Høkkand - Torshåk	11,8 km	1-2
15	Høkkand - Østnes	11,8 km	1-2
16	Høkkand - Kottelva	11,8 km	1-2
17	Høkkand - Holmsbu	11,8 km	1-2
18	Høkkand - Berger	11,8 km	1-2
19	Høkkand - Lundeelva	11,8 km	1-2
20	Høkkand - Holmsbu	11,8 km	1-2

Padleluk etablert ved Berger i Drammensfjorden, vis a vi Holmsbu, som en del av Ro- og padleled Oslofjorden.

Foto: Padleforbundet.

Rødvannshyttene i Hurummarka ligger som en stopp på padleturen fra Røskestadvannet via Langvann og til Rødvannet. Hyttene har kanoer/båt, og leies ut av Søndre Hurum Jeger og fiskeforening. *Foto: SHJFF*

Asker skiklubb's kajaksenter på Holmen. *Foto: Heidi K.S Rustand*

7 Klatre- og buldrefelt

Foto: Klatring i Hyggen, Norsk klatring

Asker kommune er en populær destinasjon for klatring utendørs med sine sva og vegger i granitt. Her finnes både boltede ruter og ruter for naturlig sikring. Uteklatring er en friluftaktivitet som har hatt en økning i antall utøvere de siste årene. Dette er tydelig på klatrefeltene med flere brukere. Feltene i Asker er populære både hos lokale klatrere og klatrere fra hele Osloregionen. Aktiviteten er i stor grad egenorganisert, men det arrangeres også klubbklatring og klatrekurs. I Asker er Røyken og Hurum klatreklubb, Drammen klatreklubb og Kolsås klatreklubb spesielt aktive, samt DNT fjellsport.

Ved utvikling av klatrefelt har klatremiljøet selv dialog med grunneiere og inngår avtaler for oppsetting av bolter, parkering og lignende. Her spiller klatreklubbene en viktig rolle med blant annet kunnskap og bidrag til utstyr for å sette bolter og toppankre. Klubbene bidrar også med rebolting av klatrefelt når et er behov for det etter 20-25 år. Informasjon om ruter, adkomst, parkering osv. til de ulike klatrefeltene er samlet i klatreførere, ofte utgitt av klareklubbene. Klatrefeltene i Asker er blant annet med i klatreføreren Drammensgranitt (2023), utgitt av Drammen klatreklubb. Klubbene drifter også nettressurser med oppdatert informasjon om klatrefeltene.

Det er rundt 13 klatrefelt i kommunen. De største og mest populære feltene er Hyggen og Vardåsen. Feltene ligger ofte nær bebyggelse eller i populære turområder. Dette gir tilgang på fin klatring i hverdagen, men gir også utfordringer med tanke på parkeringsmuligheter, toalettfasiliteter og søppelhåndtering ved feltene med stor trafikk.

De senere år har Asker også utviklet seg til å bli et viktig område for det som kalles buldring. Her klatres det på mindre klipper og steiner hvor det ikke trengs tau eller sikringsutstyr, ut over en bærbar sikkerhetsmatte som beskytter mot korte fall. Denne aktiviteten foregår i mindre grad i regi av klatreklubbene. Til dels finnes en oversikt over [buldrefeltene digitalt](#)

Det er viktig å få kartlagt og kartfestet områdene for både klatring og buldring, slik at de inngår i en helhetlig forvaltning av friluftslivsinteressene.

8 Målpunkter

Utsiktspunkt Knivsfjell Foto: Heidi KS Rustand

I Handlingsplanen for friluftslivets ferdselsårer, skal målpunkt kartlegges. Målpunkt er både steder der det er naturlig å starte, og avslutte en tur.

Det kan være holdeplasser for offentlig transport, innfallsporier eller friluftsporier, utfartsparkering, kajakkutsett (tilgangspunkter), båtutsett osv.

Målpunkt kan også være attraksjoner og steder som motiverer til bruk av ferdselsårene.

Eksempler på slike steder er utsiktspunkt, kulturminner, naturminne, kunst, klatrefelt, fiskeplass, badeplass, rasteplass, offentlige brygger, aktivitetspark, gapahuk, «landingsplass» for kajakk, akebakker, padlehuk, teltplass, hengekøye plass, foreningshytte, ubetjente, selvbetjente og betjente hytter, privat utleiehytte, campingplass, serveringssted, matbutikk, gjestehavn, naturhavn, turpost/trimkasse/stolpejakt osv.

Skoler, barnehager, eldrecenter, sykehus og andre institusjoner kan ha glede av tilrettelagte ferdselsårer og friluftsområder i nærheten. De som er stengt i helgene, kan ha ledig parkeringskapasitet. Institusjoner kan også betraktes som målpunkter. Det samme gjelder steder med turistinformasjon, utstyrsleie, kortsalg/nøkkelutlevering osv. (Veileder Friluftslivets ferdselsårer).

I Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer fokuserer vi i første rekke på målpunkter som utfartsparkeringer, toaletter, hytter, kollektivpunkter, og eksempler på turmål som kan videreutvikles i samarbeid med grunneiere, frivillighet og andre.

8.1 Utfartsparkeringer

Sem utfartsparkering. Foto Heidi KS Rustand

Ikke alle kan sykle eller bruke kollektiv transport når de skal ut i naturen. Asker kommune har ansvar for over rundt 30 utfartsparkeringer ved friluftsområder, se oversikt. De fleste tilbyr gratis parkering, men gjerne restriksjoner på hvor lenge du kan stå parkert. Alle bør ha tilgjengelige HC-plasser.

Paragraf § 4 i Friluftsløven sier at det er tillatt å parkere i utmark langs offentlig vei, så lenge det ikke volder nevneverdig skade eller ulempe. Men, med flere friluftslivsbrukere som utforsker den flotte marka og kysten vår, og et våtere klima, har det vist seg nødvendig å styrke vedlikeholdet og tilrettelegge flere parkeringsplasser. Det er også nødvendig å formalisere gamle uformelle avtaler med private grunneiere, og avsette arealer til utfartsparkering i arealplanleggingen.

Det er behov for flere utfartsparkeringer i Asker sør. For eksempel trengs det parkering som fortsatt sikrer tilgangen til de flotte sandstrendene, Preusserstranda, Sandbukta og Ertsvika. Enkelte parkeringsplasser mangler tydelig skilting og oversiktskart over nærområdet.

8.2 Toalettbygg

For å motivere til aktivitet, forebygge forsøpling og legge til rette i friluftsområder med mange brukere, har Asker behov for flere friluftstoalett. Vedlikehold og drift av toalettbygg er en viktig del av friluftsanleggene, men også kostnadsdrivende.

Det er behov for å kartlegge om det bør bygges flere toalettbygg langs Kyststien og ved Mørkvann. Toalettene skal være universelt utformet der en kommer til med elektrisk rullestol. Det er nødvendig med tilfredsstillende toalettbygg for Preusserstranda og ved enkelte klatrefelt. Samarbeid med lokalt næringsliv kan være aktuelt.

8.3 Ubetjente DNT-hytter i marka

Hovdehytta Foto: DNT.

Ubetjente hytter er bærekraftige tilbud som senker terskelen for å få tilgang til hyttelivet og som bidrar til sambruk. Hyttene leies ut av DNT og åpnes med DNTs standardnøkkel. Alle kan bruke hytta, men det er medlemmer av DNT som får tilgang til nøkkelen, og du må forhåndsbestille plass på hytta via UT.no. Hyttene leies ut hele året.

Det er ønskelig å etablere flere ubetjente hytter, spesielt i marka og langs kysten i midtre Asker og Asker sør. Turforslaget «Asker på langs» trenger overnattingstilbud underveis.

Pr. 2023 drifter DNT Oslo og Omegn/Asker Turlag fem ubetjente hytter i et samarbeid med kommunen:

Navn	Sted	Senger	Drikkevann	Strøm	Annet
<u>Wenzelhytta</u>	<u>Vardåsen ved alpinbakken</u>	<u>4</u>	<u>Nei</u>	<u>Nei</u>	<u>Gapahuk 15 plasser</u> <u>Maler Gustav Wentzel sin hytte</u>
<u>Halvorsenhytta</u>	<u>Tveitersetra</u>	<u>9</u>	<u>Nei, kokes</u>	<u>Ja</u>	<u>Hengekøypark</u> <u>Komponist Johan Halvorsen sin hytte</u>
<u>Småvannsbu</u>	<u>Kjekstadmarka</u>	<u>4</u>	<u>Nei, kokes</u>	<u>Nei</u>	<u>Familievennlig</u> <u>Gammel direktørhytte for Dikemark sykehus</u>
<u>Hovdehytta</u>	<u>Vestmarka</u>	<u>6-8</u>	<u>Nei, kokes</u>	<u>Nei</u>	<u>Familievennlig</u> <u>Milorg-hytte</u>
<u>Sjåførboligen</u>	<u>Elnestangen</u>	<u>11</u>	<u>Ja</u>	<u>Ja</u>	<u>Kajakutleie fjorden</u> <u>Håkavika- Fritjof Nansens enke, Sigrun Nansen bolig</u>

8.4 Kystledhytter i Asker

Bakkeskjær foto:OF

Oslofjordens Friluftsråd (OF) drifter seks kystledhytter innenfor Asker kommune. Disse ubetjente hyttene er åpne vår-sommer-høst, og bestilles via [friluftsrådets nettsider](#). Medlemskap som Oslofjordvenn gir mulighet for forhåndsbestilling. Å overnatte på en kystledhytte er fint å kombinere med en lengre vandring langs Kyststien.

Pr. 2023 drifter OF seks kystledhytter i Asker:

Navn	Sted	Senger	Drikkevann	Strøm	Annet
Bakkeskjær	Holmsbu	<u>6</u>	<u>Nei</u>	<u>Nei</u>	<u>Øy, Robåt</u>
Butikken	Langåra (N)	<u>20</u>	<u>Ja</u>	<u>Ja</u>	<u>Øy, Rutebåt</u>
Fiskerhytta	Sandspollen	<u>4</u>	<u>Nei</u>	<u>Nei</u>	<u>Friområde</u>
Livestua	Hernestangen	<u>5</u>	<u>Nei</u>	<u>Ja</u>	<u>Strand</u>
Erlingbua	Hernestangen	<u>3</u>	<u>Nei</u>	<u>Ja</u>	<u>Strand</u>
Ranvikholmen	Langåra	<u>4</u>	<u>Nei</u>	<u>Nei</u>	<u>Øy</u>

Det er ønskelig å etablere flere kystledhytter/ubetjente hytter, gjerne strekningen Tofte-Rødtangen.

8.5 Foreningshytter

Stikkvannshytta Foto: Hurum Turistforening

Flere lag og foreninger leier ut hytter til medlemmer og andre og/eller har servering i helgene, gjerne søndager i sesong. Dette er viktige turmål hele året langs friluftslivets ferdselsårer. Flere av hyttene har åpne arrangementer i løpet av året.

Eksempler på foreningshytter pr 2023:

Navn	Område	Driver	Senger	Servering	Strøm
<u>Blåfjellhytta</u>	Kjekstadmarka	GUI Sportsklubb	16	Ja?	Ja
<u>Herstadhei Turisthytte</u>	Villingstadåsen	Herstadhei Turisthytteforening	0	Ja	Nei
<u>Rødvann</u>	Hurummarka	Naturvernforbundet Hurum		Nei	Nei?
<u>ROS-hytta</u>	Kjekstadmarka	ROS-hytta	0	Ja	Ja
<u>Rødvannshyttene</u>	Hurummarka	Søndre Hurum NJFF	8-10	Nei	Nei
<u>Stikkvannshytta</u>	Hurummarka	Hurum Turistforening	0	Ja	Ja
<u>Solvik</u>	Vollen/Bjerkås	Røde Kors	12	Nei	Ja
<u>Vestlia</u>	Vestmarka	Asker Skiklubb	35	Ja	Ja

Bryggerhuset på Tvetter gård drives som kafe i et samarbeid mellom NaKuHel og DNT Asker Turlag (byggene eies av Asker kommune). Hovedhuset på Tvetter leies ut til selskapslokaler.

NaKuHel driver også kafeen Smia og forsamlingshuset Verkstedet, som er en del av kommunens eiendom på Sem.

Solli gård i Vestmarka eies av kommunen og leies ut til private. De driver kafe, overnatting, riding og leier ut selskapslokaler. Kommunen har også andre bygg ved friluftsområder som leies ut til private aktører.

Flere skogeiere og andre leier ut koier, hytter og jakt og fiske i marka via Inatur.no og finn.no. Disse hyttene supplerer tilbudet langs stiene og skiløypene. Overnattingstilbudene kan inngå i satsingen på naturbasert reiseliv.

Asker har mange fiskevann, hvorav flere følges opp av jakt- og fiskeforeninger og grunneiere. Man trenger ikke fiskeravgift for å fiske i ferskvann der det ikke er laks, sjørørret eller sjørøye. Da trenger du kun lokalt fiskekort eller tillatelse av grunneier/fiskerettshaver. Se; <https://www.njff.no/fiske/fiskeregler>.

8.6 Dagsturhytter versus overnattingshytter

Den ordinære spillemiddelordningen, stiftelser og andre kan inngå i et spleiselag for å bygge hytter som turmål for dagsturer. Slike dagsturhytter kan bidra til økt bruk av nærområdet. Rom og fasiliteter beregnet på overnatting er ikke tilskudds berettigede. Det kan være aktuelt med dagsturhytte, f.eks. på en av utsiktsåsene i Asker. En slik hytte krever jevnlig tilsyn.

Foto: Dagsturhytta «Ørneredet». Stavanger kommune.

Spillemiddeltilskudd til overnattingshytter ved kysten og i lavlandet kan søkes av foreninger tilknyttet Friluftsrådernes Landsforbund, Oslofjorden Friluftsråd og Norsk Friluftsliv, med friluftsliv og fysisk aktivitet som hovedformål. Driftsavtaler og grunneieravtaler må gjelde i 30 år. Se Anleggsregisteret.no

Det kan søkes om tilskudd til nærmiljøanlegg som er fritt, allment tilgjengelig for egenorganisert idrett og fysisk aktivitet. Målgruppen er særlig barn og ungdom (6-19 år), men også lokalbefolkningen ellers. Man kan også søke til turstier og aktivitetsanlegg.

Tverga er et ressursenter for egenorganisert aktivitet. Senteret jobber med å bistå kommuner og frivilligheten med å tilrettelegge for nye typer aktiviteter innen friluftsliv og fysisk aktivitet. Kommunen vil inngå et tettere samarbeid med Tverga.

8.7 Gapahuker, padlehuker, telt og hengekøyeplasser

Å overnatte i hengekøye er en populær aktivitet i Asker. Halvorsenhytta har et eget hengekøyeanlegg for 8 personer. Områder som for eksempel Sagene-Østnestangen, Vardåsen nord, Kjekstadmarka og Elnestangen er mye brukt av familier og ungdom. Det er ønskelig å legge til rette for noen flere kjente plasser for telt og hengekøyer, slik at andre plasser ikke får for høy belastning.

Padlehuks Foto. DNT

Felles helårsgodkjent bålplass, og toalett og renovasjon i nærheten kan være nødvendig på de mest brukte stedene. Enkelte av områdene, f.eks. Mørkvann kan tilrettelegges med padlehuks, toalett og helårsgodkjent bålplass for å unngå økt slitasje.

8.8 Helårsgodkjente bålplasser

Med tørrere vårmåneder og høstmåneder er det blitt et økt behov for å anlegge *bålplasser* brannvesenet har *godkjent* for *helårsbruk*, ved de mest brukte utfartsstedene langs ferdselsårene. Disse har rundkamp (store steiner), drenering med grus, et dypt underlag med puk for å unngå at bålet brenner nedover i bakken, og minst 4 meter mellom bål og vegetasjon.

Asker hadde i 2023 ingen godkjente plasser, men bålplassen i Borgenveien 100 er anlagt slik. Foto: Heidi Rustand

8.9 Turmål

Interessante turmål langs stier, løyper og leder er viktige for å motivere ekstra til fysisk aktivitet og naturopplevelser. Under planarbeidet har kommunen fått forslag fra alt fra rehabilitering av Stikkvannstårnet (gammelt branntårn og Hurums høyeste punkt), merke til Minnelunden ved Høymosedalen, toalett på Ertsvika til tilrettelegging på Rødtangen. Slike tiltak vil bli prioritert opp imot ulike friluftsliv- og idrettsanlegg i handlingsprogrammet, og krav til vedlikehold må følge saken.

Opplevelser underveis langs stien kan også være motiverende, slik som «Trollturen rundt Vesledammen», skilt med historien bak «Bjørnehiet», kulturhistoriske opplevelser, en klatreløype eller bålplass. Tiltak kan gjerne gjennomføres som et spleiselag mellom stiftelser, næringsliv, frivilligheten, grunneier, fylket, stat og kommunen.

9 Behov for samarbeid på tvers av kommunene

DNT Oslo og Omegn og Oslofjorden Friluftsråd (OF) drifter 21 sommerhytter på Lågøya på vegne av Sparebankstiftelsen. Øya ligger på østsiden av Oslofjorden, i Frogn kommune, utenfor Fagerstrand, og nås med egen båt eller kajakk fra Nærnes/Båtstø/Sætre eller ferje fra Oslo. OF drifter også flere hytter på Håøya (Oslo kommune største eier) og Bergholmen i Frogn kommune. Øyene ligger rett utenfor Askers kyst, og er attraktive for Askers befolkning og turister. Samtidig ligger Skogsborg, Torvøya og Gråøya rett innenfor øyene.

Det er igangsatt et samarbeid på tvers av Asker kommune og Frogn kommune, via OF, for å gjøre øyene mer tilgjengelig for alle, også for dem uten egen båt. Prosjektet ønsker å bidra til inkludering på tvers av sosiale lag og ulik bakgrunn. Aktuelle tema er hverdagsturisme, grønn kortreist turisme, ferie for lavinntektsgrupper, personer med funksjonsnedsettelse, barnevern og andre, samarbeid med lag og foreninger, historieformidling og bedre rutebåttilbud.

DNT drifter Svartvannshytta som ligger 6 km innenfor Vestmarkssetra i Bærum kommune. Mange Askerbøringer besøker de private serveringshyttene i Bærum; Gupu og Furuholmen. OF drifter kystledhytta Svelvikstrømmen som ligger i Svelvik, vis a vi Verket. Pilegrimsleden og flere historiske veifar som Kongeveien (Sølvveien) går fra Kongsberg, via Øvre Eiker, Drammen, Lier, Asker, Bærum, og frem til Oslo. Det kan derfor være viktig med et samarbeid rundt transportbehov, tilrettelegging og informasjon på tvers av flere kommuner.

Sambruk: Utleie av Kajakk på Elnestangen. Foto: DNT

10 Informasjon om turmuligheter og allemannsretten

Kartlegging i forbindelse med planen viser at kommunen mangler helhetlig informasjon om turmuligheter og om allemannsretten og sporløs ferdsel.

10.1 Først tilfredsstillende infrastruktur, - deretter ny markedsføring

Arbeidet med Friluftslivets ferdselsårer, handler først og fremst om å tilrettelegge åpne anlegg for innbyggerne og friluftslivsorganisasjonenes «treningsstid». Men friluftsanleggene kan også benyttes av opplevelsesnæringen, etter avtale med anleggseier, og så lenge aktiviteten ikke fortrenger andre, eller belastningen på naturen blir for stor.

Temaplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv og Handlingsplan for reiseliv og opplevelsesnæring i Asker understreker behovet for å koordinere arbeidet med utvikling av destinasjoner for natur og aktivitetsbasert turisme, med kommunen, og med friluftslivsorganisasjonenes arbeid med å tilrettelegge aktivitetstilbud, friluftsanlegg (infrastruktur), og markedsføre friluftslivstilbudene.

Sammen med ulike attraksjoner, aktivitetsmuligheter, overnattingsmuligheter, kurs, kultur- og friluftslivssarrangement, kan en felles satsning bidra til å gjøre Asker til en mer attraktiv bygd å reise i eller til, - synliggjøre muligheten for kortreiste ferier.

Reiselivsplanen anbefaler å vente med markedstiltak mot nye målgrupper til samarbeid og infrastruktur er mer på plass. Utvikling av infrastruktur og produkter vil bli prioritert først, frem til 2026.

10.2 Besøksforvaltning

Informasjon og markedsføring (og tilrettelegging) er viktige virkemidler i besøksforvaltning. Det vil si å legge til rette for og styre bruken av et naturområde slik at det ivaretas, samtidig som opplevelsen for de besøkende skal bli best mulig og den lokale verdiskapningen bli størst mulig.

Bedre informasjon kan føre til økt bruk, men også større slitasje. Samtidig er informasjonsskilt, brosjyrer, digitale apper med kart og turforslag, bærekraftige arrangementer og tilrettelegging, med på å forebygge slitasje utenfor ferdselsårene. Vi kan lede brukerne utenom de områdene vi ikke ønsker stor ferdsel i, f.eks. av hensyn til dyreliv, flora, næring og sikkerhet.

10.3 Målgrupper

Friluftslivets ferdselsårer kan brukes til å gjennomføre sammenhengende turer, helgeopphold, arrangementer og dagsturer tilpasset behovene til ulike målgrupper. Primærmålgruppen er egne innbyggere, 98 000 personer pr 2023. Sekundærmålgruppen er Oslo regionen, en befolkning på 1,7 millioner, innen ca. to timers reisevei fra Asker.

Handlingsplan for reiseliv og opplevelsesnæring i Asker deler innbyggere inn i flere grupper med ulike behov, blant annet:

«**Aktive i naturen**» - de har behov for å være aktive, men setter også krav til naturopplevelsen og liker friluftslivskonseptet. Lokalmat, lokal kultur og historie er viktig. (ungdom, voksne og seniorer).

«**Familier**» - de skal ha opplevelser sammen, er opptatt av fleksible løsninger og å pleie flokken. Familier deles gjerne i tre mindre grupper etter alderen på barna.

I Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2035 fokuserer vi i tillegg på målgruppen;

«**Ny i Asker**» - nye innbyggere i Asker som ønsker å bli mer lokalkjent eller finne et lavterskeltilbud, som vil i gang med en enkel, rimelig fysisk aktivitet, men som gjerne trenger litt ekstra veiledning eller behov for inkludering.

10.4 Tema

Det er tre hovedtema:

- 1) Inspirasjon og informasjon om friluftslivstilbudene.
- 2) Kunnskapsformidling om allemannsretten og sporløs ferdsel.
- 3) Status i arbeidet med å tilrettelegge for friluftslivet.

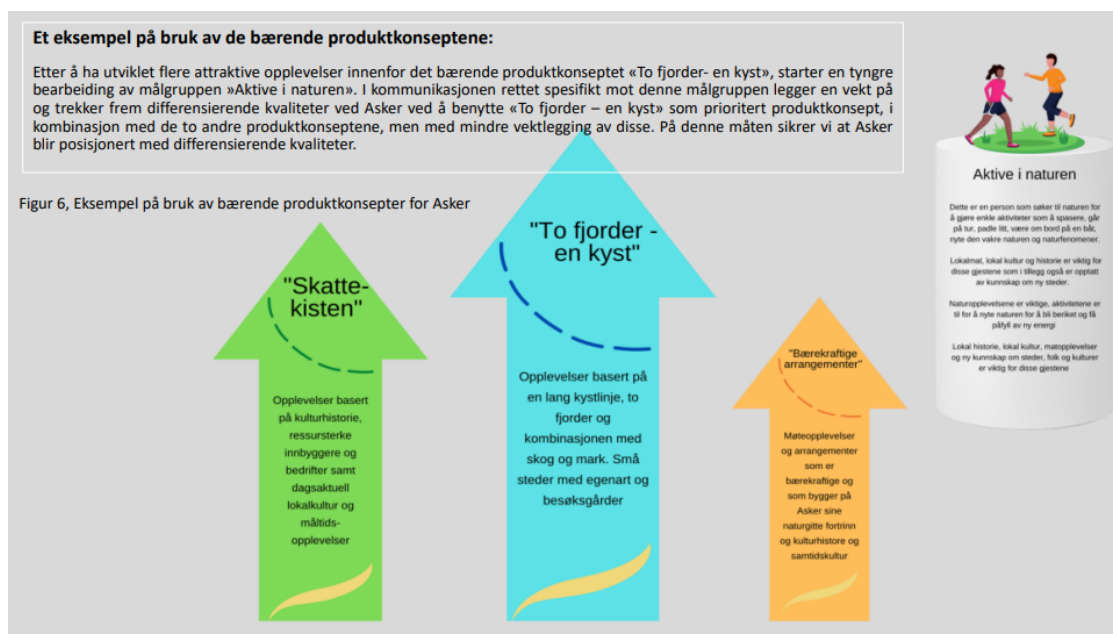
10.4.1 Inspirasjon og informasjon om selve friluftslivstilbudet

Det viktigste er informasjon om selve friluftslivstilbudet til innbyggerne i Asker kommune og området rundt. Fellesnevnerne kan være bærekraftige, kortreiste friluftslivsopplevelse» og «To fjorder- en kyst». Strategiske personlige fortellinger blir viktige.

Gode digitale løsninger, apper og sosiale medier, er de viktigste kanalene fremover. Kommunen vil benytte UT.no, aktivitetskalenderen «Hva skjer i Asker», FB, Instagram ol. Likevel vil det bli behov for noen fysiske planleggingskart, nærturkart og hefter med turforslag som supplement, og informasjon i Askermagasinet, presse og media. Det bør lages en bildebank fra de enkelte turrutene.

Ikke alle er digitale brukere, det vil derfor fremdeles bli produsert noe informasjonsmateriell og kart. I tillegg vil fysiske skilt og merking fortsatt være nødvendig.

Kommunen vil etablere et systematisk samarbeid med frivillige organisasjoner, naturbasert reiseliv, kulturliv, skoler, barnehager og innbyggertorgene om arrangementer og aktiviteter som markedsfører ferdselsårene for friluftslivet.

Figur: Handlingsplan for reiseliv og opplevelsesnæring i Asker «Sammen for Asker 2030».

Kommunen vil arbeide med tjenestedesign for å kartlegge informasjonsbehovet.

Budskap kan være:

- ✓ Turforslag, - f.eks. hvor starter turen og hvor går jeg/sykler jeg? Hvor setter jeg ut kajakken?
- ✓ Turmål (målpoint) – hva opplever jeg? Hva kan jeg gjøre der? Hvor booker jeg overnatting, leier kajakk osv.
- ✓ Hvor låner jeg utstyr?
- ✓ Allemannsretten/pliktene
- ✓ Sporløs ferdsel
- ✓ Turgrupper

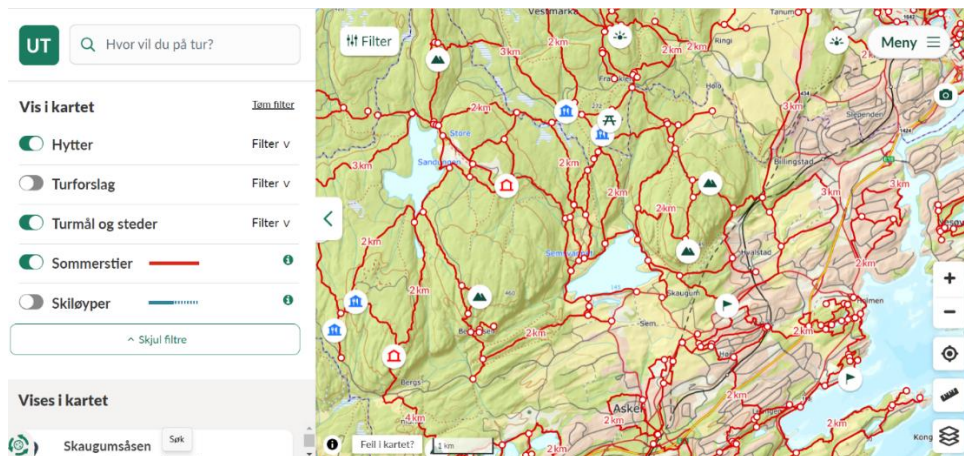
Sentrale kanaler for informasjon vil være apper som:

UT.no: Turplanleggeren er en gratis tjeneste fra Den Norske Turistforening (i samarbeid med Statskog, Friluftsrådernes Landsforbund, Miljødirektoratet og Kartverket). Appen har over 12.000 turforslag og 1200 hytter over hele landet. Turene er merket med vanskelighetsgrad, og man kan filtrere på sykkelturner, padleturer, skiturer ol.

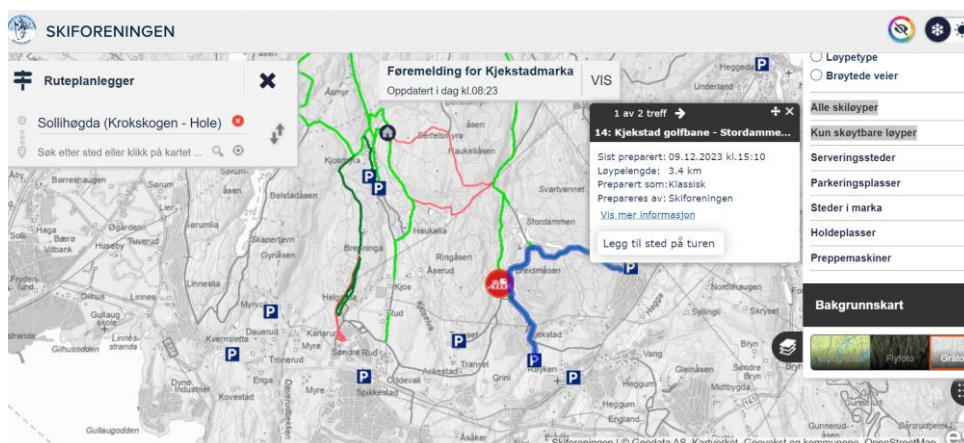
Med kartløsningen på appen kan du følge med på hvor du er, mens du går turen din. Du kan også planlegge nye turer. I appen kan du bruke [sjekkUT](#) til å registrere turposter du tar, turer du har gått, topper og hytter du har vært på, konkurrere med deg selv eller andre, eller skrive i digital gjestebok.

UT.no er koordinert med [Norgeskart](#), den nasjonale turrutebasen til Kartverket 1:50.000. Denne kan lastes ned gratis og benyttes offline av alle. Norgeskart og UT.no er plattformene

der kommunen i første rekke oppdaterer informasjon gjennom et samarbeid med DNT Oslo og Omegn. Kommunen samarbeider med Skiforeningen om oppdatert løypekart på [Skiforeningens ruteplanlegger](#) Appen iMarka gir også informasjon om sommer- og sykkelruter.

Figur: UT.no app

Figur: iMarka app

Andre apper for turtips:

Padleleden har [Appen «Padleruter»](#) med all informasjon om parkering, tilgangspunkter for kajakk, graderte turer osv.

Oslofjordens Friluftsråd har utarbeidet [Oslofjordkartet](#) med oversikt over kystledhytter, kajakkutsett, kajakkoppbevaring, i tillegg til kyststi osv.

[NJFF- appen](#) til Norges Jeger- og Fiskerforbund gir, sammen med [Inatur.no](#), oversikt over tilrettelagte fiskeplasser og båtramper, i tillegg til jakt- og fisketips og hytter.

Stolpejakten: Stolpejakten passer for både unge og gamle, og er tilrettelagt for de med funksjonsnedsetting. Man går på jakt etter stolper med QR koder rundt i nærmiljøet. Stolpejakten er en allmenntilgjengelig forening som skal bidra til økt fysisk aktivitet blant folk flest i hele landet. Stolpejakten er et gratis tilbud.

10.4.2 Informasjon om allemannsretten, plikter og sporløs ferdsel

Allemannsretten er hjemlet i Friluftsloven og en del av Norges kulturarv. Rettigheter er omtalt i Magnus Lagabøtes landslov fra 1274. Allemannsretten gir alle rett til å ferdes og oppholde seg i utmarka, men en skal opptre hensynsfullt. Det innebærer at en også har plikter en skal forholde seg til. I underkant av 70 prosent av befolkningen i Norge har middels til utmerket kunnskap om allemannsretten. Kommunen erfaring fra pandemien, er at ikke alle innbyggere kjenner til rettighetene og pliktene som følger av loven.

Kommunen har et ansvar for å fremme innbyggernes interesser for friluftsliv. Kommunen vil samarbeide med lag og foreninger nasjonalt og lokalt og grunneierrepresentanter for å gjøre allemannsretten og kunnskap om sporløs ferdsel kjent.

Det er viktig å benytte opplevelsesnæringens kanaler til å gi besøkende og lokalbefolkningen riktig og god informasjon om hvordan gjester skal ferdes i naturen. Ved eventuelt merking av stier som går i naturreservat kan man sette opp informasjonsskilt med oppfordring om å vise hensyn. Økt informasjon om hensyn ved skogbruk, beite og landbruk kan også være aktuelt.

Hvis du ferdes og raster i utmark, må du huske:

- å respektere ferdselsregler i friluftsliv- og naturvern-områder
- at noen steder er det utvidet båndtvang og adgangen til å tenne bål kan være begrenset, så sett deg inn i lokale bestemmelser
- å bruke etablerte raste- og teltplasser der dette er mulig
- å være forsiktig med ild og slokke bålet helt før du forlater det
- å ikke skade trær når du skal finne ved til bålet – bruk tørre kvister som du finner på bakken
- at du ikke må legge bålplassen rett på svaberget slik at berget sprekker
- å ikke ta snarveier over innmark, gjennom tun eller i nærheten av bebodde hus / hytter
- å ikke forstyrre dyre- og fugleliv, spesielt ikke i yngle- og hekketiden
- å ikke skade planteliv, særlig ikke truede og sårbare arter
- å ikke forstyrre husdyr på beite og lukke grunder etter deg.
- å respektere andre brukeres behov for avstand og å ha det stille rundt seg

Miljødirektoratets brosjyre om [allemannsretten](#)

10.4.3 Status i arbeidet med å tilrettelegge friluftslivets ferdselsårer.

Informasjonen om *arbeidet med* friluftslivets ferdselsårer bør være løpende og jevnlig gjennom kanaler som kommunens nettsider, Asker magasinet, sosiale medier, lokal og regional presse og media. Dette er informasjon til innbyggere, lag og foreninger, politikere og næringsliv i handlingsplanperioden. Hva er status i dag og hvor vil vi? Hva trenger vi av drahjelp? Hva gjør vi underveis? Hvor langt er vi kommet? Hvem er «vi»? Det er viktig å synliggjøre lag og foreninger, grunneiere og andre som bidrar. Arrangementer og offisielle åpninger av nye tilbud blir viktig, i tillegg til kontinuerlig rekruttering av innbyggere til stigrupper og informere om hensynsfull ferdsel.

11 Kartdata

Kartverket har ansvaret og originalen for datasettet TURREUTER, som inneholder data for fotruter, skiløyper, sykkelruter, andre turruter og tilretteleggingstiltak i friluftslivsområder. Disse er blant annet utgangspunkt for UT.no. Kommunen og frivillige organisasjoner som f.eks. DNT sørger for å melde inn endringer/tillegg til kartverket via en innmeldingstjeneste. Alle turrutene som meldes inn skal være merket i marka og ha driftsavtale. Kartverket har ansvaret for kontroll og ajourhold av datasettet. Dette datasettet er tilgjengelig i Askerkart for saksbehandlere.

Vardåsen: Foto: Heidi KS Rustand

12 Definisjoner

Under følger en oversikt over definisjoner for infrastruktur for ferdsel i naturen hentet fra Miljødirektoratets veileder M-1292/2019- Plan for friluftslivets ferdselsårer.

- **Trasé** defineres som en korridor i terrenget for både foreslåtte, planlagte og eksisterende ferdselsårer og turruter. En trasé har et definert start- og slutt punkt.
- **Ferdselsårer** er traséer for ferdsel som er synlige i terrenget i den sesongen som er aktuell for bruk, samt leder for ferdsel på vann og over breer.
- Ulike ferdselsårer:
- **Sti** er et tydelig, smalt og sammenhengende tråkk i terrenget som har oppstått gjennom bruk eller aktiv tilrettelegging.
- **Turveg** er en opparbeida og sammenhengende ferdselsåre med jevnt og fast toppdekke og en bredde på minst 1,2 meter.
- **Led** er en ferdselsåre på vann og over bre.
- **Løype** er ferdselsåre på snødekt mark som jevnlig trækkes eller prepareres, eller som merkes eller kvistes som traséer for vinterferdsel.
- **Labeløyper** er turveitraseer utenfor byggesonen eller på frossen mark preparert med Snowdog eller snøskuter for gående om vinteren.
- **Turruter** er skilte, merka og kartfesta traséer for ferdsel i den sesongen som er aktuell for bruk. Det skilles mellom flere typer turruter, se Merkehåndboka. Tilrettelegging og synliggjøring av turruter. (Den Norske Turistforening/Innovasjon Norge/Friluftsrådenes Landsforbund 2019) for mer om turruter.
- **Turforslag** er en anbefalt tur. Turforslag er ikke en del av det offentlige kartgrunnlaget (DOK). Turforslag formidles blant annet i ulike turportaler, informasjonsbrosjyrer og turkort.
- **Målpunkt** er både steder der det er naturlig å starte og avslutte bruken av ferdselsårene og attraksjoner/steder som motiverer til bruk av dem. Eksempler på slike steder er holdeplasser for offentlig transport, innfallspor, parkeringsplasser, utsiktspunkt, serveringssteder, skoler/barnehager, kulturminner osv. (Veileder Friluftslivets ferdselsårer).
- **Tilgangspunkt** er en type målpunkt og brukes om et sted der ro- og padleruta starter og slutter, og der allmennheten har adgang til stedet både fra landsiden og fra sjøsiden. (Norges Padleforbund)
- **Allemannsplikten:** «Lov om friluftslivet» (Friluftsloven) § 11 gir en generell plikt til å opptre varsomt og hensynsfullt for å ikke volde skade eller ulempe for grunneier, bruker eller andre, eller påføre miljøet skade. Bestemmelsen omtales gjerne som «allemannsplikt». «Sporløs ferdsel» innebærer at du rydder opp og ikke skader natur.
- **Allemannsretten:** Allemannsretten er lovfestet gjennom Friluftsloven, og helt grunnleggende for friluftslivet. Den gir oss rett til å ferdes og oppholde oss i utmark i Norge, også kyst- og strandstrekninger. Nye bestemmelser i friluftsloven fra 2012 gjør det lettere for kommunene å merke eller varde stier og ruter, bygge klopper og broer og sette i verk andre tiltak for å lette ferdselen for allmennheten. Kommunen kan også stanse arbeid som er i strid med friluftsloven; som å kreve at oppførte byggverk fjernes helt eller delvis eller fjerne stengsler eller andre innretninger, skilt eller kunngjøringer, som strider mot forbud eller pålegg gitt i eller i medhold av friluftsloven.

- **Statlig sikrede friluftsområder:** Kommuner og interkommunale friluftsråd kan søke Miljødirektoratet om økonomisk støtte til å sikre seg råderett over friluftslivsområder eller ferdselsårer gjennom kjøp eller bruksavtale. Når man søker om statlig sikring, tar en på seg et framtidig drifts- og tilsynsansvar for området og kan søke tilretteleggingsmidler. Slik kan viktige friluftslivsområder ivaretas og tilrettelegges for dagens og framtidige generasjoner.
- **Kartlegging og verdsetting av friluftsområder:** Hensikten med å klassifisere og verdsette friluftsområder i kommunen er å tydeliggjøre hvilke friluftslivsområder som finnes i kommunen og verdsette disse etter en mal, slik at arealene sikres i arealplanlegging og en unngår en bit for bit utbygging. Se veileder.
- **Merkehåndboka** er en nasjonal standard som er utarbeidet i et samarbeid mellom myndighetene, friluftsliv, naturvern og grunneier -representanter.

OPPSUMMERING HØRINGSUTTALELSER HANDLINGSPLAN FOR FRILUFTSLIVETS
FERDSELSÅRER

INNHold

1	LISTE OVER HØRINGSUTTALELSER	2
2	OPPSUMMERING HØRINGSUTTALELSER.....	3

1 LISTE OVER HØRINGSUTTALELSER

Kommunale råd og utvalg		
1.	Utvalg for medborgerskap, saksnummer	
2.	Utvalg for samfunnstjenester, saksnummer	
3.	Rådet for personer med funksjonsnedsettelse	
4.	Ungdomsrådet	
5.	Eldrerådet	
Ikke- kommunale råd/ lag og foreninger		
6.	Asker elveforum	
7.	DNT Oslo og omegn	
8.	DNT Drammen og omegn	
9.	Oslofjorden friluftsråd	
10.	Naturvernforbundet i Asker	
11.	Naturvernforbundet i Hurum og Røyken	
12.	Vollen historielag	
13.	Asker og Bærum skogeierlag	
14.	Tofte og Filtvet vannverk as	
Regionale og statlige forvaltningsorgan		
15.	Akershus fylkeskommune	
16.	Statsforvalteren (ikke mottatt)	
Private		
17.	May Britt Eek, Filtvet	
18.	Knut-Arne Ekern, Filtvet	
19.	Hans Erik Rødby, Klokkarstua	
20.	Ola Eltorn, Filtvet	
21.	Silje Jynge, Vollen	
22.	Harald Halvorsen, Storsand	
23.	Torunn Nyen, Slemmestad	
24.	Jørgen Sæthre, Filtvet	
25.	Solberg gård, Filtvet	
26.	Nora Christine Lund Sørbøe, Kana	
27.	Jens Erik Wittusen, Filtvet	

2 OPPSUMMERING HØRINGSUTTALELSER

Kommunale råd og utvalg	
1. Utvalg for medborgerskap	Kommunedirektørens kommentar
30.5.2024 Presentasjon.	
2. Utvalg for samfunnstjenester	Kommunedirektørens kommentar
30.05.2024 Presentasjon.	
3. Eldrerådet	Kommunedirektørens kommentar
18.05.2024 Presentasjon. Eldrerådet understreker betydningen av stimerking av hensyn til brukere som ikke er like digitale som andre.	Innspillene er tatt hensyn til i planen.
4. Ungdomsrådet	Kommunedirektørens kommentar
18.05.2024 Presentasjon. Ungdomsrådet ønsker bedre renovasjons- og toalett-tilbud langs ferdselsårene. Rådet ønsker å bidra til at det utvikles friluftslivsaktiviteter for og av ungdom.	Bedre renovasjons- og toalett-tilbud langs ferdselsårene er synliggjort i planen. Friluftslivsaktiviteter for ungdom vil bli fulgt opp i arbeidet med å motivere til bruk av ferdselsårene og i oppfølgingen av Temaplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.
5. Rådet for personer med funksjonsvariasjoner	Kommunedirektørens kommentar
18.05.2024 Presentasjon. Rådet for personer med funksjonsvariasjoner understreker betydningen av forslaget om tre rundturer som er universelt utformet og tilrettelegging av universell utformet hytte ved Stikkvann og Skogborg.	
Ikke- kommunale råd/ lag og foreninger	
6. Asker elveforum	Kommunedirektørens kommentar
Asker elveforum foreslår en mer ambisiøs plan for kommunens egen innsats for å etablere friluftsanlegg og at dette i for stor grad overlates til frivillige lag og foreninger. Asker elveforum er ikke opptatt av at alle stier og tråkk ved bekker og elver skal merkes – men mener at opplevelsene må deles ved at det er gode utfartsparkeringer og gode kart på app og på kart ved utfartsteder. Vannressursloven har også begrensninger når det gjelder å anlegge stier langs vassdrag. I workshopene kom det inn mange konkrete forslag. Forslagene burde ligge som vedlegg til	Kommunen ønsker å jobbe strategisk med etablering av friluftsanlegg på lik linje med idrettsanlegg. Planen er et første skritt i denne retningen. Kommunen har valgt å begrense merking av enkelte stier langs utvalgte elvebredder for å beskytte dyrelivet.

<p>kunnskapsgrunnlaget. Planavdelingen må øke sitt fokus på å sikre at stier og padleleder, mm blir ivaretatt. Medborgerskap må bidra med kunnskap til plan- og byggesak.</p> <p>Asker kommune har fått mange innspill med forslag om bro over Verkenselva nær/ved Sætre-demningen for en rask og god sti fra Borgen til Heggedal. Det er en gammel kirkevei som ligger intakt og enkelt å merke fra Vardåsen-nettverket til den gamle veien. Forbindelsen er en viktig nord/syd-forbindelse. Men broen er en oppgave for Prosjekt og Utvikling og ikke noe frivillige kan ta seg av.</p> <p>Asker elveforum har fremsatt forslag hvor gamle ferdselsårer gjennom kulturlandskaper fra nord til sør bindes sammen – mens handlingsplanen fokuserer i all hovedsak på skogstier som er DNTs tradisjonelle område. - Asker kommune har fått konkret forslag (med kart) om hvor det kan være mulig å forlenge skiløypa fra Sydslogen til skiløypa som kommer ned på jordene fra Torvbråten skole. Det ligger en VA-trase langs Bøbekken som kan benyttes. Da blir det sammenheng fra nord til syd. Dette er en type jobb som kommunen må koordinere og bidra med noen midler. I starten kunne man jo også vurdere om Skiforeningen eller Bødalen IF lager scooterløype. Dette er et prosjekt som krever en prosjektledelse fra kommunen.</p>	<p>Oppsummeringene av forslagene vil bli lagt ved kunnskapsgrunnlaget.</p> <p>Forslag om å merke gammel kirkevei fra Borgen/Bondi til Heggedal legges inn i kartet, og vurderes ved rullering av planen.</p> <p>Kommunen har prioritert kyststien og å få merket og registrert stier i utmarka i Asker sør, samt binde nord og sør sammen. Kommunen tar vare på andre innspill for videre mulige planer ved rullering.</p>
<p>7. DNT Oslo og omegn og Asker turlag</p>	<p>Kommunedirektørens kommentar</p>
<p>DNT mener kommunen har gjort en god jobb og lagt ned store ressurser for å få fram denne handlingsplanen. DNT mener det er bra at det prinsipielt fastslås at «Asker kommune har hovedansvar for at innbyggerne har tilfredsstillende anlegg og informasjon m turstier, sykkelstier, skiløyper og padling» (kap. 2.2)</p> <p>Planen er ambisiøs. DNT er gitt en sentral rolle i gjennomføringen av mange av tiltakene. De understreker at de er avhengig av å få med lokale ildsjeler for å gjennomføre tiltakene.</p> <p>En betydelig flaskehals i gjennomføringen av tiltaksplanen vil trolig være framskaffelse av grunneieravtaler. Dette gjøres normalt av den forening som påtar seg å gjennomføre tiltaket. Det er viktig at kommunen har en aktivt støttende funksjon i dette arbeidet, eksempelvis ved å framskaffe oversikt over de berørte grunneiere og ved å engasjere seg i dialogen med grunneiere der dette kan være hensiktsmessig.</p> <p>Kommunen har per dags dato ansvaret for å framskaffe grunneiertillatelser for kyststien. Dette er et ansvar som kommunen fortsatt bør ta, tatt i betraktning den kompleksiteten det er få nødvendig tillatelser for stier som berører kysten.</p> <p>DNT ønsker at Bårsrudmarka tas inn i foreslått liste over friluftsanlegg i 12- års perioden. Når det tiltak for den første 4- års perioden (2024-2027) forutsetter DNT</p>	<p>Kommunedirektøren er glad for at DNT er fornøyd med at det fastslås at kommunen har hovedansvar for at innbyggerne har tilfredsstillende anlegg og informasjon m turstier, sykkelstier, skiløyper og padling.</p> <p>I ny driftsmodell har DNT hovedansvar for å koordinere arbeidet med de fleste blåmerkede stiene. Kommunen er likevel klar over at arbeidet avhenger av lokale frivillige.</p> <p>Kommunen vil ta ansvar for å framskaffe nødvendige grunneieravtaler langs kyststien. Kommunen vil ellers være behjelpelig med å framskaffe oversikt over grunneiere og bistå der dette er hensiktsmessig.</p>

<p>at kommunen praktiserer en viss fleksibilitet i valg av tiltak, avhengig av hvor det mulig å etablere ansvarlig tiltakshaver og hvor det er mulig å framskaffe grunneieravtaler.</p> <p>DNT har ulike tekstmessige endringsforslag i kursiv (se høringsuttalelse). De ønsker blant annet å fjerne ordet «Ambisjon om « i resultatmål 2.5 og endre setning til «<u>Fullføre</u> en sammenhengende kyststi rundt hele halvøya. <u>Kyststien må, så langt det er mulig, følge selve kysten.</u>»</p> <p>1.5 Etablerte rutiner for bruk av kartgrunnlaget til Friluftslivets ferdselsårer i annen planlegging og samarbeid på tvers av virksomhetene. «<u>I arealplanlegging skal rutinene sikre at kartgrunnlaget vektlegges like strengt som annen infrastruktur.</u>»</p> <p><u>Forslag nytt punkt 2.1.5 Innbyggertorgene skal ha merket tursti innen 500 meters avstand</u> «. S 4: Handlingsplanen har til hensikt å (...), <u>tilrettelegge for friluftsliv der folk bor</u>, styre ferdselen ... s 7. nedbygging av turområder og ferdselsårer til næring, hytter og boligområder kan føre til at <u>maks 500 meter til nærmeste tursti ikke kan oppnås</u> og økt press på eksisterende ferdselsårer.</p> <p>DNT ønsker to nye punkt s. 7 ; <u>press fra utbyggere, og økt samarbeid og informasjon om planer og arbeid som berører friluftslivets ferdselsårer.</u></p> <p>Under resultatmål helhetlig stedsutvikling s 9 pkt 1.5 ønsker de å legge til (...) <u>I arealplanlegging skal rutinene sikre at kartgrunnlaget vektlegges like strengt som annen infrastruktur.</u> Forslag nytt punkt s. 9: <u>Kartlegge "Barnetråkk".</u></p> <p>S 10 foreslås nye punkt: <u>2.1.4 Barnehager og skoler skal ha et større grøntareal maksimum 500 meter fra barnehagen/skolen og 2.1.5 Innbyggertorgene skal ha merket tursti innen 500 meters avstand.</u></p>	<p>Bårsrudmarka er tatt inn i foreslått liste over friluftsanlegg i 12 års perioden. Kommunen vil praktisere en viss fleksibilitet på rekkefølgen av tiltak.</p> <p>Kommunedirektøren foreslår fortsatt at det skal stå <i>ambisjon om</i> i stedet for DNTs forslag; <i>fullføre</i> en sammenhengende kyststi, i resultatmål 2.5. Det er ikke nok ressurser til å gjennomføre hele arbeidet innenfor 12 års perioden. "Kyststien må, så langt det er mulig, følge selve kyststien" tas inn i punkt 2.5.</p> <p>Kommunedirektøren foreslår formuleringen i 1.5; <u>...i arealplanlegging og byggesaksbehandling...</u></p> <p>Forslag punkt 3.4: «<i>Skilting fra kollektivholdeplasser, sentrumsområder, Innbyggertorg til sentrale turstier er etablert</i>». Planen har til hensikt å (...), <i>tilrettelegge for friluftsliv der folk bor</i>, styre ferdselen ... tas inn på s4.</p> <p>s 6. Et nytt punkt om «<i>Behov for økt samarbeid og informasjon om planer og arbeid som berører friluftslivets ferdselsårer</i>» tas inn.</p> <p>Kommunedirektøren mener mål om større grøntareal rundt skoler og barnehager ikke hører hjemme i planen, men at et mål om <i>maks 500 m til nærmeste tursti fra skole og barnehager</i> kan være aktuelt å ta inn. Barnetråkk benyttes i dagens planlegging.</p>
<p>8. DNT Drammen og omegn</p>	
<p>Arbeidet med Padleleden i Drammenselva og fjorden ble startet i november 2019, og leden ble åpnet i juni 2021. Det er totalt 33 ruter i denne leden, som starter i Hokksund og kobler seg på leden i Oslofjorden ved Rødtangen på Hurumlandet. Alle tilgangspunktene langs denne delen av leden ligger ved kommunale friområder hvor kommunene er grunneiere; I Asker: Hyggen, Jerdal/Hernestangen, Dramstadbukta, Verket /Vollebukta, Holmsbu og Rødtangen. Det er behov for å slutføre oppføringen av informasjonsskilt ved tilgangspunktene. Leden ligger ute på UT.no. Se også nettsider til DNT- Drammen og omegn/Gyldenløve Kajakklubb.</p>	<p>Kommunen er glad for den frivillige innsatsen fra DNT Drammen og Omegn med å etablere en padleled fra Hokksund, til Drammensfjorden og videre sørover som en del av det nasjonale padleprosjektet.</p> <p>I Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer 2024-2030 er det foreslått å prioritere slutføringen av oppsetting av informasjonsskilt ved tilgangspunktene.</p>
<p>9. Oslofjorden friluftsråd</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer</p>

<p>Oslofjorden Friluftsråd (OF) roser kommunens arbeid med Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer. Planen er i tråd med <i>Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden, jf. 2 2 Innsatsområde 6: Tiltak for å fremme et aktivt friluftsliv: Allmennhetens tilgang til strandsonen skal bedres. Områder som er viktige for friluftsliv skal fremstå som attraktive. Friluftslivsområdene skal bli brukt av alle befolkningsgrupper.</i></p> <p>OF fremhever den strategiske tilnærmingen til utvikling og forvaltning av friluftslivets ferdselsårer og spesielt planens inkluderende tilnærming hvor mål om universell utforming, og tilrettelegging for aktiviteter som padling og sykling, sikrer at friluftslivets goder blir tilgjengelig for allmennheten og innbydende for alle brukergrupper.</p> <p>OF oppfordrer ifm. mål om sammenhengende kyststi rundt hele halvøya at kommunen prioriterer kyststrekninger i tettbebygde strøk. Blant annet fortsette med kyststikoplinger (missing links) mellom Sandvika og Holmen.</p>	<p>Målsettingene i Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden refereres til i planen.</p> <p>Kommunedirektøren foreslår å prioritere kyststien i sør først, for så å vurdere Sandvika-Holmen ved en senere rullering av planen.</p>
<p>10. Naturvernforbundet i Asker</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer</p>
<p>Naturvernforbundet er i utgangspunktet positive til tilrettelegging for mer friluftsliv og uorganisert aktivitet, men det er flere sider ved dette saksfeltet som må belyses, spesielt forholdet til naturen, dyre og planteliv og de som ønsker uforstyrrede naturopplevelser.</p> <p>Vi mener planen særlig må drøfte følgende forhold: • Hensiktsmessig omfang av tilrettelegging ute i marka, skogen og nærturområdene • Når er tilretteleggingen et «anlegg» og må planbehandles • Er det tatt tilstrekkelig hensyn til alle grupper som bruker naturen? • Kan arbeid for vern og friluftsliv kombineres?</p> <p>Naturvernforbundet mener man må prioritere et hovedstinett (slik forslaget legger opp til). Tilretteleggingen må rettes mot stier og turveier mot utfartspunktene og informasjon om turmuligheter fra byggesonen og ut i Marka eller til sjøen. Stinettet kan suppleres med sykkelforbindelser og trillestier for å binde sammen skogsveinettet slik at man kan bruke sykkel til rundturer eller for å nå lenger inn i Marka.</p> <p>Planen kan samle informasjon om turruter, attraksjoner, friluftslivsområder og aktiviteter, men vi mener man bør i minst mulig grad merke, eller skilte i terrenget utover stimerking. Dette vil også gjøre tilretteleggingen billigere, og enklere å etablere og vedlikeholde.</p> <p>Kyststien er en forutsetning for å tilby friluftsliv langs kysten, og er særlig viktig etter hvert som det bygges</p>	<p>Grenseoppgangen rundt når tilretteleggingen er et anlegg som må planbehandles er avhengig av plassering, verdier i området, arealformål, lovverk osv. i den enkelte sak.</p> <p>Kommunen planlegger et hovedstinett og enkelte sykkelforbindelser og trillestier for å binde sammen skogsveinettet i tråd med Naturvernforbundets innspill.</p> <p>Kommunedirektøren vil vektlegge nøktern merking i tråd med det vi anser som nødvendig med hensyn til sikkerhet og ekstra behov for å styre ferdselen. Ellers legges det opp til digital informasjon.</p> <p>For kyststien er kommunedirektøren enig i at merking og informasjon er viktig, slik at det ikke er tvil om hvor man kan gå.</p>

<p>flere hus og hytter, og det blir flere som har behov for tilgang til friluftsområder. Det må gjøres en jobb med å avklare hensiktsmessig traseer hvor tilgangen til strandlinjen er det styrende. Det er eksempler på at tidligere merket kyststi er lagt svært uhensiktsmessig og gjør det vanskelig å ta seg fram. Merking og informasjon er viktig slik at det ikke er tvil om hvor man kan gå.</p> <p>Naturvernforbundet mener man må søke midler til å kartlegge og utrede muligheter for vern, både på kommunens eiendommer, men også andre gode friluftslivsområder. Vern etter Markaloven betyr vern for friluftsliv, og vi har flere områder i Asker som kvalifiserer til slikt vern. Også i skogsområdene i Hurum og Røyken er det svært gode friluftslivsområder. I områder vernet etter Markaloven kan man vanligvis gjøre tilrettelegginger for friluftsliv. Dette kan være å åpne utkikkspunkter, lage bål og leirsteder, stirydding eller restaurering av plantasjeskog. Ordinær hugst er vanligvis ikke tillatt, og dette skaper gode forhold for friluftsliv.</p>	<p>Skilting og merking tilrettelegger også for mer analoge brukere, f.eks. gjør det enkelt å være aktiv hele livet.</p> <p>Kommunen har nylig tilbudt 10 områder av kommuneskogen for vern etter Naturmangfoldloven.</p>
<p>11. Naturvernforbundet i Hurum og Røyken</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer</p>
<p>Naturvernforbundet støtter strategien med å sidestille friluftsanlegg med idrettsanlegg og benytte spillemiddelordningen bedre.</p> <p>De henviser til utfordringene i planen og temaplan for naturmangfold, og understreker spesielt at kommunens arealforvaltning er helt avgjørende for å legge til rette for enkelt friluftsliv og naturopplevelser. De peker på nedbygging av arealer og privatisering av strandsonen som viktigste årsak til tap av både naturmangfold og naturopplevelser i kommunen. De synes det er bra at planen nevner at det er behov for kanalisering av ferdsel, bedre besøksforvaltning og søppelhåndtering i friluftsområder.</p> <p>Naturvernforbundet i Røyken og Hurum foreslår <u>et eget resultatmål om å utarbeide en plan for å lede ferdselen utenom sårbare naturområder og ikke oppfordre til bruk av disse områdene</u>. De nevner spesielt naturreservatene i Holtnesdalen og på Søndre Verksøya.</p> <p>De støtter prioriteringen av en sammenhengende tursti langs Hurums gamle oldtidsvei, Sandstien.</p> <p>De støtter også at sammenhengende kyststi bør være et hovedmål, og understreker behovet for å gå gjennom eksisterende kyststitråse, med mål om å legge stien nærmere sjøen der dette er mulig, - men forsvarlig i forhold til naturvernområder og hekkeområder.</p>	<p>Kommunen er glade for positive tilbakemeldinger angående hovedstrategier.</p> <p>Angående forslaget om et eget resultatmål om å utarbeide en plan for å lede ferdselen utenom sårbare naturområder, mener vi dette er ivarettatt i teksten under innsatsområde 1. Helhetlig stedsutvikling; «... Planleggingen har vært basert på prinsippet «rett sti på rett sted» der påvirkning på natur- og kulturmiljø er tatt hensyn til».</p> <p>Vi vil gå i dialog med fylket angående informasjon om ferdsel i nevnte naturreservater.</p> <p>Kommunen vil i arbeidet med kommuneplanen og reguleringsplaner prioritere god tilgjengelighet til kysten og kyststien. Mål 3.3 ivaretar utfartsparkeringer.</p>

<p>Under resultatmål 3 mener de det bør tilføyes «<u>Kommunen skal prioritere å sikre eksisterende utfartsparkeringer for kyststien, særlig i områder med utbyggingspress</u>».</p> <p>Naturvernforbundet i Hurum og Røyken foreslår at det tilføyes et resultatmål under punkt 1; «<u>Utarbeide en plan for offentlig ervervelse av friluftsområder. Planen skal identifisere egnede eiendommer, og inneholde en prioritert liste over hvilke eiendommer som kommunen bør forsøke å erverve. Det er særlig viktig å sikre større, sammenhengende eiendommer i strandsonen, samt mye brukte friluftsområder i og nær tettbygde strøk.</u>»</p>	<p>Kommunen vil ta med innspillet inn i oversiktsarbeidet for viktige friluftsområder.</p>
<p>12. Vollen historielag</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer</p>
<p>Historielaget er opptatt av å også vise frem/synliggjøre de kulturhistoriske objektene/kvalitetene når folk er ute på tur og nyter naturopplevelsene og pleier egen fysisk og psykisk helse. Høringsutkastet omtaler dette historieperspektivet, men historielaget synes det kunne forsterkes og tas med som konkret og viktig verdi. Det er mulig dette ligger inne under det som er nevnt som målpunkter under turen, sammen med mange andre interessante objekter, geologi, naturtyper mm.. Reiselivet bruker ofte ordet pakkeføring om en sammensatt opplevelse. Historielaget mener at når en er ute på tur vil alle de nevnte opplevelser høre sammen og forsterke turopplevelsen, også de kulturhistoriske objektene.</p>	<p>Ferdselsårene som kulturminner vil bli synliggjort i planen og i Plan om kulturminner og kulturmiljø.</p> <p>De gamle ferdselsårene Sandstien og østre hovedvei i Asker sør er prioritert.</p> <p>Skjøtsel og synliggjøring av andre kulturminner langs kysten inngår ikke i anleggsplan for friluftslivets ferdselsårer.</p>
<p>13. Asker og Bærum skogeierlag</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer</p>
<p>Til kunnskapsgrunnlaget: Kap. 1.4 Friluftsløven; Pliktene som gjelder allemannsretten bør komme frem flere steder i dokumentet (se §11). Til 10.4; Kunnskapsformidling om allemannsretten og sporløs ferdsel bør vektlegge pliktene i stor grad. Under Skiløyper; Ved bruk av skogsbilvei til skiløyper må det også vurderes ekstra kostnader og ulemper grunneier påføres ved skogsdrift i sesong uten snø og tele, i form av sporsletting, ekstra slitasje på vei m.m. Både i kunnskapsgrunnlaget og i planen, så bør det fremgå klart at ferdsel på innmark er forbudt i tiden hvor jorden ikke er snødekt eller har tele, og ikke mellom 30 april og 14 oktober. Private tun er regnet som innmark, og der er det ferdsel forbudt hele året. Det er flere steder hvor f.eks. en driftsveg i skogbruket, en traktorvei fører inn i et tun, og det er derfor ikke lov til å gå eller sykle igjennom.</p>	<p>Det vurderes en informasjonskampanje om pliktene og rettighetene som følger Allemannsretten og informasjon om landbruks- og skogsdrift i Asker. Informasjonsarbeidet sees i sammenheng med tilsvarende arbeid nasjonalt. Om det skal gjennomføres en lokal kampanje er det ønskelig med et samarbeid med grunneierrepresentantene i dette arbeidet.</p> <p>Forskrifter og PEFC Skogstandard gjelder. Ut over dette stilles det ikke ytterligere krav til rydding av stier og løyper. Se også Merkehåndboka.no Det er satt inn flere utdrag fra Allemannsrettens plikter i planen. Kommunen vil samarbeide med grunneiere arbeide for å legge turveier utenom gårdstun der grunneier ønsker dette.</p>
<p>14. Tofte og Filtvet vannverk SA</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer</p>
<p>Drikkevannskilden for Tofte og Filtvet er Husebyvannet som ligger i et område med ferdselsårer, og vannverket ønsker ikke at dette kan bli et turmål i handlingsplanen.</p>	<p>Husebyvannet vil ikke bli markedsført som et turmål.</p> <p>Det er ønskelig å merke for gjennomfart med sykkel på grusvei 200-400 m fra</p>

<p>Regler for aktivitet ved Husebyvannet: Innenfor sikringssonen er det forbudt med all ferdsel og aktiviteter som kan medføre at drikkevannet blir forurenset. Følgende er uansett ikke tillatt:</p> <ol style="list-style-type: none"> All ferdsel på og i vannet/drikkevannskilden, herunder også bading, vading, skøyter, båt, kajakk etc. (Forbudet gjelder også husdyr.) Fisking, pilking etc. Vasking av gjenstander Slå leir/raste (telt, hengekøye, brenne bål, campingvogn mv.) nærmere vannkanten enn 50 meter. Etterlate seg søppel/avfall Riding nærmere vannkanten enn 100 meter Utslipp av helseskadelige vesker og stoffer (fra f.eks. maskiner, biler, campingvogner eller lignende, ved vask, reparasjon, oljeskift etc.) <p>Forbudet gjelder hele året, også når vannet er islagt. Enkelte unntak kan gjelde der det er gitt særskilt tillatelse.</p>	<p>vannets sørside, altså utenfor restriksjoner for ferdsel. Varselskilt/forbudsskilt om ferdsel inn til vannet vil bli satt opp ved drikkevannskilder. På vannets nordside vil ferdsel på grusvei opprettholdes som tidligere år. Om nødvendig vil flere varselskilt kunne settes opp med henblikk på forbud om ferdsel på og i vannet/drikkevannskilden.</p>
<p>Regionale og statlige forvaltningsorgan</p>	
<p>15. Akershus fylkeskommune</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer</p>
<p>Fylkeskommunene vurderer at det er gjort et godt arbeid med planen, en god prosess og god detaljrikdom. Planen viser til et utfordringsbilde som viser en helhetlig og grundig gjennomgang av nå-situasjonen. Det er en spennende og ambisiøs plan som vil sikre en mangfoldig bærekraftig utvikling av friluftslivet i kommunen.</p> <p>Det er et viktig mål som Asker legger vekt på- å betrakte, utvikle og drifte friluftslivsanleggene på lik linje med idrettsanlegg.</p> <p>Vi merker oss at tilgjengelighet og friluftsliv for hele befolkningen er noe som trekkes fram i planen. Fylkeskommunen anbefaler derfor at Regjeringens handlingsplan for universell utforming «Bærekraft og like muligheter – et universelt utformet Norge (2021–2025)» henvises til som forankring i nasjonale føringer. Kartverkets Tilgjengelighetsmetodikk vises til i kunnskapsgrunnlaget, men det kan være oppklarende for planen og/eller kunnskapsgrunnlaget og inkludere DOK Tilgjengelighet som et lovpålagt kartgrunnlag som er relevant for både planen og målene den setter.</p> <p>Asker har flere regionale turruter som framkommer av fylkeskommunens kartlegging av regionale viktige turstier, turområder og utfartsområder. Disse kan inkluderes i kunnskapsgrunnlaget hvis kommunen ser det som hensiktsmessig.</p>	<p>Kommunen er glad for fylkeskommunens støtte til å betrakte, utvikle og drifte friluftsanleggene på lik linje med idrettsanlegg.</p> <p>Regjeringens handlingsplan for universell utforming «Bærekraft og like muligheter – et universelt utformet Norge (2021–2025)» skal henvises til som forankring i nasjonale føringer.” DOK tilgjengelighet” legges inn.</p> <p>Kartlegging av regionale turruter legges inn i kunnskapsgrunnlaget.</p>

<p>Fylkeskommunene er positive til at skilting og merking tilknyttet knutepunkt og holdeplasser er ivaretatt i planen. For å følge opp dette anbefaler vi videre å se sykkeltraseene som beskrevet i planen i sammenheng med hverdagstransporten. Planen henviser til gjennomgående sykkelruter som binder boligområder, skoler og nærmiljøanlegg sammen. Dette kan med fordel utvides til også å ses i sammenheng med knutepunkter/holdelass, reise mellom hjem og daglige gjøremål, fritidsaktiviteter dvs. hele reisekjeden.</p>	<p>Arbeidet med friluftslivets ferdselsårer vil vurderes i forholdet til arbeidet med tilrettelegging for sykkel og gange der det er aktuelt for stiarbeidet. Dette gjelder spesielt rundturer i nærområdene og snarveier knyttet til disse.</p>
<p>16. Statsforvalteren</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer Uttalelse er ikke mottatt.</p>
<p>Private</p>	
<p>17. May Britt Eek, Filtvet</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer</p>
<p>Har sett på kart over sti/sykelsti over eiendommen, og ser at det er de samme som er pr. i dag.</p>	<p>Kommunedirektøren er glad for god dialog og vil gå i videre samtaler med grunneier om skilting etc.</p>
<p>18. Knut-Arne Ekern, Filtvet</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer</p>
<p>Er positiv til dialog om merking av dagens rundtur fra Ekrebukta, langs Røttvollveien, og tilknytning av sti nordfra.</p>	<p>Kommunedirektøren er glad for god dialog. Rundtur merkes på eksisterende stier/skogsbilvei. Kommunedirektøren vil gå i videre dialog med grunneier.</p>
<p>19. Hans Erik Rødby, Klokkarstua</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer</p>
<p>Han mener en grunneier kan bli negativt berørt på flere måter: Norsk PEFC standard for skog setter krav om ekstra rydding av skogstier med en viss størrelse (Merka som sti på turkart 1:50 000, eller har tilsvarende bruk, eller fremstår tydelig i terrenget). Merkede og kartfestede stier vil som oftest få økt bruksfrekvens. Han mener dette vil kunne utløse krav om ekstra rydding og dermed økt økonomisk byrde. Det er også begrensning på planting og skogforyngelse inntil merkede stier. Har man mange merkede stier på sin eiendom, kan denne begrensningen medføre tap av flere daa produktivt skogsareal som igjen går utover økonomi og verdi på eiendom.</p> <p>For de som bedriver jakt/jaktutleie vil økt tilrettelegging og bruk føre til nedsatt "jaktkvalitet" på området. Det er foreslått merking langs flere private skogsbilveier og traktorveier. Økt ferdsel langs disse veiene vil kunne komme i konflikt med den drift grunneier har i området, blant annet gjennom økte krav til skilting og varsling. Spesielt gjelder dette skogsdrift med maskiner.</p>	<p>Kommunen har ifølge Friluftsloven §35 rett til å merke stier og løyper i utmark uten forutgående skjønn. Grunneier skal varsles. Arbeidet gjøres planmessig og kan delegeres til utvalgte aktører som kommunen har avtale med. Et godt samarbeid med grunneier om tilrettelegging og merking som ivaretar begge parter er uansett ønskelig. Forskrifter og PEFC Skogstandard gjelder. Ut over dette stilles det ikke ytterligere krav til rydding av stier og løyper eller planting.</p> <p>Det vil i stor grad være merking av noen utvalgte <i>eksisterende</i> stier, gamle veifar, skogsbilveier og kortere stikoplinger (missing links) mellom disse, slik at det etableres et prioritert <i>hovednett</i> som ferdselen styres inn på. Slik begrenses ferdselen andre steder, samtidig som behovet for å rydde rundt stien begrenses.</p> <p>Dersom noen stier skal ryddes, gjøres dette i henhold til merkehåndboka.no, som blant annet Norges skogeierforbund, Norges bondelag og Statskog har vært med på å utarbeide, sammen med departementer og friluftslivorganisasjoner.</p>

<p>For de som bruker skogen til utmarksbeiting, vil økt tilrettelegging kunne skape konflikter med dyr. I arbeid med handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer, ber han kommunen være lydhøre og ha det ovenforstående m.m. med seg når de skal inngå avtaler med grunneiere. Det bør ikke være slik at den enkelte grunneier skal bære en stor økonomisk byrde for kommunal tilrettelegging av stier og løyper. Allemannsretten sikrer befolkningen tilgang til natur og friluftsliv. Slik bør det være, men ikke alle stier og veier behøver tilrettelegging i form av merking og kartfesting.</p>	<p>Rydebredde på sommerstier er enkel (ca. 1,5-2 m bredde) og grunnen opparbeides som regel ikke utover enkelte gangbaner ved våte partier. Det er utarbeidet en omforent avtalestandard om rydding og merking av stier med aktørene over. Stier som merkes har rodeansvarlige via DNT og andre, som jevnlig følger opp med hensyn til søppel og rydding langs stien.</p> <p>I planforslaget er det ikke lagt opp til å etablere flere skiløyper i utmarka. I tillegg er enkelte sammenhengende områder holdt uten sommer-merking.</p> <p>Kommunen anerkjenner behovet for at enkelte områder ikke har merkede stier og skiløyper, av hensyn til sårbare arter, f.eks. i et naturreservat. Samtidig bidrar merking til å styre ferdselen, fremfor at det etableres mange små uorganiserte stier i et område.</p> <p>Å ferdes til fots eller med sykkel på veg eller sti i utmark er tillatt i henhold til friluftslivets §2. Men dette må skje «... hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet ...» På skogsbilveier må alle ferdes med henblikk på skogsdriften. Kommunen kan bistå med permanent varselskilt om at det jevnlig foregår motorisert ferdsel og skogsbruksaktivitet på mye benyttede skogsbilveier. I tillegg kan det være aktuelt å legge om stier midlertidig mens skogsdrift foregår.</p> <p>Kommunen har lang erfaring fra utmarksbeiting i områder med stor ferdsel, uten nevneverdige brukerkonflikter. Tilrettelegging skal ikke begrense driften. God dialog er viktig. Samarbeid mellom kommunen og grunneierrepresentanter om informasjon om båndtvang og hensynsfull atferd i forbindelse med drift, jaktperioder, plikter og rettigheter i Allemannsretten er viktig.</p>
<p>20. Ola Eltorn, Filtvet</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer</p>
<p>De markeringsforslagene som er inntegnet vil være til ulempe ved aktivt skogbruk og for utøvelse av gårdens jaktrettigheter på elg og rådyr. Han mener at mange av de markeringsforslagene kommunen har inntegnet, aldri har vært stier. En del er i plantefelt og gjengrodd av skog i dag.</p> <p>Det er ok for ham at Storsand skogsbilvei, hvor han er deleier, brukes til sykkelvei. Denne veitrase ligger der i dag og brukes som sykkelvei.</p>	<p>Kommunen har ifølge Friluftslivets §35 rett til å merke stier og løyper i utmark uten forutgående skjønn. Grunneier skal varsles. Et godt samarbeid med grunneier er uansett ønskelig for å komme frem til gode løsninger som fungerer godt for alle parter. Målet er å styre ferdselen.</p>

<p>Alle er velkomne til å gå i hans utmark/skog etter friluftsløven, men ingenting skal opplyses eller tilrettelegges/merkes mer enn vanlige kart.</p> <p>Videre synes han at hele Øst-Hurum bør ligge urørt, uten tilrettelegging og merking av stier. Dette er av hensyn til viltet og til glede for de mennesker som vil ferdes utenfor stier i urørt natur og i rolige omgivelser. Ber om at alt som er inntegnet på eiendommene i henhold til høringsforslagene tas ut. Ber om tilbakemelding på at dette blir utført.</p>	<p>Det er fint at grunneier er positiv til at Storsand skogsbilvei fortsatt brukes som sykkelvei.</p> <p>Kommunen har begrenset stiforslag i området.</p> <p>Kommunedirektøren ønsker å prioritere vedlikehold av den gamle historiske hovedveien, fra Bjørsand til Eltorntlia, som en alternativ kyststi, og to korte stiforbindelser (missing links) i utmarka i god avstand til gården.</p>
<p>21. Silje Jynge, Vollen</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer</p>
<p>Ønsker at (lys)løypa i Vollen kunne blitt preparert igjen. Lysene er ikke nødvendige, men en skiløype gjennom boligområdene hadde vært genialt.</p>	<p>Fremlagte plan prioriterer tilrettelegging for sommerstid og primært i Asker sør. Forslag om skiløype kan rettes til idrettslag eller Skiforeningen som et innspill til neste rullering av planen.</p>
<p>22. Harald Halvorsen (Eli H. Østbø), Storsand</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer</p>
<p>Grunneier er i utgangspunktet positive til handlingsplanen, men har noen momenter til innspill: Ønsker mer detaljerte kart til høringen.</p> <p>Vil, som det også er skrevet om, løfte frem at merking av turstier vil føre til ett større press på lokale veier, veilag, private parkeringsplasser, uønsket parkering på tømmerlunner som er i bruk etc.</p> <p>Utfartsparkeringer må tenkes nøye igjennom, både iht beliggenhet og størrelse. Halvorsen erfarer allerede at det er mye økning med bil og uønsket parkering på lokale grusveier som ikke er beregnet for denne trafikken. Eksempler på dette er parkering på steder det ikke skal stå biler som vanskeliggjør kjøring med traktor og redskap i drift, og parkering i vei-lommer som er beregnet som møteplass for biler, og ikke parkering.</p> <p>Sanitærforhold og søppelavhenting: - Her bør det tilrettelegges noe på p-plasser, litt avhengig av størrelse, f.eks. ved Freyborg.</p> <p>Rovfugl- og viltbestanden – hvordan vil denne påvirkes? Er positivt til at folk går på merket sti fremfor overalt, spesielt mht dyrelivet, men er det gjort en vurdering av hvordan de ulike stiene vil påvirke dyrelivet på Hurum, spesielt mht storfugl?</p>	<p>Det er flott at grunneier i utgangspunktet er positiv til planen.</p> <p>Detaljerte kart med forslag er sendt ut på forespørsel.</p> <p>Målet med planen er blant annet å regulere parkeringen i samarbeid med grunneier og etablere definerte utfartsparkeringer.</p> <p>Kommunedirektøren vil vurdere å inngå samarbeid med grunneierrepresentanter om kampanje for sporløs ferdsel og informasjon om Allemannsretten med tilhørende plikter.</p> <p>Kommunedirektøren er enig i at merking av hovedstier vil kunne styre ferdselen unna viktige lokasjoner for rovfugl og viltet. Kommunens viltforvalter og landbruksavdeling har gitt innspill i arbeidet.</p>
<p>23. Torunn Nyen, Slemmestad</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer</p>
<p>Der man kan få stor gevinst for liten investering er ved bygging av gang- og sykkelvei på Røykenveien, Fylkesvei 167, strekningen Andersdammen - Bøveien. Ca. 700 meter. Denne enkle løsningen vil kunne få syklister og fotgjengere fra Bødalen, Eikeleina, Auke, Morberg, Bergli, Sydsbogen, Bø, Fossum og Stokker, trygt til Heggedal stasjon på sykkel. Pr i dag er det tungtransport og vogntog på disse 700 meter som gjør reise med sykkel eller til fots livsfarlig.</p>	<p>Innspillet er interessant, men plan for friluftslivets ferdselsårer tar ikke for seg gang- og sykkelveier.</p> <p>Kommunedirektøren opplyser om at Røykenveien er en fylkesvei (167). Henvendelsen må rettes til fylkeskommunale myndigheter.</p>

<p>Bøveien er en forholdsvis trygg vei for gående og syklende med 40 og 50 km fartsgrense og delvis med fartsdumper. Syklende kan også bruke grusveien Bergliveien fra Bøveien ned til Slemmestadveien og slik forkorte turen til den del av bygda.</p> <p>OLDTIDSVEIEN krysser Bøveien ved Fossumveien så denne sykkelveien vil gjøre det mulig å komme seg til Oldtidsveien uten bil. Deler av Oldtidsveien er fin sykkelvei, men ikke strekningen Fossumveien - Mølleveien. Ved å bygge disse 700 meter, forebygges ikke bare ulykker, men man får samtidig en SAMMENHENGENDE SYKKELTRASEÉ helt fra Oslo, Bærum, Asker, Heggedal inn i Røyken til Bøveien over Sydskogen og Bødalen, og videre til Slemmestad, og langs kysten tilbake til Oslo.</p> <p>Nyen foreslår alternativt å forlenge gang/sykkelveien langs Røykenveien ca. 1200 meter helt frem til Mølleveien (Oldtidsveien). Som rundtur tilbake til Heggedal via Hallensskog sykler man også trygt på delvis grusvei. Oldtidsveien er også den korteste veien mellom Stokker/Fossum og Røyken sentrum. Samt Stokker/Fossum - Slemmestad. Sykler man til Hyggen, er det Mølleveien man bruker, IKKE Slemmestadveien som er meget trafikkfarlig.</p>	
<p>24. Jørgen Sæthre, Filtvet</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer</p>
<p>Generelt fører tilrettelegging av ferdselsårer til store fremtidige ulemper og kostnader for grunneiere og skognæringen. Defineres en landbruksvei over til å bli ferdselsåre for friluftslivet medfører det økte krav til landbruket med for eksempel kvistrydding eller sikkerhet, hvem tar disse kostnadene?</p> <p>Det finnes allerede traseer med eksisterende avtaler, vedlikehold heller de løypene og avtalene. Nye traseer utover dette vil ikke bli godtatt uten avtale.</p> <p>Vet ikke hva grunnlaget for å merke enda flere traseer i søndre Asker er da vi allerede har enklest tilgang på naturen i utgangspunktet.</p>	<p>Ingen innbygger bør merke stier i utmarka på eget initiativ. Det er kommunen som i henhold til Friluftsloven §35 har rett til å merke stier og løyper i utmark. Grunneier skal informeres. Et godt samarbeid og avtaler med grunneier er uansett ønskelig for å komme frem til gode løsninger som fungerer godt for alle parter.</p> <p>Kommunen har avtale med driftsoperatør som vedlikeholder merking og rydder stier og skiløyper ved behov. Sammen med ordinære regler for skogsdrift, kan sikkerhet og drift ivaretas gjennom et godt samarbeid mellom partene.</p> <p>Merking av stier er med på å styre ferdselen. Med nye innbyggere og friluftslivsbrukere, er dette blitt enda viktigere. Analog merking tilrettelegger for eldre brukere og styrker sikkerheten. Alle kan gå på stier og sykle på veier i utmarka på eget ansvar. Dette innebærer også, i henhold til friluftsloven, plikt til å opptre hensynsfullt og varsomt for å ikke volde skade eller ulempe for eier, f.eks. ved drift i skogen.</p> <p>Kommunen har begrenset flere stiforslag i området av hensyn til dyreliv. Det er ønskelig å merke en kortere eksisterende stiforbindelse mellom</p>

	<p>grusveien ved Høymosan og Husebyveien.</p>
<p>25. Solberg gård, Filtvet</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer</p>
<p>Mener nye merkede stier vil forstyrre driften og hjortedyrene. Er også opptatt av at en del av Asker er avsatt til å ha plass til de ville dyrene der ikke alle skogsområder er delt opp av merkede stier. Det er uaktuelt å gå inn på noen som helst slags avtale rundt stier og merking og kartfesting av stier på eiendommen. Alle er velkomne til å gå i skogen og på veier og stier, men ikke noe skal merkes eller kart festes på eiendommen.</p>	<p>Hjortedyrene vil ikke bli forstyrret. Kommunen har ifølge Friluftsløven §35 rett til å merke stier og løyper i utmark uten forutgående skjønn. Grunneier skal varsles. Et godt samarbeid med grunneier er ønskelig for å komme frem til løsninger som fungerer godt for alle parter.</p> <p>Kommunedirektøren er glad for at alle er velkomne til å gå i skogen og på veier og stier hos grunneier. Vi ønsker dialog om å merke en del av den gamle hovedveien til Tofte som alternativ kyststi. Denne er kartfestet på historiske kart og går i utkanten av gårdens utmark</p>
<p>26. Nora Christine Lund Sørbøe, Kana</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer</p>
<p>Informerer om at det ikke foreligger noen grunneieravtale om kyststi eller merking av andre stier på eiendommen. Eventuell beliggenhet av sti og premisser/ kompensasjon kan være tema ved mulig dialog. Ønsker dialog rundt tema fysisk aktivitet og folkehelse. Er opptatt av nedbygging av dyrket mark i pressområder. Eiendommen har fra tidligere avstått større områder til vern, Sandbukta-Østnestangen. Den økonomiske kompensasjonen var lav. Registrerer store utbygginger i nærheten. Er opptatt av utfordringer som forsøpling, skogbrann og negativ påvirkning på skog, dyrket mark og annen drift.</p>	<p>Kommunen har ifølge Friluftsløven §35 rett til å merke stier og løyper i utmark uten forutgående skjønn. Grunneier skal varsles. Arbeidet gjøres planmessig og kan delegeres til utvalgte aktører som kommunen har avtale med. Et godt samarbeid med grunneier om tilrettelegging og merking som ivaretar begge parter er uansett ønskelig.</p> <p>Kommunedirektøren vil gå i dialog med grunneier om merking av kyststien og en lavterskel rundtur på eksisterende stier på eiendommen. Kommunen legger vekt på å merke, for å styre ferdselen i god avstand fra gården. Det er ønskelig å tilrettelegge bedre parkeringsforhold i området. Kommunedirektøren er positiv til videre dialog.</p> <p>Kommunedirektøren vil vurdere å inngå samarbeid med grunneierrepresentanter om kampanje for sporløs ferdsel og informasjon om allemannspliktene og landbruk -og skogsdrift for å forebygge nevnte utfordringer.</p>
<p>27. Jens Erik Wittusen, Filtvet</p>	<p>Kommunedirektørens kommentarer</p>
<p>Inngikk i 2019 avtale med kommunen om tilrettelegging og merking av stier skiløyper, på to av eiendommene. Med de inngåtte avtalene har Wittusen et godt samarbeid med Hurum Turistforening. Høringsforslaget med kart, viser at det er tegnet inn mange stier/ferdselsårer på eiendommen/er. Disse stiene/ferdselsårene vil kunne medføre ulemper og konflikter i forhold til næringsutøvelse av aktiv jord og skogbruk. Fra 1. mars 2023 gjelder ny Norsk PEFC Skogstandard. Det blir økt fokus på framtidsskogen og skjerpa krav for å sikre artsmangfoldet og friluftslivet lokalt.</p>	<p>Kommunedirektøren er glad for gode erfaringer med tilrettelegging av skiløyper.</p> <p>Merking er med på å styre ferdselen og klargjøre hvor man bør gå. Kommunen har ifølge Friluftsløven §35 rett til å merke stier og løyper i utmark, uten forutgående skjønn. Grunneier skal varsles. Et godt samarbeid med grunneier og gode avtaler om tilrettelegging og merking som tar hensyn til begge parter er uansett ønskelig.</p>

<p>Han mener at med forslaget til inntegning av kyststier vil ulempene bli betydelige. På eiendommen har han i flere tiår utført vedlikehold av badestrendene Vikene, Engersvik og stier ved Oslofjorden. Han opplever utfordringer med søppel, bruk av grill/bål, telting, manglende toalettforhold, manglende parkering, løse hunder og ridning med hest på stier og badestrendene. I de seneste 2 - 3 årene opplever han tråkk/ferdsel over kornåkeren som ligger ned mot Oslofjorden ved Engersvik. Han ønsker derfor ikke inntegning av flere stier/ferdselsårer eller kyststi på Gnr. 39, Bnr 1, uten at det inngås nye grunneieravtaler. Han gjør også oppmerksom på at det på noen kart er inntegnet kyststi over eiendommen Gnr. 339, Bnr. 64. Det foreligger ikke grunneieravtale for den inntegnede kyststien.</p>	<p>Forskrifter og PEFC Skogstandard gjelder. Ut over dette stilles det ikke ytterligere krav til rydding av stier og løyper el.</p> <p>Det er foreslått å merke to eksisterende stier på eiendommene i planperioden. Kommunen vil gå i videre dialog med grunneier om disse.</p> <p>Kommunen vil gå i dialog om utfordringer som gjelder drift av strendene som nevnes, og avtaler i forbindelse med merking av kyststien og rundturen.</p> <p>Kommunedirektøren foreslår at det settes opp skilt ved nevnte kornåker om forbud ferdsl over dyrket mark i henhold til reglene i Friluftsløven.</p>
---	--

Saksframlegg

Arkivsak
24/02769-1

Saksbehandler
Mari Napstad Gabrielsen

Behandles av
Utvalg for samfunnstjenester

Møtedato
26.09.2024

Kommunale bruer - vedlikeholdsbehov

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Saken tas til orientering.
2. Kommunedirektøren kommer på nyåret tilbake med en plan for gjennomføring av deler av anbefalt tiltaksprogram, med tilhørende konsekvenser og eventuell stenging av bruer.

1. Sammendrag

Asker kommune er eier av 77 bruer i tilknytning det kommunale veinettet. I en rapport presenteres samlet investerings- og vedlikeholdsbehov for bruene i Asker, i perioden 2024-2029. Det er behov både for større investeringer og jevnlig vedlikehold, estimert til minimum 40 millioner kroner i perioden. Asker kommune er i en fase med innsparinger, som medfører at veibudsjettene allerede er redusert. Stenging av bruer kan bli en konsekvens, dersom utbedringstiltakene ikke kan gjennomføres. Forfallet på bruene vil også øke, antakelig forsterket av klimaendringer og økt flom. Ut ifra dagens økonomiske situasjon for Asker kommune, anbefaler kommunedirektøren å utføre deler av anbefalt tiltaksprogram og vil komme tilbake med forslag til plan for prioritering og mulige stengninger.

2. Bakgrunn for saken

Veglova pålegger veieier å vedlikeholde veier og tilhørende elementer, herunder bruer. Asker kommune har om lag 525 km kommunal vei (inkludert gang- og sykkelvei) og 77 bruer. Tilstandsvurderinger tilsier at flere kommunale bruer må byttes eller repareres innen få år. Det generelle vedlikeholdet bør også prioriteres, så ikke forfallet eskalerer.

<i>Investering</i>	<i>Drift og vedlikehold</i>
Større oppgraderinger og utskifting av deler eller hele brukonstruksjonen.	Jevnlig innsats som ivaretar den fysiske infrastrukturen i et langt løp. Rengjøring, fjerning av begroing, forhindring av erosjon, mindre utbedringer og tiltak som skal hindre forfall.

Saken fremstår som aktuell nå, av flere grunner:

- En fersk rapport viser et samlet behov for reparasjon og vedlikehold av kommunale bruer. Budsjettposter som skulle ha rommet deler av dette arbeidet, er redusert og bundet opp i andre forpliktelser.
- Selv om det ikke er direkte sammenlignbart, har hendelser med brukollapser og -påkjørslar i andre kommuner synliggjort sårbarheten i disse veielementene. Vedlikehold er viktig for å opprettholde kvaliteten på bruene.
- Klimaendringer, med mer styrtregn, flom og fryse/tine-perioder rundt null grader, utgjør en fare for brukonstruksjonene. I forvaltningsrevisjonen utført av Deloitte («Organisering av arbeidet med klima og klimatilpasning», august 2023), anbefales Asker kommune å rette større fokus på klimatilpasning av infrastruktur og veianlegg. I forslag til «Temaplan samferdsel og mobilitet» (2.gangsbehandling 3.kvartal 2024) foreslås det samme

I tillegg til denne orienteringssaken om bruene, vil kommunedirektøren på et senere tidspunkt legge frem en tilstandsanalyse over hele veinettet som tilhører Asker kommune.

3. Saksopplysninger

Følgende system ligger til grunn for kontroll og vedlikehold av de 77 bruene, som fordeler seg på 1/3 gang- og sykkelveier og 2/3 bilveier:

- Vedtatt «*Standard for drift og vedlikehold av kommunale veier*» (Asker kommune, 2021). Kapittel «5.2 Bruer» inneholder funksjonskrav til bruene og forvaltningsrutiner for å sikre bruenes funksjon og levetid.
- *Inspeksjoner*: I henhold til vegdirektoratets føringer, utfører innleid brukompetanse regelmessige inspeksjoner av de kommunale bruene i Asker. Dersom bruer utpeker seg med dårlig tilstand, utføres spesialinspeksjoner. Disse inneholder:
  - tilstandsvurdering inkl. skadevurdering (skadegrad og mulig konsekvens)
  - forslag til tiltak inkl. kostnadsestimat og vedlikeholdsplan
- *Oppfølging/tiltak*: kommunedirektøren må synliggjøre behovene som kommer frem i inspeksjonene og gjennomføre anbefalte tiltak i en hensiktsmessig rekkefølge.

Det er likevel en tendens til at kommunale bruer er blitt nedprioritert over tid. Tre investeringsprosjekter er nylig gjennomført, hvorav to bruer er helt skiftet ut. Av jevnlig drift- og vedlikehold er det kun rensk av inn- og utløp som er gjennomført de siste årene.

Rapport for utbedring av kommunale bruer

Basert på gjennomførte bruinspeksjoner, foreligger det en samlerapport fra 2024 (vedlagt). Rapporten beskriver prioritering og kostnader for utbedring av kommunale bruer i Asker. 12 bruer har oppgraderingsbehov på ca. 1 million kr eller mer. 25 bruer har behov for reparasjoner i størrelsesorden 50-250.000 kr. 37 bruer har fått påpekt behov for driftstiltak (rengjøring etc.). Bæreevnen, hvor store kjøretøy en bru tåler, er ukjent for en andel bruer og må kartlegges. Samlet behov er estimert til minimum 40 mill. kr fordelt på en seksårsperiode. Estimatenes er grove og lokale forhold vil erfaringsmessig ofte føre til høyere kostnader enn estimert. Eksempelvis økte omkostningene for Skustad bru fra 3 mill. kr i første estimat til 11 mill. kr ved ferdigstillelse. Tiltaksplanen er fordelt på investeringskostnader og drifts- og vedlikeholdskostnader.

	<i>Drift/vedlikehold, kr</i>	<i>Investering, kr</i>
Vedlikeholdsprogram år 2024-25	405 000	12 522 500
Vedlikeholdsprogram år 2026-27	465 000	21 645 000
Vedlikeholdsprogram år 2028-29	90 000	4 775 000
Sum 2024-29	960 000	38 942 500

Ifølge rapporten har flere bruer mangler som kan gå utover sikkerheten for brukerne. Dersom anbefalte tiltak ikke gjennomføres, kan det være nødvendig å stenge bruer.

Økonomiske forutsetninger

Ved «normale budsjettår» vil noen små til mellomstore tiltak på bruene kunne gjennomføres ved hjelp av investeringsbudsjettet (sekkeposten) «utbedring av kommunale veier». Det er nå en periode med innsparinger og reduserte budsjetter. Slik handlingsprogrammet er lagt opp i 2024 og 2025, er veimidlene bundet opp i pågående prosjekter. Det er ikke rom for brureparasjoner i henhold til anbefalt tiltaksprogram. Dersom budsjettene «normaliseres» fra 2026, kan noen av tiltakene i rapporten gjennomføres. Imidlertid har de kommunale veiene flere behov og etterslep, så mulighetene kan være begrenset.

Bærum kommune har 87 bruer og om lag like mye kommunal vei som Asker kommune. Bærum har en løpende sekkepost på 4 mill. kr per år til

opprusting/rehabilitering av bruer, og søker tilleggsbevilgninger for større prosjekter.

Juridiske forhold

Veimyndighet (her Asker kommune) vil være ansvarlig ved en eventuell skade/ulykke ved kommunal bru som mangler nødvendig og tilkjennegjort vedlikehold.

4. Kommunedirektørens vurdering

Bruinspeksjonene og den samlede tilstandsrapporten gjør kjent hvilket behov det er for vedlikehold og reparasjoner av Asker kommunes bruer. Forvaltningen har ingen mulighet til å overprøve brukompetansen som er hentet inn i bruinspeksjonene og må forholde seg til beskrivelsene i rapportene. Sett i lys av vårt vedlikeholdsansvar som veieier, ser kommunedirektøren det nødvendig å enten utbedre alvorlige mangler eller vurdere å stenge berørte veier/bruer. Det jevnlig «mindre» vedlikeholdet er også viktig å gjennomføre, i et langsiktig økonomisk perspektiv og et miljøperspektiv. Bruene holder lenger dersom konstruksjonen er sunn og hel. Ressursbruken totalt sett vil bli mindre.

Handlingsrommet slik kommunedirektøren ser det, ligger i å enten:

Følge bruinspektørens anbefalinger i perioden 2024-2029

- Krever sikring av tilstrekkelige budsjettmidler i perioden.
- Fordeler: Opprettholde fremkommelighet og trygg ferdsel på det kommunale veinettet. Bruke «små midler» på jevnlig vedlikehold, fremfor store beløp og miljøavtrykk ved større utskiftninger senere.
- Ulemper: Økonomisk krevende på kort sikt, i en tid med innsparinger.

Utføre deler av bruinspektørens anbefalinger

- Krever en prioritering mellom bruene (utbedring, eventuelt stenging), for eksempel ut ifra kriterier som skolevei, ÅDT eller mulighet for omkjøring. Krever sikring av budsjettmidler for deler av programmet.
- Fordeler: Opprettholde fremkommelighet og trygg ferdsel på en andel bruer og noe jevnlig vedlikehold.
- Ulemper: Vil medføre akselerert forfall på bruer som ikke prioriteres og mulighet for at bruer må stenges.

Utsette hele eller store deler av bruinspektørens anbefalinger

- Kan kreve stenging av bruer.
- Fordeler: Økonomi (på kort sikt), må ikke avsette midler nå.

- Ulemper: Redusert fremkommelighet ved eventuell stenging. Økt risiko for skader/ulykker dersom man ikke stenger. Raskere forfall på alle kommunale bruer og mer kostbare rehabiliteringer i relativ nær fremtid.

5. Konklusjon

Sett i lys av den økonomisk krevende situasjonen som Asker kommune nå befinner seg i, anbefales det å utføre deler av anbefalte tiltak i perioden frem til 2029.

Kommunedirektøren vil på nyåret komme tilbake med en plan hvor det ses på muligheten til å strekke gjennomføringen noe ut i tid. Konsekvensene for fremkommelighet (stenging/prioritering mellom veier) og sannsynligheten for at flere bruer får kostbare utskiftinger i fremtiden, må utredes og synliggjøres.

Lars Bjerke
kommunedirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Vedlegg:

Vedlegg 1 Rapport bruer i Asker kommune 2024

Saksprotokoll

Arivsak
24/02769

Saksbehandler
Mari Napstad Gabrielsen

Behandlet av
1 Utvalg for samfunnstjenester

Møtedato
26.09.2024

Saksnr.
29/24

Kommunale bruer - vedlikeholdsbehov

Utvalg for samfunnstjenester har behandlet saken i møte 26.09.2024 sak 29/24

Behandling

Rådgiver Mari Gabrielsen innledet til saken og svarte ut spørsmål (*presentasjon*).

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Saken tas til orientering.
2. Kommunedirektøren kommer på nyåret tilbake med en plan for gjennomføring av deler av anbefalt tiltaksprogram, med tilhørende konsekvenser og eventuell stenging av bruer.

ASKER KOMMUNE

RAPPORT

PRIORITERING OG KOSTNADER FOR UTBEDRING AV KOMMUNALE BRUER

Revisjon	Dato	Beskrivelse	Utført av
-	09.02.2024	Utarbeidelse av rapport	Per B. Værland, Dino Demirovic

Prosjektnavn:

Beskrivelse:

Oppdragsgiver:

Prioritering og kostnader

Utbedring av kommunale bruer

Asker kommune

1. INNLEDNING

1.1. Oppdragsbeskrivelse

Rapporten er utarbeidet av Safe Control Engineering AS på forespørsel om et sammendrag av behovet for utbedring av bruer og prioritering av dette arbeidet i Asker kommune. Rapporten baserer seg på inspeksjonsdata hentet fra Sinus, samt spesialinspeksjoner der dette er gjennomført.

1.2. Konklusjon og anbefalinger

Samlet estimat for anbefalte tiltak de neste 5 årene er estimert til rundt 38 millioner kroner inklusive prosjektkostnader og mva. For noen av bruene er det mulig å bruke mer enn estimert her dersom det er ønskelig med ytterligere oppgradering eller totalrehabilitering for hele konstruksjonen og ikke bare de deler med mest fremtredende skadene. Årlige budsjett vil variere etter hvilken konstruksjon som blir besluttet utbedret etterfølgende år.

Ved bruer som ikke har umiddelbart kritiske skader utføres tiltak etter behov, gjerne basert på tiltak anbefalt i hovedinspeksjoner eller ved akutte skader eksempelvis fra brøyting, påkjørsel og lignende. For bruer hvor det er utført spesialinspeksjon/forprosjekt bør dette legges til grunn som et økonomisk og teknisk grunnlag for det videre arbeidet.

2. VURDERING AV TILSTAND, BEHOV FOR UTBEDRINGER OG BRUKSKLASSIFISERING

2.1. Estimerte kostnader

I vedlagt tabell er kostnader estimert basert på inspeksjonsrapporter fra Sinus og utførte spesialinspeksjoner. Det presiseres at kostnader for utbedringer er anslått grovt basert på erfaringstall, for å få en overordnet oversikt, lokale forhold vil kunne spille en stor rolle og er vanskelig å vurdere før man ser mer inngående på detaljene for utførelse. Kostnadskalkylen inneholder estimerte kostnader for typiske driftsoppgaver som rengjøring og fjerning av begroing, og en egen kolonne for større utbedringer og utskiftinger av hele eller deler av konstruksjonen.

2.2. Bruksklasse

I tabellen er det også lagt inn en oversikt over data som er registrert i forhold til generell vegtype/bruksklasse på den aktuelle vegstrekningen, og om det eventuelt er gjennomført en spesifikk bruklassifisering for den enkelte brua. *Det anbefales i utgangspunktet at alle bruer i vegnettet har dokumentert bruksklasse, eller at det alternativt er utført tiltak som begrenser trafikklasten slik at brua ikke blir overbelastet.* Under temaet bruklassifisering er det lagt inn en kolonne hvor bruer hvor det er spesielt anbefalt å gjennomføre en slik vurdering er markert.

NR	Konstruksjonsnavn	SI **	Estimerte kostnader		Anbefales utført senest			Bruklassifisering			Merknader og skader som bør utbedres
			Drift (Rengjøring etc.)	Prosjekt (Utbedring eller utskiftinger)	Prio 1 2025	Prio 2 2027	Prio 3 2029	Vegliste	Bruklasse beregnet	Anbefalt BK***	
38	Nes Bru (Eldre bru ved Nesbrua)	Nei	kr -	kr -				BkT8-40	Ukjent	Ja	Museumsbru, skiltet m/G/S skilt, bom anbefales Utglidning stein, holdes UO
90	Konglungen bru	Nei	kr -	kr -				Ukjent	Ukjent	Nei	Nyere dato fra 1998, tegning i filarkiv Utglidning stein i murer.
147	Skustad	UTF	kr -	kr 3 000 000		x		At 3tonn	Ukjent	Nei	Ny bru skal bygges. Pris fra SI oppjustert.
180	Stokker bru	UTF	kr -	kr 2 500 000	x			BkT8-40	Ukjent	Nei	SI 2023, anbefalt ny rør i fylling
284	Gamle Asker bru	UTF		kr 3 700 000		x		G/S	Ukjent	Nei	SI 2023, anbefalt ny bru/kulvert
315	Nesøybrua	Nei		kr -		x		Bk10-50	Ukjent	Nei	Bru fra 1957, tegning i filarkiv. Ujevnheter i slitelag, begroing
623	Heggedal bru	UTF	kr -	kr 6 685 000		x		BkT8-40	Ukjent	Nei	SI 2023, anbefalt ny bru
656	Nesbrua	Nei	kr 30 000	kr -		x		Bk10-50	Ukjent	Nei	Bru fra 1972, tegning i filarkiv
1837	Bondivann bru (G/S)	Nei	kr 45 000	kr -		x		G/S	Ukjent	Nei	Bru fra 2012, tegning i filarkiv. Noe rengjøring mm.
1855	Drengsrud skole g/s	Nei	kr 45 000	kr 90 000		x		G/S	Ukjent	Nei	Pilar i akse 2, er ubeskyttet mot påkjørsel. Pris montere nytt vegrekkverk
2023	Nesåsen bru	Nei	kr 30 000	kr -	x			BkT8-40	Ukjent	Ja	Bru fra 1987, tegning i filarkiv, rengjøring mm.
2024	Nesåsen G/S bru	Nei	kr -	kr 60 000			x	G/S	Ukjent	Nei	Bru fra 1993. Pris for nye nedløp
2025	Heftye bru	Nei	kr -	kr 45 000		x		Bk10-50	Ukjent	Nei	Bru fra 1987, tegning i filarkiv. Pris for utbedring av rekkverk
2026	Askerbrubakken	Nei	kr -	kr 75 000		x		BkT8-40	Ukjent	Ja	Bru fra 1979. Pris for utbedring av rekkverk
2027	Hagaløkkveien G/S	Nei	kr 15 000	kr -			x	G/S	Ukjent	Nei	Rengjøring anbefales ellers ok.
2029	Hagaløkkveien	Nei	kr 30 000	kr -		x		Ukjent	Ukjent	Nei	Stålrør i fylling. Bør jevnlig rydde opp i innsnevring for å unngå skader.
2030	Holtmarks bru	Nei	kr -	kr -				BkT8-40	Ukjent	Nei	Brua fra 1976, tegning i filarkiv.
2031	Fjellveien bru	Nei	kr 15 000	kr -	x			BkT8-40	Ukjent	Ja	Brua fra 1980
2032	Bergerveien elvekulvert	Nei	kr 15 000	kr -	x			Bk10-50	Ukjent	Nei	Stålrør i fylling fra 1970
2033	Dæli bru (Ved Solvang skole)	Nei	kr -	kr -				G/S	Ukjent	Nei	Stålrør i fylling
2034	Heggedal bekkkulvert	Nei	kr -	kr 45 000		x		Bk10-50	Ukjent	Nei	Brua fra 1990, tegning i filarkiv. Pris for å reparere flettverk
2035	Huken bru	Nei	kr 15 000	kr 225 000		x		BkT8-40	Ukjent	Ja	Bru fra 1945. Ny bru vurderes. Pris for eventuelt nytt rekkverk
2036	Ullvaren bru (G/S)	UTF	kr -	kr 2 500 000		x		G/S	Ukjent	Nei	SI 2023, anbefalt ny bru
2037	Delebekken bru	Nei	kr 15 000	kr -	x			Bk10-50	Ukjent	Nei	Ingen større skader av betydning.
2038	Askerparken bru	UTF	kr -	kr 2 900 000		x		G/S	Ukjent	Nei	SI 2023, anbefalt rehabilitering
2039	Borgenveien G/S	UTF	kr -	kr 2 747 500	x			G/S	Ukjent	Nei	SI 2023, anbefalt ny bru
2040	Askerholmen	Nei	kr 30 000	kr -		x		G/S	Ukjent	Nei	Brua fra 1970, tegning i filarkiv
2041	Vøyen G/S bru	Nei	kr -	kr 240 000	x			G/S	Ukjent	Nei	Skade i pilarer som bør utbedres
2042	Fryndal G/S bru	Nei	kr -	kr -				G/S	Ukjent	Nei	Ingen større skader av betydning.
2043	Lillåsen Jernbaneovergang	Nei	kr -	kr 90 000		x		BkT8-40	Ukjent	Nei	BK ansvar av JBV, rekkverk og kantdrager bør utbedres

NR	Konstruksjonsnavn	SI **	Estimerte kostnader		Anbefales utført senest			Bruklassifisering			Merknader og skader som bør utbedres
			Drift (Rengjøring etc.)	Prosjekt (Utbedring eller utskiftinger)	Prio 1 2025	Prio 2 2027	Prio 3 2029	Vegliste	Bruklasse beregnet	Anbefalt BK***	
2044	Bondivann Stasjon overgangsbru	Nei	kr 15 000	kr -		x		G/S	Ukjent	Nei	BK ansvar av JBV
2045	Hagaløkkveien kulvertrør	Nei	kr 15 000	kr -		x		Bk10-50	Ukjent	Nei	Stålrør i fylling
2046	Udergang Bergerveien (Bru 14)	Nei	kr -	kr -				G/S	Ukjent	Nei	Ingen større skader av betydning.
2047	Borgen skole undergang	Nei	kr 15 000	kr 60 000		x		Bk10-50	Ukjent	Nei	Skader i rekkverk bør utbedres
2049	Reistadjordet Undergang	Nei	kr 15 000	kr 75 000		x		BkT8-40	Ukjent	Nei	Stålrør i fylling. Bør etablere vegrekkverk mot vest.
H 001	Engeneveien bru	UTF	kr -	kr 4 400 000			x	Bk8-32	Ukjent	Nei	SI 2023, anbefalt ny bru (alternativt rehabilitering til litt under 50% kost)
H 002	Øraveien bru	Nei	kr -	kr -				Bk10-50	Ukjent	Nei	Brua fra 1989, tegning i filarkiv
H 003	Sætrealleen bru	Nei	kr -	kr -				Bk10-50	Ukjent	Nei	Ingen større skader av betydning.
H 004	GS bru øst for Søndre Sætre vei	Nei	kr -	kr -				G/S	Ukjent	Nei	Ingen større skader av betydning.
H 005	GS bru ved Ugleveien	Nei	kr -	kr 75 000			x	G/S	Ukjent	Nei	Mangler rekkverk, bør etableres
H 006	Søndre Sætre bru	Nei	kr -	kr 120 000		x		Bk10-50	Ukjent	Nei	Skader i rekkverk bør utbedres
H 007	GS bru vest for Søndre Sætre vei	Nei	kr 60 000	kr -	x			G/S	Ukjent	Nei	Erosjon i fylling bør utbedres.
H 008	GS bru ved Sætre skole	Nei	kr 45 000	kr -		x		G/S	Ukjent	Nei	Erosjon i fylling bør utbedres.
H 009	UG ved Sætre skole	Nei	kr 15 000	kr 15 000			x	Bk10-50	Ukjent	Nei	Skader i rekkverk bør utbedres
H 010	Engeneveien bru 2	Nei	kr 15 000	kr -			x	Bk8-32	Ukjent	Nei	Ingen større skader av betydning.
H 011	Engeneveien bru 3	Nei	kr 45 000	kr -	x			Bk8-32	Ukjent	Nei	Ingen større skader av betydning.
H 012	Fransåsveien bru	Nei	kr 15 000	kr 75 000			x	Bk8-32	Ukjent	Nei	Vurdere å plastre for å hindre videre erosjon under landkar.
H 013	UG Søndre Sætre vei v/Smedbakk	Nei	kr -	kr 150 000			x	Bk10-50	Ukjent	Nei	Skader i rekkverk bør utbedres
H 014	Røskestaddammen bru	Nei	kr -	kr -				Bk10-50	Ukjent	Nei	Ny bru 2021
H 015	Rødbybrua	Nei	kr -	kr -				Bk10-50	Ukjent	Nei	Ny bru 2020
H 016	Dramstadveien bru	Nei	kr 30 000	kr -			x	Bk8-32	Ukjent	Nei	Ingen større skader av betydning.
H 017	Sætrealleen bru 2	Nei	kr -	kr -				G/S	Ukjent	Nei	Ingen større skader av betydning.
R 001	Kirkealleen Bru	UTF	kr -	kr 780 000	x			Bk8-32	Ukjent	Nei	SI 2023, anbefalt rehabilitering
R 002	Underlandsveien bru	UTF	kr -	kr 4 900 000	x			Bk10-50	Ukjent	Nei	SI 2023, anbefalt ny bru (Kostnadsestimat inkludert peling)
R 003	Fjordveien bru	Nei	kr 15 000	kr 150 000	x			At 5tonn	Ukjent	Nei	Lav BK, ny bru bør vurderes, kostnad angitt for nytt rekkverk
R 004	GS bru Åros	Nei	kr 30 000	kr 45 000	x			G/S	Ukjent	Nei	Pris inkluderer mindre reparasjon og etablering av rekkverk på land
R 005	UG Åros	Nei	kr -	kr 210 000		x		Bk10-50	Ukjent	Nei	Kostnad for oppretting av vinge og nytt rekkverk mot øst
R 006	Bru Astrid Skares vei	Nei	kr 30 000	kr -	x			Bk10-50	Ukjent	Nei	Ingen større skader av betydning.
R 007	Follsestadveien bru	Nei	kr -	kr -				BkT8-50	Ukjent	Nei	Ingen større skader av betydning.
R 008	GS bru Follestadveien	Nei	kr 15 000	kr 150 000		x		G/S	Ukjent	Nei	Kostnad for etablering av såletå/påstøp akse 1

NR	Konstruksjonsnavn	SI **	Estimerte kostnader		Anbefales utført senest			Bruklassifisering			Merknader og skader som bør utbedres
			Drift (Rengjøring etc.)	Prosjekt (Utbedring eller utskiftinger)	Prio 1 2025	Prio 2 2027	Prio 3 2029	Vegliste	Brukkasse beregnet	Anbefalt BK***	
R 009	UG Johan Follestadts vei	Nei	kr 15 000	kr -	x			Bk10-50	Ukjent	Nei	Stålrør i fylling
R 010	Hurumveien bru	Nei	kr 15 000	kr -	x			Bk10-50	Ukjent	Nei	Betongrør i fylling
R 011	UG Rv 23 v/Jon Leiras vei	Nei	kr 75 000	kr -	x			Bk10-50	Ukjent	Nei	Stålrør i fylling
R 012	GS bru Spikkestadveien	Nei	kr -	kr -				G/S	Ukjent	Nei	Ny bru 2023
R 013	Løken bru	Nei	kr 15 000	kr -	x			Bk10-50	Ukjent	Nei	Ingen større skader av betydning.
R 014	Mølleveien bru	Nei	kr -	kr -				Bk10-50	Bk10-50	Utført	Bk10-50 beregnet, se filarkiv
R 015	GS bru Nærnes	UTF	kr -	kr 1 025 000	x			G/S	Ukjent	Nei	SI 2023, anbefalt rehabilitering
R 016	UG Sokkabeekveien	Nei	kr 15 000	kr 135 000		x		Bk10-50	Ukjent	Nei	Kostnad for utbedring av rekkverk
R 017	Bråsetveien 1	Nei	kr 15 000	kr 150 000		x		Bk10-50	Ukjent	Nei	Stålrør i fylling, kostnad for utbedring av rekkverk
R 018	Bråsetveien 2	Nei	kr 60 000	kr 105 000		x		Bk10-50	Ukjent	Nei	Stålrør i fylling, kostnad for utbedring av rekkverk
R 019	Heggveien bru	Nei	kr -	kr 45 000		x		Bk10-50	Ukjent	Nei	Stålrør i fylling
R 020	Godheimveien bru	Nei	kr 15 000	kr -	x			Bk10-50	Ukjent	Nei	Stålrør i fylling
R 021	Åsaker bru	UTF	kr -	kr 1 000 000		x		Bk10-50	Ukjent	Nei	KGR 2019, anbefalt rehabilitering, tegninger for tiltak er utarbeidet
R 023	UG Spikkestadveien	Nei	kr 30 000	kr 180 000		x		Bk10-50	Ukjent	Nei	Stålrør i fylling, kostnad for utbedring av rekkverk
R 024	Bølstad GS	Nei	kr 15 000	kr 135 000	x			GS	Ukjent	Nei	Kostnad for utbedring av avskalling i bjelke
R 025	Høyemyrmarka bru	Nei	kr 30 000	kr 60 000		x		G/S	Ukjent	Nei	Kostnad for utbedring av diverse deler i trevirke
	Sum Totalt		kr 960 000	kr 38 942 500							
	<i>Vedlikeholdsprogram år 24-25</i>		<i>kr 405 000</i>	<i>kr 12 522 500</i>							
	<i>Vedlikeholdsprogram år 26-27</i>		<i>kr 465 000</i>	<i>kr 21 645 000</i>							
	<i>Vedlikeholdsprogram år 28-29</i>		<i>kr 90 000</i>	<i>kr 4 775 000</i>							

*Entreprensekostnader hentet fra spesialinspeksjon inkluderer reserve, rigg og drift på 35% samt merverdiavgift 25%. Kostnader hentet fra Sinus er tillagt 50 % for entreprisekost og mva.

** Bruer med anbefalt/utført spesial: utbedringskost er kun estimert basert på erfaringstall i forhold til størrelse etc.

*** For kjørebuer eller G/S buer som ikke er fysisk stengt for trafikk, og med lavere brukklasse enn BK10 kan det gjøres en ekstra vurdering av BK for eventuelle tiltak.

Saksframlegg

Arkivsak
24/14966-1

Saksbehandler
Linda Klakegg Kjøbli

Behandles av
Utvalg for samfunnstjenester

Møtedato
26.09.2024

Ny trafiksikkerhetsplan for Asker kommune - høring

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Trafiksikkerhetsplanen legges ut til høring slik den er presentert i vedlegg A, 1, 2 og 3. Høringsfrist er 17.november 2024.

1. Sammendrag

Trygg Trafikk anbefaler at kommunene har en oppdatert trafiksikkerhetsplan. Det er nå behov for en ny trafiksikkerhetsplan i Asker kommune, for å samordne trafiksikkerhetsarbeidet.

Kommunen har en lang tradisjon med å jobbe med trafiksikkerhet, men arbeidet har ikke alltid vært systematisert. Skolene gjør mye, helsestasjon har fokus på sikring i bil osv. Trafiksikkerhetsplanen skal være et dokument som samler og systematiserer alt arbeidet kommunen allerede gjør og for å få oversikt og bli bevisst hva som eventuelt må forbedres.

Trafiksikkerhetsarbeidet kan deles inn i fysiske tiltak og trafikantrettede tiltak:

Fysiske trafiksikkerhetstiltak er tiltak som bedrer veiene; eksempelvis belysningstiltak, fartsreducerende tiltak eller nye gangveier. Asker kommune jobber på flere fronter for å oppnå et mer trafiksikkert veinett. De kommunale veiene har man myndighet for selv og kommunen har her mulighet til å gjøre tiltak. Når det gjelder de andre veikategoriene har kommunen dialog om utforming av veinettet.

Trafikantrettede tiltak er tiltak som er rettet mot trafikantens holdninger, kunnskap og hvordan man opptrer langs veiene. Eksempelvis jobber man med å påvirke til at flere sykler og går, og til at flere bruker sykkelhjelme og reflekser. Man jobber med å få ut

kunnskap om hvordan barn skal sikres korrekt i bil og man jobber for at sjåførere ikke bruker mobiltelefonen under kjøring.

Det er viktig at man jobber på begge fronter i arbeidet mot nullvisjonen. Forslag til ny trafikkikkerhetsplan legger opp til en kombinasjon av tiltak, som kommunedirektøren anser å ha mest nytte innenfor de rammer man har.

Det har vært mye medvirkning med ulike aktører innen trafikkikkerhetsarbeidet ved utarbeidelse av planen. Likevel legges den ut til høring. Den vil bli sendt aktivt til relevante instanser, organisasjoner og foreninger.

2. Bakgrunn for saken

Asker kommune ønsker å bidra i arbeidet mot nullvisjonen, som er et nasjonalt mål om null drepte i trafikken. I den forbindelse trenger kommunen en ny trafikkikkerhetsplan. Frem til nå har man benyttet de tre trafikkikkerhetsplanene fra gamle Asker, Røyken og Hurum.

Hovedhensikten med en trafikkikkerhetsplan er å øke og samordne kommunens innsats i trafikkikkerhetsarbeidet, for således å redusere antall ulykker og utrygghetsfølelsen, spesielt hos myke trafikanter.

Det er også ofte satt krav om at kommunen har en oppdatert trafikkikkerhetsplan, i forbindelse med søknad om økonomisk støtte til trafikkikkerhetstiltak.

Trafikkikkerhetsplanen er underordnet Temaplan Samferdsel og mobilitet, som ble vedtatt av kommunestyret 10.09.24.

Planen har vært på en intern høringsrunde hos relevante avdelinger og virksomheter i kommunen. Alle innspill som har kommet inn er gjennomgått og innarbeidet i planen.

I forbindelse med kommunesammenslåingen i 2020 hadde kommunen en ekstern høringsrunde for å få innspill til det fysiske trafikkikkerhetsarbeidet. Alle barneskolene har i tillegg blitt invitert til trafikkikkerhetsbefaring i 2021 og i 2023. Kommuneadministrasjonen har derfor god kunnskap om fysiske utfordringer på det kommunale veinettet. Disse utfordringene er presentert i prioriteringslistene (vedlegg 1, 2 og 3).

3. Saksopplysninger

Planen er utformet etter mal fra Trygg Trafikk. Den skal gjelde for den neste 4-årsperioden, med en årlig presentasjon av arbeidet i utvalg for samfunnstjenester. Planen danner oversikt over kommunens samlede mål, strategi og innsats innen trafikkikkerhet. Dette arbeidet skal bidra til å nå nasjonale mål og føringer på feltet,

heriblant nullvisjonen og nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet på veg. Innsatsen skal bygge på lokalkunnskap om Asker kommune, heriblant ulykkesstatistikk.

Årsakene til ulykker er som regel sammensatt av flere risikofaktorer. Det kan skyldes veiens utforming, drift- og vedlikehold, kjøretøyet og ikke minst trafikantens adferd, kunnskap og holdninger.

Kommunen rår over mange virkemidler, og spiller en sentral rolle i trafikksikkerhetsarbeidet. Kommunen er arealplanmyndighet, med et ansvar for god tettstedsutvikling. Kommunen har ansvaret for de kommunale veiene både når det gjelder planlegging, bygging og vedlikehold. Barnehage, skole, kultur og helsesektorene er viktige arenaer i kommunen når det gjelder kunnskapsformidling om trafikksikkerhet og holdningsskapende arbeid.

I trafikksikkerhetsplanen er kommunens samlede trafikksikkerhetsarbeid delt inn i fysiske trafikksikkerhetstiltak og trafikantrettede trafikksikkerhetstiltak. De fysiske trafikksikkerhetstiltakene er eksempelvis bedre belysning langs veien, fartsreducerende tiltak eller gangveiprojekter. Trafikantrettede tiltak er tiltak som retter seg mot trafikantens kunnskap og holdninger. Eksempler på trafikantrettede tiltak kan være å informere om viktigheten av å bruke refleks og hjelm, opplæring knyttet til elsparkesykkel, eller informasjon om korrekt sikring av barn i bil. Det er viktig å arbeide på begge fronter for å oppnå målet om null drepte eller hardt skadde i trafikken.

I planen er det lagt opp til dialog med aktører som er med å innvirke på trafikksikkerheten til innbyggerne i Asker kommune, her iblant Akershus fylkeskommune – som eier mange fylkesveier i kommunen.

Av spesielt aktuelle temaer i trafikksikkerhetsplanen, kan følgende trekkes frem:

Hjertesone

Trygg Trafikk har utarbeidet konseptet Hjertesone. Hjertesone er et prosjekt som har som mål at flere skal gå eller sykle til skolen. Et Hjertesoneprosjekt består både av fysiske tiltak og trafikantrettede tiltak, men hovedvekten skal ligge på trafikantrettede tiltak. Trafikantrettede tiltak kan være arrangement av gå-grupper, sykkelverksted, sykkeldag, reflekskonkurranser, informasjon om fysiske og mentale helseeffekter av å gå selv til skolen, og mye mer. Man må ta for seg en skole om gangen og finne tiltak som er riktige for den enkelte skolen.

Dette er et konsept som mange kommuner i landet er i gang med. Administrasjonen i Asker har deltatt på Hjertesonenettverk sammen med nabokommunene og fått innspill til hvordan dette arbeidet kan gjennomføres. Det er opprettet en prosjektgruppe, med representanter fra oppvekst, folkehelse og samferdsel, som

skal jobbe med Hjertesone i Asker. Prosjektet skal ledes og koordineres fra oppvekst.

Poengkriterier for prioritering av fysiske tiltak

Kommuneadministrasjonen mottar mange ønsker om fysiske tiltak på det kommunale veinettet. Kommunen har lenge hatt et system for prioritering av slike tiltak, men man ser behov for å gjøre noen endringer av systemet. Administrasjonen har vært i kontakt med Drammen, Bærum og Lier og har fått innspill derifra.

De største endringene som er gjort er at man har innført noen nye punkter:

- Regulering: Et tiltak får poeng dersom det foreligger reguleringsplan for tiltaket. En reguleringsplan er gyldig i 10 år, og det er derfor viktig at tiltak som er regulert også blir opparbeidet.
- «Missing link»: Dersom et tiltak er en manglende bit i et ellers sammenhengende gang- og sykkelveis-nett gis det ekstra poeng.
- Spesielle driftsutfordringer: Et tiltak gis ekstra poeng dersom det foreligger spesielle driftsutfordringer. Et eksempel på dette kan være at en strekning mangler grøfter slik at man har dårlig overvannshåndtering, lite plass til snø og at det blir ekstra mye is på vinteren.
- Andre prosjekter i området: Dersom det eksempelvis skal gjennomføres et VA-prosjekt på en strekning vil det være økonomisk å samtidig utføre et gangveiprosjekt.

Som beskrevet i trafiksikkerhetsplanen utfører samferdsel tiltak ut ifra prioriteringsliste, for den årlige trafiksikkerhetsbevilgningen. For de større tiltakene vil samferdsel legge frem en egen politisk sak.

Trafiksikker kommune

Trygg Trafikk har utarbeidet verktøyet «Trafiksikker kommune». Trafiksikker kommune er et kvalitetsstempel, for de kommunene som arbeider langsiktig og systematisk med trafiksikkerhet. Å oppnå godkjenning innebærer ikke fravær av trafikkulykker, men at kommunen arbeider målbevisst og helhetlig med trafiksikkerhet. Ordningen hjelper kommunen å få en samlet oversikt over alt trafiksikkerhetsarbeidet som gjøres i kommunen. En «paraply» for trafiksikkerhetsarbeidet. Samtidig får man kartlagt hva som eventuelt mangler eller kan gjøres bedre.

En kan kanskje tenke at trafiksikkerhetsplan og Trafiksikker kommune er mye det samme, men Trafiksikker kommune går mer i dybden, og fokuserer på rutiner og dokumenter. Eksempelvis peker trafiksikkerhetsplanen på at barneskolene utarbeider rutiner for tur. I forbindelse med «Trafiksikker kommune» vil Trygg

Trafikk innhente rutiner for tur fra hver enkelt barneskole og sjekker at disse er etter et visst nivå.

Status i Asker kommune er at «gamle Asker» før sammenslåing med tidligere Røyken og Hurum var sertifisert «Trafikksikker kommune». Det er behov for en resertifisering med innsending av dokumentasjon fra skolene og barnehagene i gamle Røyken og Hurum for at Asker på ny skal sertifiseres som «Trafikksikker kommune». Godkjenningen varer i tre år. Asker kommune skal jobbe med å resertifiseres som Trafikksikker kommune, for deretter å gjenta dette hvert tredje år.

Mikromobiltet

Mikromobilitet kan beskrives som det å forflytte seg ved hjelp av små og miljøvennlige transportmidler, som kan brukes av en eller flere personer over korte avstander. Spesielt elsparkesykler og elsykler medfører nye problemstillinger i forhold til både veinettet og trafikantenes fremferd. Kunnskap og tiltak på dette feltet er under utvikling både nasjonalt og kommunalt. Trafikksikkerhetsplanen beskriver en del muligheter.

4. Kommunedirektørens vurdering

Ny trafikksikkerhetsplan for Asker kommune danner oversikt over kommunens samlede mål, strategi og innsats innen trafikksikkerhet. Det er viktig å få denne planen på plass, slik at man kan fordele de ressurser man råder over, der man kan forvente størst effekt av arbeidet. Videre kan planen legges til grunn, når man søker tilskuddordninger hos stat eller fylkeskommune.

I planen er kommunens trafikksikkerhetsarbeid delt inn i fysiske trafikksikkerhetstiltak og trafikantrattede trafikksikkerhetstiltak. Fysiske tiltak er viktige for å kunne unngå ulykker, og for at innbyggerne skal føle seg trygge nok til å reise til fots og med sykkel.

Kommuneadministrasjonen mottar mange henvendelser angående trafikksikkerhetsutfordringer rundt skolene. Mange ønsker seg bedre tilrettelegging for levering og henting av elever ved skolene. Kommunedirektøren mener at disse utfordringene ikke kan løses med mer og mer tilrettelegging for biler. Det er behov for å jobbe for at flere går og sykler. Ved at flere går og sykler til skolen vil man samtidig få ned andelen biler inn til skolene og dermed blir selve området rundt skolen tryggere for de myke trafikantene. Det er i tillegg et viktig helseaspekt i det å gå og sykle mer, og de gode rutinene kan man håpe at barna også tar med seg inn i voksenlivet. I dette arbeidet anser kommuneadministrasjonen Hjertesone-prosessen som gode verktøy. Derfor satses det nå på en Hjertesonekoordinator, som skal gå målrettet inn i denne problematikken og spille på eksisterende ressurser fra aktuelle fagfelt. Dette kan også bli viktig i arbeidet med unge førere av

elsparkesykler. Dette er en sårbar gruppe – uerfarne i trafikken, manglende konsekvenstenkning og ofte åpne for gruppedynamikk som kan påvirke hjelmbruk.

Poengkriteriene for fysiske trafikksikkerhetstiltak er oppdatert. Kommunedirektøren ser de oppdaterte kriteriene som relevante, for en best mulig balanse imellom tiltak der det trengs mest, vil ha størst nytte og der de kan gjennomføres i samspill med øvrig utvikling i kommunen.

En rullering av Trafikksikker kommune, der de kommunale virksomheter tar en oppfriskning av sine trafikksikkerhetsrutiner, kan være en rimelig investering i økt trafikksikkerhet i Asker kommune. Virksomheter og avdelinger som har dette på stell, kan enkelt svare ut henvendelsen. De som derimot mangler eller trenger oppdatering av rutinene, vil kunne gjøre dette med hjelp fra blant annet Trygg trafikk.

5. Konklusjon

Basert på forelagte trafikksikkerhetsplan, anser kommunedirektøren at kommunens samlede trafikksikkerhetsarbeid vil føres i en retning som gir best mulig effekt innenfor de rammer som foreligger. Det gjelder både økonomiske rammer og ressurser i form av ansatte og rutiner i organisasjonen.

Gjennom et sett prioriteringskriterier, skal det gjennomføres fysiske tiltak for å løfte det kommunale veinettet til en tryggere utforming. Samtidig spisses arbeidet som retter seg mot trafikantene, gjennom tiltak som Hjertesone og Trafikksikker kommune. Dette er tiltak som gjennom begrensede ressurser, treffer svært mange – alle skolene i kommunen, med foreldre og elever, og alle ansatte i kommunen.

Planen sendes på høring med høringsfrist 17. november 2024 og kommer deretter tilbake til utvalget og med sluttbehandling i kommunestyret på nyåret 2025.

Lars Bjerke
kommunedirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Vedlegg:

Vedlegg 1 - Prioriteringsliste fysiske tiltak. Mindre kommunale tiltak.

Vedlegg 2 - Prioriteringsliste fysiske tiltak. Større kommunale tiltak.

Vedlegg 3 - Prioriteringsliste fysiske tiltak langs fylkesvei

Vedlegg A - Trafikksikkerhetsplan Asker kommune

Saksprotokoll

Arivsak
24/14966

Saksbehandler
Linda Klakegg Kjøbli

Behandlet av
1 Utvalg for samfunnstjenester

Møtedato
26.09.2024

Saksnr.
30/24

Ny trafiksikkerhetsplan for Asker kommune - høring

Utvalg for samfunnstjenester har behandlet saken i møte 26.09.2024 sak 30/24

Behandling

Avdelingsleder Martin Martinsen innledet til saken og svarte ut spørsmål (*presentasjon*).

Aud Vullum (H) fremmet følgende forslag på vegne av V, H og FrP:

Utvalget vedtar kommunedirektørens forslag med følgende oppdatering av vedlegg 2 og 3 før høring.

I vedlegg 2 settes følgende inn i planen:

1. Ny gang og sykkelvei fra E134 til Luftveien.
2. Ny gang og sykkelvei fra Luftveien til Hyggenhagan.
3. Sundbyveien: videreføre gangvei fra Nærnes i retning Morberg t.o.m nedfart til båthavn, for å sikre at gående har mulighet til å forflytte seg fra Nærnes til avkjøringen til båthavnen, ca. 200 meter.

Administrasjonen setter disse inne etter vurdert prioritet før høring.

Vedlegg 3:

Oppdateres i tråd med Formannskapetets sak 36/24 Asker kommunes innspill til Akershus kommunes handlingsplan samferdsel.

Det understrekes prioritert Kornmagasinet til Grodalen (13000 biler ÅTD) og gammel kommunegrense til Bøveien.

Espen Hansen Aspås (FrP) fremmet følgende tilleggsforslag:

Punkt 6.2.6 s 38 tas ut av planen.

«Piggdekk-kampanje for innbyggere: Innbyggere kan melde seg på kampanje hver høst, og får 1000kr i avslag på kjøp og montering av piggdekk på sykkelen.»

Inger Johanne Aaby fremmet følgende endringsforslag:

punkt 6.2.7 Mikromobilitet s.38

Siste kulepunkt endres til: Kommunen utarbeider lokalt regelverk (krav om parkering av el-sparkeykler på dedikerte parkeringsplasser).

Vullums forslag ble enstemmig vedtatt.

Hansen Aspås' forslag ble vedtatt mot 2 stemmer (A og MDG).

Aabys forslag ble enstemmig vedtatt.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Espen Hansen Aspås ba om følgende protokolltilførsel:

Denne representanten ber om at Formannskapetets vedtak av 12.03.2024 følges opp:

«Asker kommune påtar seg regulering av strekningen langs Røykenveien, fra der dagens G/S-vei slutter ved Heggedal/Stokkerskogen og ned til Bøveien.»

Denne representanten ber om at status på arbeidet redegjøres for i løpet av Q4 2024

Protokolltilførselen ble tilsluttet av Sara Vatn (MDG) og Odd Flock (INP).

Vedtak

1. Trafikksikkerhetsplanen legges ut til høring slik den er presentert i vedlegg A, 1, 2 og 3. Høringsfrist er 17.november 2024.
2. Utvalget vedtar kommunedirektørens forslag med følgende oppdatering av vedlegg 2 og 3 før høring.

I vedlegg 2 settes følgende inn i planen:

1. Ny gang og sykkelvei fra E134 til Luftveien.
2. Ny gang og sykkelvei fra Luftveien til Hyggenhagan.
3. Sundbyveien: videreføre gangvei fra Nærnes i retning Morberg t.o.m nedfart til båthavn, for å sikre at gående har mulighet til å forflytte seg fra Nærnes til avkjøringen til båthavnen, ca. 200 meter.

Administrasjonen setter disse inne etter vurdert prioritet før høring.

Vedlegg 3:

Oppdateres i tråd med Formannskapetets sak 36/24 Asker kommunes innspill til Akershus kommunes handlingsplan samferdsel. Det understrekes prioritert Kornmagasinet til Grodalen (13000 biler ÅTD) og gammel kommunegrense til Bøveien.

3. Punkt 6.2.6 s 38 tas ut av planen:
«Piggdekk-kampanje for innbyggere: Innbyggere kan melde seg på kampanje hver høst, og får 1000kr i avslag på kjøp og montering av piggdekk på sykkelen.»
4. Punkt 6.2.7 Mikromobilitet s.38.

Siste kulepunkt endres til: Kommunen utarbeider lokalt regelverk (krav om parkering av el-sparkesykler på dedikerte parkeringsplasser).

Trafikk- sikkerhetsplan

Asker kommune 2024 - 2027

INNHold

1.	Sammendrag	2
2.	Innledning	3
3.	Overordnede føringer	5
3.1	FNs bærekraftsmål	5
3.2	Meld. St. 40 (2015-2016) Trafikksikkerhetsarbeidet – samordning og organisering	5
3.3	Meld. St. 20 (2020-2021) Nasjonal transpostplan 2022-2033 (NTP)	6
3.3.1	Barnas transportplan	6
3.4	Nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet på veg 2022-2025	6
3.5	Akershus fylkes strategi og handlingsplan for samferdsel	7
3.6	Kommuneplan for Asker kommune	8
3.7	Temaplan samferdsel og mobilitet for Asker kommune	11
4.	Ulykkessituasjon i Asker	12
4.1	Trafikkulykkeregisteret	12
4.2	Trafikkskadde i Norge og i Asker kommune	13
4.3	Personskade fordelt på veikategori i Asker	15
4.4	Skadeomfang blant fotgjengere i Asker	16
4.5	Skadeomfang blant syklende i Asker	17
4.6	Mikromobilitet	19
4.7	Fartsnivå og trafikkmengde	20
5.	Mål for trafikksikkerhetsarbeidet i Asker	22
5.1	Hovedmål – Nullvisjonen	22
5.2	Etappemål satt i NTP	22
6.	Trafikksikkerhetsarbeidet i Asker	25
6.1	Fysiske trafikksikkerhetstiltak	25
6.1.1	Hvordan kommunen jobber for å påvirke trafikksikkerhet på den delen av veinettet som ikke er kommunal	26
6.1.2	Planlegging/ regulering	27
6.1.3	Byggeprosjekter	27
6.1.4	Fysiske trafikksikkerhetstiltak på det kommunale veinettet	28
6.1.5	Mikromobilitet	30
6.1.6	Drift og vedlikehold av det kommunale veinettet	31
6.2	Trafikantrettede tiltak	32
6.2.1	Trafikksikker kommune	32
6.2.2	Barn	34
6.2.3	Hjertesone	35
6.2.4	Ungdom	37
6.2.5	Eldre	37
6.2.6	Gående og syklende	37
6.2.7	Mikromobilitet	38
6.2.8	Kollektivtilbud	39
6.2.9	Ansatte i Asker kommune	39
7.	Økonomi	41
8.	Evaluerings, rullering	42
9.	Kilder	43
10.	Vedlegg	44

1. SAMMENDRAG

Trafikksikkerhetsplanen gjelder for fireårsperioden 2024-2027.

Formålet med planen er å presentere kommunens samlede mål, strategi og innsats innen trafikksikkerhet. Dette arbeidet skal bidra til å nå nasjonale mål og føringer på feltet, heriblant nullvisjonen og nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet på veg. Innsatsen skal bygge på lokalkunnskap om Asker kommune, heriblant ulykkesstatistikk.

Trygg Trafikk har utviklet sertifiseringsordningen Trafikksikker kommune, og konseptet Hjertesone. Disse er begge viktige for Askers trafikksikkerhetsarbeid, spesielt når det gjelder samarbeid på tvers av virksomheter og avdelinger, som ellers kan være utfordrende å få til.

2. INNLEDNING

Hovedhensikten med en trafikksikkerhetsplan er å **øke og samordne kommunens innsats i trafikksikkerhetsarbeidet**, for således å redusere antall ulykker og utrygghetsfølelsen, spesielt hos myke trafikanter.

Årsakene til ulykker er som regel sammensatt av flere risikofaktorer. Det kan skyldes veiens utforming, drift- og vedlikehold, kjøretøyet og ikke minst trafikantens adferd, kunnskap og holdninger. Å forebygge og redusere ulykker og risiko krever en bred og samlet innsats fra en rekke forskjellige aktører.

Kommunen rår over mange virkemidler, og spiller en sentral rolle i trafikksikkerhetsarbeidet. Kommunen er arealplanmyndighet, med et ansvar for god tettstedsutvikling. Kommunen har ansvaret for de kommunale veiene både når det gjelder planlegging, bygging og vedlikehold. Barnehage, skole, kultur og helsesektorene er viktige arenaer i kommunen når det gjelder kunnskapsformidling om trafikksikkerhet og holdningsskapende arbeid. I tillegg har kommunene gjennom Folkehelseloven ansvar for å fremme befolkningens helse og bidra til forebygging av sykdom og ulykker.

«Nasjonal transportplan» og «Nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet på veg» 2022-2025 har blitt betydelig vektlagt, for å sikre en rød tråd i arbeidet, fra nasjonalt til lokalt nivå. Visjonen om null drepte og hardt skadde fra Nasjonal transportplan ligger til grunn for trafikksikkerhetsarbeidet i Norge. Siden 2010 er det satt etappemål for arbeidet mot nullvisjonen, og i NTP 2022-2033 heter det: «Innen 2030 skal det maksimalt være 350 drepte og hardt skadde i veitrafikken, hvorav maksimalt 50 drepte. Ingen skal omkomme i veitrafikken i 2050.»

Trafikksikkerhetsplan for Asker kommune 2024-2027 vil danne grunnlaget for videreføring av kommunens trafikksikkerhetsarbeid. Planen sees i sammenheng med andre planer og tiltak innen området. Satsing på folkehelse og satsing på å få flere til å gå, sykle og bruke kollektive transportmidler, vil foruten å ha positiv betydning for miljø og helse også ha betydning for trafikksikkerheten.

Planen har vært på intern høringsrunde hos aktuelle virksomheter og avdelinger i kommunen og på offentlig ettersyn høsten 2024.

Kommunestyrets vedtak av [dato].

Historikk

I 2020 ble kommunene Asker, Røyken og Hurum slått sammen til den storkommunen vi har i dag. Alle de tre kommunene har hatt hver sin trafikksikkerhetsplan. Siste gjeldende plan for Asker kommune var for perioden 2015-2018, for Røyken 2017-2020 og for

Hurum 2017–2020. Asker har siden sammenslåing hatt en administrativ trafikksikkerhetsplan.

3. OVERORDNEDE FØRINGER

For å sikre en rød tråd i arbeidet, fra nasjonalt til lokalt nivå er følgende styringsdokumenter vektlagt:

3.1 FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030.

De mest relevante punktene for kommunens trafikksikkerhetsarbeid innen bærekraftsmålene er:

- Mål 3 God helse:
  - Delmål 3.6) Innen 2030 halvere antall dødsfall og skader i verden forårsaket av trafikkulykker.

- Mål 4 God utdanning:
  - Delmål 4.7) Innen 2030 sikre at alle elever og studenter tilegner seg den kompetanse som er nødvendig for å fremme bærekraftig utvikling [...].

- Mål 11 bærekraftige byer og samfunn:
  - Delmål 11.2) Innen 2030 sørge for at alle har tilgang til trygge, lett tilgjengelige og bærekraftige transportsystemer til en overkommelig pris, og bedre sikkerheten på veiene [...] med særlig vekt på behovene til [...] barn [...].

- Mål 17 Samarbeid for å nå målene
  - Delmål 17.17) Stimulere til og fremme velfungerende partnerskap i det offentlige, mellom det offentlige og private og i det sivile samfunn [...].

3.2 Meld. St. 40 (2015-2016) Trafikksikkerhetsarbeidet – samordning og organisering

Regjeringen legger til grunn at Norge er verdensledende innen trafikksikkerhet på veg, som følge av målrettet, tverrsektoriell, kunnskapsbasert og langsiktig innsats. Trafikkulykker utgjør likevel et betydelig samfunnsproblem, og omfanget av tapte liv er uakseptabelt. Trafikksikkerhet må derfor fortsatt ha høy prioritet, med nullvisjonen som et av hovedmålene for transportpolitikken.

I stortingsmeldingen presenterer regjeringen seks satsningsområder hvorav ett omhandler forankring av tverrsektorielt trafikksikkerhetsarbeid på overordnet nivå.

Generelt vil regjeringen videreføre en bred tilnærming i trafikksikkerhetsarbeidet, en målrettet innsats mot de alvorligste ulykkestypene og en målrettet innsats mot risikogrupper. Det trafikantrettede trafikksikkerhetsarbeidet skal vektlegges.

3.3 Meld. St. 20 (2020-2021) Nasjonal transportplan 2022-2033 (NTP)

Det overordnede målet for Nasjonal transportplan 2022-2033 er:

«Et effektivt, miljøvennlig og trygt transportsystem i 2050.»

Nullvisjonen, visjonen om null antall drepte og hardt skadde i norske vegtrafikkulykker, er ett av de fem likestilte handlingsstrategiene i Nasjonal transportplan, og ligger til grunn for trafikksikkerhetsarbeidet i Norge.

Etappemål fram til 2030 er maksimalt 350 hardt skadde og drepte i vegtrafikkulykker, hvorav maksimalt 50 drepte, samtidig som det er et mål om 0 drepte i veitrafikken innen 2050.

I Nasjonal transportplan 2022-2033 har regjeringen lagt vekt på å utvikle et godt transportsystem som gir friheter og muligheter for alle, øker livskvaliteten, bidrar til verdiskaping, beskytter og redder liv, og bidrar til bedre helse, miljø og klima.

3.3.1 Barnas transportplan

Barn og unge er både dagens og framtidens trafikanter. Et godt transportsystem skal være trafikksikkert og tilpasset alle, og lar barn og unge leve aktive liv i bygd og by. God trafikk- og arealplanlegging tar hensyn til de yngste og deres behov. Barn og unge er sårbare, og deres ferdsel i trafikken krever målrettede tiltak.

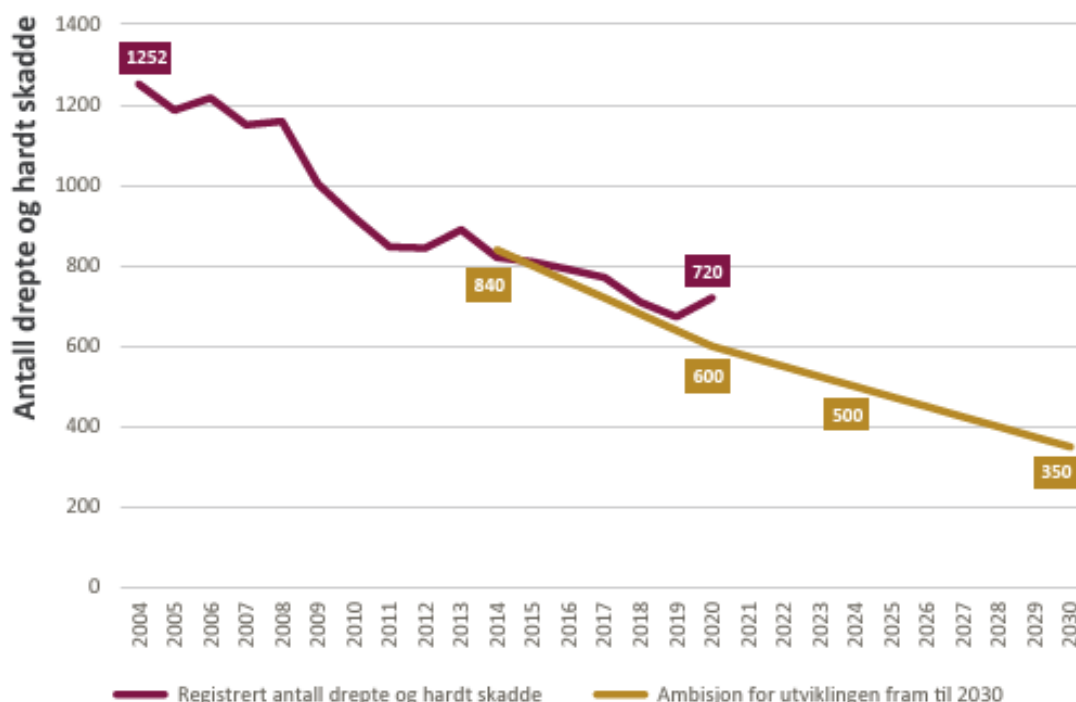
Regjeringen vil (utdrag fra Barnas transportplan):

- gi barn gode muligheter til å være aktive og selvstendige trafikanter
- ta hensyn til barn og unges behov i areal- og transportplanleggingen
- prioritere en ramme på 500 mill. kroner i første seksårsperiode til tiltak som bedrer trafikksikkerheten for barn og unge, herunder etablere en tilskuddsordning for å stimulere til lokalt arbeid for trygge skoleveier og nærmiljøer
- jobbe for nullvisjonen, det vil si at ingen mennesker skal bli hardt skadd eller drept i trafikken.

3.4 Nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet på veg 2022-2025

For å følge opp nullvisjonen er det utarbeidet Nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet på veg 2022-2025. Planen er utarbeidet av Statens vegvesen, politiet, Helsedirektoratet, Utdanningsdirektoratet, Trygg Trafikk, fylkeskommunene og åtte storbykommuner. I tillegg har en rekke øvrige aktører gitt innspill til planen.

Formålet med tiltaksplanen er å presentere et omforent og bredt spekter av faglig forankrede tiltak, i tillegg til å styrke samarbeidet mellom de sentrale trafikksikkerhetsaktørene. Tiltakene i tiltaksplanen skal sikre at vi har stø kurs mot etappemålet i NTP; altså maksimalt 350 drepte og hardt skadde i 2030, hvorav maksimalt 50 drepte. I tillegg til at det i 2050 ikke skal være noen drepte i veitrafikken.

Utvikling i antall drepte og hardt skadde – registrert situasjon for perioden 2004 – 2020 og kurve som angir ambisjon for utviklingen fram til 2030. (Figur hentet fra NTP 2022-2025.)

Trafikksystemet er et samspill mellom trafikant, kjøretøy og infrastruktur. For å nå målene som er satt er det nødvendig å arbeide målrettet på alle tre områdene. Regjeringen mener at selv med en økt planramme og en offensiv satsing på sikker veiinfrastruktur, er det nødvendig å satse videre på spesielt trafikantrettede tiltak. I Nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet på vei er det valgt ut noen områder hvor tilstandsutviklingen skal følges. Tilstandsmål som i hovedsak skal nås ved hjelp av trafikantrettede tiltak er: Bruk av bilbelte, sikring av barn i bil, bruk av sykkelhjelme og reflekser samt redusert kjøring i ruspåvirket tilstand og overholdelse av fartsgrenser.

3.5 Akershus fylkes strategi og handlingsplan for samferdsel

Akershus fylkeskommune, som Asker nå er en del av, ble opprettet 1. januar 2024. Akershus er i gang med å utarbeide handlingsplan for samferdsel for den nye fylkeskommunen, men inntil videre gjelder planene fra Viken fylkeskommune. Altså «Samferdselsstrategi for Viken 2022-2033» og «Handlingsplan for samferdsel i Viken 2022-2025».

Akershus fylkeskommune har i januar avholdt møter med kommunene sine for å informere om arbeidet med ny handlingsplan for samferdsel. Fylkeskommunen ba kommunene om å komme med innspill til handlingsprogrammet innenfor områdene:

- kollektiv på fjorden
- trafikksikkerhet og skolevei
- innfartsparkeringer
- sykkel, kollektiv og gange

Asker kommune benytter muligheten til å spille inn en rekke punkter som er viktige for kommunen. Trafikksikkerhetsinnspill som kommunen har mottatt fra innbyggere er en viktig del av det som oversendes fylkeskommunen.

3.6 Kommuneplan for Asker kommune

Kommuneplanen er den langsiktige og overordnede planen for kommunens mål og utvikling. Den består av en samfunnsdel og en arealdel. Samfunnsdelen viser hva kommunen ønsker å få til og arealdelen viser hvor man skal få det til. Samfunnsdelen ble vedtatt i 2020 og gjelder for perioden 2020-2032. Arealdelen ble vedtatt i 2023 og gjelder for 2023-2035. Noen fokusområder i kommuneplanen som har betydning for trafikksikkerhetsarbeidet er:

-*Samferdsel.* Transportbildet er preget av store trafikkmengder i form av pendlertrafikk og gjennomgangstrafikk. Veier inn til og gjennom sentrumsområdene er spesielt belastet. Hovedveiene har nådd kapasitetsgrensen og medfører dårlig fremkommelighet for alle typer kjøretøy. Både trafikale, økonomiske og miljømessige realiteter forutsetter en omlegging av samferdselssystemet mot «grønn mobilitet», basert på gange, sykkel og kollektivtrafikk (tog, buss, båt).

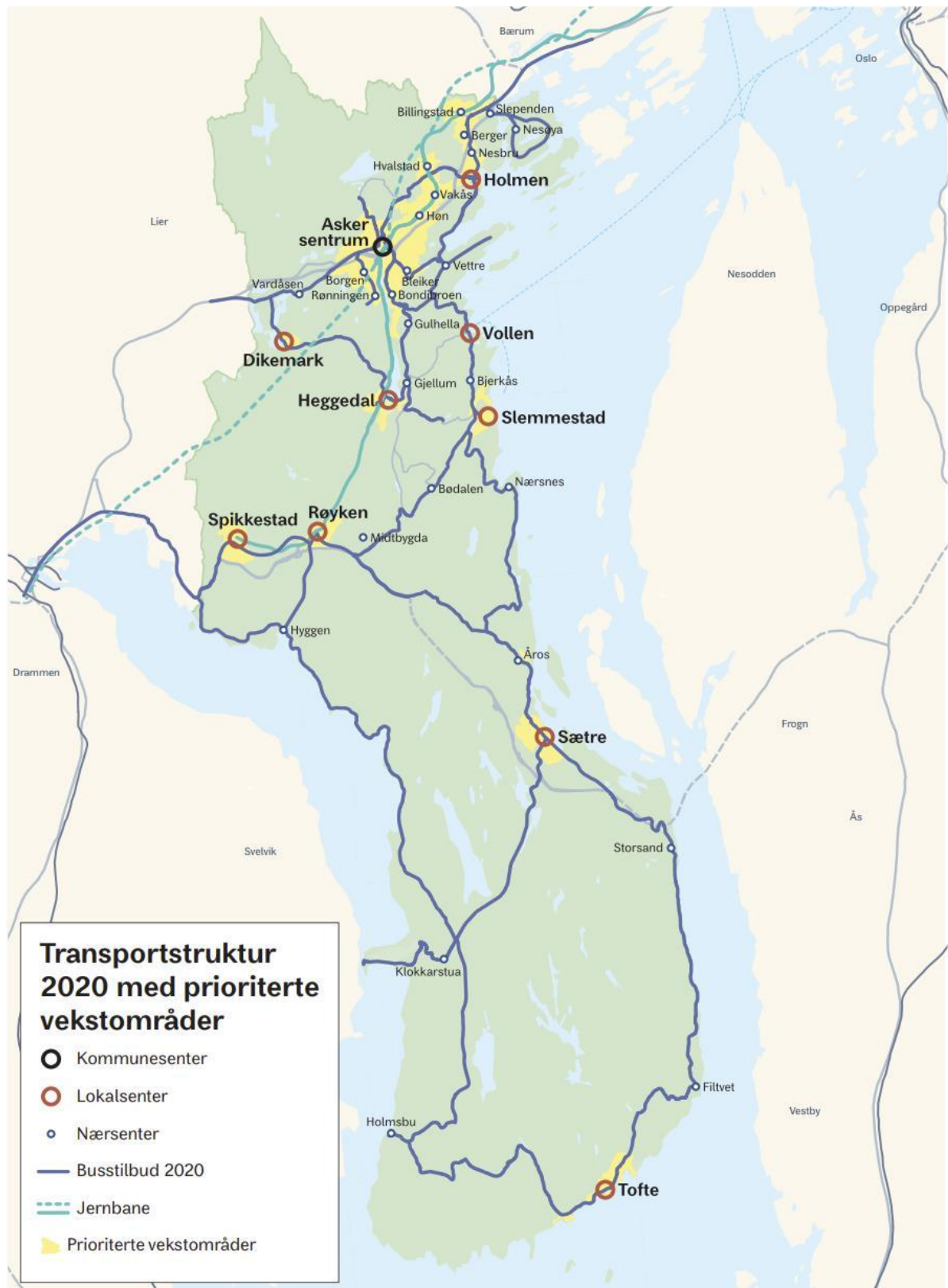
-*Grønn mobilitet.* Begrense transportbehovet og øke andelen grønn transport. Arealtiltak, parkeringsbestemmelser, trafikkstyrende virkemidler og gode løsninger for gange, sykkel og kollektiv vil være avgjørende for at målet om nullvekst i personbiltrafikken nås. Samtidig er man avhengig av rask og omfattende elektrifisering av både lette og tunge kjøretøy i kombinasjon med innfasing av bærekraftig biodrivstoff.

-*Nullvekst*: I den nordre del av kommunen gjelder prinsippet om nullvekst i personbiltrafikken. I den sørlige del av kommunen er kollektivtilbudet ikke tilstrekkelig utbygd til å innføre et slikt prinsipp om nullvekst.

-*Tettstedsutviklingen*. Asker sentrum er definert som kommunesenter i Asker. De andre definerte lokalsentrene er Holmen, Dikemark, Vollen, Slemmestad, Røyken, Spikkestad, Sætre og Tofte.

Figuren over viser transportstruktur for Asker kommune med sentrumsområder og prioriterte vekstområder.

3.7 Temaplan samferdsel og mobilitet for Asker kommune

Temaplan Samferdsel og mobilitet i Asker kommune ble vedtatt 10. september 2024. Temaplanen er en strategisk og overordnet plan, uten konkrete tiltak, men med innsatsområder og strategi som blant annet tar for seg trafikksikkerhet. Trafikksikkerhet er et element i alle de fire innsatsområdene:

- Reduksjon av transportbehovet
- Aktiv og grønn mobilitet
- Kvalitet på kommunale veianlegg
- Kunnskap, samarbeid og innovative løsninger

Noen fokusområder i planen som betyr noe for trafikksikkerhetsarbeidet er:

- Øke gange, sykkel, mikromobilitet og kollektiv, og samtidig redusere bilbruk
- Et større fokus på tverrfaglige metoder som for eksempel hjertesoneprogram knyttet til skoler
- Forbedre veianleggene
- Mer kunnskap og bruk av nye løsninger som blant annet samordne intelligente transportsystemer

Planen peker på viktigheten av å fortsette systematisk trafikksikkerhetsarbeid og trafikksikkerhet er spesifikt tatt med i strategi under «Kvalitet på kommunale veianlegg». Temaplanen viser til trafikksikkerhetsplanen, som skal synliggjøre retning for arbeidet. Trafikksikkerhetsplanen er underordnet temaplanen.

4. ULYKKESSITUASJON I ASKER

Å redusere antallet ulykker samt redusere alvorlighetsgraden i ulykkene er det viktigste målet med trafikksikkerhetsarbeidet. Å vite noe om ulykkesituasjonen er viktig for å kunne sette inn de mest effektive tiltakene og jobbe målrettet mot færre personskadeulykker i kommunen.

4.1 Trafikkulykkeregisteret

Statistikken som presenteres videre i dokumentet her, er hentet fra trafikkulykkeregisteret og omfatter politirapporterte trafikkulykker. Dette er ulykker med betydelig personskade eller død, og med minst ett kjøretøy involvert. Det er viktig å være klar over at det utover dette vil forekomme langt flere ulykker som ikke kommer med i registeret.

*En trafikkulykke er en ulykke som inntreffer på veg som er åpen for alminnelig ferdsel der ett eller flere kjøretøy er innblandet.
(Trafikksikkerhetshåndboka)*

Med kjøretøy menes alle motorkjøretøy og sykler. Det regnes som trafikkulykker om en bil kjører av veien uten at det oppstår materielle eller personelle skader og tilsvarende om en syklist faller eller forulykker på vei, fortau eller sykkelsti. Slike ulykker kalles eneulykker.

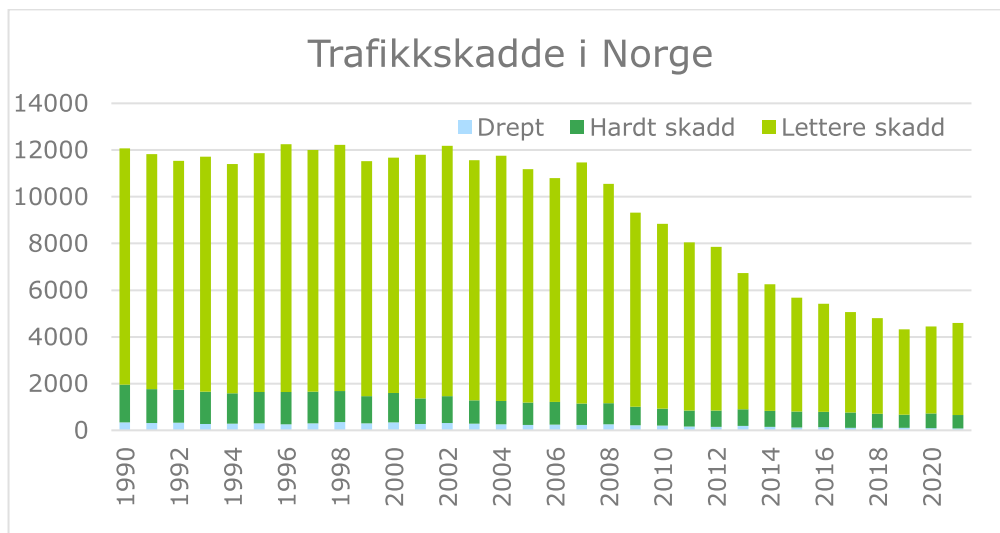
For at en ulykke langs veien skal kunne registreres som trafikkulykke skal det altså være minst et kjøretøy involvert. Fotgjengere som faller uten at det er kjøretøyer involvert regnes altså ikke som trafikkulykke og er derfor ikke en del av statistikken. TØI har utarbeidet en rapport (1844/2021) som omhandler trafikksikkerhet for syklister og fotgjengere. Her gjør man blant annet en sammenligning av antallet fotgjengerulykker i Oslo i ulykkesstatistikken med antallet fotgjengerulykker som er registrert på Oslo skadelegevakt. I 2016 ble det registrert 106 fotgjengerulykker i Oslo i den offisielle ulykkesstatistikken. Oslo skadelegevakt har det samme året registrert ca. 6300 fotgjengerskader. De fleste av disse skadene skyldes at fotgjengeren skled eller snublet på grunn av en fortauskant. Altså skjer det omtrent 60 ganger så mange fotgjengerulykker som de som kommer med i ulykkesstatistikken.

Sykkelykker skal, i motsetning til rene fotgjengerulykker, være med i trafikkulykkeregisteret, siden sykkel regnes som et kjøretøy. Likevel er det mange sykkelykker som ikke rapporteres til politiet og kommer dermed ikke med i den offisielle ulykkesstatistikken. Tall fra Norsk pasientregister, Nasjonalt Traumeregister og Oslo skadelegevakt viser at dette skjer med svært mange sykkelykker¹. Tall fra Oslo skadelegevakt tilsier at det skjer 11 ganger så mange sykkelykker som de som registreres i den offisielle statistikken. Ulykkene kan skyldes bråbremsing, glatt og ujevnt underlag, fortauskanter, trikkeskinner (ikke aktuelt i Asker), konflikter mellom myke trafikanter m.m. Det er en liten økning i tallene fra 2014 til 2019². Vi må kunne anta at det også i Asker er langt flere ulykker enn de offisielle statistikkene tilsier og at utfordringen kan øke med befolkningsvekst, mål om mer aktiv transport og økende press på gang- og sykkelarealer med blandet trafikk (gående, syklende, el sparkesykler).

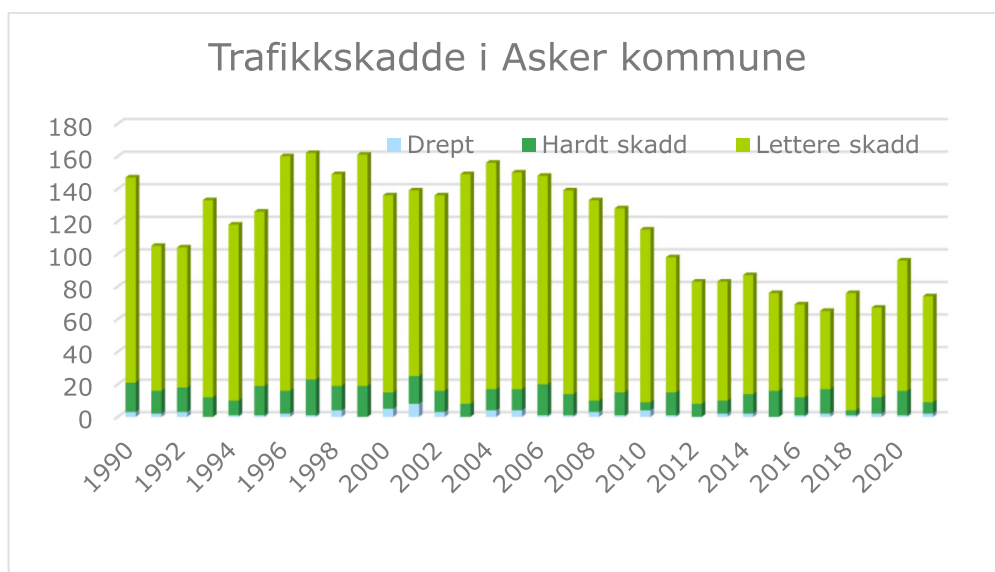
¹ TØI rapport 1844/2021: Trafikksikkerhet for syklister og fotgjengere, Torkel Bjørnskau

² TØI rapport 1844/2021: Trafikksikkerhet for syklister og fotgjengere, Torkel Bjørnskau

4.2 Trafikkskade i Norge og i Asker kommune

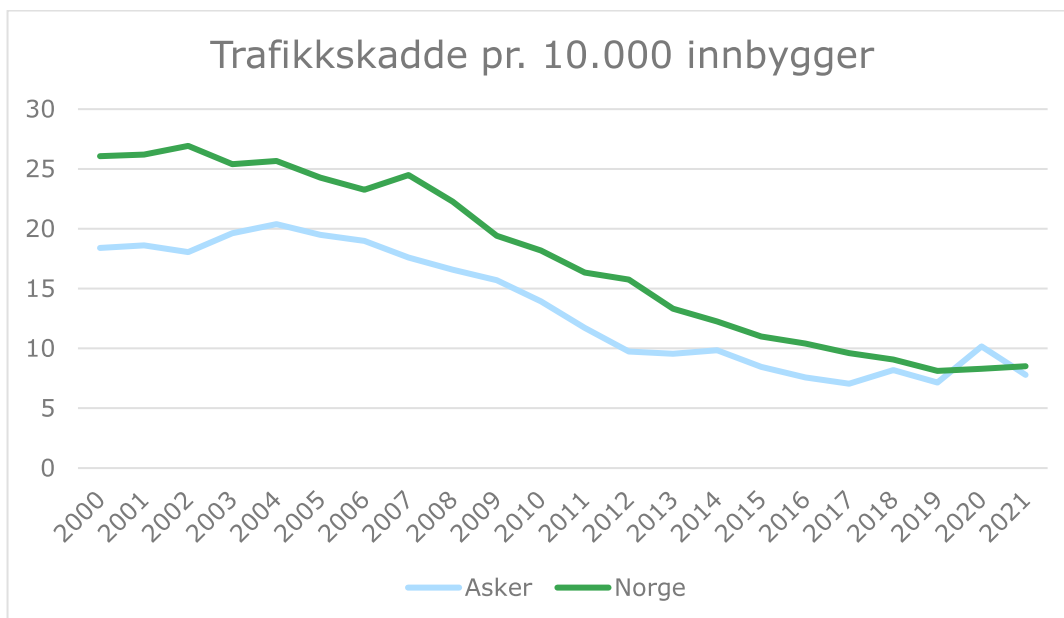
Antall trafikkskade i hele Norge fra 1990-2021 (SVV, Trafikkulykkesregisteret).

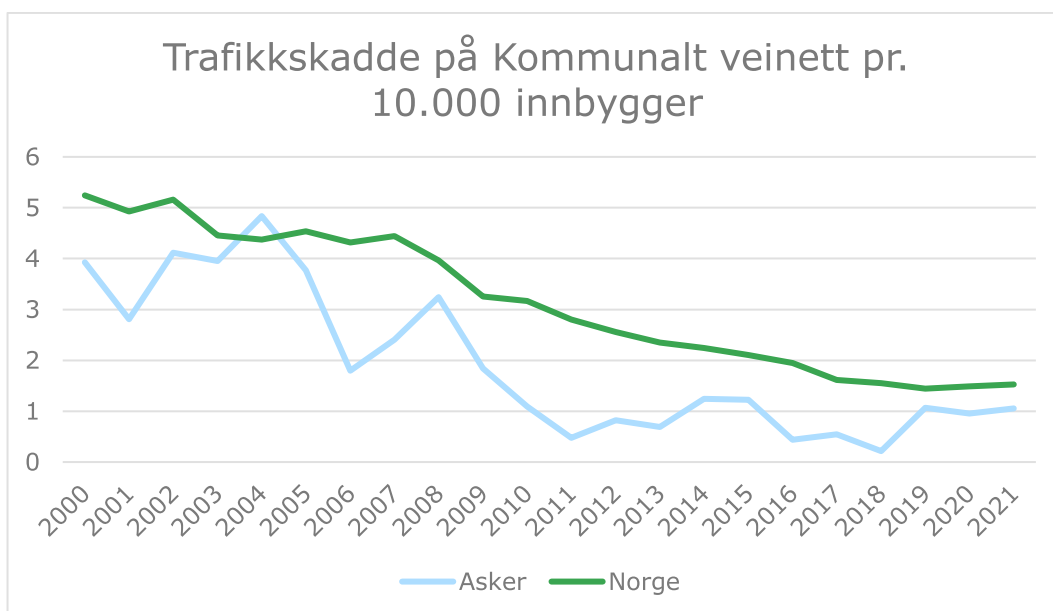
Antall trafikkskade i Asker kommune 1990-2021 (SVV, Trafikkulykkesregisteret)

Figurene viser at antallet trafikkskade har avtatt gradvis, både på landsbasis og i Asker kommune, spesielt etter Nullvisjonen i 2002. I 2022 mistet 118 personer livet på landsbasis. Dette er en økning fra 2021, hvor 80 personer omkom, og viser at det er viktig å fortsette det målrettede arbeidet mot nullvisjonen. Antallet hardt skadde har vært mer

stabil, men status er at det fortsatt er altfor mange mennesker som blir hardt skadet og får livene sine endret for alltid.

Trafikkskadde pr. 10.000 innbygger i Asker kommune og i hele Norge (S-V - Trafikkulykkesregisteret, S-B - Statistikkbanken)

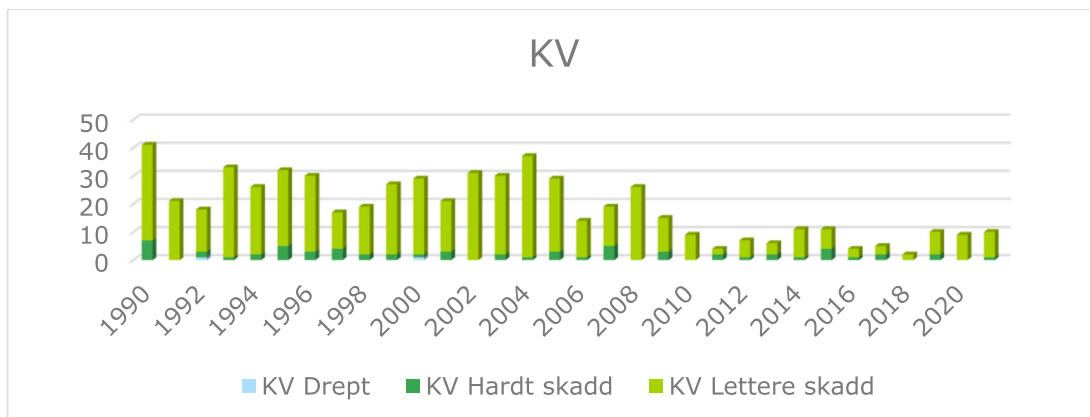
Trafikkskadde på kommuneveier pr. 10.000innbg. i Asker kommune og Norge (S-V - Trafikkulykkesregisteret, S-B - Statistikkbanken)

Grafen over trafikkskadde pr. 10.000 innbygger i Norge og Asker viser en klar nedadgående trend siden nullvisjonen ble vedtatt. Det er likevel verdt å merke seg at trenden i Asker har flatet mer ut de siste årene og viser at det fremdeles er viktig å jobbe målrettet med trafikksikringsarbeidet, for å gjøre Asker kommune blant de mest trafikksikre kommunene i landet.

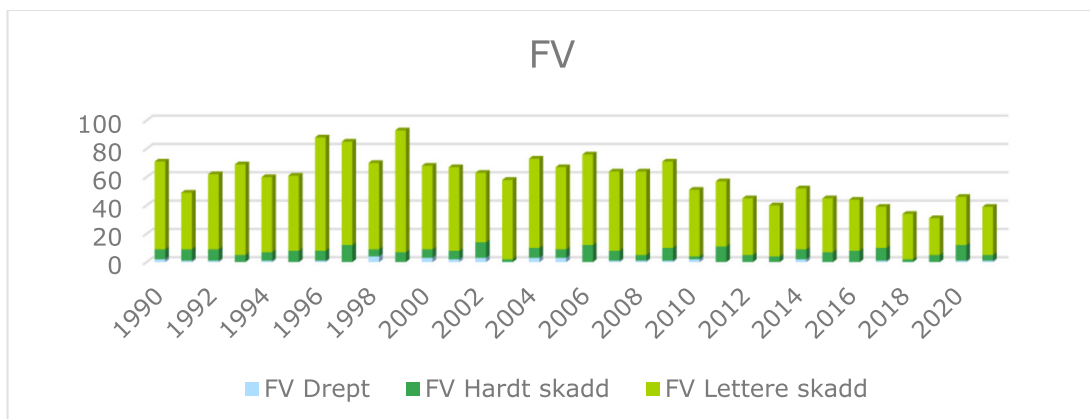

Ser man kun på kommunal vei, har trenden også vært nedadgående, men har det siste tiåret lagt seg på i snitt én rapportert trafikkskade per 10 000 innbygger i året.

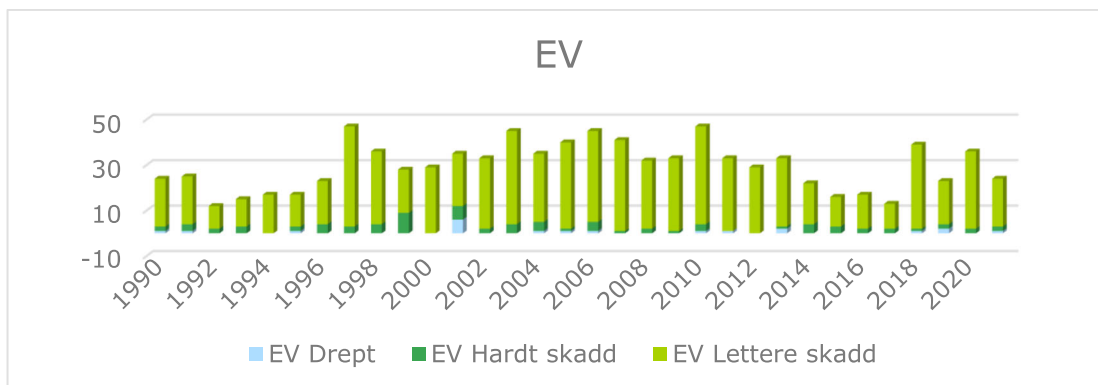
4.3 Personskade fordelt på veikategori i Asker

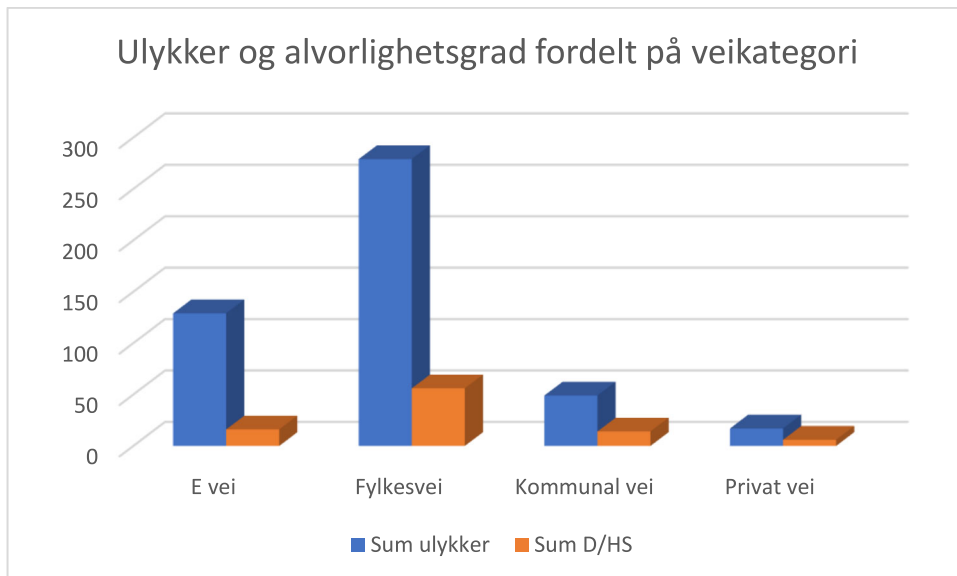
Personskade på kommuneveier i Asker (SVV, Trafikkulykkesregisteret)

Personskade på fylkesveier i Asker (SVV, Trafikkulykkesregisteret)

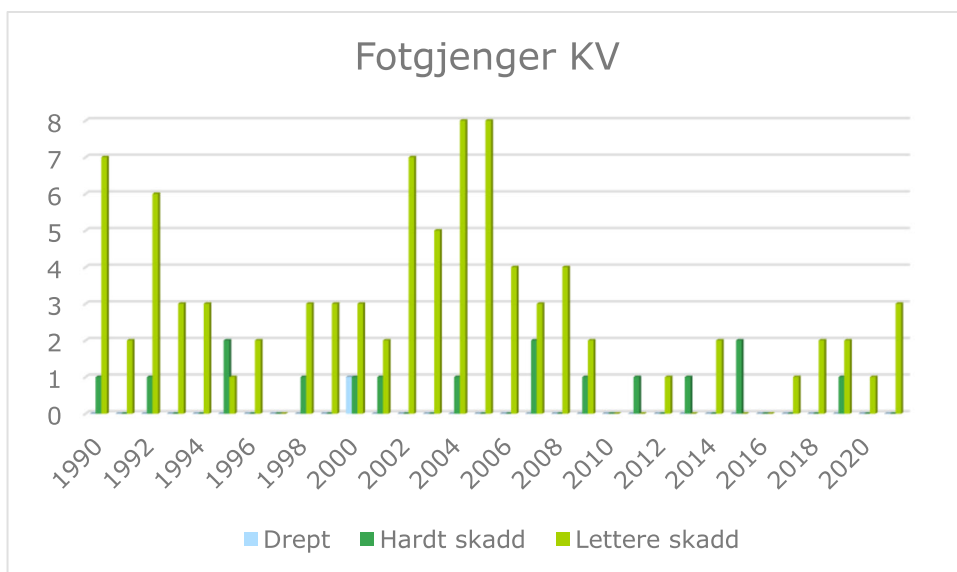
Personskade på Europavei i Asker (SVV, Trafikkulykkesregisteret)

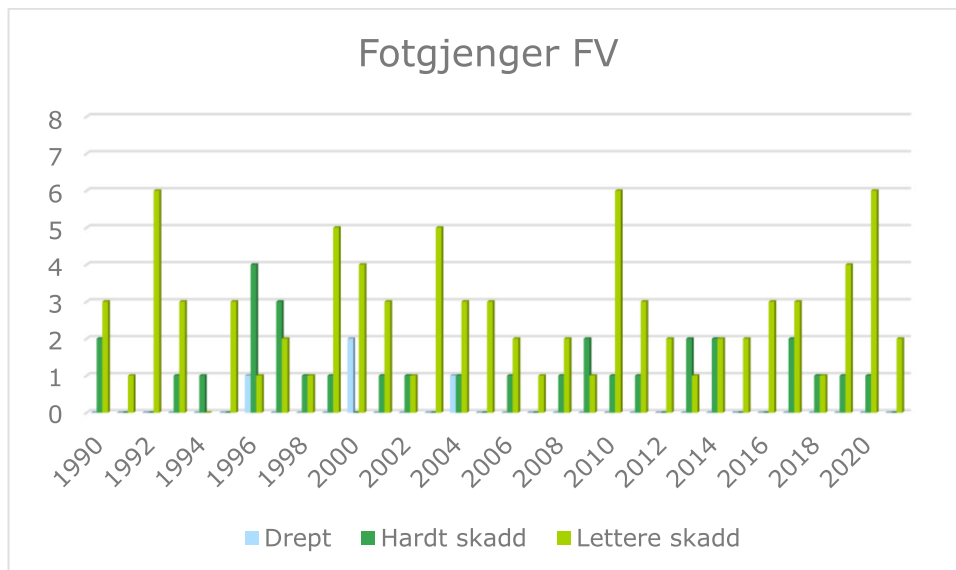
Ulykker fordelt på veikategori i Asker, 2011 - 2018

Selv om det kommunale veinettet i Asker er dobbelt så langt som fylkes- og riksvei-nettet i kommunen til sammen, forekommer trafikkulykker med personskade sjeldnere på kommunale veier. Majoriteten av ulykkene i Asker skjer på fylkesveinettet (ca. 60 %). Når det gjelder antall drepte og hardt skadde personer skjer også flest på fylkesveinettet, ca. 60 %.

4.4 Skadeomfang blant fotgjengere i Asker

Skadeomfang blant fotgjengere langs kommunale veier i Asker (SVV, Trafikkulykkesregisteret)

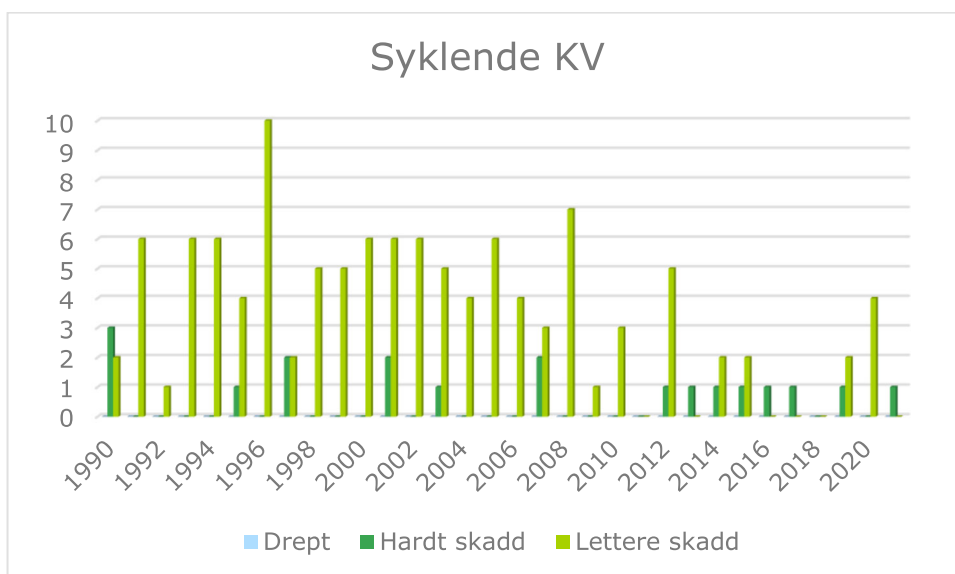

Skadeomfang på fotgjengere langs fylkesveier i Asker kommune (SVV, Trafikkulykkesregisteret)

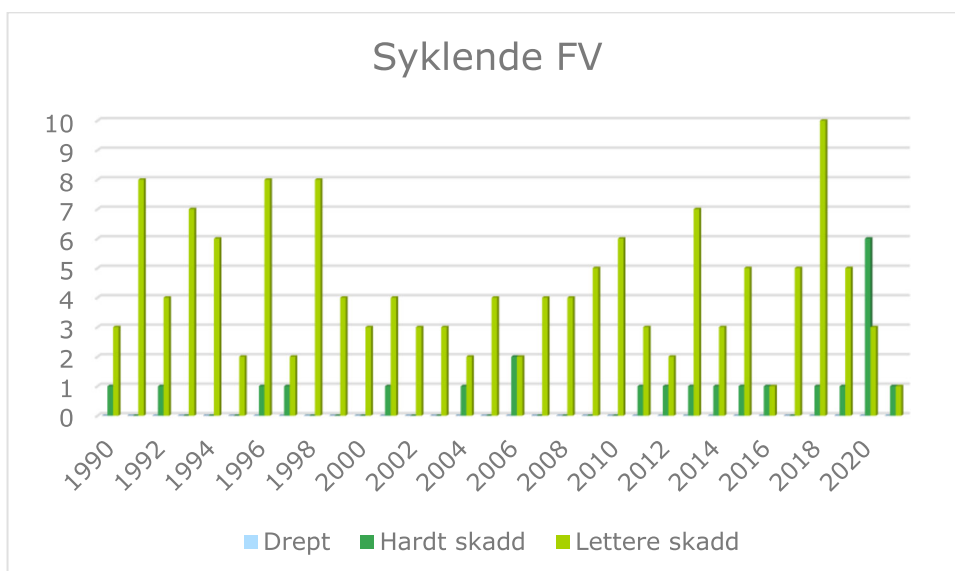
Alvorlige fotgjengerulykker på kommunal vei forekommer heldigvis sjelden. Forrige gang en fotgjenger mistet livet på det kommunale veinettet i Asker var i 2000. At det daglig jobbes med å øke trafikksikkerheten og utføre trafikksikrings- og fartsreduserende tiltak på det kommunale veinettet er en av årsakene til at antallet ulykker reduseres. På fylkesveier hvor farten er høyere, er ofte alvorlighetsgraden større når en ulykke først inntreffer.

Det er likevel viktig å være bevisst at det skjer ulykker med fotgjengere som ikke kommer med i ulykkeregisteret. Som nevnt over forekommer det, ifølge TØIs rapport (1844/2021), omtrent 60 ganger så mange fotgjengerulykker langs norske veier enn det som kommer med i ulykkeregisteret. Selv om at disse ulykkene ikke defineres som trafikkulykker, viser de et behov for å ha fokus på utforming, drift og vedlikehold av infrastrukturen, spesielt når man stimulerer til at flere skal gå og sykle.

4.5 Skadeomfang blant syklende i Asker

Skadeomfang blant syklende på kommunale veier i Asker (SVV, Trafikkulykkesregisteret)

Skadeomfang bland syklende på fylkesveier i Asker kommune (SVV, Trafikkulykkesregisteret)

Blant syklistene er det et jevnt antall skadde og hardt skadde de siste årene, både på kommunal vei og fylkesvei. Dessverre har vi også opplevd en kraftig forverring i 2020 (6 hardt skadde syklistene) og en dødsulykke i 2022. Dette har skjedd i tilknytning fylkesvei, men er likevel en konstatering av at helhetlig sykkelplanlegging er viktig å jobbe videre med. TØIs rapport (1844/2021) som beskriver skadetall på sykkel til 11 ganger så høyt som det som kommer frem i trafikkulykkesregisteret, viser et forsterket behov for å tilrettelegge for de syklende.

4.6 Mikromobilitet

Definisjonen på mikromobilitet (hentet fra temaplan samferdsel og mobilitet): Det å flytte seg ved hjelp av små og miljøvennlige transportmidler som kan brukes av en eller få personer over korte avstander.

Man har i årevis hatt sykler, sparkesykler og skateboard i trafikkbildet, men de siste årene har disse kjøretøyene også blitt motorisert. Dette skaper både nye muligheter og nye utfordringer. Flere velger sannsynligvis å la bilen stå, da det er lettere å reise lengere avstander med et motorisert mikrokjøretøy. Det er positivt med færre biler på veiene, samtidig blir det trangere på fortauet eller gang- og sykkelveien. Man ser også høyere fart hos den nye trafikantgruppen. Høyere fart betyr potensielt større alvorlighet i ulykker og mer uforutsigbarhet for de andre trafikantgruppene.

Elsparkesykler

Elsparkesykler kom på markedet i 2017 og fra 2019 har det vært en kraftig økning i bruken av disse. Elsparkesykler er for mange et praktisk og nyttig fremkomstmiddel, men elsparkesykkelen har også ført med seg noen utfordringer. Blant annet knyttet til konflikter mellom elsparkesyklister og andre trafikantgrupper, eneulykker og problemer for andre trafikanter som følge av feilparkeringer. Når de elektriske sparkesyklene ble tillatt for bruk i Norge var det uklart hvilke regler som gjaldt. I 2018 sidestilte man elsparkesykler med vanlige sykler i norsk vegtrafikklov. I perioden fra 2021-2023 har man strammet inn reglene for bruk av små elektrifiserte kjøretøy flere ganger. Blant annet har man innført aldersgrense på 12 år for bruk av elsparkesykkel, det er innført promillegrense på 0,2, det er innført påbud om hjelm for barn under 15 år og forbud mot å kjøre med passasjer. Til tross for at regler er innført er det fortsatt mange ulykker forbundet med disse små motoriserte kjøretøyene.

TØI har utarbeidet en rapport (nr. 1960/2023) som omhandler trafikksikkerhetseffekter av mikromobilitet – elsparkesykler. Ifølge rapporten er ulykkesrisikoen for elsparkesyklister omtrent 5-6 ganger så stor som for syklistene. Omtrent 90 % av ulykkene er eneulykker; der mange av dem er fallulykker på grunn av kontakt med kantstein eller hull i veien. Typiske skader er hode- og ansiktsskader, og ansiktsskadene er ofte alvorlige. Det er forekommer også kollisjoner mellom motorkjøretøy, disse kan være alvorlige når de først skjer. Det har skjedd en del konflikter mellom elsparkesyklister og fotgjengere. Dette har ført til at en del fotgjengere, spesielt eldre, går mindre eller velger andre ruter for å unngå slike sammenstøt.

I en spørreundersøkelse, utført for Trygg forsikring og Trygg Trafikk, kom det frem at kun 13 prosent av brukerne av elsparkesykkel bruker hjelm hver gang de kjører. 52 % svarer at de aldri bruker hjelm. Som nevnt over er det innført hjelmpåbud for barn under 15 år, men Trygg Trafikk etterlyser hjelmpåbud for alle som kjører elsparkesykkel. Trygg Trafikk ønsker også et forbud mot at elsparkesykler kan kjøre på fortau. Kjøring på fortau skal skje på fotgjengernes premisser, men dessverre er det for mange elsparkesyklister som ikke forholder seg til dette. I den samme undersøkelsen svarer hele 1 av 4 elsparkesyklister at har opplevd konflikt med fotgjengere det siste året. Nesten like mange svarer at de har vært i konflikt med bilister.

I lokalavisene kan man nå ofte lese om ulykker med unge elsparkesykkelsjåførere. Ulykkestall bør følges opp. Dette er uerfarne trafikanter, uten ferdig utviklet konsekvenstenkning og med spinkle selvgående kjøretøy. Det snakkes også om en «kulhetskultur», som kan føre til kjøring uten hjelm (til tross for påbud frem til 15 år) og med trimmede kjøretøy.

Elsykler

Det er stadig flere elsykler på veiene i Norge. Elsykkelen er en vanlig sykkel som er tilført motorkraft fra en liten motor. Man må selv trække pedalene rundt for at motoren skal tilføre kraft. Man kan på elsykkel altså komme opp i høyere hastighet enn ellers, spesielt i oppoverbakke. Elsykler er i tillegg tyngre enn vanlige tråsykler. Med en elsykkel kan man nå en toppfart på 25 km/t (mer i nedoverbakke) og elsykkelen veier rundt 20 kg, som er omtrent det dobbelte av en vanlig sykkel. Elsykkelen har de samme bremsene som vanlige tråsykler, og siden elsykkelen er tyngre vil bremsene fungere svakere. Man må på elsykkel altså bremse hardere for å oppnå den samme bremseeffekten.

Det er viktig at syklisten har kontroll over sykkelen og at syklisten justerer farten etter forholdene. Det er også viktig at syklisten er bevisst kjøretøyets kraft. Ifølge Trygg Trafikk skyldes mange av ulykkene på elsykkel for høy fart i svinger og veikryss, og at man mister kontroll og kommer ut i veibanen. Ifølge Trygg Trafikk har 3 av 10 syklende opplevd konflikter med bilister i løpet av de siste 5 årene.

Det finnes i Norge ingen påbud om bruk av hjelm på sykkel, hverken for voksne eller barn. Lover og regler som gjelder for sykkel og elsykkel i Norge er at sykkelen skal ha fungerende bremse, ringeklokke, lys og refleks. Bruk av sykkelhjelmer anbefales. Det er også regler for hvor sterk kraften i en elsykkel kan være.

4.7 Fartsnivå og trafikkmengde

Oftentimes er det mange faktorer som spiller inn på om det skjer en ulykke og hvilket omfang ulykken får. For høy fart etter forholdene er svært ofte en medvirkende faktor.

Sammenhengen mellom trafikkulykker og **fartsnivået** kan beskrives på følgende vis: *”Høy fart og stor fartsvariasjon øker sannsynligheten for ulykker og alvorlige personskader fordi kravene til trafikantenes observasjons- og reaksjonsevne øker, og fordi bremselengden øker proporsjonalt med kvadratet av hastigheten. Undersøkelser viser at en nedsettelse av farten fra 60 til 40km/t og fra 50 til 30km/t gir en reduksjon i antall ulykker med 48 %. Fastsetting av fartsgrenser blir et kompromiss mellom hensynet til framkommelighet for de kjørende og hensynet til sikkerhet og miljø. På lokalveinettet blir det viktig å få til en utforming som gir en lav nok fart for å få et sikkert nok system for å ivareta den aktivitet og grad av blandet trafikk som er her.”* (Trafikksikkerhets-håndboka).

Når **trafikkmengden** øker, øker antall personskadeulykker nesten proporsjonalt. Med andre ord vil en økning i trafikkmengden medføre en økning av antall ulykker dersom ikke tiltak settes inn.

Framtidig trafikkvekst blir avgjørende for hvilket innsatsnivå som er nødvendig for å redusere antall drepte og skadde i trafikken. Arealplanlegging og utbyggingsmønster er viktige instrumenter som kan styre transportmiddelfordelingen i en mer miljø- og trafikksikker retning der biltrafikken reduseres.

5. MÅL FOR TRAFIKKSikkerHETSARBEIDET I ASKER

Asker kommune ønsker å støtte opp under de visjoner og mål som er satt i sentrale planer, med spesielt fokus på nullvisjonen i NTP og mål i nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet på veg.

5.1 Hovedmål – Nullvisjonen

Asker kommune har følgende hovedmål for trafikksikkerhetsarbeidet:

Asker skal være et lokalsamfunn der ingen blir drept eller hardt skadet i trafikken.

5.2 Etappemål satt i NTP

Asker ønsker å bidra til å nå etappemål satt i NTP om at det i 2030 maksimalt skal være 350 drepte og hardt skadde i vegtrafikkulykker, hvorav 50 er drepte. Og at det innen 2050 ikke skal være noen drepte i vegtrafikken. Tallene gjelder for hele landet.

I Nasjonal plan for trafikksikkerhet på veg 2022-2025 har man delt opp trafikksikkerhetsarbeidet i 15 innsatsområder. For hvert av innsatsområdene er det satt konkrete delmål. Asker ønsker å ha fokus på disse innsatsområdene for å bidra mot nullvisjonen.

Innsatsområde	Tilstandsmål/tilstandsformulering
Fart	Innen 2026 skal 72 prosent av kjøretøyene overholde fartsgrensen (2021 = 60,1 prosent).
Rus	Innen 2026 skal maksimalt: <ul style="list-style-type: none"> - 0,1 prosent av trafikkarbeidet utføres under påvirkning av alkohol over 0,2 promille (2016/2017 = 0,2 prosent). - 0,4 prosent av trafikkarbeidet utføres under påvirkning av narkotika over straffbarhetsgrensen (2016/2017 = 0,7 prosent).
Beltebruk og riktig sikring av barn	Innen 2026 skal: <ul style="list-style-type: none"> - 98,5 prosent av alle førere og forsetepassasjerer i lette biler bruke bilbelte (2019 = 97,4 prosent). - 95 prosent av alle førere i tunge godsbiler bruke bilbelte (2019 = 86,5 prosent) - 75 prosent av alle barn i alderen 1-3 år være sikret bakovervendt når de sitter i bil (2021 = 65 prosent). - 85 prosent av alle barn i alderen 1-8 år være riktig sikret i bil (2021 = 82 prosent).
Uoppmerksomhet	I planperioden 2022-2025 vil aktørene fortsette og videreutvikle arbeidet for å få ned antall ulykker som skyldes uoppmerksomhet på grunn av distraksjon.
Barn (0-14 år)	I planperioden 2022-2025 skal det være minst to år uten omkomne barn i trafikken i alderen 0-14 år. I samme periode skal det i gjennomsnitt ikke være mer enn 15 drepte og hardt skadde barn per år.
Ungdom og unge førere	I planperioden 2022-2025 skal gjennomsnittlig risiko for bilførere i alderen 18 og 19 år å bli drept eller hardt skadd være 25 prosent lavere enn gjennomsnittet for årene 2018 og 2019.
Eldre trafikanter	I planperioden 2022-2025 skal gjennomsnittlig risiko for: <ul style="list-style-type: none"> - Bilførere i aldersgruppen 75+ å bli drept eller hardt skadd være 25 prosent lavere enn i årene 2018 og 2019 (per kjørte km). - Fotgjengere i aldersgruppen 75+ å bli drept eller hardt skadd være 25 prosent lavere enn i årene 2018 og 2019 (per gåkm).
Gående og syklende	I planperioden 2022-2025 skal gjennomsnittlig risiko for: <ul style="list-style-type: none"> - Fotgjengere å bli drept eller hardt skadd være 25 prosent lavere enn i årene 2018 og 2019 (per gåkm). - Syklister å bli drept eller hardt skadd være 25 prosent lavere enn i årene 2018 og 2019 (per sykkelkm). Innen 2026 skal: <ul style="list-style-type: none"> - 75 prosent av syklistene bruke sykkelhjelme (2019 = 65,9 prosent). - 53 prosent av fotgjengerne bruke refleks på belyst vei i mørke (2021 = 46 prosent).
Motorsykel og moped	I planperioden 2022-2025 skal gjennomsnittlig risiko for å bli drept eller hardt skadd på henholdsvis moped, lett motorsykel og tung motorsykel være 25 prosent lavere enn i perioden 2017-2020 (per personkm).
Godstransport på vei	I 2026 skal minst 30 prosent av alle godskjøretøy med tillatt totalvekt > 3,5 tonn og minst 45 prosent av alle varebiler med tillatt totalvekt ≤ 3,5 tonn hverken ha 2er eller 3er feil ved periodisk kjøretøykontroll. (2020 = 27,1 prosent > 3,5 tonn og 39,5 prosent ≤ 3,5 tonn).
Møteulykker og utforkjøringsulykker	<ul style="list-style-type: none"> - Innen 1/1-2028 skal 60 prosent av trafikkarbeidet på riksveier med fartsgrense 70 km/t eller høyere foregå på møtefrie veier (1/1-2021 = 53,3 prosent). - Det skal gjennom en systematisk tilnærming arbeides for å redusere risikoen for alvorlige utforkjøringsulykker på riksveier og fylkesveier.
Drift og vedlikehold	I planperioden 2022-2025 vil veieierne beholde og videreutvikle det daglige trafikksikkerhetsfokus i kjerneoppgavene innen drift og vedlikehold.
Bruk av ny teknologi i trafikksikkerhetsarbeidet	Norge skal ligge langt framme innenfor intelligente transportsystemer, der vei- og kjøretøyteknologi inngår, og tilgjengelige systemer som bedrer trafikksikkerheten er tatt i bruk. På førersiden skal opplæring være tilpasset ny teknologi.

Innsatsområde	Tilstandsmål/tilstandsformulering
Trafikksikkerhetsarbeid i offentlige og private virksomheter	<p>Innen 1/1-2026 skal:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Minst 200 kommuner være godkjent som <i>Trafikksikker kommune</i> (31/12-2021 = 130 kommuner + 1 bydel (i Oslo)). - Et flertall av fylkeskommunene være godkjent som <i>Trafikksikker fylkeskommune</i> (31/12-2021 = 2 fylkeskommuner). - Det finnes og være tatt i bruk verktøy for organisatorisk trafikksikkerhetsarbeid som er relevante for alle private virksomheter der ferdsel i veitrafikken er en sentral del av virksomheten.
Arbeid for å styrke kunnskapsgrunnlaget	<ul style="list-style-type: none"> - Det skal foreligge oppdatert og ny kunnskap som gjør oss i stand til å gjøre gode prioriteringer for å sikre en reduksjon i drepte og hardt skadde i samsvar med ambisjonsnivået i NTP 2022-2033. - Det skal være etablert et system for skaderegistrering som blant annet bidrar til at det i NTP 2026-2037 kan settes en ambisjon for reduksjon i drepte og hardt skadde basert på det reelle omfanget. - Det skal foreligge oppdaterte beregningsverktøy som grunnlag for prioriteringer gjeldende fra og med 2026.

Oversikt over innsatsområder med tilhørende tilstandsmål. (Hentet fra Nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet 2022-2025)

6. TRAFIKKSikkerhetsarbeidet i ASKER

Kommunen gjør mye innen temaet trafikksikkerhet. Dette kapittelet forsøker å gi en oversikt over kommunens samlede trafikksikkerhetsarbeid.

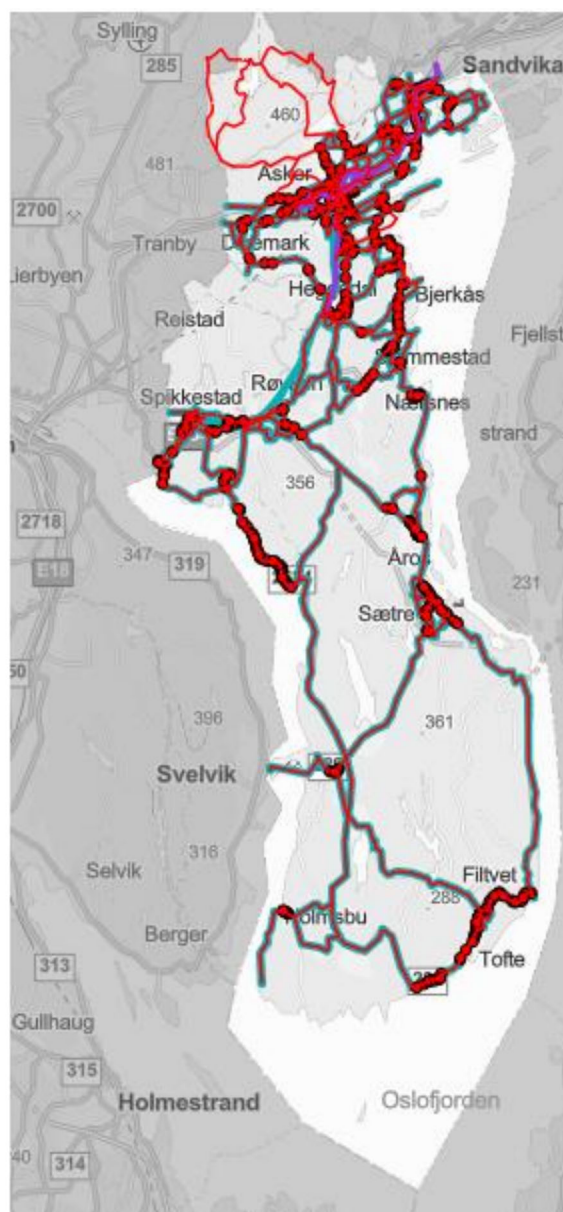
Vi deler her trafikksikkerhetsarbeidet inn i fysiske tiltak og trafikantrrettede tiltak. Fysiske tiltak er eksempelvis etablering av fartshumper, belysning og gangveier. Trafikantrrettede tiltak vil si tiltak som er med på å gi kunnskap eller endre holdninger hos mennesker. Eksempler på trafikantrrettede tiltak er oppfordring til bruk av reflekser eller informasjon om korrekt sikring av barn i bil. I arbeidet mot nullvisjonen er det viktig at man har fokus på både å utvikle det fysiske veinettet og å jobbe med holdninger, kunnskap og atferd hos den enkelte.

6.1 Fysiske trafikksikkerhetstiltak

Vi ønsker oss et godt utviklet gang- og sykkelveinett, der innbyggerne har mulighet til å la bilen stå og heller velge å reise kollektivt eller til fots og på sykkel. Mye er bra i kommunen, men det er også mye som trenger forbedring.

Kartskissen til høyre viser hvor det er etablert gang- og sykkelveinett i dag. Det er spesielt en del lengre strekninger langs fylkesveiene i sør som mangler tilrettelegging for gange og sykkel. Siden disse strekningene er såpass lange, er de også kostbare å få på plass. Vi har også en del utfordringer i forhold til plassmangel. Spesielt er det flere kommunale veier nord i kommunen som har en trafikkmengde som tilsier at det er behov for gangløsning langs veien, men områdene er tett bebygget og dermed er det vanskelig å få plass til fortau eller gang- og sykkelveier.

Kommunen jobber på flere fronter for å øke trafikksikkerheten på veinettet i Asker. Kommunen har veimyndighet for og ansvaret for de kommunale veiene, her har kommunen mulighet til å selv utføre fysiske tiltak. Når det gjelder de andre veiene er det andre som har denne myndigheten, og vi må gå i dialog og benytte andre virkemidler for å få til tiltak. Dette avsnittet skal gi en oversikt over hvilke virkemidler kommunen rår over for å forbedre det fysiske veinettet generelt i kommunen.

6.1.1 Hvordan kommunen jobber for å påvirke trafikksikkerhet på den delen av veinettet som ikke er kommunal

Selv om at kommunen kun har myndighet og ansvar for de kommunale veiene, har kommunen også trafikksikkerhetsinteresser hos de andre veieierne. Spesielt er forvaltningen av fylkesveinettet av betydning for kommunens trafikksikkerhetsarbeid. Det er, som nevnt tidligere, nettopp på fylkesveinettet at de fleste ulykkene skjer (60 %).

Veinettet er på landsbasis delt inn i fem veikategorier; private veier, kommunale veier, fylkesveier, riksveier og europaveier. I Asker kommune har vi ingen riksveier, men de fire andre veikategoriene er representert.

Europavei: Statens vegvesen er veieier og har myndighet for europaveiene. Det går to europaveier igjennom Asker kommune; E18 og E134. Asker kommune involveres i reguleringsprosesser for disse veiene.

Fylkesvei: Akershus fylkeskommune er veieier og har myndighet for fylkesveiene i Asker. Ved innspill om trafikksikkerheten på fylkesvei, anbefales det at innbyggere samles om større initiativ, det vil si går sammen om felles innspill fra for eksempel velforening eller skole/FAU. Innspill sendes til fylkeskommunen med Asker kommune på kopi. Asker kommune fører opp innspill om større tiltak, som eksempelvis ønske om gang- og sykkelvei, på kommunens prioriteringsliste for fylkesveitiltak. Alle tiltak på denne listen gis poeng etter kommunens poengsystem for trafikksikkerhet og settes dermed opp i en prioriteringsrekkefølge. Når fylkeskommunen ber om innspill fra kommunen, eksempelvis til sin handlingsplan for samferdsel, melder kommunen inn tiltak etter denne prioriteringen. Kommunens prioriteringsliste for fylkesveitiltak ligger som vedlegg til dette dokumentet. På samme måte som prioriteringslister for tiltak langs kommunal vei, er dette et levende dokument, som endres hele tiden ettersom det kommer flere innspill til.

Akershus har informert Asker om at de i 2024 er i gang med å utarbeide en ny ti-årsplan for trygging av skoleveier i Akershus. De ønsker lokalkunnskap fra kommunene og fra skolene i forhold til dette. Planarbeidet har som mål at minst åtte av ti skolebarn skal gå eller sykle til skolen. Prosjektet ønsker å utarbeide en rapport med prioriteringsgrunnlag. Rapporten skal etter planen ferdigstilles desember 2024. Asker kommune ser dette som en anledning til å melde inn små og store trafikksikkerhetsutfordringer langs fylkesveiene, og da spesielt utfordringer i nærheten av barneskolene.

Private veier: For private veier er det ofte opprettet private veilag som har ansvaret for drift og vedlikehold. Kommunen har ingen ansvar for eksisterende private veier, men spiller en rolle i planleggingsarbeidet av nye områder.

Tilstandsmål i Nasjonal plan for trafikksikkerhet

Innsatsområde 11: Møteulykker og utforkjøringsulykker

- Innen 1/1-2028 skal 60 % av trafikkarbeidet på riksveier med fartsgrense 70 km/t eller høyere foregå på møtefrie veier (1/1-2021 = 53,3 %).
- Det skal gjennom en systematisk tilnærming arbeides for å redusere risikoen for alvorlige utforkjøringsulykker på riksveier og fylkesveier.

6.1.2 Planlegging/ regulering

Når nye områder i kommunen skal utvikles settes det i gang en reguleringsplanprosess. En reguleringsplanprosess kan initieres av kommunen selv eller av private utbyggere. Prosessen innbefatter flere trinn og det er flere som skal få lov til å mene noe om bruken av det nye området, heriblant forskjellige representanter fra kommunen, innbyggerne selv og politikere. Samferdsel og trafikksikkerhet er en viktig del av de fleste reguleringsplaner, da de fleste områder har behov for veiadkomst. Man har en rekke rutiner som skal sikre at trafikksikkerheten ivaretas i disse nye prosjektene.

For å få innsikt i lokale utfordringer og behov involveres alltid innbyggere og lokale interessegrupper. Dette sikres ved varsling av oppstart av reguleringsplanene. Internt i kommunen holdes et internt samrådsmøte for hver reguleringsplan. Til dette møtet inviteres en rekke fagpersoner i kommunen, og hver enkelt får komme med sine innspill til planen. Blant annet inviteres personer med veifaglig bakgrunn, både i forhold til trafikksikkerhet og drift og vedlikehold av veinettet. I tillegg inviteres representant for barn og unge. Man har også en egen arbeidsgruppe som ivaretar universell utforming i planlegging av nye områder, og man har et eget sykkelteam som ivaretar sykkel og gange.

Det settes krav til opparbeidelse av trygg skolevei for alle boligprosjekter over 10 hovedbruksenheter, og det skal gjennomføres en trafikksikkerhetsvurdering av skolevei og nødvendige trafikksikkerhetstiltak før utbygging av boligfelt med 4 eller flere hovedbruksenheter. I tillegg legges det rekkefølgekrav til opparbeidelse av infrastruktur for myke trafikanter der dette er mulig i forbindelse med regulering av både næring og bolig. Vei- og gatenormalen til Asker kommune danner føringene for hvordan det kommunale veinettet til utformes. Eksempelvis sier dokumentet noe om hvor brede veier skal være, når fortauskraav slår inn og hvor brede grøfter langs veiene skal være. Det kan i reguleringsplaner stilles krav til opparbeidelse av gangløsning både langs kommunale veier og langs fylkesveier. Dette er en svært viktig del av kommunens fysiske trafikksikkerhetsarbeid.

6.1.3 Byggeprosjekter

Det pågår til enhver tid mange byggeprosjekter i Asker kommunen, både i regi av kommunen og i regi av andre. Det er utarbeidet en rekke rutiner og prosedyrer for å sikre at prosjektene utføres på en trafikksikker måte, både nasjonale føringene og interne rutiner i kommunen.

Asker kommune mottar søknader om arbeid langs kommunal vei. Her har kommunen mulighet til å stille krav for at trafikksikkerheten skal ivaretas. Spesielt har man fokus på å sikre de myke trafikantene forbi anleggsområder. Man tilstreber at prosjekter i nærheten av barneskolene utføres i skolens sommerferie.

Det utføres også mange byggeprosjekter i regi av Asker kommune. Det er utarbeidet en prosessbeskrivelse for befaringer langs vei, prosjektledere i kommunen har gjennomført arbeidsvarslingskurs og prosjekter gravemeldes og arbeidsvarsles på samme måte som

prosjekter som ikke er i regi av kommunen. Når det gjelder trafikksikkerhet inne på anleggsområdet markeres og driftes anleggsområdet om mulig med adgang forbudt for publikum. Der dette ikke er mulig iverksettes forskjellige typer avbøtende tiltak. Dersom man har et anleggsområde lukket for publikum vil det fortsatt være en trafikksikkerhetsfare for de som arbeider der. For å ivareta trafikksikkerheten inne på et slikt område er det svært viktig å ha tilgang på nok areal, samt tilrettelegge for kompetanse og gode holdninger hos de ansatte. Om mulig forsøker man å rigge anleggsområdene på en slik måte at rygging unngås, blant annet ved bruk av forskjellig inn og utkjøring til anleggsområdet. Noen ganger må størrelsen på kjøretøyene begrenses, hastigheten på anleggskjøretøyene kan logges og det kan leies inn trafikkvakter.

6.1.4 Fysiske trafikksikkerhetstiltak på det kommunale veinettet

Kommunen mottar løpende innspill/ønsker om trafikksikkerhetstiltak fra innbyggere, FAU, velforeninger, veilag, barnehager osv. I forbindelse med kommunesammenslåing i 2020 ba Asker kommune alle barnehager, barne- og ungdomsskoler og velforeninger om å komme med innspill til trafikksikkerhetsarbeidet. I tillegg har kommunen de siste årene gjennomført befaringer med barneskolene både i 2021 og i 2023, for å se på om det er mindre tiltak som kan gjøres for å trygge skoleveiene. Eksempler på trafikksikkerhetsinnspill som kommunen mottar er ønske om lavere fartsgrense, ønske om fartshumper, ønske om gang- og sykkelveier, ønske om belysningstiltak og ønske om bedre bussholdeplasser.

Når kommunen mottar innspill om høy fart, gjennomfører man en fartsmåling for å videre kunne vurdere behov for fartsreducerende tiltak. Kommunen ser til Statens vegvesens håndbok V128 «fartsdempende tiltak», som angir kriterier for når tiltak skal utføres. De typene fartsdempende tiltak som kommunen benytter mest er fartshumper og fartstavler. Tiltak utføres innenfor gjeldende budsjett og man prioriterer veier med høyest trafikkmengde og nærhet til barneskoler først.

Tilstandsmål i Nasjonal plan for trafikksikkerhet

Innsatsområde 1: Fart

Innen 2026 skal 72 % av kjøretøyene overholde fartsgrensen (2021 = 60,1 %).

Resterende trafikksikkerhetsinnspill gjennomgås løpende. Dersom innspillet er i tråd med kommunens vei- og gatenormal blir det satt opp på prioriteringsliste for aktuelle trafikksikkerhetstiltak. Kommunen har en liste for mindre tiltak og en liste for større tiltak. Hvert tiltak på listene gis poeng etter bestemte kriterier. Kriteriene er presentert i tabellen under, jo flere poeng et innspill får jo høyere prioritet får det. Man utfører trafikksikkerhetstiltak ut ifra prioriteringslistene og gjeldende budsjett. Prioriteringslistene er altså «levende» dokumenter som endrer seg hele tiden. For at en kommune skal sertifiseres som Trafikksikker kommune, er det blant annet satt krav om at man jobber etter prioriteringslister.

Poengkriteriene som er presentert under er noe endret fra tidligere, da man har sett behov for det etter sammenslåing av kommunen. De fire nederste punktene er nye fra tidligere.

Kriterie	Poeng	Forklaring
Trafikkmengde (ÅDT)	1-4	Dess mer trafikk langs en vei, dess større anser man trafikksikkerhetsfaren. Det er mulig å oppnå inntil 4 poeng her.
Fart	1-4	Dess høyere fartsgrense på en strekning, dess større anser man trafikksikkerhetsfaren. Det er mulig å oppnå inntil 4 poeng her.
Ulykker	1-4	Registrerte trafikkulykker hentes fra Nasjonal vegdatabank (NVDB). Dess flere trafikkulykker på strekningen, dess større fare anser man at det er. Trafikkulykken må være relevant for tiltaket for å tas med. Her inngår også en faglig vurdering av fare. Det er mulig å oppnå inntil 4 poeng her.
Skolevei	1-4	Det gjøres en grov vurdering av hvor mange barneskoleelever strekningen er viktig for. Dette punktet er tatt med for at områdene tett på barneskolene skal få ekstra prioritet. Det er mulig å oppnå inntil 4 poeng her.
Folkemengde	1-4	Der gjøres en grov vurdering av hvor mange som vil ha nytte av et tiltak på strekningen. Det er mulig å oppnå inntil 4 poeng her.
Spesielle driftsutfordringer	2	Et tiltak kan få poeng dersom det er spesielle utfordringer i forhold til drift. Et eksempel kan være at det er manglende grøfter på strekningen, slik at vannet renner ut i veibanen og gjør det spesielt glatt på vinteren. Det er også vanskelig å få fjernet snøen fra veibanen når man ikke har skikkelige grøfter. Tiltaket gis 2 poeng dersom det er driftsutfordringer som kan løses av prosjektet, ellers 0 poeng.
«Missing link»	2	Dette gjelder kun for store tiltak (fortau/ gang- og sykkelveier). Tiltaket gis 2 poeng dersom strekningen er en manglende bit av et større nett, ellers 0 poeng.
Reguleringsstatus	2	Dette gjelder kun for store tiltak (fortau/ gang- og sykkelveier).

		Tiltaket gis 2 poeng dersom det er en vedtatt reguleringsplan. Dette fordi en reguleringsplan er gyldig i 10 år, og tiltak bør utføres innenfor 10-årsperioden for at man ikke skal måtte regulere på nytt. Det er kostbart og ressurskrevende å regulere.
Utførelse sammen med andre prosjekter		Noen ganger dukker det opp mulighet for å gjøre et tiltak sammen med et annet prosjekt. Eksempelvis blir det mye billigere å bygge et fortau dersom det skal legges vannledninger på den samme strekningen. Samferdsel gjør da en vurdering av om man sparer så mye på å gjøre tiltaket samtidig at man skal fravike fra prioriteringslisten.

Prioriteringslistene for trafikksikkerhetstiltak langs kommunal vei ligger som vedlegg til dette dokumentet. Som nevnt over er prioriteringslistene levende dokumenter som stadig er i endring. Listene som ligger som vedlegg er altså «øyeblikksbilder».

6.1.5 Mikromobilitet

I Asker har man, i likhet med resten av landet, stadig flere elsykler og elsparkesykler. Dette er praktiske fremkomstmidler, som sannsynligvis hjelper oss å nå mål om at flere lar bilen stå, men de utgjør også en risiko, både for brukerne og for resterende trafikantgrupper.

I tillegg til privateide elsparkesykler, har vi i Asker samarbeid med Ruter og Tier om utleie av elsparkesykler og elsykler, med 18 års aldersgrense. Vi har lagt til rette for dedikerte parkeringsplasser. Dette er et tiltak for økt trafikksikkerhet gjennom en ryddig parkering, gjerne utenfor veibanen. Man kan imidlertid ikke pålegge bruk av disse parkeringsplassene, med mindre det foreligger en forskrift. Markedet er usikkert, og et slikt pålegg kan medføre at tilbyderne ikke vil plassere utleiesykler i kommunen. Asker kommune har en løpende oppfølging av behov for forskrift, og har mulighet til å bøtelegge elsparkesykler parkert til hinder for andre.

Som beskrevet i ulykkeskapittelet oppstår det stadig konflikter mellom bilister, syklist, elsparkesyklister og gående. Dette viser et behov for gode veiløsninger der mange trafikanter skal bevege seg samtidig. Et av strategi-punktene fra Temaplan samferdsel og mobilitet er

- *Asker kommune skal tilrettelegge veiene for fremtidens transportløsninger.*

Veksten i elsykler og elsparkesykler, spesielt de privateide, gjør at de «tradisjonelle» veiløsningene ikke nødvendigvis fungerer. Dette er relativt nytt for hele landet og Statens vegvesen arbeider med overordnet regelverk og mulig arealbruk på veiene, for å hensynta mangfoldet i trafikantgrupper. Selv om det er en forholdsvis ny problemstilling, er følgende mulige innfallsvinkler:

- Ifølge Trygg Trafikk ønsker 1 av 2 å forby elsparkesykler på fortauet. Disse må i så fall ut i veibanen. Dette kan oppleves utrygt for mange, spesielt de yngste førerne. Hastigheten på elsparkesyklene er regulert til 20 km/t, mens fartsgrensen i veien er høyere.
- En del steder i landet har man merket opp sykkelfelt i bilveien, noen steder med bruk av farget asfalt. Dette krever at kjøreveien er bred nok til at deler av veien kan settes av til bredt nok areal til sykler, elsykler og elsparkesykler.
- En annen måte å skille trafikantgruppene på er å dele gang- og sykkelarealet i to deler. Da blir det egen sone for gående og egen sone for de som benytter små kjøretøy. En slik løsning krever bredere gang- og sykkelveier enn de vi stort sett har i dag. Langs deler av Bleikerveien, tilknyttet Risenga-området, har man en slik løsning der gående og syklende er separert. Det jobbes med å få på plass tilsvarende løsning på resterende strekning, slik at den blir sammenhengende.
- Rimeligere løsninger kan være å jobbe med veinettet som ligger der. I boligveier kan man vurdere med enveiskjøring og tiltak som reduserer farten, slik at det fremdeles er blandet trafikk – men mer på gåendes og syklendes premisser.
- Trygg Trafikk ønsker å sette ned den generelle fartsgrensen i tettbygde strøk fra 50 til 30. Dette også for å prioritere myke trafikanter.
- Drift og vedlikehold er viktige prioriteringer, da hull i vei, kanter, grus etc. ofte er årsak til ulykkene på elsparkesykler. Tilstrekkelig drift og vedlikehold kommer alle til gode, også de med nedsatt funksjonsevne.

Utfordringene med ulykker og konflikter mellom trafikantgrupper kan ikke alene løses med fysiske tiltak. Trafikantrette tiltak beskrives videre i kapitlene under.

6.1.6 Drift og vedlikehold av det kommunale veinettet

Det er veieier som har ansvaret for å drifte og vedlikeholde veiene. Kommunen har ansvaret for drift og vedlikehold av det kommunale veinettet.

For å ivareta trafikksikkerheten ved drift og vedlikeholdsarbeidet er det utarbeidet rutiner, kriterier og prioriteringer. Disse skal følges når kommunen foretar brøyting, snørydding, vegetasjonsrydding og reparasjon av dekker.

I forvaltning av det kommunale veinettet er skolevei og områdene rundt barneskolene et spesielt fokus. Dersom man har begrensede midler til vedlikeholdsarbeid, vil skoleveiene gjerne bli prioritert for vedlikehold først. Eksempelvis har man i 2023 og 2024 prioritert re-merking av fotgjengerfelt rundt barneskolene, da man ikke har hatt økonomi til å ta hele etterslepet i kommunen.

6.2 Trafikantrettede tiltak

Trafikantrettede tiltak er altså tiltak som retter seg mot trafikantens holdninger, kunnskap og atferd. Det er svært viktig at man i tillegg til å ha fokus på det fysiske veinettet også jobber med tiltak rettet mot trafikantene. Hvordan kan vi få flere til å bruke sykkelhjelme? Hvordan kan vi få flere til å bruke reflekser? Hvordan kan vi bidra til at unge på elsparkesykkel er bedre rustet i trafikken? Hvordan får vi flere til å la bilen stå og heller velge å reise til fots, på sykkel eller kollektivt? Jo færre biler man har på veiene jo lavere er den potensielle trafikksikkerhetsfaren. Og jo flere som holder fokus på veien når de kjører bil jo trygger blir veiene for alle. Kommunen jobber med svært mye når det gjelder trafikantrettede trafikksikkerhetstiltak. Dette avsnittet forsøker å gi en oversikt, men det jobbes sannsynligvis med mye mer innen temaet enn vi har klart å få med her.

6.2.1 Trafikksikker kommune

Trygg Trafikk har utarbeidet verktøyet «Trafikksikker kommune». Trafikksikker kommune er et kvalitetsstempel, for de kommunene som arbeider langsiktig og systematisk med trafikksikkerhet. Å oppnå godkjenning innebærer ikke fravær av trafikkulykker, men at kommunen arbeider målbevisst og helhetlig med trafikksikkerhet.

Denne ordningen hjelper kommunen å få en samlet oversikt over alt trafikksikkerhetsarbeidet som gjøres i kommunen. En «paraply» for trafikksikkerhetsarbeidet. Samtidig får man kartlagt hva som eventuelt mangler eller kan gjøres bedre. I forbindelse med sertifisering av Asker i 2016, oppdaget man eksempelvis at kommunen ikke hadde en samlet policy for reiser i regi av kommunen. Dette dokumentet fikk man da på plass.

For at kommunen skal bli sertifisert som «Trafikksikker kommune» er det satt en rekke krav til dokumentasjon fra de ulike etatene. Kriteriene tar utgangspunkt i lover og forskrifter som kommunen er pålagt å følge, slik at det ikke medfører ekstraarbeid for kommunen, kun en systematisering av trafikksikkerhetsarbeidet.

For å gjøre arbeidet med «Trafikksikker kommune» enklest mulig har Trygg Trafikk utviklet et nettsted: www.trafikksikkerkommune.no. Her finner man oversikt over all dokumentasjon som hver enkelt sektor skal levere. Under følger noen eksempler på kriterier i sertifiseringsordningen:

- Kommunen har forankret ansvaret for trafikksikkerhet hos ordfører og rådmann.
- Kommunen har en trafikksikkerhetsplan.
- Skolen har utarbeidet rutiner for å ivareta sikkerhet på turer til fots, på sykkel, i bil og med kollektivtransport i skolens regi.
- Barnehagen har utarbeidet rutiner for å ivareta sikkerheten på turer til fots, med bil eller kollektivtransport.

Trafikksikker skole og barnehage

Når alle skolene og barnehagene har levert dokumentasjon på at de oppfyller kriteriene i ordningen, vil de bli sertifisert som Trafikksikker skole og trafikksikker barnehage. Hver enkelt skole og barnehage kan da henge opp plakater som et synlig bevis på deres arbeid mot nullvisjonen.

Status i Asker kommune

Status i Asker kommune er at «gamle Asker» før sammenslåing med tidligere Røyken og Hurum var sertifisert «Trafikksikker kommune». Det er behov for en resertifisering med innsending av dokumentasjon fra skolene og barnehagene i gamle Røyken og Hurum for at Asker på ny skal sertifiseres som «Trafikksikker kommune». Godkjenningen varer i tre år. Asker kommune skal jobbe med å re-sertifiseres som trafikksikker kommune, for deretter å re-sertifiseres hvert tredje år.

Trafikksikker kommune – kampanjer

Trygg Trafikk inviterer til en rekke trafikksikkerhetskampanjer, ofte er det to kampanjer i året. Den siste kampanjen Asker kommune har vært med på er kampanjen som setter fokus på at det er tryggest om man rygger inn på parkeringsplassen for så å kjøre ut igjen.

6.2.2 Barn

De minste

Helsestasjonen informerer foreldre om hvordan de minste barna skal sikres korrekt i bil.

For at barnehagene skal bli godkjent som Trafikksikker barnehage skal følgende dokumentasjon være utarbeidet og innsendt Trygg Trafikk:

- Årsplan hvor trafikk er integrert
- Rutiner for turer til fots, med bil eller kollektivtransport
- Oversikt som viser at trafikk er tema på foreldremøter

Dette sikrer at barnehagene har et fokus på trafikksikkerhet.

Barneskoleelever

- Vurdere rett til skoleskyss i henhold til bestemmelser for særlig farlig eller vanskelig skolevei.
- Arbeide for trafikksikre soner rundt skolene, som blant annet innebærer tiltak knyttet til holdninger og adferd til både barn og voksne.
- Re-godkjennes som «Trafikksikker kommune». Noe som innebærer at alle barneskolene sertifiseres som «Trafikksikker skole» og barnehagene sertifiseres som «Trafikksikker barnehage». Videre oppfylle forpliktelsene som inngår i «Trafikksikker kommune»-konseptet for skoler og barnehager.
- Påvirke private skoler til å få godkjenning som Trafikksikker skole.
- Skolene har rutiner for tur og tar opp temaet trafikksikkerhet på foreldremøter.
- Skolene utarbeider trafikkplaner. En trafikkplan er en rutine for trafikkopplæringen ved hvert trinn.
- Skolene retter søkelys på elsparkesykler når det er behov for det.
- Sørge for at ansatte i barnehager og skoler har tilstrekkelig kompetanse for å gjennomføre god trafikkopplæring i tråd med gjeldende rammeverk.
- Skolene tar opp trafikksikkerhet som tema på foreldremøter, og i FAU/SU.
- Ta i bruk læringsressurser om trafikksikkerhet i barnehager og i skoler.
- De skolene som har skoleskyss, har fokus på sikker skoleskyss/ bussveit.
- Kommunen deler ut reflekser på refleksdagen, ofte på en eller flere skoler.
- Det bør vurderes å innføre kurs og holdningskampanjer knyttet til elsparkesykler, som kan tas i bruk av de som fyller 12 år i 6. eller 7.klasse. Foreldre bør også involveres, da mange ikke kjenner til eller følger opp kjøring uten hjem og trimming av elsparkesykler.

Tilstandsmål i Nasjonal plan for trafikksikkerhet

Innsatsområde 5: Barn (0-14 år)

I planperioden 2022-2025 skal det være minst to år uten omkomne barn i trafikken i alderen 0-14 år. I samme periode skal det i gjennomsnitt ikke være mer enn 15 drepte og hardt skadde barn per år.

Nå skal Asker kommune også i gang med hjertesone. Hjertesoneprosjektet beskrives i eget avsnitt under.

6.2.3 Hjertesone

Trygg Trafikk har utarbeidet konseptet Hjertesone. Hjertesone er et prosjekt som har som mål at flere skal gå eller sykle til skolen. Prosjektet skal bidra til at skolen får mindre biltrafikk helt inn til skolen, og til at området nærmest skolen (hjertesonen) er trygg for elever å oppholde seg i. Trygg Trafikk skriver på sine nettsider at når skoleveien er trygg og sikker er det lettere og mer morsomt både å gå og sykle til skolen. I tillegg gir det mosjon, frisk luft og er bra for miljøet.

I prosjektet etablerer man en fysisk sone rundt skolen; ”Hjertesonen”. Innenfor denne sonen skal det helst ikke være trafikk, eventuelt skal det være tydelig for bilistene at de befinner seg innenfor hjertesonen slik at de tilpasser farten og følger ekstra godt med rundt seg. Det settes opp hjertesone-skilter for å synliggjøre for bilistene når de befinner seg innenfor hjertesonen. Barn som kjøres til skolen skal helst settes av i utkant av hjertesonen.

Selv om at en Hjertesone er en fysisk avgrensning rundt skolen, handler prosjektet i hovedsak om atferds- og holdningsskapende tiltak. Trygg Trafikk har listet opp en rekke forslag til tiltak som kan gjøres. Man må for hver enkelt skole velge de tiltakene som man mener passer best. Noen av forslagene fra Trygg Trafikk er:

- *Trafikkopplæring.* Enten opplæring i skolen eller at man oppfordrer foreldre til å gå skoleveien sammen med barna sine.
- *Gågrupper.* Organisering av grupper som går sammen til skolen, foreldrene bytter på å gå sammen med gruppen.
- *Sykkeldag.* Alle barna har sykkel med på skolen, kanskje stimulerer dette til mer bruk av sykkel også på skoleveien.
- *Refleksaksjon.* Kan gjennomføres på forskjellige måter, enten ved utdeling av reflekser eller at man organiserer en form for konkurranse eller telling av reflekser.

Status i Asker kommune

Asker kommune jobber med å få på plass en prosjektgruppe som skal drive hjertesoneprosjekter ved skolene i Asker. Prosjektgruppen består av representanter fra oppvekst, folkehelse og samferdsel. Hjertesoneprosjektet skal drives og koordineres fra oppvekst. Man ser for seg å ta for seg noen skoler om gangen, innføre hjertesone trinnvis ved skolene og til slutt evaluere prosjektet.

Som nevnt i kapittelet om ulykkesstatistikk i Asker øker antallet personskadeulykker nesten proporsjonalt med trafikkmengden. Altså er det viktig å jobbe for å få ned bilantallet rundt skolene. Fysiske tiltak er bra, men man kan ikke bygge seg ut av alle utfordringer.

6.2.4 Ungdom

- Sørge for at unges stemme blir hørt i saker som angår dem. Ungdomsrådet er ungdommenes talerør overfor politikere og beslutningstakere. Ungdomsrådet representerer de unges interesser i kommunen, og kan hjelpe politikerne å forstå hva som er viktig for barn og unge der de bor.
- Ungdomsskolene har fokus på hjelmbruk og bruk av refleks.
- Det bør vurderes å innføre kurs og holdningskampanjer knyttet til elsparkesykler, eventuelt regler for bruk av elsparkesykler i skoletiden (til butikk etc.)

Tilstandsmål i Nasjonal plan for trafikksikkerhet

Innsatsområde 6: Ungdom og unge førere.

I planperioden 2022-2025 skal gjennomsnittlig risiko for bilførere i alderen 18 og 19 år å bli drept eller hardt skadd være 25 % lavere enn gjennomsnittet for årene 2018 og 2019.

6.2.5 Eldre

- Eldrerådet skal forelegges saker som angår eldre i Asker kommune.
- Eldrerådet har mulighet til å ta opp saker på eget initiativ.
- Eldre er spesielt utsatt for fallulykker, her er drift og vedlikehold av gangveier et viktig fokus. Altså at man unngår at det blir for glatt på vinteren og sørger for å tette småhull.
- Det kan vurderes kurs og rådgivning i forhold til valg av elsykkel, og testing under trygge forhold.

6.2.6 Gående og syklende

Kommunen jobber for at flere skal gå og sykle. Dette er et viktig tiltak trafikksikkerhetsmessig, men også viktig for folkehelsen. Kommunen jobber som nevnt kontinuerlig med å få på plass et bedre gang- og sykkelnett. Det gjøres i tillegg flere tiltak rettet mot den enkelte for å stimulere til at flere går og sykler:

- Årlig sette søkelys på betydningen av at syklister og fotgjengere bruker personlig sikkerhetsutstyr i trafikken, eksempelvis sykkelhjelmer og reflekser. Refleksdagen har tradisjonelt blitt benyttet for å sette fokus på bruk av reflekser.
- Piggdekk-kampanje for innbyggere: Innbyggere kan melde seg på kampanje hver høst, og får 1000 kr i avslag på kjøp og montering av piggdekk på sykkelen.
- Jobbe med å få sammenhengende systemer for syklende slik at det skal være enkelt, trygt og raskt å komme seg fram med sykkel.
- Legge til rette for trygg sykkelparkering: Vi har to sykkelhoteller (Asker stasjon og Gullhella stasjon), og sykkelstasjon på noen idrettsanlegg. Det vurderes hele tiden behovet for å etablere mer eller tryggere sykkelparkering.
- Jobbe for økt sykkelinteresse hos barn og unge: For eksempel Transmatorn (sykkelpark i Heggedal) fungerer som trafikkopplæring og kan gjøre barna tryggere på å sykle. Kommunen har også bidratt til pumptrack et par steder.
- Kommunen har investert i og montert gang og sykkel-tellere for å få bedre oversikt på utviklingen.
- Kommunen samarbeider med leverandør av elsparkesykler, for at innbyggerne skal ha dette som tilbud. Kommunen ønsker å se mikromobilitet i sammenheng med kollektivtransport, slik at det blir enda enklere å la bilen stå.
- De fleste idrettslag i Asker samarbeider rundt samkjøring til arrangement (kamper, cuper etc.). Få idrettslag har sykkelkampanjer, men mange legger til rette for sykkelparkering.
- Idrettsrådet og kommunen (Miljø og samferdsel) har et pågående klimasatsprosjekt der ett av fire mål er å redusere bilbruk til trening og arrangement.

Tilstandsmål i Nasjonal plan for trafikksikkerhet

Innsatsområde 8: Gående og syklende

I planperioden 2022-2025 skal gjennomsnittlig risiko for:

- Fotgjengere å bli drept eller hardt skadd være 25 prosent lavere enn i årene 2018 og 2019 (per gåkm).
- Syklister å bli drept eller hardt skadd være 25 prosent lavere enn i årene 2018 og 2019 (per sykkelkm).

Innen 2026 skal:

- 75 % av syklister bruke sykkelhjelmer (2019 = 65,9 prosent).
- 53 % av fotgjengerne bruke reflekser på belyst vei i mørke (2021 = 46 %).

6.2.7 Mikromobilitet

Økningen i popularitet de siste årene, fører til nye behov til trafikanterrettede tiltak.

- Kommunen må orientere seg i muligheter og behov. Det skjer mye på nasjonalt nivå, og Trygg trafikk, Statens vegvesen m.fl kan komme med oppdaterte anbefalinger om trafikanterrettede tiltak.
- Som beskrevet i kapitler for barn og unge, så bør skoler søke råd og sette fokus på elsparkesykler. Foreldre må oppfordres til å følge opp egne barn i større grad enn mange gjør.
- Det kan kjøres kurs i el-sykkelskjøring, teori og praksis.
- Kommunen må følge utviklingen i utleiesparkesykler tett, og vurdere å utarbeide lokalt regelverk.

6.2.8 Kollektivtilbud

I Asker kommune er det i hovedsak tog og buss som er stammen i kollektivtrafikken. I tillegg er det en ferge mellom Vollen/Slemmestad i Asker til Aker Brygge i Oslo. For å oppnå nullvekst i biltrafikken, som er mål i Asker nord, er det viktig at kollektivtilbudet og gang- og sykkelnettet oppfattes trygt og praktisk.

En folkehelseundersøkelse fra 2021 viste at gjennomsnittlig for Asker var det 65,2 % som svarte god/svært god på spørsmålet «Opplever du at offentlig transport er lett tilgjengelig?» De som var mest fornøyd med offentlig transport, var de som bor i sentrumskjernen, hvor 92,5 % svarte god/svært god. Minst fornøyd var beboerne på Tofte, hvor 9,9 % svarte god/svært god, mens 72,5 % svarte dårlig/svært dårlig på spørsmålet. Medvirkning i forbindelse med Temaplan fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv 2021 - 2033, avdekket også et stort behov for bedre kollektivtransport, spesielt i Asker sør. Barn og unge har skoletransport, men det er dårlig kollektivtilbud på ettermiddag og kveldstid. Dette gjør at mange ikke kommer seg til fritidsaktiviteter, og er avhengig av at foreldre/foresatte kjører.

Akershus fylkeskommune er ansvarlig for kollektivtransport (drift og investering). Ruter planlegger, samordner, bestiller og markedsfører kollektivtrafikken i Asker på oppdrag fra fylkeskommunen. Bane Nor er ansvarlig for infrastrukturen langs jernbanene, mens VY og flere private aktører er ansvarlige for tog og godstrafikk etter konkurranse. VY er operatør for de fleste rutene som betjener stasjoner i Asker.

6.2.9 Ansatte i Asker kommune

Det er 7-8000 ansatte i Asker kommune, i skoler, barnehager, renhold, forvaltning, planlegging med mer. Dette er en betydelig andel av kommunens omtrent 100 000 innbyggere. Å jobbe for at ansatte har gode holdninger, kunnskap og atferd i forhold til trafikksikkerhet betyr altså mye.

- «Grønn reiseavtale» for ansatte: Ansatte i Asker kommune får kompensasjon for å la være å kjøre bil til jobb, men heller sykle, gå eller reise kollektivt.
- Leasing av elsykler for ansatte: Ansatte har mulighet til å inngå leasingavtale av elsykkel, med månedlig lønnstrekk.
- I retningslinjene for tjenestereiser, uttrykkes en tydelig forventning om at alle kommunens ansatte bruker sikkerhetsbelte ved transport i tjeneste. Dette gjelder bil, buss og veigående anleggsmaskiner.
- I retningslinjene for tjenestereiser, uttrykke en tydelig forventning om at alle kommunens ansatte i minst mulig grad bruker utstyr som tar oppmerksomheten fra føreren. Om dette er nødvendig skal det brukes godkjent fastmontert utstyr og handsfree.
- Ved inngåelse av avtaler/anbud stille krav til trafikksikkerhet.
- Henting av avfall ved skoler og barnehager skal ikke utføres mellom klokken 7 og 9.

- Ved henting av avfall generelt i kommunen: Rygging tillates ikke ved etablering av nye standplasser. Det gjennomføres årlig en risikokartlegging av risikofylte stoppepunkter, og man jobber for å finne nye løsninger ved standplasser som medfører risikofylt kjøring.
- På kommunens gjenvinningsstasjoner oppfordrer man til lav fart og enveiskjøring i publikumsområdet, man kjører minst mulig maskiner i publikumsområdet og man oppfordrer til at barn under 12 år skal bli sittende i bilen.

7. ØKONOMI

For å få realisert trafikksikkerhetstiltak langs kommunal vei ligger det inne en fast årlig bevilgning. Samferdsel utfører mindre og mellomstore prosjekter innenfor denne bevilgningen. Sekkeposten kan også benyttes til å få gjennomført reguleringsplaner for større prosjekter.

Enkelte prosjekter er såpass store at den faste bevilgningen ikke er tilstrekkelig. Da vil samferdsel legge frem en politisk sak for å presentere det aktuelle prosjektet og be om ekstra bevilgning for å kunne få det gjennomført.

I tillegg finnes det forskjellige støtteordninger som man kan søke på for å få midler til trafikksikkerhetstiltak langs kommunal vei. Asker kommune søker økonomisk støtte til tiltak når det er mulighet for det. I 2024 har Asker fått tilsagn om til sammen 800 000 kroner til trafikksikkerhetsarbeidet, fra fylkeskommunen og Statens vegvesen.

8. EVALUERING, RULLERING

Trafikksikkerhetsplanen gjelder for fire år om gangen. Når det skal utarbeides en ny plan skal det gjennomføres en høringsrunde for å få inn nye innspill til trafikksikkerhetsarbeidet.

Det rapporteres årlig til utvalg for samfunnstjenester om status i trafikksikkerhetsarbeidet.

9. KILDER

FNs bærekraftsmål (Fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal)

Meld. St. 20 (2020-2021) Nasjonal transpostplan 2022-2033 (NTP)

Meld. St. 40 (2015-2016) Trafikksikkerhetsarbeidet – samordning og organisering

Statens vegvesen: Nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet på veg 2022-2025

Statens vegvesen: Trafikkulykkeregisteret

TØI rapport 1844/2021: Trafikksikkerhet for syklister og fotgjengere, Torkel Bjørnskau

TØI rapport 1960/2023: Trafikksikkerhetseffekter av mikromobilitet, Alena Katharina Høye

Trygg Trafikk: [Elsparkesykkel – kun 1 av 10 bruker hjelm hver gang](#), 2022

Trygg Trafikk: [For høyt konfliktnivå på norske veier](#), 2022

Trygg Trafikk: [Elsykkel](#)

Trygg Trafikk: [Råd til skoler om el-sparkesykkel](#)

10. VEDLEGG

Vedlegg 1: Prioriteringsliste fysiske tiltak. Mindre kommunale tiltak.

Vedlegg 2: Prioriteringsliste fysiske tiltak. Større kommunale tiltak.

Vedlegg 3: Prioriteringsliste fysiske tiltak langs fylkesvei.

Innspill trafiksikkerhetstiltak. Enkle tiltak.

Asker kommune

	Tiltak som ivaretas i et annet prosjekt
	Prosjekt pågår

Skolekrets	Hvor	Hva	Innspill fra	Samlet prioritering
Sætre	Fransåsveien	Denne veien er veldig smal og bratt. I tillegg meget glatt og dårlig brøytet om vinteren. Den er også dårlig ryddet i vekstsesongen. Dette er en av hovedveiene for barn som går til og fra områdene rundt Plassen og Skatvedfeltet. Kantrydding, strøing, salting, speil.	FAU (2019)	17
Drengsrud	Gamle Drammensvei	Biler sklir på vinteren. Mye trafikk og mye folk. Burde vært gangvei, men vanskelig å få til pga plassmangel. Kan man gjøre mindre tiltak?	Kommunen (2023)	17
Hagaøkka	Borgenveien	Ved rundkjøringen i Drammensveien. Dårlig belysning i overgangsfelt.	FAU (2019)	15
Slemmestad	Eternitveien	Sette ned fartsgrense. Stramme inn krysset. Mye tungtrafikk forbi barnehage.	Bhg(2023)	14
Mellom-Nes	Nesveien	Fra krysset mellom Nesveien og Nesbruveien frem til Mellom-Nes skole. Uoversiktlig. Ønsker bedre belysning.	FAU (2019)	12
Hofstad	Reistadjordet	Bro over E18 i Reistadjordet. Høy asfaltkant som elevene "sklir av" på vintersid ved dårlig brøyting. Bør merkes bedre.	FAU (2019)	12
Hvalstad	Brusetfaret	Opparbeide regulert gsv, det er kun asfalt og belysning som mangler. Billig tiltak. Missing link.		12
Hofstad	Sti	Oppgradere sti til gangvei over Hofstad gård	FAU	12
Vetretre	Skytterveien	Høy fart hos syklister på gang/sykelsti. Mange foresatte som slipper av barn neders i Skytterveien som skaper kø og manglende oversikt. Ønske om å markere sykkelstien. Tydelig skilting av skolevei. Lage bedre veikulder/ lomme nederst i Skytterveien som kan brukes som droppunkt for foresatte.	FAU (2019)	12
Spikkestad	Spikkestadveien	Betongautovern langs Spikkestadveien hindrer sikt i avkjøringer. Utkjøring fra Nordre Bølstadvei, Erik Hansensvei og kanskje Bølstadveien.	Beboer(2021)	12
Frydenlund	Astrid Skares Vei	Dårlig belysning ved overganger/ kryss.	FAU (2019)	11
Hyggen	Hyggenveien	Langs Hyggenveien, ved elven sørover fra Hesthagan. Her er det bratt ned ved siden av veien. Ønske om autovern.	FAU(2018)	11
Arnestad	Håkavikveien	Første overgangsfelt når man svinger av fra Slemmestadveien kommer brått på. Det kjøres fort helt bort til skolen. Ofte stopper ikke bilene for de kryssende. Ønskelig med tydeliggjøring av krysssted og nedsatt fart og tydeligere skilting av fartsgrense. Det foreslås skilt med lys som blinker ved skolestart/ slutt.	FAU (2019)	11
Spikkestad	Spikkestadveien	Utflytende parkeringsareal utenfor nr 124. Bør lage til grøft eller fortaulsøsning for å snevre inn avkjøring til tomt.	JK(2021)	11
Rønningen	Trettestykket	Kryss med Borgenveien er uoversiktlig. Ønske om øy i krysset slik det var før, for bedre ruting av bilene.	FAU (2019) Vel (2019)	11

Innspill trafiksikkerhetstiltak. Enkle tiltak.

Asker kommune

Rønningen	Trettestykket	Forbi Rønningen skole. Spesielt bussene skaper farlige situasjoner på vinteren. Det er glatt og trangt og de kjører delvis på fortauet. Ønske om veiskille/gjerde mellom fortau og vei, evt humper.	FAU (2019)	11
Hofstad	Undelstadveien	Krysset med Hagaveien. Farlig for barn å krysse her, de krysser skrått over krysset. Ønske om overgangsfelt.		11
Torvbråten	Eikeleina	Mangler skikkelig snuplass i enden av veien. Det er tegnet inn en snuplass på andre siden som ikke er leget til som en snuplass, men ser ut som en del av gårdsplassen til naboen. Store kjøretøy får ikke snudd og må rygge i veien	Beboer (2019)	11
Midtbygda	Bråsetveien	Ved Bråset bo- og omsorgsenter. Rullestolbrukere trenger å komme seg fra senteret til nabobygget hver dag, de må krysse Bråsetveien to ganger, uten gangfelt. Ønske om kobling i bakkant (gsv). Den er regulert (men noen mangler ved reg.plan) Eventuelt ønskes to overgangsfelt.	Spl(2023)	10
Vettre	Aspelundfaret	Fra nedkjøringen til undergangen ved Skytterveien og bort til Vетtre skole. Veien deles av bilister og myke. Høy fart for syklende. Ønsker humper, tydeligere skilting av fartsgrense og skilte skolevei. Markere sykkelfelt, sette opp bom som senker hastigheten til syklist i undergangen.	FAU (2019)	10
Midtbygda	Bråsetveien	Krysset mellom Heggumbakken, Bråsetveien og Spikkestadveien. Ønsker gangfelt. Høy fart.	Beboer (2019)	10
Spikkestad	Bølstadveien	Endring i kryss. Ved nr 35. Lang og uoversiktlig kryssing ved Bølstadjordet. Opparbeide i henhold til reguleringsplanen her.	Beboer(2021)	10
Frydenlund	Follestadveien	Fra Hurumveien til Bergveien. 80 eiendommer langs vei, alle barn som skal ta buss må gå langs en slette med 60 km/t. De ønsker lavere fartsgrense.	Vel(2018)	10
Spikkestad	Industriveien	Overgangsfeltet ved Spikkestadveien er veldig utflytende, dårlig merket og dårlig belyst.	Vel (2019)	10
Rønningen	Rønningen skole	Parkeringsplassen på Rønningen skole. Mye trafikk ved levering på morgenen. Skaper farlige situasjoner for de myke. Lage en av-/påstigningslomme i nærheten av skolen slik at foreldre ikke kjører på skolens p-plass.	FAU (2019)	10
Tofte	Skoglundveien	Ønsker bedre belysning.	Beboer(2018)	10
Midtbygda	Spikkestadveien	Uoversiktlig kryssing av Spikkestadveien fra Heggveien til Kiwi Røyken.	FAU (2019)	10
Hofstad	Undelstad terrasse	Der Jørgensløkka munner ut i Undelstad terrasse og krysset mellom Undelstadveien x Undelstad terrasse. Her stopper bussen i veibanen og hindrer dermed morgentrafikken spesielt. Dette skaper farlige forbikjøringer. Ønske om bedre bussholdeplass.	Vel (2019)	10
Arnestad	Øgårdveien	Ønske om enkelt rekkverk langs bratt gangvei, fordi det er utrygt å gå der på vinteren når det er glatt.	Beboer(2022)	9
Arnestad	Arnestadveien	Privat vei (tror NML drifter) ved undergang ved Stordammen skole. Skolen ønsker, belysning, oppmerking, skilting. Syklist kommer raskt ut fra undergangen ut i kjøreveien.	Skole(2021)	9

Innspill trafikksikkerhetstiltak. Enkle tiltak.

Asker kommune

Mellom-Nes	Nesbukta	Mye trafikk i en liten stikkvei med både ungdomsskole, barnehage og Steiner barneskolen. I disse dager ferdigstilles det også 30 rekkehus innerst i veien, noe som vil medføre ytterligere trafikkbelastning. Begrense trafikken med tilpasning for å slippe skolebarn av ved plantasjen.	FAU (2019)	9
Slemmestad	Odalsveien	Utbedre krysset Odalsveien x Kirkealleen.	Skole(2021)	9
Nærnes	Sokkabekkveien	Høy fart inn til skolen. Noen kjører ulovlig på gangveien bak bhg. Kaos og trafikk inn mot skolen. Ønske om fartsreducerende tiltak. Stenge av gangvei med bom. Bedre veier og oppmerking inn til skolen.	Beboer (2019)	9
Spikkestad	Spikkestadveien	Ønske om overgangsfelt fra Bølsta Terrasse til bussholdeplass.	Beboer (2019)	9
Slemmestad	Sti (Ødegårdslia til Odalsveien)	Dette er skolevei for mange. Her er det regulert gsv. Stien er på det bratteste 18 %. Derfor vanskelig å anlegge gsv. Kanskje trapp, eller bare gruse opp stien?		9
Slemmestad	Heimansstubben	Bygge gangveistubb fra Heimansåsen til Heimansbakken.	Beboer (2019)	8
Hagaløkka	Huldreveien (gangvei mot Hagaløkkveien)	Veibelysningen er per i dag lite tilfredstillende. Avstanden mellom lysstolper er alt for stor. Området oppleves som mørkt og utrivelig. Mindre avstand mellom stolpene, lavere stoler og/eller sterkere lyskilder bør vurderes.	Vel(2019)	8
Nærnes	Sokkabekkveien	Uoversiktlig kryssing ved Sokkafaret. Ønske om humper og overgangsfelt.	Vel(2018)	8
Drengsrud	Solbråveien	Mangler fortau mellom nr. 22 og 32.	Beboer (2019)	8
Spikkestad	Spikkestadveien	Kryssing over Spikkestadveien ved Bitehagen. Høy fart og dårlig kryssing. Ønske om opphøyd gangfelt og 40 km/t.	Beboer(2016) Skole(2021)	8
Spikkestad	Spikkestadveien	Ønske om kryssingspunkt ved Bjørkeliveien. Kryssing til bussholdeplass.	Vel(2016)	8
Nesøya	Vendla	Svingen fra Kolleveien og inn på Vendela sørover er farlig. Veien er uoversiktlig, smal og trafikk i begge retninger. Ønske om enveiskjøring, fortau eller 20 km/t.	Vel (2019)	8
Nesøya	Vestre vei	Ønske om gangfelt i krysset Vestre vei/Tjernerveien. Det er fartshump der i dag. Mulig å merke denne og sette opp skilter? Kanskje også belysningspunkt.	Beboer (2020)	8
Nesøya	Tverråsen	Foreldre benytter veien til å sette av barna til skolen på morgenen. Ikke tilrettelagt for dette og det blir kaos. De snur over fotgjengerfelter. Vi har tidligere satt opp parkeringsforbud for å hindre dette, men ikke blitt bedre.	Skole(2024)	8
Slemmestad	Boligveien	Høy hastighet og utrygge situasjoner når barn hentes/leveres på skole/SFO. Lage en løsning hvor barn blir sluppet av ved kirke/rortunet og foran Sekkefabrikken i hver enda av veien. Evt fartshumper.	Beboer (2019)	7
Midtbygda	Bråsetveien	Ved Røyken bhg. Usikker kryssing av veien til fortau.	Beboer (2019)	7

Innspill trafiksikkerhetstiltak. Enkle tiltak.

Asker kommune

Spikkestad	Bølstadveien	Kryss med Søndre Bølstad vei. Manglende markering av kryssing.	Beboer (2019)	7
Sætre	Engeneveien	Ved Sætre skole. Dårlig belysning. Skilte lavere fart, humper. P-forbud langs veien.	Beboer(2018) FAU(2019)	7
Frydenlund	Frydenlund skole	Dropsoner for smal, kommer ikke forbi biler som står stille.	Forelder (2022)	7
Midtbugda	Heggumbakken	Mye trafikk. Høy fart oppover og vanskelig å stoppe nedover om vinteren. Ønske om å skilte gjennomkjøring forbudt mellom Bråsetveien og Jakslandveien. Evt et fysisk skille på nedsiden av Søndre Heggum.	Vel (2019)	7
Hofstad	Reistadjordet	Fotgjengerfelt ender rett ut i den ene delen av Reistadlia som splittes forbi treet.	Kommunen (2022)	7
Hvalstad	Solstadlia	Skilting av gangvei midtre del av Solstadlia, i henhold til reguleringsplanen. Eventuelt med bom.	Beboer (2021)	7
Drengsrud	Solvangveien	Siste del av veien opp mot skolen er smal. Mange kjørende og gående på vei opp og ned her. Kaos og glatt på vinteren. Skolen ber foreldre om å ikke kjøre barna opp, men det gjøres likevel. Nødvendig med en form for avkjøring som det er i nedre del av bakken.	FAU (2019)	7
Drengsrud	Dælifaret	Oppbygging av regulert gangvei, i enden av Dælifaret til Solvangveien	2021	6
Hvalstad	Hvalstadåsen	Utrygg skolevei.	Beboer (2019)	6
Nesøya	Myrveien	Kryss med Halsåsen. Farlig utkjøring.	FAU (2019)	6
Hvalstad	Nye Vakåsvei	Gangveien fra Nye Vakåsvei til Slemmestadveien mangler belysning	Beboer (2021)	6
Spikkestad	Ovnerudveien	Ønske om belysning.	Beboer (2019)	6
Slemmestad	Sti (Nyveien 43 - Bekkeliveien)	Gruset sti, glatt på vinteren. Ønsker trapp, evt kanskje gjøre noe med vannavrenning eller taurekkverk.	Beboer(2021)	6
Vardåsen	Torsløkka	Ønske om opphøyd gangfelt med platåelementer i krysset Oppsjømarka, slik som i krysset til Oppsjøsvingen. Befaring med blind person m/førerhund synliggjorde behovet for bedre ledelinje	Beboer (2022)	6
Blakstad	Gullhellaveien	Fra krysset med Korpåsen og Korpefaret og ned til Gullhellastasjon. Manglende gangløsning.	Barnehage (2019)	5
Spikkestad	Bjønndalslia	Belysning langs gangvei som går parallellt med Bjønndalslia	FAU (2022)	4
Frydenlund	Frøtvedtåsen	Ønske om overgangsfelt ved Frøtvedtstubben.	Vel(2018)	4
Sydslogen	Frøyas vei	Gang- og sykkelveien i Frøyasvei ned fra Torsvei. Biler kjører her for å lettere komme seg inn i garasjen istedenfor å benytte seg av passasjen mellom garasjene. Øverst i svingen ned mot gsv er det en høy hekk som gir dårlig sikt.	Beboer (2019)	4
Rønningen	Gangvei mellom Trettestykket-Tyrhansveien	Bom øverst i gangveien "ute av drift". Melder om ca 2 feilkjøringer i året, fre nedsiden. Bør bom flyttes til nederst i veien?	Beboer (2024)	4

Innspill trafikksikkerhetstiltak. Store tiltak.

Asker kommune

	Tiltak som ivaretas i et annet prosjekt
	Pågående prosjekt

Skolekrets	Hvor	Hva	Innspill fra	Status	Samlet prioritering
Hagaløkka	Sti (Drengsrudveien - idrettsbaner)	Opparbeide sti til gsv. Skolevei til Hagaløkka og til Asker international school. Nå må de gå langs Drammensveien og Borgeneveien der det er svært mye som skjer.			17
Hyggen	Hyggenveien	Bussholdeplass og gangløsning fra Bakkekroken til Gamleveien.	Beboer(2019)	Prosjektert.	16
Slemmestad	Nyveien	Manglende gangløsning.	Beboer(2016) Beboer(2016) Beboer(2017)	Reguleringsplan startet opp 2023	16
Torvbråten	Østskogveien	Manglende gangløsning.	Beboer(2016)	Ferdig regulert	16
Hagaløkka	Borgeneveien	Fra Vardefaret til Drammensveien. Ønske om gangvei eller autovern.	Beboer(2023)		15
Sætre	Fransåsveien	Veien opp fra Sætre nærsenter til Plassen og videre opp til Skatvedt. Smalt og bratt. Glatt og dårlig brøytet på vinter. Dårlig sikt i sommerhalvåret. Kantrydding, strøing, salting, speil ved utkjøringer.	FAU(2019)	Reguleringsplan startet opp 2023	15
Hofstad	Hofstadgata (Hønsveien)	Fra Høn stasjon til Hofstad skole. Smal, dårlig sikt, ingen gangløsning, all trafikk går her og gjennomkjøringsforbud på Hønsveien (der det er mer oversiktlig). Kanskje bedre å ha trafikk gjennom Hønsveien og samtidig bygge gangløsning langs Hønsveien?	Beboer (2019)	Reguleringsplan igangsatt	15
Nesøya	Nesøyeveien	For smalt fortau på gangvei-bro. Skummelt å gå langs fortauet. Biler tett på og mye trafikk.	Beboer	Planlegges	15
Sætre	Sti (Skatvedtfeltet - Sætre ungdomsskole)	Bygge gsv fra Skatvedtfeltet til Bjørndalen	Beboer (2016)		15
Mellom-Nes	Nesveien	Behov for gangløsning ut ifra trafikkmengde. Fortau på strekning fra krysset med Breivikveien opp til Granveien, forbi skolen. Avslipping av elever ved skolen?	Skole(2021)		14
Slemmestad	Eternittveien	Manglende gangløsning. Mye tungtrafikk forbi barnehage.	Beboer(2016)		13
Mellom-Nes	Grønsundveien	Behov for gangløsning ut ifra trafikkmengden. Kunne være naturlig med gangløsning frem til Breiviklia.	FAU (2019)		12
Mellom-Nes	Nesåsen	Behov for gangløsning ut ifra trafikkmengden. Kunne være naturlig å forlenge fortau frem til Granveien.	FAU (2019)		12
Midtbygda	Hurumveien	Manglende gangløsning langs kommunal del av Hurumveien. Nordover fra rundkjøringen med Fv11. Dårlig standard på bussholdeplasser.	Vel(2016)		11
Vettre	Krillåsveien	Fortau	Beboer (2021)		11

Innspill trafikksikkerhetstiltak. Store tiltak.

Asker kommune

Sydsbogen	Sti (Fossumveien - Sydsbogen skole)	Manglende løsning for skolebarna. Ruste opp gangsti slik at barna kan gå til skolen hele året på en vei med lite belastning. Alternativet er å gå Bøveien, som det ikke er gangvei ved, og som er svingete og utrygg, særlig om vinteren.	Beboer(2019)	11
Spikkestad	Spikkestadveien	Ønske om gangløsning på nordsiden av Spikkestadveien igjennom sentrum.	Beboer (2019)	10
Sætre	Søndre Sætrevei	Manglende gangløsning fra Smedbakken til fotballbanen (Sletta).	FAU (2019)	10
Hofstad	Undelstadveien	Ønske om fortau fra nr 73 til nr 86.	Vel (2019)	10
Hvalstad	Vakåsveien	Fortau	Vi henger oss på prosjekt initiert av VA. Billigere for oss å utføre det nå enn senere.	10
Frydenlund	Astrid Skares vei	Skolen ønsker droppsone litt unna skolen.	Skole(2021)	9
Jansløykka	Hønsveien	Fra kryss med Haugboveien og sørover. Uoversiktlig sving for gående og syklende. Ønske om fortau på høyre side langs veien.	Beboer (2019)	9
Jansløykka	Jansløykka skole	Parkeringsplassen på Jansløykka skole er uoversiktlig, trafikkfarlig og trang med parkeringsplasser på begge sider av "rundkjøringen" som brukes til droppsone, i tillegg til vareleveranser, skoleskys og busser til fotball-SFO. Det foreslås fra FAU å fjerne tomannsboligen og etablere p-plass der, slik at dagens rundkjøring benyttes til avslippsoner, med lomme for skoleskys og vareleveranser.	FAU (2019)	9
Spikkestad	Sogneprest Holts vei	For liten kiss n ride ved Spikkestad barneskole. Det står kø nedover Kunnskapsveien på morgenen. FAU foreslår ekstra kiss n ride lenger unna skolen.	FAU(2018)	9
Nærnes	Sokkabeikkveien	Ønske om droppsone ved skolen.	Skole(2021)	9
Jansløykka	Solvangveien	Mangler fortau siste del opp til ungdomsskolen	Skole(2024)	9
Spikkestad	Spikkestadveien	Manglende gangløsning fra Høyenhall til Heggveien	Offentlig(2016)	9
Hyggen	Sti (Gamleveien - Hyggenveien)	Dårlige stier som brukes som skoleveier.	FAU(2018)	9
Sætre	Søndre Sætrevei	Krysset mellom Søndre Sætrevei x Verpenveien x Storsandveien. Utbedre og lage busslommer. Bedre belysning og gangløsning til fotballbanen. Oppgradere sti til gsv. Uoversiktlig trafikkbilde (skarp sving), barna må krysse veien retning Storsand. Ikke skiltet busstopp.	FAU (2019)	9
Spikkestad	Aspelundstien	Mye løsmasse i stien er vasket bort, risiko for fallskader. Manglende belysning. Lage trapp i de bratteste partiene. Fulle på med løsmasse der denne er vasket bort. Sette opp enkel belysning.	FAU(2019)	8

Innspill trafikksikkerhetstiltak. Store tiltak.

Asker kommune

Billingsstad	Bekkeveien	Veien brukes som gjennomkjøringsvei og er for smal for trafikkmengden. Breddeutvide veien.	Vel (2019)	8
Solberg	Heggedalsveien	For liten droppsonne ved Solberg skole. Utbedre droppsonene, fortau med belysning langs vei ned til skolen.		8
Mellom-Nes	Sti (I enden av Bloksbergbukta)	2 stier. Ønske om å oppgradere til gsv. Eventuelt enklere tiltak: gruse, rekkverk, strøkasser	Vel(2023)	8
Sætre	Åsveien	Manglende gangløsning fra fv 289 til "Jobbhuset".	Beboer(2017)	8
Midtbygda	Jakslandveien	Mangler gangløsning.	Offentlig(2016) Offentlig(2017)	7
Nesøya	Myrveien	Fortau langs Myrveien	2021	7
Midtbygda	Mølleveien	Manglende gangløsning fra Vangsveien til krysset med Underlandsveien	Beboer (2021)	7
Spikkestad	Sogneprest Holtsvei	Soneprest Holts vei ved Gullaugkleiva og ned mot Spikkestad. Ønske om gangvei og belysning.	Beboer (2019)	7
Hofstad	Hvalsveien	Fra Slemmestadveien og opp til barnehagens P-plass. Smal og glatt om vinteren, utforkjøringer om vinteren. Bhg ønsker: Vei ned fra p-plassen over jordet nedenfor parkeringen på den eksisterende kjerreveien, som lages enveiskjørt ned til Hvalstrandveien. Hvalsveien bør også lages enveiskjørt opp til barnehagen. Alternativt må det etableres en p-plass nede ved Slemmestadveien med ny gangveitrase opp til barnehagen	Barnehage (2019)	6
Vettre	Åbyfaret	Åbyfaret, siste strekning inn til Barnehagen mangler fortau.	Barnehage (2019)	5

Prioriteringsliste trafikksikkerhet fylkesvei

Hvor	Hva	Innspill fra	Kommentar	Store/ enkle tiltak	Samlet prioritering
Drammensveien	Gang- og sykkelvei fra Engelsrud terrasse til Liers grense. Også etablering av skikkelige bussholdeplasser på strekningen. Samarbeid med Buskerud for å koble seg på eksisterende gsv langs Drammensveien i Lier.		Tiltaket er regulert i 2018	Store	18
Røykenveien	Lyskrysset ved Heggedal skole. Opplevs utrygt og uoversiktlig. Elever må følges over veien her i dag. Ønske om utbedring av lysreguleringen, eventuelt nedsatt fartsgrense og humper. Gjelder både kryssing over Røykenveien og over Heggedalsveien inntil Røykenveien.	FAU (2019)	Fylket har informert om at fartsgrensen skal senkes, men uten at det etableres fartsreducerende tiltak.	Store	17
Drammensveien	Det føles utrygt å gå langs fylkesveien her. Vi foreslår tiltak: høyere kantsteinsvis fra Drammensveien 976 til gbnr 92/482			Enkle	17
Bleikerveien	Separere gående og syklende mellom Røykenveien og Askerhallen.			Store	16
Fekjan	Fra rundkjøringen ved Holmen og frem til Nesbru busstopp. Skille gående og syklende.	FAU (2019)		Store	16
Sundbyveien	Fra Lyngveien til eksisterende GS-vei på Mobergtoppen. Ønske om GS-vei	FAU(2016)	Reguleringsplan under behandling hos kommunen.	Store	16
Bøveien	Fra Odinsvei til Slemmestadveien. Gang- og sykkelvei.	Beboer(2016) Beboer (2017) Beboer (2019)	Pågående reguleringsplanprosess. Statens vegvesen startet opp prosjekt i 2018.	Store	16
Drammensveien	Bakketopp med motlys (ved lav sol). Stor hastighet og kryss samme sted. Vanskelig å se fotgjengere. Ved Måsan busstopp.	FAU (2019)		Enkle	15
Hurumveien	Fra Ivers vei til gangvei langs Nordre Sætrevei. Gang- og sykkelvei	Beboer(2019)		Store	15
Vollenveien	Fra Gislehellingsa til Yggesetveien. Manglende fortau. Veldig utrygt å gå/sykle fra Vollen til Heggedal	FAU (2019)	Kommunen regulerer strekningen. Kommunen bygger i tillegg gangløsning langs Vollenveien fra Røykenveien til Yggesetveien.	Store	15
Fekjan	Uoversiktlig og bred avkjøring i krysset Fekjan x Holmenåsen. Trekke grønttrabatt lenger mot krysset.	2021		Enkle	14
Slemmestadveien	Fra Bødalen til Slemmestad. Oppgradere fortau til gang- og sykkelvei.	Beboer (2019) FAU(2016)		Store	14
Åsheimveien	Åsheimveien forbi Steinerskolen (hele 50-sonen). Sette ned farten til 40 km/t, samt fartsdumper og fartsmålere på deler av strekningen	FAU(2016) FAU(2019) Bhg (2019)		Enkle	13
Vollenveien	Krysset Vollenveien x Slemmestadveien. Lett for fotgjengere å skli ut i veibanen på vinteren. Etablere pphøyet gangfelt for at det skal være mer plant der man går?	FAU (2019)		Enkle	13
Hurumveien	Gangfelt i Hurumveien ved Astrid Skares vei. Bedre belysning	SU(2016)		Enkle	13
Grimsrudveien	Fra Hyggen til Lahell. Gang- og sykkelvei.	Beboer (2019) FAU (2019)		Store	13

Åsheimveien	Fra der Åsheimveien møter Sætrebakken til rundkjøring med Grimsrudveien. Mangler gang- og sykkelvei	FAU(2016) Beboer(2016) Beboer(2019) FAU(2019) Barnehage(2019)		Store	13
Åsheimveien	Fra Dramstadveien til Knivsfjellveien. Mangler gang- og sykkelvei. Viktig for nærmiljøet på Klokkarstua	Beboer(2016)	Strekningen er regulert i 2020	Store	13
Rustadveien	Hele veien. Gang- og sykkelvei.	Beboer(2016)		Store	13
Slemmestadveien	Mellom Bødalen og Midtbygda. Gang- og sykkelvei.	Offentlig(2016)		Store	13
Sundbyveien	Fra Nærnes til Mobergtoppen. Mangler gang- og sykkelvei	FAU(2016) Beboer(2019)		Store	13
Åsheimveien	Ved Steinerskolen. Utbedre bussholdeplassen ved skolen. Mangler venteareal for elevene, derfor venter de et annet sted der det er trygt og bussen kjører noen ganger rett forbi fordi sjåføren ikke ser de.	Skole(2021)		Enkle	12
Heggedalsveien	To overgangsfelt i Heggedalsveien før innkjøring til Kloppedalen (fra vest). Ønske om opphøyde gangfelt.	FAU (2019)		Enkle	12
Sundbyveien	Igjennom Nærnes (Bråtaløkka til Joker Nærnes). Mangler GS-vei.	FAU(2016) Vel(2017) Beboer(2019)		Store	12
Storsandveien	Ønske om å rydde opp i fartsgrenser langs veien. Det skifter ofte mellom 40, 50 og 60. Ønske om fartsreduserende tiltak i 40-sonene, slik at de overholdes.	Beboer (2019)		Enkle	12
Slemmestadveien	Bussholdeplass retning Oslo, ved Prestenga.	Vel(2016)		Enkle	12
Bjørnstadveien	Fra Filtvedt sentrum til Husebyveien. Gang- og sykkelvei.	Beboer(2016) Beboer(2018)	Tiltaket er regulert i 2012, planen er nå utgått.	Store	12
Røykenveien	Fra Bøveien til Stokkerskogen. Gang- og sykkelvei.	Beboer (2019)		Store	12
Røykenveien	Fra Bøveien til Slemmestadveien. Gang- og sykkelvei.	Beboer(2017)		Store	12
Storsandveien	Storsandveien fra Verpen til Storsand. Det er ingen gang/sykkelvei på strekningen. Veien er svingete og uoversiktlig og tidvis smal, med tunge kjøretøy som lastebiler og buss. Lage gang/sykkelvei på strekningen	Beboer(2016) Beboer(2018) Beboer(2019) FAU (2019)		Store	12
Sundbyveien	Fra Ramton til Høviksskogen. Mangler gang- og sykkelvei	Beboer(2016)		Store	12
Sundbyveien	Høviksskogen til Sundbykrysset. Mangler gang- og sykkelvei	SU(2016)		Store	12
Røykenveien	Ved Østliveien. Fotgjengerfeltet er uoversiktlig. Med høy fart og overbelastet vei er det utrygg kryssing. Ønske om opphøyd gangfelt og redusert fart.	FAU (2019)		Enkle	11
Bøveien	Manglende belysning langs hele Bøveien	Vel (2019)		Enkle	11
Sætrebakken	Belysning ved bussholdeplasser. Deriblant Damsua busstopp.			Enkle	11
Billingsstadveien	Fra Skustadgata opp til Vestmarkveien. Ønske om gsv. Tiltaket er delvis i Bærum.	FAU (2019)		Store	11

Fjordveien	Hele veien. Gang- og sykkelvei. Mye tungtrafikk og trafikk til ferga.	Skole(2016)	Deler av strekningen er regulert. Planen er utgått.	Store	11
Vestre Strandvei	Sikre krysningspunkter igjennom Tofte sentrum ved å etablere opphøyede gangfelt eller fartshumper.	Beboer (2019)		Enkle	11
Semsveien	Fra rundkjøringa ved Solliveien til Semsveien utfartsparkering. Ønske om gangløsning. Få bor her, men Sem er et viktig turområde i Asker.	Beboer(2021)		Store	11
Sætrebakken	Fra der Sætrebakken møter Åsheimveien til rundkjøring ved Åsveien. Mangler gang- og sykkelvei	FAU(2016) Beboer(2016) Beboer(2019)		Store	11
Tofteveien	Fra Myhreuveien til Storengene. Mangler gang- og sykkelvei	Beboer(2016)		Store	11
Tofteveien	Fra Storengene til Klokkarstua. Mangler gang- og sykkelvei	Skole(2016)		Store	11
Tofteveien	Fra Myhreuveien til Grønnsletta bussholdeplass. Mangler gang- og sykkelvei	Skole(2016)		Store	11
Slemmestadveien	Undergang ved Stordammen skole. Dårlig belysning i undergang.	FAU(2021)		Enkle	10
Myhreuveien	Sikre/tilrettelegge kryssing fra Folkestad skole til p-plass	FAU (2019)		Enkle	10
Grimsrudveien	I Hyggen sentrum ved eksisterende opphøyd gangfelt. Manglende intensivbelysning for gangfelt. Mange elever kommer med bussen hit. Fotgjengerfelt plassert i busslomme...	FAU(2018) FAU (2019)		Enkle	10
Myhreuveien	Hele veien, spesielt fra Folkestad skole mot Holmsbu. Gang- og sykkelvei.	FAU (2019)		Store	10
Rødsbakkene	Bussholdeplass Kaltebakk. Ønske om bedre belysning.	FAU(2016)		Enkle	10
Grimsrudveien	Farlig kryssing på Hernestangen. Tilrettelegge kryssing til badeplass og bussholdeplass.	FAU(2016)		Enkle	10
Sundbyveien	Sundbyveien, krysningspunkt ved Morbergtoppen. Ønske om opphøyet gangfelt. Vanskelig å se personer bak autovernet langs gangveien.	Beboer (2019)		Enkle	10
Liahagen	Gang- og sykkelvei langs veien fra Drammensveien til Gamle Drammensvei.		Regulert i -98. Kjøreveien er lagt om i planen. Planen er utgått.	Store	10
Storengene	Hele strekningen. Gang- og sykkelvei.	Skole(2016)		Store	10
Storsandveien	Bygge fortau de siste 100 meter som mangler frem til friområdet Freiborg. Viktig for lokalmiljø på Storsand.	Beboer (2019)		Store	10
Nedre Jahrenvei	Hele veien. Gang- og sykkelvei.	Beboer (2019)		Store	9
Bøveien	Fra Røykenveien til Torsvei. Gang- og sykkelvei.	Beboer (2017) Beboer (2019) FAU (2019)		Store	9
Bøveien	Farlig kryssing med dårlig sikt, ved Bergliveien.	Beboer (2019)		Enkle	9
Bjørnstadveien	Husebybakken bussholdeplass. Trygge holdeplassene og veien ved dem	Vel (2021)		Enkle	9
Fv11	Ved Krokoddveien. Høy fart, dårlig sikt, ønske om å sikre krysningspunkt.	Vel(2016)		Enkle	9

Storsandveien	Ved bussholdeplassen Vannsbrekka. Farlig kryssing. Tilrettelegge for kryssing med fartsreducerende tiltak.	Beboer(2018)		Enkle	9
Sundbyveien	Bussholdeplassene Ramton og Svaberg. Mangler trygt sted å vente på buss ved bussholdeplass. Dette fører til at elevene får skoleskys med taxi fremfor buss	2021		Enkle	9
Vestre Strandvei	Kryssing. Ved Granåsen.	Beboer(2016)		Enkle	9
Bøveien	Utbedre bussholdeplasser med belysning og tilrettelagt kryssing over Bøveien.	FAU (2019)		Enkle	8
Bøveien	Fra Odinsvei til Torsvei. Gang- og sykkelvei.	Beboer(2016) Beboer(2017) Beboer(2019) FAU (2019)		Store	8
Åsheimveien	Krysningspunkt ved Bråstastubben. Ønske om belysning.	Beboer (2019)		Enkle	7

Saksframlegg

Arkivsak
24/03005-15

Saksbehandler
Siri Torp Nordby

Behandles av
Utvalg for samfunnstjenester

Møtedato
26.09.2024

Klage på avslag på søknad om fradeling av Asker prestegårdsbolig, gbnr. 1/1, Asker kommune.

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Asker kommune opprettholder sitt vedtak om avslag på søknad om fradeling av prestegårdsbolig, datert 25. april 2024. Det fremkommer ingen nye opplysninger i klagen som gir grunnlag for å endre avslaget. Klagen oversendes til Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus for endelig avgjørelse.

1. Sammendrag

Opplysningsvesenets fond (heretter kalt Ovf) har søkt om å dele fra presteboligen på landbrukseiendommen Asker prestegård, gbnr. 1/1. I søknaden vises det til at Stortinget i 2017 bestemte at eiendommer tilhørende Ovf skal deles mellom stat og kirke. Delingen kan skje ved at kirkegrunn (kirker og gravplasser) kan overdras til sognet og presteboligene kan overdras til Den Norske Kirke (heretter kalt DNK), jf. lov om Ovf § 5 første ledd. Øvrig eiendom beholdes av Ovf (statlig fond).

Dersom presteboligen er del av et gårdsbruk kreves det samtykke til fradeling av boligen etter jordlova før boligen kan overføres (jf. Meld. St. 29 (2018-2019) pkt. 8.3.1 og lov om Ovf § 5 andre ledd. I dette ligger også at det er mulig å nekte fradeling. Det er kommunen som avgjør slike saker. I inneværende sak er presteboligen del av en landbrukseiendom, og søknaden skal derfor behandles som en delingssøknad etter jordlova § 12. Formålet med delingsbestemmelsen i jordlova § 12 er å sikre og samle ressursene som grunnlag for landbruksdrift for nåværende og fremtidige eiere.

Søknaden ble avslått av utvalg for samfunnstjenester 25.04.2024, med hjemmel i jordlova § 12, jf. § 1. Begrunnelsen for avslaget er at en fradeling vil redusere driftsgrunnlaget på eiendommen og føre til en dårligere bruksrasjonalisering. Videre er det ikke ønskelig med en fradeling av eiendommens bolighus, som medfører at eiendommen mister sin opprinnelige karakter og gjør at muligheten til å bosette seg på eiendommen i fremtiden går tapt.

Ovf har påklaget avslaget, men etter en vurdering av klagen anbefaler kommunedirektøren at Asker kommune opprettholder sitt vedtak om avslag på søknad om fradeling av prestegårdsbolig datert 25.04.24. Vedtaket er i henhold til jordlova § 12 om deling. Det fremkommer ingen nye opplysninger i klagen. Det anbefales at klagen ikke tas til følge, og at den oversendes til Statsforvalteren for endelig avgjørelse.

2. Bakgrunn for saken

Saken anses prinsipiell og blir behandlet av utvalg for samfunnstjenester, i overensstemmelse med kommunens delegeringsreglement. Dette fordi avgjørelsen kan ha innvirkning på fremtidige søknader om fradeling av prestegårdsboliger ellers i Asker. Røyken prestegård eies også av Ovf, og Røyken prestegård har tilnærmet lik arrondering som Asker prestegård. En fremtidig søknad om fradeling her kan bli vanskelig å avslå dersom deling av Asker prestegård innvilges.

Klagen

Avslaget ble påklaget av Ovf 29.05.24. Ovf fikk tilsendt vedtaket 07.05.24, mens saksfremlegget som inneholdt begrunnelsen for vedtaket først ble sendt ut 13.05.24, etter forespørsel fra Ovf. Klagefristen regnes derfor fra 13.05.24. Klagen er fremsatt rettidig, jf. forvaltningsloven § 29.

Klageren anfører:

- Det er ikke relevant å begrunne med at det blir en dårligere bruksrasjonalisering, fordi den omsøkte fradelingen ikke innebærer noen form for bruksrasjonalisering.
- Det stemmer ikke at søknaden om fradeling er begrunnet delvis med Ovf sin økonomi, slik kommunen har lagt til grunn i sitt saksfremlegg.
- Dersom kommunen mener at landbrukseiendommen i fremtiden kan bli solgt som en selvstendig driftsenhet i landbruket, ligger fremdeles forpakterboligen igjen etter en fradeling av presteboligen. Da kan forpakterboligen benyttes som fremtidig våningshus.

- Det er ikke påregnelig at eiendommen i fremtiden kan drives som en tradisjonell landbrukseiendom. Ingen av bolighusene er egnet som våningshus og driftsbygningene er heller ikke egnet til landbruksdrift. Det må være påregnelig med fremtidig drift for at dette skal kunne brukes som argument for å avslå søknaden om fradeling.
- De to andre prestegårdene i kommunen som kommunen viser til er ikke omfattet av stortingsvedtaket om overføring til DNK og de har helt andre forutsetninger hva gjelder bygninger, bruk, fredninger mm. Inneværende sak kan derfor ikke gi presedensvirkninger for de to andre prestegårdene.
- Det bes om en ny vurdering av saken fordi den må vurderes ut fra forutsetningene i den konkrete saken, og ikke ut fra generelle forhold.

Lovgrunnlaget

Søknaden behandles politisk av utvalg for samfunnstjenester, jf. kommunedirektørens delegeringsreglement vedtatt 19.11.2019.

Jordlova: <https://lovdata.no/lov/1995-05-12-23>

Rundskriv M-2/2021 om driveplikt, omdisponering og deling etter jordlova: <https://www.regjeringen.no/contentassets/beb3fd0cb9d7401180d962e0e98ba854/rundskriv-jordloven-m-2-2021.pdf>

Rundskriv M-35/95 om jordlovas formål: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/lmd/vedlegg/regelverk/m_35_95_jordlovens_formaal.pdf

Søknad om fradeling må også behandles etter plan- og bygningsloven, men i dette tilfellet har Ovf bedt om at saken behandles etter jordlova først, se vedlegg 5.

3. Saksopplysninger

Asker prestegård gbnr. 1/1 eies av Ovf og er på totalt 347 dekar, fordelt på 225 dekar fulldyrka jord, 67 dekar produktiv skog, 32 dekar bebygd areal og 22 dekar annet markslag. Prestegården består av 6 teiger. Tre av teigene er blitt etterregistrert på eiendommen i Gårdskart etter at saken ble behandlet i utvalget 25.04.24, slik at arealet er større enn det som fremgikk i det saksfremlegget. Eiendommen er i kommuneplanens arealdel avsatt til LNF. Deler av eiendommen er også innenfor hensynssone bevaring naturmiljø, bevaring kulturmiljø og båndlegging areal etter naturmangfoldloven (Semsvannet landskapsvernområde).

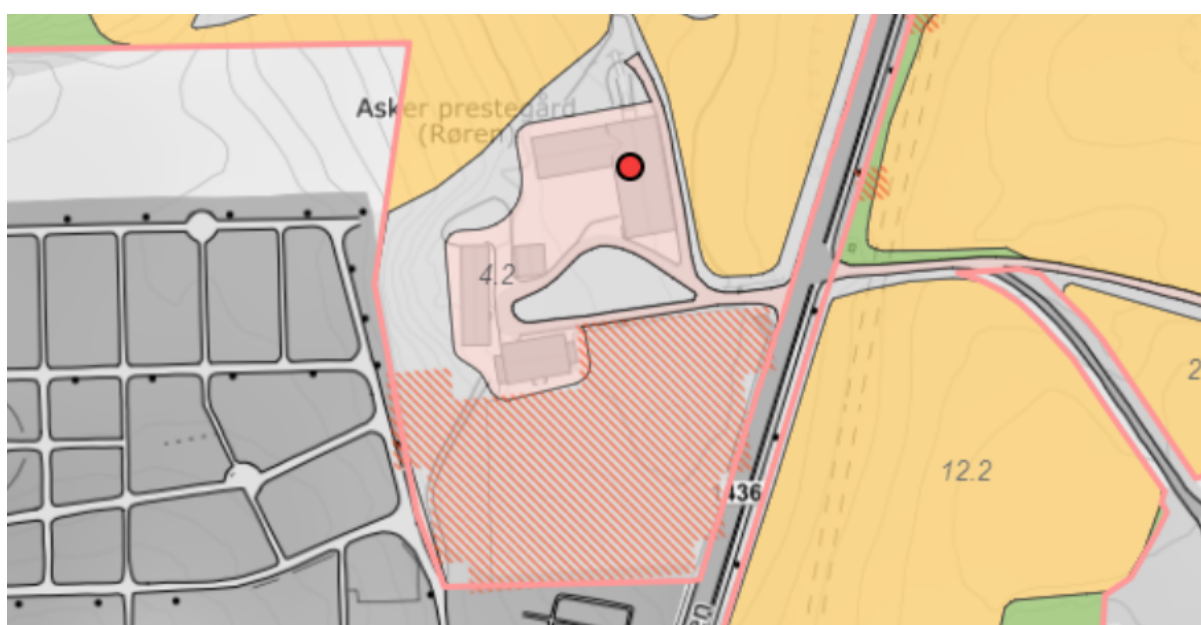
Bygningsmassen består av våningshus, driftsbygning, drengestue, lysthus og stabbur. Disse 5 bygningene er fredet etter kulturminneloven, og gårdstunet med

hagen har nasjonal verdi som kulturmiljø. Prestegården inngår i et KULA-område, som er et kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse. Alle bygningene unntatt presteboligen er i matrikkelen registrert som «landbruksbygning».

Våningshuset og lysthuset som søkes fradelt med tilhørende tomt, er lokalisert i tilknytning til tunet. Ovf skriver i søknaden: «I omsøkt tomt er ikke tatt med jordbruksarealer slik at det ikke er aktuelt med dispensasjon fra jordlovens § 9.»

Som det fremgår av kartet under, er hele arealet som søkes fradelt sammen med presteboligen «dyrkbare jord». Bruken av dyrkbare jord er regulert i jordlova § 9 om omdisponering, jf. første ledd andre punktum.

Kartet under er hentet fra Gårdskart. Rødt skravert område er registreringer av dyrkbare jord.

Kartet under er søkers oversiktsbilde, viser areal som søkes fradelt (vedlegg 7).

4. Kommunedirektørens vurdering

Det vises til avslaget, hvor følgende fremgår:

Begrunnelsen for avslaget er at en fradeling vil redusere driftsgrunnlaget på eiendommen og føre til en dårligere bruksrasjonalisering.

Etter jordlova § 12 vurderer kommunedirektøren at det er uheldig å dele fra det eneste bolighuset på eiendommen. Det fører til at jorda sannsynligvis fortsetter å være leiejord i fremtiden, og det er kjent at jord blir bedre ivaretatt når den som eier og driver jorda også bor på eiendommen. Kommunedirektøren erfarer at behovene kan endre seg over tid, gjerne når nye generasjoner/eiere skal ta over gården. Da blir det raskt et ønske om å bygge nytt, noe som kan føre til omdisponering av

dyrka/dyrkbar mark. Når rene boligtomter opprettes nær landbrukseiendommer øker også risikoen for fremtidige konflikter mellom boligeiere og landbruket.

Jordlova er ment å sikre at arealressursene blir brukt på den måten som er mest gagnlig for samfunnet og for de som har yrket sitt i landbruket. Arealressursene bør disponeres på en måte som gir en tjenlig, variert bruksstruktur ut fra samfunnsutviklinga i området og med hovedvekt på bosetting, arbeid og driftsmessig gode løsninger. Formålet med delingsbestemmelsen er å sikre og samle ressursene som grunnlag for landbruksdrift for både nåværende og fremtidige eiere.

Det er knyttet særlige kriterier til en slik vurdering, gitt i rundskriv M-2/2021. Spesielt er hensynet til arealressursene relevante for bærekraftsmål 11, som er et av Asker kommunes utvalgte mål. Målet er at «Asker-samfunnet skal verne om og sikre naturmangfoldet, kulturmiljøer og et aktivt og levende landbruk». I rundskriv M35/95 om jordlovas formål, står det at «når arealene skal brukes på en best mulig måte, skal de også gis vern slik at produksjonsevne og utnyttelsesmuligheter sikres for framtidige generasjoner». Ved å fradele bolighuset mister eiendommen en viktig ressurs. Fradeling av bolighuset anses derfor å være relevant for FNs bærekraftsmål.

For utdypende vurderinger som ble foretatt i saken vises det til vedlagte avslag (vedlegg 8).

Vurdering av klagerens anførsler

Klageren anfører: Det er ikke relevant å begrunne med at det blir en dårligere bruksrasjonalisering, fordi den omsøkte fradelingen ikke innebærer noen form for bruksrasjonalisering.

Vurdering:

Ordet bruksrasjonalisering finnes ikke i jordlova, men jordlova § 1 bruker ordet bruksstruktur, altså hvordan gårdsbruket er oppbygget og hvilke arealressurser det innehar. Ordet bruksrasjonalisering er satt sammen av ordet «bruk» og av ordet «rasjonalisering». Med «bruk» menes her gårdsbruk.

Full bruksrasjonalisering kan oppnås ved å dele fra hele tun, og å selge all jord og skog til et tilgrensende gårdsbruk. Ordet er også brukt om såkalte delvise bruksrasjonaliseringer, dvs. at det fradelte bolig-tunet beholder noe landbruksjord eller skog, og resten av jorda og skogen selges til tilgrensende gårdsbruk. I inneværende sak ville en deling medført at bolighuset beholdt noe dyrkbar jord. Samtidig er det ikke planlagt å selge resten av landbruksjorda til tilgrensende gårdsbruk, slik at kommunedirektøren ser at å benytte ordet bruksrasjonalisering i dette tilfellet ikke er i samsvar med hvordan ordet vanligvis brukes i jordbrukssammenheng.

Det fremgår imidlertid av resten av vurderingen i avslaget (under punkt 4, kommunedirektørens vurdering) at avslaget ikke er begrunnet i dårligere bruksrasjonalisering alene. Det vurderes derfor at dette ikke har noen avgjørende betydning for klagesaken.

Klageren anfører: Det stemmer ikke at søknaden om fradeling er begrunnet delvis med Ovf sin økonomi, slik kommunen har lagt til grunn i sitt saksfremlegg.

Vurdering:

Det fremgår av søknaden at bakgrunnen for søknaden er at Stortinget har bestemt at eiendommer tilhørende Ovf skal deles mellom stat og kirke.

Ovf har i søknaden argumentert for hvorfor fradelingen bør innvilges. Fra Ovf sin søknad fremgår: «Boligen har ikke fungert som våningshus på flere årtier.» Videre står det: «Eiendommens bygninger vil ikke være en ressurs, men snarere en utgift på en moderne landbrukseiendom.»

Det synes klart at bakgrunnen for søknaden ikke er Ovf sin økonomi, men det oppfattes at det ble brukt argumenter i søknaden som måtte vurderes, og besvares.

Klageren anfører: Dersom kommunen mener at landbrukseiendommen i fremtiden kan bli solgt som en selvstendig driftsenhet i landbruket, ligger fremdeles forpakterboligen igjen etter en fradeling av presteboligen. Da kan forpakterboligen benyttes som fremtidig våningshus.

Vurdering:

I søknaden er det opplyst at én av bygningene på eiendommen er forpakterbolig/drengestue. I klagen er det opplyst at ingen av bolighusene på eiendommen er egnet som våningshus. Alle bygningene på eiendommen, unntatt presteboligen, er i matrikkelen registrert som «landbruksbygning». Dette inkluderer drengestua.

I Store norske leksikon står følgende om drengestue: «Drengestue var egentlig et oppholdsrom for mannlige arbeidsfolk på en stor gård. Senere ble begrepet også brukt om hus for tjenestefolk av begge kjønn.»

Kommunen tar utgangspunkt i matrikkelen ved behandling av saker. Siden drengestua er registrert i matrikkelen som landbruksbygning og ikke som bolighus, anses dette for å være en hypotetisk problemstilling som ikke får innvirkning på denne klagesaken.

Klageren anfører: Det er ikke påregnelig at eiendommen i fremtiden kan drives som en tradisjonell landbrukseiendom. Ingen av bolighusene er egnet som våningshus og

driftsbygningene er heller ikke egnet til landbruksdrift. Det må være påregnelig med fremtidig drift for at dette skal kunne brukes som argument for å avslå søknaden om fradeling.

Vurdering:

Jordlova § 12 om deling gjelder for «*deling av eiendom som er nytta eller kan nyttast til jordbruk eller skogbruk*», jf. første ledd første punktum. Etter lovteksten gjelder bestemmelsen også for eiendom som kan brukes til jordbruk, det er ikke et krav at eiendommen er i bruk til jordbruk.

Dette forklares nærmere i rundskrivet M2-2021, s. 18: «*Bestemmelsen gjelder uavhengig av om eiendommen er i bruk, eller kan brukes til jordbruk eller skogbruk. En skogteig som er snauhogd, kan for eksempel brukes til skogbruk.*»

Denne eiendommen innehar 225 dekar fulldyrka jord og 67 dekar produktiv skog og kan dermed brukes både til jordbruk og til skogbruk.

Bestemmelsen om deling inneholder altså ingen påregnelighetsvurdering av fremtidig drift på eiendommen, det er tilstrekkelig at eiendommen kan brukes til jordbruk eller skogbruk for at den skal komme til anvendelse. I dette tilfellet er jorda aktivt i bruk, ref. klagers egen beskrivelse i søknaden: «*Jordveien er bortleid og vil fortsatt leies ut på langsiktig kontrakt.*»

Videre fremgår det av jordlova § 12 tredje ledd siste punktum, at: «*Det kan leggjast vekt på andre omsyn dersom dei fell inn under formålet i jordlova.*»

I jordlova § 1 tredje ledd står det: «*ressursane skal disponerast ut frå framtidige generasjonar sine behov.*»

Det fremgår derfor både fra jordlova § 12, og fra jordlova § 1, at det ikke skal foretas noen påregnelighetsvurdering, men at disse bestemmelsene gjelder for eiendom som kan brukes til jordbruk, og at det samtidig skal tas hensyn til at ressursene skal disponeres ut fra fremtidige generasjoners behov.

Klageren anfører: De to andre prestegårdene i kommunen som kommunen viser til er ikke omfattet av stortingsvedtaket om overføring til DNK og de har helt andre forutsetninger hva gjelder bygninger, bruk, fredninger mm. Inneværende sak kan derfor ikke gi presedensvirkninger for de to andre prestegårdene.

Vurdering:

Som vist til i avslaget, er det krav om samtykke til fradeling etter jordlova også for eiendommer som Stortinget har vurdert at kan deles mellom stat og kirke. Det anses

derfor at det ikke er av betydning for delingsvurderingen om en eiendom er oppført på denne listen eller ikke.

Alle saker om deling i kommunen kan potensielt kunne gi presedensvirkning for senere saker. Grunnen til at de andre prestegårdene i kommunen er nevnt spesifikt, er at søkere vil kunne bruke samme type argumenter her; eksempelvis at hverken bolighusene eller driftsbygningene eigner seg til landbruk, og at eiendommen har vært brukt til noe helt annet enn gårdsdrift. I så fall vil samtykke til fradeling i innværende sak kunne gi presedensvirkning for behandling av ulike typer søknad om fradeling fra andre prestegårder.

Klageren anfører: Det bes om en ny vurdering av saken fordi den må vurderes ut fra forutsetningene i den konkrete saken, og ikke ut fra generelle forhold.

Vurdering:

I denne saken ble det først vurdert at jordlova § 12 også skal gjelde for disse typer saker. Deretter er det vurdert konsekvensene av at eiendommen mister det eneste bolighuset, og konsekvensene av å opprette en boligeiendom rett ved siden av aktiv gårdsdrift. Saken er derfor allerede vurdert ut fra forutsetningene i denne konkrete saken.

Avsluttende vurdering:

Kommunedirektøren har vurdert klagerens anførsler i saken, uten at det er funnet grunnlag for å endre på avslaget. Som det fremgår av avslaget er en løsning for Asker prestegård at hele eiendommen overføres samlet til Den Norske Kirke. En fradeling av bolighuset fra resten av gården kan ikke tillates.

5. Konklusjon

Kommunedirektøren anbefaler at kommunen opprettholder avslaget datert 25.04.2024 i sin helhet, og at klagen oversendes til Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus for endelig avgjørelse. Det foreligger ingen nye momenter i klagen som tilsier et annet utfall.

Lars Bjerke
kommunedirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Vedlegg:

- Vedlegg 1: Søknad om dispensasjon fra delingsforbudet i LNF, 22.11.2023.
- Vedlegg 2: Kommunens kulturminnerådgivers uttalelse, 08.12.2023.
- Vedlegg 3: Fylkeskommunens uttalelse, 22.01.2024.
- Vedlegg 4: Statsforvalterens uttalelse, 05.02.2024.
- Vedlegg 5: Ber om jordlovsbehandling, 06.02.2024.
- Vedlegg 6: Søknad om fradelingstillatelse etter jordlova § 12, 06.02.2024.
- Vedlegg 7: Kart vedlagt delesøknaden.
- Vedlegg 8: Saksfremlegg avslag, 25.04.2024.
- Vedlegg 9: Til saksfremlegg, Lillestrøm kommunes avslag
- Vedlegg 10: Til saksfremlegg, Sør-Aurdal kommunes avslag
- Vedlegg 11: Til saksfremlegg, Sør-Aurdal kommunes klagesaksbehandling
- Vedlegg 12: Til saksfremlegg, Statsforvalteren opprettholder Sør-Aurdal kommunes avslag
- Vedlegg 13: Til saksfremlegg, KULA-Rapport Akershus
- Vedlegg 14: Saksprotokoll samfunnstjenester, 25.04.2024.
- Vedlegg 15: Klage på vedtak om avslag, 29.05.2024.
- Vedlegg 16: Orientering om saksbehandlingstid, 17.06.2024.
- Vedlegg 17: Gårdskart over eiendom 1/1.

Saksprotokoll

Arivsak
24/03005

Saksbehandler
Siri Torp Nordby

Behandlet av
1 Utvalg for samfunnstjenester

Møtedato
26.09.2024

Saksnr.
31/24

Klage på avslag på søknad om fradeling av Asker prestegårdsbolig, gbnr. 1/1, Asker kommune.

Utvalg for samfunnstjenester har behandlet saken i møte 26.09.2024 sak 31/24

Behandling

Rådgiver Siri Torp Nordby var til stede for å svare ut spørsmål.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Asker kommune opprettholder sitt vedtak om avslag på søknad om fradeling av prestegårdsbolig, datert 25. april 2024. Det fremkommer ingen nye opplysninger i klagen som gir grunnlag for å endre avslaget. Klagen oversendes til Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus for endelig avgjørelse.

Asker kommune
Katrinesveien 20
3440 RØYKEN

Vår dato: 22.11.2023
Deres dato:
Vår ref.: 22/1402 - 8 / KT965
Deres ref.:
Merk:
Gradering:

Asker pg - Søknad om dispensasjon fra delingsforbud i LNF ved fradeling av Asker prestebolig fra gnr 1 bnr 1

Etter opphør av Statskirken i 2017 bestemte Stortinget at de eiendommene som tilhører Opplysningsvesenets fond (Ovf) skal deles mellom Stat og Kirke. Delingen skal skje ved at all kirkegrunn (hovedsakelig kirker og gravplasser) skal overdras til det aktuelle sognet. Ca. 164 presteboliger (inkludert 5 bispeboliger og presesbolig) skal overføres til Den Norske Kirke (Dnk). Kirken vil få en medgift for å overta presteboligene, beregnet etter vedlikeholds-etterslepet på dem. Øvrig eiendom skal beholdes av OvF (Stat).

Asker prestebolig er en av presteboligene som er bestemt skal overføres til Dnk. For å gjennomføre dette må boligen først fradeles og få eget matrikelnummer. Presteboligen ligger på areal avsatt til LNF. Det søkes dispensasjon fra delings- og omdisponeringsforbudet som gjelder.

Kirken skal overta presteboligen på grunnlag av verdien den freda presteboligen har som kulturminne. Dette kulturminnet med størst verdi for den norske kirke, vil normalt også bli best ivaretatt med Kirken som eier. I tillegg til presteboligen ligger også et lysthus på den omsøkte tomten. Lysthuset er også fredet, i likhet med øvrige bygninger i tunet.

Boligen har ikke fungert som våningshus på flere årtier. Jordveien er bortleid og vil fortsatt leies ut på langsiktig kontrakt. Øvrige bygninger i tunet (Driftsbygning, forpakterbolig/drengestue og stabbur) benyttes til en rekke ulike formål. Dette har vært tilfelle i årevis. Driftsbygningen er ikke lenger egnet som driftsbygning i landbruket, og med fredning er det heller ikke aktuelt med rivning og gjenoppbygging av tunet til en moderne landbruksdrift.

I henhold til jordloven og rundskriv M-2/2021 skal normalt ikke våningshus på en landbrukseiendom fradeles, da våningshusets regnes som del av ressursgrunlaget på eiendommen, og er nødvendig for å kunne gjennomføre boplikt. I tillegg vil det normalt kunne oppstå drifts- og miljømessige ulemper ved å fradele våningshuset. Asker prestegård faller imidlertid neppe inn under «normal-begrepet» for en landbrukseiendom. Eiendommens våningshus har ikke vært benyttet som våningshus på mange årtier, men som prestebolig, og de siste årene har den vært utleid til Asker Husflidlag. Det vil ikke oppstå et generasjonsskifte og boplikt på eiendommen, heller ikke vil OvF se seg tvunget til å selge eiendommen fordi neste generasjon ikke vil overta eiendommen. Eiendommens bygninger vil ikke være en ressurs, men snarere en utgift på en moderne landbrukseiendom. De har i mange år blitt benyttet til ulike andre formål enn

landbruk, uten at dette har medført drifts- og miljømessige ulemper. Presteboligen grenser til Asker kirke og gravplass på to kanter og kommunal vei på den tredje siden.

I rundskriv M-2/2021 heter det om jordlovens § 12: «Deling skal i utgangspunktet tillates dersom det ikke går ut over de interessene bestemmelsen skal verne om». Vi kan ikke se a det er påregnelig at det oppstår boplikt på eiendommen, heller ikke at det er sannsynlighet for drifts- og miljømessige ulemper. Ovf vil fortsatt leie ut jordveien på 10-års leiekontrakt.

Vi kommunen likevel vurderer å sette vilkår om bruksrasjonalisering for å tillate fradeling, gjør vi oppmerksom på at Ovf ikke vil akseptere dette. Slike inngripende vilkår bør(skal) ikke settes uten at søker er innforstått med det.

Eiendommens spesielle karakter og med et Stortingsvedtak som bakgrunn for delingssøknaden, gjør at en deling ikke vil kunne danne presedens for fradeling av bolig på andre landbrukseiendommer.

Med vennlig hilsen
Opplysningsvesenets fond

Karin Løkken Torp
seniorrådgiver
karin.loekken.torp@ovf.no
41265188

Dette dokumentet er godkjent elektronisk, og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

Fra: Gro Bjørnstad Jerpåsen[Gro.Bjornstad.Jerpasen@asker.kommune.no]
Sendt: 08.12.2023 10:26:49
Til: Grethe K Løvald[Grethe.Kirstine.Lovald@asker.kommune.no]
Kopi: Mikael Erik Lye[Mikael.Erik.Lye@asker.kommune.no];
Tittel: SV: Asker prestegård

Hei Grethe

Her er innspill fra meg ang delesøknad for Asker prestegård.

FAKTA:

Alle bygningene på prestegården er fredet jfr Kulturminneloven og gårdstunet med hagen har nasjonal verdi som kulturmiljø. Asker prestegård ligger i et landskap som har nasjonal verdi og interesse.

Prestegården inngår i et KULA-området, kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse. Rapporten for KULA-områder i Akershus er vedlagt. Semsvannet er område nr. 11.

Fra KULA-rapporten:

Området ved Asker kirke, Asker prestegård og Haugbo, som ligger nord for dagens Asker sentrum, har kontinuitet som Askers religiøse og administrative sentrum fra jernalderen. Det er mange gravhauger i dette området, og den mest kjente er Prinsehaugen i prestegården. Den gamle middelalderkirken av stein brant ned i 1878, og ny kirke stod ferdig i 1879. Mot slutten av 1700-tallet var opplysningsmannen Vogelius prest i Asker. Han bygde om Kongeveien som går forbi prestegården, innførte hagebruket i Asker og skal ha vært ansvarlig for den store askealleen langs Kongeveien ved kirken og prestegården. Både prestegården og nabogården Haugbo samt Vøyen og Skaugum ble drevet etter opplysningstidas prinsipper.

KULA-området er tatt inn i kommuneplanen og omfattes av hensynssone H570_2, med tilhørende egne retningslinjer, som er i henhold til anbefalinger i KULA-rapporten:

R 20.3 Hensynssone bevaring kulturmiljø, H570 (pbl. § 11-8, bokstav c)

Gjeldende kulturminneplaner for Asker, Røyken og Hurum, slik de framgår av kulturminnekart (DOK-data) i kommunens kartløsning, legges til grunn for vurdering av hensyn til kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap.

Bevaring kulturmiljø - Semsvannet landskapsvernområde/ Semsvannet (KULA (Kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse)) H570_2

Innenfor området Bevaring kulturmiljø - Semsvannet landskapsvernområde/Semsvannet (KULA (Kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse)) H570_2 er følgende særlig viktig:

- a. For å ivareta landskapets karakter er det nødvendig med fortsatt jordbruksdrift og allsidig beiting for å begrense gjengroing.
- b. Elementer som underbygger det historiske landskapets karakter bør ivaretas. Herunder bl.a. automatisk fredete kulturminner fra flere tidsperioder, askekaller, styvingstrær, alleer, trekker, åkerholmer, gamle veifar, rester etter kalkovner samt kulturminner i skog og vassdrag.
- c. Bebyggelsen og strukturen i gamle gårdstun og plasser bør bevares.

Ny bebyggelse skal forholde seg til eksisterende skala og struktur.

Asker prestegård ligger i Sem Landskapsvernområdet med egen forskrift. Området forvaltes av Statsforvalteren i Oslo og Akershus. <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/1992-10-02-755>:

LOVDATA

Forskrift om vern av Semsvannet landskapsvernområde, Asker kommune, v

§ 2. Formål

Formålet med vernet er å bevare det egenartede og vakre natur- og kulturlandskapet rundt Semsvannet, med de geologiske, botaniske, zoologiske og kulturhistoriske elementer som er med på å gi landskapet dets særpreg.

[Del paragraf](#)

KOMMUNENS VURDERING:

For Asker kommune, så er dette et av våre aller mest verdifulle og verdsatte landskap.

Kommunen vurderer at Asker prestegård bør ha en samlet eier, og at en deling vil bidra til å svekke vernet på sikt. Det vil skape lite forutsigbarhet. Ved en deling kan vi risikere at hjemmelshavere trekker i ulike retninger, og at vi ikke får en samlet forvaltning av kulturmiljøet. Dette handler også om fremtidig ansvar for vedlikehold og istandsetting, både praktisk og økonomisk. Det vil føre til en fragmentert saksbehandling for kommende søknader om tiltak på gården.

Asker kommune er opptatt av at Asker prestegård har en bruk som er i tråd med vernet og som bidrar til å ivareta kulturarven og skape et levende miljø. Med Asker husflidslag som leietakere, så er dette svært godt ivaretatt i dag. Dersom gårdstunet blir delt, og bolighuset fradelt, vil det skape uforutsigbarhet og usikkerhet om leieforholdet og fremtidig bruk.

Med vennlig hilsen

Gro B. Jerpåsen

Rådgiver kulturminner

Samfunnsutvikling

(+47) 95297389

gro.bjornstad.jerpasen@asker.kommune.no

<https://www.asker.kommune.no/>

Fra: Grethe K Løvold <Grethe.Kirstine.Lovold@asker.kommune.no>

Sendt: 28. november 2023 15:25

Til: Gro Bjørnstad Jerpåsen <Gro.Bjornstad.Jerpasen@asker.kommune.no>

Emne: Asker prestegård

Hei Gro.

Jeg har fått en delingssøknad som gjelder fradeling av presteboligen/våningshuset på Asker prestegård gbnr. 1/1.

Søknaden ser ikke bra ut når det gjelder forslag til grenser, for i denne saken har vi både jordloven, landskapsvernområde og ikke minst et viktig kulturminne som vi må forholde oss til. Regner vi må gi en delingstillatelse på en eller annen måte, men vi må foreslå noen andre grenser. Jeg tenker i utgangspunktet at et vernet tun ikke kan deles på to eiere (den norske kirke skal ha presteboligen og Opplysningsvesenets fond resten) slik de foreslår. Trenger deg til å komme med vurdering av kulturminnet og gode argumenter for en annen deling (de må jo uansett kunne leie ut de andre bygningene, de har jo ikke prest som bor der heller, så alt leies ut til annen virksomhet, jordene er også forpaktet bort).

Vi kan gjerne ta et lite møte for å diskutere det. Nå får jeg ikke opp Askerkart ordentlig og får ikke lest om vernestatus og begrunnelser for den, men søker skriver at alle bygningene er fredet, er det tilfelle ??

Mvh

Grethe K. Løvald
Landskapsarkitekt/arealplanlegger
Reguleringsplan, Samfunnsplanlegging
Mobil tlf. 46506678

ASKER KOMMUNE
Katrineåsveien 20
3440 RØYKEN

Vår ref.: 2024/13925-2

Deres ref.:

Dato: 22.01.2024

Asker kommune - Gbnr 1/1 - Asker prestegård - Delingsmuligheter - Uttalelse

Vi viser til kommunens oversendelse datert 29.11.2023 med anmodning om fylkeskommunens uttalelse

Tiltaket er vurdert ut fra fylkeskommunens rådgivende rolle som regional fagmyndighet for kulturminnevern og som delegert myndighet for kulturminner fredet etter kulturminneloven

Beskrivelse av tiltaket

Søknaden gjelder fradeling av Asker prestegård og oppretting av eget matrikelnummer. Opplysningsvesenets fond(Ovf) ønsker å dele fra presteboligen på Asker prestegård for at Den Norske kirke(Dnk) skal eie denne boligen på en egen eiendom, mens Ovf skal eie jordveien og resten av bygningene på en annen eiendom.

Plan- og vernestatus

Alle bygningene på prestegården, inkludert hovedhus, drengestue, stabbur og driftsbygning, er fredet etter Kulturminneloven. Presteboligen har ID-nr 86082 i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden. Fylkeskommunen er delegert myndighet til å behandle søknader om tiltak på fredete bygninger.

Gårdstunet med hagen har nasjonal verdi som kulturmiljø og ligger i et landskap som har nasjonal verdi og interesse. Det er egen forskrift om vern av Semsvannet landskapsvernområde.

Prestegården inngår i et KULA-område, kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse. Semsvannet er område nr. 11. KULA-området er tatt inn i kommuneplanen for Asker kommune og omfattes av hensynssone H570_2.

Fra KULA-rapporten:

Området ved Asker kirke, Asker prestegård og Haugbo, som ligger nord for dagens Asker sentrum, har kontinuitet som Askers religiøse og administrative sentrum fra jernalderen. Det

PKKM kulturminnevern

Postadresse: Postboks 1200 Sentrum, 0107 OSLO
Besøksadresse: Galleri Oslo Schweigaards gate 4, 0185 OSLO
Telefon: 22 05 50 00

E-post: post@afk.no
Internett: www.afk.no
Org.nr.: 930580783

er mange gravhauger i dette området, og den mest kjente er Prinsehaugen i prestegården. Den gamle middelalderkirken av stein brant ned i 1878, og ny kirke stod ferdig i 1879. Mot slutten av 1700-tallet var opplysningsmannen Vogelius prest i Asker. Han bygde om Kongeveien som går forbi prestegården, innførte hagebruket i Asker og skal ha vært ansvarlig for den store askealleen langs Kongeveien ved kirken og prestegården. Både prestegården og nabogården Haugbo samt Vøyen og Skaugum ble drevet etter opplysningstidas prinsipper.

Fylkeskommunens kulturminnefaglige vurdering

Landskapsverdier og bygningsmiljø

Kulturhistorien som knytter seg til samspillet kirkested og prestegård som en enhet er et viktig kriterium ved vernestatusen. Vi har derfor i likende saker i Akershus vist til at det ved fradeling er vesentlig at dette samspillet blir videreført. Dette gjelder også i denne saken.

Asker kommune er skeptiske til foreslått deling, der tunet med de fredete bygningene blir liggende på to ulike eiendommer. Akershus fylkeskommune er enige i at kulturarven må ivaretas på best mulig måte og at en deling av tunet på to ulike matrikelnummer kan vanskeliggjøre dette. En oppdeling av tunet slik den foreslås i oversendt søknad vil kunne få negativ virkning på kulturmiljøverdiene knyttet til gårdstunet som en helhet og fylkeskommunen vurderer følgelig dette som uheldig. Det vil være hensiktsmessig å sikre felles videre drift og vedlikehold av anlegget. Dersom dispensasjon gis, bør det settes vilkår som sikrer dette.

Det er viktig at ny eier blir gjort oppmerksom på fredning etter kulturminneloven, samt vernet etter plan- og bygningsloven som gjelder for hensynssonen, og omfatter samspill mellom bebyggelsen og landskap, hage og vegetasjon. Det er viktig å unngå uavklarte restområder mellom de ulike matrikelnumrene.

Konklusjon

Fylkeskommunen anbefaler å unngå en fradeling av Asker prestebolig for bedre å sikre en helhetlig forvaltning av kulturmiljøverdiene som knytter seg til anlegget. Dersom dispensasjon gis, anbefales det at det settes vilkår som sikrer felles videre drift og vedlikehold.

Vennlig hilsen

Marte Fjeldvær
Rådgiver

Astrid Skramstad
Rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:
Grethe K. Løvald

ASKER KOMMUNE SAMFUNNSUTVIKLING
Katrineåsveien 20
3440 RØYKEN

Saksbehandler, innvalgstelefon
Øystein Røsok, 22003640

Statsforvalterens uttalelse om delingsmuligheter av gbnr. 1/1 - Asker prestegård - Semsvannet landskapsvernområde - Asker

Vi viser til brev fra Asker kommune v/landskapsarkitekt/arealplanlegger Grethe Løvald, datert 29.11.2023.

Reguleringsavdelingen i Asker kommune har mottatt en delingssøknad fra Opplysningsvesenets fond (Ovf). Ovfv ønsker å dele fra presteboligen på Asker prestegård for at Den Norske kirke (Dnk) skal eie denne boligen på en egen eiendom, mens Ovfv skal eie jordveien og resten av bygningene på en annen eiendom. Prestegården ligger innenfor Semsvannet landskapsvernområde. Asker kommune vil gjerne ha Statsforvalterens mening om en fradeling som ikke vil være i direkte strid med vernebestemmelsene, men som heller ikke fremmer vernet ved at et gårdsbruk deles i to.

Statsforvalterens vurdering

Verneforskriften for Semsvannet landskapsvernområde regulerer ikke eiendomsforhold/bruksformål. Dette er hensyn som det er opp til jordloven og plan- og bygningsloven å ivareta. Statsforvalteren har, som forvaltningsmyndighet for Semsvannet landskapsvernområde, ingen meninger om fradeling av eiendom.

Ifølge Asker kommune, er en fradeling i strid med LNF-bestemmelsene i kommuneplanen og er avhengig av en dispensasjon fra disse. I den forbindelse er det mulig at Statsforvalterens klima- og planseksjon uttaler seg. Men det er evt. i forbindelse med en dispensasjon fra plan- og bygningsloven.

Med hilsen

Klima- og miljøvern avdelingen

Dokumentet er elektronisk godkjent

Asker kommune ved Grethe K Løvald

Vår dato: 06.02.2024
Deres dato: 30.01.2024
Vår ref.: 22/1402 - 14 / KT965
Deres ref.:
Merk:
Gradering:

Asker pg - Jordlovsbehandling av søknad om fradeling av prestegårdsboligen i Asker, gbnr.1/1, Kirkeveien 66

Ovf har nå sendt søknad til Asker landbrukskontor om fradeling etter jordloven, rettere sagt har vi bedt om at tidligere innsendt søknad om dispensasjon fra LNF-formål også behandles som dispensasjon fra jordlovens § 12.

Ovf ber om at delingssøknaden først behandles etter jordloven. Vi har også mottatt uttalelser fra Statsforvalter som sier at det er hensiktsmessig å behandle søknader av denne karakter etter jordloven først.

Med vennlig hilsen
Opplysningsvesenets fond

Karin Løkken Torp
seniorrådgiver
karin.loekken.torp@ovf.no
41265188

Dette dokumentet er godkjent elektronisk, og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

Kopi til:
Asker landbrukskontor

Asker landbrukskontor

Vår dato: 06.02.2024
Deres dato:
Vår ref.: 22/1402 - 13 / KT965
Deres ref.:
Merk:
Gradering:

Asker pg - Søknad om fradelingstillatelse etter jordlovens § 12 av Asker prestebolig

Vi har mottatt brev fra kommunen om at det må sendes egen søknad om fradelingstillatelse etter jordlovens § 12 for fradeling av Asker prestebolig.

I delingssøknaden som er tilsendt kommunen 22.11.2023 er vedlagt en søknad om dispensasjon fra delingsforbud i LNF.

De argumentene som er framsatt i denne dispensasjonssøknaden er de samme argumentene som gjelder for å søke dispensasjon fra delingsforbudet i jordlovens § 12. Det antas at det er landbruksinteressene som gjør at eiendommen er avsatt til LNF i kommuneplanen.

Vi ber om at allerede innsendt dispensasjonssøknad behandles også som søknad om dispensasjon fra jordlovens § 12. I omsøkt tomt er ikke tatt med jordbruksarealer slik at det ikke er aktuelt med dispensasjon fra jordlovens § 9.

For det tilfelle at landbruksforvaltningen ikke har tilgang til søknaden som allerede er sendt inn, vedlegges dispensasjonssøknad og situasjonskart.

Med vennlig hilsen
Opplysningsvesenets fond

Karin Løkken Torp
seniorrådgiver
karin.loekken.torp@ovf.no
41265188

Dette dokumentet er godkjent elektronisk, og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

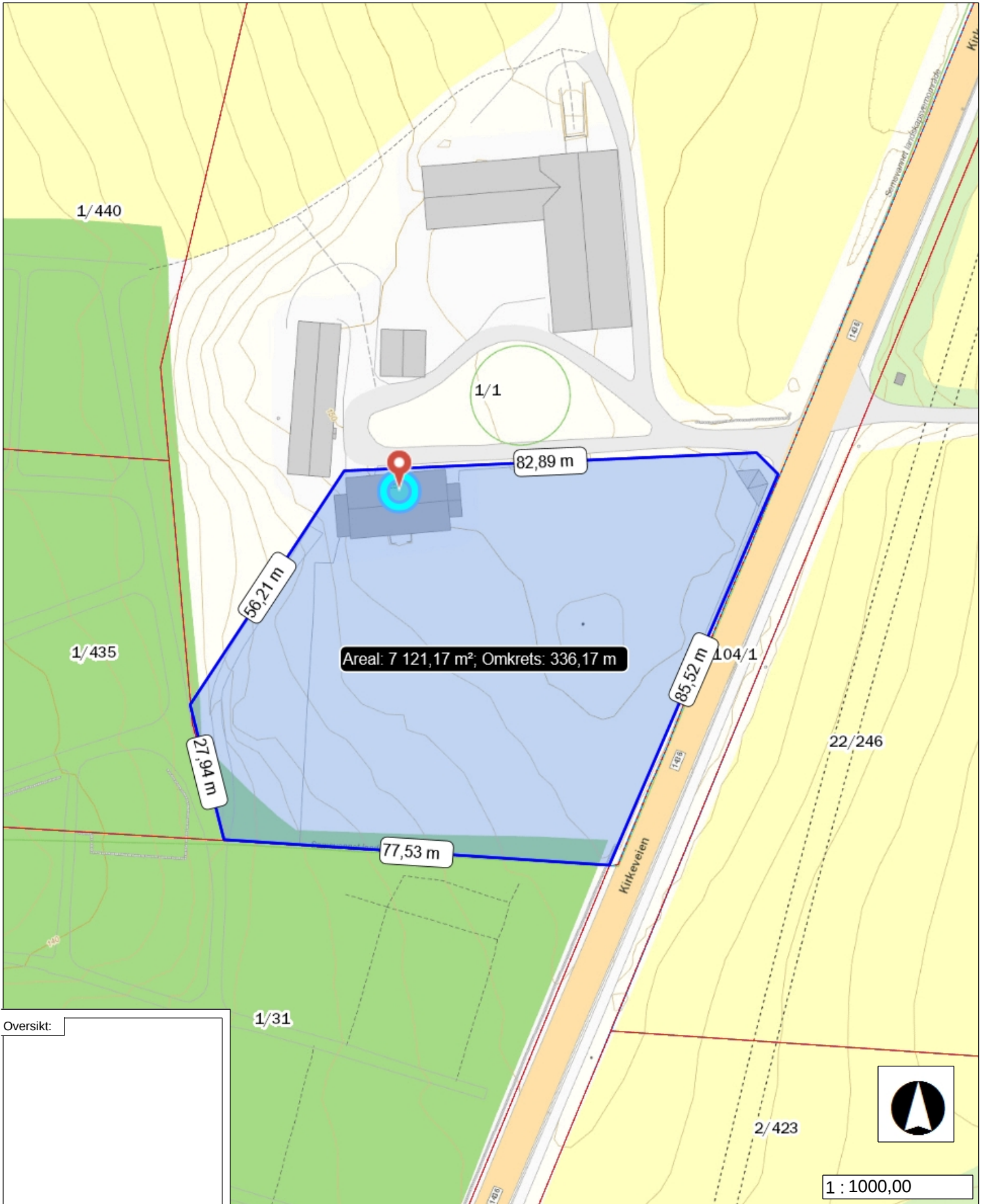
Vedlegg:

Asker pg - Søknad om dispensasjon fra delingsforbud i LNF ved fradeling av Asker prestebolig fra gnr 1 bnr 1
54 Asker prestebolig

54 Asker prestebolig

Oversikt:

Kartverket, Geovekst, kommuner og OSM - Geodata AS

Kommentarer:

Projeksjon: ETRS_1989_UTM_Zone_33N

Utskrift dato: 07-nov-22

© OVF

Tegnforklaring

— Eiendomsgrense

.... Hjelpelinje

Eiendomsident

□ DekTeigFesterEierFlate

□ DekTeigEierFlate

□ DekTeigFlate

— Eiendomsgrense

Eiendomsident

— Eiendomsgrense

.... Hjelpelinje

Eiendomsident

□ DekTeigFesterEierFlate

□ DekTeigEierFlate

□ DekTeigFlate

Geocache

Saksframlegg

Arkivsak
24/03005-4

Saksbehandler
Magdalene Mathiesen

Behandles av
Utvalg for samfunnstjenester

Møtedato
25.04.2024

1/1 - Søknad om fradeling av prestegårdsbolig

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Med hjemmel i jordlova § 1. jfr. § 12 avslås søknad om fradeling av prestegårdsbolig på gbnr. 1/1 i Asker kommune.

Begrunnelsen for avslaget er at en fradeling vil redusere driftsgrunnlaget på eiendommen og føre til en dårligere bruksrasjonalisering.

1. Sammendrag

Opplysningsvesenets fond (Ovf.) søker om å dele fra prestegårdsboligen på landbrukseiendommen gbnr. 1/1. Det vises til at Stortinget i 2017 bestemte at eiendommer tilhørende Ovfv. skal deles mellom stat og kirke. Delingen skulle skje ved at kirkegrunn (kirker og gravplasser) skal overdras til sognet og presteboligene skal overdras til Den Norske Kirke (DNK). Øvrig eiendom skal beholdes av Ovfv.

Det følger av Lov om opplysningsvesenets fond § 5 andre ledd at krav om samtykke til deling etter jordlova § 12 også gjelder for disse overføringene. Søknaden skal derfor behandles på samme måte som øvrige søknader om fradeling.

Statsforvalteren behandlet en sak fra Sør-Aurdal kommune i 2023, hvor kommunen hadde avslått Ovfv. sin søknad om fradeling. Statsforvalteren opprettholdt kommunens vedtak og uttalte at jordlovens regler om fradeling også skal følges i disse sakene. Saken er vedlagt.

Etter jordloven § 12 vurderer kommunedirektøren at det er uheldig å dele fra det eneste bolighuset på eiendommen. Det fører til at jorda sannsynligvis fortsetter å

være leiejord i fremtiden, og det er kjent at jord blir bedre ivaretatt når den som eier og driver jorda også bor på eiendommen. Kommunedirektøren erfarer at behovene kan endre seg over tid, gjerne når nye generasjoner/eiere skal ta over gården. Da blir det raskt et ønske om å bygge nytt, noe som kan føre til omdisponering av dyrka/dyrkbar mark. Når rene boligtomter opprettes nær landbrukseiendommer øker også risikoen for fremtidige konflikter mellom boligeiere og landbruket.

Kommunedirektøren anbefaler at søknaden avslås.

2. Bakgrunn for saken

Opplysningsvesenets fond (Ovf.) søker om å dele fra prestegårdsboligen på landbrukseiendommen gbnr. 1/1. Det vises til at Stortinget i 2017 bestemte at eiendommer tilhørende Ov. skal deles mellom stat og kirke. Delingen skulle skje ved at kirkegrunn (kirker og gravplasser) skal overdras til sognet og presteboligene skal overdras til Den Norske Kirke (DNK). Øvrig eiendom skal beholdes av Ov.

Det følger av Lov om opplysningsvesenets fond § 5 andre ledd at krav om samtykke til deling etter jordlova § 12 også gjelder for disse overføringene. Søknaden skal derfor behandles på samme måte som øvrige søknader om fradeling.

Dette klargjøres også tydelig i forarbeidene til Lov om opplysningsvesenets fond (Prop. 144L (2020-2021)) hvor følgende fremgår:

“Grunnlaget for å overføre eidegdommar frå fondet til Den norske kyrkja er at eidegdommane i dag har ein bruksverdi for kyrkja, eller at dei på annan måte har ein særleg kyrkjeleg verdi.” (s. 32)

“Av dei nær 1 300 bygningane som fondet eig, er det prestebustadene som har den sterkaste tilknytninga til Den norske kyrkja. Fondet er i 2020 eigar av om lag 330 prestebustader. Det er ikkje aktuelt at alle desse blir overførte til Den norske kyrkja.” (s. 24)

“For prestebustader som høyrer til ein landbrukseigedom, må det liggje føre løyve til frådeling og konsesjon for at Den norske kyrkja kan bli eigar. Dersom ein prestebustad ikkje kan skiljast ut frå den landbrukseigdommen han høyrer til, vil han ikkje kunne bli overført til Den norske kyrkja.” (s. 24)

Ovf. søker om å dele fra prestegårdsboligen med omliggende areal, på totalt 7 dekar. Det vises til at boligen ikke har fungert som et våningshus i flere tiår, og at de andre bygningene brukes til andre formål enn landbruk. Ov. vurderer at på grunn av eiendommens karakter og med stortingsvedtaket fra 2017, at en deling ikke vil kunne danne presedens for fradeling av bolig på andre landbrukseiendommer.

På tunet til Asker prestegård er det 5 bygninger som er fredet jfr. kulturminneloven og gårdstunet med hagen har nasjonal verdi som kulturmiljø. De fredete bygningene er: hovedbygningen, driftsbygningen, stabbur, drengestue og lysthuset. Prestegården inngår i et KULA-området, kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse.

«Området ved Asker kirke, Asker prestegård og Haugbo, som ligger nord for dagens Asker sentrum, har kontinuitet som Asker religiøse og administrative sentrum fra jernalderen. Det er mange gravhauger i dette området, og den mest kjente er Prinsehaugen i Prestegården. Den gamle middelalderkirken av stein brant ned i 1878, og ny kirke stod ferdig i 1879. mot slutten av 1700-tallet var opplysningsmannen Vogelius prest i Asker. Han bygde om kongeveien som går forbi prestegården, innførte hagebruket i Asker og skal ha vært ansvarlig for den store askealleen langs Kongeveien ved kirken og prestegården. Både prestegården og nabogården Haugbo samt Vøyen og Skaugum ble drevet etter opplysningstidas prinsipper.»

3. Saksopplysninger

Presteboligen med tilliggende tomt skal overføres til DNK mens øvrig eiendom skal fortsatt stå i eie til Ovf.

Asker prestegård gbnr. 1/1 er på totalt 156 dekar, fordelt på 84 dekar fulldyrka jord, 29 dekar produktiv skog, 26 dekar bebygd areal og 16 dekar annet markslag.

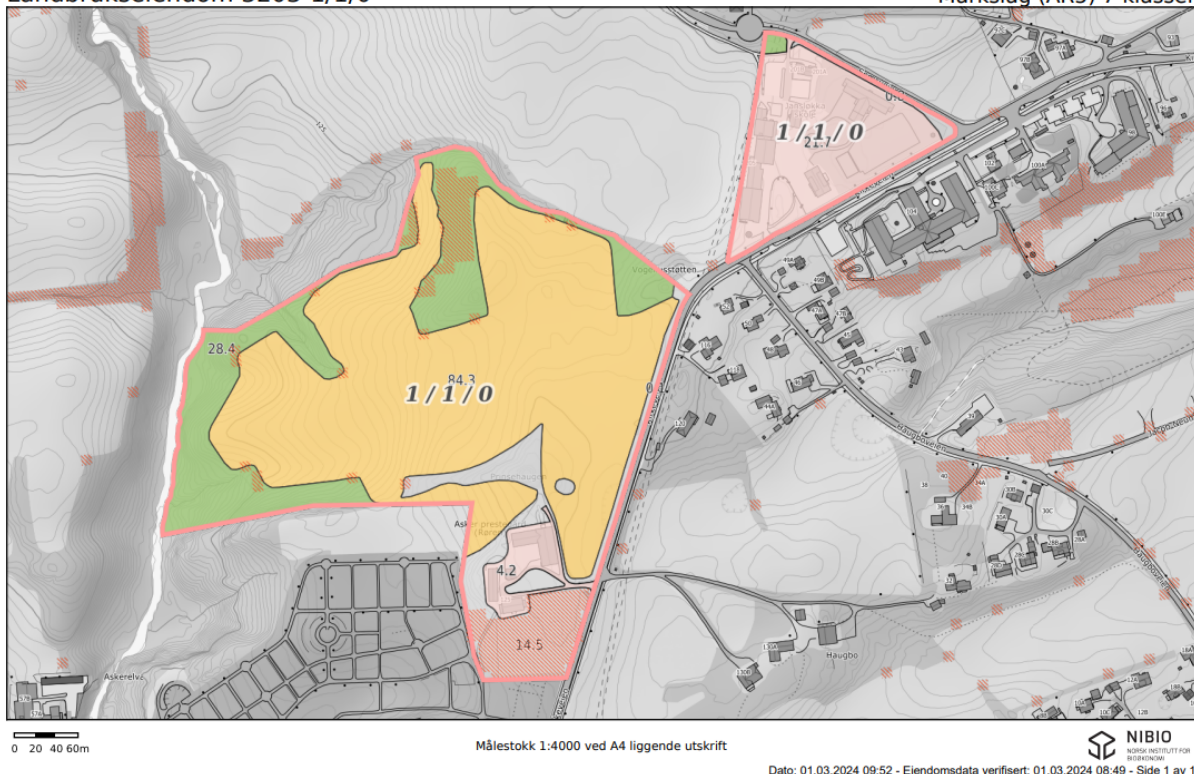
Eiendommen er i kommuneplanens arealdel avsatt til LNF. Deler av eiendommen er også innenfor hensynssone *bevaring naturmiljø, bevaring kulturmiljø og båndlegging areal etter naturmangfoldloven (Semsvannet landskapsvernrområde)*.

Bygningsmassen på gbnr. 1/1, består av våningshus, driftsbygning, drengestue, lysthus og stabbur. Våningshuset og lysthuset som søkes fradelt med tilhørende tomt, er lokalisert i tilknytning til tunet.

Figur 1. Søkers oversiktsbilde. Viser området som søkes fradelt.

Fradelingen berører ikke *dyrka jord*, men den berører *dyrkbare jord*.

Figur 2. Utsnitt fra gårdskart.no som viser eiendommen gbnr.1/1. Rødt skravert området er registreringer av dyrkbar jord.

Lovgrunnlaget

Søknaden behandles politisk av Utvalg for samfunnstjenester, jf. kommunedirektørens delegeringsreglement vedtatt 19.11.2019.

Saken anses prinsipiell fordi avgjørelsen kan ha innvirkning på fremtidige søknader om fradeling av prestegårder i Asker.

Jordlova: <https://lovdata.no/lov/1995-05-12-23>

Rundskriv M-2/2021 om driveplikt, omdisponering og deling etter jordlova: <https://www.regjeringen.no/contentassets/beb3fd0cb9d7401180d962e0e98ba854/rundskriv-jordloven-m-2-2021.pdf>

Rundskriv M-35/95 om jordlovas formål: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/lmd/vedlegg/regelverk/m_35_95_jordlovens_formaal.pdf

Naturmangfoldloven: <https://lovdata.no/lov/2009-06-19-100>

Søknad om fradeling må også behandles etter plan- og bygningsloven.

4. Kommunedirektørens vurdering

Formålet med søknaden er å gjennomføre et stortingsvedtak fra 2017, der det ble bestemt at Ovf. og kirka skulle dele eiendom mellom seg. Jordlova er derimot ikke tilsidesatt, slik at søknaden skal behandles på vanlig måte, ref. [Lov om Opplysningsvesenets fond](#):

§ 5. Overføring av egedelar til Den norske kyrkja

Eigedommar og andre egedelar i fondet som har ein særskild verdi for Den norske kyrkja, kan overførast til kyrkja utan vederlag. Gravplassar og kyrkje grunn kan overførast til vedkommande sokn. Egedelane skal ikkje gi Den norske kyrkja nokon økonomisk vinst til fordel for si allmenne verksemd. Fondet kan dekkje utgifter som Den norske kyrkja får i samband med overtakinga av eigedommar etter fyrste punktum.

Krav om samtykke etter [jordlova § 12](#) eller konsesjon etter [konsesjonsloven § 2](#) gjeld på vanleg måte ved overføringar etter fyrste ledd.

Jordloven § 12. Deling

Deling av eiendom som benyttes eller kan benyttes til jordbruk og/eller skogbruk må godkjennes av departementet. Ifølge Jordloven § 12 skal:

«Ved avgjerd av om samtykke til deling skal givast, skal det leggjast vekt på om delinga legg til rette for ein tenleg og variert bruksstruktur i landbruket. I vurderinga inngår mellom anna omsynet til vern av arealressursane, om delinga fører til ei driftsmessig god løysing, og om delinga kan føre til drifts eller miljømessige ulemper for landbruket i området. Det kan leggjast vekt på andre omsyn dersom dei fell inn under formålet i jordlova.

Sjølv om det etter tredje ledd ikkje ligg til rette for å gi samtykke til deling, kan samtykke givast dersom deling vil vareta omsynet til busetjinga i området».

I rundskriv M-2/2021 Driveplikt, omdisponering og deling står det at: «Bestemmelsen om deling i jordloven har nær sammenheng med jordlovens formål som er å sikre at arealressursene blir disponert på en måte som gir en tjenlig, variert bruksstruktur ut fra samfunnsutviklingen i området og med hovedvekt på hensynet til bosetting, arbeid og driftsmessig gode løsninger (...). Formålet med delingsbestemmelsen er å sikre og samle ressursene som grunnlag for landbruksdrift for nåværende og fremtidige eiere».

Ifølge Jordloven § 9 skal:

«Dyrkbar jord må ikkje disponerast slik at ho ikkje vert eigna til jordbruksproduksjon i framtida.»

Fradelingen av prestegårdsboligen vil ikke føre til endret bruk av den dyrkbare jorden.

«Vern av arealressursane»

Ved vurdering av om delingen ivaretar hensynet til vern av arealressursene, skal man ta stilling til om driftsenheten blir rasjonelle og om delingen øker risikoen for om arealer faller ut av drift. Man må også ta hensyn til fremtidige generasjoners behov ved å vurdere de langsiktige virkningene for eiendommen, og inntekten fra den ved å dele fra areal eller bygninger. Ifølge rundskrivet skal det ikke tillegges nevneverdig vekt hva som er privatøkonomisk mest lønnsomt for eieren.

Det fulldyrka arealet på eiendommen blir bortleid per dags dato, og er planlagt bortleid på langsiktig kontrakt. I søknaden blir det opplyst om at driftsbygningen ikke lenger er egnet som driftsbygning i landbruket. Ved en fradeling av prestegårdsboligen på eiendommen vil det ikke medføre noen endring i den nåværende drifta av arealressursene, men det vurderes som en fordel å ha muligheten for bosetting på eiendommen.

I søknaden blir det beskrevet at bygningsmassen på eiendommen ikke er en ressurs, men heller en utgift for Ovf. Ovf. mener at DNK vil kunne ta bedre vare på bygningen. Som beskrevet over skal økonomi ikke tillegges nevneverdig vekt på ved vurdering av søknaden.

Ved en fradeling vil det ikke være mulig å bosette seg på landbrukseiendommen uten å bygge nytt bolighus. Å tillate fradeling av bolighuset vil ikke føre til en rasjonell driftsenhet. Dersom eiendommen etter hvert får nye eiere, kan behovet raskt endre seg. På lang sikt kan det tenkes at eiendommen blir solgt videre, og da kan det bli behov for å bosette seg på eiendommen igjen. Kommunedirektøren har sett en tendens til at nye boliger og kårboliger blir søkt oppført på fulldyrka eller dyrkbare arealer, fordi tidligere bolighus er delt fra. Dette taler mot en fradeling.

Ovf. sier i søknaden at sakens karakter gjør at det ikke vil dannes presedens i lignende saker. Asker kommune har to prestegårder med bolighus, Asker prestegård og Røyken prestegård, som også eies av Ovf. Røyken prestegård har tilnærmet lik arrondering som Asker prestegård, slik at en evt. fremtidig søknad om fradeling her ville blitt vanskelig å avslå dersom deling av Asker prestegård blir innvilget. Ettersom det heller ikke er gitt spesielle føringer på hvordan disse sakene skal behandles, annet enn at jordloven skal gjelde, så kan Stortingsvedtaket fra 2017 ikke tillegges avgjørende vekt.

«Driftsmessig god løysing»

Ved søknad om fradeling må det ifølge rundskrivet legges vekt på en utforming av eiendommen som kan føre til en kostnadseffektiv drift. Det må også tas hensyn til arronderingsmessige forhold som avstander, utforming av teiger ol. Hva som regnes som en driftsmessig god løsning er at driftsenhetene bør være samlet og med korte driftsavstander, i tillegg til at bygningsmassen og driftsapparatet kan utnyttes på en god måte.

Styrking av eksisterende landbrukseiendommer er viktig for Asker kommune, og som står sentralt i behandlingen etter jordloven. Bolighuset som søkes fradelt, ligger i umiddelbar nærhet til gårdstunet. Dette innebærer at ved en fradeling vil landbrukseiendommen bli uten tilknytning til et lokalt driftssenter, som igjen fører til dårlig arronderingsmessige forhold av utformingen av tunet. Den fulldyrka jorda blir ofte bedre ivaretatt og investert i om jorda drives av den som bor på gården. Ved en fradeling tar man bort denne mulighet og det vil kun være leiejord i fremtiden. Dette taler mot en fradeling.

«Drifts- eller miljømessige ulemper for landbruket i området»

Ved søknad om fradeling skal det tas hensyn til om delingen kan føre til drifts- eller miljømessige ulemper for landbruket i området. Ifølge rundskriv M-2/2021 menes det her om delingen fører til dårlig arrondering av dyrka jord og/eller at delingen vanskeliggjør adkomst til jord, skog eller driftsbygninger. Med miljømessige ulemper menes eventuelle konflikter som kan oppstå mellom landbruket og nye eiere av boligeiendommer grunnet støy, støv, lukt og arbeid i helger og netter. Konflikter grunnet støy, støv og lukt gjelder særlig i områder med husdyrproduksjon.

Det er alltid risiko for konflikter mellom landbruket og privatpersoner ved denne typen fradelinger. Dersom eiendommen som søkes fradelt etter hvert selges på det åpne markedet, er det ikke gitt at nye eiere har forståelse for at det er en aktiv landbruksdrift på naboeiendommen. Selv om drifta i dag ikke vil være til vesentlig ulempe, kan situasjonen endre seg. Dette taler mot en fradeling.

«Bosetting i området»

Ifølge rundskriv M-2/2021 kan det som nevnt tidligere gis samtykke til deling «dersom deling vil vareta omsynet til busetjinga i området».

En fradeling vil ikke endre forutsetningen for mulighet til bosetting i området. Asker kommune er ingen fraflyttingskommune, og hensynet til bosetting er dermed mindre relevant.

Kulturminne vurdering

For Asker kommune, så er dette et av våre aller mest verdifulle og vedsatte landskap. Asker prestegård bør ha en samlet eier, og at en deling vil bidra til å svekke vernet på sikt. Det vil skape lite forutsigbarhet. Ved en deling kan vi risikere at hjemmelshavere trekker i ulike retninger, og at vi ikke får en samlet forvaltning av kulturmiljøet. Dette handler også om fremtidig ansvar for vedlikehold og igangsetting, både praktisk og økonomisk. Det vil føre til en fragmentert saksbehandling for kommende søknader om tiltak på gården.

Kommunedirektøren er opptatt av at Asker prestegård har en bruk som er i tråd med vernet og som bidrar til å ivareta kulturarven og skape et levende miljø.

Behandling av lignende saker

Opplysningsvesenets fond har søkt om fradeling av prestegårdsboliger i flere kommuner. Noen av sakene har gått til Statsforvalteren for klagebehandling. Vedtakene ligger vedlagt saken. Kommunedirektøren gir en kort oppsummering av sakene:

Sør- Aurdal kommune

Ovf. klagde på avslag om fradeling av tunet på Sør- Aurdal prestegård. Klagen ble behandlet av Statsforvalteren av 8. desember 2023. Deres ref. 2023/6436.

I saksvurderingen har kommunen vektlagt at ei deling vil medføre at presteboligen (uten skogen) blir en fritt omsettelig eiendom uten konsesjonsplikt. Kommunen har heller ikke forskrift som setter konsesjonsfriheten ut av kraft for bebygd eiendom under grensene i ksl §4 (1) nr. 4. Ei fradeling vil derfor kunne være uheldig med hensyn til bosettingen i området.

Kommunen ønsker heller ikke at det etter deling skal gjenstå en ubebygd skogeiendom uten tilknytning til et lokalt driftssenter. Det vises til gjeldende praksis i kommunen hvor det ved tidligere delingssaker som dette har blitt satt som vilkår at resteiendommen skal selges som tilleggsareal.

Statsforvalteren kommenterer i vedtaket: *Statsforvalteren ser at det er en spesiell situasjon hvor det er en statlig eier som søker deling og at delingssøknaden er en oppfølging av et vedtak i Stortinget. Vi vil likevel bemerke at dette stortingsvedtaket retter seg mot Ovf. og Ovf. sin rolle som eier av kirkegrunn og presteboliger. Det er etter det vi erfarer ikke kommet endringer eller presiseringer i jordloven eller tilhørende bestemmelser som tilsier at delingssaker der Ovf. søker deling skal behandles etter særskilte regler.*

Statsforvalteren tok ikke klagen til følge, og kommunens avslag på fradeling ble opprettholdt.

Lillestrøm kommune

Ovf. klagde på avslag om fradeling av våningshus på Fet - prestegård. Klagen er fortsatt til behandling hos Statsforvalteren.

I saksvurderingen har kommunen vektlagt at ei deling vil medføre at presteboligen med garasje og tomt vil svekke ressursgrunnlaget på landbrukseiendommen. Ved en fradeling oppstår det en fritt omsettelig boligtomt inne på tunet på landbrukseiendommen.

I tillegg kan fradeling av boligtomt som ligger omkranset av jordbruksareal medføre drifts- og miljømessige ulemper for eiendommen 441/1 og andre landbrukseiendommer i området. Det er heller ikke i samsvar med tidligere praksis å skille fra hverandre bygningsmasse som ligger inne på et eksisterende og samlet gårdstun.

Selv om denne saken ikke er avgjort av Statsforvalteren ennå, er den tatt med for å vise at flere kommuner har gjort tilsvarende vurderinger som den Kommunedirektøren nå anbefaler.

Ovf. Eiendommer i Asker kommune

Ovf. Eier totalt 3 eiendommen i kommunen, hvorav 2 av de er bebygde, med presteboliger og tilhørende tun.

Eiendom 1/1 ligger i tidligere Asker og det er denne som blir behandlet nå.

Eiendom 210/1 ligger i tidligere Røyken. Eiendommen har våningshus, driftsbygning mm og er på totalt 696 dekar.

Eiendom 22/246 er ubebygde og ligger inntil eiendommen 1/1 og er på totalt 161 dekar med fulldyrka mark.

Naturmangfoldloven § 7 og §§ 8-12

I henhold til Naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i lovens §§ 8 til 12 «legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltingsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen».

På arealet som er omsøkt fradelst, er det funnet naturmangfold med spesielle verdi ved søk i følgende databaser: Gårdskart.no (NIBIO) – herunder artsdatabanken og Naturbase.

Det er funnet naturvernområder – Semsvannet landskapsvernområdet og Asker prestegård naturminne og naturtype – Store gamle trær. Det er funnet kulturmiljøer og landskap av nasjonal interesse. Funnene vil trolig ikke få noe negativ påvirkning av en fradeling, da tiltaket ikke vil medføre noen endring i hvordan arealene blir driftet. Kommunedirektøren vurderer derfor at kravene til kunnskapsgrunnlaget er oppfylt etter lovens § 8.

I og med at naturmangfoldet ikke berøres av fradelingen, og det ikke kan påvises effekter av tiltak på verdifull natur, legger kommunen til grunn at det ikke er nødvendig å foreta vurderinger etter miljøprinsippene i §§ 9 til 12.

Jordlova er ment å sikre at arealressursene blir brukt på den måten som er mest gagnlig for samfunnet og for de som har yrket sitt i landbruket. Arealressursene bør disponeres på en måte som gir en tjenlig, variert bruksstruktur ut fra samfunnsutviklinga i området og med hovedvekt på bosetting, arbeid og driftsmessig gode løsninger. Formålet med delingsbestemmelsen er å sikre og samle ressursene som grunnlag for landbruksdrift for både nåværende og fremtidige eiere.

Det er knyttet særlige kriterier til en slik vurdering, gitt i *rundskriv M-1/2013*. Spesielt er hensynet til arealressursene relevante for bærekraftsmål 11, som er et av Asker kommunes utvalgte mål. Målet er at «*Asker-samfunnet skal verne om og sikre naturmangfoldet, kulturmiljøer og et aktivt og levende landbruk*». I *rundskriv M-35/1995 Jordlovens formål* står det at «*når arealene skal brukes på en best mulig måte, skal de også gis vern slik at produksjonsevne og utnyttelsesmuligheter sikres for framtidige generasjoner*». Ved å fradele bolighuset mister eiendommen en viktig ressurs. Fradeling av bolighuset anses derfor å være relevant for FNs bærekraftsmål.

5. Konklusjon

Kommunedirektøren ønsker en bruksstruktur som legger til rette for bosetting på landbrukseiendommene. Det er viktig å ha ressurssterke driftsenheter som klarer å drifte arealene sine på både kort og lang sikt. Kommunedirektøren ønsker ikke å tillate deling som gjør at eiendommen mister sin opprinnelige karakter og har ikke tidligere tillatt deling av det eneste bolighuset på eiendommen. Det er uheldig at eiendommen og evt. fremtidige eiere mister mulighet for å bosette seg på eiendommen ved endret behov.

Ovf. mener at vi ikke kan sammenligne denne eiendommen med andre landbrukseiendommer. Dette på grunn av sin fredning og historie, men kommunedirektøren kan ikke se at denne saken står i særstilling da det omhandler

deling av en landbrukseiendom, og må behandles av det samme regelverket som andre landbrukseiendommer må. Etter en helhetsvurdering anbefales det at søknaden avslås.

En løsning for Asker prestegård er at hele eiendommen overføres samlet til Den norske kirke.

Lars Bjerke
kommunedirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Vedlegg:

Asker pg - Søknad om fradelingstillatelse etter jordlovens § 12 av_
Asker pg - Søknad om dispensasjon fra delingsforbud i LNF ved fradeling
54 Asker prestebolig_
Lillestrøm kommune: Avslag på søknad om deling av grunneiendom
Sør-Aurdal kommune: Avslag på søknad om deling av landbrukseiendom
Sør-Aurdal kommune: Klage på vedtak om avslag om deling
Sør-Aurdal kommune: Statsforvalter sitt vedtak i klagesak
KULA-Rapport

OPPLYSNINGSVESENETS FOND
Postboks 535 Sentrum
0105 OSLO

Dato: 15.12.2023
Vår ref: 23/22232-3
Deres ref:
Saksbeh.: Alexander Egner
Telefon:

441/1 - Avslag på søknad om deling av grunneiendom

Vedtak

Lillestrøm kommune gir ikke tillatelse til fradeling av 3 570 m² bebygd tomt med prestebolig og garasje fra eiendommen gbnr. 441/1, Fet prestegård.

Vedtaket er fattet med hjemmel i jordloven § 12, *deling*.

En deling vil svekke ressursgrunnet på eiendommen og vil dessuten føre til drifts- og miljømessige ulemper for landbruket.

Eiendommen ligger i et område som i kommuneplanens arealdel er avsatt til LNF-formål. I disse områdene vil en deling som omsøkt være i strid med arealformålet.

Klage

Vedtaket er et enkeltvedtak og kan påklages etter forvaltningsloven § 28. Klagefristen er normalt tre uker fra melding om vedtak er mottatt, men pga. julehøytid settes fristen til fredag 12.01.2024. Klagen skal være skriftlig begrunnet og sendes til Lillestrøm kommune, Postboks 313, 2001 Lillestrøm eller til postmottak@lillestrom.kommune.no. Hvis vedtaket opprettholdes, sendes klagen til Statsforvalteren i Oslo og Viken for endelig avgjørelse.

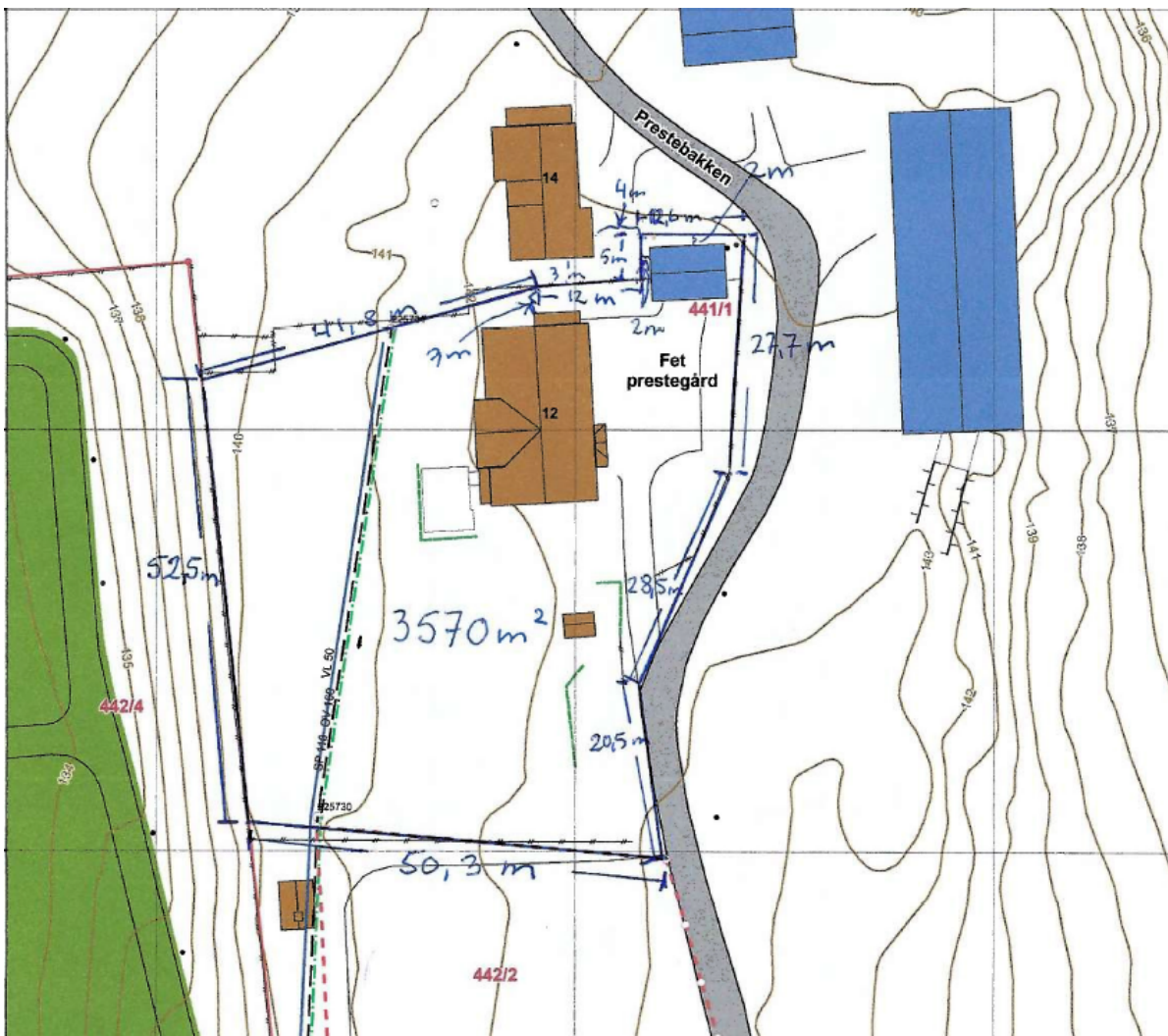
Gebyr

Gebyr for behandling av søknad om deling etter jordloven er kr 2 000,-. Gebyret er hjemlet i forskrift om gebyr for behandling av konsesjons- og delingssaker § 2. Faktura sendes søker.

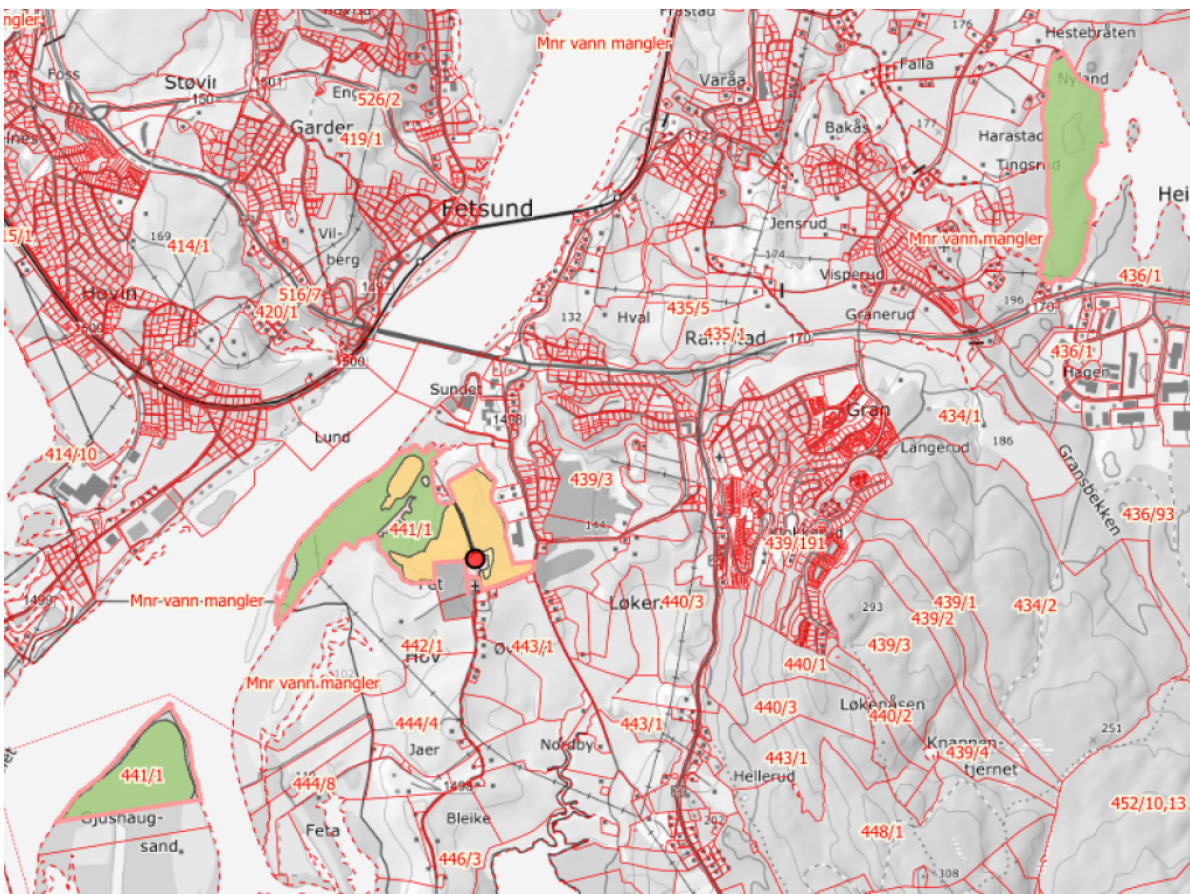
Bakgrunn for saken

Opplysningsvesenets fond (Ovf) søker om fradeling av 3 570 m² fra eiendommen gbnr 444/1, Fet prestegård. Tomta er bebygd med prestebolig og garasje. Den nye grunneiendommen på 3 570 m² skal overføres til Den Norske Kirke (DNK). Resterende eiendom, som vil utgjøre ca. 663 dekar, skal beholdes av Ovf. Denne vil bestå av en forpakterbolig, en driftsbygning og et uthus i tillegg til jord- og skogbruksarealer.

Søknaden begrunnes med at Stortinget, etter opphør av Statskirken i 2017, bestemte at de eiendommene som tilhører Ovf skal deles mellom stat og kirke. Delingen skal skje ved at all kirkegrunn (hovedsakelig kirker og gravplasser) skal overdras til det aktuelle sognet. Ca. 164 presteboliger (inklusive 5 bispeboliger og presesbolig) skal overføres til DNK. Øvrig eiendom skal beholdes av Ovf (stat). Fet prestebolig er en av presteboligene som er bestemt skal overføres til DNK.

Figur 1. Situasjonskart vedlagt søknad. Prestebolig med garasje omsøkt fradelt Fet prestegård, 3 570 m²

Figur 2. NIBIOs Gårdskart – oversikt over Fet Prestegård, gbnr. 441/1, 667 dekar.

Saksopplysninger

Fet prestegård, gbnr. 441/1, er en bebygd landbrukseiendom som ifølge Nibios Gårdskart består av totalt 667,2 dekar, fordelt på 140,5 dekar fulldyrka jord, 4,8 dekar innmarksbeite, 473,3 dekar produktiv skog og 48,6 dekar annet markslag (jorddekt fastmark, bebyggelse mv.).

Eiendommen ligger i et område som i kommuneplan for Lillestrøm kommune er avsatt til landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF-område). Prestegården med tunet ligger innenfor to hensynssoner for bevaring av kulturmiljø (H570_57 og H570_4).

Lovgrunnlag

Søknad om fradeling behandles etter jordlova av 12. mai 1995, § 12 *deling*.

I lov om opplysningsvesenets fond av 18. juni 2021, § 5 *Overføring av egedeler til Den norske Kyrkja*, andre ledd, heter det «*krav om samtykke etter jordlova § 12 eller konsesjon etter konsesjonsloven § 2 gjeld på vanleg måte ved overføringar etter fyrste ledd*».

Kommunen har vedtaksmyndighet i saken, jf. Landbruksdepartementets delegasjonsbestemmelser gitt i Rundskriv M-2/2021. I saksbehandlingen skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn.

Vurdering

Søknad om fradeling skal behandles etter jordloven § 12. Kommunen vurderer at søknaden om fradeling av presteboligen med garasje fra Fet prestegård skal behandles som en ordinær delingssøknad etter jordloven § 12, jf. lov om Opplysningsvesenets fond, § 5. Statsforvalteren i Agder underbygger denne vurderingen i en [publikasjon](#) utgitt den 08.03.2023:

«Det fremgår av lov om Opplysningsvesenets fond (Lov-2021-06-18-98) § 5 annet ledd: «Krav om samtykke etter jordlova § 12 eller konsesjon etter konsesjonsloven § 2 gjeld på vanleg måte ved overføringar etter fyrste ledd. Vi kan heller ikke se at det av forarbeidene til loven, herunder Prop. 144 L (2020-2021), fremgår noen uttalelser som indikerer at det skal gjelde en annen praksis etter jordloven § 12 i disse sakene sett i forhold til i andre sammenlignbare saker. Vi har også forelagt dette spørsmålet for Landbruksdirektoratet. Direktoratet opplyser om at det ikke er gitt noen særregler eller lagt opp til noen særbehandling av søknader knyttet til deling av slike eiendommer som eies av Opplysningsvesenets fond (OVF), og at Landbruks- og matdepartementet ikke har gitt noen særføringer for slike saker. Dette innebærer med andre ord at det er lagt opp til en ordinær behandling og vurdering av slike saker etter jordloven § 12».

Jordloven § 12 annet ledd sier at det må foreligge samtykke til omdisponering etter jordloven § 9 dersom dyrka eller dyrkbar jord skal tas i bruk til andre formål enn jordbruksproduksjon. Ifølge Gårdskart har det omsøkte arealet markslaget «bebyggelse/samferdsel». Vurdering etter jordloven § 9 er derfor ikke nødvendig.

Etter jordloven § 12, tredje ledd, første punktum skal det ved avgjørelse av søknad om deling «*leggjast vekt på om delinga legg til rette for ein tenleg og variert bruksstruktur i landbruket. I vurderinga inngår mellom anna omsynet til vern av arealressursane, om delinga fører til ei driftsmessig god løysing og om delinga kan føre til drifts- eller miljømessige ulemper for landbruket i området*».

Vern av arealressursene

Begrepet «arealressurser» omfatter ulike ressurser som jord, skog og bygninger. I vurderingen skal det legges vekt på de langsiktige virkningene for eiendommen og inntekten fra den ved å dele fra areal eller bygninger. Det skal ikke legges nevneverdig vekt på hva som er privatøkonomisk mest lønnsomt for eieren ved behandling av søknad om deling av landbrukseiendommer.

Kommunens oppgave er å vurdere konsekvenser ved tillatelse til deling i et lengre perspektiv. Fet prestegård er en landbrukseiendom av betydelige jord- og skogbruksarealer, som er godt egnet til å drives som en selvstendig driftsenhet. Selv om eiendommens jordbruksarealer i dag er bortleid, kan det bli aktuelt for fremtidige eiere å bo på gården og drive jorda og skogen selv. En fradeling av presteboligen/våningshuset vil redusere ressursgrunnlaget på eiendommen og bør derfor ikke tillates.

Driftsmessig god løsning

Ved vurdering av om fradeling fører til en driftsmessig god løsning skal det legges vekt på en utforming av eiendommen som kan føre til kostnadseffektiv drift. En driftsmessig god løsning innebærer også at bygningsmassen på eiendommen kan utnyttes på en god måte. Kommunens oppgave er å legge til rette

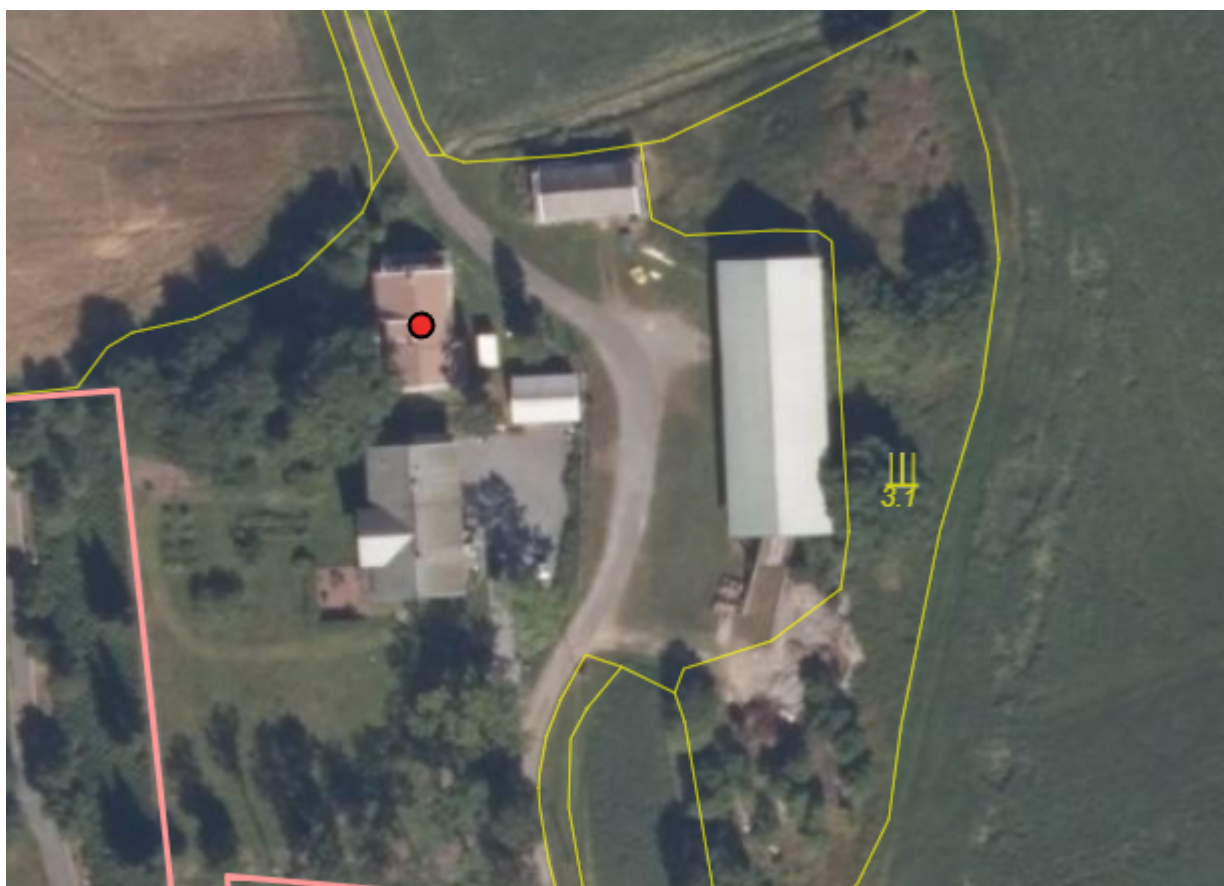
for et framtidig og robust landbruk.

Tillatelse til deling kan vurderes der en oppnår en form for bruksrasjonalisering. Bruksrasjonalisering oppnås ved å dele fra hele tun, der jord- og skogbruksarealer tillegges naboeiendom. Ved å tillate fradeling av presteboligen/våningshuset fra Fet prestegård, vil en ikke oppnå dette.

Drifts- og miljømessige ulemper for landbruket i området

Ved søknad om tillatelse til fradeling må det konkret vurderes hvilke ulemper som kan oppstå for eiendommen og for andre eiendommer i området. Driftsmessige ulemper kan være at delinga fører til dårligere arrondering av dyrka jord, eller at atkomsten til slikt areal blir vanskelig. Det kan også oppstå tråkk og slitasje på jordbruksareal eller at dyr på beite forstyrres. Miljømessige ulemper kan oppstå som følge av støv, støy, lukt, helge- og nattarbeid, men også som følge av bruk av driftsveier og utmark eller nydyrking av jord.

Fet prestegård består i dag av et samlet gårdstun med prestebolig (våningshus), garasje, forpakterbolig, uthus og driftsbygning, jf. figur 3 nedenfor.

Figur 3. Flyfoto - Fet prestegård

Våningshuset, garasjen og forpakterboligen ligger på vestsiden av veien (Prestebakken). Rett på andre siden av veien ligger driftsbygningen og uthuset. Kommunen har ingen praksis for å tillate fradeling av et våningshus som ligger slik til inne på et samlet gårdstun. Dette fordi våningshuset er nødvendig for drifta, jf. jordloven § 9 med Rundskriv M-2/2021. Uansett vil det i dette tilfellet ikke være en god løsning å skille ut noen av bolighusene, som ligger så tett inne på et veletablert tun. Det som kommunen normalt får søknader om og kan vurdere, er fradeling av bolighus nummer to (kårbolig) der den ligger mer enn 100 meter fra gårdstunet, har egen avkjørsel og andre forhold ellers ligger til rette for det.

Ved fradeling av presteboligen vil det i prinsippet oppstå en fritt omsettelig bolig inne på gårdstunet. Dette kan medføre driftsmessige ulemper i form av at driftsbygningen blir vanskelig å bruke i framtiden. Videre kan det fort oppstå konflikter mellom landbruket og den nye og fritt omsettelige boligen. Erfaringer viser at privatpersoner som ikke har tilknytning til landbruket har liten forståelse for landbruksdrift. Tråkk og slitasje på jordbruksarealene i vekstsesongen kan forekomme. Samtidig vil det oppstå miljømessige ulemper som støv, støy, lukt, helge- og nattarbeid fra landbruksdrifta. Slike ulemper kan igjen føre til krav om restriksjoner på drifta. Kommunen ønsker ikke å legge til rette for slike mulige konflikter.

Atkomst til landbrukseiendom 441/17 går gjennom tunet på 441/1, og fradeling av presteboligen kan også skape driftsmessige ulemper for landbruksvirksomheten på denne eiendommen.

En deling som omsøkt vil imidlertid ikke hindre tilgjengeligheten til jord- eller skogarealer, hverken på denne eiendommen eller andre landbrukseiendommer i området.

Andre hensyn

Eiendommen ligger i et område som i kommuneplanens arealdel er avsatt til LNF-formål. I disse områdene er fradeling av tomt med eksisterende landbruksbebyggelse i strid med LNF-formålet, jf. pbl § 11-6.

Naturmiljø

Naturmangfoldloven skal sikre en bærekraftig og langsiktig utnyttelse av naturressursene, og gir blant annet retningslinjer for utøvelse av offentlig myndighet. Søknaden er vurdert i henhold til §§ 8-12 i naturmangfoldloven.

§ 8 Kunnskapsgrunnlaget

Ifølge tilgjengelig materiale som Miljødirektoratets Naturbase, ligger presteboligen med tilhørende omsøkt tomt innenfor en naturtype av store gamle trær. Naturtypen har verdi viktig.

Omsøkte fradeling kommer ikke i konflikt med øvrige registreringer.

§ 9 Føre-var-prinsippet

Kommunen anser den kjente kunnskapen som god nok.

§ 10 Økosystemtilnærming og samlet belastning

Søknad om fradeling innebærer ingen terrenginngrep, og den registrerte naturtypen vil ikke påvirkes av tiltaket.

§ 11 Kostnader ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver

Det foreligger ingen kostnader ved miljøforringelse som skal bæres av tiltakshaver.

§ 12 Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

Det foreligger ingen teknikker eller driftsmetoder med den omsøkte fradelingen.

Kulturminner og kulturmiljø

Presteboligen/våningshuset er oppført i Riksantikvarens SEFRAK-register med tidsangivelse 1900 tallet, første kvartal. Oppslag i kulturminnebasen Askeladden gir treff av bosetning - aktivitetsområde – kokegrop bak driftsbygningen på 441/1. En eventuell fradeling av presteboligen vil isolert sett ikke påvirke disse registreringene.

Fet prestegård har et historisk tun som må ses på som et helhetlig miljø. Det vurderes som viktig å beholde et slikt helhetlig kulturmiljø for fremtiden. Fradeling av presteboligen vil etter kommunens vurdering være en ulempe for det eksisterende kulturmiljøet. Det vil ikke være heldig å få en fritt omsettelig bolig på et tun som bør forvaltes som en samlet enhet.

Prestegården med tunet er i den nylig vedtatte arealdelen i kommuneplanen underlagt to hensynssoner for bevaring av kulturmiljø (H570_57 og H570_4), som også er registrert som en del av KULA (kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse) hos Riksantikvaren. Kulturmiljøet i området vurderes derfor til å ha stor verdi og må hensyntas. Det vurderes som uheldig med en fritt omsettelig bolig i dette særpregede kulturmiljøet. For å sikre en samlet forvaltning og et helhetlig kulturmiljø bør gårdstunet beholdes slik det er i dag som en samlet enhet.

Konklusjon

Fet prestegård er et samlet og historisk gårdstun, og fradeling av presteboligen med garasje og tomt vil svekke ressursgrunnlaget på landbrukseiendommen.

Bruksrasjonalisering kan oppnås ved å dele fra hele tun, der jord og skog tillegges naboeiendom. I dette tilfellet vil en ikke oppnå noen form for bruksrasjonalisering.

Ved fradeling oppstår det en fritt omsettelig boligtomt inne på tunet på landbrukseiendommen. Dette kan medføre restriksjoner på bruk av driftsbygningen som ligger på gårdstunet. I tillegg kan fradeling av boligtomt som ligger omkranset av jordbruksareal medføre drifts- og miljømessige ulemper for eiendommen 441/1 og andre landbrukseiendommer i området. Det er heller ikke i samsvar med tidligere praksis å skille fra hverandre bygningsmasser som ligger inne på et eksisterende og samlet gårdstun.

Eiendommen ligger i et område som i kommuneplanens arealdel er avsatt til LNF-formål. I disse områdene vil fradeling av våningshuset være i strid med arealformålet.

For å sikre en samlet forvaltning av det særpregede kulturmiljøet i området bør prestegården beholdes slik det er i dag som en samlet enhet.

Samlet sett kan derfor ikke deling som omsøkt tillates.

Med hilsen

Torunn Engebretsen Hoel
Avdelingsleder

Alexander Egner
Rådgiver skogbruk

Dokumentet er godkjent elektronisk.

Vedlegg:

- 441/1 – Søknad om opprettelse av ny grunneiendom
- 441/1 – Søknad om fradeling av Fet prestebolig
- 441/1 – Søknad om dispensasjon fra delingsforbud i LNF-sone ved fradeling
- 441/1 – D01 Situasjonsskart

Sør-Aurdal kommune
Saksframlegg – delegert sak

ArkivSakID: 23/341
JournalpostID: 23/4117
ArkivID: GBNR-38/1
Saksbehandler: Gunhild Bergene
Vedtaksdato: 25.04.2023

Planavdelingen

Saksnr.	Utvalg
175/23	Kommunestyret

38/1 Avslag på søknad om deling av landbrukseiendom

Vedtak:

Med hjemmel jordloven §12 avslås søknad om deling av eiendommen 38/1. Begrunnelse fremgår av utredningen.

Orientering om klageadgang

Vedtaket kan i medhold av forvaltningsloven §§ 28-36 påklages. Eventuell klage skal sendes skriftlig til Sør-Aurdal kommune. Klagefrist er tre uker fra vedtaket er bekjentgjort.

Gebyr i henhold til kommunens gebyrregulativ vil bli oversendt fra økonomiavdelingen.

Hjemmel: Sør-Aurdal delegeringsreglement revidert 18.6.2020 KS-044/20.

Sør-Aurdal kommune, 25.04.2023

Gunhild Bergene
Jordbrukssjef

I h.h.t. våre rutiner er dette dokumentet godkjent og sendt uten signatur.

Rett utskrift:

Mottakere: Opplysningsvesenets fond   Postboks 535 Sentrum   0151   OSLO

Saksopplysninger:

Opplysningsvesenets fond søker om å dele fra Sør-Aurdal prestebolig fra landbrukseiendommen 38/1. De vises til at Stortinget bestemte i 2017 at eiendommer tilhørende Opplysningsvesenets fond (Ovf) skal deles mellom stat og kirke. Delingen skulle skje ved at all kirkegrunn (kirker og gravplasser) skal overdras til sognet og presteboligene skulle overdras til Den Norske Kirke (DNK). Øvrig eiendom skulle beholdes av Ovfv.

Ovfv søker om å dele fra Presteboligen med omliggende areal og dispensasjon fra dele- og omdisponeringsforbudet. Det vises til at presteboligen ikke har sammenheng med drift av skogen med samme gnr/bnr, og at Ovfv har skog i nabokommunen. Ovfv vurderer at det ikke vil danne presedens for fradeling av boligen i forhold til andre landbrukseiendommer da prestegården er i offentlig eie og stortingsvedtaket i 2017. Presteboligen med tilliggende tomt skal overføres til DNK mens skogen og flere festetomter overtas av Ovfv.

Sør-Aurdal prestegård 38/1 er på totalt 2866 dekar. Den består av 3 teiger der tunet på 4 dekar med adresse Bagnslinna 31 består av våningshus, garasje og stabbur. De to andre teigene er sammenhengende skog. Eiendommen har 2249 dekar produktiv skog og resten, 617 dekar, er annet uproduktivt areal. Det hører flere festetomter til 38/1.

Vurderinger:

Vurdering etter jordloven §12

Det vises til i søknaden at med bakgrunn i stortingets vedtak i 2017, bør det tillates deling. I stortingsmelding nr 29 (2018-2019) om Opplysningsvesenets fond er det i kapittel 8 vurdert hvordan verdiene i fondet kan deles mellom staten og Den norske kirke (DNK). I kapittel 8.3.1 går det fram at fradeling av prestebolig fra landbrukseiendom krever tillatelse etter jordloven og plan- og bygningsloven, samt disp behandling etter kommuneplan, og at det er kommunen som avgjør slike saker.

Det følger av jordloven § 12 at deling av landbrukseiendom må godkjennes av departementet. Hva som skal vektlegges i delingsvurderingen går fram av § 12 tredje ledd: «Ved avgjørelse om samtykke til deling skal givast, skal det leggjast vekt på om delinga legg til rette for ein tenleg og variert bruksstruktur i landbruket. I vurderinga inngår mellom anna omsynet til vern av arealressursane, om delinga fører til ei driftsmessig god løysing, og om delinga kan føre til drifts- eller miljømessige ulemper for landbruket i området. Det kan leggjast vekt på andre omsyn dersom dei fell inn under formålet i jordlova.» Utgangspunktet for bestemmelsen er at deling skal tillates dersom det ikke går ut over de interessene bestemmelsen skal verne om, jf. rundskriv M-1/2013.

Vern av arealressursene

Eiendommen 38/1 er en skogeiendom der den fulldyrka jorda og tunet med fjøs og forpakterbolig ble fraskilt i 2004 jm jordskiftesak 5/2004 i Valdres jordskifterett. 38/1 ble da en ren skogbrukseiendom med prestegården som driftssenter. Festetomtene fulgte også hovednummeret 38/1.

Opplysningsvesenets fond (Ovfv) driver skogeiendommen i dag etter skogbruksmessige prinsipper. En fradeling av prestegården med tomt rundt, vil derfor ikke medføre noe endring i drift av arealressursene da det er mulig å skjytte skogen uten direkte nærhet. Men, det vurderes som en fordel med kort avstand mellom driftssenter og skog. Da er enklere å ha oversikt over for eksempel billeangrep, behov for tynning, vindfall og annen skjøtsel. For 38/1 er det ca 600 meter fra prestegården og til skogteigen

Drifts- og miljømessige ulemper for landbruket

En deling vurderes ikke til å medføre nye miljømessige- eller drifts-ulemper for landbruket.

Kulturlandskap og bosetting

Bosetting er viktig i Sør-Aurdal. Prestegården nyttes som bosted av presten, men i dag står presten fritt til å velge bosted. Det innebærer at prestegården kan i prinsippet selges. Hvis deling tillates kan prestegården kjøpes uten at det kan kreves boplikt da kommunen ikke har nedsatt konsesjonsgrenser. Slik eiendommen er i dag kan det kreves boplikt ved salg. Både stabburet og hovedbygningen på prestegården er fredet. KulturminneID er 86298 nr1 og 2. Begge bygningene er fra 1800-tallet. En deling vil ikke medføre noe endring på tunet.

Helhetsvurdering og driftsmessig god løsning

Tjenelig og variert bruksstruktur er viktig i Sør-Aurdal. Lokalt eierskap og verdiskaping, samt styrking av eksisterende landbrukseiendommer står sentralt i behandling etter jordloven. I søknader om deling av landbrukseiendom der tunet deles fra har det vært gitt tillatelse hvis landbrukseiendommen legges til lokale jord og/eller skogeiendommer som tilleggsjord. I denne saken er det ønske om å beholde skogeiendommen og overlate gårdstunet til DNK. Det innebærer at landbrukseiendommen blir uten tilknytning til et lokalt driftsenter. I søknaden vises det til at Ovf eier skog i nabokommunen, men heller ikke der er skogen knyttet til et driftsenter. Det vurderes ikke som en driftsmessig god løsning å tillate fradeling av skogen til 38/1 uten avtale om at den skal legges til en annen landbrukseiendom i Sør-Aurdal som tilleggsjord og styrke driftsgrunnlaget til denne.

Konklusjon

Sør-Aurdal kommune ønsker å ha en bruksstruktur som legger til rette for bosetting og har ikke tidligere tillatt deling av landbrukseiendommer som medfører at de ikke er knyttet til et driftsenter i kommunen eller legges til en annen gård som tilleggsjord. I landbruksplan og formannskapssak 021/19 er det slått fast at ved deling av skog fra jord/landbrukseiendom gjøres en helhetlig vurdering av gårdens ressurser og hvem som skal kjøpe arealene. Resultatet skal gi bedre resultat enn det var før delingen. I denne saken vurderes løsningen som dårligere etter deling da det vil medføre at skogen ikke er knyttet til et driftsenter i kommunen, men blir en fritt omsettelig skogteig.

Vurderinger etter plan og bygningsloven samt dispensasjon

Da saken avslås etter jordloven er det ikke vurdert forhold etter plan og bygningsloven §19-2, §20-1 eller § 26-1 og forhold som skal vurderes etter disse bestemmelsene.

Sør-Aurdal kommune

Saksframlegg

ArkivSakID: 23/341
JournalpostID: 23/5518
ArkivID: GBNR-38/1
Saksbehandlar: Gunhild Bergene
Dato: 22.05.2023

Saknr.	Utvalg	Møtedato
023/23	Formannskapet	01.06.2023

38/1 Klage på vedtak om avslag om deling

Vedlegg:

22.05.2023	Sør-Aurdal pg - Klage på vedtak om avslag på søknad om fradeling av Sør-Aurdal prestebolig fra gnr 38 bnr 1	310662
22.05.2023	381 Avslag på søknad om deling av landbrukseiendom	310663
22.05.2023	Søknad om fradeling av Sør-Aurdal prestebolig fra gnr 38 bnr 1	310664
22.05.2023	Sør-Aurdal pg - Søknad om dispensasjon fra delingsforbud i LNF-sone ved fradeling av Sør-Aurdal prestebolig fra gnr 38 bnr 1 (950203).pdf	310665
22.05.2023	Sør-Aurdal pg - Nabovarsel om fradeling av Sør-Aurdal prestebolig fra gnr 38 bnr 1 (950206).pdf	310666
22.05.2023	Kvittering nabovarsel Sør-Aurdal (958655).pdf	310667
22.05.2023	161 Sør-Aurdal prestebolig (950209).pdf	310668
22.05.2023	Sør-Aurdal oversiktskart (950208).pdf	310669

Saksopplysninger:

Opplysningsvesenets fond (Ovf) søkte 16.03.2023 om å dele fra presteboligen i Sør-Aurdal fra landbrukseiendommen 38/1.

Saken ble behandlet delegert 25.04.2023 og det ble gitt avslag på deling.

12.05.2023 mottok kommunen klage fra Ovff på vedtaket.

Momenter i klagen:

Ovff presiserer i sin klage at skog og festetomter skal forbli i Ovff sitt eie og at presteboligen med eiendom rundt skal overføres til kirken. Etter overføringen vil Ovff på et senere tidspunkt ta stilling til videre forvaltning av landbrukseiendommen og om den eventuelt skal selges som tilleggsareal til et annet gårdsbruk. Ovff skriver at de ikke har ressurser til å vurdere dette nå.

Vern av arealressursene

Ovff ser ikke at det blir endring i forhold til dagens drift hvis presteboligen deles fra, da det er Ovff som drifter skogen og presten bor i presteboligen. De påpeker at ved et eventuelt videresalg av skogen må kjøper søke konsesjon. Eiendommen er derfor ikke fritt omsettelig. De påpeker at det er vanskeligere å avslå konsesjon på skogeiendommer med bolig, enn ubebygde skogteiger, da kommunen kan avslå konsesjonssøknader på eiendommer uten bebyggelse hvis kommunen mener det er bedre løsning at eiendommen selges som tilleggsjord/skog til et bruk i drift.

Kulturlandskap og bosetting

Hvis kommunen ikke tillater deling, påpeker Ovf at de vil fortsatt eie landbrukseiendommen med prestebolig og at boligen ikke er knyttet til driften. Ovf mener at bosettingshensynet blir bedre ivaretatt ved å tillate fradeling hvis de senere finner ut at de vil selge skogen som tilleggsareal til et eksisterende bruk. Uten fradeling vurderer Ovf at eiendommen vil være en selvstendig driftsenhet med begrensede ressurser og kostnadskrevenne bygninger.

Ovf mener at det bør legges stor vekt på at presteboligen er en rekrutteringsbolig med stor historisk verdi, og at det er av stor samfunnsnytte at den deles fra. De mener at boligen er attraktiv for prester. De mener også at kirken vil være den beste til å forvalte de frede bygningene på prestegården, og at de vil gis kompensasjon for oppgradering til dagens standard ved overføring til kirken.

Oppsummert mener Ovf at fradeling vil være en fordel i forhold til bosetting og at kulturverdiene blir best ivaretatt av kirken etter overføring ved gitt fradeling.

Vurdering:

I sin klage framgår det i flere punkter at Ovf er åpne for å vurdere salg av skogen som tilleggsareal til en annen landbrukseiendom i kommunen, men at de ikke har kapasitet til å ta stilling til det nå. Administrasjonen har i tidligere saker gitt tillatelse til fradeling av tun der det foreligger avtale om salg av resteiendommen til et annen landbrukseiendom i kommunen. Om Ovf ikke har nok ressurser til å vurdere et evt salg av resteiendommen nå, anser administrasjonen det som en bedre løsning at søknad om deling utsettes til de har kapasitet til å vurdere dette.

Vern av arealressursene

Administrasjonen ser ikke at det er en bedre løsning å tillate fradeling av tunet slik at resten av landbrukseiendommen ikke er knyttet til et driftssenter. Administrasjonen mener det er bedre at kommunen kan kreve boplikt hvis Ovf kommer fram til at eiendommen 38/1 skal selges. Som tidligere påpekt er det ikke nødvendig med tett nærhet mellom driftssenter og skog, men det vurderes allikevel som en fordel med kort avstand.

Kulturlandskap og bosetting

Prestegården er en spesiell eiendom men historisk verdi. Samtidig er det et stort, upraktisk bygg med et vesentlig etterslep av vedlikehold. Om presteboligen er en attraktiv bolig for ny-rekruttering av prester kan det stilles spørsmåltegn ved. Det stilles også spørsmålstegn ved om kirken v/menigheten eller kommunen har bedre økonomisk evne sammenlignet med Ovf til å overta de frede bygningene med presteboligen og skjøtte disse.

Administrasjonen kan være enig i at dette er en spesiell sak, men kan allikevel ikke se at denne saken står i en særstilling da det omhandler deling av landbrukseiendom. Kommunen hatt flere spesielle eiendommer til behandling om deling, men det har vært klare politiske føringer på at tunet ikke tillates fradelt med mindre landbrukseiendommen legges til annen eiendom som tilleggsjord/skog.

Administrasjonen har vurdert klagen fra Ovf og kan ikke se at det er nye argumenter som veier for at kommunen skal fravike tidligere praksis i liknende saker. Administrasjonen anbefaler derfor at saken om deling avslås.

Forslag til vedtak:

Klagen tas ikke til følge. Sør-Aurdal kommune opprettholder vedtak fattet 25.04.2023, i sak 23/341 og avslår søknad om deling av eiendommen 38/1 med hjemmel i jordloven §12.

Saken oversendes Statsforvalteren i Innlandet for endelig behandling.

Formannskapet 01.06.2023:**Behandling:**

Som forslag. Enstemmig.

FS- 023/23 Vedtak:

Klagen tas ikke til følge. Sør-Aurdal kommune opprettholder vedtak fattet 25.04.2023, i sak 23/341 og avslår søknad om deling av eiendommen 38/1 med hjemmel i jordloven §12.

Saken oversendes Statsforvalteren i Innlandet for endelig behandling.

OPPLYSNINGSVESENETS FOND
Postboks 535 Sentrum
0105 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
Geir Halvor Vedum, 61 26 61 57

Vedtak i klagesak - g/bnr 38/1 Sør-Aurdal prestegård - Sør-Aurdal kommune

Vi viser til oversendelse av klagesak fra Sør-Aurdal kommune den 08.06.2023 angående avslag på søknad fra Opplysningsvesenets fond (Ovf) om fradeling av tunet på Sør-Aurdal prestegård. Vi viser også til Statsforvalteren i Innlandet sine brev av 30.06 og 02.10 om saksbehandlingstid.

Konklusjon:

Statsforvalteren i Innlandet tar ikke klagen fra Opplysningsvesenets fond til følge. Sør-Aurdal kommune sitt vedtak er i tråd med jordlovens formål. Klagen har ikke kommet med opplysninger som tilsier at kommunens vedtak bør omgjøres. Statsforvalterens avgjørelse er endelig og kan ikke påklages.

Kort sakshistorikk:

Etter opphør av Statskirken i 2017 bestemte Stortinget i 2020 at de eiendommene som tilhører Ovf skal deles mellom Stat og Kirke. Delingen skal skje ved at all kirkegrunn skal overdras til det aktuelle sognet. Presteboligene skal overføres til Den Norske Kirke. Øvrig eiendom skal beholdes av Ovf.

Ovf søkte den 16.03.2023 Sør-Aurdal kommune om fradeling av tunet på Sør-Aurdal prestegård g/bnr 38/1 med ei tomt på i underkant av 2,9 daa. Delingssøknaden omfatter bebyggelsen som består av selve våningshuset (presteboligen), garasje og stabbur. Våningshuset og stabburet er vedtaksfredet. Resten av eiendommen som kun består av skogsmark skal fortsatt ligge i Ovf sitt eie.

Søknaden ble formulert som dispensasjon fra delings- og omdisponeringsforbudet i område av kommuneplanens arealdel som er avsatt til LNF-formål. Kommunen har valgt å ta saken først til behandling etter jordloven §12. Saken ble behandlet administrativt og på delegert fullmakt i sak 175/23 den 25.04.2023. Følgende vedtak ble fattet:

«Med hjemmel i jordloven §12 avslås søknad om deling av eiendommen 38/1. Begrunnelse framgår av saksutredningen.»

I saksvurderingen har kommunen vektlagt at ei deling vil medføre at presteboligen (uten skogen) blir en fritt omsettelig eiendom uten konsesjonsplikt. Kommunen har heller ikke forskrift som setter konsesjonsfriheten ut av kraft for bebygd eiendom under grensene i ksl §4 (1) nr. 4. Ei fradeling vil derfor kunne være uheldig med hensyn til bosettingen i området.

Kommunen ønsker heller ikke at det etter deling skal gjenstå en ubebygd skogeiendom uten tilknytning til et lokalt driftssenter. Det vises til gjeldende praksis i kommunen hvor det ved tidligere delingssaker som dette har blitt satt som vilkår at resteiendommen skal selges som tilleggsareal.

Ovf klager på vedtaket den 12.05.2023. Klagen inneholder følgende hovedmomenter:

- Presteboligen har ingen tilknytning til drifta av skogen og har ikke hatt det på mange år, ei fradeling vil derfor ikke endre praktiske forhold vedr. drifta av skogen
- Ovf er uenig med kommunen hvordan ei deling vil ivareta hensynet til god driftsmessig løsning. Ovf viser til det er vanskeligere å avslå en evt. konsesjonssøknad for erverv av en bebygd eiendom enn om skogen selges isolert. Ved salg av kun skog kan kommunen sette krav om at skogen kun kan selges som tilleggsareal
- Ovf mener bosettingshensynet best ivaretas ved deling. Dette for at et evt. salg av skogen kan bidra til å styrke driftsgrunlaget og dermed bosettingen på andre bruk. Som selvstendig bruk vil prestegarden ha begrensede ressurser og i liten grad bidra til å gi stabile arbeidsplasser
- Det må tillegges vekt som samfunnsnyttig formål at kirken har et botilbud ifm prestestillingen og at det kan gjøre det lettere å rekruttere prester i framtida. Det vises til at Sør-Aurdal har et lite fungerende boligmarked
- Av hensyn til kulturlandskapet og bygningenes fredningsstatus vil kirken være den beste eier ift. å kunne forvalte de fredede bygningene

Det vises for øvrig til saksdokumentene.

Eiendomsinformasjon:

Matrikelnummer	Antall teiger	Fulldyrka jord	Overflatedyrka jord	Innmarksbeite	Produktiv skog	Annet markslag	Bebygd, samf., vann, bre	Ikke klassifisert	Sum grunneiendom
☐ 3449-38/1 Areal i dekar									
3449-38/1	3	0,2	0,0	0,0	2 249,0	598,9	18,1	0,0	2 866,2

Jordbruksdelen av prestegarden er utskilt tidligere. Presteboligen ligger dermed på en separat teig i LNF-område like ved Bagn kyrkje. Det er ingen produktive arealer på det arealet som utgjør prestegardstomta. Skogen ligger ca en km sør for Bagn og strekker seg fra Begnavassdraget og oppover kjølen mot 900 m.o.h.

Statsforvalterens vurderinger:

Klagerett og klagefrist:

Ovf er part i saken og har klagerett, jf. forvaltningsloven (fv.) § 28. Vedtak om avslag ble fattet den 25.04.2023 og klagen ble mottatt av Sør-Aurdal kommune den 12.05.2023. Klagefristen på tre uker, jf. § 29 er dermed overholdt. Statsforvalteren er rett klageinstans i saker etter jordloven¹. De formelle vilkårene for å ta klagen til behandling er derfor oppfylt.

Som klageinstans skal Statsforvalteren vurdere de synspunktene som er fremsatt i klagen, men kan også ta opp forhold som ikke er berørt av klager. Klageinstansen kan prøve alle sider av saken og ta hensyn til nye omstendigheter. Ved prøving av det frie skjønn, skal hensynet til kommunalt selvstyre tillegges stor vekt, jf. fv. § 34 andre ledd.

Saksbehandling etter plan og bygningsloven og jordloven

Ovf har søkt om dispensasjon fra delings- og omdisponeringsforbudet som gjelder i område avsatt til LNF i kommuneplanens arealdel. Det er i søknaden ikke spesifisert hvilke lovhemler det søkes dispensasjon fra. Kommunen har i sin saksutredning opplyst at *«Da saken avslås etter jordloven er det ikke vurdert forhold etter plan og bygningsloven §19.2, §20-1 eller §26-1 og forhold som skal vurderes etter disse bestemmelsene.»*

Statsforvalteren vil minne om dispensasjonsrundskrivnet² som i kap 4.6. drøfter forholdet mellom plan- og bygningslova og sektorlovgivningen (jordlova). Herom sier rundskrivet at *«det er viktig å være oppmerksom på, og også informere søker om, at dispensasjonsvurderingen etter pbl. §19-2 og vurdering i forhold til jordlovens bestemmelser er forskjellige saker etter to forskjellige lovverk. De landbruksfaglige konklusjonene etter pbl.- og jordlovsbehandlingen kan bli forskjellige.»*

Ved å behandle søknaden etter jordloven først, kan man komme i den situasjon at man først gir tillatelse, hvorpå man på et senere tidspunkt kan komme til å gi avslag på dispensasjon etter plan- og bygningsloven, og vice-versa. En dispensasjonsbehandling kan erfaringsvis trekke noe ut i tid og det kan gå lang tid mellom vedtak etter jordloven og plan og bygningsloven. Ettersom man kan komme til ulikt resultat etter de ulike lovene bør kommunen, av hensyn til søker og søkers behov for å innrette seg etter vedtaket, derfor vurdere om det er mest hensiktsmessig å kjøre parallelle eller separate lovbehandlinger, og i tilfelle hvilken lovbehandling som bør behandles først.

I denne saken har kommunen valgt å behandle saken etter jordloven først. Statsforvalteren har ingen merknader til dette ettersom det ikke går klart frem av søknaden at Ovf har spesielle ønsker om behandlingsrekkefølgen. Dertil kommer at det økonomisk er mest gunstig for søker å få avklart forholdet til jordloven først. Kommunen kan ta inntil 2000 kroner i saksbehandlingsgebyr etter jordloven, mens gebyret for dispensasjonsbehandling etter plan- og bygningsloven kan være mange ganger så stort.

Rettslig grunnlag for deling:

Eiendommer som er eller som kan benyttes til jordbruk eller skogbruk omfattes av delingsbestemmelsen i jordloven § 12 som i første til tredje ledd sier følgende:

«Deling av eigedom som er nytta eller kan nyttast til jordbruk eller skogbruk må godkjennast av departementet. Det same gjeld forpaking, tomtefeste og liknande leige eller bruksrett til del av eigedom når retten er stifta for lengre tid enn 10 år eller ikkje kan seiast opp av eigaren (utleigaren). Med eigedom meiner ein òg rettar som ligg til eigedomen og partar i sameige.

---

¹ Forskrift 2003-12-08-1479, §8

² Fylkesmannen i Innlandet oktober 2020: Dispensasjon – plan og bygningsloven kap 19 – Rundskriv til kommunene i Innlandet

Skal dyrka jord takast i bruk til andre formål enn jordbruksproduksjon, eller skal dyrkbar jord takast i bruk slik at ho ikkje vert eigna til jordbruksproduksjon i framtida, kan samtykke til deling ikkje givast utan at det er gitt samtykke til omdisponering etter § 9.

Ved avgjerd av om samtykke til deling skal givast, skal det leggjast vekt på om delinga legg til rette for ein tenleg og variert bruksstruktur i landbruket. I vurderinga inngår mellom anna omsynet til vern av arealressursane, om delinga fører til ei driftsmessig god løysing, og om delinga kan føre til drifts- eller miljømessige ulemper for landbruket i området. Det kan leggjast vekt på andre omsyn dersom dei fell inn under formålet i jordlova.»

Utfyllende merknader til bestemmelsen er gitt i lovforarbeidene og rundskriv M-2/2021.³

Ettersom det ikke er jordbruksarealer som blir berørt av en evt. deling er det ikke nødvendig å behandle saken etter jordloven §9.

Delingsspørsmålet ift. §12 tredje ledd:

I vurderingen av hensynet til vern av arealressursene påpeker kommunen at det er en fordel, men ikke en nødvendighet at eier av skog bor i nærheten av skogen. Ei fradeling vil dermed ikke ha særlig negativ betydning for drifta av skogen isolert sett. Ei fradeling vil heller ikke medføre drifts- eller miljømessige ulemper for landbruket. Statsforvalteren har ingen merknader til kommunens vurderinger.

Kommunen har i sin saksutredning påpekt viktigheten av en tjenlig og variert bruksstruktur i Sør-Aurdal. Det vises til både lokal landbruksplan og etablert praksis i lignende delingssaker. Ved behandling av saker etter jordloven skal hensynet til lokalt eierskap og styrking av eksisterende landbrukseiendommer stå sterkt. Kommunens avslag på søknad om deling hviler i stor grad på et generelt ønske om å unngå fradelinger som etterlater ubebygde arealer uten lokalt driftssenter. Kommunen mener at fradeling av presteboligen vil bidra til en dårligere driftsmessig løsning etter deling enn det en hadde før deling.

Ovf anfører i sin klage at ei deling ikke vil bli noen praktiske endringer ettersom det ikke er noen reell driftsmessig sammenheng mellom presteboligen og skogen. Det hevdes at skogen har blitt og drives like godt som nærliggende skogeiendommer i privat eie.

De overordnede målene i landbrukspolitikken tilsier at en skal bruke lovgivningen til å rasjonalisere eiendomsstrukturen og med det bidra til mer rasjonelle og lønnsomme driftsenheter. Av hensyn bl.a. til driveplikten er det derfor viktig å holde ressursene i landbruket samlet og unngå løsrivelses av areal. Mulighetsrommet for deling er derfor størst dersom delinga også medfører en bruksrasjonalisering.

Statsforvalteren er enig i at dette er en spesiell eiendom og at det trolig ikke har noen praktisk betydning for drifta av skogen om presteboligen deles fra. Hvorvidt skogen driftes like godt som andre private skogeiendommer er en subjektiv påstand fra Ovf som ikke anses relevant for problemstillingen. Vi mener derimot at det er relevant for saken hvordan ei deling legger til rette for å oppnå de langsiktige målene om en rasjonell eiendomsstruktur med robuste og lønnsomme driftsenheter. Kommunen ønsker ikke å tillate delinger som ikke gir en full bruksrasjonalisering. Ovf påpeker at bruksrasjonalisering kan ivaretas gjennom konsesjonsbehandlingen ved et evt. framtidig salg av skogen. Det er likevel en eventualitet som kommunen først kan vurdere dersom det blir

---

³ Rundskriv fra Landbruks- og matdepartementet om driveplikt, omdisponering og deling etter jordloven

aktuelt. Ettersom Ovf på dette stadiet ikke har tatt stilling til sin framtidige eierskapsrolle til prestegardsskogen i Sør-Aurdal blir dette en hypotetisk problemstilling som ligger utenfor delingssaken. Statsforvalteren mener at hensynet til en tjenlig og variert bruksstruktur står så sterkt at kommunen holder seg innenfor rammene av jordloven §§ 1 og 12 ved å avslå delingssøknaden på dette grunnlaget.

Bosettingshensynet:

Dersom det etter §12 tredje ledd ikke ligger til rette for at deling kan tillates, kan kommunen iht. fjerde ledd tillate deling dersom det vil ivareta bosettingen i området.

Sør-Aurdal kommune og Ovf er uenige om hvordan bosettingshensynet påvirkes som følge av ei fradeling av presteboligen. Kommunen viser til at prestene ikke lenger kan pålegges å bo i en bestemt bolig og at man ved å fradele presteboligen dermed ikke har noen garanti for at den blir bebodd. Ovf mener at man ved å beholde eiendommen samlet ikke oppnår noen styrking av bosettingen utover dagens situasjon. Ved å legge til rette for at Ovf kan selge skogen som tilleggsareal kan dette indirekte bidra til å styrke bosettingen på andre gardsbruk.

Statsforvalteren bemerker at §12 (4) er en *kan*-bestemmelse hvilket gir kommunen adgang til å gi samtykke dersom det eksempelvis gjennom kommunale planer er et uttrykt politisk mål å styrke bosettingen i det aktuelle området. Kommunen er derfor ikke pliktig til å gi samtykke til deling, selv om det kan sannsynliggjøres en positiv bosettingseffekt. Også på dette klagemomentet tar Ovf utgangspunkt i en eventualitet. Ettersom det ikke foreligger en beslutning om salg av skogen er det heller ikke sannsynliggjort at ei deling vil ha noen form for bosettingseffekt.

Øvrige hensyn:

Etter §12 (3) tredje punktum kan det legges vekt på «*andre omsyn dersom dei fell inn under formålet med jordlova*». Det innebærer at det ved vurderingen etter tredje ledd ikke kan tas hensyn til andre momenter enn de som faller inn under § 1 i jordloven. Subjektive hensyn, for eksempel hensyn som er knyttet til søkerens særlige behov eller egne oppfatninger, kan tillegges vekt dersom avgjørelsen ellers byr på tvil⁴.

Ovf hevder i klagen at det er en fordel for det lokale sognet å kunne tilby en prestebolig og at det er samfunnsinteresser forbundet med fradelingen. Ovf viser også til at presteboligen har en kulturhistorisk verdi for Den norske Kirke, som også vil være den beste eieren ift. framtidig forvaltning av de fredede bygningene.

Statsforvalteren mener det kan tas hensyn til slike forhold som er av interesse for lokalsamfunnet, slik som å ivareta presteboligen som en del av det kulturhistoriske miljøet rundt kirka og kirkegården. Vi mener imidlertid at det er bedre å forvalte disse interessene gjennom f.eks. kommunale planer etter plan og bygningsloven. Det er etter vårt syn ikke entydig at ei deling vil fremme disse hensynene, og er i tilfelle ikke så vektige momenter at kommunens beslutning bør settes til side.

Adgang til å stille vilkår:

Etter jordloven §12 (5) kan samtykke til deling gis på slike vilkår som er nødvendige av hensyn til de formål loven skal fremme. Et alternativ kan derfor være at delingstillatelse blir gitt med vilkår om at skogen blir solgt som tilleggsareal i tråd med kommunens ønske. Ovf signaliserer også i klagen at

---

⁴ Rundskriv M-2/2021 kap 5.5.3.3 (s. 27).

det kan bli aktuelt å legge resteiendommen ut for salg på et senere tidspunkt, men at det av kapasitetsmessige forhold ikke er aktuelt å gjøre det nå.

Ved fastsettelse av vilkår må en vurdere hvor nødvendig og hvor omfattende et vilkår må være. Samtidig kan vilkåret ikke være uforholdsmessig jf. den ulovfestede vilkårlæren. Det er på det rene at vurderingen av hva som er «uforholdsmessig tyngende» bl.a. må bero på søkers stilling og i dette tilfellet hvor avhengig Ovf er av å beholde restarealene i sin næringsvirksomhet. Sør-Aurdal kommune kunne valgt å gi et delingssamtykke med vilkår om senere frasalg av areal, men har heller valgt å avslå søknaden. Kommunen har i klagebehandlingen drøftet denne mulighet og signalisert at søknad om deling bør utsettes til Ovf har kapasitet til også ta en beslutning om evt. salg av skogen. Statsforvalteren har ingen merknader til dette.

Praksis:

Kommunen viser til at de har hatt flere spesielle saker til behandling, men at det har vært klare politiske føringer på at tun ikke skal fradeles med mindre man oppnår en bruksrasjonalisering. Kommunen ser ikke at denne saken står i en særstilling.

Statsforvalteren ser at det er en spesiell situasjon hvor det er en statlig eier som søker deling og at delingssøknaden er en oppfølging av et vedtak i Stortinget. Vi vil likevel bemerke at dette stortingsvedtaket retter seg mot Ovf og Ovf sin rolle som eier av kirkegrunn og presteboliger. Det er etter det vi erfarer ikke kommet endringer eller presiseringer i jordloven eller tilhørende bestemmelser som tilsier at delingssaker der Ovf søker deling skal behandles etter særskilte regler.

Hensynet til det kommunale selvstyret:

Kommunen skal utøve et lokalt skjønn og forvalte de landbrukspolitiske virkemidlene innen rammene av nasjonal politikk. I saker som behandles etter jordloven gjør en rekke nasjonale hensyn seg gjeldende. Dagens landbrukslovgivning og virkemiddelbruk er knyttet til slike nasjonale mål. Når organ på kommunalt nivå behandler saker etter disse lovene, er det etter delegert myndighet fra Landbruksdepartementet. Det følger av forvaltningslovens § 34, annet ledd, tredje punktum at det skal legges vekt på det kommunale selvstyre ved prøvingen av det frie skjønn. Vi viser til departementets rundskriv M-2/2021 side 4 hvor det vises til at kommunene har et vidt handlingsrom i saker hvor lokale forhold skal vektlegges.

Dette innebærer at Statsforvalteren skal utvise forsiktighet med å overprøve kommunens praktisering av det lokale handlingsrommet. Statsforvalteren vurderer Sør-Aurdal kommunes vurderinger i saken som å være i tråd med de føringene som er gitt innen rammene av nasjonal politikk og har ikke funnet grunn til å overprøve kommunens vurderinger. Statsforvalteren stiller seg bak kommunens vedtak.

Ut fra en helhetsvurdering av jordlovens momenter har Statsforvalteren kommet til at det ikke er grunnlag for å tillate fradeling av tunet på 2,9 daa på Sør-Aurdal prestegard. Klagen fra Ovf tas ikke til følge.

Vedtak:

Med hjemmel i jordloven §§1 og 12 og forskrift om overføring av myndighet til kommunene m.fl. § 8, opprettholdes Sør-Aurdal kommune sitt vedtak datert 25.04.2023, sak 175/23. Det innebærer at søknad om deling av Sør-Aurdal prestegard g/bnr 38/1 er avslått.

Det er ikke klagerett på dette vedtaket, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Med hilsen

Øyvind Gotehus (e.f.)
avdelingsdirektør

Geir Halvor Vedum
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

SØR-AURDAL KOMMUNE

Tingvollbakkin 15

2930

BAGN

Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse i Akershus

Riksantikvaren 2021

ISBN / 978-82-7574-132-3 (PDF)

Stikkord / kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse,
KULA-områder Akershus, landskap, kulturmiljø

Riksantikvaren

Pb. 1483 Vika, 0116 Oslo

Besøksadresse / Dronningens gate 13

Tlf. / 22 94 04 00

Faks / 22 94 04 04

E-post / postmottak@ra.no

www.riksantikvaren.no

Design: fetetyper.no

Layout: 07 Media – 07.no

Forsidefoto: Nes kirkeruin fra middelalderen på Nestangen
i elvemøtet mellom Vorma og Glomma. Foto: Dronegutta

Innhold

Innhold	3
Forord	5
Del 1	6
Akershus – landskap og kulturhistorie	7
Del 2	14
Omtale av de enkelte landskapene	15
1. Skrukkelia	15
2. Fra Tingvoll til Eidsvoll Verk langs Andelva	19
3. Kringler – Hovin	23
4. Vormadalen	28
5. Nestangen	32
6. Frogner kirkested	36
7. Sørumsletta	40
8. Bingsfoss i Glomma – Nordre Øyeren	44
9. Skulerud og Skulerudsjøen	48
10. Tanumplatået og Hornimarka	52
11. Semsvannet	56
12. Gamle Mossevei langs Gjersjøen	60
13. Spro – Svestad	64
14. Kirkebygda	68
15. Heer – Froen – Nordby	72
16. Kråkstad kirkested	76

Tangen er en av mange husmannsplasser rundt Semsvannet. Foto: Sissel Riibe, Viken fylkeskommune

Forord

Landskapet er som en levende historiebok. Det forteller om hvordan mennesker har levd og brukt landskapet og om endringer gjennom tidene fram til i dag. Sporene etter mennesker finnes overalt i landskapet – i det åpne jordbrukslandskapet, i skog og mark, på fjellet og i byer og tettsteder.

Landskapet har alltid vært i endring, men nå skjer forandringene raskere enn noen gang. Da er det større fare for at viktige landskapsverdier går tapt. Utfordringen er å forvalte landskapet på en måte hvor vi ivaretar viktige verdier samtidig som vi videreutvikler det i et langsiktig perspektiv.

For å bidra til å ivareta nasjonalt viktige landskap utarbeider Riksantikvaren et landsomfattende register – Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA). Dette er et oppdrag fra Klima- og miljødepartementet og blir gjennomført i nært samarbeid med regional kulturminneforvaltning og med involvering av kommunene.

Kommunen er gjennom sin arealplanlegging den viktigste forvalteren av landskap. Når de kulturhistoriske verdiene i landskapet skal ivaretas på en best mulig måte, er samarbeid mellom kommunene og regional kulturminneforvaltning viktig.

KULA er et kunnskapsgrunnlag for planlegging, og innebærer ikke et formelt vern eller fredning. Med KULA-registeret ønsker kulturmiljøforvaltningen tidlig og tydelig å si ifra om hvilke landskap som har nasjonale interesser, og med dette å bidra til en mer forutsigbar arealforvaltning.

Rapporten omfatter de 16 landskapene i Akershus (del av Viken fylkeskommune) som skal inngå i KULA-registeret. Et forslag ble sendt på høring i 2020. I det endelige utvalget er avgrensingen endret for noen av områdene, og det er gjort noen endringer i teksten. Rapporten starter med en innledning om landskap og kulturhistorie i Akershus. Dette gir en bakgrunn for omtalen av de enkelte landskapene og setter dem inn i en regional sammenheng. Deretter presenteres hvert område med kart og beskrivelse, landskapskarakter og begrunnelse for hvorfor dette landskapet har nasjonal interesse. Omtale av områdets sårbarhet og råd om forvaltning gis til slutt. Rapporten er utarbeidet av Riksantikvaren med utgangspunkt i et utkast skrevet av Akershus/Viken fylkeskommune.

Rapporten er tilgjengelig på Riksantikvarens nettside www.ra.no. Landskapene blir også lagt inn i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden <https://askeladden.ra.no> og i Kulturminnesøk www.kulturminnesok.no/

Hanna Geiran
riksantikvar

Del 1

Akershus – landskap og kulturhistorie

6

Akershus – landskap og kulturhistorie

Akershus var et av landets minste fylker, med et samlet areal på 4 918 km², og etter Oslo det mest folkerike. Det inngår fra 2020 i det nye fylket Viken. Akershus omkranser landets hovedstad på tre sider, og har navn etter Akershus festning i Oslo. Geografisk kan fylket deles i tre: Asker og Bærum vest for Oslo, Follo på østsiden av Oslofjorden og Romerike nord og øst for Oslo.

LANDSKAP OG NATURGRUNNLAG

Landskapet i Akershus er variert. Det er store kontraster mellom kystlandskapet i indre Oslofjord, de rike jordbruksbygdene og store skogsområdene i innlandet, og i tillegg de tett bebygde områdene med byer, tettsteder og forstadsbebyggelse.

I øst er det et småkupert, skogkledt grunnfjellslandskap med flatere, lavereliggende partier med marine løsmasser innimellom. I de vestre delene som tilhører Oslofeltet, finner vi kambrosilurisk skifer og kalkstein i lavereliggende områder i Asker og Bærum og på øyene innerst i Oslofjorden. Kambrosilurland-

skapet er preget av lange rygger og forsenkninger i terrenget. Høyereliggende områder består av store, kuperte skogtrakter med berggrunn av vulkansk opprinnelse i nord og nordvest, og med et karakteristisk platålandskap.

De topografiske hovedformene i landskapet er dannet av nord-sørgående forkastninger. Mjøsa, Vormå, Øyeren og Glommas dal, Bunnefjorden og Oslofjorden ligger i de mest markerte forkastningene. Glomma, Norges lengste elv, renner gjennom østre del av fylket. Ved innløpet til Akershus største innsjø, Øyeren, danner Glomma Nord-Europas største innlandsdelta i Nordre Øyeren.

Den siste istiden formet landskapet i stor grad. For 12 000 år siden var det meste av Akershus fremdeles dekket av is. Der isens tilbaketrekking gjorde et stopp, ble det dannet israndavsetninger – endemorener – langs iskanten. Moreneryggene er særlig karakteristiske for de sentrale follobygdene med Ski-Ås-trinnet som det mest markante høydedraget. Vi finner flere trinn med israndavsetninger nordover på Romerike,

Ravine innenfor området Øya – Nordre Eik i Nannestad. Foto: Sissel Riibe, Viken fylkeskommune

med Minnesund-trinnet som det siste i ismeltingen på Østlandet. Den øvre marine grense i Akershus, det som var det høyeste havnivået, er i dag ved omkring 220 moh. De største sand- og grusavsetningene i Akershus finnes på Øvre Romerike, med Gardermoen-Hauer seter som den mest kjente.

Sør i Akershus finner vi strandvoller og skjellbanker langt inn i landet som forteller om et høyere havnivå. Fjordene ble tømt og tidligere havbunn ble til slette-land, før vannet skar seg ned gjennom leirjorda og dannet V-daler eller raviner. Dette er et typisk trekk ved romerikslandskapet og søndre del av Follo. I dag er det fremdeles et viktig naturlig skille i landskapet der den tidligere kystlinjen gikk. Den markerer ofte overgangen mellom dyrket mark og skog. Leire avsatt på havbunnen gir grunnlaget for mye av jordbruket i fylket. Særlig på Romerike finnes store sammenhengende leirjordsområder.

MENNESKER I ELDRE TID – SPOR I JORD

De eldste spor etter mennesker i Akershus finner vi på Durud i Enebakk, på Toåsen på Nesodden og ved Stunner i Ski hvor det bodde mennesker for omkring 11 000 år siden. I Oslofjordområdet vokser befolkningen fra omkring 8000 f.Kr., og antallet kjente boplasser fra tidsrommet 8250–3800 f.Kr. er stort.

Den mest kjente steinalderboplassen i Akershus er Nøstvet-boplassen i Ås, hvor det er funnet mer enn 300 steinøkser fra eldre steinalder. Boplassene er konsentrert til kystlinjen, og de aller fleste ligger opp til datidens strandlinje, men det er også spor etter steinaldermenneskene i innlandet, blant annet ved Andelva og ved Hurdalssjøen. Den kraftige landhevingen i Akershus gjorde at boplassene ble flyttet nedover i terrenget etter hvert som havet trakk seg tilbake og derfor er de gjerne små og kun benyttet i et kort tidsrom.

I yngre steinalder var fangst fortsatt livsgrunnlaget for de fleste. Samtidig ble jordbruket introdusert, først i form av begrenset husdyrhold og noe senere med kornproduksjon. Det varme klimaet og moreneryggen med lettdyrka jordarter ga gunstige forhold for det aller første jordbruket. I Akershus var det ikke omfattende dyrking av korn før helt mot slutten av yngre steinalder.

Allerede i steinalderen var det utstrakt byttehandel med flint mellom Sør-Skandinavia og Norge. Handelsnettverket banet vei for utveksling av kunnskap og ideer, som senere preget bronsealderen. Kobbergjenstander fra Vest-Europa, som økser og dolker, nådde fram til Sør-Skandinavia og Norge. Disse ble kopiert lokalt i flotte flint- og bergartsversjoner, som vi også finner i Akershus. Det er også bevart helleristninger og gravrøysen fra bronsealderen i fylket. Gravrøysene ble som regel plassert godt synlig i terrenget, gjerne med vid utsikt over vann og veifar.

I løpet av bronsealderen ble flere gårder etablert og mange begynte med jordbruk i tillegg til jakt og fiske. Dette ga økt behov for å markere eierskap til landområder. Det vokste fram en overklasse i de rikeste jordbruksområdene, som kontrollerte tilgangen til bronse og som brukte den til å legitimere sin makt som verdslige og åndelige ledere. Dette skapte større sosiale forskjeller i samfunnet. Gravrøysene fra bronsealder med rikt innhold har vært med på å markere sosial status. Gode eksempler på dette er den store gravrøysa på gården Ørebæk i Vestby hvor det ble funnet en miniatyrdolk i bronse, og bronsealderrøysen på gården Jong Østre i Bærum hvor det ble funnet blant annet en rakekniv i bronse.

I løpet av bronsealderen og tidlig jernalder fikk gårdene den utformingen vi kjenner i dag, med inndeling i innmark og utmark. Langhusene ble bredere og lengre, med bolig i en ende og fjøs i den andre, noe vi også finner spor av i Akershus. I løpet av jernalderen ble de stadig større og fikk flere rom med spesialfunksjoner.

I motsetning til bronse var jernet tilgjengelig for alle, og første del av jernalderen var preget av sosial utjevning. Det er få kjente spor etter større produksjonsanlegg for jern i Akershus, men de mange kullgropene, spesielt nord i fylket, forteller om utnyttelse av malmforekomster og lokal jernproduksjon. Produksjonen av klebersteingjenstander økte også utover jernalderen. I Akershus er det funnet flere kleberbrudd som i vikingtiden trolig ble utnyttet på industrielt vis. Kontroll over kleber og jernproduksjon la et viktig grunnlag for økonomisk overskudd og makt, noe som igjen skapte et mer lagdelt samfunn med etableringen av permanente høvdingedømmer og etter hvert også kongemakt.

Gravhaugene fra jernalderen er antagelig de mest markante landskapsinnslagene vi har spor etter fra forhistorisk tid. Jernalderens gravplasser lå nær gården, slik at haug og gård dannet en enhet. Det finnes hundrevis av hauger i dagens landskap, og trolig lå det ti ganger så mange her i jernalderen. Akershus har Nord-Europas største gravhaug – Raknehaugen ved Hovin kirke i Ullensaker. I løpet av jernalderen etableres det også bygdeborger, som vi kjenner til rundt 25 av i Akershus. Man antar at borgene var midlertidige tilfluktssteder eller festningsanlegg. Borgområdene ble lagt på åser og koller med god utsikt, og er kulturminner som i stor grad utnyttet landskapets naturlige former.

Overgangen fra vikingtiden, jernalderens siste del, til middelalderen var preget av et gradvis religionsskifte, og i løpet av middelalderen skjedde det store politiske og samfunnmessige forandringer. Med kristendommen dukket det opp nye viktige bygninger i landskapet – kirker. I Akershus kjenner vi til over 60 kirkesteder i middelalderen, og det står fortsatt tolv steinkirker fra 1100- og 1200-tallet i Akershus. Mange

Gravhauger til høyre for gård i nærheten av Semsvannet, Asker kirke er synlig i bakgrunnen. Foto: Ola Rønne, Viken fylkeskommune

kirkesteder indikerer kontinuitet i bruk av kultsted. Kirkestedene lå sentralt i bygdene og ble knutepunkter for ferdsel i og mellom bygdene. De utgjorde derfor ofte starten på tidlige sentrumsdannelser.

Med kristendommen ble gravstedene flyttet fra de gårdsnære ættegravstedene til sentrale kirkesteder med begravellesrett. Flere av de middelalderske kirkegårdene er bevart i Akershus. Av andre fysiske spor fra middelalderen i Akershus finner vi blant annet en rekke bosetningsspor, dyrkingsspor, veifar, kullgroper, tjæremiler og fangstgroper.

Mange gårdstun fra middelalderen har ligget på samme sted som dagens gårder, derfor er middelalderens gårdsbebyggelse ikke så godt kjent. I løpet av vikingtid og tidlig middelalder ble byggeskikken endret. De større stolpebygde langhusene ble gradvis erstattet av mindre og spesialiserte bygninger konstruert av rammeverk eller laft. I Akershus har arkeologiske undersøkelser påvist bygninger fra middelalderen blant annet på Labo gård ved Son i Vestby og på Garder østre i Ullensaker.

BONDESAMFUNNET OG LANDBRUKETS UTVIKLING

Jordbrukslandskapet har gjennom hundreårene endret seg som følge av ulike driftsformer, teknisk utvikling og sosiale klasseskiller. På bygdene var det et stort skille mellom gårdbrukerne og de eiendomsløse. Befolkningsøkningen fra 1600-tallet og særlig i første halvdel av 1800-tallet, samt vanskeligheten med å dele gårdsbruk, var hovedårsaker til framveksten av husmannsvesenet. I 1855 var det flere husmenn enn det var gårdbrukere i Akershus, det var dette året husmannsvesenet nådde sitt høydepunkt i Norge.

På slutten av 1800-tallet gjennomgikk jordbruket store endringer, som er blitt kalt «det store hamskiftet». Mekanisering og tekniske nyvinninger som slåmaskin og selvbindere førte til mindre behov for arbeidskraft på gårdene, og flere husmenn fikk mulighet til å kjøpe plassen og bli småbrukere.

Gårdstunet på 1700-tallet besto av mange hus i klynge, mens kjona, badstua og smia lå i utkanten av tunet på grunn av brannfare. Ved de store omleggingene i jordbruket ble de gamle uthusene på gårdene gradvis erstattet med store driftsbygninger – enhetslåver – som samlet flere funksjoner under ett tak.

Kornimporten førte til sterkere satsing på husdyrhold, noe som også ga økt gjødsel til åkrene. Omleggingen ga et frodigere jordbrukslandskap fra 1880-årene. Jordene vekslet mellom korn og fôrvekster, mens det var beitemarker, havnehager og lunder i bakkene. Denne typen landskap nådde et høydepunkt i 1920-1950-årene.

Fra 1950-tallet endret bakkeplaneringen mange steder det frodige landskapet. Særlig synlig ble denne endringen på deler av Romerike, der det kuperte ravinlandskapet var så dominerende. Også overgangen fra husdyrhold til korn og oljevekster har gitt et mindre frodig landskap, som mange steder i dag veksler mellom store åkre og tett granskog. Akershus var landets største kornfylke, og ble omtalt som «Norges kornkammer». Nær 80 % av arealet i drift brukes til kornproduksjon, noe som spesielt dominerer på Romerike. I Asker og Bærum og dels i Follo er hagebruket mer utbredt. Husdyrholdet i Akershus er sterkt redusert, men det finnes fortsatt.

Gårdsbebyggelsen i dagens jordbrukslandskap spenner fra tidligere husmannsplasser og småbruk med stue og uthus, til storgårder med monumentale våningshus og lange låvebygninger. Mange gårdstun kjennetegnes av hvite våningshus og stabbur, gjerne også bryggerhus, og store røde låver som er markante innslag i jordbrukslandskapet over hele Akershus. Låvene er mange steder bygget om for å kunne brukes til dagens landbruksdrift.

SKOGEN OG DE NYE NÆRINGENE

Skog og utmark har alltid vært en viktig ressurs, og har blant annet blitt utnyttet til beite, fôr, setring,

jakt, fangst, fiske, brensel, og råvarer til bygninger. I Asker og Bærum var brenning av bygningskalk lenge en viktig næring for bøndene.

På 1500- og 1600-tallet vokste det fram nye næringer som var avhengige av skog. Behov for tømmer til sagbrukene, og trekull og ved til bergverk, jernverk og glassverk førte til at skoglandskapet ble mer intensivt og ensidig utnyttet. Kullmilene fra denne tiden har etterlatt seg tallrike spor i skogen – kølabonner. Driften ga grunnlag for permanent bosetting i skogen, som leilendingsbruk og husmannsplasser under store skogeiere.

På 1600-tallet innvandret mange finner til Norge og slo seg blant annet ned i skogene i Hurdal, Nes, Aurskog-Høland, Enebakk, Asker og Bærum. De drev svedjebruk, men denne ekstensive driftsformen kom etter hvert i konflikt med annen bruk av skogen. Svedjebruket forsvant derfor gradvis, men bosettingen de grunnla preger fremdeles skogsområder her, som i Skrukkelia i Hurdal.

Utnytting av skogressursene ble en viktig næring for store deler av befolkningen i Akershus. Skogene i Vest-Europa var uthugget, og det ble stor etterspørsel etter norsk trelast. De mange vassdragene i fylket muliggjorde tidlig industrivirksomhet. Tømmeret ble fraktet fra skogen med hest og slede og fløtet på elver og vann. Det ble etablert sagbruksvirksomhet langs elver og bekker. Oppgangssaga, som ble drevet av vannkraft, økte sagenes produksjonsevne. Trelast ble Norges viktigste eksportvare, og var derfor viktig for bønder og andre skogeiere i Akershus. Trelastnæringen ble særlig stor på Romerike, hvor vannveiene ga muligheter for transport av enorme skogressurser.

Fettsund lenser med hivlebrakker på vannet til venstre. Foto: Hege Skalleberg Gjerde, Riksantikvaren

Drøbaksundet med Oscarsborg og det gamle ladestedet Drøbak sett fra Håøya. Foto: Sissel Riibe, Viken fylkeskommune.

Gjennom kjøpstadprivilegiene av 1662 og sagbruksprivilegiene ga myndighetene rike Christiania-borgere enerett til å drive næringer. Skogeiendommer og nye anlegg ble samlet på få hender hos grossererne i hovedstaden, og mye av utviklingen i Akershus ble styrt fra sentralt hold.

Verksindustrien i Akershus var omfattende. Det var blant annet mange jernverk. Hakadal Jernverk i Nitte-dal fra 1400-tallet er trolig Norges eldste, og blant de store jernverkene som ble anlagt i Norge på 1600-tallet finner vi Bærums verk fra 1610 og Eidsvoll verk fra 1624. Verksprivilegiene påla bøndene i en viss omkrets rundt verket, kalt cirkumferensen, å levere tømmer, ved og kull til verket. I tillegg måtte de frakte malm og jern. Glassproduksjonen i Norge startet på midten av 1700-tallet etter statlig initiativ og som

følge av dette ble Hurdal Glassverk, anlagt i 1755. Akershus har også hatt mange teglverk, som ble anlagt der det var leirjord.

FJORDEN, HANDEL OG SJØFART

Oslofjorden åpnet Akershus mot «verden» og fra 1500-tallet betydde kontakten med europeiske land mye for befolkningen langs fjorden. I tillegg til tømmer og trelast, var glass og jernvarer blant de viktigste eksportvarene. Med seg til Norge brakte skutene korn, teglstein og varer som tobakk, tekstiler og fajanse. Ladestedene Drøbak, Hvitsten, Son og Hølen vokste fram. De hadde isfrie havner om vinteren, og mye tømmer og trelast fra skogene i Akershus ble skipet ut fra Follo. I vestregionen foregikk trelasteksporten fra Vækerø ved utløpet av Lysakerelva og fra

Sandvika. Sandvika var også utskipingshavn for kalk, og mottok malm fra Sørlandet til Bærums Verk.

I andre halvdel av 1800-tallet ble eksport av is en viktig næring langs Oslofjorden. Isdriften sysselsatte tusenvis av mennesker hver vinter. Isen ble skåret på småvann og kunstige dammer og fraktet ned til havner ved fjorden. Det ble tatt ut is både i Asker og Bærum og flere steder i Follo, som ved Spro på Ness-odden. Isblokker ble blant annet eksportert til England, Tyskland og Frankrike, men ble også brukt lokalt. Iseksporten oppsto i Drøbak, som ble en viktig utførselshavn for is og et utgangspunkt for etableringen av denne industrien.

FORSVAR OG SELVSTENDIG STAT

Akershus har en strategisk beliggenhet mellom hovedstaden og riksgrensen mot Sverige. Angrep mot Oslo og Akershus festning har kommet fra sør eller øst, til lands og til vanns. Både ved de store elvene på Romerike og langs Oslofjorden finnes det forsvarsverk fra flere epoker.

For å styrke forsvaret mot Sverige på 1600-tallet ble det anlagt en kjede av befestningsanlegg langs Glomma, blant annet Blaker skanse og Nes skanse på Romerike. I årene før unionsoppløsningen i 1905 ble det igjen etablert en forsvarslinje mot Sverige langs Haldenvassdraget og Glomma, den såkalte Glomma-linjen, med Urskog Fort, Fetsund batteri og Høgås fort.

I Drøbaksundet ligger Oscarsborg festning. De første festningsverkene der kom på 1600-tallet, mens dagens festning sto ferdig i 1853. På slutten av 1800-tallet ble det anlagt flere batterier og skanser på Håøya og fastlandet i Frogn, og festningsverkene på Oscarsborg ble betydelig modernisert og utvidet. Oscarsborg festning fikk stor betydning 9. april 1940, da den tyske krysseren Blücher ble senket derfra.

Norges grunnlov, dokumentet som sikret norsk selvstendighet og demokratisk utvikling, ble til på Eidsvoll Verk i 1814. Fra å være del av et enevelde med hovedstad i København var vi en selvstendig stat i få måneder, før vi gikk inn i en politisk union med Sverige. På tross av krig og omveltninger skapte hendelsene dette året varig fred og stabilitet i Norden og indre selvstyre i Norge.

SAMFERDSEL OG FRAMVEKSTEN AV TETTSTEDER

Akershus har gjennom flere hundre år vært landets viktigste knutepunkt, med de største vannveiene for transport og ferdsel. 13 kongeveger og fem av landets stamjernbaner gikk gjennom Akershus, der Hovedbanen fra 1854 og Kongsvingerbanen fra 1862 er de to eldste jernbanene.

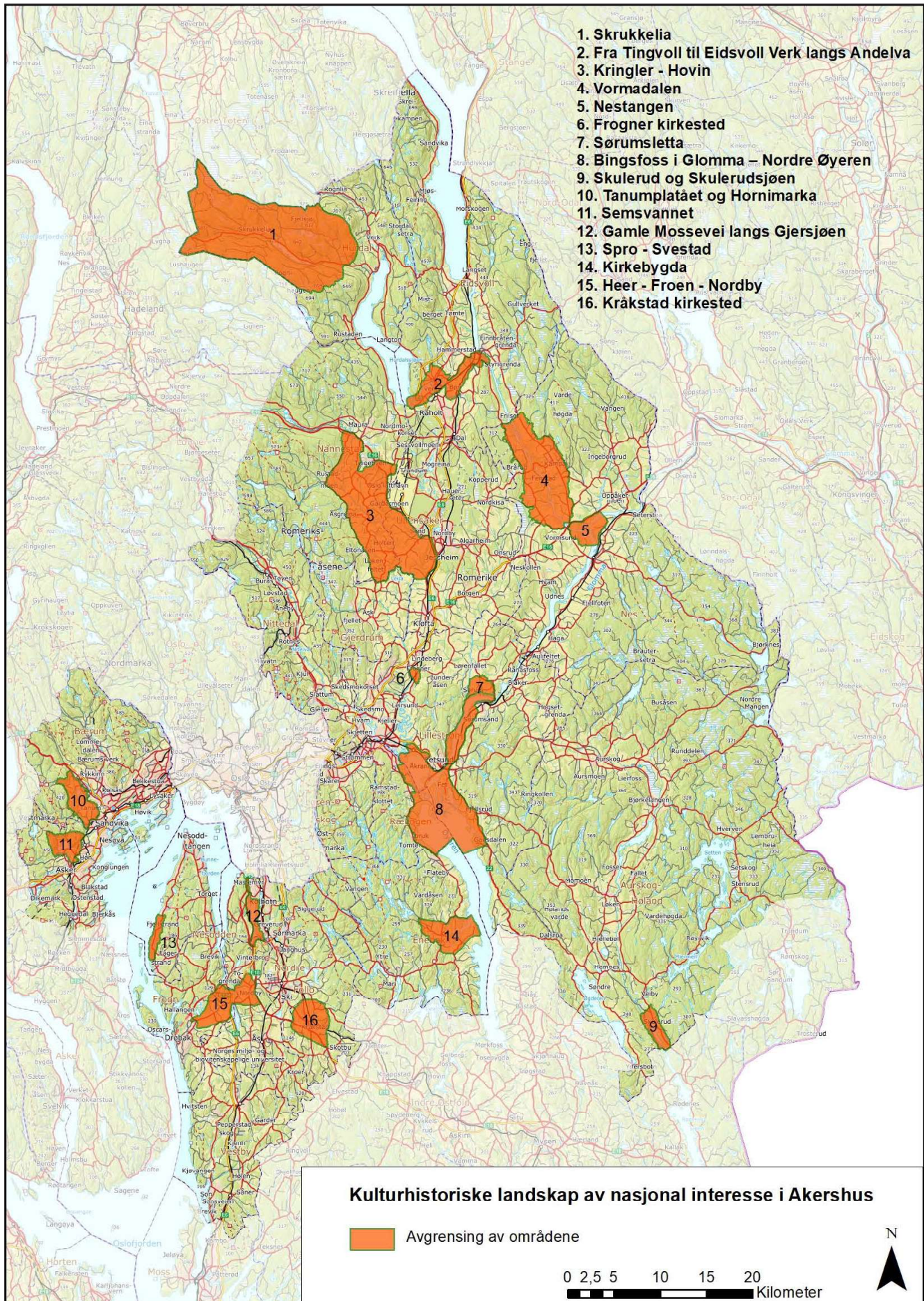
Langs ferdselsårene mot hovedstaden gikk det en strøm av produkter fra distriktene rundt, til eksport, omsetning eller forbruk i Oslo, som var i ferd med å bli en industriby. Industrialiseringen førte til behov for stadig nye og bedre veier. Fra 1850 ble veiene bygget som chausséer, som fulgte terrengets kurvatur for å unngå uønskede stigninger. Gamle Mossevei er en av de første chausséene som ble anlagt i Norge.

Bosettingen i Akershus var knyttet til jordbruket til langt ut på 1800-tallet. De få tettstedene som fantes hadde gjerne oppstått ved verk og sagbruk og ved knutepunkter for handel og ferdsel. I kjølvannet av industrialisering og utbygging av samferdselsnettendret bosetningsmønsteret seg, og det vokste fram tettsteder og småbyer rundt industribedrifter, jernbanestasjoner og andre trafikk-knutepunkter. Nye samfunnsinstitusjoner kom også til å prege mange lokalsamfunn, slik som Landbrukshøgskolen på Ås og Dikemark sykehus i Asker.

Oslofjorden ble fra slutten av 1800-tallet et populært rekreasjonsområde for hovedstadens innbyggere. Først for borgerskapet, senere også for arbeidsfolk. Ladestedene og strandstedene blomstret opp som feriesteder, og det ble bygget hoteller, sommerpensionater og sjøbad. Etter hvert som ferie ble et gode alle fikk ta del i, ble det bygget mange hytter ved fjorden og i skog og mark.

I etterkrigstiden var det stor tilflytting og sterk befolkningsvekst i Akershus, og det finnes flere enhetlige områder som representerer etterkrigstidens sosiale og kooperative boligbygging. Etter 1960 vokste nye tettsteder fram som bilbaserte boligbyer, der bosetningen har liten forankring i lokale næringer, men er knyttet til et stort regionalt arbeidsmarked. Mange av innbyggerne i Akershus bor i områder som i praksis hører til Stor-Oslo.

Del 2

Omtale av de enkelte landskapene

1.	Skrukkelia	15
2.	Fra Tingvoll til Eidsvoll Verk langs Andelva	19
3.	Kringler – Hovin	23
4.	Vormadalen	28
5.	Nestangen	32
6.	Frogner kirkested	36
7.	Sørumsletta	40
8.	Bingsfoss i Glomma – Nordre Øyeren	44
9.	Skulerud og Skulerudsjøen	48
10.	Tanumplatået og Hornimarka	52
11.	Semsvannet	56
12.	Gamle Mossevei langs Gjersjøen	60
13.	Spro – Svestad	64
14.	Kirkebygda	68
15.	Heer – Froen – Nordby	72
16.	Kråkstad kirkested	76

1. Skrukkelia

Skogfinsk landskap og skogsarbeiderbygd

Hurdal kommune

Areal: 134,4 km²

Området ligger i landskapsregion 7) Skogtraktene på Østlandet (Nasjonalt referansesystem for landskap – NIBIO)

BELIGGENHET

Landskapet omfatter store skogsområder med innslag av jordbruksdrift i Skrukkelia nordvest i Hurdal og grenser mot Oppland både i nord, vest og sør. Fylkesvei 180 går gjennom hele hoveddalføret. Området inkluderer også Skrukkelisjøen og Fjellsjøen.

BESKRIVELSE

Skrukkelia er et dalføre med den lange Skrukkelisjøen som et sentralt element. I liene ned mot Skrukkeli-

sjøen er det flere gårder med innmark. Sjøen er omkranset av sammenhengende skogsområder med bevarte spor etter bosetning. Her er det spor etter skogfinsk bosetting, seterdrift og skogbrukssamfunn under Mathiesen Eidsvold Værk. Fra stiene i området kan en se spor etter bosetningene med ødeåkre, åkerterrasser, steingjerder og hustufter og også en del stående bygninger.

I Skrukkelia regnes de fleste gårdene eller plassene som finneplasser. De første skogfinnene kom til Skrukkelia så tidlig som på 1630-tallet. Da hadde området ligget øde siden middelalderen, så skogsområdene var fylt med ressurser. På de mange ødegårdene fra middelalderen var jorda lett å ta opp igjen, og det var først og fremst her finnene valgte å bosette seg. Ut fra skriftlige kilder kan det se ut som

Det er store dimensjoner på denne rydningsrøysen på gården Falla. Foto: Sissel Riibe, Viken fylkeskommune

det var tidligere skogfinsk bosetning i Skrukkelia enn på Finnskogen. Dette kan ha sammenheng med at det i denne perioden var krig med Sverige, og at grenseområdene derfor ikke var egnede for bosetning.

Skogfinnene spilte en viktig rolle i oppdyrking og befolkning av flere grender i Hurdal. I starten drev de svedjebbruk, men mye tyder på at de i Hurdal raskt gikk over til lokale driftsmåter og endret byggeskikk. Det er ikke påvist rester etter finsk tun-struktur eller finsk byggeskikk i de bevarte tuftene. Andre tradisjoner ble beholdt og gitt videre, for eksempel er fletting av bjørkenever et lån fra finnekulturen. Finnene har satt dype spor i bygdas historie og er stamfedre og stammødre for en stor del av dagens hurdølinger.

Finneplasser finnes i store deler av Skrukkelia. I nord og nordvestenden av Skrukkelisjøen ligger for eksempel finneplassene som kalles Skrukkeligårdene. Det er fortsatt mange finnenavn som er i bruk i Skrukkelia, et av dem er Sylta ved gården Lundberg, som trolig kommer fra det finske *silta*, som betyr bru eller vadested.

Det er synlige tufter på flere av finneplassene, blant annet på Vollenga og Lundberg. Det er trolig spor etter badstuovner enkelte steder, men det er ellers ikke rester etter finsk byggeskikk, som for eksempel røykstuovner, i Skrukkelia. Landskapet med skogen og bosetningssporene representerer likevel skogfinnene som har satt dype spor i bygdas historie.

Vollenga gård som regnes som en finneplass, ligger høyt og fritt på nordsida av Skrukkelidalføret. Tunet har vært i bruk siden midten av 1700-tallet. Her finnes det fortsatt verdifulle slått- og beitemarker, blant annet fordi gamle driftsformer som slått med lå og bruk av hest og slåmaskin lenge ble holdt i hevd i det bratte Hurdalslandskapet. Knaisætra i lia sørøst for Skrukkelisjøen, som er fra slutten av 1600-tallet, var seter for Knaigårdene og har 16 godt bevarte bygninger, flere av dem er mer enn 150 år gamle. Knaisætra er den største og best bevarte setervollen i Akershus, selv om den opprinnelig var noe større enn det som er bevart i dag.

Storslått skoglandskap i Skrukkelia med Embretsæter til høyre i bildet. Foto: NRK

Lundberggårdene er blant de eldste gårdsbruka i Skrukkelia. I 1698 ble Lundberg delt i to bruk, Oppistua og Nistua. Det er bevart flere gamle hus omgitt av gammel kulturmark. Fra 1600-tallet og fram til 1970-tallet har brukerne vært husmenn, leilendinger og til sist forpaktere av sine bruk. Gårdene var i Mathiesenfamiliens eie fra 1788 til 1970-tallet da brukerne kjøpte av Mathiesen. Like ved gården ligger vakre Skrukkeli kapell fra 1923 langs fylkesveien. Kapellet ble tegnet av Henrik Nissen og ble oppført som en gave til Skrukkelia-folket av kammerherre Haaken Mathiesen.

Skogsarbeid har vært en viktig næring og Lundberggårdene representerer derfor viktige sider i dalens kulturhistorie. Embretsætra ble brukt som sagemesterbolig fra 1769, og er knyttet til skognæringen. Den er et godt eksempel på en husmannsplass fra midten av 1800-tallet, der alle husene trolig er eldre enn 1850 og i uendret stand. Embretsætra ligger øst for Skrukkelisjøen og var seter for Gjøding på 1660-tallet. Andre spor etter tømmerneeringen er fløtevoddemningen Ostetjernsdammen. Den ble bygget for å heve vannstanden og øke vanntrykket ved fløting nedover Osteelva til Skandølam vest for Skrukkelisjøen. Skrukkelia hadde også betydning for Glassverket Hurdal Verk (1755-1895). I tillegg til Hurdals vannkraft og trevirke til brensel var kvartsforekomstene i fjellgrunnen i Skrukkelia avgjørende for verkets produksjon.

Store skogområder i Skrukkelia og området rundt Øyangen ble i løpet av 1700-tallet kjøpt av handelshus i Christiania, fra 1860-tallet ble skogseiendommene i Skrukkelia en del av Linderudgodset. Eiendommen ble ytterligere utvidet da Mathiesenfamilien kjøpte Eidsvoll Verk i 1893 og Hurdal Verks skogseiendommer i 1896. Mathiesen Eidsvold Værk (MEV) eier fortsatt mer enn 3/4 av all skog i Hurdal. Mathiesen Eidsvold Værk kjøpte også en rekke gårder fra 1869 og fram mot 1900-tallet og hadde mange leilendingsbruk. I 1923 og 1955 ble deler av noen gårder og leilendingsbruk solgt til brukerne, og i denne prosessen oppstod det noen konflikter mellom grunneier og brukere.

LANDSKAPSKARAKTER

Landskapet utgjør et dalføre med den lange Skrukkelisjøen som et sentralt element. I de bratte liene ned mot Skrukkelisjøen er det flere gårder med innmark. Sjøen er ellers omkranset av større, sammenhengende skogsområder med bevarte spor etter bosetting. Her er det mange kulturminner i form av blant annet veifar, ødeåkre, tufter og stående hus som kan oppleves. De sammenhengende skogområdene gjør

at en kan oppleve det landskapet skogfinnene og senere andre jord- og skogbrukere bosatte seg i.

NASJONAL INTERESSE

De godt bevarte kulturminnene og landskapet i Skrukkelia viser godt historien om skogfinsk bosetting utenfor hovedområdet på Finnskogen. Bosettingen i utkanten av finnebosettingen skiller seg fra kjerneområdene, for eksempel var det mer kontakt mellom finner og nordmenn. Denne kontakten påvirket den materielle kulturen og dermed de bevarte kulturminnene. I tillegg forteller landskapet om skogbrukssamfunnet under Mathiesen-Eidsvoll Verk.

SÅRBARHET OG RÅD OM FORVALTNING

I 1995 ble Vollenga med som et spesielt verneverdig område i den nasjonale registreringen av verdifulle kulturlandskap fordi stedet sammen med blant annet Knaisætra representerer en kulturmarkstype som er sjelden i Østlandsområdet i dag, nemlig slåtteng- og beitemark.

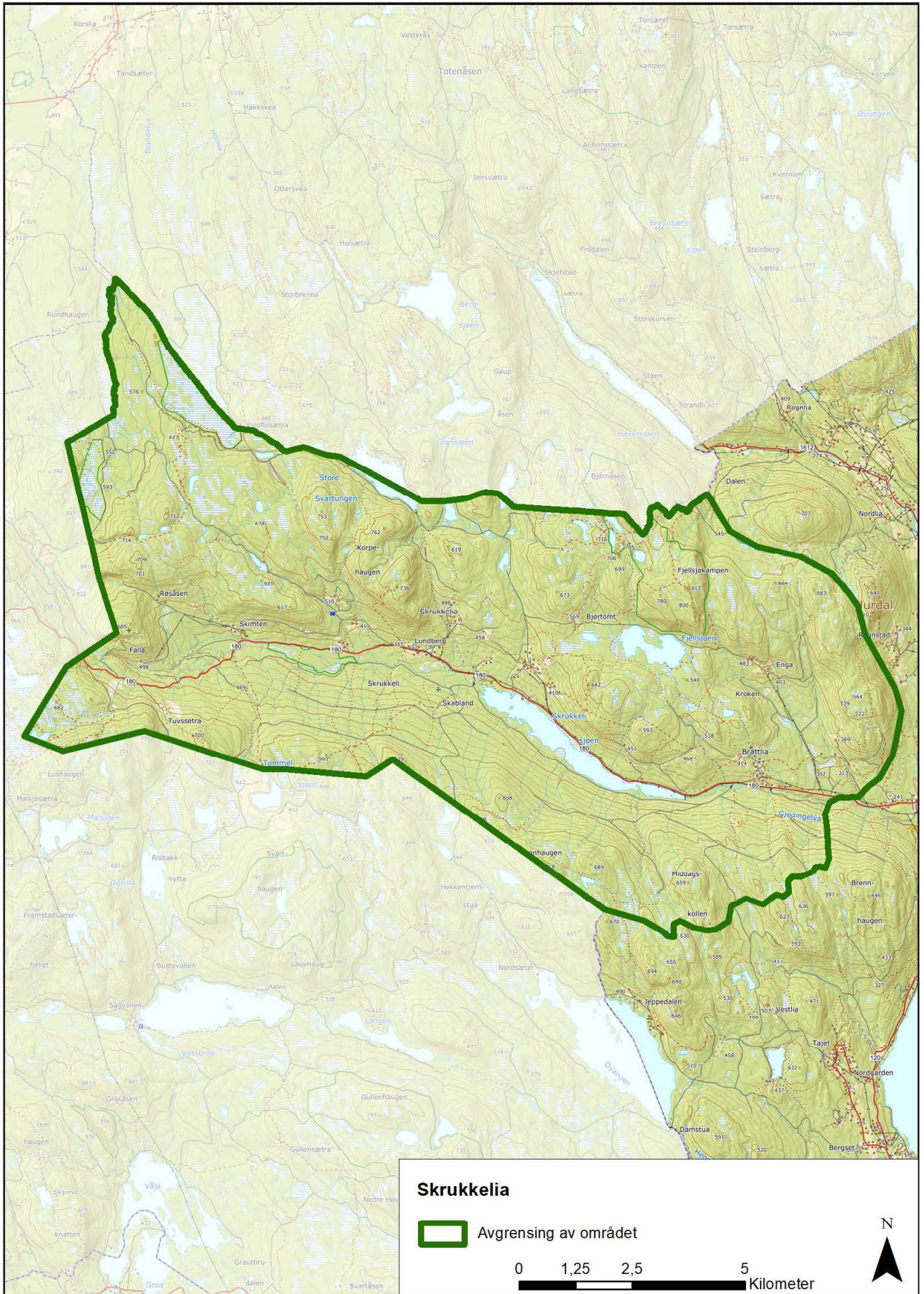
Slåtteengene er sårbare for gjengroing, mens kulturminnene i området er sårbare for skader ved hogst.

KULA-området bør vises i kommuneplanens arealdel som hensynssone c) med særlig hensyn til landskap. Det bør utarbeides retningslinjer til hensynssonen samt generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel for å ivareta verdiene og sette rammer for arealbruken.

Viktige punkter for planlegging og forvaltning av dette landskapet:

- > Kulturminner som ikke er registrert bør måles inn og legges inn i Askeladden.
- > Ved hogst er det viktig at det blir tatt hensyn til kulturminnene i området. Mange av disse er ikke kartfestede og god dialog med fylkeskommunen kan bidra til å ivareta kulturminnene på best mulig måte.
- > Ved eventuelle utbyggingsplaner bør kulturminnene og deler av skogsområdene rundt bevares for å opprettholde landskapsopplevelsen.
- > De artsrike slåttengene bør skjottes for å holdes i hevd.
- > Formidling og tilrettelegging for tilgjengelighet er ofte gode virkemidler i arbeidet med å ta vare på kulturhistorien i landskapet. Landskapet og de bevarte kulturminnene i Skrukkelia er i dag lett tilgjengelig, men ødegårdene kan skiltes eller merkes for å gjøre historien mer synlig. På denne måten kan både skogfinsk historie og kunnskap om det senere skogbrukssamfunnet formidles til lokalbefolkningen og besøkende.

2. Fra Tingvoll til Eidsvoll Verk langs Andelva

Verkslandskap og lovens landskap

Eidsvoll kommune

Areal: 18,1 km²

Området ligger i landskapsregion 3) Leirjordsbygdene på Østlandet (Nasjonalt referansesystem for landskap – NIBIO)

BELIGGENHET

Området strekker seg fra Bergerøya i enden av Hurdalssjøen i vest, langs Andelva gjennom Eidsvoll Verk, Sagmoen, Bønsdalen, Eidsvoll kirkested og tingsted og Bårlidalen til utløpet i Vorma ved Sundet i øst.

BESKRIVELSE

Området er et åpent småkupert jordbrukslandskap på slettene og ravinene langs Andelva, med skogområder

rundt. Området har en lang og lesbar historie som et sted for makt og stormenn, der mange viktige kulturminner er bevart og kan oppleves ved å følge vannveiene og kulturhistoriske stier. Pilegrimsleden går forbi Eidsvollsbygningen, jernverket, tingstedet, middelalderkirken og prestegården og binder det historiske landskapet sammen. Prestegården, som nå er pilegrimsherberge, har vært bolig for Eilert Sundt og Wergeland-familien, som har hatt sentrale roller i norgeshistorien. Landskapet består også av skog og jordbruksarealer på sletter og i raviner langs Andelva. Både Hovedbanen og Gardermobanen skjærer gjennom området.

Eidsvoll er sammensatt av eid – et sted hvor båter ble dratt over land, og voll – eng. I navnet ligger

Eidsvollsbygningen var samlingssted da grunnloven ble skrevet i 1814. Foto: Fredrik Eriksen, Riksantikvaren

Andelva ved Eidsvoll verk, der det gamle bygdesentret Piro er på motsatt side av elva for Eidsvollsbygningen. Foto: Ola Rønne, Viken fylkeskommune

koblingen mellom vann og land, og et sentralt element i landskapet er nettopp elvene som vannvei og vannkraft. Vormå og Andelva ligger der fortsatt med en stor mengde kulturminner i sin nærhet, som gjør det mulig å lese historien i landskapet og forstå betydningen stedet og vannet har hatt. Eidsvoll har også hatt en sentral beliggenhet i innlandet. Her møttes flere veier og stedet har gjennom historien vært lett tilgjengelig fra alle kanter. Vormå og Mjøsa ga tilgang til de nordre delene av innlands-Norge. Det gikk også veier sørover mot Oslofjorden, østover til Odal, og vestover til Hadeland og Valdres. Dagens tettsted i Eidsvoll er Sundet, der en kunne krysse Vormå. Sundet fikk trolig faste fergemenn da kongen fikk kontroll over småkongedømmene på Østlandet på 1100-1200-tallet.

Det er gjort mange arkeologiske funn i området. Bosetningsspor ved Andelva, Hurdalssjøen og Vormå, fra helt tilbake til steinalderen, forteller om vannveiens betydning. Gravhauger fra jernalder gir en umiddelbar opplevelse av forhistorien. Norges fjerde største gullfunn fra folkevandringstid, Stavifunnet med 419 gram gull, ble gjort like ved Eidsvollsbygningen. Dette gullfunnet vitner om stor rikdom og kan settes i sammenheng med stormenn i området. De kultiske og politiske sporene i landskapet understrekes av store kokegropfelt ved Andelva med usedvanlig store kokegropser.

Området rundt Eidsvoll kirke er et gammelt makt-sentrum som lå sentralt til i overgangen mellom sjø- og landtransport. På Eidsvoll kirkested har det vært en eller to trekirker før det ble bygget en romansk steinkirke rundt år 1200. Kirken står ennå, men er gjenoppbygd og restaurert etter branner. Ved utgravninger på 60-tallet inne i den nåværende kirkens østre korsarm, er det dokumentert graver eldre enn den romanske steinkirken. I Olav den helliges saga nevnes også en kirke på Eid gård. Kirka, kirketuften inne i den stående kirka og middelalderkirkegården er automatisk fredet. Herfra går det en tydelig hulvei ned mot Vormå og Sundet. Hulveien er svært markert med bratte sidekanter som er opp mot fire meter høye.

Den sentrale beliggenheten gjorde at det ble lagt et tingsted, Eidsivatinget, ved gården Eid i 1022. Gården kan ha ligget mellom Eidsvoll kirke og prestegården, tingstedet antas å ha ligget ved Eidsvoll kirkested. Eidsivatinget ble holdt med representanter fra Hedmark, Hadeland og Romerike, senere også Gudbrandsdalen og Østerdalen. I over 600 år hadde Eidsivatinget sete på Tingvoll ved Eidsvoll kirke. Nøyaktig lokalisering og avgrensning av tingstedet er uavklart, men det antatte stedet er automatisk fredet som en tradisjonslokalitet. På stedet er det satt opp en minnestein med teksten: «Her stod Eidsivatinget. For lov og rett. Reist av Eidsvoll bygd 17. juni 1958».

Eidsvoll har hatt en viktig rolle i lovgivning og styre fra det ble tingsted i 1022, gjennom middelalderen til ca. 1620, og igjen i 1814. Eidsvollsmennene kjente godt til landslovene, og de er brukt som inspirasjon i arbeidet med grunnloven. Det er ikke tilfeldig at vi fortsatt bruker ordet ting, i blant annet Storting, lagting og odelsting, Eidsvollsmennene tok tingbegrepet med seg. At de samlet seg nettopp i Eidsvollsbygningen som var hovedbygningen på Eidsvoll Verk er heller ikke tilfeldig. Carsten Anker, som eide Eidsvold Verk, var en av landets rikeste menn og en venn av prins Christian Frederik. Eidsvollsbygningen som ligger fint til ved Andelva er nå det nasjonale minnesmerket over Riksforsamlingen i 1814.

Jernverksdriften ved Eidsvoll verk startet i 1624. Verket var et smelteverk for jern, drevet av vannkraft fra et av vannfallene i Andelva. Verket etablerte senere både teglverk og tresliperi i tilknytning til elva. Slagghauger fra jernverket ligger fortsatt i landskapet rundt verket og gir, sammen med de bevarte bygningene, en opplevelse av stedets historie.

Rundt Eidsvoll Verk var det mange små selveide landbrukseiendommer som oppsto som følge av at verkseier Theodor von Schlanbusch i 1746 testamenterte Verkets jord- og skogeiendommer til arbeidere ved Verket, til sammen 48 plasser. Flere av disse er fortsatt bevart.

I 1854 åpnet landets første jernbane mellom Kristiania og Eidsvoll. Det var en direkte følge av sagbruksnæringens behov for effektiv transport av varer til Christiania. På 1850-tallet ble det oppført et damp-sagbruk på Berger gård. I 1857 ble det bygget et glassverk på gården som brukte avfall fra saga til å fyre med. Industrien økte på 1870-tallet blant annet med treforedling i Bønsdalen ved Andelva. Bønsdalen ble utviklet til et stort industriområde og her er fortsatt fabrikkbygninger, administrasjonsbygninger og arbeiderboliger bevart. Kunstmaleren Arne Ekeland (1908-1994) var født i Bøn. Med sin blanding av fabrikkstrøk og bondeland danner Bøn bakgrunnen i Ekelands malerier.

LANDSKAPSKARAKTER

Området omfatter verkslandskap, skog og jordbruksarealer på sletter og i raviner langs Andelva. De ulike delene av området knyttes sammen av vannveiene som gir en umiddelbar opplevelse av det som var landskapets viktigste element. Både muligheten til å ferdes på vannet og de tilrettelagte turveiene gjør landskapet tilgjengelig for opplevelser. Tidsdybden i dette landskapet er også tydelig, synlig og lett lesbar. Her finnes bosetningsspor tilbake til steinalder, gravhauger fra jernalder, tingsted og kirkested fra middelalder, bevarte kulturminner fra industri-historien og Eidsvollsbygningen som symboliserer nasjonsbyggingen i 1814.

NASJONAL INTERESSE

Den sentrale beliggenheten i innlandet med nærhet til vannveiene og vannkraften har gjort stedet til et knutepunkt for flere nasjonalt viktige hendelser. Landskapet har hatt stor betydning for lov og rett. Som tingsted for Eidsivatinget i flere hundre år og som samlingssted for Eidsvollsmennene i 1814 har det høy symbolverdi. Landskapet har også hatt stor betydning i industrihistorien. Den store tidsdybden og en stor mengde bevarte kulturminner kan oppleves i dagens landskap.

SÅRBARHET OG RÅD OM FORVALTNING

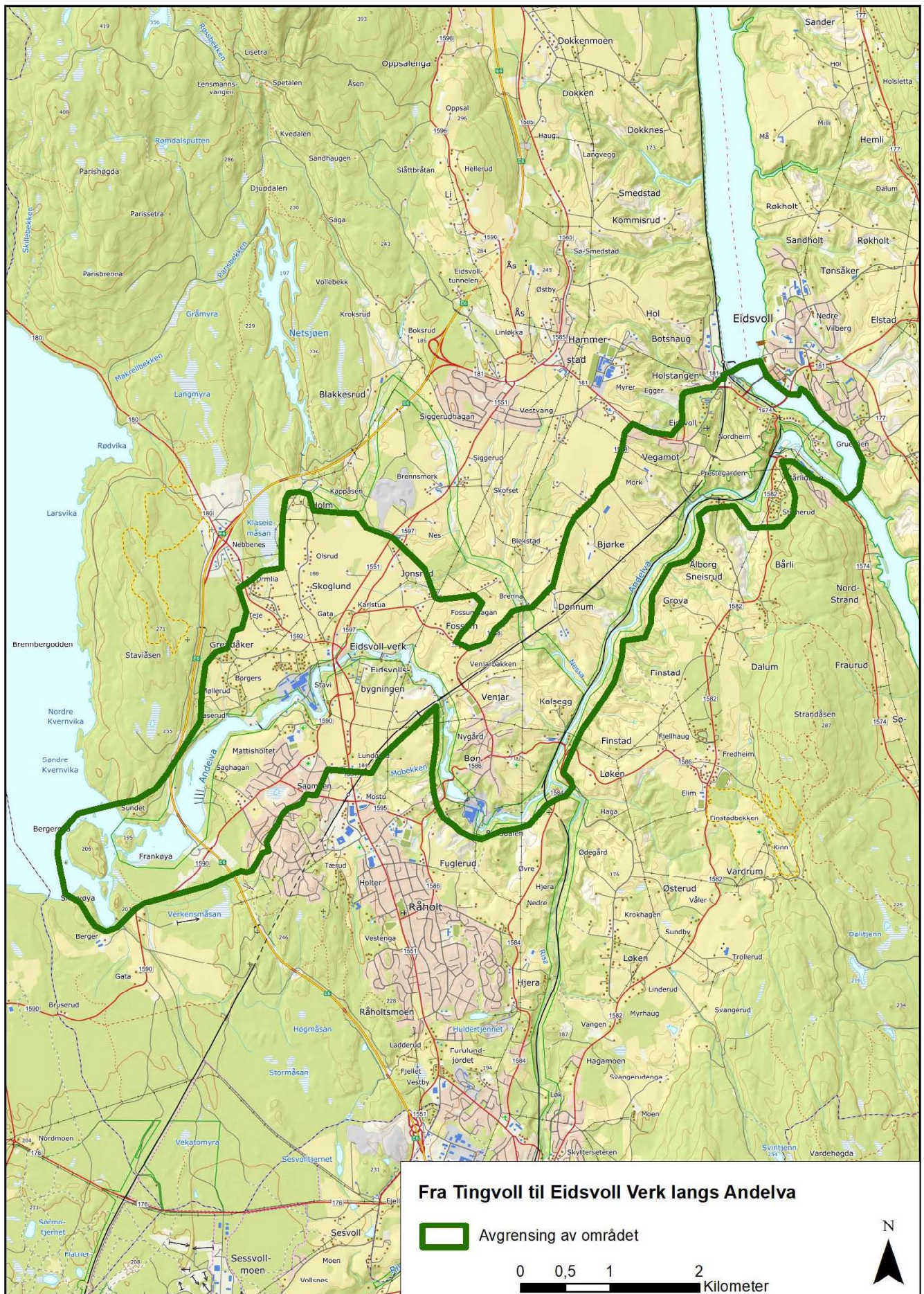
Området er sårbart for blant annet utbyggingspress og det er viktig at man planlegger tiltak innenfor området på en måte som ivaretar kulturminnene og sikrer opplevelsen av historien i dette mektige landskapet.

KULA-området bør vises i kommuneplanens arealdel som hensynssone c) med særlig hensyn til landskap. Det bør utarbeides retningslinjer til hensynssonen samt generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel for å ivareta verdiene og sette rammer for arealbruken.

Viktige punkter for planlegging og forvaltning av dette landskapet:

- > Ved utbygging bør en ta hensyn til landskapets hovedstrukturer og at de sentrale kulturminnene får beholde sin dominerende plass i landskapet.
- > Fortsatt landbruksdrift på jordbruksarealene er vesentlig for å ivareta landskapets karakter.
- > Bebyggelse og struktur på gårdstun og plasser bør søkes beholdt.
- > Ny bebyggelse bør forholde seg til eksisterende skala og struktur.
- > Elementer som underbygger det historiske landskapets karakter bør ivaretas, slik som gravhauger, bosetningsspor, hulveier og andre veifar. Landskapet rundt de automatisk fredete kulturminnene bør bevares.
- > Eidsvollsbygningen og Eidsvoll kirke bør få beholde sin framtrepende plass i landskapet.
- > Industrihistorien langs Andelva bør ivaretas gjennom bevaring av bygninger og anlegg eller dokumentasjon.
- > Formidling og tilrettelegging for tilgjengelighet er ofte gode virkemidler i arbeidet med å ta vare på kulturhistorien i landskapet. Der det ikke allerede er turløyper og skilt kan utvalgte steder tilrettelegges bedre og flere skilt, eller stolper med digital informasjon, kan settes opp. Fylkeskommunen har planer om å lage en informasjonsfilm som vil bli tilgjengelig via YouTube og kan brukes til formidling.

3. Kringler – Hovin

Kong Raknes landskap i rik jordbruksbygd

Ullensaker og Nannestad kommuner

Areal: 85,9 km²

Området ligger i landskapsregion 3) Leirjordsbygdene på Østlandet (Nasjonalt referansesystem for landskap – NIBIO)

BELIGGENHET

Området ligger i den nordre delen av Romerikssletta på Øvre Romerike. Landskapsrommet er avgrenset av Romeriksåsen i vest og av Oslo lufthavn på Gardermoen, E 16 og tettstedet Jessheim i øst. I sørøst avgrenses området sør for Hovin kirke, i sørvest av kommunegrensa mot Gjerdrum og mot nord av E 16 og Nannestad sentrum. Romerike landskapsvern-område og det utvalgte kulturlandskapet Øya – Nordre Eik inngår i området.

BESKRIVELSE

Sør for Hurdalsjøen og Mjøsa, mellom vidstrakte åser i øst og vest, ligger Romerikssletta, dekket med tykke lag av marine løsmasser avsatt under isens siste tilbaketrekking. Her møter moer med store grus- og sandavsetninger de store leirjordsområdene langs elva Leira, som renner sørover mot Øyeren. Landskapet er formet av elver og bekker som har gravd dype raviner i sand og leire gjennom flere tusen år. Ravinelandskapet, med stort naturmangfold, er bevart i et jordbruksområde der det på 1960–1970-tallet ellers var mye bakkeplanering.

Store deler av området er rikt på arkeologiske spor som vitner om bosetting og aktivitet langt tilbake i tid. Her finner vi mange gamle gårdsnavn, et stort antall gravhauger, oldtidsveier, bosetnings- og

Raknehaugen fra 500-tallet ved Ljøgodttjernet er Nord-Europas største gravhaug. Foto: Ola Rønne, Viken fylkeskommune

dyrkingsspor og gjenstandsfunn. Det er også knyttet sagn til flere steder i området: om Raknehaugen og kong Rakne, om slaget ved Låke i 1240, og om bauta-steinen Vigsteinen like ved jernaldergravfeltet på Vigsteinmoen, den største samling gravhauger på Romerike.

Jordbruksarealene ligger i hovedsak under marin grense (200 moh), hvor det er stort innhold av næringsrik leire- og siltjord som gir et godt grunnlag for jordbruksdrift. Her har det vært bosetning og jordbruk helt tilbake til yngre steinalder, fra omlag år 2 500 f.Kr.

Gårdene har alltid ligget på høydene mellom ravinene og på kanten av sandmoplatået ut mot leirjordsområdene, omgitt av vide jorder med korn- og grasproduksjon. I ravedalene er det dels åpne, terrasserte beitebakker og dels tett, frodig blandings-skog. I Romeriksåsen i vest og på de skogkledde sandmoene i øst, lå gårdenes utmarksområder. Enkelttun dominerer, men det finnes også dobbelttun som på Sør- Kringler med et intakt bygningsmiljø fra 1800-tallet. Det finnes også fellestun og tunklynger, som på Garder like vest for flyplassen, der bosettingsspor og gravhauger gir miljøet stor tidsybde.

De mange husmannsplassene, som ofte lå i ytterkant av gårdsområdene, har også vært med på å prege landskapet. På moene er det et karakteristisk trekk at plasser og småbruk er samlet i klynger og langs veiene.

Områder med -riki i navnet, slik som raumaricii (Romerike), er eksempler på skandinaviske småkongedømmer som vokste fram i folkevandringstid og merovingertid (400 – 570 e.Kr.). I merovingertid ble det reist flere storhauger som markerer maktsentra innenfor slike kongedømmer. Haugene dominerte i landskapet og var viktige religiøse, sosiale og makt-politiske monumenter.

Den største av disse er Raknehaugen, som også er Nord-Europas største gravhaug. Den ble reist ved Ljøgodttjernet, med stor sannsynlighet i løpet av én vinter og sommer i perioden 533-551 e. Kr. Den har opprinnelig vært over 18 meter høy og 77 meter i diameter og er bygget opp av nær 75 000 tømmerstokker. Det knytter seg mange sagn og historier til haugen. Den sies å være reist over kong Rakne, men han kan ikke identifiseres som en historisk skikkelse. En slik haug vitner om stor makt og kontroll, og har i lang tid påvirket bruken av landskapet.

Området rundt Raknehaugen, hvor rideveien fra Nannestad møtte oldtidsveien mellom Mjøsa og Oslofjorden, var også et viktig knutepunkt i jernalderen og

middelalderen. I middelalderen gikk pilegrimsveien til Nidaros gjennom området. I dag går leden lenger øst, men har en avstikker innom Raknehaugen, som i alle tider har vært et lokalt samlingssted. På begynnelsen av 1800-tallet ble Raknehaugen viktig for den oppblomstrende historiske og nasjonale interessen i lokalsamfunnet.

Gården Hovin, sør for Raknehaugen, har et navn som betyr enga ved hovet. Navnet indikerer at gården var et førkristent politisk og religiøst senter. Rike arkeologiske funn fra de omkringliggende gårdene viser at befolkningen har hatt tett kontakt med eliten i resten av Nord-Europa gjennom eldre jernalder (500 f.Kr. – 570 e.Kr.). I middelalderen utgjorde Hovin senter i et storgods. At det ble reist en kirke her forteller om maktkontinuitet gjennom religionsskiftet. Like ved dagens kirke fra 1695 ligger Hovin prestegård og den tidligere sorenskrivergården Hovin østre med fredet hovedbygning.

I middelalderen var det flere kirkesteder innenfor området, og noen av dem eksisterer fortsatt. Blant annet Nannestad kirke som er en romansk steinkirke fra middelalderen. Ved kirkestedene er det gamle veifar, gravhauger og andre arkeologiske funn som vitner om bosetting langt tilbake i tid. Både på Hovin, i Holter og i Nannestad er det prestegårder ved kirkene, og i nærheten har det vokst fram små bygdesentre.

Øya – Nordre Eik er et sjeldent godt bevart ravinelandskap med både biologiske og kulturhistoriske verdier. Gårdene ligger her på et dels sanddekt leirplatå, og utgjør kjerneområdet i et sammenhengende ravinelandskap langs Leira. Her opprettholder beiting et åpent landskap og ivaretar den rike vegetasjonen i området.

Langs Leira er det flere fossefall som tidligere ble utnyttet til kvern-, mølle- og sagbruk. Det viktigste fossefallet for sag- og møllevirksomhet var Kråkfoss lengst sør. Leira ble også brukt til tømmerfløting helt fra 1600-tallet, muligens enda tidligere, selv om lite vannføring og langt og kronglete løp var en utfordring. Tømmeret ble fløtet nedover til de mange sagbrukene langs elva eller helt ned til lensene lenger sør.

Nærheten til Gardermoen, som har vært landets største ekserserplass og fra 1998 Norges hovedflyplass, har preget området økonomisk, kulturelt og sosialt. Ekserserplassen var en betydelig faktor for etablering av boligbebyggelse og mindre håndverksvirksomheter. Nært opp til og langs veiene som førte til militæranleggene dukket det opp mange husmannsplasser og småbruk som hadde ekserser-

Jordbrukslandskap med raviner i området Øya – Nordre Eik, som også har status som utvalgt kulturlandskap i jordbruket.

Foto: Sissel Riibe, Viken fylkeskommune

plassen som en av sine forutsetninger. Gårdene i området leverte også landbruksvarer til militæret.

LANDSKAPSKARAKTER

Dette er et storskala, bølgende jordbrukslandskap i nordre del av Romerikssletta der sandmoplatå møter leirjordsbygd med dype raviner. Elva Leira med mange sideelver og bekker bukker seg gjennom et landskapsrom avgrenset av Romeriksåsen i vest og Gardermoplatået med skogkledde moer i øst. Ravinelandskapet har stort naturmangfold.

Landskapet har en tydelig struktur med gårdstun på høydene i leirjordsområdene og på sandmoene ut mot ravinene, gamle husmannsplasser og småbruk i utkanten. Storhaugene Raknehaugen og Vilashaugen, et stort antall gravhauger og gravfelt ved gamle navnegårder, veifar og knutepunkt gir området stor tidsdybde. Bygdesentre har vokst fram rundt middelalderkirkesteder. Det er stor kontrast til tilgrensende Oslo Lufthavn på Gardermoen.

NASJONAL INTERESSE

Romerikssletta, som ble dannet etter siste istid, er landets største innlandsslette. Her møter vide grus- og sandmoer de store leirjordsområdene langs elva Leira med det største sammenhengende ravinelandskapet i Norge, som også er viktig i internasjonal sammenheng. Dette er en landskapstype som spesielt særpreger Romerike. Ravinelandskapet er bevart i et område som ellers er preget av mye bakkeplanering, som i seg selv er en viktig side ved det norske landbrukets utvikling og modernisering.

Landskapet har betydelige verdier med stor tidsdybde og mangfold. Landskapet gjenspeiler både makt og samfunnsforhold. Området ved Hovin og den monumentale Raknehaugen var et maktpolitisk senter på Romerike og et sentralt ferdselsknutepunkt i jernalderen og middelalderen. Den sosiale strukturen og kontrasten i det gamle bondesamfunnet mellom storgårder, husmannsplasser og småbruk er fortsatt lesbar.

SÅRBARHET OG RÅD OM FORVALTNING

Øya – Nordre Eik er med i den landsomfattende satsingen *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket*. Satsingen er et samarbeid med brukerne i området. Det er utarbeidet egen forvaltningsplan for området og det tildeles årlige midler til investerings- og skjøtselstiltak som blant annet ivaretar kulturarven.

Det er tre områder innenfor KULA-området som er vernet etter naturmangfoldloven. Dette er Nannestad kapellangård naturreservat, Ljøgodtjern naturreservat og den delen av Romerike landskapsvernområde som ligger like sør for Oslo Lufthavn. Her gjelder verneforskriftene og forvaltningsplanene for de verneområdene. Bahusravinen er vernet gjennom plan- og bygningsloven.

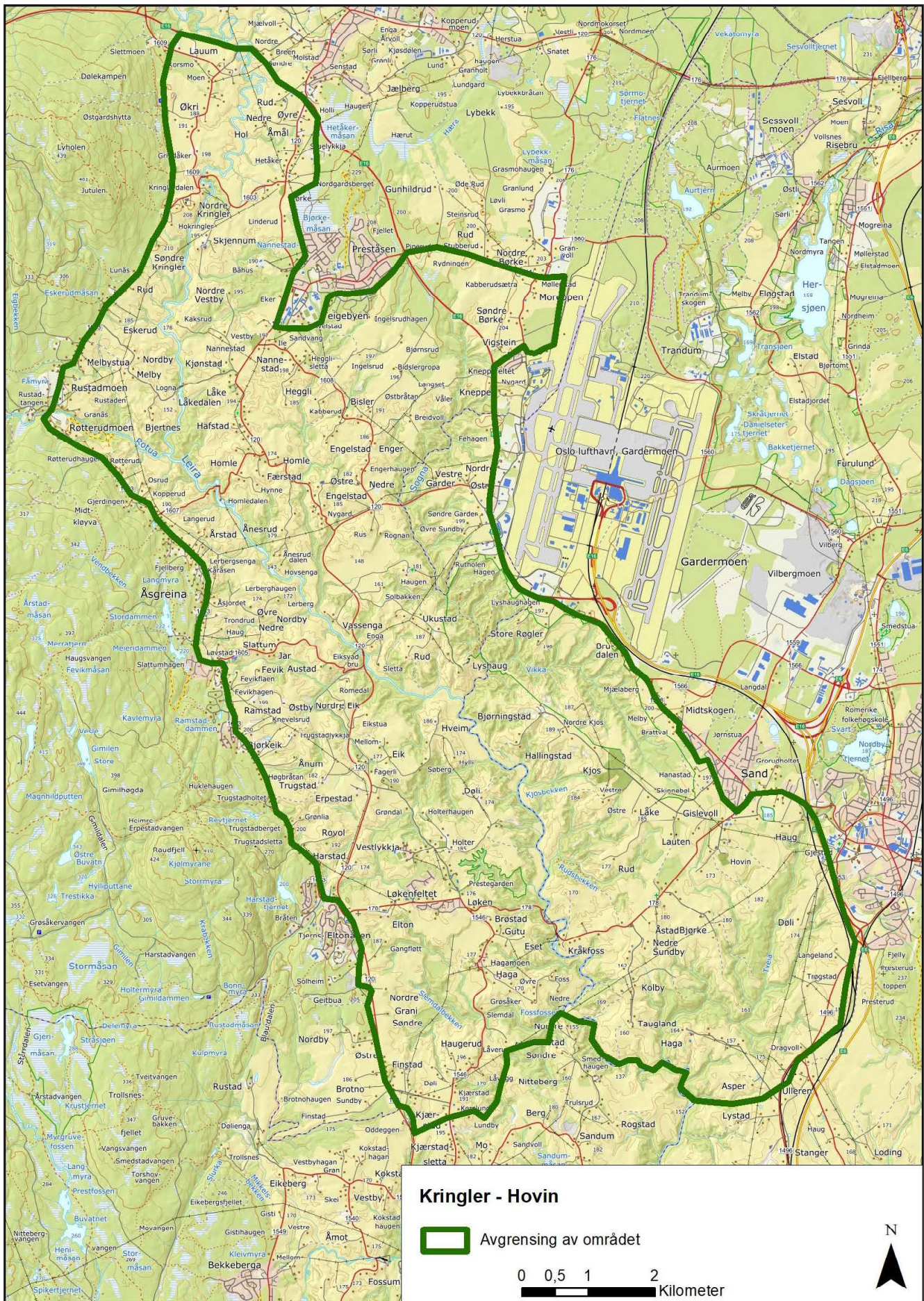
Landskapet er sårbart for utbygging av boligfelt, næringsområder, bakkeplanering, masseinntak og andre arealkrevende inngrep som ikke er knyttet til landbruksdrift.

Hele KULA-området bør vises i kommuneplanenes arealdel som hensynssone c) med særlig hensyn til landskap. Det bør utarbeides retningslinjer til hensynssonen samt generelle bestemmelser til kommuneplanenes arealdel for å ivareta verdiene og sette rammer for arealbruken. Disse må samtidig samsvare med bestemmelsene innenfor de deler av KULA-området som også er landskapsvernområde.

Viktige punkter for planlegging og forvaltning innenfor dette landskapet:

- > Fortsatt landbruksdrift på jordbruksarealene og beiting i ravinene er vesentlig for å ivareta landskapets karakter.
- > Bakkeplanering, masseinntak og lignende bør unngås.
- > Bebyggelse og struktur på gårdstun og plasser bør beholdes.
- > Ny bebyggelse bør forholde seg til eksisterende skala og struktur.
- > Elementer som underbygger det historiske landskapets karakter bør ivaretas, slik som gravhauger, og gravfelt, gamle veier og alleer.
- > Kirkene og middelalderkirkestedene bør beholde en framtidig plass i jordbrukslandskapet.

4. Vormadalen

Fra klassesdelt bondesamfunn til Norges kornkammer

Nes kommune

Areal: 52,8 km²

Området ligger i landskapsregion 3) Leirjordsbygdene på Romerike (Nasjonalt referansesystem for landskap – NIBIO)

BELIGGENHET

Landskapet omfatter et vidt jordbrukslandskap på vest- og østsiden av Vorma fra grensen mot Eidsvoll i nord og sørover til tettstedet Vormsund. Avgrensningen av området mot vest følger skogkanten og Vestsidavegen og mot øst i hovedsak skogkanten øst for Eidsvollvegen.

BESKRIVELSE

Vorma har sitt utspring ved Minnesund i Mjøsa og renner sørover gjennom landskapet, nesten uten fall

ned til Svanfossen og tilsvarende videre til der den møter Glomma ved Nestangen. Vorma er bred og dyp og i flomtider er den landets mest vannrike elv. Navnet kommer av at vannet i elva er varmere om vinteren enn i mange andre vassdrag og er sjelden islagt.

Landskapet langs elva består av hav- og fjordavsetninger med leirjord, enkelte elveterrasser og dype, bratte raviner med åer og evjer og mye tett vegetasjon. Ravinelandskapet er stedvis bakkeplanert og fulldyrket. Opp fra ravinene flater terrenget ut til store moer med fin sand og mjele (silt) oppå leira. Sø for Svanfossen vider Vormadalen seg ut med store, sammenhengende jordbruksarealer, der gårdsbruk med korndyrking fortsatt dominerer.

De aller fleste gårdene i Vormadalen ble ryddet i jernalderen. Gårdsnavn med røtter fra jernalderen, gravhauger og andre arkeologiske funn, vitner om

Svanfoss sluser i Vormo åpnet i 1912. Foto: Øivind Møller Bakken

Vormadalen med jordbrukslandskap og tett bevokste raviner på begge sider av elva Vorma. Foto: Veset gård.

lang tids bosetting og bruk av landskapet. I middelalderen ble det bygget kirke på Fenstad og det ble ryddet flere gårder. De første gårdene i Vormadalen, som ble anlagt i jernalderen, lå på rekke langs begge sider av elva der den mest næringsrike jorda finnes.

På 1600-1700-tallet ble det bygd mange nye bosteder. De fleste ble bygget som plasser på eiendommene til de gamle gårdene, i utkanten av jorder og i skogkanter, i hageskog og bråter eller i elvebakken ned til Vorma. Ved husmannstellinga i 1804 var det så mange som 410 husmannsplasser med jord i Nes. Husmannsvesenet var en viktig del av bondesamfunnet. Husmannen og bonden var gjensidig avhengig av hverandre, men sosialt var det stor avstand mellom dem.

Flere steder ble plasser samlet i nye grender, som Åland langs Kampåa på østsiden av Vorma der det rundt 1800 var 20-25 plasser. Ved Kampåa var det tidligere også en rekke sagbruk og møller drevet av vannkraften.

I løpet av 1900-tallet ble mange av husmannsplassene selveide småbruk, noen ble villabruk, og mange ble forlatt og oppgitt som bosteder. I Vormadalen er

det i dag noen få plasser igjen der de gamle husene er bevart.

De store, flate mjelestrekningene lå lenge urørt, og det var først på 1900-tallet og særlig etter 1920 at disse områdene ble tatt i bruk, etter hvert som bedre grøfting, kunstgjødsel og bulldosser gjorde dette mulig. I Vormadalen finner vi de største sammenhengende mjelemoene på østsiden av elva. I dag utgjør mjelejorda den største og viktigste delen av jordarealet i Nes.

Etter andre verdenskrig har arealene til korndyrking økt mens husdyrholdet har gått ned. Nes er i dag en av de største kornkommunene på Romerike, og ligger i det som var Akershus fylke som hadde mest kornareal i landet. Jordbrukslandskapet i Vormadalen representerer således Norges kornkammer.

Innenfor dette KULA-landskapet ligger bygda Fenstad som omfatter områder nord og sør for Svanfoss og på begge sider av Vorma. I middelalderen ble det bygd kirke på gården Fenstad, og etter noen hundre år hadde navnet Fenstad fortrent Vormadalen som bygdenavn. Dagens kirke i Fenstad er en tømret korskirke fra 1703 som erstattet en eldre kirke.

Ikke langt fra kirken ligger Huser gård, som var presteenkesete i Nes.

I Vormadalen er det mange store to-etasjes midtkammerbygninger fra 1700- og 1800-tall på gårdene. Dette er en særpreget byggeskikk i dette området, og de er oftest godt bevart. Sammen med røde enhetslåver og gamle stabbur preger de landskapet på begge sider av Vorma. Det er stor kontrast mellom de store midtkammebygningene og husmannsstuene som er bevart på blant annet Veset og Horgen.

Før jernbanen kom til Eidsvoll i 1854 og Årnes i 1862, var elvene på Romerike viktige transportårer. I Vorma var det båttrafikk fra Mjøsa og sørover mot Glomma, og i Fenstad var det sundsted over Vorma ved Huser-sund mellom Huser og Strøm. Vel så viktig var tømmerfløtingen, som har foregått siden 1600-tallet, og opphørte i 1980.

For å lette båttrafikken ble elva regulert i 1859 med en demning ved Sundfossen i Eidsvoll. I forbindelse med reguleringen av vannstanden i Mjøsa ble Svanfossen lenger ned i elva demmet opp i 1910. Denne demningen hevet vannspeilet nok til å eliminere fallet ved Sundfossen ovenfor. Ny bru over Svanfossen bandt de to delene av Fenstad sammen, og Svanfoss ble et knutepunkt i bygda med damvokterbolig, butikker og sagbruk.

I 1912 ble det åpnet sluse forbi Svanfoss, som da var den eneste fossen i Vorma. Dette muliggjorde båttrafikk mellom Mjøsa og Glomma. I mange år var det livlig båttrafikk, og slusen var i regelmessig bruk. Med bilens inntog sank båttrafikken, og slusen ble stengt på 1970-tallet. Etter aktiv innsats fra lokale krefter ble den gjenåpnet i 1993, og båter kan igjen ferdes mellom Mjøsa og Glomma.

LANDSKAPSKARAKTER

Vorma er hovedstrukturen i landskapet, der den flyter gjennom en vid elveslette med bratte raviner langs elva i et jordbrukslandskap med lang bosettingshistorie. Oppover hele Vormadalen repeteres et mønster med gårder og tett bevokste raviner. På begge sider av elva finnes godt bevarte gårdstun med store midtkammerbygninger, røde enhetslåver og gamle stabbur. Kontrasten mellom store gårdstun omkranset av vide jordbruksarealer og små husmannsplasser i skogkanten er noen steder fortsatt tydelig. Midt i Vormadalen ligger Fenstad kirke med kirkegård fra middelalderen. Ved Svanfossen vokste det fram et lite bygdesenter i Fenstad etter at det ble bygget dam, bro og sluser i fossen.

NASJONAL INTERESSE

Vormadalen er et storskala jordbrukslandskap typisk for Romerike, som med sine vidstrakte kornåkre er en god representant for Norges kornkammer. På begge sider av Vorma er det godt bevarte gårdstun og et stort antall midtkammerbygninger, som er et særpreg ved Vormadalen.

Husmannsvesenet var en viktig del av samfunnet i Norge på 1700- og 1800-tallet, og i Nes var det spesielt mange husmenn. Den tydelige sammenhengen mellom de store gårdsbygningene og de bevarte husmannsplassene, viser godt den viktige historien om sosial struktur og kontrast i det gamle bondesamfunnet.

Svanfoss sluser regulerer vannstanden i landets største innsjø Mjøsa og har således en viktig historie og funksjon.

SÅRBARHET OG RÅD OM FORVALTNING

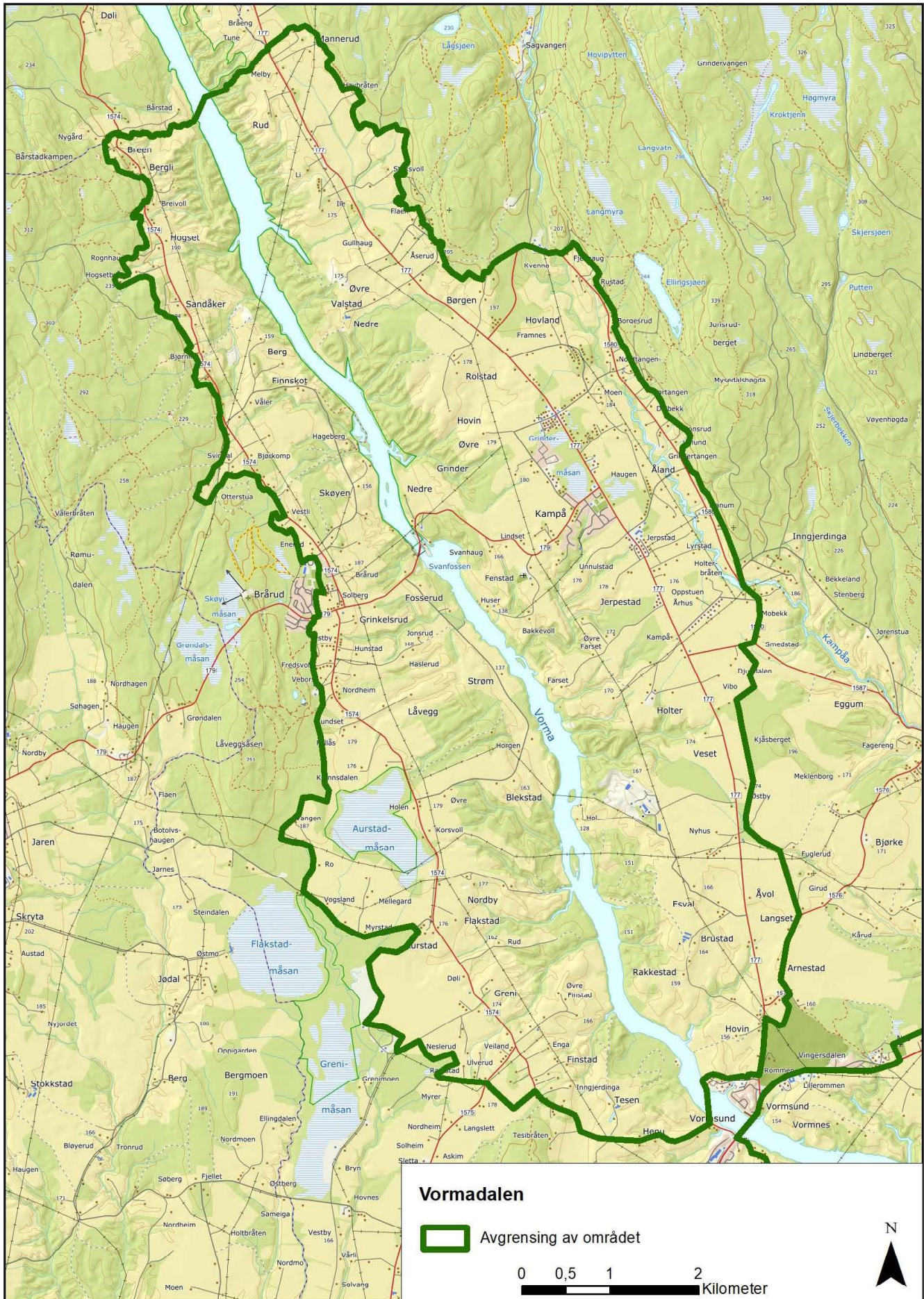
Landskapet er sårbart for større boligfeltutbygging og næringsområder utenom gårdstun samt andre arealkrevende inngrep som ikke er knyttet til landbruksdrift.

Hele KULA-området bør vises i kommuneplanens arealdel som hensynssone c) med særlig hensyn til landskap. Det bør utarbeides retningslinjer til hensynssonen samt generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel for å ivareta verdiene og sette rammer for arealbruken.

Viktige punkter for planlegging og forvaltning innenfor dette landskapet:

- > Fortsatt landbruksdrift på jordbruksarealene er vesentlig for å ivareta landskapets karakter.
- > Bebyggelse og struktur på gårdstun og plasser bør søkes beholdt.
- > Ny bebyggelse bør forholde seg til eksisterende skala og struktur.
- > Elementer som underbygger det historiske landskapets karakter bør ivaretas, slik som gravhauger, gamle veier, enkelttrær og alleer.
- > Fenstad kirke og middelalderkirkested bør beholde sin frittliggende plass i jordbrukslandskapet.
- > Formidling og tilrettelegging for tilgjengelighet er ofte gode virkemidler i arbeidet med å ta vare på kulturhistorien i landskapet. I Vormadalen er det mange aktiviteter og arrangementer i regi av både grunneiere, frivilligheten og kommunen som bidrar til dette. Disse bør videreføres.

5. Nestangen

Historisk kirkested der to store elver møtes

Nes kommune

Areal: 9,7 km²

Området ligger i landskapsregion 3) Leirjordsbygdene på Romerike (Nasjonalt referansesystem for landskap – NIBIO)

BELIGGENHET

Landskapet omfatter elvemøtet der Vorma munner ut i Glomma fra nordvest, sør for E16. Nord for elvemøtet ligger Nestangen med Nes kirkeruiner på en høyde ute på spissen. I tillegg omfatter det jordbruksarealer på østsiden av Glomma og på sørsiden av Vorma. I sør grenser området til tettstedet Årnes.

BESKRIVELSE

De store elvene Glomma og Vorma som renner gjennom nordøstre del av Romerike skjærer gjennom Nes og deler kommunen i tre. Landskapet langs elvene består av hav- og fjordavsetninger med leire og silt (mjelle) som mange steder er gjennomskåret av raviner. På østsiden av Glomma er sandavsetninger lagt opp i elvens innersving.

I samløpet mellom Vorma og Glomma er det dannet et stort, spisst nes med bratte bakker og raviner ned mot elvene. Sør for Vorma og øst for Glomma – på motsatt side av Nestangen – er det store sletter ut mot elvesvingene.

Nes kirkeruiner fra middelalderen. Foto: Kristoffer Andersen, Nes kommune

Husmannsplassen Ullershovfallet ved Glomma. Foto: Kristoffer Andersen, Nes kommune

Gamle gårdsnavn, gravhauger og gravfelt fra jernalderen, samt spor i dyrket mark etter eldre tiders bosetting og aktivitet, vitner om at landskapet her har vært bosatt og i bruk fra langt tilbake i tid. Det er synlige gravhauger på gårdene Vormnes, Vormsund, Ullershov og Haug. På østsiden av Glomma ligger det rester av et større gravfelt på gården Henni. Her sto det også en kirke som ble lagt ned tidlig på 1600-tallet.

Området preges i dag av gårdsbruk med store jordbruksarealer der korndyrking dominerer på slettene. Det er også en del husdyrhold og eng. I ravedalene er beiter stedvis holdt i hevd. Enkelte ravedaler og elvebredder er skogkledte. På Nestangen er det også store naturverdier, samt gammel hagemark og slåttemark og et særpregede beitelandskap. Gårder med bygninger fra både 1700-, 1800- og 1900-tallet gjenspeiler utviklingen i landbruket.

Nestangen heter på folkemunne også Gamle Nes. Ytterst på neset ligger Nes kirkeruiner i vakre omgivelser. Kirkens geografiske plassering er ikke tilfeldig. Stedet var et viktig knutepunkt den gang elvene utgjorde de viktigste ferdselsårene i innlandet.

Gårdsnavn som Ullershov og Disen er knyttet til norrøn mytologi og tyder på at området allerede i førkristen tid kan ha vært et kultsentrum.

Romerike var sannsynligvis alt i førkristen tid delt i tre tinglag (tridjunger); Sørums, Ullensaker og Nes. På 1100-tallet ble Nes kirke oppført som en av Romerikes tridjunkskirker, det vil si en av tre hovedkirker på Romerike. Det er antatt at den kan ha hatt en forgjenger i tre som ble bygget så tidlig som på 1000-tallet.

Nes kirke ble opprinnelig bygget som en steinkirke i romansk stil. Kirken gjennomgikk flere byggetrinn og ombygginger i løpet av sin 700-årige historie. Den siste store ombyggingen fant sted i 1697, da kirken fikk sin nåværende form som korskirke preget av nordisk barokk. De tidligere bygningsfasene er i dag synlige i form av fundamenter i bakken inne i kirken.

I 1854 ble kirken herjet av brann etter et lynnedslag, og på grunn av rasfare ble den ikke gjenoppbygd. Inventaret som ble reddet ble flyttet til den nye kirken som ble oppført i 1859-1860 ved den nye hovedvegen (dagens E16) omkring en km lenger nord.

Sammenraste deler av ruinene ble rekonstruert slik at murene i dag framstår som nesten komplette opp

til takhøyde. Ruinene er senere blitt reparert og konservert flere ganger. I 2010 ble det innviet et nytt, moderne klokketårn ved kirkeruinene.

Nes kirkeruiner er en viktig arena og et viktig møtested også i våre dager, og brukes fortsatt til gudstjenester, bryllup og arrangementer. Det er et stort lokalt engasjement for å skjytte om Nes kirkeruiner og landskapet rundt.

Før jernbanen ble anlagt til Eidsvoll i 1854 og til Årnes i 1862, var elvene på Romerike viktige transportårer. Nestangen var da et viktig trafikknutepunkt, med forbindelser og sundsteder over både Glomma og Vorma. Det viktigste sundstedet i Nes var trolig ved Vormsund gård på østsiden av Vorma. I 1909 ble sundstedet ved Hennisand på østsiden av Glomma erstattet av bru ved Årnes, etter at Årnes erstattet Vormsund som kommunesenter. Det betød slutten for Nestangen som trafikalt samlingspunkt i bygda.

På 1670-tallet tok stattholder i Norge, Ulrik Frederik Gyldenløve, initiativ til at det ble bygget en militær skanse rundt Nes kirke. Skansen var et ledd i en kjede av befestningsanlegg langs Glomma for å styrke forsvaret mot Sverige på 1600-tallet. Befestningen rundt Nes kirke dekket fergestedene ved Vorma og Glomma.

Noen år etter fredsslutningen med Sverige i 1679 ble Nes skanse lagt ned og fjernet og senere avløst av Blaker skanse ved Glomma lenger sør. Det er fortsatt noen spor igjen etter den militære virksomheten.

Nestangen er et svært rasutsatt område. 20. september 1725 gikk det store raset på Nestangen som kalles Ullershovfallet. Alle husene på begge Ullershov-gårdene raste ut i Glomma, og nye hus ble satt opp lenger inn på land. På Nordre og Søndre Ullershov finnes det fortsatt bygninger fra den første gjenoppbyggingen. Disen gård ble på den tiden prestegård på grunn av sin sikrere plassering lenger unna neset.

Etter det store leirskredet i 1725 har det gjennom årene inntruffet flere store og små ras i området. For å sikre mot ras ble det i perioden 1965-1975 foretatt store elveforbyggingsarbeider i strandkanten rundt hele Nestangen.

LANDSKAPSKARAKTER

Elvemøtet til Vorma og Glomma og det markante neset nord for dette, utgjør de naturskapte rammene for landskapet. Nestangen, som var et viktig knutepunkt for ferdsel over land og på elvene, ligger sentralt plassert ved elvemøtet. Ytterst på Nestangen ligger middelalderkirkestedet med Nes kirkeruiner svært synlig over elvemøtet, og med vid utsikt i alle himmelretninger.

Jordbrukslandskapet langs elvene er en vesentlig del av den kulturhistoriske opplevelsen. Dette er et åpent og bølgende jordbrukslandskap med åkerland, ravinedaler, beiter, og store gårder med bygninger fra

1700 - 1900-tallet som gjenspeiler utviklingen i landbruket. Gravhauger og andre kulturminner fra førkristen tid gir området stor tidsdybde.

NASJONAL INTERESSE

Et særpreget landskap har oppstått der de store elvene Vorma og Glomma møtes i dette karakteristiske leirjordsområdet. Det er grunnlaget for at Nestangen har vært et viktig knutepunkt for ferdsel over land og på elvene, og derfor var et sentralt sted på Romerike i uminnelige tider. Nes kirkeruiner som ligger på tangen, var en av Romerikes tre hovedkirker i tidlig middelalder. Skansen som ble bygget ved kirken viser stedets strategiske betydning i forsvaret mot Sverige. Mye tyder på at Nestangen allerede i førkristen tid var et kultsentrum, og at det har vært kultstedskontinuitet fra jernalderen og frem til i dag. Landskapet med kirkeruiner, ny kirke, gravhauger, gamle sundsteder, prestegård og øvrige gårdstun utgjør et helhetlig kulturlandskap med stor tidsdybde.

SÅRBARHET OG RÅD OM FORVALTNING

Nestangen ble utpekt som nasjonalt verdifullt kulturlandskap i fylkesmannens rapport 1994-1995 og har status som helhetlig kulturlandskap i Miljødirektoratets Naturbase. Nes kommune har utarbeidet en skjøtelsesplan for området. Nes kirkeruiner er en del av Nes samlinger, som hører inn under Museene i Akershus.

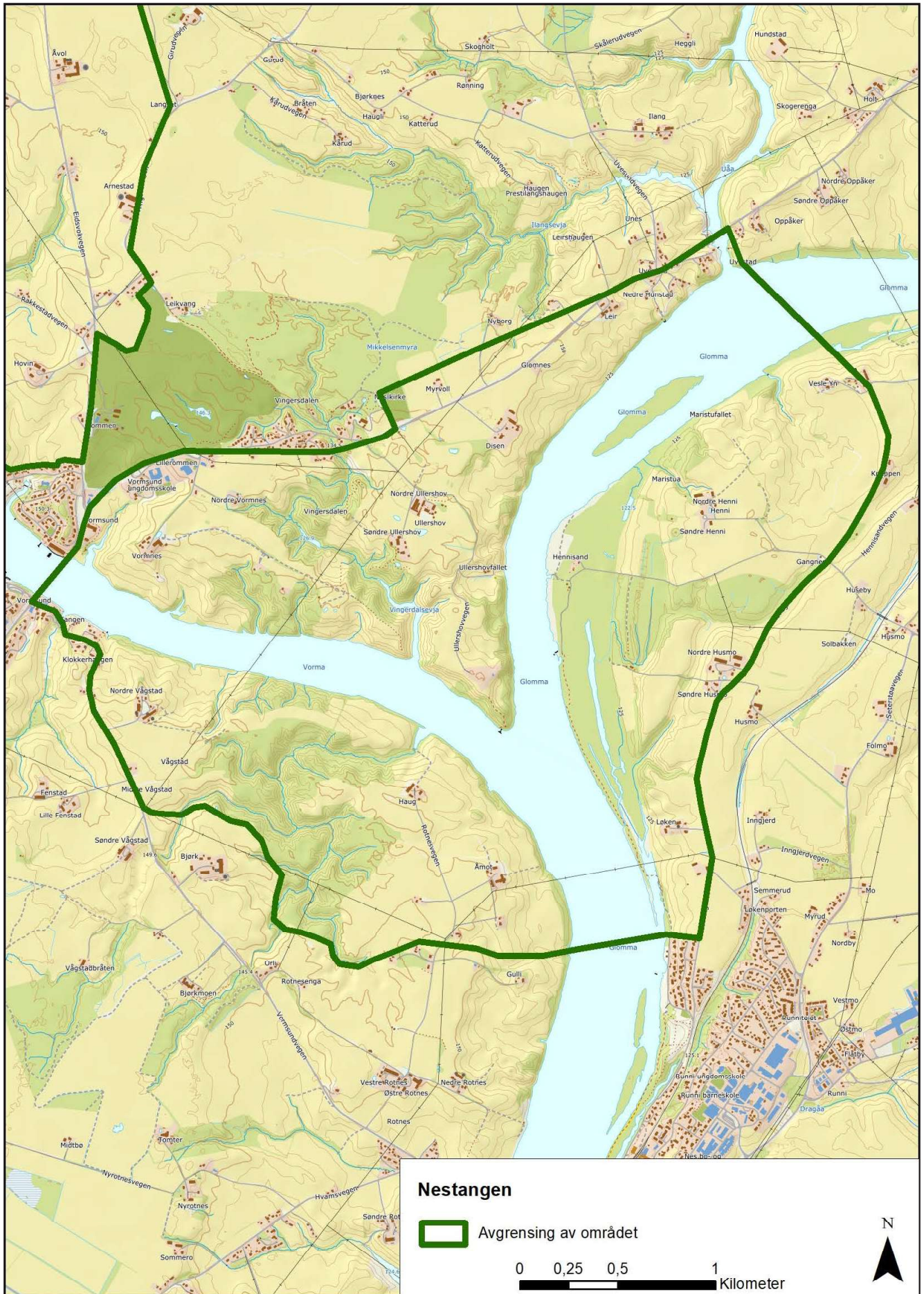
Landskapet er sårbart for utvidelse av tilgrensende tettsteder, ny bebyggelse utenom gårdstunene og andre arealkrevende inngrep som ikke er knyttet til landbruksdrift. Å opprettholde beitene med riktig beitetrykk er utfordrende. Det er også utfordrende at bygninger på gårdstun går ut av bruk.

Hele KULA-området bør vises i kommuneplanenes arealdel som hensynssone c) med særlig hensyn til landskap. Det bør utarbeides retningslinjer til hensynssonen samt generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel for å ivareta verdiene og sette rammer for arealbruken.

Viktige punkter for planlegging og forvaltning innenfor dette landskapet:

- > Middelalderkirkestedet med Nes kirkeruiner bør få beholde sin framtreddende plass i landskapet.
- > Fortsatt landbruksdrift på jordbruksarealene og beiting for å begrense gjengroing er vesentlig for å ivareta landskapets karakter.
- > Bebyggelsen og strukturen i gamle gårdstun og plasser bør søkes beholdt.
- > Ny bebyggelse bør forholde seg til eksisterende skala og struktur.
- > Elementer som underbygger det historiske landskapets karakter bør ivaretas, slik som gravhauger, gamle veifar, enkelttrær og alleer, åkerholmer, gårdsdammer med mer.

6. Frogner kirkested

Middelalderkirkested på jordbruksplatå

Lillestrøm kommune (Sørum før 2020)

Areal: 1,4 km²

Området ligger i landskapsregion 3) Leirjordsbygdene på Østlandet (Nasjonalt referansesystem for landskap – NIBIO)

BELIGGENHET

Frogner kirkested og Frognergårdene ligger i et jordbrukslandskap rett sør for tettstedet Frogner, vest i det som tidligere var Sørum kommune på Romerike. Området ligger mellom elva Leira i vest og sideelva Jeksla i øst, og strekker seg til og med Myrergårdene i sør. I nord og nordvest avgrenses området av tettbebyggelse. Norges eldste jernbanestrekning, Hovedbanen, krysser området i vest og Gardermobanen krysser området i øst.

BESKRIVELSE

Hele Frogner lå under havet etter istiden. Elver og bekker har formet den gamle havbunnen og skapt

ravinedaler. Jordsmonnet består for det meste av leire, og stedvis kvikkleire. På høydedragene hvor gårdene er plassert, ligger det elveavsetninger som gir gode dyrkingsforhold. Området preges av jordbruksarealer med gårdsbebyggelse, i tillegg til noen få eneboligtomter og et felt med nye blokker i nord.

Sognet het opprinnelig Gauteid, men da kirken fikk navn etter Frognergårdene, som ligger sentralt i området, ble etter hvert Frogner også navn på sognet. Det er usikkert hva Frogner betyr. Det kommer fra Fraun, er trolig et veldig gammelt navn og kan være knyttet til den eldste faste bosetningen i et område. Navnets alder og mulige betydning tyder på at det har ligget gårder her i veldig lang tid, sannsynligvis tilbake til jernalder eller enda tidligere. Det er funnet gjenstander i området fra siste del av steinalderen, som er knyttet til jordbruksaktivitet.

Frognergårdene ligger på et markant platå i jordbrukslandskapet. Dette er en typisk plassering for de eldste gårdene. I jernalderen ble gravhaugene som

Den nye kirken med Frogner gamle kirke til høyre ligger i et bølgende jordbrukslandskap. Foto: Bodil A. Westby, Sørum kommune

Middelalderkirkestedet med Frogner gamle kirke. Foto: Turid Rikheim, Sørum kommune

regel plassert i nærheten av bosetningen. I området rundt Frognergårdene er det bevart en gravhaug og det har vært flere her som er fjernet. Dette tyder på at det har vært gårdsbebyggelse her i denne perioden.

Kirkestedet ligger ved den sørligste gården på fellestunet til Frognergårdene, øverst på en høyde i ravinlandskapet. Her er det kirkegård og kirke fra middelalderen i tillegg til en nyere trekirke. En runeinnskrift tyder på at den eldste kirken, som er en romansk steinkirke, ble bygget omkring 1200. Kirken

ble trolig etablert som privatkirke på storgården Frogner i løpet av 1100-tallet. Plasseringen av kirken på høydedraget viser kirkens og gårdeierens makt i samfunnet. Herfra kunne man ha oversikt over, og dominere omgivelsene.

I 1918 brant kirken og inventaret gikk tapt, men store deler av murene sto igjen. Den yngre trekirken, sør for den gamle, ble ferdigstilt i 1925 som erstatning for den nedbrente kirken. Middelalderkirken ble

gjenoppbygget i flere etapper fram til 70-tallet og ble vigslet til ny bruk i 1981.

Frogner var i flere hundre år anneks sogn i Sørums, det vil si at de ikke hadde egen prest. Frognergårdene som lå like ved kirkene har derfor hatt flere tilleggsfunksjoner gjennom tiden, som for eksempel husly for presten og andre kirkebesøkende. På 1800-tallet var det også skystasjon, gjestgiveri og landhandel på den sørligste gården på fellestunet. Alt dette vitner om at Frognergårdene har hatt en sentral posisjon både i bygda og på Romerike. Den nordligste gården på fellestunet den eldste bevarte bebyggelsen.

Frogner var og er mer sentralt enn resten av Sørums, når det gjelder kommunikasjon. Den Trondhjemske Kongevei, som før var hovedvegen fra Oslo til Trondheim, gikk gjennom Frogner. Denne var delvis sammenfallende med Pilegrimsleden og Oldtidsvegen, den eldste traséen går øst for kirkestedet og dagens Pilegrimsled går innom kirkene. Den Fredrikhaldske hovedvei tok av fra den Trondhjemske kongevei og gikk videre østover gjennom Sørums og til Halden. Traséene til disse tidligere hovedvegene er i dag endret, men deler av strekningene er bevart.

Da Hovedbanen ble åpnet og Frogner fikk jernbanestasjon i 1854, vokste det fram et lite sentrum rundt stasjonen nord og vest for jernbanen langs Trondheimsvegen. Dermed flyttet sentrumsfunksjonene seg fra Frognergårdene til motsatt side av jernbanen. Den arkitekttegnede stasjonsbygningen i sveitserstil er fra samme år som stasjonen åpnet og ligger nordvest i landskapet. Ved jernbanestasjonen ble det etablert meieri, butikker og bedrifter som førte til økt tilflytning. Utbyggingen av villaer økte fra 1950, og på 90-tallet og framover har det vært kraftigst fortetting og bygging av blokker.

Fra å tidligere ha vært preget av jordbruk og industri har Frogner i større grad blitt en bolig- og pendlerygd hvor kun en liten del av innbyggerne jobber ved bostedet. Jordbruket er fortsatt aktivt med store sammenhengende jordbruksarealer.

LANDSKAPSKARAKTER

Middelalderkirkestedet ligger i et bølgende jordbrukslandskap med raviner, og elver i øst og vest. På et markant platå i landskapet ligger en middelalderkirke og en nyere kirke med kirkegård. På det samme platået ligger også de eldste tunene til Frognergårdene som kirken og deretter bygda har fått navn etter. Området er et historisk knutepunkt for ferdsel med

to tidligere hovedveger som har krysset hverandre her, i tillegg til Hovedbanen, med Frogner stasjon, som går på vestsiden av Frognergårdene. Gårdene, kirkene og etter hvert jernbanen har lagt grunnlaget for utviklingen av det som ble tettstedet Frogner på nordsiden av dette landskapet.

NASJONAL INTERESSE

Kirkene med pilegrimsleden, Frognergårdene og forhistoriske spor med sammenhengende åkre rundt, utgjør et helhetlig landskap med stor tidsdybde. Dette stedet har vært sentralt på Romerike i lang tid, med to hovedveier som møttes her. Deler av en av dem har også vært en oldtidsvei, og Pilegrimsleden som brukes i dag går innom kirkene på Frogner. Den sentrale beliggenheten gjør området mer sårbart, samtidig som opplevelsesverdien blir langt større enn om det hadde ligget for seg selv i et mindre utbygget landskap.

SÅRBARHET OG RÅD OM FORVALTNING

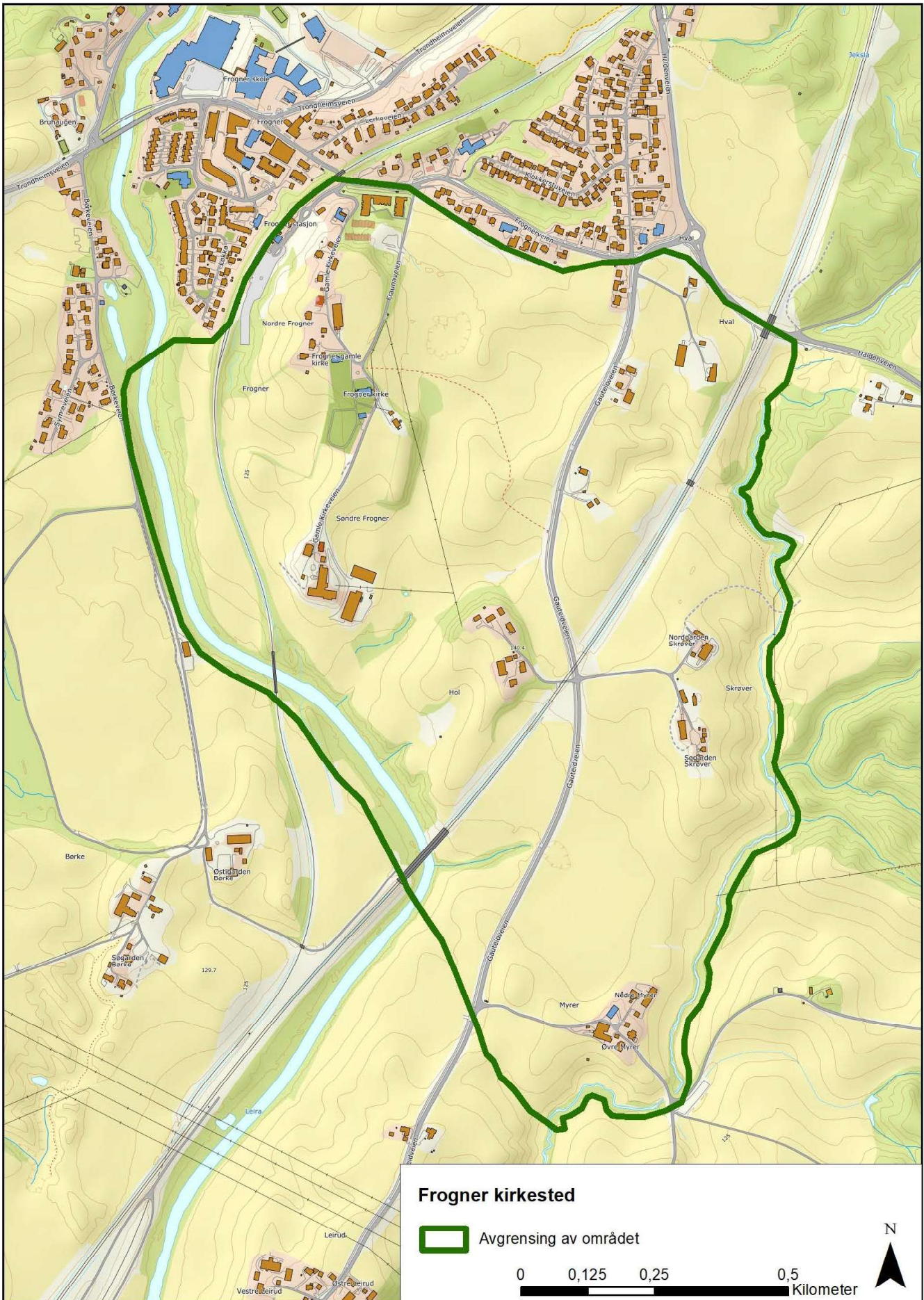
Dette området er sårbart for utbygging og arealendring, fordi det grenser inn mot et av fylkets prioriterte tettsteder som skal vokse kraftig i årene som kommer. Det er generelt utbyggingspress i og rundt tettstedet Frogner. Øverst i kirkebakken er nye blokker under oppføring og på Hvalsjordet nordøst for området er det også planer om utbygging. Det er i tillegg planer om utvidelse av kirkegården sørøst for kirkene.

Hele KULA-området bør legges inn i kommuneplanens arealdel som hensynssone c) med særlig hensyn til landskap. Det bør utarbeides retningslinjer til hensynssonen, samt generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel for å ivareta verdiene og sette rammer for arealbruken.

Viktige punkter for planlegging og forvaltning av dette landskapet:

- > I tillegg til at enkeltelementene med kulturhistorisk verdi bør bevares, bør også jordbrukslandskapet opprettholdes med aktiv drift.
- > Det er viktig at kirkene får fortsette å være godt synlige i landskapet og at ikke annen bebyggelse og endring av landskapet minker den visuelle virkningen de har.
- > Strukturen og den eldre bebyggelsen i gårdstunene bør beholdes.
- > Nye driftsbygninger bør få en form og plassering som tar hensyn til landskapet.

7. Sørumsletta

Sudreimsættas landskap

Lillestrøm kommune (Sørum før 2020)

Areal: 4,6 km²

Området ligger i landskapsregion 3) Leirjordsbygdene på Østlandet (Nasjonalt referansesystem for landskap – NIBIO)

BELIGGENHET

Sørumsletta ligger sentralt i Midtbygda i tidligere Sørum kommune langs nordsiden av Glomma, på motsatt side av Sørumsand sentrum. Området avgrenses av elva Rømuia i vest, Haldenvegen i øst, Glomma i sør og Lørenfallet i nord.

BESKRIVELSE

Sørumsletta er et relativt flatt bølgende jordbrukslandskap med raviner langs Glomma. Haldenveien, som går på østsiden av sletta, het tidligere Øvre Fredrikhaldske kongevei og gikk fra Halden via Aurskog og Blaker til Frogner hvor den møtte den Trondhjemske kongevei. Ved Elvestad var det fergested for kryssing av Glomma. Vannveiene, ferdselsårene og gode dyrkingsforhold har gjort Sørumsletta til et sentralt og attraktivt sted i lang tid. Fra sletta er det vid utsikt mot sør og vest.

Sørum kirke ligger på høyden av sletta og er en middelalderkirke i romansk stil fra slutten av 1100-tallet. Kirken er lite endret med bevarte detaljer

Sørum kirke fra middelalderen er svært godt bevart. Foto: Ola Rønne

Utsikt mot Sørumsletta, sett fra Søhammeren på motsatt side av Glomma. Foto: Turid Rikheim, Sørum kommune

fra middelalderen og den var en av tre tridjunkskirker, det vil si hovedkirker, på Romerike. De andre to var i Nes og Ullensaker. Kun Sørum kirke er bevart, mens Nes kirke står som ruin.

Gårdsnavnet Sørum, i eldre form Sudreim, ga navn til kirken og senere til sognet og bygda.

Gården Sørum var på 1300- og tidlig 1400- tall adelig setegård for Sudreimsætta og var et av landets største gods. Ætten var i slekt med norske konger, de var sysselmenn på Romerike og deltok i rikets styre. Et av Sudreimsætta's skjoldmerker var inspirasjonen til Sørums kommunevåpen, som var en rød rose på gylden bunn.

Akkurat hvor godset lå er ikke kjent, men det kan ha vært mellom de to gårdstunene på dagens Sørumgårder. Noe av grunnlaget for makten til Sudreimsætta var det selvdrenerende jordsmonnet på Sørumsletta som var attraktiv dyrkingsjord. Sørumgårdene hadde

en viktig posisjon også etter 1600-tallet da de gikk ut av Sudreimsætta's eie. Blant annet var Sørum Søndre kapellangård på 1700-tallet. På 1700- og 1800-tallet hadde Sørumgårdene et teglverk som lå ved gårdstunet på Smedsrud, med Blaker Skanse som en viktig kunde.

Sørum prestegård, som tidligere het Huseby, ligger nord i området og har vært prestegård siden middelalderen. Den var en storgård med mange husmannsplasser. Hovedbygningen fra 1830-årene er bevart. Nord for gården ligger en av de større gravhaugene på Romerike, og like ved er det funnet spor etter et stort forhistorisk langhus. Dette tyder på at det har vært maktkonsentrasjon her også i jernalderen. Gårdsnavnet Huseby er ofte knyttet til gårder med sentrumsfunksjoner.

I området rundt Sørumgårdene er det funnet svært mange fornminner. Blant annet er prydgjenstander

fra jernalder funnet løst på åkrene i området. I skogholtet mellom Haldenveien og Bingenveien ligger det tre gravfelt med gravhauger og en hulvei (oldtidsvei). Det har trolig vært mange flere synlige gravhauger i landskapet i jernalderen som er fjernet over tid etter omleggingen av jordbruket.

Mange av fornminnene ligger under markoverflaten. Ikke langt fra Sørungårdene ble det ved arkeologiske undersøkelser blant annet funnet mer enn 500 stolpehull og trolig finnes det langt flere ellers i området. Dette tyder på at det har vært mange hus her i forhistorien.

I tillegg til Sørungårdene og Huseby har også Bingengårdene vært storgårder og hatt en sentral posisjon. Sorensskriveren bodde på Bingen på tidlig 1800-tall og gårdene var også til ulike tider lensmannsgårder. Bingen lense ligger ute i Glomma på sørsiden av Sørumsletta. Vest-Bingen hadde rettighetene til landet der lensefestene var plassert. Eierne eller brukerne av lensene måtte betale lensetoll til eieren av gården.

Erling Skakke tok ifølge sagaene inn hos en prest som holdt messe ved Rjødokull i 1167, hvor han ble overfalt av Hettesveinene. Mye tyder på at dette var en kirke som lå der Bingengårdene ligger nå.

Gårdene på Bingen består i dag av fem driftsenheter og dekker et stort sammenhengende landbruksareal i småkupert terreng, oppdelt av noe skog og beiteområder. Gårdsbebyggelse fra 1800-tallet er bevart på Huseby, Sørungårdene og Bingengårdene. Mange husmannsplasser hørte til Bingen. De fleste lå ned mot elva og huset lensearbeidere. Noen hadde også arbeid på gårdene eller kombinerte jordbruksarbeid med arbeid på lensene. Sørungårdene hadde også flere husmannsplasser, som for det meste lå nedover mot Glomma.

Kommunesenteret var tidligere i Lørenfallet, nord for Sørum kirke og skolen. På 60-tallet ble det flyttet til Sørumsand. Bosetningen i området preges fortsatt av at det er et aktivt jordbruksområde, men fra 1900-tallet har det kommet til noe villabebyggelse langs veiene.

LANDSKAPSKARAKTER

Landskapet langs Glomma preges av bølgende åkermark med raviner og en middelalderkirke på høyden av sletta. Rømua renner forbi i vest og Øvre Fredrikhaldske kongevei passerer i øst. I det åpne og sammenhengende jordbrukslandskapet er det flere godt bevarte gårdstun, eldre ferdselsårer og stor tetthet av arkeologiske kulturminner.

NASJONAL INTERESSE

Sørumsletta var et maktsenter i jernalder og middelalder og er nevnt i sagaene. Det åpne sammenhengende jordbrukslandskapet har lang kontinuitet og svært stor tetthet av fornminner, spesielt fra jernalder. Den godt bevarte middelalderkirken med sin sentrale plassering i landskapet, var en av tre hovedkirker på Romerike, og storgården Sørum var sete for adelsslekten Sudreimsætta.

SÅRBARHET OG RÅD OM FORVALTNING

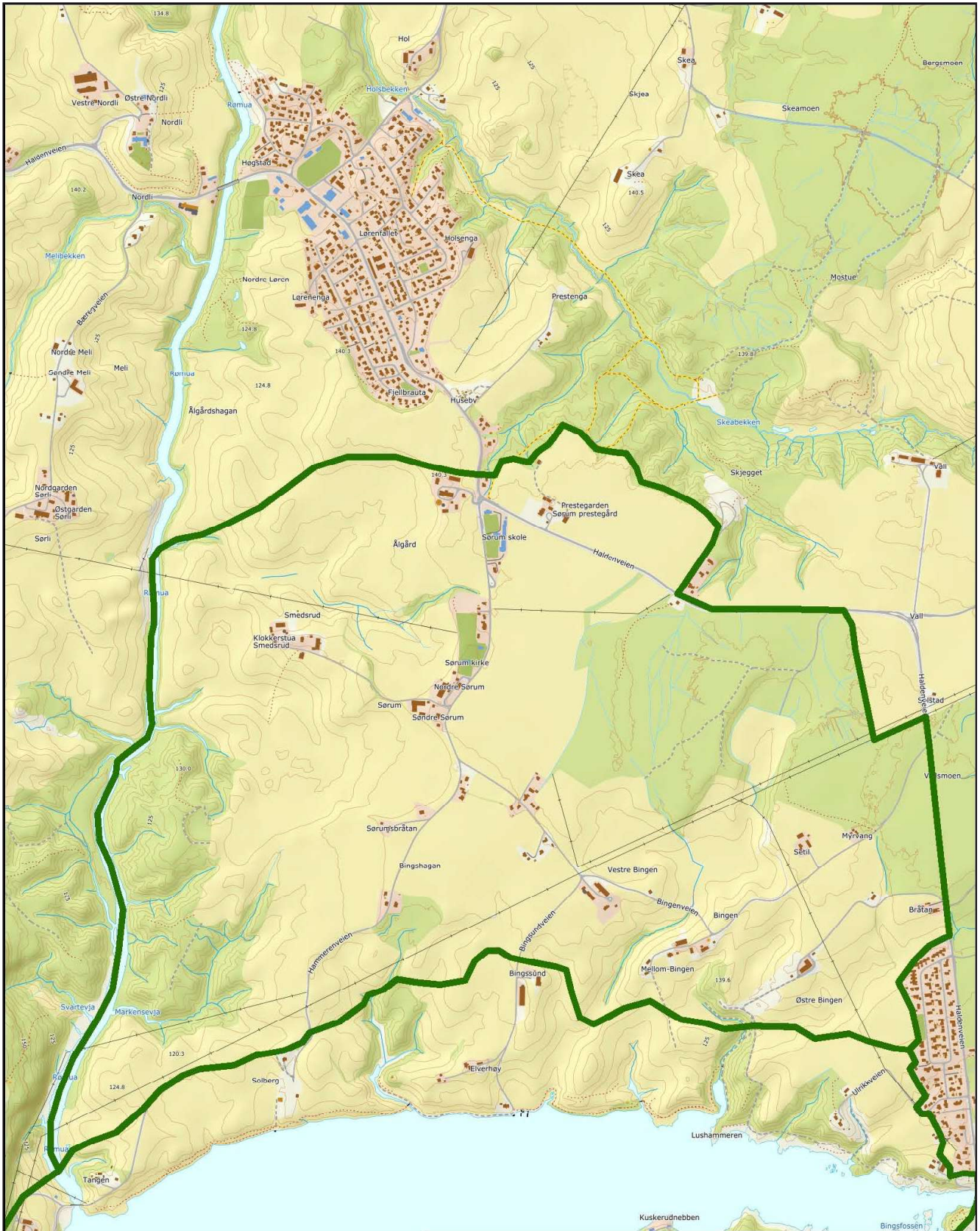
Området er sårbart for fradeling, utbygging og nye store landbruksbygg. Fortsatt jordbruksdrift er viktig for å opprettholde landskapsverdiene. Det er viktig at kirken beholder sin synlige plassering i landskapet.

Hele KULA-området bør legges inn i kommuneplanens arealdel som hensynssone c) med særlig hensyn til landskap. Det bør utarbeides retningslinjer til hensynssonen, samt generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel for å ivareta verdiene og sette rammer for arealbruken.

Viktige punkter for planlegging og forvaltning av dette landskapet:

- > Enkeltelementene med kulturhistorisk verdi bør bevares.
- > Jordbrukslandskapet bør opprettholdes med aktiv drift.
- > Det er viktig at kirken får fortsette å være godt synlig i landskapet og at ikke annen bebyggelse og endring av landskapet minker den visuelle virkningen den har.
- > Strukturen og den eldre bebyggelsen i gårdstunene bør beholdes.
- > Nye driftsbygninger bør få en form og plassering som tar hensyn til landskapet og er i tråd med eksisterende bygningsstruktur.

Sørumsletta

 Avgrensing av området

0 0,1250,25 0,5
Kilometer

N

8. Bingsfoss i Glomma – Nordre Øyeren

Tømmerslepenes landskap

Lillestrøm (Sørum og Fet før 2020) og Rælingen

kommuner

Areal: 73,9 km²

Området ligger i landskapsregion 3) Leirjordsbygdene på Østlandet (Nasjonalt referansesystem for landskap – NIBIO)

BELIGGENHET

Landskapet omfatter nordre del av innsjøen Øyeren og deler av Glomma, Nitelva og Leira som munner ut i Øyeren i nord. Avgrensingen følger hovedsakelig Glomma fra Bingsfossen ved Sørumstrand i nordøst, til og med Øyerendeltaet. Nordvest for Øyeren strekker landskapet seg opp til elvemøtet Nitelva/Leira hvor byen Lillestrøm begynner.

BESKRIVELSE

Der Glomma møter Øyeren i nord finner vi Nord-Europas største innlandsdelta, et landskap som domineres av mange øyer og sandbanker med strandområder rundt. Skogsområder omkranser store deler av landskapet, og skogen har alltid vært en viktig ressurs. Treslagene som ble brukt til materialer for tusen år siden vokste ofte langt fra bosetningsområdene. Derfor er det sannsynlig at tømmerfløting, der det var mulig, allerede da var en viktig transportmåte.

Det har vært fløtet store mengder tømmer i Glomma gjennom flere hundre år. Skriftlige kilder dokumenterer fløting ved Bingen lenser tilbake til 1500-tallet, men antagelig startet det tidligere. Bingen lenser ligger ute i Glomma ved tettstedet Sørumstrand. De majestetiske steinkarene er godt synlige i landskapet. Ved strandbredden på begge

Bingen lenser med massive lensekar i Glomma. Foto: Turid Rikheim, Sørum kommune

Fløtingsanlegget på Fetsund lenser er et markant element i landskapet. Foto: Arve Kjersheim, Riksantikvaren

sider av Glomma er lenseplasser (fløterbruk) og hvilebrakker for arbeiderne på anlegget fortsatt bevart.

Tidligere strakte Øyeren seg kun fra Mørkfoss i Spydeberg og opp mot Enebakk. Områdene i nordenden var tørt land, og elveløpene buktet seg fram. Bordbåtene med plank fra de mange oppgangssagene i området ble staket oppover Nitelva til Lillestrøm der plankekjøerne overtok. I årene rundt 1860 kom den første reguleringen av Øyeren. For å få bukt med de store vårflommene ble vintervannstanden regulert opp med nesten to meter og de lavtliggende områdene kunne tas i bruk til tømmerfløting. Noen beitearealer gikk tapt, mens andre områder kunne tas i bruk, siden de ble sikret mot oversvømmelse. Slik endret reguleringen landskapets karakter.

I 200-300 år ble tømmeret sortert ved Bingen lenser, et lenseanlegg nedenfor Bingsfossen. Kongsvingerbanen kom i 1862, og Fetsund ble valgt som krysningssted over Glomma. I 1860-1861 ble hovedlensene flyttet til Fetsund og Bingen lenser ble da en atthaldslense som stoppet tømmeret. De første dampsgene ble bygd ved Nitelvas bredder på stedet som etter hvert fikk navnet Lillestrøm. Da ble også Glomma det vassdraget i Norge som fraktet mest tømmer, og Bingen- og Fetsund lenser ble et viktig knutepunkt.

Byggingen av jernbanebrua over Glomma ved Fetsund førte til at mye av virksomheten ved Bingen ble flyttet til Fetsund. Bingen lenser fungerte da som et stort tømmerlager som slapp dagsrasjonene med tømmer nedover elva til Fetsund. Ved Fetsund lenser

ble tømmeret sortert, buntet og slept videre nedover Øyeren til Østfold eller til lokale sager. Like utenfor KULA-området, nært opp til Bingen lenser, ligger startstedet for den smalsporede jernbanen Urskog-Hølandsbanen/Tertitten som i sin tid ble bygget for tømmertransport og som knytter området til Haldenkanalen i Østfold. Bingen- og Fetsund lenser er tett knyttet til hverandre historisk og sporene fra begge er godt synlige i landskapet. I 1985 ble driften ved anleggene lagt ned og tiden da tømmer-slepene gikk nedover Øyeren var over.

Det som fortsatt er bevart av fløtingsanlegget på Fetsund består i dag av 2,5 km anlegg i vann, 25 bygninger, 12 stålbåter og 23 robåter. I tillegg ligger det kulturminner som lenseplasser, bygninger tilhørende lenseanlegg og rester etter sagbruk, langs Glomma.

Flere åer og bekkedrag som har hatt en sentral rolle for tømmerhistorien munner også ut i vassdraget. Sør for deltaet finner vi spor etter den omfattende sagbruks- og industrivirksomheten som fantes her.

På vestsiden av Øyeren har vannveiene i landskapet vært grunnlaget for sagbruk i flere hundre år. Fra 1500-tallet og fram til omkring 1860, har det vært sagbruk og annen industri ved Nordbyåa, som var et viktig industriområde i Rælingen i nærmere 400 år. Ved Byåa, lenger sør var det på det meste syv sager. De nederste sagene lå nesten helt nede ved Øyeren, og var trolig basert på innkjøpt tømmer som kom vannveien. Flere lensefester ligger helt eller delvis ute i vannet ved åa. Dette er antakelig rester etter oppsam-

lingsanlegg for tømmer. Nordbyåa og Byåa har begge rester etter de mange oppgangssagene som fantes på Nedre Romerike før dampsgene gjorde sitt inntog.

I Gansdalen, på østsiden av Øyeren, var det sagbruksdrift fra rundt år 1600. Før det nåværende sagbruket ble anlagt i 1882, bestod Gahn Bruk av 12 oppgangssager som lå etter hverandre i Gansåa og Østanesåa. Samlet var Gansbruket det største sagbruket i Fet og sentrum for sagbruksindustrien rundt Øyeren. Bruket fikk fløtet tømmer fra Fetsund Lenser. Gansbruket er det eneste sagbruket som er bevart innenfor dette landskapet og vitner om den store sagbruksvirksomheten som en gang var rundt Øyeren. På en høyde over bruket ruver fortsatt Gan gård hvor brukseieren holdt sine sommerfester med bemidlede gjester fra hovedstaden.

Området har stor tidsdybde. Langs Glomma ved Bingen finner vi gravrøysen, Romerikes eneste kjente helleristninger med motiver av blant annet en båt, og funnstedet for Norges eldste båt; Sørumbåten en stokkebåt fra ca. 170 år f. Kr. Nord for området, like ved Sørums middelalderkirke, ligger Sørums gård som var setegård for Suderheimsætten, en av de rikeste adelssektene i Norge i middelalderen. I området rundt Sørums kirke er det en uvanlig høy tetthet av kulturminner som viser hvor viktig dette stedet har vært i lang tid.

LANDSKAPSKARAKTER

Hovedstrukturen i landskapet er vannveiene som omfatter Nordre del av Øyeren og innsjøens møte med de omkringliggende elvene Glomma og Nitelva/Leira. Landskapet domineres også av øyene i deltaet i Nordre Øyeren og strandområder rundt.

Tømmersorteringsanleggene la grunnlaget for mye av tettstedveksten som omkranser dette landskapet. Omfattende drift og tidlig industri knyttet til skogbruket i denne delen av Glommavassdraget, har preget landskapet i Nordre Øyeren. Sentralt i Glommavassdraget ligger Bingen lenser og Fetsund lenser med landskapet rundt. Her møtes tømmerfløting og tømmersortering og- frakt på vann.

NASJONAL INTERESSE

De bevarte anleggene ved Bingen lenser og Fetsund lenser, sammen med rester etter sagbruk og tømmertransport, er en svært viktig del av den nasjonale fortellingen om Norge som trelastnasjon. Her møtes tømmerfløting og tømmersortering og- frakt på vann. Dette landskapet gir et svært godt bilde av sammenhengene mellom natur og kultur i det som en gang var landets største næring. Dette er det eneste området i landet der så mange elementer fra denne historien fortsatt er bevart. Det er sannsynligvis også det eneste, eller et av få, som er bevart i verden av denne størrelsen og utstrekningen.

SÅRBARHET OG RÅD OM FORVALTNING

Store deler av Nordre Øyeren er vernet som naturreservat og Fetsund lenser, med lenseanlegget i elva og omkring 20 bygninger på nordvestsiden av elva, er fredet etter kulturminneloven. Områdereguleringsplan for Bingen lenser og områdene langs Glomma ble vedtatt i 2020 med formålet å sikre bevaring av kulturminner med mer, og legge til rette for friluftsliv.

Fetsund lenser er et av de 15 anleggene som inngår i Riksantikvarens bevaringsprogram for tekniske og industrielle kulturminner. Disse anleggene er vurdert å ha nasjonal verdi som representanter for virksomheter og næringer som har vært vesentlige for Norges utvikling som industrinasjon, og for utviklingen av det moderne Norge.

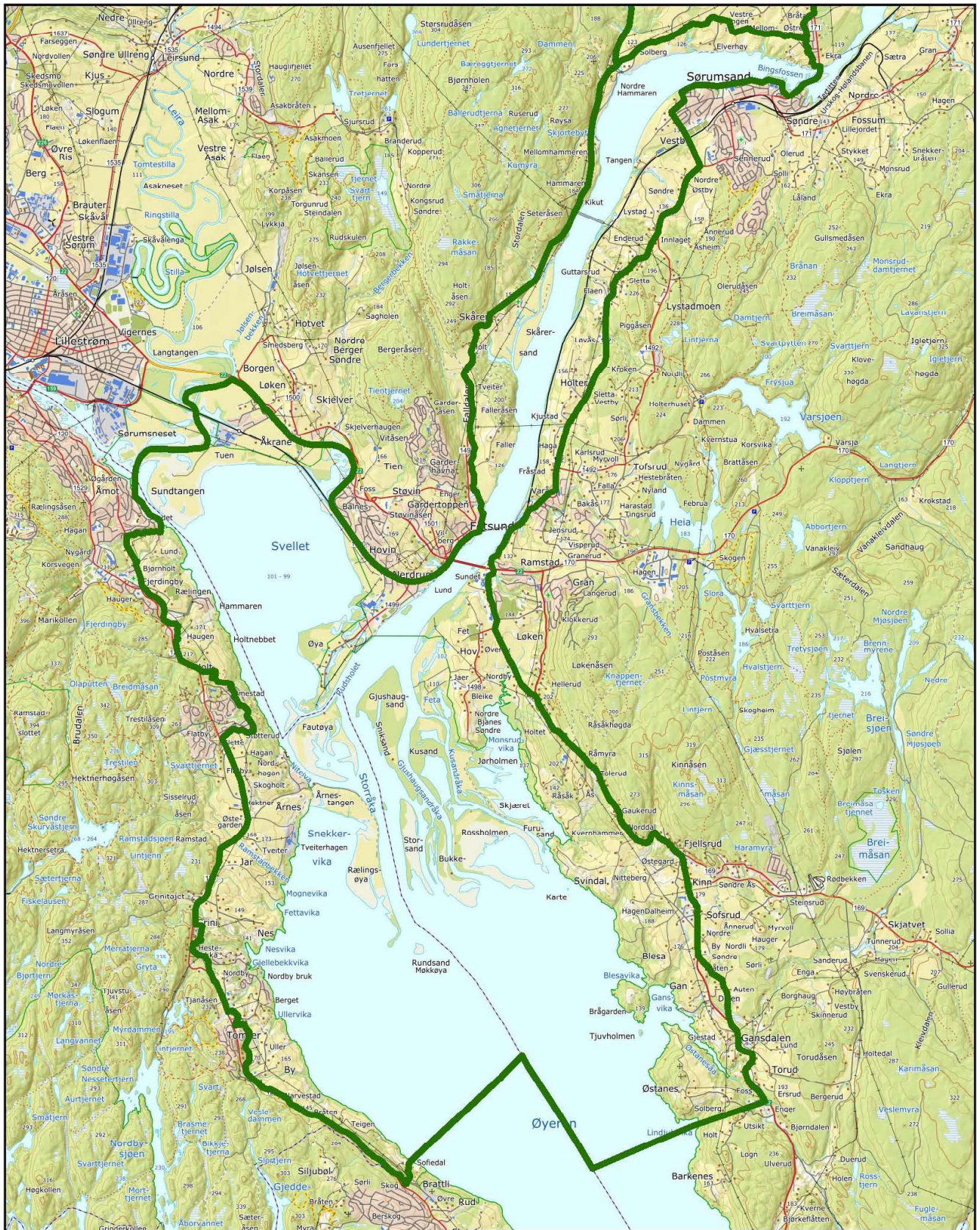
Det er spesielt sammenhengene mellom de ulike kulturmiljøene i området som er mest sårbare for endringer og som vil kunne påvirke opplevelsen og forståelsen av det kulturhistoriske landskapet og anleggene. Flere sentrale trafikkårer går gjennom og grenser til området. Framtidige utbygginger av vei og jernbane vil derfor kunne endre området i stor grad. Det er utbyggingspress i de tilgrensende tettstedene Fetsund og Sørumsand, og fortetting og nye boligfelt vil kunne endre landskapet og påvirke opplevelsen av kulturhistorien i området.

Hele KULA-området bør vises i kommuneplanens arealdel som hensynssone c) med særlig hensyn til landskap. Det bør utarbeides retningslinjer til hensynssonen samt generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel for å ivareta verdiene og sette rammer for arealbruken.

Viktige punkter for planlegging og forvaltning av dette landskapet:

- > Enkeltelementer, som installasjoner og byggverk i vann og på land tilhørende fløting og sagbruksvirksomhet bør bevares. Dette gjelder blant annet lenseanlegg, tekniske innretninger, murer, veifar, brygger, verkstedbygninger, hvilebrakker, lenseplasser og andre bygninger.
- > Eldre installasjoner og bygninger tilhørende dampskipstrafikken og det tidlige friluftslivet langs Øyeren bør også bevares.
- > Det er viktig at sammenhengene mellom enkelt-elementene, anleggene og vannstrengen bevares.
- > Omfattende samferdselstiltak og utbygging som ødelegger sammenhengene mellom de ulike elementene og lesbarheten i landskapet bør unngås.
- > Formidling og tilrettelegging for tilgjengelighet er ofte gode virkemidler i arbeidet med å ta vare på kulturhistorien i landskapet. Det viktige og omfattende arbeidet som gjøres for å formidle historien i dette landskapet bør videreføres.

Bingsfoss i Glomma - Nordre Øyeren

 Avgrensing av området

0 0,5 1 2
Kilometer

N

9. Skulerud og Skulerudsjøen

Tømmerfraktens landskap

Aurskog-Høland kommune

Areal: 7,1 km²

Området ligger i landskapsregion 7) Skogtraktene på Østlandet (Nasjonalt referansesystem for landskap – NIBIO)

BELIGGENHET

Landskapet omfatter Skulerudsjøen (118 moh) og de nærmeste jordbruks- og skogsområdene rundt sjøen. Skulerudsjøen er en del av Haldenvassdraget, som strekker seg 149 km fra kilder i Nes kommune i Akershus til utløpet i Iddefjorden ved Halden i Østfold. KULA-området avgrenses til det landskapet ved Skulerudsjøen som har direkte tilknytning til Haldenkanalen. Ved fylkesgrensen i sør møter området KULA-området *Haldenvassdraget* i Østfold, der hovedparten av Haldenkanalen ligger.

BESKRIVELSE

Skulerudsjøen ligger i et stort barskogområde med omfattende tømmerressurser og noe dyrket mark ved sjøene. Skulerudsjøen kalles også Skulerudvannet. Skulerud brygge på østsiden var endestasjon for Urskog-Hølandsbanen. Ved Skulerudsjøen er det påvist gravrøyser fra jernalder, dyregraver fra vikingtid og middelalder og anlegg for produksjon av kull fra middelalder som viser at området har vært brukt over svært lang tid. Det har trolig vært fløtet tømmer fra Høland til Halden allerede omkring 1330.

I 1852 ble Haldenvassdragets kanalselskap stiftet for «Farbargjørelsen av Det Fredrikshaldske Vasdrag». Den opprinnelige planen var å kanalisere helt fra Bjørkelangen i Aurskog-Høland til Femsjøen ved Halden, men de foreslåtte anleggene lengst nord ble ikke etablert. Endestasjonen for Haldenkanalen ble dermed Skulerud øverst i Skulerudsjøen.

Skulerud brygge med pakkhuset til høyre. Foto: Christina Ljosåk, Riksantikvaren

Nedenfor Skulerud kalles Haldenvassdraget for hovedvassdraget. I årene 1852 -1860 ble det bygget sluser mellom de fem sjøene i hovedvassdraget slik at det ble farbart mellom Skulerud og Femsjøen ved Halden. I Skirfossen mellom Skulerudsjøen og Rødenessjøen ble den trange passasjen i 1862 sprengt ut for å gi plass til dampdrevne båter.

Haldenkanalen ble bygget under ledelse av fløtningsinspektør Engebret Soot, en pioner i faget. Han hadde tidligere bygget Sootkanalen, Norges eldste sluseanlegg som sto ferdig i 1849. Sootkanalen var en del av Grasmokanalen, som starter fra Skjervangen i Eidskog i Hedmark. Dette anlegget gjorde det mulig å frakte tømmer fra de skogrike områdene på norsk side av grensen motstrøms over vannskillet til Setten i Aurskog-Høland, og derfra sørover mot Skulerudsjøen. Videre sørover kunne tømmeret fløtes i Haldenvassdraget til sagbrukene ved Halden. Den siste ordinære fløtingen i vassdraget var i 1982, og en over 600 år gammel virksomhet var avsluttet.

Fra siste del av 1800-tallet ble kanalen også brukt til gods- og passasjertrafikk og i turistsammenheng. Fra 1863 med DS Engebret Soot og fra 1887 med DS Turisten som gikk i rute mellom Tistedal og Skulerud.

I 1896 åpnet den smalsporede jernbanen Urskog-Hølandsbanen, også kalt «Tertitten», mellom Sørumsand ved Glomma og Bjørkelangen. I 1898 var banen forlenget til Skulerud brygge. Også før jernbanen kom til Skulerud var stedet et viktig knutepunkt mellom vei og vannvei. I tillegg til å være jord- og skogbruksbygd var Skulerud et industristed med fløting, dampsag, garveri og dreieri. Med Urskog-Hølandsbanen ble Skulerud også et knutepunkt mellom jernbane og kanal og etter hvert buss. Her var det skystasjon og senere også hotell for reisende.

Skulerud som endestasjon for Urskog-Hølandsbanen knytter Haldenkanalens historie sammen med tømmertransporten fra Glommavassdraget. Ved Skulerud brygge ble tømmer lastet over fra jernbanevogner og fløtet videre nedover Haldenkanalen. Jernbanen ble også brukt til gods- og persontransport og tidlig turisme. Samtrafikk med DS Turisten i «Den store rundreisen» ble en populær turistattraksjon.

Urskog-Hølandsbanen ble nedlagt i 1960. I Aurskog-Høland er selve traseen bevart gjennom store deler av kommunen, dels som gang- og sykkelvei og dels som bilvei, og flere steder er det bevart kulturminner knyttet til jernbanen, men det er kun i Sørumsand det er bevart en strekning med jernbanskiner. I KULA-området inngår kun den delen av Urskog-Hølandsbanens jernbaneanlegg som er tilknyttet Skulerud.

Tømmerkrana ved Skulerud brygge var viktig for overgangen mellom jernbane og kanal. Foto: Ulf Ingemar Gustafsson, Riksantikvaren

Ved Skulerud er stasjonsbygningen revet, men lokomotivstallen står fortsatt. Det samme gjør smia, den gamle tømmerkrana, pakkhuset og dampskipsbrygga. Arbeidet med å reetablere jernbanemiljøet er i gang i regi av Haldenvassdragets Kanalselskap AS, og det er lagt jernbanespor på stasjonsområdet.

Fra dagens Skulerud kan reisende starte sin ferd gjennom Haldenkanalen, og de kan overnatte i Smia som er innredet til kystledhytte. Den nyrestaurerte dampbåten Turisten går atter i turisttrafikk på kanalen.

LANDSKAPSKARAKTER

Hovedstrukturen i landskapet er den langstrakte Skulerudsjøen som er omgitt av store skogsområder og med gårder og dyrket mark ned mot sjøen. Skulerudsjøen er en del av Haldenvassdraget, der Haldenkanalen ble anlagt for å frakte tømmer fra skogrike områder.

Ved Skulerud brygge, som er den nordlige endestasjonen på Haldenkanalen og den sørlige endestasjonen for Urskog-Hølandsbanen, møttes transport på bane og transport over vann. Det bevarte og reetablerte jernbaneanlegget ved Skulerud er et svært sentralt kulturminne i denne fortellingen.

NASJONAL INTERESSE

Skulerudsjøen og Skulerud brygge er en integrert del av Haldenkanalen. Det er det eldste av Norges to kanalsystemer med sluser som fortsatt er i bruk til turisttrafikk. Haldenkanalen representerer et større kanalsystem knyttet til både trelast- og foredlingsindustrien og samferdsels- og teknologihistorien i Norge fra andre halvdel av 1800-tallet og utover 1900-tallet. Byggingen av anlegget ble ledet av Engebret Soot, en pioner innen kanalbygging i Norge. Skulerud brygge og jernbaneanlegg er knutepunkt mellom to anlegg som representerer nyvinninger innen samferdsel og teknologi på 1800-tallet; Haldenkanalen og Urskog- Hølandsbanen. Anleggene representerer virksomheter og næringer som har vært vesentlige for utviklingen av Norge som industri-nasjon, og for utviklingen av det moderne Norge.

SÅRBARHET OG RÅD OM FORVALTNING

Haldenkanalen med jernbaneanlegget på Skulerud inngår i Riksantikvarens bevaringsprogram for tekniske og industrielle kulturminner. Anlegget ved Skulerud inngår i et fredningsforslag for Haldenkanalen.

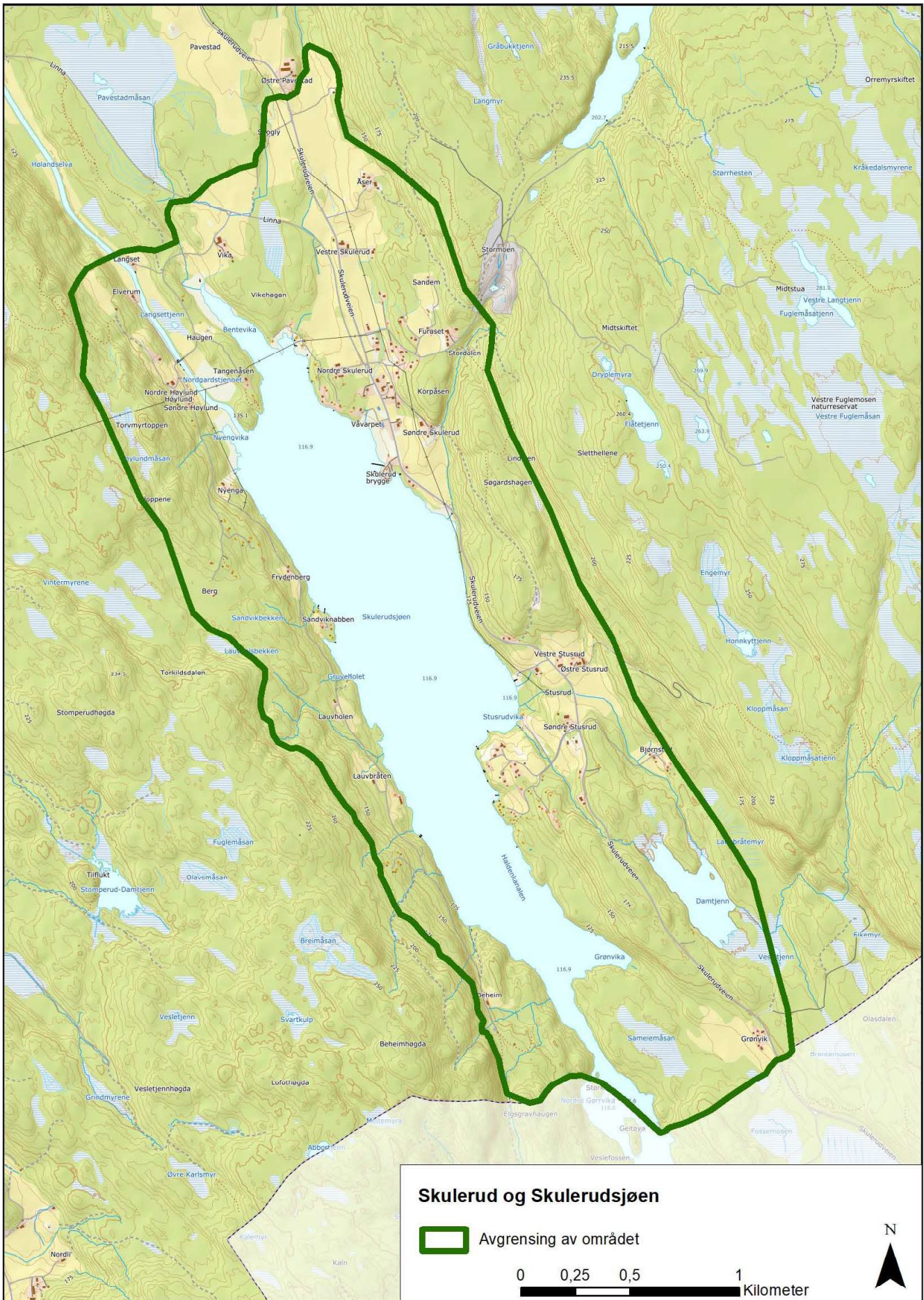
Det er spesielt arealene ved Skulerud brygge med jernbaneanlegget og langs strandsonen i Skulerudsjøen som er mest sårbare for endringer som vil kunne påvirke opplevelsen av det kulturhistoriske landskapet og anlegg knyttet til Haldenkanalen.

Hele KULA-området bør vises i kommuneplanens arealdel som hensynssone c) med særlig hensyn til landskap. Det bør utarbeides retningslinjer til hensynssonen samt generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel for å ivareta verdiene og sette rammer for arealbruken.

Viktige punkter for planlegging og forvaltning av dette landskapet:

- > Lokstall, svingskive, tømmerkran, smie, pakkhus og Turisten-brygge ved Skulerud bør bevares og vedlikeholdes.
- > Det bør ikke fortettes med nye bygg og anlegg mellom lokstallen og bryggen.
- > Landskapskarakteren rundt Skulerudsjøen bør ivaretas ved at landbruksarealene holdes i drift og skogen i åssidene opprettholdes.
- > Formidling og tilrettelegging for tilgjengelighet er ofte gode virkemidler i arbeidet med å ta vare på kulturhistorien i landskapet. Innenfor dette KULA-området gjøres det en stor innsats for formidling. Dette bør videreføres.

10. Tanumplatået og Hornimarka

Storskala og småskala landbrukslandskap i kambrosilurområde

Bærum kommune

Areal: 11,9 km²

Området ligger i landskapsregion 7) Skogtraktene på Østlandet og i landskapsregion 2) Oslofjorden (Nasjonalt referansesystem for landskap – NIBIO)

BELIGGENHET

Området avgrenses av Vestmarka i vest og nord, av tettstedsbebyggelsen i Slependen i sørøst og av bebyggelsen på vestsiden av Isielva i øst. Stovivannet ligger midt i området. Øst i Hornimarka, inntil Tanumplatået, ligger Ringiåsen og Svartoråsen. Vest for åsene er et nord-sør gående dalføre med skog og jordbruksområder som i vest grenser mot Ramsås og i nordvest mot Risfjellet. Mellom Risfjellet og Ramsås er deler av Urdsdalen som er et øst-vest gående dalføre. Urdselva renner igjennom begge dalførene.

BESKRIVELSE

Tanumplatået og Hornimarka er et intakt skogs- og jordbrukslandskap uten større tekniske inngrep. Landskapet omfatter storskala og småskala jordbruksarealer med gårdsbruk på Tanumplatået og i Hornimarka. Platået danner et tydelig landskapsrom på høyden over Skuidalen og Vøyenenga, og nedenfor Ringiåsen og Svartoråsen. Tanumplatået er geologisk dominert av sandstein fra silur og permiske lavaer med innslag av kalkrik kambrosilur som er gunstig for jordbruket. Nordre del av platået kalles ofte Jarenplatået.

Tanumplatået er et av de viktigste og best bevarte kulturlandskapene i Akershus med stor tidsdybde og en enorm tetthet av kulturminner, hvor de eldste funnene er økser fra yngre steinalder. Området viser særpreget ved silurbygdene og er et typisk storskala

Tanumplatået med Gamle Jarenvei sett mot Skui. Foto: Erik Jørgensen

Gravhaug på Tanumplataet i vinterdrakt. Foto: Viken fylkeskommune

jordbrukslandskap. Sørøst i området ligger Tanumskogen som i øst grenser mot stupet ned mot Tokerud. Plataet grenser i vest til Hornimarka, som gjennom historien har blitt utnyttet som utmarksområde av gårdene på Tanumplataet. Det er en klar funksjonell sammenheng mellom de to områdene. Hornimarka har opp gjennom tiden blitt utnyttet på forskjellig vis med lang tradisjon for blant annet seterdrift og beiteland, spredte husmannsplasser og råvareutvinning.

Stovivannet er et sentralt element i landskapet, der det ligger nordvest på Tanumplataet og grenser mot Hornimarka. I dag er Stovivannet et populært friluftsområde, men det har også vært vannkilde siden 1898. I tillegg var isskjæring, spesielt for eksport til utlandet, viktig fram til 1950. Ved Stovivannet ligger gårdsanleggene karakteristisk på brinken av plataet. Landskapet åpner seg noe sørover og gårdene ligger mer spredt på høyder i terrenget.

Hornimarka ligger innenfor Markagrensa og er et svært mye brukt tur- og rekreasjonsområde. Hornimarka har tradisjonelt vært utmarksområde for gårdene på Tanumplataet, men det er også mindre

gårder og husmannsplasser der. I Hornimarka er det en rekke kulturminner som vitner om stedets tidsdybde. Det er blant annet registrert bosetningsspor og flere gravrøyser fra bronsealder-jernalder, gamle dyrkningsspor og kullfremstillingsanlegg fra nyere tid. Det er en stor mengde bevarte, eldre bygninger både i Hornimarka og på Tanumplataet. Vinsvoll-loftet og bygningsanlegget Bjerketun er fredet etter kulturminneloven. På gårdene Tanum og Ringi på Tanumplataet er det rester etter kalkovner. På Ringi er en kalkovn restaurert. Kalk fra Ringi har blant annet blitt brukt på Akershus festning.

På Tanumplataets høyeste punkt er Tanum kirkested med kirke og kirkegård fra middelalder et naturlig sentrum. Pilegrimsleden fra Larvik (Tunsbergleden) går forbi Tanum kirke. Kirken er en romansk steinkirke oppført på begynnelsen av 1100-tallet, og i tilknytning til kirkestedet går det flere eldre veifar. Tanum kirkeveier tilhører Bærums eldste veisystem med far tilbake til førkristen tid. Store partier av Tanum kirkeveier har storslagen utsikt, og i nærområdet rundt kirkestedet er det monumentale gravhauger, større kokegropfelt, dyrkningsspor og

gårder fra eldre jernalder med mange godt bevarte bygninger fra de siste århundrer. Det er få steder på Østlandet vi har en slik samling synlige fortidsminner, som et arkiv i et vakkert kulturlandskap.

På bakgrunn av flere funn av økser assosiert med jordbruk fra yngre steinalder er det rimelig å anta at man på Tanumplataet har drevet jordbruk siden slutten av denne perioden. Dagens gårdsstruktur har røtter tilbake til jernalderen, og mange av gårdene i området har navn som indikerer at de går tilbake til den eldste delen av jernalderen. Dette gjelder blant annet Horni, Stovi, Skui og Tanum.

Beliggenheten i landskapet og de naturgitte forholdene har gjort dette til et attraktivt sted å bosette seg fra steinalderen og fram til i dag. Sporene etter menneskene som levde og virket her er små fortellinger i den store historien. Landskapet rommer svært mange kulturminner som de monumentale gravhaugene, men også det som kan kalles biologiske kulturminner, nemlig spesielle plantearter som er igjen etter eldre driftsformer, og gamle styva trær som bidrar til et opplevelsrikt landskap hvor historien er lett å lese.

LANDSKAPSKARAKTER

Tanumplataet danner et tydelig landskapsrom på høyden over Skuidalen og Vøyenenga og nedenfor Ringiåsen og Svartoråsen som er del av Hornimarka. Her preges landskapet av storskala og småskala jordbrukslandskap og utmark i et kambrosilurområde med røtter tilbake til yngre steinalder. Stovivannet er et sentralt element i landskapet, i overgangen mellom Tanumplataet og Hornimarka.

NASJONAL INTERESSE

Tanumplataet og Hornimarka er et kambrosilurlandskap som er karakteristisk for de vestre områdene av indre Oslofjord. Landskapet er usedvanlig godt bevart, og helhetlig, med stor tidsdybde. Det er lett lesbart, og gir en god forståelse av forholdet mellom gårdsbosetningen på Tanumplataet og utmarksområdet i Hornimarka. Her er det en svært stor tetthet av kulturminner bevart fra ulike tidsperioder og et

rikt planteartsmangfold som vitner om eldre driftsformer, og som gir en fantastisk opplevelse av landskapets historie. Gamle gårder som fortsatt er i drift, med eldre bygninger og husdyr på beite, bidrar til å opprettholde kulturbetinget biologisk mangfold og gir høy opplevelsverdi i kulturlandskapet.

SÅRBARHET OG RÅD OM FORVALTNING

Tanumplataet har status som et nasjonalt verdifullt kulturlandskap.

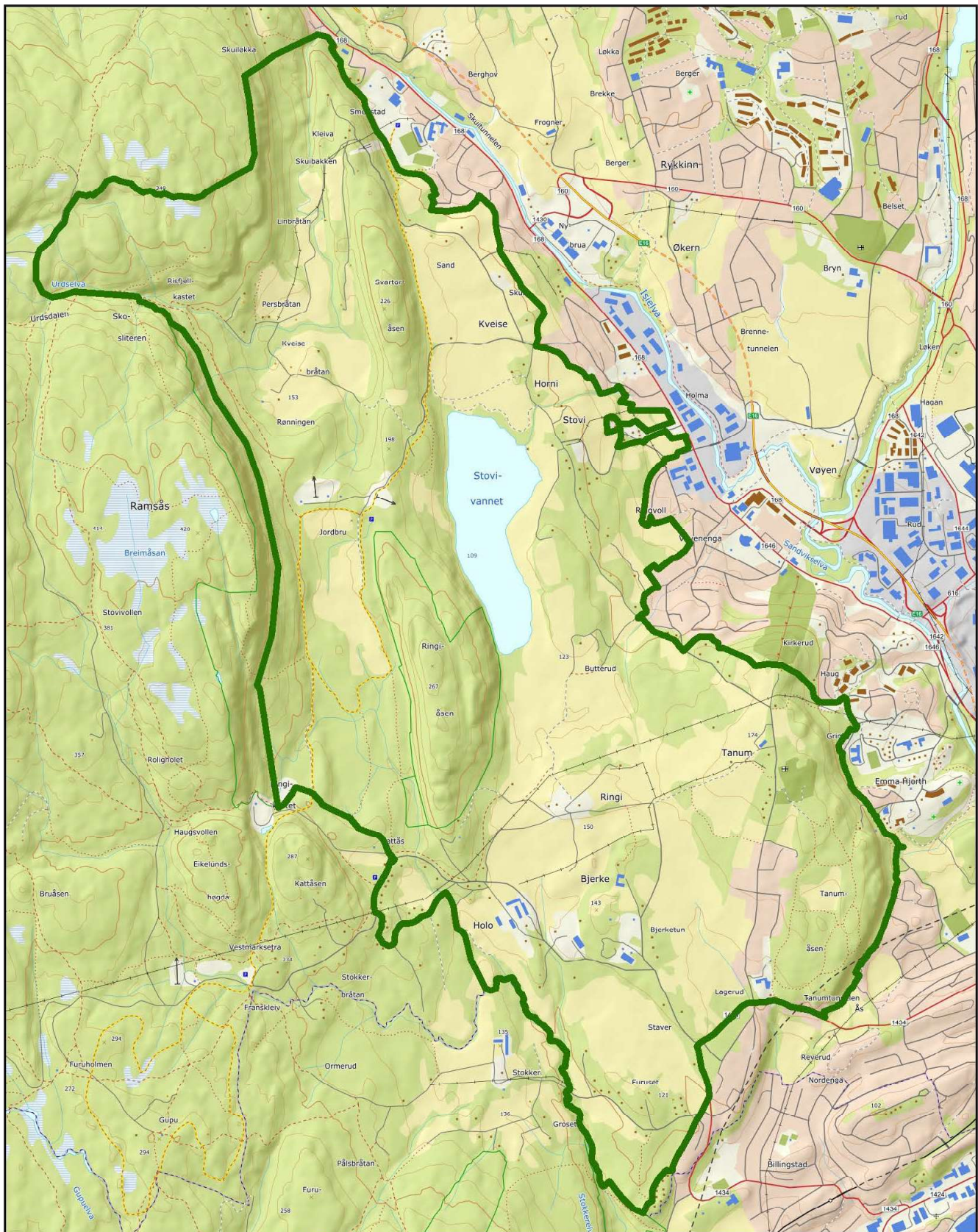
Tanumplataet og Hornimarka er sårbart for endringer som vil kunne påvirke opplevelsen av det kulturhistoriske landskapet, spesielt nedbygging og fragmentering.

Hele KULA-området bør vises i kommuneplanens arealdel som hensynssone c) med særlig hensyn til landskap. Det bør utarbeides retningslinjer til hensynssonen samt generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel for å ivareta verdiene og sette rammer for arealbruken.

Viktige punkter for planlegging og forvaltning av dette landskapet:

- > Det er viktig at tiltak innenfor området planlegges på en måte som ivaretar kulturminnene og sikrer opplevelsen av historien i dette viktige og godt bevarte landskapet.
- > Det er viktig å opprettholde de sammenhengende jordbruksarealene.
- > Formidling og tilrettelegging for tilgjengelighet er ofte gode virkemidler i arbeidet med å ta vare på kulturhistorien i landskapet. Det er allerede gjort tiltak for formidling av kulturhistorien i området, men det kan formidles mer via flere skilt, kart og digitale verktøy.

Tanumplataet og Hornimarka

 Avgrensing av området

11. Semsvannet

Landbrukshistorie i kambrosilurbygd

Asker kommune

Areal: 9,1 km²

Området ligger i landskapsregion 2) Oslofjorden og i landskapsregion 7) Skogtraktene på Østlandet (Nasjonalt referansesystem for landskap – NIBIO)

BELIGGENHET

Landskapet er sentrert rundt Semsvannet på 145 moh. Dette området tilsvarer hele Semsvannet landskapsvernområde og i tillegg Skaugum, deler av Skaugumsåsen øst for Semsvannet, Asker kirke og prestegård i sør, deler av Hagahogget på vestsiden og Tveitsetra i nordvest.

BESKRIVELSE

Skaugumsåsen og Hagahogget danner sørgrensen av et lavaplatå som strekker seg over mot Tyrifjorden og Krokskogen. En israndavsetning på sørsiden har sammen med kalkrygger demmet opp vannet. Jordbrukslandskapet rundt Semsvannet er en del av det kambrosilurske landskapet i Indre Oslofjord, der berggrunn og løsmasser har skapt næringsrik jord. I nord er det skogsområder, mens søndre del er jordbrukslandskap. I øst og sør omkranses landskapet av tettstedsbebyggelse.

Navnet Sem betyr «heimen ved fjorden». Bosetningen i områdene rundt Semsvannet har sin bakgrunn

Landskapet ved Semsvannet sett fra Skaugumsåsen. Foto: Ola Rønne, Viken fylkeskommune

Tidligere Statens småbrukslærerskole, nå Sem Gjestegård troner på sørsiden av Semsvannet. Foto: Karl Braanaas

i det næringsrike jordsmonnet, god skog, elver og vann, samt åser som er godt egnet til beskyttelse og vakthold. Fra blant annet Skaugumsåsen kunne man holde oversikt over fartøyer som seilte inn og ut av Oslofjorden.

Tusenårig jordbruksdrift har vært med å forme landskapet rundt Semsvannet og gitt det sitt særpreg. Her er det dyrka mark, slåttenger, beiter, kantsoner, åkerholmer, alleer, askekaller, styvingstrær og gamle veifar som bidrar sterkt til mangfold og struktur i landskapet. Skogen har vært en svært viktig del av gårdenes næringsgrunnlag. Mange kulturminner og rester etter gamle driftsformer i innmark og utmark og i vassdrag gir landskapet stor historisk dybde.

Det er registrert mange kulturminner som bekrefter at Semsvann-området og de nærliggende bygdene har vært sentrale områder for makt, politikk og religion. Eksempler på dette er bygdebosetning på Skaugumsåsen og på Vindkovan vest for Semsvannet, gravhauger og spor etter bosetning og eldre dyrking, samt middelalderkirkestedet der Asker kirke står i dag. Eldre vegfar går gjennom området, slik som oldtidsveien mellom Tanum og Asker kirke og Kongeveien til sølvgruvene på Kongsberg fra 1665.

Storgårder og tidligere husmannsplasser gjenspeiler det sosiale hierarkiet i det gamle bondesamfunnet.

Bebyggelsen på gårdstunene har et nærmest monumentalt preg i sterk kontrast til plassbebyggelsen.

I området ligger gårdene Sem, Tveiter, Berg, Vøyen, Skaugum, Haugbo og Asker prestegård som er blant de eldste og mest fruktbare gårdene i Asker. Gårdene har forholdsvis store åkre og store skogeiendommer. Fra skogen leverte gårdene tømmer og trekull til jernverkene i Bærum og på Dikemark og ved til Akershus festning og til storbyen. Mye ved ble også brukt til saltkoking og kalkbrenning. Ved Gupuelva og Askerelva vokste det fram sag- og kvernbruk. Ved Askerelva fikk virksomheten mer industrielt preg i Sem Bruk, som i dag har nye produksjonsbygninger bortenfor de gamle.

Rundt Semsvannet og oppunder åsene var det mange husmannsplasser under gårdene på 1700- og 1800-tallet. Plassene Tangen, Kveglund, Kølabbonn, Svensrud, Mobråtan og Tømmervika og flere til har godt bevarte hus som er karakteristiske for denne sosiale gruppen. Gårdene hadde også setre i marka.

I 1887 grunnla brødrene Bernt og Wilhelm Holtsmark en privat landbruksskole på Sem Nedre. Senere ble den flyttet til Sem Øvre. I 1915 ble Statens småbrukslærerskole opprettet her og representerte motstykket til Norges Landbrukshøgskole (nå NMBU) innenfor statens landbruksutdanning.

Statens småbrukslærerskole – ofte bare kalt «Småbruker'n» – var et helt lite samfunn med undervisningsbygg, elevinternat, gårdsanlegg med driftsbygninger, boliger, demonstrasjonsbruk, hager og parkanlegg. Flere av disse bygningene framstår som landemerker og har en synlig plassering på sørsiden av Semsvannet. Småbrukslærerutdanningen ble nedlagt i 1963, samtidig som Sem Øvre ble lagt under Norges landbrukshøgskole. I 1995 ble Sem Gjestegård med kurs og konferansesenter etablert.

Området ved Asker kirke, Asker prestegård og Haugbo, som ligger nord for dagens Asker sentrum, har kontinuitet som Askers religiøse og administrative sentrum fra jernalderen. Det er mange gravhauser i dette området, og den mest kjente er Prinsehaugen i prestegården. Den gamle middelalderkirken av stein brant ned i 1878, og ny kirke stod ferdig i 1879.

Mot slutten av 1700-tallet var opplysningsmannen Vogelius prest i Asker. Han bygde om Kongeveien som går forbi prestegården, innførte hagebruket i Asker og skal ha vært ansvarlig for den store askealleen langs Kongeveien ved kirken og prestegården. Både prestegården og nabogården Haugbo samt Vøyen og Skaugum ble drevet etter opplysningstidas prinsipper.

Under Skaugumsåsen ligger gårdstunet på Skaugum med alleer, stor park og hovedbygning fra 1932 tegnet av Arnstein Arneberg. Gården har vært kongefamiliens kronprinsresidens siden 1929. Området utgjør en viktig kulturhistorisk enhet – en storgård med flere husmannsplasser. Bygningsmiljøet og kulturlandskapet framstår i store trekk som det var de første tiårene av 1900-tallet.

LANDSKAPSKARAKTER

Semsvannet nedenfor Skaugumsåsen og Hagahogget utgjør sammen med Askerelva sentrale naturskapte elementer i landskapet. Skaugumsåsen og Hagahogget danner sørgrensen av lavaplatået i det geologisk svært interessante Oslofeltet. Landskapet rundt Semsvannet møter Hagahoggets og Skaugumsåsens bratte skrenter og karakteristiske profiler. Mellom Hagahogget og Skaugumsåsen stiger landskapet svakere mot Vestmarkas barskogsområder. Den tidligere Statens småbrukslærerskole på Sem Øvre troner på sørsiden av vannet. Flere av bygningene framstår som landemerker i landskapet. Rundt Semsvannet og sørover mot Asker kirke og prestegård preges landskapet av beitemarker, åkerholmer og skogteiger, sammenhengende åkerarealer, storgårder og husmannsplasser. Kulturminnene har både stor historisk dybde og tematisk bredde.

NASJONAL INTERESSE

Kambrosilurlandskapet rundt Semsvannet er særlig karakterisk for denne delen av Akershus. Her er det betydelige natur- og kulturverdier med stor tidsdybde og stort mangfold. Bygdeborger troner over et gammelt og helhetlig kulturlandskap. Middelalderkirkested, store gravhauser og gravfelt, mange bosetningsspor, oldtidsveier og Kongevei vitner om stedets sentrale betydning i jernalder og middelalder.

Den sosiale strukturen i det gamle samfunnet med storgårder og mange husmannsplasser er svært lesbar. Sentralt i det store landskapsrommet ligger den tidligere Statens småbrukslærerskole som er en viktig historiefortellende representant for landbruksutdanningen i Norge. Asker prestegård, Haugbo, Vøyen og Skaugum er knyttet til foregangsmenn innen jordbruket. Skaugum har høy symbolverdi som kronprinsresidens.

SÅRBARHET OG RÅD OM FORVALTNING

Mesteparten av dette KULA-området består av Semsvannet landskapsvernområde. Det er statsforvalteren som har ansvaret for forvaltningen av landskapsvernområdet. Verneforskriftene og forvaltningsplanen gjelder her. Skaugumsåsen og Hagahogget er naturreservater.

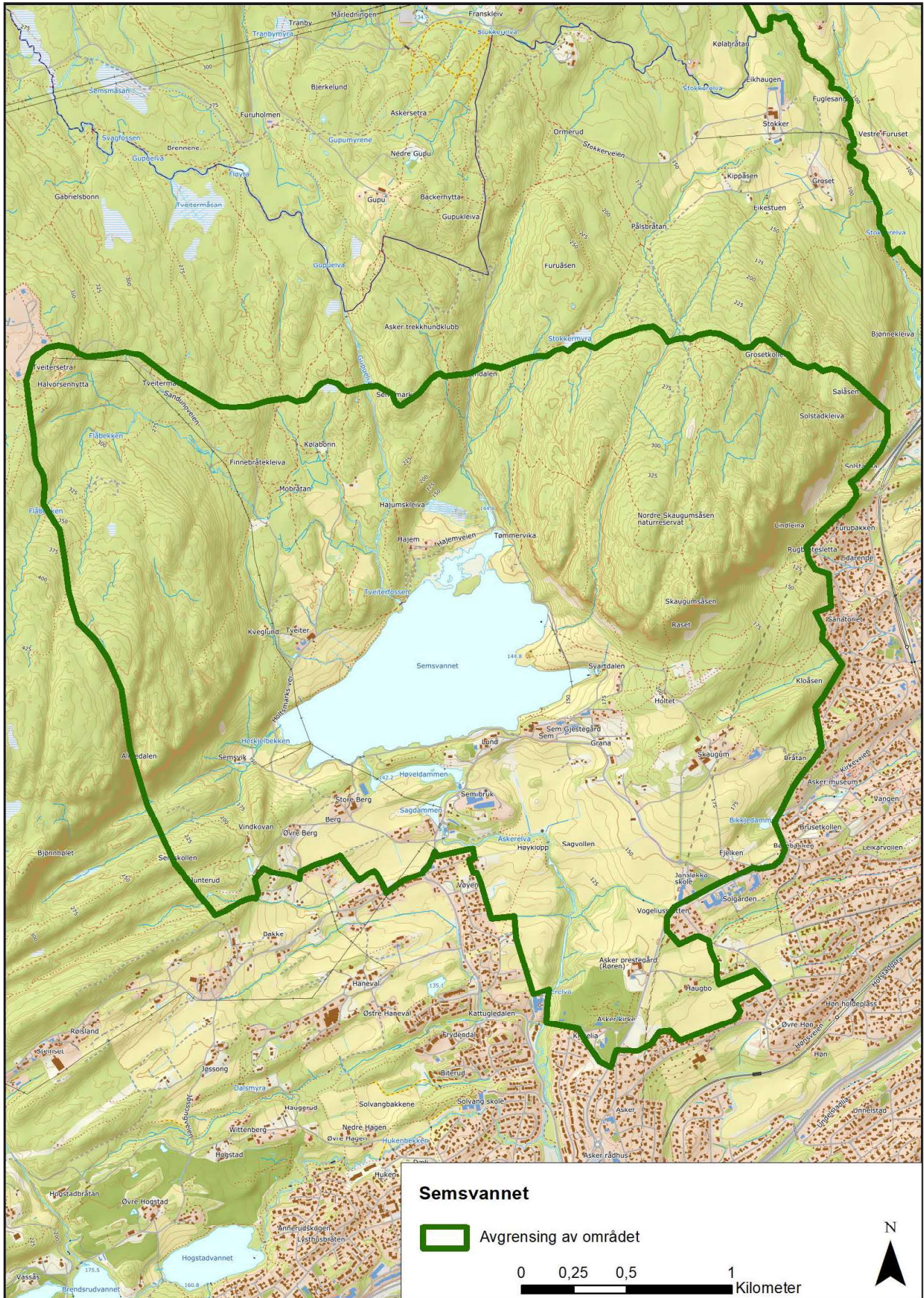
Landskapet er sårbart for utbyggingspress og for slitasje og trafikkproblemer da det er et svært mye brukt tur- og friluftsområde.

Hele KULA-området bør vises i kommuneplanenes arealdel som hensynssone c) med særlig hensyn til landskap. Det bør utarbeides retningslinjer til hensynssonen samt generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel for å ivareta verdiene og sette rammer for arealbruken. Disse må samtidig samsvare med bestemmelsene innenfor de deler av KULA-området som også er landskapsvernområde.

Viktige punkter for planlegging og forvaltning innenfor dette landskapet:

- > For å ivareta landskapets karakter er det nødvendig med fortsatt jordbruksdrift og allsidig beiting for å begrense gjengroing.
- > Bebyggelsen og strukturen i gamle gårdstun og plasser bør beholdes.
- > Ny bebyggelse bør forholde seg til eksisterende skala og struktur.
- > Det er viktig at elementer som underbygger det historiske landskapets karakter ivaretas, slik som automatisk fredete kulturminner fra flere tidsperioder, askekaller, styvingstrær, alleer, trerekker, åkerholmer, gamle veifar, rester etter kalkovner samt kulturminner i skog og vassdrag.
- > Formidling og tilrettelegging for tilgjengelighet er ofte gode virkemidler i arbeidet med å ta vare på kulturhistorien i landskapet. Det er behov for bedre tilrettelegging, skilting og skjøtsel i området.

12. Gamle Mossevei langs Gjersjøen

Chausseens landskap – fra hestens krefter til hestekrefter

Oppegård og Ås kommuner

Areal: 6 km²

Området ligger i landskapsregion 2) Oslofjorden
(Nasjonalt referansesystem for landskap – NIBIO)

BELIGGENHET

Gamle Mossevei, med dens nære omgivelser, ligger langs Gjersjøelva og Gjersjøen på 40 moh. Landskapet avgrenses i nord ved grensen mot Oslo, i sør av Gjersjøens sørende ved Hjulet på Ringnes, i vest av de nærmeste omgivelsene langs chausseen og i øst langs åskammen på Gjersjøens østside.

BESKRIVELSE

Landskapet omfatter strekningen av Gamle Mossevei som var ferdig anlagt i 1859. Den går fra Oslos grense i nord, gjennom den trange Gjersjøelvdalen som renner nordover mot Bunnefjorden, og svinger seg videre sørover langs vestsiden av Gjersjøen. Vassdraget er omkranset av skogkledde åssider.

I dette vei-historiske landskapet er det forbindelser til både tidligere og nyere epoker i samferdselshistorien, samt til industrihistorie. Den gamle hovedforbindelsen øst-vest i Oppegård krysset Gjersjøen fra Flåtestad på østsiden til Sjeisen på vestsiden og derfra opp Rytterkleiva vestover til Oppegård kirke.

Fra gammelt av var isen på Gjersjøen en del av vinterveien mellom Oslo og Ås. Denne vinterveien er utførlig beskrevet av biskop Jens Nilssøn da han dro på visitasreise fra Oslo sørover til Båhuslen i mars 1594. Gjersjøen ble også brukt til tømmertransport til Ljansbruket. Gjersjøen og Gjersjøelva var en forutsetning for den svært tidlige og etter hvert svært omfattende sagbruksvirksomheten ved Ljansbruket, som er en viktig del av norsk trelast- og sagbrukshistorie.

Utover 1800-tallet gjennomgikk det norske samfunnet store endringer, blant annet fra naturalhusholdning til pengehusholdning. Transporten av folk, råvarer, friske landbruksprodukter og ferdigvarer mellom by og land vokste sterkt, ikke minst i nærom-

Gamle Mossevei svinger seg på vestsiden av Gjersjøen, Oslo ses i det fjerne. Foto: Dronegutta

Landemerket Hjulet ved Gamle Mossevei i sørenden av Gjersjøen. Foto: Dronegutta

rådene til hovedstaden Christiania, som fra 1850-årene utviklet seg fra småby til storby. Mengden av gods som skulle fraktes satte også krav til veiene. Gjennom Follo var den Fredrikshaldske kongevei fra Oslo til Halden kjøreveg, men den hadde mange svært bratte bakker. Kravet om slakere transportveier ble stadig sterkere, og horisontalplanveger – chausseer – ble den nye løsningen.

I 1847 la ingeniørløytnant Christian W. Berg, som senere ble Norges første vegdirektør, fram en plan om en ny veg rundt Ekebergåsen innover Bunnefjorden mot Moss. Den nye Mosseveien, også kalt Mosselina eller Bylina, ble utbygd i tre etapper. Første etappe fra Oslo ladegård langs fjorden til Sæterstrand og Ljabru sto ferdig i 1850 og fikk navnet Ljabru-chausseen. Neste etappe fra Sæterstrand langs Gjersjøelva og Gjersjøen til Vinterbro sto ferdig i 1860. Siste etappe fra Vinterbro via Nettet ved Bunnefjorden til Korsegården i Ås sto ferdig i 1870. Samme år kunne den Fredrikshaldske kongevei nedlegges som hovedvei fra Christiania til Korsegården.

Mosseveien, eller Gamle Mossevei som vi kaller den i dag, var en av de første i Norge som ble bygget etter de nye chausseprinsippene både med hensyn til teknikk, stigning og linjeføring. I motsetning til konge-

veiene som ble anlagt i rette linjer og opp og ned bakker, skulle chausseene føye seg mykt inn i landskapet, svinge utenom høyder og ha så liten stigning som mulig. Dette var gunstig når man ønsket å kjøre færrer og større lass, noe som ble regnet som god samfunnsøkonomi.

Langs Gjersjøen ble det etablert skystasjoner og hvilestuer; fra nord Tyrigrava, Sandvigen Café og Restaurant, i dag kjent som Villa Sandvigen, Tangen (brant i 1989), og helt i sørenden Ringnes, som lenge hadde det største hesteholdet i hele Akershus amt.

Fram til 1920-tallet ble veiene bygget for hestetransport. På 1930-tallet ble det utført betydelig utbedring av Mosseveien for å tilpasse den til biltrafikk, og i 1933 åpnet Gjersjøen bensinstasjon som den første på denne strekningen.

Landskapet langs Gjersjøen har vært sentralt i privatbilens og den moderne fritidskulturens inntog. I mellomkrigstiden ble det arrangert israce på Gjersjøen for både bil og motorsykkel, og noen av de første campingplassene åpnet langs Gjersjøen, da telting ble populært for arbeidsfolk fra byen. Det har vært flere kiosker og serveringssteder langs veien Blant annet den gamle skystasjonen på Ringnes, hvor dagens bygninger er oppført i 1920-1930-årene.

Landemerket langs Gamle Mossevei i dag er Hjulet, det store reklamedekket fra Askim gummivarefabrikk (Viking) som ble satt opp midt på 1930-tallet. Hjulet var et populært stoppested for søndagsturen på 1950- og 60-tallet. Ved Tyrigrava ble det i 1932 bygget et nytt serveringssted i funksjonalistisk arkitektur etter at den gamle skystasjonen brant. Fra slutten av 1950-årene ble Tyrigrava et populært møtested for ungdom i sine amerikanske biler, senere også for motorsykkelentusiaster.

Mosseveien var en del av Riksvei 1, som fra 1928 var navnet på riksveien fra Oslo gjennom Akershus og Østfold til svenskegrensen. Mosseveien var hovedvegen mot sør fra 1860 til 1970, da den ble erstattet av dagens E18, motorveien som i dag går parallelt med chausseen gjennom det skogkledde høydedraget vest for Gjersjøen.

Gamle Mossevei er i dag en to-felts asfaltert kjørevei som i stor grad har bevart sin opprinnelige linjeføring og oppbygging med tørrmurer. Under asfalten ligger eldre brostein, og noen steder står stabbesteiner fortsatt i veiens ytterkant. I tillegg til motorisert ferdsel er veien del av en hovedsykkelrute og en mye brukt sykkelvei for daglig pendling og rekreasjon.

Gamle Mosseveis historie og verdi er formidlet gjennom film tilgjengelig på YouTube.

LANDSKAPSKARAKTER

Hovedstrukturen i dette landskapet er Gjersjøen og den trange Gjersjøelvdalen som har avrenning nordover mot Bunnefjorden. Vassdraget er omkranset av skogkledde åssider.

Chausseen Gamle Mossevei følger Gjersjøelvas østside før den svinger seg sørover langs Gjersjøens vestsida. Det er en rik kulturhistorie knyttet til både veien, vassdraget og landskapet rundt. Den gamle veitraseen ligger i dag idyllisk til langs Gjersjøen, med flere stoppesteder som fortsatt er i drift. Utsikten mot Gjersjøen, et skogsvann nærmest uten bebyggelse, er tilnærmet den samme som da veien ble anlagt.

NASJONAL INTERESSE

Gamle Mossevei langs Gjersjøelva og Gjersjøen er en av de første som ble bygget som chausse. Sammen med Ljabruchausseen i Oslo er veien en svært godt bevart representant for en viktig epoke i landets

samferdselshistorie på 1800-tallet, da samfunnsendringene førte til behov for en ny type veier. Chausseens linjeføring og opplevelsen av kulturminner og miljøer langs veien har stor verdi.

Landskapet viser privatbilens og den moderne fritidskulturens inntog på en god måte. Langs chausseen ble det etablert bensinstasjoner, nye bevertningssteder, campingplasser og utfartssteder. Gjersjøen og Gjersjøelva er et landskap mange vefarende har et forhold til.

SÅRBARHET OG RÅD OM FORVALTNING

Mosseveiens strekning langs Gjersjøen er med i Nasjonal verneplan for veier, bruer og vegrelaterte kulturminner. I verneplanen heter det at det må utarbeides spesifikke vernebestemmelser som sikrer bevaring av vegens linjeføring.

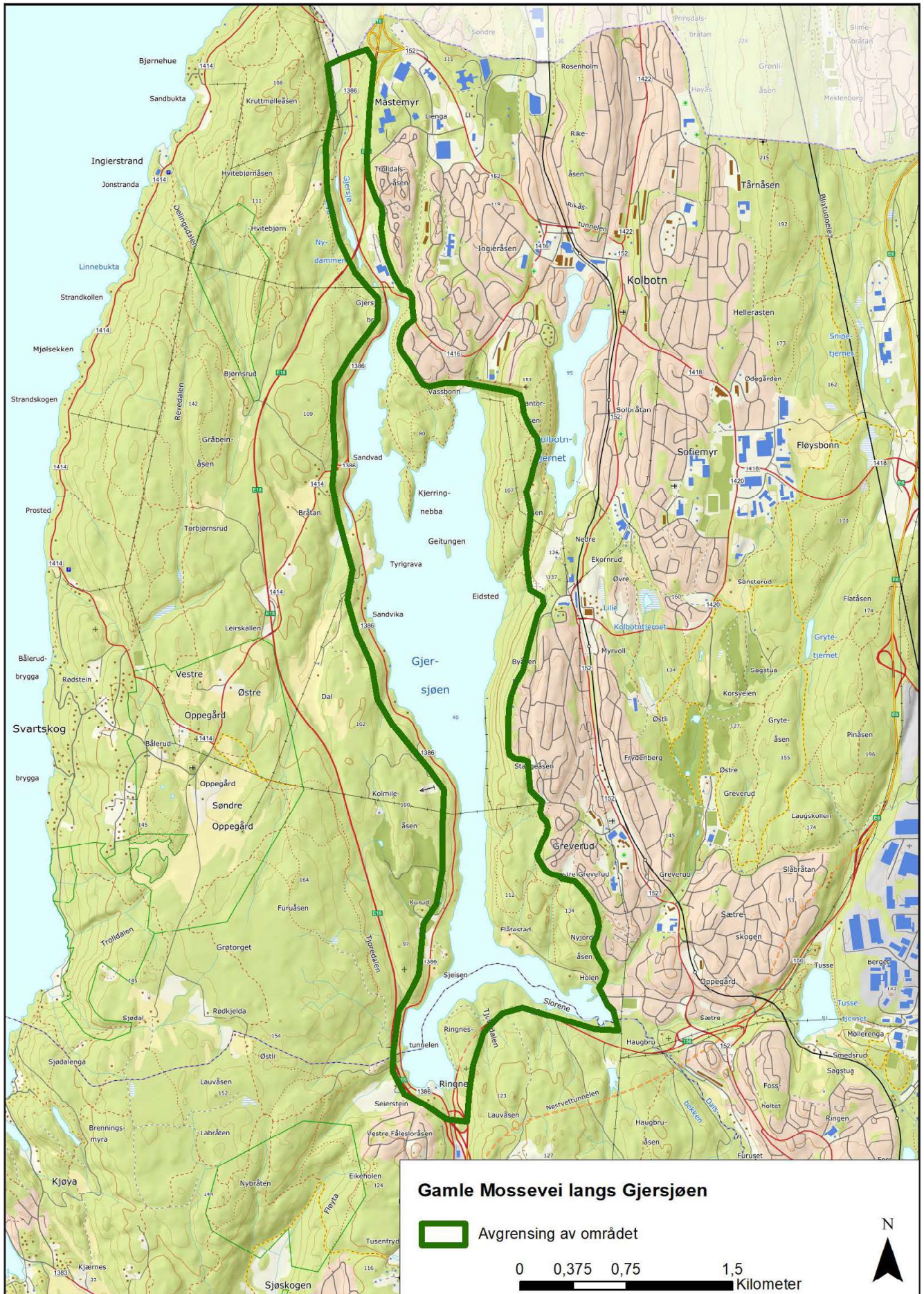
Chausseen er sårbar for endringer som vil kunne påvirke opplevelsen av dette historiske veilandskapet. Utsikten mot Gjersjøen og de tilnærmet ubebygde åsene rundt er en viktig del av landskapet.

KULA-området bør vises i kommuneplanens arealdel som hensynssone c) med særlig hensyn til landskap. Det bør utarbeides retningslinjer til hensynssonen samt generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel for å ivareta verdiene og sette rammer for arealbruken.

Viktige punkter for planlegging og forvaltning av dette landskapet:

- > Utbygging i åssidene langs Gjersjøelva og Gjersjøen bør unngås.
- > Chausseens opprinnelige linjeføring og oppbygging med tørrmurer og stabbesteiner samt bygninger på stoppesteder langs veien bør bevares og vedlikeholdes.
- > Formidling og tilrettelegging for tilgjengelighet er ofte gode virkemidler i arbeidet med å ta vare på kulturhistorien i landskapet. Landskapet bør videreutvikles som et område for rekreasjon.

13. Spro – Svestad

Isdriftens landskap

Nesodden kommune

Areal: 4,1 km²

Området ligger i landskapsregion 2) Oslofjorden
(Nasjonalt referansesystem for landskap – NIBIO)

BELIGGENHET

Landskapet omfatter en rekke med isdammer som ligger i et kystnært skogsområde langs riksvei 157 fra Spro nordover til Svestad på Nesoddløndets vestsida, omkring 50 moh. Landskapet strekker seg ned til Oslofjorden, der det var utskipingshavner. Avgrens-

ingen går i marka øst for isdammene, i nord ved Granerudstøa og i sør ved Søndre Spro brygge.

BESKRIVELSE

I andre halvdel av 1800-tallet og tidlig på 1900-tallet var Norge en stor aktør i den internasjonale handelen med naturis. Store mengder isblokker ble produsert og fraktet med skip, først og fremst til England, men også til Europa ellers og andre kontinenter. Næringen hadde sin storhetstid i de siste tiårene av tiden da

Buksedammen ved Spro, på vestsida av Sproveien, er en tidligere isdam med oppmurt demning, som ble anlagt i perioden 1860-1890. Foto: Øivind Møller Bakken

Nydammen med synlig isrenne. Foto: NVE, Helena Nynäs

seilskuter av tre fremdeles spilte en vesentlig rolle, og hadde stor betydning for skipsfartens utvikling.

Sammen med tekniske nyvinninger som dampskip og jernbane bidro handelen med naturis til framveksten av en moderne livsform og byvekst. Før moderne kjøleteknologi tok over på 1900-tallet, var kjøling med naturis viktig for mattrygghet og helse. Naturisen var også viktig i det norske samfunnet, der den ble brukt til kjøling i blant annet fiskerinæringen, meierier, bryggerier, kjøtthandel, apotek, sykehus, kjemisk industri og i private husholdninger.

Den store iseksporten begynte å avta ved århundreskiftet, og ble nesten helt borte under første verdenskrig. Men fortsatt var det mye isskjæring til hjemmemarkedet. I hovedstaden Christiania var det stor etterspørsel, og mye trengtes i lokalmiljøet.

I de første tiårene med iseksport fra Norge ble isen mest skåret på naturlige tjern og innsjøer. Fra rundt 1860 økte både etterspørselen og kravet til kvalitet på naturisen, og kunstige dammer ble anlagt for å øke

det produktive arealet. Produksjonen og utskippingen av isblokker sysselsatte i toppårene tusenvis av mennesker langs norskekysten og flere hundre skip. Isdriften har hatt betydning for utviklingen av mange lokalsamfunn. Spesielt rundt Oslofjorden og på Sørlandskysten var det stor aktivitet.

Det var skipsreder Søren Parr i Drøbak som etablerte denne næringen i den indre delen av Oslofjorden, og mange fulgte i Parrs fotspor. Isdriften skulle sette sitt preg på flere av bygdene rundt fjorden, og Nesodden kom snart til å stå i fremste rekke blant dem. Nesodden var en av de kommunene i Norge som skar og eksporterte mest is i perioden 1870–1910. Helt fra 1870-årene til første verdenskrig var bortimot to hundre mann på isarbeid i flere uker en gjennomsnittlig «isvinter», de beste årene opp mot fire hundre. Dette fikk stor betydning fordi det tidligere tidvis hadde vært mangel på sysselsetting vinterstid. Denne blomstrende næringen forbedret arbeidernes kår og kan også være med å forklare hvorfor Amerika-

utvandringen var mindre fra Nesodden enn fra svært mange andre bygder.

Istrafikken satte sitt tydelige preg på Nesodden. Det ble ryddet veier og bygget isrenner, ishus, utskipingsanlegg, arbeiderboliger, smier, redskapshus og staller. Selv terrenget ble forandret ved at en rekke kunstige dammer ble anlagt og myrdrag og bekker ble til store dammer.

Vestre side av Nesodlandet, der det gjerne var isfri led relativt tidlig, var et gunstig sted å anlegge isdammer. Spro-området ble et av tyngdepunktene i bygdas iseksport. Langs riksvei 157 gjennom Spro-området til Svestad ligger isdammer på rekke og rad: Gaupemyrdammen, Bråtedammen, Themsen, Torghagedammen, Blekkemyrdammen, Sprodammen, Rogneskjærdammen, Engsdammen og Nydammen med flere er alle kunstige dammer – anlagt mellom slutten av 1860-årene og slutten av 1880-årene. Isblokkene ble ført på slede og/eller transportert i isrenner fra dammene på høyden og ned til havnen ved fjorden – tyngdekraften gjorde mye av jobben. Ved fjorden ble isblokkene lagret i ishus i påvente av utskiping som foregikk fra tidlig om våren til utpå høsten.

For vel hundre år siden preget store ishus, isrenner og isdammer kystlandskapet flere steder østafjells. Med tanke på den omfattende virksomheten som var knyttet til isdrift er det få synlige spor i dette landskapet i dag. Det er først og fremst isdammer med oppmurte demninger og damvoller som er bevart og vitner om denne viktige kystnæringen på Østlandet. I området Spro – Svestad finnes det også rester av fundamenter til de karakteristiske ishusene og isrennene, og ved bryggene nede ved fjorden er det bevart fortøyningspåler for isskutene. Mange av driftsveiene som ble anlagt mellom dammene, ishusene og fjorden brukes fremdeles, mens andre ligger som spor i terrenget.

LANDSKAPSKARAKTER

Hovedstrukturen i dette landskapet er en rekke med isdammer på det skogkledde høydedraget på Nesodlandets vestsida og med kort avstand ned den bratte åssida til Oslofjorden. Innenfor dette området er det en rekke kunstige isdammer med oppmurte demninger av gråstein og leire og demningsvoller. I tillegg til isdammene er det bevart rester etter inn-

retninger knyttet til isdriften. Den korte avstanden mellom isdammene på høyden og utskipingsstedet ved fjorden gjør at den logistiske sammenhengen er fattbar.

NASJONAL INTERESSE

Den omfattende virksomheten knyttet til isdrift preget kystlandskapet østafjells på 1800- og tidlig på 1900-tallet. I området fra Spro til Svestad finner man fortsatt mange rester etter denne viktige næringen i Norge, som det ellers er få synlige spor etter. Her finner vi den største samlingen av isdammer i Akershus innenfor et begrenset areal og i et landskap som er relativt lite utbygd. Området med dammene og den tidligere utskipingshavnen egner seg godt til å formidle denne delen av norsk ressurs- og næringshistorie og har også stor opplevelsesverdi.

SÅRBARHET OG RÅD OM FORVALTNING

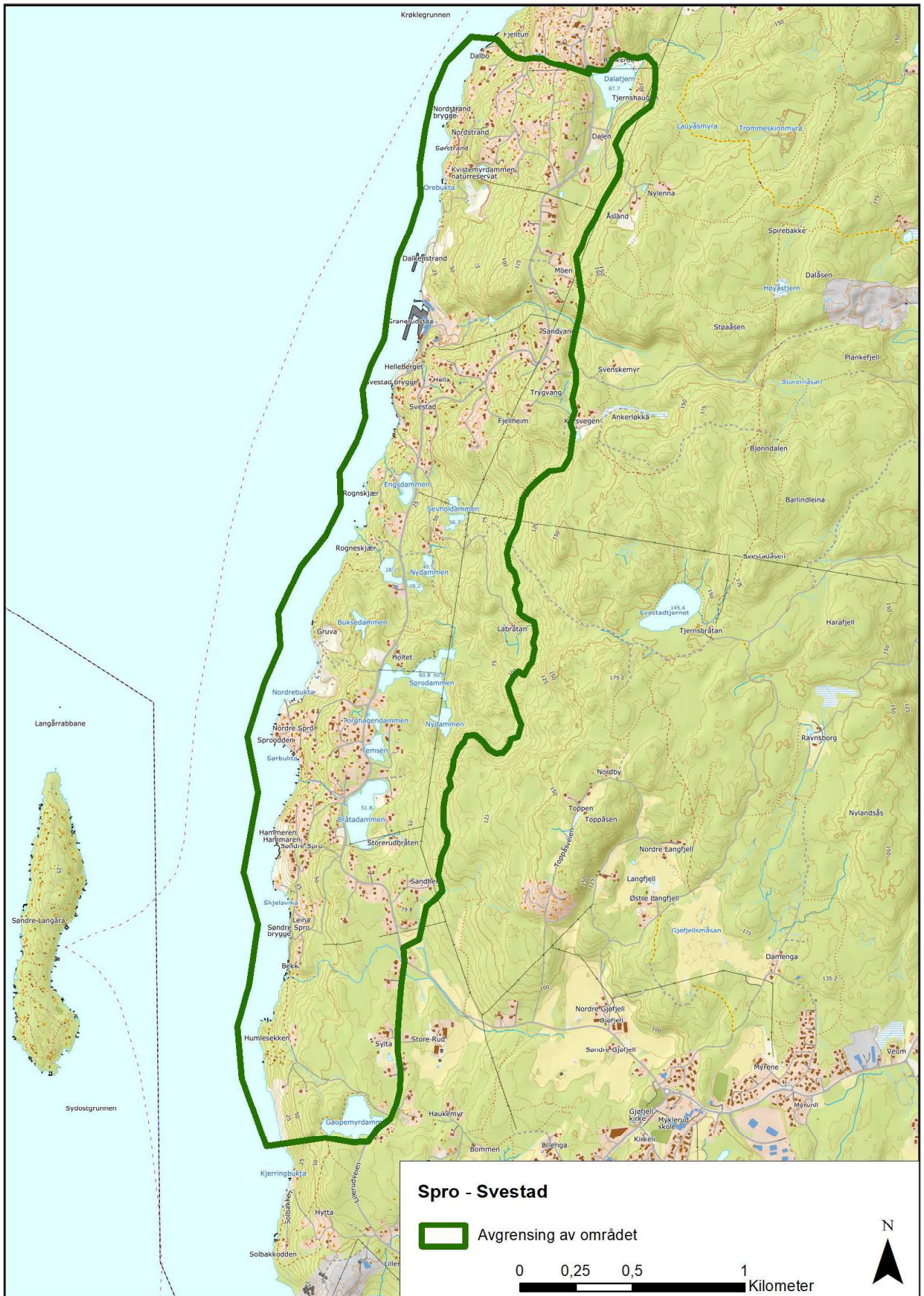
De kunstige isdammene med oppmurte demninger av gråstein og leire og demningsvoller er sårbare for terrenginngrep. Gjengroing er også en utfordring.

Hele KULA-området bør vises i kommuneplanens arealdel med hensynssone c) med særlig hensyn til landskap. Det bør utarbeides retningslinjer til hensynssonen samt generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel for å ivareta verdiene og sette rammer for arealbruken.

Viktige punkter for planlegging og forvaltning av dette landskapet:

- > For å opprettholde sammenhengen mellom isdammene og utskipingsstedet ved fjorden, er det viktig at arealendringer, utbygging og terrenginngrep tar hensyn til dette.
- > Bevarte rester i terrenget etter innretninger knyttet til isdriften bør sikres.
- > De oppmurte demningene og vollene bør vedlikeholdes for å hindre forfall.
- > For å unngå gjengroing bør vegetasjonen skjottes og ryddes, men det må tas hensyn til artsmangfold.
- > Oppfylling av dammene bør unngås.
- > Utbygging mellom dammene bør unngås.
- > Formidling og tilrettelegging for tilgjengelighet er ofte gode virkemidler i arbeidet med å ta vare på kulturhistorien i landskapet. Skilting og annen informasjon kan bidra til det.

14. Kirkebygda

Storgårder og industrihistorie i leirjordsbygd ved Øyeren

Enebakk kommune

Areal: 16,6 km²

Området ligger i landskapsregion 3) Leirjordsbygdene på Østlandet (Nasjonalt referansesystem for landskap - NIBIO)

BELIGGENHET

Landskapet ligger øst for Østmarka og omfatter i hovedsak gårder med jordbruksarealer nord og sør for Børterelva/Igna i Ekebergdalen og Enebakkdalen samt nord og sør for Preståa ut mot Øyeren. Sentralt i området er kommunesenteret Kirkebygda. Landskapet avgrenses mot skogsområder, nyere boligfelt og industriområde.

BESKRIVELSE

Øst for de store skogstrekningene i Østmarka ligger Kirkebygda i et elvelandskap med vassdrag som renner fra Børtervann til utløpet i Øyeren. Kirkebygda er ei leirjordsbygd med store jordbruksarealer i et sammenhengende landskap. Særlig i områdene øst for kommunesenteret har de mange elvene og bekkene, samt leirras gjennom tidene, skapt et bakkete landskap med raviner. I dette aktive jordbrukslandskapet har det trolig vært drevet jordbruk langt tilbake i historien.

Hovedelva gjennom dalen kalles Børterelva eller ved det gamle navnet Igna. Lengst øst kalles elva Preståa, som her utgjør en arm av Øyeren. Flere gamle ferdselsveger krysser området, både over elva og på høydedragene ned til fergestedene på Skøyen og Torshov ved Øyeren.

Kirkebygda med Enebakkmiddelalderkirke og det gamle herredshuset ved elva Igna. Foto: Øystein Søbye

Gården Torshov ytterst på Hammeren troner over Øyeren. Foto: Marianne Johansson, Viken fylkeskommune

Gårdene i Kirkebygda har hatt setre og drevet omfattende skogsdrift i Østmarka, og det er en næringshistorisk sammenheng mellom skogen og gårdene. KULA-området er imidlertid avgrenset til selve bygda med gårdene og der det er flest spor etter industrihistorien, og innbefatter ikke skogsområdene som hører til gårdene.

Innenfor området er det registrert kulturminner fra periodene steinalder til middelalder. De mest synlige av disse er gravrøysen fra bronsealder-jernalder, gravhaugene fra jernalder, bygdeborgen fra jernalder på Slottsåsen samt Enebakk kirke og kirkegård fra middelalderen.

Kirkebygda er det historiske sentrumet i Enebakk. Sentralt i området er Enebakk kirke og prestegård. I siste halvdel av 1800-tallet ble både herredshus, skole og butikker etablert i nærheten. Disse elementene er del av et rikt, sammensatt kulturmiljø, sammen med prestegård, det gjenoppbygde forsamlingshuset Ignarbakke og husmannsplassen Engerholm i et vakkert kulturlandskap langs Igna. Navnet Ignarbakke (elvebredden / bakken ved Igna) har gitt navn til bygda og kommunen.

Enebakk kirke er en romansk steinkirke fra tidlig på 1100-tallet, og en av de best bevarte middelalderkirkene i Akershus. På bygdetunet står det gamle herredshuset som i sin tid var en fløy av hovedbygningen på familien Collets store gods på Flateby helt nord i Enebakk. Prestegården, med fredet hovedbygning fra 1819, var i flere hundre år maktsetet i bygda. Engerholm er en av de første husmannsplassene som ble fredet i Norge. Dagens kommunesenter er lokalisert på vestsiden av Lillestrømveien.

Vest i bygda ligger Ekebergdalen med blant annet gårdene Børter, Rakkestad, Støttum, Østenbøl og Ekeberg. Dette er et storgårdslandskap med godt bevarte bygninger og lange tradisjoner for landbruk. Helt fra 1500-tallet har Børterelva gitt drivkraft til møller, sager og vadmelsstamper, men det virkelig store industrieventyret i Ekebergdalen var på siste halvdel av 1800-tallet.

På storgården Ekeberg bodde fabrikkeier Holm Jølsen, som var en av de tidlige industripionerene i Norge. Som godseier på Ekeberg hadde Jølsen tilgang til både elv, fossefall og store skogområder. Han etablerte en omfattende industrivirksomhet langs Børterelva. Mest kjent er H. Jølsens Tændstikfabrik (1866-1886), som regnes som høydepunktet i industrihistorien i dalen. Fabrikken sysselsatte på det meste 300 arbeidere og hadde egen skole, butikk, lege og sykekasse. I tillegg drev Holm Jølsen sagbruk, teglverk, destilleri for lampeolje og cellulosefabrikk.

Ekebergdalen var et særpreget industrimiljø midt i den landlige kommunen. Her oppsto det et eget samfunn hvor de fleste funksjoner i samfunnet var representert. I dag er det få spor i terrenget av det frodige fabrikkmiljøet, men det står fortsatt noen bygninger som var landhandlerier, arbeiderboliger og funksjonærbolig i boligfeltet nedenfor Høgås. Storgårdslandskapet som industrien var en del av er opprettholdt.

Industrimiljøet i Ekebergdalen er skildret av forfatteren Ragnhild Jølsen – Holm Jølsens datter – i hennes «Brukshistorier». Jens Bjørneboes dokumentarroman med henne som hovedperson – «Drømmen og hjulet» fra 1964 – skildrer industrireisen og

folkelivet rundt bruket. Musikkspillet «Fyrstikkfolket» ble første gang satt opp i år 2000.

Øst i bygda er landskapet som omgir Igna og Preståa rikt på raviner i leirjordsbakkene. Ravinedalene er flere steder holdt i hevd gjennom aktiv beiting. Ut mot Øyeren danner Hammeren på sørsiden av Preståa et markant platå med åpne jordbruksarealer mellom gårdstunene. På nordspissen av Hammeren ligger gården Torshov med en svært eksponert beliggenhet ut mot Øyeren. Tidlig på 1800-tallet var det lensmannssete og tingstue på gården. Både Torshov og Skøyen på nordsiden av Preståa har en sentral plass i samferdselshistorien med bryggesteder knyttet til båttrafikken på Øyeren. Herfra var det forbindelser til Enebakkeset på østsiden av Øyeren som fram til 1962 var en del av Enebakk kommune. På Torshov er brygga etter dampbåttrafikken på Øyeren fra 1860 og fram til ca 1930 godt bevart.

Nederst i Enebakkdalen der Igna møter Preståa var det stor aktivitet knyttet til vannkraften, og på 1700- og 1800-tallet ble det bygget flere plasser og arbeiderboliger. Før 1900 var det mange sager i dalen, som derfor ble kalt Sagdalen. I 1914 ble fossene i Enebakkdalen bygget ut, og Børter Elektrisitetsverks kraftstasjon satt i drift. I dag er kraftstasjonen, som fortsatt produserer strøm, det mest synlige sporet fra all aktiviteten langs elva.

LANDSKAPSKARAKTER

Landskapet domineres av den store leirjordsbygda i daldraget, der vassdrag som renner fra Børtervann i Østmarka til utløpet ved Øyeren utgjør en sentral kulturhistorisk linje i landskapet. Her er det store, sammenhengende jordbruksarealer med aktiv jordbruksdrift, godt bevarte gårdstun og kulturminner som vitner om svært lang bosetningshistorie.

Kirkebygda med middelalderkirke og -kirkegård ligger sentralt i området. I vest ligger storgårdslandskapet Ekebergdalen med rik industrihistorie, der det fortsatt er noen bygninger bevart som vitner om denne virksomheten. Øst i landskapet er det et stort innslag av raviner. Her ligger Hammeren, et markant platå med åpne jordbruksarealer ut mot Øyeren. Hammeren var et viktig knutepunkt for samferdsel, med bryggesteder som knyttet området til båttrafikken på Øyeren.

NASJONAL INTERESSE

Kirkebygda er den største leirjordsbygda ved Øyeren innenfor Akershus, og består av sammenhengende leirjordsområder med et karakteristisk elve- og ravinelandskap gjennomskåret av mange åer og bekker. Landskapet har stor tidsdybde og kontinuitet med en høy forekomst av kulturminner. Området formidler både bygnings-, jordbruks, samferdsels- og industrihistorie. Den omfattende industrivirksomheten som ble etablert i Ekebergdalen er tydelig, og gjenspeiler brytningen mellom det gamle bygdesamfunnet og det moderne industrisamfunnet på en svært god måte.

SÅRBARHET OG RÅD OM FORVALTNING

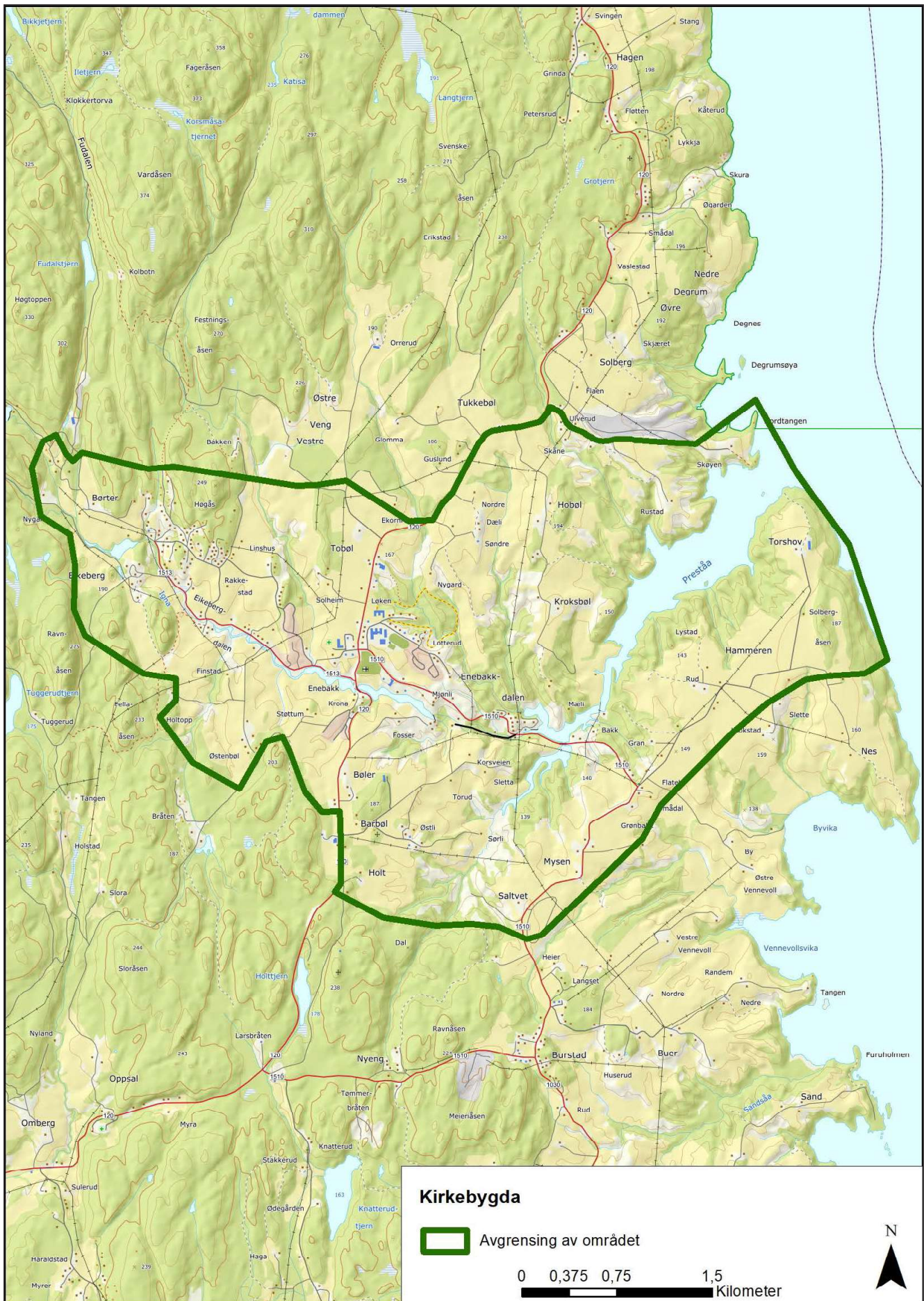
Landskapet er sårbart for nye boligfelt og andre arealkrevende inngrep utenfor gårdstunene.

Hele KULA-området bør vises i kommuneplanenes arealdel som hensynssone c) med særlig hensyn til landskap. Det bør utarbeides retningslinjer til hensynssonen samt generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel for å ivareta verdiene og sette rammer for arealbruken.

Viktige punkter for planlegging og forvaltning innenfor dette landskapet:

- > Middelalderkirkestedet bør beholde sin fram-tredende plass i landskapet.
- > Fortsatt drift på jordbruksarealene er avgjørende for å ivareta landskapets karakter.
- > Bebyggelsen og strukturen i gamle gårdstun og plasser bør beholdes.
- > Ny bebyggelse bør forholde seg til eksisterende skala og struktur. Flere nye boligfelt i det åpne kulturlandskapet bør unngås.
- > Elementer som underbygger det historiske landskaps karakter bør ivaretas, slik som automatisk fredete kulturminner, beitemark, gamle veier med mer.
- > Bygninger og andre spor etter industrivirksomheten i Ekebergdalen bør bevares. Ved eventuelle tiltak på de mest intakte arbeiderboligene bør det tas hensyn til det opprinnelige ved bygningene.

15. Heer – Froen – Nordby

Markant morenelandskap med lang bosettingshistorie

Frogn og Ås kommuner

Areal: 18,5 km²

Området ligger i landskapsregion 3) Leirjordsbygdene på Østlandet (Nasjonalt referansesystem for landskap – NIBIO)

BELIGGENHET

Landskapet omfatter de mest markante deler av moreneryggen over Froen og Nordby, samt forsinkingen Bunnefjorden – Årungen. Området avgrenses

i nord og vest mot marka, i vest mot tettstedbebyggelsen på Heer, i øst mot E18 ved Nygårdskrysset, i sør ved nordenden av Årungen, og nord ved enden av Bunnefjorden.

BESKRIVELSE

Landskapet består i hovedsak av jordbruksarealer på moreneryggen over Froen og Nordby som inngår i det som kalles Ski-Ås-trinnet. Etter siste istid dannet innlandsisens tilbaketrekking flere trinn med isrand-

Kirkeveien på toppen av raet mellom Heer og Froen. Foto: Sissel Riibe, Viken fylkeskommune

Nordby kirke i et vakkert kulturlandskap. Foto: Ola Rønne, Viken fylkeskommune

avsetninger – også kalt ra. Ski-Ås-trinnet ble dannet for 11 000 år siden og er en del av et indre ra som dominerer i midtre Follo. Dette markante høydedraget strekker seg i øst-vest retning over Hurumlandet på vestsiden av Oslofjorden og østover mot Indre Østfold. De mektige løsmasseavsetningene i Ski-Ås-trinnet har bratte bakker særlig i nordre del, og tilløp til raviner der raformasjonene krysser den markante forsenkningen med Bunnefjorden – Årungen.

Morenelandskapet har et bredt spekter av kulturminner og landskapstyper som dokumenterer bruk og endringer i landskapet over et langt tidsrom. De høytliggende skråningene av raet har lett selvdrenert sandjord som var godt egnet til det tidlige jordbruket. Mange av dagens gårder langs moreneryggen har røtter tilbake til jernalder. Middelalderkirkestedene på Froen og Nordby har historiske veiforbindelser i flere retninger. Det er fremdeles jordbruk som setter sitt preg på landskapet og det er aktiv drift på gårdene, mye basert på kornproduksjon.

Morenelandskapet fra Heer til Froen fremstår som et sammenhengende historisk landskap med et stort mangfold av kulturminner fra steinalder til nyere tid. Det er mange gravhauger fra jernalder, en kirkegård fra middelalderen, og på Tjuvåsen nordøst for kirkestedet ligger en bygdeborg fra jernalder med utsikt mot Bunnefjorden. Området har også den største andelen av helleristninger i Follo, blant dem et felt

med 240 skålgroper i tillegg til Folloes eneste skipsristning på Skjellerud gård datert til bronsealder – jernalder.

På moreneryggen ligger gamle alleer og gårdstun på rad i et åpent landskap, der Froen gård og Frogn middelalderkirkested utgjør et historisk tyngdepunkt. Bygdas første kirkested lå også i tilknytning til Froen. Her møtes flere veier som følger gamle ferdselsårer gjennom området; sørvestover mot Drøbak, nordover mot Bunnefjorden og østover mot Nordby. Froen gård er en av de eldste og største gårdene i Frogn. Med sin dominerende stilling helt siden middelalderen, har den vært viktig for den lokale utviklingen, både innen jordbruk, skogsdrift og industrivirksomhet.

Froen har nær tilknytning til fjordmiljøet innerst i Bunnefjorden og til Årungsvassdraget, der gården har hatt fiskerettigheter helt siden middelalderen. Fiske, frakt, fergetrafikk og båtbygging var viktige inntektskilder. Langs Årungselva finner man spor etter industri fra middelalder og helt opp til 1900-tallet. Vannfallet i elva var kraftkilde og produktene kunne skipes ut Bunnefjorden. Her var det gruvedrift, kvern, møller og sag helt fra 1500-tallet. I perioden 1800–1935 drev Froen bruk storindustri langs vassdraget med teglverk og sagbruk med høvleri, i tillegg til isproduksjon i omlandet. Flere av husmannsplassene i området var knyttet til næringsvirksomheten langs Årungselva.

Landskapets sosiale bosettingsmønster er fortsatt lesbart. Underbruk, husmannsplasser og plasstuffer står i stor kontrast til gårdstunet på Froen med den monumentale hovedbygningen fra 1767 samt to portstuer og hageanlegg fra samme periode.

Nordby-området er et storskala landskap med stor variasjon i kulturminner og tydelige spor fra tidlig bosetting. Området er svært rikt på kulturminner fra bronsealder, jernalder og middelalder. Det er registrert skålgropslokalteter og flere store gravfelt, blant annet på Nordby-gårdene med 25 rundrøyser, en steinsetning og en skipssetning. De mange gravminnene i området og middelalderkirkestedet på Nordby er et eksempel på kultkontinuitet fra jernalder og inn i kristen tid.

Kirkestedet, med dagens kirke fra 1827, er det historiske tyngdepunktet i landskapet. Det er flere store og gamle gårder med markerte gårdsanlegg, tidligere husmannsplasser samt gamle ferdselsveger med vakre alleer, steingjerder og gårdstun på rad. Vegfar fra flere tidsepoker dokumenterer den gamle ferdselsstrukturen i regionen og til kirkesteder i Ski, Ås og Frogn.

Den Fredrikshaldske kongevei over Nordby og sør- over til Ås kirke har i stor grad bevart sin opprinnelige linjeføring og er representativ for hvordan de eldste kjøreveiene gikk i terrenget. Ved kongeveien har det vært skysstasjoner på gårdene Ris, Skisjordet og Risjordet. Fra 1760 til 1860 var det en stor ekser- serplass på Skisjordet, og telthuset som ble bygget for Nordre Follose Infanterikompani i 1770 står fortsatt. På Nordby skole står den gamle skolestua som huset den første faste skolen som åpnet i Ås i 1848.

LANDSKAPSKARAKTER

Det høytliggende og markante morenelandskapet strekker seg fra vest til øst gjennom Follo. Morene- ryggen over Froen og Nordby utgjør to høydedrag med store og sammenhengende jordbruksområder og tydelige historiske spor. Landskapet preges av åpne jordbruksarealer omkranset av skog og bosettings- mønsteret med storgårder, underbruk og husmanns- plasser er fortsatt lesbart.

Kulturminner knyttet til bosetning, ferdsel, jord- bruk, gårdstun og plasser, religion og kultisk aktivitet vitner om stor tidsdybde og kontinuitet. Storgodset Froen er dominerende i landskapet, og har fortsatt bygningsmiljøer og noe av eiendomsstrukturen bevart. I forskningen Bunnefjorden – Årungen er det spor etter omfattende industri drevet av Froen Bruk i Årungsvassdraget, med tilhørende godt bevarte husmannsstuer. Chausseen Gamle Mossevei følger vassdraget.

NASJONAL INTERESSE

Morenelandskapet Heer-Froen-Nordby er et frukt- bart veldrevet og vakkert jordbrukslandskap med stor tidsdybde og kontinuitet. Landskapet er en del av moreneryggen eller raet Ski-Ås trinnet, som er en landskapstype som er spesielt karakteristisk for follobygdene. Området er rikt på kulturminner fra flere perioder, og her finnes en bygdeborg, to middel- alderkirkesteder der flere gamle veifar møtes, husmannsplasser og godt bevarte gårdstun. Froens karakter som storgods med utnyttelse av skogen, Årungsvassdraget og Bunnefjorden belyser en viktig del av Folløs næringshistorie.

SÅRBARHET OG RÅD OM FORVALTNING

Froen gård med omkringliggende landskap er fredet etter kulturminneloven med tilhørende frednings- bestemmelser. Naturreservatene Smiehagen og Danmark innenfor Froen er vernet etter naturmang- foldloven, og her gjelder verneforskriften.

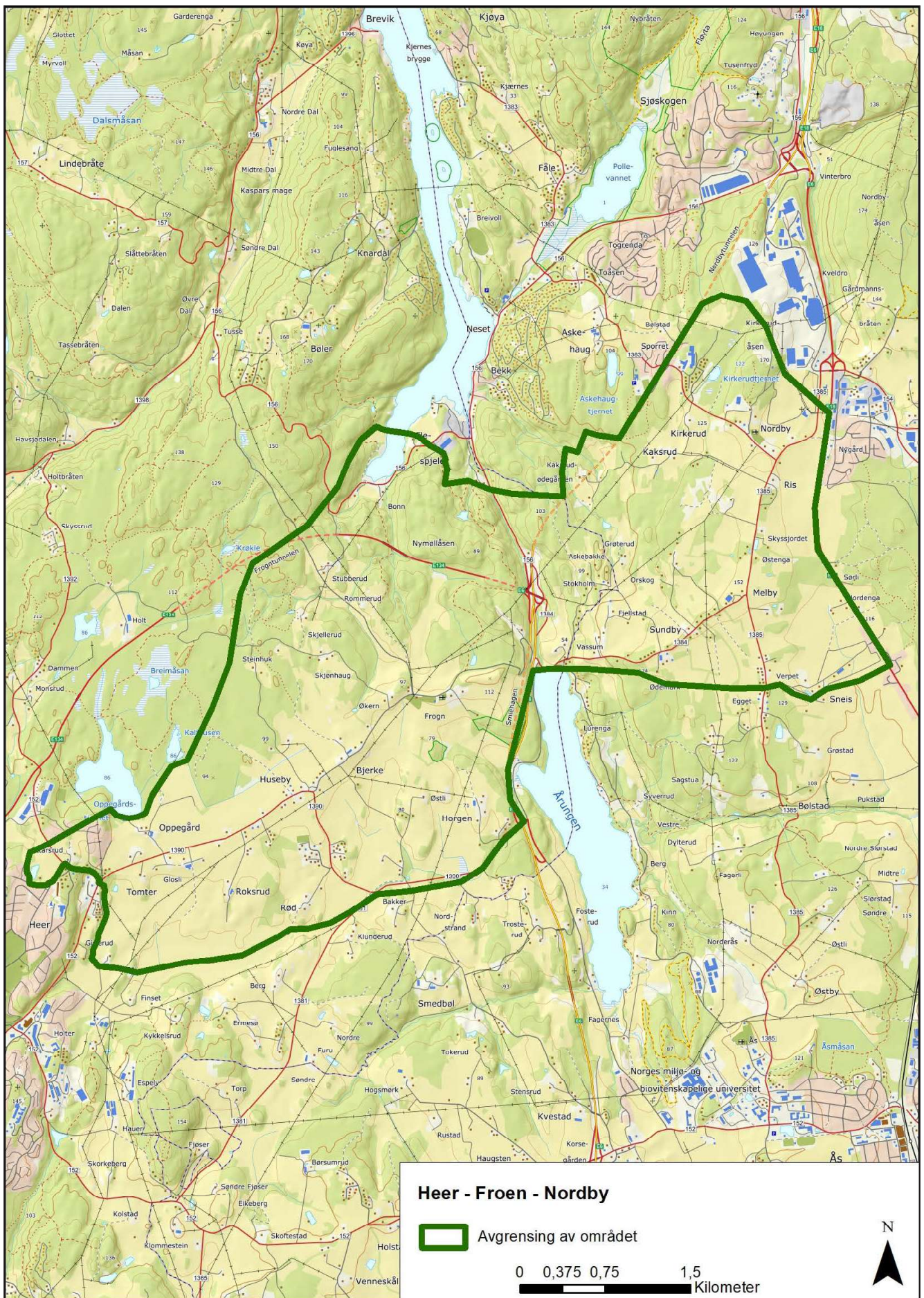
Landskapet er sårbart for ny industri – og tett- stedsbebyggelse og andre arealkrevende inngrep.

Hele KULA-området bør vises i kommuneplanenes arealdel som hensynssone c) med særlig hensyn til landskap. Det bør utarbeides retningslinjer til hen- synssonen samt generelle bestemmelser til kommu- neplanens arealdel for å ivareta verdiene og sette rammer for arealbruken.

Viktige punkter for planlegging og forvaltning av dette landskapet:

- > Middelalderkirkestedene bør beholde sin fram- tredende plass i landskapet.
- > Fortsatt drift av jordbruksarealene er avgjørende for å ivareta landskapets karakter.
- > Bebyggelsen og strukturen i gamle gårdstun og plasser bør søkes beholdt.
- > Ny bebyggelse bør forholde seg til eksisterende skala og struktur.
- > Det er viktig at elementer som underbygger det historiske landskapets karakter ivaretas, slik som automatisk fredete kulturminner fra flere tidsperio- der, gamle veifar, alleer og trekker, åkerholmer og havnehager.
- > Det bør tas hensyn til Årungsvassdragets og Bunne- fjordens rolle i storgodset Froens virksomhet, ved at spor etter bygninger og anlegg blir ivaretatt.
- > Formidling og tilrettelegging for tilgjengelighet er ofte gode virkemidler i arbeidet med å ta vare på kulturhistorien i landskapet, de eksisterende til- takene knyttet til turstier, skilting og skjøtsel bør videreføres.

16. Kråkstad kirkested

Middelalderkirkested i jordbrukslandskap

Nordre Follo kommune (Ski før 2020)

Areal: 15,2 km²

Området ligger i landskapsregion 3) Leirjordsbygdene på Østlandet (Nasjonalt referansesystem for landskap – NIBIO)

BELIGGENHET

Landskapet omfatter Kråkstad kirkested som ligger på en høyde i et moreneområde som er del av Ås-Ski-trinnet gjennom Follo. Sørvest for kirkestedet går den mer markante Glennemorenen i øst-vest retning. I nord avgrenses landskapet av bekke drag og i sør inngår gårdstunene langs Glennemorenen. I øst og vest

grenser området mot skog, men noen av skogsområdene der er inkludert.

BESKRIVELSE

Landskapet består av Kråkstad kirkested med omkringliggende jordbrukslandskap og noen skogsområder. Langs stiene i skogen kan en oppleve bevarte gravhauger og gravfelt, gamle dyrkningsflater, en hulvei fra middelalderen og tufter etter gamle plasser. Det er også eldre, bevarte bygninger like ved og i skogsområdene. I tillegg til dette er det svært mange fornminner og gårdstun med gamle bygninger spredt i de store jordbruksområdene. En øst-vest-

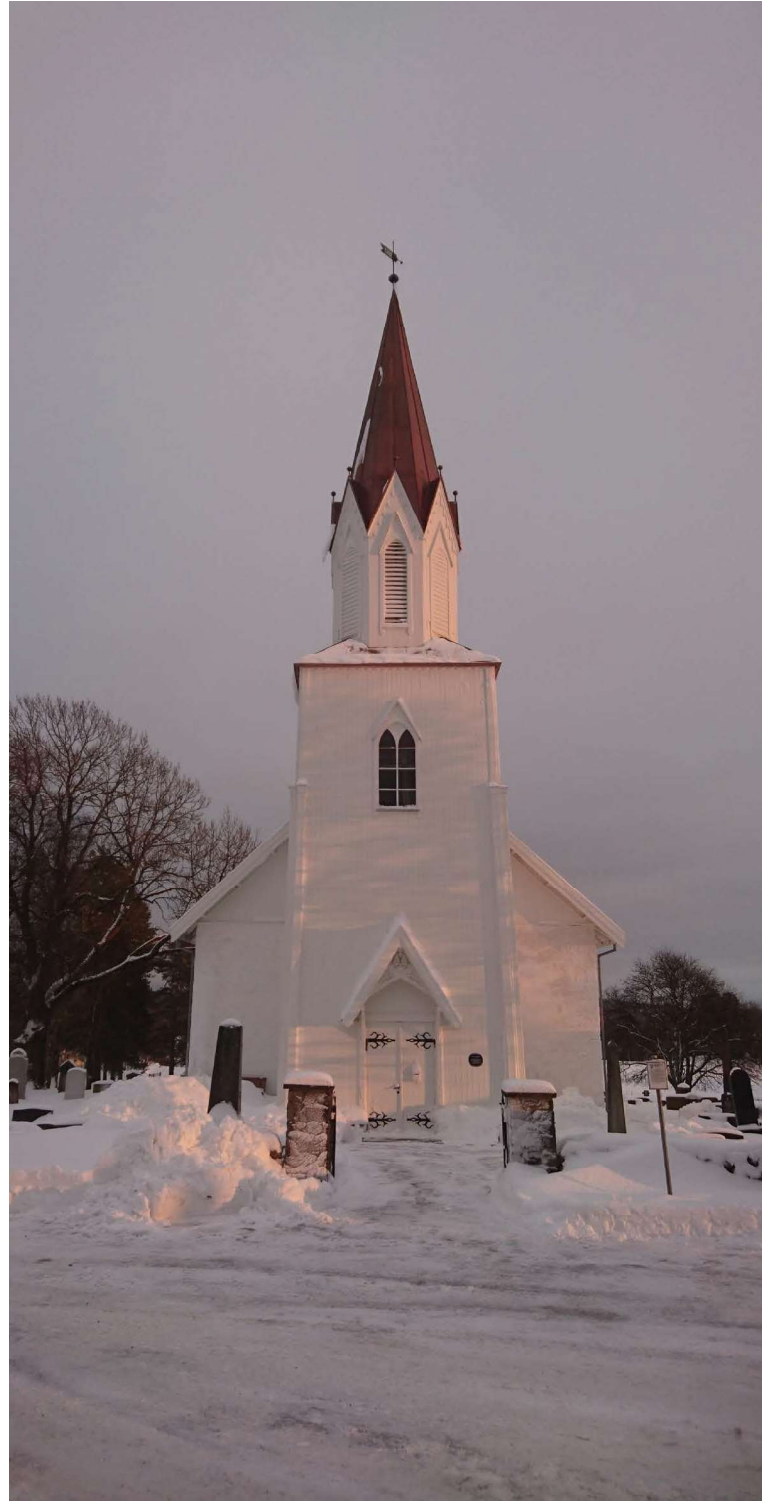
Kråkstad kirke og prestegård ligger markant i landskapet omgitt av store åkre. Foto: Sissel Riibe, Viken fylkeskommune

gående morene går gjennom området og har hatt betydning for hvor folk har bosatt seg i landskapet. Den selvdrenerte sandjorden var godt egnet til det tidlige jordbruket.

Kråkstad tettsted ligger sentralt i dette landskapet, like øst for kirkestedet. Kråkstad har vært egen kommune og har derfor spor etter kommunesenterfunksjoner. Tettstedet vokste fram etter at Østfoldbanens Østre linje ble anlagt sørover fra Ski stasjon i 1882. Det meste av tettstedet grenser i øst mot Kråkstad-elva (Haugselva) som tilhører øvre del av Mossevassdraget og har opphav i flere bekker som møtes nord for tettstedet. På begge sider av elva er det store, sammenhengende jordbruksområder som domineres av leirjord.

Kråkstad kirke er en romansk steinkirke fra 1100-tallet. Kirkegården er også fra middelalder. Kirken står på Kråkstad, som er gården som har gitt navn til kirken, og den ble prestegård rundt 1400. Hovedbygningen på prestegården ble bygget på 1700-tallet og ombygget i 1922. Ved siden av boligen står det et militært telthus fra 1700-tallet og et stykke unna ei smie. Telthusene ble brukt til oppbevaring av soldateffekter, blant annet telt som soldatene tilvirket selv av vadmel. Ordningen med telthus ble avvirket på slutten av 1700-tallet, men telhuset ble stående og har blitt brukt både som lager til bøndernes tiende, det vil si betaling til kirken, og som kornlager. Kornbeholdningen ble i sin tid solgt og utgjorde grunnkapitalen til Kråkstad sparebank. Telhuset binder således den gamle jordbrukshistorien, militærhistorien og den moderne historien sammen.

Bygdeveien Prestegårdsalleen har bjørkeallé fra Kråkstadveien og fram til kirken, og ligger i et jordbrukslandskap i full drift. Veien slynger seg mellom kirkestedet og prestegården og gir et godt og umiddelbart inntrykk av dette historiske landskapet med en rekke enkeltstående gravhauger og gravfelt fra jernalder. Landskapet kan også oppleves via den Fredrikshaldske kongevegs vestre trasé som kan følges forbi Kråkstad middelalderkirkested og videre nordover til Ski middelalderkirke. Landskapet er også godt synlig fra E18 og østre linje av Østfoldbanen som krysser området. I dette veldrevne storgårdslandskapet er historien tydelig og tilgjengelig med svært mange kulturminner, spesielt gravhauger og bosetningsspor fra jernalderen og bevarte bygninger fra de siste århundrer. Omgivelsene rundt kirkestedet er viktig for opplevelsen av landskapsrommet og underbygger kirkens plassering i landskapet.

Kråkstad middelalderkirke. Foto: Hege Sejnæs Eilertsen, Riksantikvaren

LANDSKAPSKARAKTER

Kråkstad kirkested ligger i et moreneområde sør for Ski, der den mest markante moreneryggen er Glenemorenen sør for kirken. Området er preget av mange og godt bevarte kulturminner i et bølgende og åpent jordbrukslandskap med noen skogsområder rundt. Den flotte middelalderkirken, gravhaugene og prestegården er godt synlige og har en fremtredende plass på en høyde i landskapet, som også er rikt på andre kulturminner som gjør landskapets kulturhistorie lett lesbar.

NASJONAL INTERESSE

Kråkstad kirkested med kirke og kirkegård fra middelalder, og en godt bevart prestegård, ligger som et knutepunkt i et landskap med stor tidsdybde. Det har vært et sentralt sted gjennom svært lang tid. I området er det bevart en mengde arkeologiske kulturminner, et militært telthus fra 1700-tallet og flere tun med gamle, bevarte bygninger. Gravhaugene, kirkestedet fra middelalderen og prestegården gjør dette til et spennende og lett lesbart landskap som blant annet kan oppleves via Prestegårdsalleen og den Fredrikshaldske kongeveg.

SÅRBARHET OG RÅD OM FORVALTNING

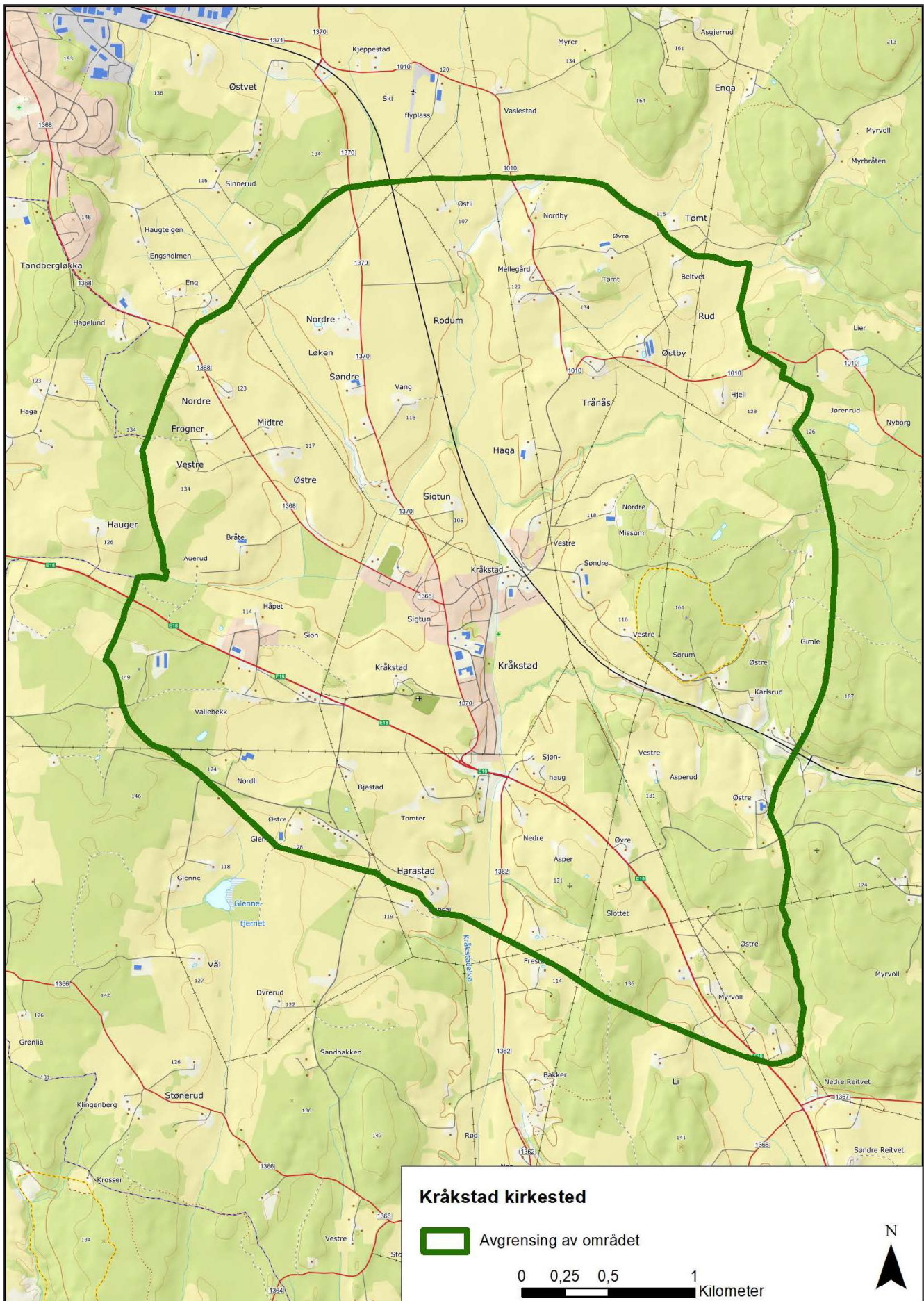
Området er sårbart for gjengroing og i skogsområdene er kulturminnene sårbare for skader ved hogst. Både i jordbruksområdene og skogsområdene er kulturminnene og landskapsopplevelsen sårbare ved endret drift eller større utbyggingsplaner.

KULA-området bør vises i kommuneplanens arealdel som hensynssone c) med særlig hensyn til landskap. Det bør utarbeides retningslinjer til hensynssonen samt generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel for å ivareta verdiene og sette rammer for arealbruken.

Viktige punkter for planlegging og forvaltning av dette landskapet:

- > Middelalderkirkestedet med Kråkstad kirke og kirkegård fra middelalder bør beholde sin fremtredende plass i landskapet.
- > Bebyggelsen og strukturen i gamle gårdstun og plasser bør søkes beholdt. Ny bebyggelse bør forholde seg til eksisterende skala og struktur.
- > Det er viktig at elementer som underbygger det historiske landskapets karakter ivaretas, slik som gravhauger, gamle veifar, enkelttrær og alleer, med mer.
- > Fortsatt landbruksdrift på jordbruksarealene og skjøtsel for å begrense gjengroing er vesentlig for å ivareta landskapets karakter.
- > Ved hogst er det viktig at det blir tatt hensyn til kulturminnene i området. God dialog med fylkeskommunen kan bidra til å ivareta dem på best mulig måte.
- > Formidling og tilrettelegging for tilgjengelighet er ofte gode virkemidler i arbeidet med å ta vare på kulturhistorien i landskapet. Landskapet og de bevarte kulturminnene er allerede lett tilgjengelig for opplevelser, men videreutvikling av skilting, merking og informasjon på nett vil bidra til at historien i området kan formidles til flere.

Riksantikvaren

Pb. 1483 Vika, 0116 Oslo

Besøksadresse / Dronningens gate 13

Tlf. / 22 94 04 00

Faks / 22 94 04 04

E-post / postmottak@ra.no

www.riksantikvaren.no

Saksprotokoll

Arivsak
24/03005

Saksbehandler
Magdalene Mathiesen

Behandlet av
1 Utvalg for samfunnstjenester

Møtedato
25.04.2024

Saksnr.
13/24

1/1 - Søknad om fradeling av prestegårdsbolig

Utvalg for samfunnstjenester har behandlet saken i møte 25.04.2024 sak 13/24

Behandling

Saksbehandlere Silje Klo Hansen og Siri Torp Nordby besvarte spørsmål.

Direktør Ragnar Sand Fuglum redegjorde for Saksopplysning i forslag til vedtak det skal være:

Med hjemmel i jordlova § 12 jf. § 1 avslås.

Forslag fremmet av Hansen Aspås, FrP til punkt 1:

Søknad om fradeling av prestegårdboligen innvilges.

Forslaget fremmet av Hansen Aspås, falt mot 1 stemme, FrP

Innstillingens punkt 1 ble vedtatt mot 1 stemme, FrP

Vedtak

1. Med hjemmel i jordlova § 12 jf. § 1 avslås søknad om fradeling av prestegårdbolig på gbnr. 1/1 i Asker kommune.

Begrunnelsen for avslaget er at en fradeling vil redusere driftsgrunnlaget på eiendommen og føre til en dårligere bruksrasjonalisering.

ASKER KOMMUNE
Katrineåsveien 20
3440 RØYKEN

Vår dato: 29.05.2024
Deres dato: 07.05.2024
Vår ref.: 24/981 - 5 / KARTORP
Deres ref.: 2024/3005
Merk:
Gradering:

Asker pg - Klage på vedtak om avslag på søknad om fradeling av prestebolig 1/1

Viser til kommunens vedtak om avslag på søknad om fradeling av Asker prestebolig fra gnr 1 bnr 1. Vedtaket ble mottatt i to omganger. 7. mai mottok vi selve vedtaket, mens saksframlegget med vurderinger måtte etterlyses og ble ikke mottatt før 13. mai.

Avslaget er begrunnet med at fradelingen vil redusere driftsgrunnlaget på eiendommen og føre til en dårligere bruksrasjonalisering.

Ovf vil først bemerke at den omsøkte fradelingen ikke innebærer noen form for bruksrasjonalisering. Det er ikke relevant å begrunne med at det blir en dårligere bruksrasjonalisering.

Kommunen viser til at det i søknaden er beskrevet at bygningsmassen på eiendommen ikke er en ressurs, men heller en utgift for Ovf. Det stemmer ikke at det er beskrevet slik i søknaden. Det er vist til at bygningsmassen snarere vil være en utgift på en moderne landbrukseiendom. Ovf driver ikke eiendommen som en moderne landbrukseiendom. Jordveien drives ved utleie på langsiktig kontrakt. Ved dagens bruk er bygningen en stor ressurs for mange aktører, og ikke minst for kulturminnevernet. For landbruksdrift er derimot verdien heller negativ enn positiv.

Kommunen skriver videre: «Økonomi ikke skal tillegges nevneverdig vekt hva som er privatøkonomisk mest lønnsomt for eieren.» Ovf har aldri begrunnet fradelingen med økonomi. Bare påpekt at presteboligen ikke er en ressurs for en moderne landbrukseiendom. Vi mener begrunnelsen for hvorfor presteboligen søkes fradelt framgår klart i søknaden, Ovf sin økonomi er ikke en grunn.

Kommunen viser til at fradeling av presteboligen vil medføre at det ikke vil være mulig å bosette seg på landbrukseiendommen uten å bygge nytt bolighus. Hvis kommunen mener at eiendommen i framtiden kan bli solgt som en selvstendig driftsenhet i landbruket, så ligger fremdeles forpakterboligen igjen etter en fradeling av presteboligen. Ut fra arrondering ligger det bedre til rette for å benytte forpakterboligen som framtidig våningshus enn presteboligen.

Vi må likevel presisere at vi anser både prestebolig og forpakterbolig å være like dårlig egnet som våningshus på en moderne driftsenhet, som vi anser driftsbygningene å være egnet til landbruksdrift. Vi minner om at det skal være påregnelig med framtidig drift for at dette skal brukes som argument for å avslå søknaden.

Kommunen viser også til at en fradeling kan få presedens for 2 andre prestegårder i kommune. De 2 andre er ikke omfattet av stortingsvedtak om overføring til Dnk og de har helt andre forutsetninger når det gjelder bygninger, bruk, fredninger m.m.

Kommunens vurderer at fradeling kan medføre drifts- og miljømessige ulemper, at den i framtiden kan medføre konflikter mellom landbruket og privatpersoner. Igjen er disse vurderingene også gjort ut fra en tanke om at eiendommen i framtiden kan selges og drives som en tradisjonell landbrukseiendom. Dette er på ingen måte påregnelig.

Vi ber om ny vurdering av delingssøknaden og minner om at en sak må vurderes ut fra de forutsetninger som gjelder for den konkrete saken, ikke ut fra generelle forhold.

Med vennlig hilsen
Opplysningsvesenets fond

Karin Løkken Torp
saksbehandler
karin.loekken.torp@ovf.no
41265188

Dette dokumentet er godkjent elektronisk, og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

Kopi til:

Den Norske Kirke

Postboks 799 Sentrum 0106

Oslo

OPPLYSNINGSVESENETS FOND
Postboks 535 Sentrum

0105 OSLO

Vår referanse
24/03005-14

Deres referanse

Dato
17.06.2024

Foreløpig svar på klage over avslag på søknad om fradeling av Asker prestegårdsbolig, gbnr. 1/1.

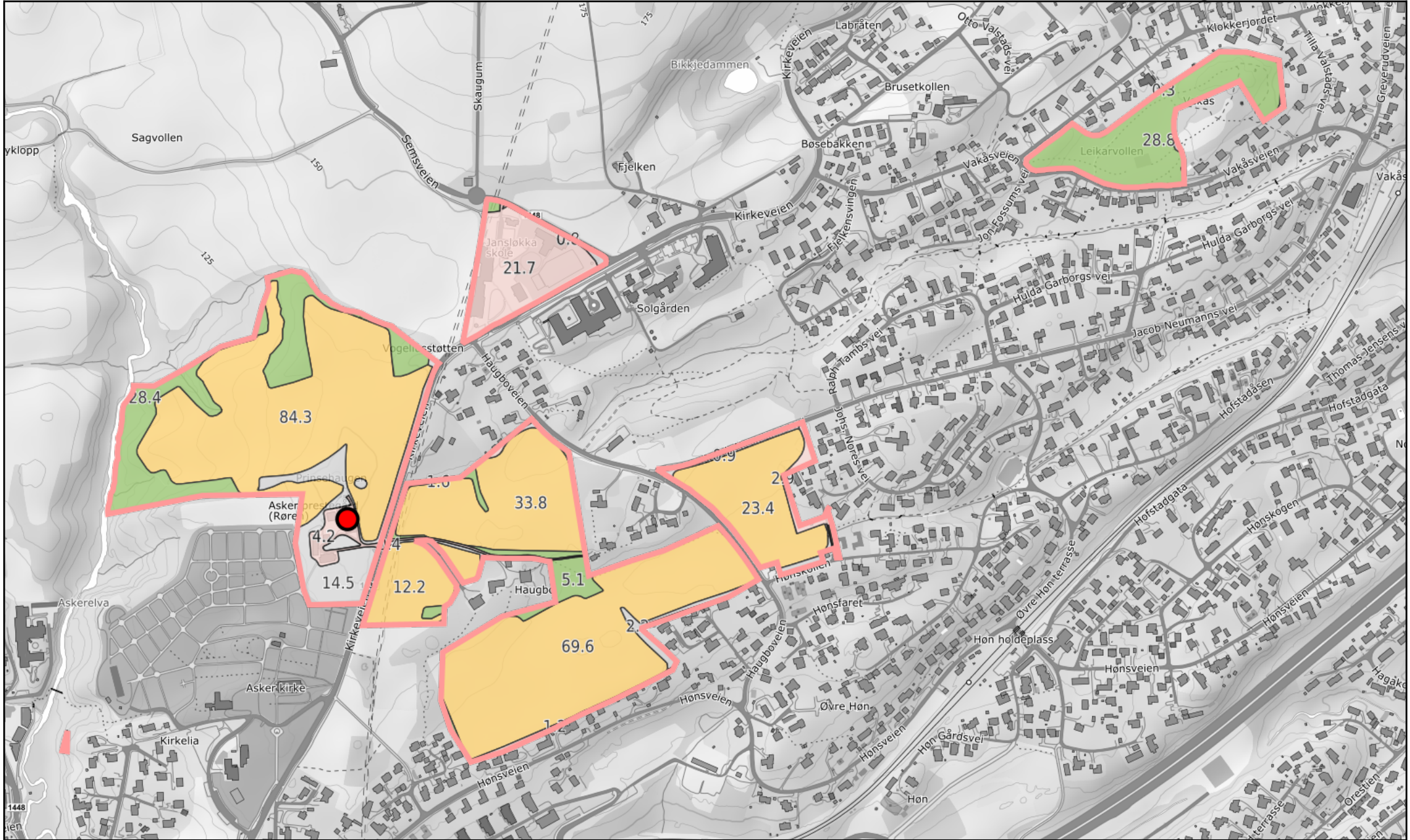
Viser til klage mottatt 29.05.2024, over vedtak om avslag på søknad om fradeling av Asker prestegårdsbolig.

Søknaden ble avslått av Utvalg for samfunnstjenester 25.04.2024. Klagen skal derfor behandles av samme utvalg. Det tas sikte på at saken kommer opp i møtet som er berammet 26.09.2024. Saksfremlegget publiseres på kommunens nettsider under «politiske møter» omtrent én uke før møtet. Dersom klagen ikke tas til følge av Utvalg for samfunnstjenester, blir saken oversendt til Statsforvalteren i Oslo og Viken for endelig avgjørelse.

Dette til informasjon.

Med vennlig hilsen
Siri Torp Nordby
Rådgiver
45010 - Natur, miljø og landbruk

Dokumentet er elektronisk godkjent.

0 50 100 150m

Målestokk 1:7500 ved A4 liggende utskrift

Arealstatistikk for landbrukseiendom 3203-1/1/0

Gårdskart:

Markslag (AR5) 7 klasser

Landbruksregisteret (Landbruksdirektoratet):

Landbrukseiendom: JA

Hovednummer: 3203-1/1/0

4 tilknyttede grunneiendommer: 1/1/0, 1/70/0, 22/19/0, 22/246/0

Matrikkelen (Kartverket)

Registrerte grunneiendommer: 4 av 4

Arealstatistikk (dekar):

Matrikelnummer	Antall teiger	Fulldyrka jord	Overflatedyrka jord	Innmarksbeite	Produktiv skog	Annet markslag	Bebygget, samf., vann, bre	Ikke kartlagt	Sum grunneiendom
3203-1/1/0 Landbrukseiendom									
1/1/0	3	84,3	0,0	0,0	28,9	16,3	26,1	0,0	155,6
1/70/0	1	0,0	0,0	0,0	28,8	0,1	0,6	0,0	29,5
22/19/0	1	23,4	0,0	0,0	0,2	1,8	2,9	0,0	28,3
22/246/0	1	117,7	0,0	0,0	9,1	3,5	2,8	0,0	133,1
Sum	6	225,4	0,0	0,0	67,0	21,7	32,4	0,0	346,5

Tabellen "Arealstatistikk (dekar):" viser arealtall for teiger som entydig kan kobles til én eiendom (M eller F).

Andre arealer tilknyttet eiendommen (dekar): Nei

Saksframlegg

Arkivsak
24/12081-2

Saksbehandler
Per-Ola Søsveen

Behandles av
Utvalg for samfunnstjenester

Møtedato
26.09.2024

Høring - lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven)

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Vedlagte hørings svar (vedlegg 1) sendes inn som innspill fra Asker kommune.

1. Sammendrag

Asker kommune mener forslag til ny lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven) er et grundig og godt gjennomarbeidet forslag. Det har i lang tid vært behov for en revidering av viltloven, og med dette forslaget til ny lov har departementene gjort en god jobb med å gjennomgå annet lovverk, tradisjoner, teknologiske utviklinger, EU's direktiver, konvensjoner og gjeldende rett.

Høringsinnspill gitt av Asker kommune omhandler de paragrafer og ledd i forslaget til ny lov som er av prinsipiell karakter og som har økonomisk betydning for kommunen og direkte betydning for kommunens viltforvaltning.

2. Bakgrunn for saken

Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet har sendt et forslag til ny lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven) på høring. Forslaget til ny lov vil erstatte gjeldende lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt (viltloven).

3. Saksopplysninger

Forslag til ny lov bygger på en videreføring av etablerte forvaltningsprinsipper på viltområdet. Det foreslås endringer i lovstrukturen sammenlignet med gjeldende viltlov. I tillegg er det en rekke språklige endringer som blant annet innebærer en mer enhetlig begrepsbruk. Forslaget er ment å legge til rette for en mer moderne og fremtidsrettet lov.

Dette innebærer i stor grad en videreføring av gjeldende rett. De materielle endringene som foreslås er i det vesentlige knyttet til reglene om utøvelse av jakt, fangst og felling. Det foreslås også en tydeliggjøring av hvilke regler i forslaget til ny lov som gjelder ved felling etter naturmangfoldloven § 18.

4. Kommunedirektørens vurdering

Forslaget til ny lov er et omfattende arbeid. I tillegg til at departementene har gjennomgått gjeldende rett, tradisjoner, teknologiske utviklinger, EU-direktiver, konvensjoner og annet lovverk, har det gjennom prosessen også vært innspillmøter og møter med ulike organisasjoner og fagmiljøer på nasjonalt nivå.

Viltloven omtales som en ressurslov. Loven utgjør et rettslig grunnlag for bærekraftig forvaltning av viltressursene innenfor rammen av prinsipper og regler i naturmangfoldloven. For at loven skal fungere som det forvaltningsverktøyet den er tiltenkt, er det en forutsetning at regelverket er oppdatert.

Til jakt og fangst er det knyttet mange følelser i mange deler av samfunnet. Jakt og fangst har i Norge et generelt godt rykte. Jakt og fangst er i tillegg til å være et av forvaltningens viktigste verktøy til ansvarlig høsting av naturen, også en viktig del knyttet til folkehelse med naturen som utgangspunkt. Kommunedirektøren har gjennomgått lovforslaget og vil nedenfor drøfte og foreslå endringer i lovtekstens forslag til §§ 21, 23 og 51, dette er endringer som er av prinsipiell karakter og har betydning for kommunal forvaltning.

1. § 21 Jaktvåpen og ammunisjon

For § 21 i forslaget til lovtekst er det lagt frem 2 alternativer.

- Alternativ 1, jf. punkt 10.3.2 i høringsnotatet:
§ 21 Jaktvåpen og ammunisjon Til jakt kan det bare brukes skytevåpen med ladning av krutt. Vilkår for erverv av søknadspliktig skytevåpen, våpendeler og ammunisjon til jakt følger av våpenlova § 11. Bruk av selvskudd til jakt er forbudt. Kongen kan gi forskrift om hvilke skytevåpen, våpendeler og hva slags ammunisjon som er tillatt å bruke under jakt.
- Alternativ 2, jf. punkt 10.3.2 i høringsnotatet:
§ 21 Jaktvåpen og ammunisjon Til jakt kan det bare brukes skytevåpen,

våpendeler og ammunisjon som er egnet til å avlive viltet på en sikker og dyrevelferdsmessig forsvarlig måte. Vilkår for erverv av søknadspliktig skytevåpen, våpendeler og ammunisjon til jakt følger av våpenlova § 11. Bruk av selvskudd til jakt er forbudt. Kongen kan gi forskrift om de skytevåpen, våpendeler og hva slags ammunisjon som er tillatt å bruke under jakt.

Asker kommune mener at krav til skytevåpen bør følge den teknologiske utviklingen. Utvikling av skytevåpen som avliver vilt humant og effektivt har de senere årene gjennomgått en stor utvikling. Kommunedirektøren mener det er en fordel at loven ikke setter begrensninger for teknologiske fremskritt på dette området.

I kommunen er det i tillegg flere steder arealer i nærhet av bebyggelse og veier med mange påkjørsler. På mange av disse stedene er det vanskelig å beskatte hjorteviltbestanden på en tradisjonell måte. Et effektivt verktøy for å begrense påkjørsler og dermed viltets lidelser kan være bruk av andre typer skytevåpen for å kunne beskatte hjorteviltet på slike steder.

Asker kommune anbefaler at man i lovens § 21 benytter:

- Alternativ 2, jf. punkt 10.3.2 i høringsnotatet.

2. § 23 Bruk av synlig lys og særskilte siktemidler

Departementets forslag til lovtekst:

- § 23 Bruk av synlig lys og særskilte siktemidler
Bruk av lyskilder som gir synlig lys under jakt og fangst er forbudt med mindre annet følger av lov eller forskrift. Det samme gjelder bruk av restlysfosterkende og termiske siktemidler, og andre siktemidler med teknologi som har til formål å lyse opp eller forbedre synligheten av omgivelsene eller viltet for jegeren.
Kongen kan gi forskrift om unntak fra forbudet etter første ledd og gi nærmere regler om slik bruk, blant annet krav om varsling og rapportering.

Det vil være en dyrevelferdsmessig god ting at viltet kan beite, hvile og bevege seg uten at det jaktes på døgnet rundt. Sikkerhet rundt avfiring av skudd i mørket vil også være av betydning for allmenhetens oppfattelse av jegerstanden og jakt generelt.

At håndholdte enheter til bruk for lokalisering av vilt vil være lovlige, ser kommunen på som positivt. Dette vil kunne føre til en mer effektiv jakt i den tiden av døgnet da det er lyst nok til at normal jaktutøvelse kan utføres.

Kommunen bør imidlertid kunne ha muligheten til å vedta forskrift om bruk av restlysfosterkende og/eller termiske siktemidler når hjorteviltforvaltningen ikke oppnår målene sine på vanlig måte. En konsekvens av at man har en for stor

populasjon av hjortevilt er beiteskader og/eller påkjørsler. Å legge dette til en eventuelt sentral forskrift virker lite hensiktsmessig med tanke på landets forskjeller og utbredelse av hjortevilt.

Av hensyn til skadd vilt bør kommunen og øvrige viltmyndigheter ha muligheten til å bruke kunstig lys under offentlige ettersøk.

Det anbefales å legge til følgende i lovtekstens § 23:

- Offentlige ettersøk er unntatt forbudet mot bruk av kunstig lys, restlysførstere og termiske siktemidler.
- Kommunen kan vedta forskrift om bruk av særskilte siktemidler under jakt på hjortevilt når kommunens målsetting ikke kan nåes på annen måte og det foreligger betydelige beiteskader og/eller påkjørsler.

3. § 51 Offentlig ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse
Departements forslag til lovtekst:

- § 51 Offentlig ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse
Kommunen skal i rimelig utstrekning sørge for ettersøk og håndtering av sykt vilt og vilt som er skadd utenom jaktutøvelse. Grunneiers enerett til jakt og fangst etter § 29 gjelder ikke ved offentlig ettersøk. Ved ettersøk av bjørn, jerv, gaupe, kongeørn og ulv som er sykt eller skadd utenom utøvelse av jakt og felling, skal kommunen uten opphold varsle statsforvalteren og nærmeste politimyndighet. Statsforvalteren avgjør videre gjennomføring og avslutning av slikt ettersøk, og kan beslutte at ettersøket skal gjennomføres med særlig kvalifisert personell. Kommunale viltfond kan benyttes til å dekke kommunens kostnader etter første ledd. Kongen kan gi forskrift om varsling, om viltmyndighetenes oppgaver ved ettersøk og avliving av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse og om rapportering av offentlig ettersøk og fallvilt til statistiske eller vitenskapelige formål.

Kommunen har frem til nå kun hatt lovpålagt ansvar for skadet storvilt og kongeørn jamfør forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst. Om § 51 blir vedtatt slik den er foreslått må kommunene kompenseres. Ressursmessig vil et ansvar for skadd vilt bety en uforholdsmessig merkostnad for kommunene, både med tanke på mannskaper og bruk av midler. De fleste kommuner bruker allerede store ressurser utover de kommunale viltfondene til ettersøk og håndtering av storvilt.

De fleste viltpåkjørsler med påfølgende ettersøk, avliving og håndtering av vilt skjer på jernbaner, fylkesveier, riksveier eller europaveier. Kostnadene for dette tillegges per nå den enkelte kommune. Bane/veieier bør også tillegges ansvaret for kostnadene av påkjørt vilt som ikke er dødt i banen/veien. Slik kompensasjon bør være av slik karakter at den dekker de faktiske kostnadene for kommunen.

Veterinærer har hittil fått kompensasjon for å hjelpe til med skadet småvilt. Slik kompensasjon bør også kommunene få etter samme regler og satser.

Det henstilles at § 51 tillegges følgende to ledd om den blir stående som foreslått:

- Kommunens kostnader knyttet til ettersøk, avliving og håndtering av trafikkskadd vilt pålegges bane/veieier. Dette kompenseres kommunen av eier etter satser satt av departementet.
- Kommunens kostnader knyttet til skadd småvilt, utover trafikkskadd vilt, kompenseres av staten.

5. Konklusjon

Kommunedirektøren støtter en fornying av lovverket knyttet til jakt, fangst og felling av vilt. Forslaget til ny lov, med de innvendinger gitt av kommunen, vil gi kommunal forvaltning en bedre forutsetning for å kunne utøve sitt arbeid på en bærekraftig, dyrevelferdsmessig og god måte. Kommunedirektøren anbefaler at vedlagte høringsinnspillet oversendes.

Lars Bjerke
kommunedirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Vedlegg:

Høringssvar - viltressursloven Asker kommune
Departementenes høringsnotat Viltressurslov
Brev om forslag til ny lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv.
(viltressursloven)

Saksprotokoll

Arivsak
24/12081

Saksbehandler
Per-Ola Søsveen

Behandlet av
1 Utvalg for samfunnstjenester

Møtedato
26.09.2024

Saksnr.
32/24

Høring - lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven)

Utvalg for samfunnstjenester har behandlet saken i møte 26.09.2024 sak 32/24

Behandling

Natur- og viltforvalter Per-Ola Søsveen var til stede for å svare ut spørsmål.

Sara Vatn (MDG) fremmet følgende endringsforslag:

§ 21 Jaktvåpen og ammunisjon

Asker kommune henstiller at man i lovens § 21 benytter: - Alternativ 1, jf. punkt 10.3.2 i høringsnotatet.

§ 23 Bruk av synlig lys og særskilte siktemidler, droppe kulepunkt to som lyder "Kommunen kan vedta forskrift om bruk av særskilte siktemidler under jakt på hjortevilt når kommunens målsetting ikke kan nåes på annen måte og det foreligger betydelige beiteskader og/eller påkjørsler."

§ 51 Offentlig ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse, endre kulepunkt en til å lyde:

"Kommunens kostnader knyttet til ettersøk, avliving og håndtering av trafikkskadd vilt kompenseres kommunen av staten etter satser satt av departementet."

Vatns forslag fikk 1 stemme (MDG) og falt.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Vedlagte hørings svar (vedlegg 1) sendes inn som innspill fra Asker kommune.

Høringsinnspill fra Asker kommune.

Vi viser til høring av forslag til ny lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven). Høringsinnspillet er behandlet av Utvalg for samfunnstjenester den 26. september 2024, med følgende vedtak:

(sett inn)

§ 21 Jaktvåpen og ammunisjon

For § 21 i forslaget til lovtekst er det lagt frem 2 alternativer. Asker kommune mener at krav til skytevåpen bør følge den teknologiske utviklingen. Utvikling av skytevåpen som avliver vilt human og effektivt har de senere årene gjennomgått en stor utvikling. Vi mener det er en fordel at loven ikke setter begrensninger for teknologiske fremskritt på dette området.

Et effektivt verktøy for å begrense påkjørsler og dermed viltets lidelser kan være bruk av andre typer skytevåpen for å kunne beskatte hjorteviltet på slike steder.

Asker kommune henstiller at man i lovens § 21 benytter:

- Alternativ 2, jf. punkt 10.3.2 i høringsnotatet.

§ 23 Bruk av synlig lys og særskilte siktemidler

Kommunen støtter forslaget til lovtekst, med følgende to endringer:

- Offentlige ettersøk er unntatt forbudet mot bruk av kunstig lys, restlysførsterkere og termiske siktemidler.
- Kommunen kan vedta forskrift om bruk av særskilte siktemidler under jakt på hjortevilt når kommunens målsetting ikke kan nåes på annen måte og det foreligger betydelige beiteskader og/eller påkjørsler.

§ 51 Offentlig ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse

Kommunen støtter forslaget til lovtekst, med følgende to endringer:

- Kommunens kostnader knyttet til ettersøk, avliving og håndtering av trafikkskadd vilt pålegges bane/veieier. Dette kompenseres kommunen av eier etter satser satt av departementet.
- Kommunens kostnader knyttet til skadd småvilt, utover trafikkskadd vilt, kompenseres av staten.

Landbruks- og
matdepartementet

Klima- og
miljødepartementet

Høringsnotat

Høring – forslag til lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven)

Innhold

1	Hovedinnholdet i høringsnotatet	9
2	Bakgrunnen for forslaget	9
2.1	Ansvarsdeling på viltområdet	9
2.2	Organisering og medvirkning i lovarbeidet.....	10
2.3	Behov for endring.....	11
2.4	Den teknologiske utviklingen	13
3	Om dagens viltforvaltning	15
3.1	Høsting av vilt – matauk, rekreasjon og næring.....	15
3.2	Annet uttak av vilt etter naturmangfoldloven § 18.....	16
3.3	Tall og statistikk på viltområdet	17
4	Rettsutvikling og rettslige rammer	22
4.1	Den rettslige utviklingen i reglene om jakt og fangst.....	22
4.2	Sentrale tilgrensende lover	23
4.3	Internasjonale forpliktelser	26
4.3.1	Bernkonvensjonen	26
4.3.2	Andre internasjonale forpliktelser	27
4.4	Sentrale forskrifter på viltområdet.....	31
5	Om departementenes lovforslag.....	31
5.1	Forslag til ny lov og kapittelinndeling	31
5.2	Fellestrekk i lovforslaget.....	33
6	Lovens formål, virkeområde og definisjoner	35
6.1	Lovens formål.....	35
6.1.1	Gjeldende rett	35
6.1.2	Departementenes vurderinger og forslag	36
6.2	Geografisk virkeområde	38
6.2.1	Gjeldende rett	38
6.2.2	Departementenes vurderinger og forslag	38
6.3	Definisjoner	39
6.3.1	Gjeldende rett	39
6.3.2	Departementenes vurderinger og forslag	40
7	Viltforvaltning.....	44
7.1	Viltmyndighetene.....	44

7.1.1	Gjeldende rett	44
7.1.2	Departementenes vurderinger og forslag	45
7.2	Særlig om fylkeskommunens og kommunens oppgaver	46
7.2.1	Kommuneloven § 2-1 og særlovsgjennomgang	46
7.2.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	48
7.3	Jegerregisteret.....	51
7.3.1	Gjeldende rett.....	51
7.3.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	53
7.4	Viltfond, fastsetting av jegeravgift og fellingsavgift	56
7.4.1	Gjeldende rett.....	56
7.4.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	57
8	Adgangen til jakt og fangst, sanking av egg og dun mv.	59
8.1	Vedtak om å tillate jakt og fangst.....	59
8.1.1	Gjeldende rett	59
8.1.2	Departementenes vurderinger og forslag	61
8.2	Sanking av egg og dun.....	62
8.2.1	Gjeldende rett	62
8.2.2	Departementenes vurderinger og forslag	64
8.3	Lodden (vårjakt på ender av hensyn til samisk tradisjon)	65
8.3.1	Gjeldende rett	65
8.3.2	Departementenes vurderinger og forslag	69
8.4	Felling av vilt i innhegnet område eller på øy.....	71
8.4.1	Gjeldende rett	71
8.4.2	Departementenes vurderinger og forslag	72
8.5	Dager med jaktforbud.....	72
8.5.1	Gjeldende rett	72
8.5.2	Departementenes vurderinger og forslag	73
9	Jegerprøve, registrering i Jegerregisteret, betaling av jegeravgift mv. 73	
9.1	Jegerprøve, registrering i Jegerregisteret mv.	73
9.1.1	Gjeldende rett	73
9.1.2	Departementenes vurderinger og forslag	74
9.2	Betaling av jegeravgift	75
9.2.1	Gjeldende rett	75

9.2.2	Departementenes vurderinger og forslag	75
9.3	Rapportering	76
9.3.1	Gjeldende rett	76
9.3.2	Departementenes vurderinger og forslag	76
9.4	Skyteprøve og andre særskilte kompetansekrav	77
9.4.1	Gjeldende rett	77
9.4.2	Departementenes vurderinger og forslag	78
10	Utøvelse av jakt og fangst	78
10.1	Forsvarlig jakt- og fangstutøvelse.....	78
10.1.1	Gjeldende rett	78
10.1.2	Departementenes forslag	80
10.2	Ettersøk.....	81
10.2.1	Innledning	81
10.2.2	Kategorier av ettersøk.....	82
10.2.3	Gjeldende rett	84
10.2.4	Departementenes vurderinger og forslag	87
10.3	Jaktvåpen og ammunisjon.....	93
10.3.1	Gjeldende rett	93
10.3.2	Departementenes vurderinger og forslag	95
10.4	Fangst.....	97
10.4.1	Gjeldende rett	97
10.4.2	Departementenes vurderinger og forslag	99
10.5	Bruk av synlig lys og særskilte siktemidler.....	101
10.5.1	Gjeldende rett	101
10.5.2	Bernkonvensjonens rammer for bruk av kunstig lys	103
10.5.3	Departementenes vurderinger og forslag	104
10.6	Bruk av hund og jakthundtrening.....	109
10.6.1	Gjeldende rett	109
10.6.2	Departementenes vurderinger og forslag	112
10.7	Bruk av motordrevet fremkomstmiddel under jakt.....	116
10.7.1	Gjeldende rett	116
10.7.2	Departementenes vurderinger og forslag	117
10.8	Forbud mot bruk av gift og kjemikalier	119

10.8.1	Gjeldende rett	119
10.8.2	Departementenes vurderinger og forslag	120
10.9	Forbud mot avspilling av lokkelyder, nett, lim mv.....	122
10.9.1	Gjeldende rett	122
10.9.2	Departementenes vurderinger og forslag	124
11	Retten til jakt og fangst mv.	126
11.1	Grunneiers enerett til jakt og fangst.....	126
11.1.1	Gjeldende rett	126
11.1.2	Departementenes vurderinger og forslag	128
11.2	Rekkevidden av grunneiers enerett til jakt og fangst.....	128
11.2.1	Gjeldende rett	128
11.2.2	Departementenes vurderinger og forslag	130
11.3	Overlate retten til jakt og fangst til andre	132
11.3.1	Gjeldende rett	132
11.3.2	Departementenes vurderinger og forslag	133
11.4	Jakt og fangst i sameie mellom eiendommer.....	136
11.4.1	Gjeldende rett.....	136
11.4.2	Departementenes vurderinger og forslag	137
11.5	Retten til jakt og fangst på statens grunn som ikke reguleres av fjellova	139
11.5.1	Gjeldende rett	139
11.5.2	Departementenes vurderinger og forslag	139
11.6	Retten til jakt og fangst i bygdeallmenning	140
11.6.1	Gjeldende rett	140
11.6.2	Departementenes vurderinger og forslag	140
11.7	Reindriftssamenes rett til jakt og fangst.....	140
11.7.1	Gjeldende rett	140
11.7.2	Departementenes vurderinger og forslag	141
11.8	Allmennhetens jaktadgang	141
11.8.1	Gjeldende rett	141
11.8.2	Departementets vurderinger og forslag	141
11.9	Ferdsl med skytevåpen eller feller på en annens eiendom	142
11.9.1	Gjeldende rett	142

11.9.2	Departementenes vurderinger og forslag	143
11.10	Jaging og lokking av vilt fra andres jaktområder	143
11.10.1	Gjeldende rett	143
11.10.2	Departementenes forslag	144
11.11	Sammenslåing av eiendommer til felles viltområde	146
11.11.1	Gjeldende rett	146
11.11.2	Kort om sentrale regler i jordskiftelova	147
11.11.3	Departementenes vurderinger og forslag	148
11.12	Retten til å sanke egg og dun	150
11.12.1	Gjeldende rett	150
11.12.2	Departementenes vurderinger og forslag	150
12	Jakt på hjortevilt og bever.....	151
12.1	En arealbasert forvaltning	151
12.2	Jakt på hjortevilt (fellingstillatelse, minsteareal mv.)	152
12.2.1	Gjeldende rett	152
12.2.2	Departementenes vurderinger og forslag	154
12.3	Sammenslåing av eiendommer for å oppnå minsteareal	156
12.3.1	Gjeldende rett	156
12.3.2	Departementenes vurderinger og forslag	157
12.4	Svømmende hjortevilt.....	158
12.4.1	Gjeldende rett	158
12.4.2	Departementenes vurderinger og forslag	158
12.5	Jakt og fangst av bever	159
12.5.1	Gjeldende rett	159
12.5.2	Departementenes vurderinger og forslag	159
13	Felling etter naturmangfoldloven § 18 mv.....	160
13.1	Forholdet mellom felling etter naturmangfoldloven § 18 og reglene i viltloven om jakt og fangst.....	160
13.1.1	Innledning	160
13.1.2	Departementenes overordnede vurderinger og forslag.....	161
13.2	Lisensfelling	162
13.2.1	Gjeldende rett	162
13.2.2	Departementenes vurderinger og forslag	165

13.3	Skadefelling	169
13.3.1	Gjeldende rett	169
13.3.2	Departementenes vurderinger og forslag	171
13.4	Felling myndighetene iverksetter av eget tiltak	175
13.4.1	Gjeldende rett	175
13.4.2	Departementenes vurderinger og forslag	177
13.5	Vederlag for felling etter naturmangfoldloven § 18	181
13.5.1	Gjeldende rett	181
13.5.2	Departementenes forslag	181
14	Diverse bestemmelser.....	182
14.1	Forbud mot hold av vilt i fangenskap	182
14.1.1	Gjeldende rett	182
14.1.2	Departementenes vurderinger og forslag	184
14.2	Oppbevaring og omsetning av fredet vilt	185
14.2.1	Gjeldende rett	185
14.2.2	Departementenes vurderinger og forslag	186
14.3	Eiendomsrett til fallvilt og ulovlig felt vilt med videre	187
14.3.1	Gjeldende rett	187
14.3.2	Departementenes vurderinger og forslag	189
14.4	Skuddpremie.....	191
14.4.1	Gjeldende rett	191
14.4.2	Departementenes vurderinger og forslag	192
14.5	Forskriftshjemmel om bestandsregulering	194
14.5.1	Gjeldende rett	194
14.5.2	Departementenes vurderinger og forslag	195
14.6	Merking, innsamling, felling mv. for vitenskapelig eller annet særlig formål 197	
14.6.1	Gjeldende rett	197
14.6.2	Departementenes vurderinger og forslag	199
14.7	Merke- og registreringsplikt	202
14.7.1	Gjeldende rett	202
14.7.2	Departementenes vurderinger og forslag	203
14.8	Innførsel og utførsel av levende vilt og egg	203

14.8.1	Gjeldende rett	203
14.8.2	Departementenes vurderinger og forslag	204
14.9	Håndtering av dødt vilt, autorisasjon av taksidermister mv.	204
14.9.1	Gjeldende rett	204
14.9.2	Departementenes vurderinger og forslag	205
14.10	Bruk av åte til jakt, fangst og felling mv.....	206
14.10.1	Gjeldende rett	206
14.10.2	Departementenes vurderinger og forslag	207
15	Håndheving og sanksjoner	208
15.1	Innledning	208
15.2	Overtredelsesgebyr	209
15.2.1	Gjeldende rett	209
15.2.2	Departementenes vurderinger og forslag	210
15.3	Administrativt rettighetstap	211
15.3.1	Gjeldende rett	211
15.3.2	Departementenes vurderinger og forslag	212
15.4	Forholdet mellom administrative sanksjoner og straff	214
15.5	Straff	214
15.5.1	Gjeldende rett	214
15.5.2	Departementenes vurderinger og forslag	215
16	Ikrafttredelse, overgangsbestemmelse og endringer i andre lover ...	216
17	Administrative og økonomiske konsekvenser	218
18	Lovforslaget.....	220

1 Hovedinnholdet i høringsnotatet

I dette høringsnotatet foreslår Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet en ny lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven). Forslaget til ny lov vil erstatte gjeldende lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt (viltloven).

Høringsnotatet inneholder også mindre endringer i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven), samt endringer i andre lover av redaksjonell karakter.

Departementenes forslag til ny lov bygger på en videreføring av etablerte forvaltningsprinsipper på viltområdet. I tillegg er forslaget til ny lov utformet som en ressurs- og fullmaktslov, i likhet med gjeldende viltlov. Det foreslås endringer i lovstrukturen sammenlignet med gjeldende viltlov. I tillegg er det en rekke språklige endringer som blant annet innebærer en mer enhetlig begrepsbruk.

Departementenes forslag er ment å legge til rette for en mer moderne og fremtidsrettet lov.

Forslaget innebærer i stor grad en videreføring av gjeldende rett. Forslag til materielle endringer er i det vesentlige knyttet til reglene om utøvelse av jakt, fangst og felling.

Enkelte av de materielle endringene som foreslås vil ha en innvirkning på regler i forskrift. I tillegg foreslår departementene å flytte enkelte bestemmelser i gjeldende viltlov til forskrift, og enkelte bestemmelser i forskrift foreslås lovfestet. Det vil derfor være behov for å sende på høring forslag til forskriftsendringer i en egen prosess i etterkant av et eventuelt lovvedtak. Departementene foreslår også at enkelte bestemmelser i viltloven ikke videreføres.

I høringsnotatet foreslås det en tydeliggjøring av hvilke regler i forslaget til ny lov som gjelder ved felling av vilt etter naturmangfoldloven § 18.

Høringsnotatet har en avgrensning mot bestemmelsene som angir vilkårene for å tillate jakt og fangst, som er regulert i naturmangfoldloven § 16, og for å tillate annet uttak av vilt som har hjemmel i naturmangfoldloven § 18.

Lovforslaget vil ikke endre på føringer i Hurdalsplattformen om forvaltning av rovvilt eller rammene som følger av stortingsforlikene om rovvilt.

Høringsnotatet følger også opp Stortingets anmodningsvedtak nr. 1134 for 2020–2021, som handler om bruk av kunstig lys i jaktøyemed.

2 Bakgrunnen for forslaget

2.1 Ansvarsdeling på viltområdet

Landbruks- og matdepartementet overtok i 2018 ansvaret for forvaltning av høstbare viltressurser (unntatt gaupe) fra Klima- og miljødepartementet, jf. kgl.res. av 27. april 2018. Ansvaret omfatter nærmere bestemte oppgaver etter viltloven samt budsjettmidler knyttet til høstbare viltressurser, herunder jeger- og fellingsavgifter og

gebyrer. Dette gjelder også ansvaret for dialogen med relevante viltorganer i saker som gjelder høstbare viltressurser. Landbruks- og matdepartementet har ansvaret for jakt- og fangstutøvelsen på viltarter som er fastsatt som høstbare etter viltloven § 9. Det vil si viltarter det er åpnet for jakt eller fangst på.

Klima- og miljødepartementet har fortsatt ansvaret for den overordnede forvaltningen av økosystemene, ansvaret for å ivareta viltets leveområder, samt oppgaver og ansvar knyttet til ikke-høstbare viltarter og gaupe. Det samme gjelder fredet rovvilt, andre fredede arter og fremmede arter. Med utgangspunkt i naturmangfoldloven § 16 og viltloven § 9, avgjør Klima- og miljødepartementet om det kan tillates høsting av en viltart gjennom jakt- og fangst, tidsrammene for jakt og fangst og hvor det kan utøves jakt og fangst av viltarten. Klima- og miljødepartementet har ansvaret for alle tiltak med hjemmel i naturmangfoldloven knyttet til bekjemping og begrensning av fremmede viltarter, herunder om det skal åpnes for jakt på slike arter eller uttak/felling utover ordinær jakt- og fangstutøvelse.

På direktoratsnivå forble det samlede ansvaret for viltforvaltningen hos Miljødirektoratet. Landbruks- og matdepartementet fikk ansvaret for etatsstyring av Miljødirektoratet innenfor saksområdet høstbare viltressurser.

Regjeringen besluttet våren 2023 å flytte direktoratsansvaret for forvaltning av høstbare viltressurser fra Miljødirektoratet til Landbruksdirektoratet. Beslutningen innebar å flytte årsverk og oppgaver på dette saksområdet fra Miljødirektoratet i Trondheim til Landbruksdirektoratet i Steinkjer. Direktoratene arbeider med en plan for overføring av ansvar og oppgaver. Det tas sikte på at tidspunktet for overføring av forvaltningsansvaret er 1. januar 2025.

På bakgrunn av regjeringens beslutning om overføring av direktoratsansvaret, ble det 19. oktober 2023 sendt på høring et forslag til endringer i viltloven om organer i viltforvaltningen. Forslaget gikk ut på å fastsette at det ene forvaltningsorganet på området er «direktoratet», ikke et bestemt direktorat, jf. viltloven § 4 første ledd. Lovendringen ble vedtatt av Stortinget 4. juni 2024, og vil tre i kraft 1. juli 2024. Se også Prop. 79 L (2023–2024) Lov om endringer i viltloven mv. (endret betegnelse på organ i viltforvaltningen og oppheving av lovvedtak om nydyrking og nedbygging av myr).

2.2 Organisering og medvirkning i lovarbeidet

Arbeidet med å gjennomgå og modernisere viltloven har vært organisert gjennom en prosjektgruppe bestående av representanter fra Landbruks- og matdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet. Fra mars 2023 har også Landbruksdirektoratet deltatt i prosjektgruppen. Lovarbeidet har vært ledet av Landbruks- og matdepartementet.

Departementene har arrangert to innspillmøter i forbindelse med lovarbeidet. Det første innspillmøtet ble avholdt i juni 2020, og var digitalt som følge av koronarestriksjonene. Formålet med innspillmøtet var å innhente synspunkter fra berørte aktører i en tidlig fase av lovarbeidet. Departementene ønsket blant annet innspill om 1) hvilke bestemmelser/prinsipper i dagens regelverk som bør videreføres, 2) hvilke bestemmelser som bør endres i lys av endrede

behov/utfordringer, 3) om det er behov for regulering av områder som i dag ikke er lovregulert og 4) om det er behov for bedre samordning av bestemmelser i viltloven opp mot annet lovverk, eventuelt behov for flytting av bestemmelser til annet lovverk.

Det ble fremført 16 muntlige innlegg fra ulike organisasjoner, og det ble åpnet for skriftlige innspill i etterkant av møtet. Departementene mottok 24 skriftlige innspill. På grunn av kapasitetsutfordringer var ikke kommunene invitert med på dette innspillsmøtet. Kommunene ble bedt om å gi skriftlige innspill i etterkant av møtet med utgangspunkt i de samme spørsmålene som fulgte av invitasjonen. Departementene mottok innspill fra 23 kommuner.

Det andre innspillsmøtet ble gjennomført i desember 2022. Departementene ønsket innspill særlig om regler for ettersøk, bestandsregulering av høstbart vilt og om jaktvåpen og utstyr. I tillegg til fysisk deltakelse var møtet åpent for digital deltakelse gjennom strømming. 20 muntlige innlegg ble presentert i møtet fra ulike organisasjoner og fagmyndigheter. Departementene mottok 36 innspill i etterkant av møtet fra privatpersoner, organisasjoner og fagmyndigheter.

I tillegg til innspillsmøtene har departementene hatt flere møter med ulike organisasjoner og fagmiljøer. Departementene har også mottatt en rekke skriftlige innspill uavhengig av innspillsmøtene.

Departementene har gjennomført et forberedende konsultasjonsmøte med Sametinget, og det legges opp til konsultasjonsmøter med Sametinget i det videre, i tråd med lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) kapittel 4. Det er gjennomført konsultasjoner med foreningene Boarri og Sámi Bivdo- ja Meahcástansearvi om forslaget under punkt 8.3.

2.3 Behov for endring

Viltloven omtales som en ressurslov. Loven utgjør et rettslig grunnlag for bærekraftig forvaltning av viltressursene innenfor rammen av prinsipper og regler i naturmangfoldloven. For at loven skal fungere som det forvaltningsverktøyet den er tiltenkt, er det en forutsetning at regelverket er oppdatert.

Det er over 40 år siden viltloven ble fastsatt. Loven har vært gjenstand for endringer i flere omganger, men det har ikke vært foretatt noen helhetlig lovrevisjon. Som følge av innføringen av hundeloven i 2003 og naturmangfoldloven i 2009, ble en rekke bestemmelser endret eller opphevet. I dag er 14 paragrafer i viltloven opphevet, men disse opptar fortsatt paragrafnumre. Dette bidrar til at viltloven fremstår som fragmentert og noe utdatert.

Viltloven er også omtalt som en fullmaktslov, ved at loven gir de overordnede rammene og at lovreglene utdypes i tilhørende forskrifter. Det er en rekke forskriftshjemler spredt i loven, samt en egen forskriftsbestemmelse som samler 11 områder som kan reguleres nærmere gjennom forskrift. Forskriftskompetansen er i loven lagt til ulike forvaltningsorganer, men all forskriftskompetanse er delegert til Miljødirektoratet gjennom ulike delegeringsvedtak. Enkelte av forskriftshjemplene i loven er ikke blitt brukt.

Viltloven har en rekke grenseflater mot annet lov- og forskriftsverk. Disse grenseflatene finnes både i forbindelse med hvordan viltressursene skal forvaltes, og i forbindelse med selve utøvelsen av jakt, fangst og felling. I tillegg er rettsområdet berørt av folkerettslige prinsipper og regler nedfelt i konvensjoner som er ratifisert av Norge, hvor Konvensjonen om vern av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder (Bernkonvensjonen) står sentralt.

Viltforvaltning er i utgangspunktet ikke en del av EØS-avtalen, men EU-rettsakter knyttet til produktkrav, som for eksempel bruk av blyammunisjon, er EØS-relevante og gjennomført i norsk rett.

Både viltloven og tilgrensende regelverk har gjennomgått endringer gjennom årenes løp. Ofte er endringene skjedd på et avgrenset rettsområde. Det er etter departementenes vurdering behov for å oppdatere regelverket, slik at det kan sikres et bedre samspill mellom viltloven og øvrig regelverk som har grenseflater til viltloven.

Enkelte bestemmelser i viltloven viser seg å ikke ha vært i bruk, eller er kun blitt brukt i svært liten grad. Departementene har vurdert om det er behov for å videreføre disse reglene.

Før naturmangfoldloven trådte i kraft, var både jakt, fangst og felling av vilt regulert i viltloven. Lisensfelling, skadefelling og felling iverksatt av myndighetene er i dag hjemlet i naturmangfoldloven. Utøvelsesreglene i viltloven danner likevel utgangspunktet også for slik felling, og dette kan med fordel gjøres tydeligere. Videre vil et tydeligere skille i lovstrukturen mellom høsting av vilt gjennom jakt- og fangstutøvelse og felling av vilt, samsvare bedre med dagens inndeling av forvaltningsansvaret mellom departementene og direktoratene når det kommer til høstbare viltarter og ikke-høstbare viltarter.

Samfunnet er i konstant utvikling. Det innebærer at relevante samfunnsendringer også bør gjenspeiles i regelverket. Hensynet til dyrevelferd, ulike holdninger i samfunnet til jakt, fangst og felling, samt det offentliges rolle både som tilrettelegger for jakt og fangst og som konfliktløser mellom private parter, er eksempler på forhold som det er behov for å vurdere i forbindelse med utformingen av nye regler.

Mye har dessuten skjedd på det teknologiske feltet siden viltloven trådte i kraft 2. april 1982, se nærmere omtale i punkt 2.4 under.

Brudd på viltlovens regler kan sanksjoneres med straff. I henhold til legalitetsprinsippet, forutsettes det at lovens regler må være tydelige og forståelige for borgerne for at straffebestemmelsen skal kunne brukes. Departementene ser behov for å tydeliggjøre enkelte av viltlovens bestemmelser, slik at de rettslige rammene samsvarer med klarhetskravet som kan utledes av legalitetsprinsippet.

Departementene ser også behov for en modernisering av språk og enkelte begreper i viltloven, slik at lovens ordlyd kan oppfattes mer pedagogisk for brukerne av regelverket.

2.4 Den teknologiske utviklingen

Innledning

Viltloven inneholder få begrensninger knyttet til bruken av teknologiske virkemidler i jaktutøvelsen. Begrensningene er hovedsakelig knyttet til bruk av kunstig lys og motordrevne fremkomstmidler, og har sin bakgrunn i jaktformer og utfordringer som var vanlige før 1980. Etter at viltloven trådte i kraft i 1982, har det skjedd store endringer innenfor informasjons- og kommunikasjonsteknologi, og samfunnet har tilgang til mange nye elektroniske produkter. Reglene i gjeldende viltlov tar ikke i strekkelig grad høyde for den teknologiske utviklingen. Ved modernisering av loven er det derfor nødvendig å vurdere hva slags bruk av teknologi som skal være tillatt eller begrenset ved jakt, fangst og felling.

Motoriserte fremkomstmidler og droner

Motorkjøretøyer er i økende grad tatt i bruk i forbindelse med jakt, fangst og felling. Aktuelle fremkomstmidler er bil, traktor, ATV, amfibiekjøretøy, beltekjøretøy, snøskuter, motorbåt, småfly/mikrofly og helikopter. Siden 1980-tallet er det utviklet mindre terrenggående kjøretøyer til næringsformål, som også i økende grad kan nyttes til rekreasjonsformål. Innenfor rammene av motorferdselsregelverket er det først og fremst ATV, beltekjøretøy og snøskuter som benyttes i forbindelse med jakt, fangst og felling i dag. Tillatt bruk er oftest knyttet til uttransport av felt hjortevilt, og ellers avgrenses bruken av forbud i viltloven.

Militære formål drev utviklingen av droner frem mot og utover 2000-tallet, og droneteknologien ble raskt også tatt i bruk i det sivile samfunnet. Den voksende interessen for bruk av droner henger blant annet sammen med utviklingen av avanserte sensorer, eksempelvis høyoppløselig kamera, som bæres på dronen som mobil plattform, i tillegg til at dronene blir mindre, mer brukervennlige og billigere. Bruk av droner i jaktøyemed er forbudt, jf. viltloven § 21, men luftbårne droner har vist seg å ha nytteverdi innenfor enkelte deler av viltforvaltningen. Droner blir blant annet brukt i forbindelse med villreintellinger, viltforskning og offentlige tiltak for å skremme eller avlede vilt der de ikke skal være eller gjør skade. Droner har også vist seg å kunne være et nyttig og effektivt verktøy ved offentlige ettersøk på såret eller skadd vilt. Bruk av droner og andre luftfartøy reguleres gjennom luftfartsloven med tilhørende forskrifter.

Jaktvåpen og siktemidler

Rifler, hagler og ulike kombinasjonsvåpen er hovedtyper av jaktvåpen i dag, som det også var på 1980-tallet. Datateknologi, automatisering og ny materialbruk har hatt stor innvirkning på produksjon og mangfold av jaktvåpen, våpendeler og våpenutstyr. Bruk av lydtemper til jakt og skytetrening, bruk av syntetisk materialer i våpendeler, og våpen som med enkle grep kan tilpasses nye bruksområder ved å skifte ut løp til andre kalibre er mer vanlig nå.

Det er også utviklet nye optiske siktemidler til jaktvåpen, med bedre optisk kvalitet, kulebanekompensatorer og større zoomområde enn tidligere. Avansert teknologi gjør det mulig å måle avstand og korrigere siktepunkt for avstand, lufttrykk, vinkel og temperatur.

Den teknologiske utviklingen kan sies å være større for enkelte andre typer våpen som ikke bruker krutt som drivmiddel, blant annet for moderne luftvåpen og buer. Slike våpen er ikke tillatt til jakt i Norge. Luftvåpen er tillatt til jakt og skadedyrbekjempelse av enkelte småviltarter i for eksempel Danmark, Sverige og England. Bruk av pil og bue er tillatt i Finland og Danmark samt en rekke land i Europa og verden for øvrig. Buejakt er en kortholdsjakt og normale skuddavstander er mellom 20 til 30 meter. Også for sports- og jaktbuer er det tilgjengelig optiske siktemidler som raskt angir avstand til målet.

I løpet av de 40 årene som har passert siden viltloven ble vedtatt, har teknologiutvikling gitt nye produkter som anses å falle inn under begrepet kunstig lys. Viltloven § 20 inneholder et forbud mot bruk av kunstig lys i jaktøyemed, men med enkelte unntak. Jegerne har i utgangspunktet tilgang til en rekke ulike former for sterke lykter og avanserte siktemidler. Mulighetene spenner fra konvensjonelle kikkertsikter og rødpunktsikter til fosforbasert nattoptikk og digitale og termiske kikkerter og siktemidler. De senere årene har særlig nye termiske kikkerter og siktemidler (bildeomvendere) fått oppmerksomhet. Disse benytter sensorer som omdanner varmeutstråling fra omgivelsene til digitale bilder. Termiske enheter kan registrere små temperaturforskjeller som angis i bildet med ulike fargetoner. En termisk enhet, som også fungerer i dagslys, vil gi bilder av vilt som er skjult for det menneskelige øyet av mørket, i tåke eller bak lettere vegetasjon. I løpet av de siste årene har det kommet til digitale produkter som kombinerer termisk og restlysførsterkende sensorer i samme enhet, både som håndholdt kikkert og som siktemiddel. Enkelte digitale siktemidler har også integrert synlig lys og laser, tilpasset ettersøk og skudd på kort hold i dårlig lys.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Utviklingen av enheter med kommunikasjonsteknologi har vært formidabel siden 1980-tallet. Datidens walkie talkier og tunge mobiltelefoner er erstattet av lette jaktradioer og smarttelefoner. Hovedtyngden av informasjon i forbindelse med jaktutøvelse deles i dag via jaktradio på egne frekvenser, smarttelefon eller ulike applikasjoner over mobilnettet. I områder uten mobiltelefonsignaler kan satellittelefon benyttes til meldinger og samtale. Radiokommunikasjon reguleres av Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom) og omfatter frekvenser for jakt- og sikringsradioer og mobiltelefoner.

GPS-teknologi (Global Positioning System) benyttes av de fleste jegere i en eller annen form. Teknologien er tilgjengelig i smarttelefoner, klokker, kameraer mv. GPS brukes av mange som supplement til eller erstatning for kart og kompass. Dette er en bruk av GPS som i liten grad påvirker jakt og jaktutbyttet. GPS-enheter gjør det også mulig å lagre, vise og i enkelte tilfeller dele posisjoner i kart over eksempelvis dyretråkk, viltobservasjoner, beiteplasser, jakttårn og utplasserte feller. Dette kan i noen grad påvirke jakt og jaktutbyttet.

Radiopeiling ble tatt i bruk for å spore hund for rundt 30 år siden, og representerte den gang et betydelig fremskritt for jegeren til å holde kontakt med hunden. På begynnelsen av 2000-tallet kom hundepilere som benyttet GPS-mottaker på hunden, der hundens posisjon formidles med radiosignaler til jegerens håndenheter.

Springen ble med dette mer nøyaktig, med sikker retningsbestemmelse og avstand til hunden. Teknologien brukes fortsatt i stort omfang, og er i dag videreutviklet slik at jegeren på sin håndholdte GPS-enhet også får løpende informasjon på kart om hundens aktivitet. De siste tilskuddene på GPS-sporing av jakthund overfører data over mobilnettet fra GPS-mottaker på hunden til applikasjoner på smarttelefon. Applikasjonene kan ha funksjonalitet som, i tillegg til å vise informasjon om hunden, også kan brukes til å spore og kommunisere med jaktlagsmedlemmer. Bruk av hundesporsingsenheter kan bidra til å gjøre jakten mer effektiv og gi flere muligheter til å felle vilt.

Teknologiutviklingen har brakt frem mindre viltkamera med bedre optikk, deteksjon og respons på bevegelse, rekkevidde på blits i mørke, batteri og strømforsyning. Noen viltkamera må oppsøkes for å se eller laste over filene fra minnekortet til en annen enhet. Andre, såkalte MMS-kamera, har SIM-kort og kan sende bilder og video med lyd over mobilnettet som en bildemelding eller e-post. MMS-kamera kan fjernstyres til å ta bilder og videoer via applikasjon på mobiltelefonen. I dag benyttes viltkamera i stor utstrekning av jegere og andre naturinteresserte. I forbindelse med ordinær jakt og fangst, benyttes viltkamera ofte ved åtejakt eller ved kjente viltstier/-trekk for identifikasjon av for eksempel hjortevilt før eller under jakten. Et varsel fra åtekamera kan brukes til jaktforsøk direkte, eller for planlegging av jakt basert på informasjon om tider og åtesteder viltet benytter. Viltkamera kan også være et hjelpemiddel til overvåking av feller. Overvåking av feller og åter er i liten grad regulert i regelverket i dag. Regelverket gir anledning til å stille vilkår til slik bruk ved tillatelse til utlegging av åte eller bruk av bås. Viltkamera blir for øvrig benyttet mye i forskning og overvåking av ulike viltarter.

Parallelt med utviklingen av sosiale medier og plattformer for å dele bilder og videoer, har det utviklet seg et stort marked for små, robuste kamera til å dokumentere alt fra hverdagslige aktiviteter til ekstremспорт. Slike kamera omtales ofte som «action kamera», og blir stadig mer avanserte. Enkelte kameramodeller har funksjoner for bildestabilisering, opptak av høyoppløselige videoer og bilder, og kan - når det er tilstrekkelig mobildekning - kringkaste direkte til sosiale medier. Denne teknologien brukes i dag også av jegere og på jakthunder. Når kamera festes til jakthundens vest, vil kameraet filme fortløpende det som foregår foran hunden og opptak lagres på enheten. Etter hvert som teknologien og internettdekningen blir enda bedre, kan omfanget av direktesending fra jakthunden øke.

3 Om dagens viltforvaltning

3.1 Høsting av vilt – matauk, rekreasjon og næring

Høsting av vilt har lange tradisjoner i Norge. Høstingen har vært en del av veidekulturen hvor jakt, fiske og sankning fra naturen var avgjørende for menneskets overlevelse og som grunnlag for bosetting i Norge i forhistorisk tid. Senere ble høstingen av vilt til matauk også viktig for mange, selv om jordbruk, husdyrhold og fiske etter hvert var hovedkilden til matforsyningen til en voksende befolkning utover

på 1800-tallet. Industrialisering og velstandsvekst i deler av samfunnet og økt urbanisering ga opphav til jegere og fiskere som i mindre grad jaktet og fisket for nødvendig matauk, men i større grad for rekreasjon og opplevelser. I dag er eksempelvis sosialt samvær, rekreasjon, spenning, opplevelser, sunnhet, det å videreføre høstingskultur og -tradisjoner samt å bidra i viltforvaltningen viktigere for de fleste jegere enn selve utbytte fra jakten. Denne utviklingen har bidratt til at organisering og salg av jakt har vært og fortsatt er en inntektskilde for mange grunneiere og rettshavere.

Høsting av vilt kan styrke mulighetene for verdiskaping og næringsutvikling i landbruket. Landbruks- og matdepartementet utarbeidet for eksempel i 2007 «*Ta landet i bruk!*». Dette arbeidet var en strategi for blant annet å utvikle reiselivs- og opplevelsesprodukter basert på jakt. Også Meld. St. 31 (2014–2015) *Garden som ressurs – Marknaden som mål* bygger opp under næringsutvikling basert på landbrukets ressursgrunnlag utenom tradisjonelt jord- og skogbruk, og utmarksprodukter basert på viltressursene i form av jakt- og matopplevelser er sentralt. Temaet er også løftet frem i Landbruks- og matdepartementets reiselivsstrategi «*Opplevingar for ein kvar smak*» i 2017. Rapporten «*Handlingsplan for næringsutvikling basert på høstbare viltressurser*» ble publisert i 2019. Den beskriver trender, muligheter, tiltak og virkemidler for næringsutvikling med vekt på jakt som opplevelsesprodukt og viltkjøtt. Innovasjon Norge forvalter en rekke virkemidler innen dette området. Sentralt i den forbindelse er Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping.

Høsting av vilt kan også gi grunnlag for verdiskaping i bredere forstand. Formålet med programmet "*Villrein fjellet som verdiskaper*", som ligger til Klima- og miljødepartementet, er å stimulere til verdiskaping knyttet til de ti nasjonale villreinområdene. Programmet er særlig innrettet mot ulike deler av reiselivet, og forvaltes av Miljødirektoratet.

Det er gjort ulike beregninger som belyser den samlede økonomiske verdien av det høstingsbaserte friluftslivet og jakt. Norges Skogeierforbund (2010) oppga et potensial for en økt samlet omsetning fra 1,1 milliarder kroner i 2009 til 1,8 milliarder norske kroner i 2020 for småviltjakt, storviltjakt og jaktrelaterte tilleggstenester. Norsk institutt for naturforskning (NINA) anslo i en rapport (Andersen & Dervo 2019) at jakt sto for en samlet omsetning i Norge på over 2 milliarder kroner i jaktåret 2017-2018.

3.2 Annet uttak av vilt etter naturmangfoldloven § 18

Hensyn til for eksempel å avverge skade på natur eller privat eiendom, eller for å ivareta allmenne interesser knyttet til helse eller sikkerhet, kan medføre behov for å gjøre uttak av vilt fra naturen. Naturmangfoldloven § 18 gir hjemmel for å tillate annet uttak av vilt fra naturen enn ved jakt, fangst og sanking, for en rekke særlige formål.

Etter naturmangfoldloven § 18 kan uttak tillates for å beskytte naturlig forekommende planter, dyr og økosystemer (bokstav a), for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom (bokstav b), for å

ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning (bokstav c), for innfangning til gjenoppbygging av bestander (bokstav d), for innfangning til lovlig oppdrettsvirksomhet (bokstav e), eller for forskning, undervisning eller taksonomisk virksomhet (bokstav f). I tillegg kan det tillates uttak av vilt som er fremmede organismer (bokstav g). «Uttak» er i naturmangfoldloven § 3 bokstav o definert som «enhver form for avliving eller fjerning av hele eller deler av organismer fra naturen uansett formål».

Naturmangfoldloven § 18 gir blant annet adgang til å tillate uttak av viltarter som det ikke er tillatt å drive jakt og fangst av, eller til å tillate uttak av arter som er jaktbare, men utenfor de fastsatte tidene eller områdene for jakt eller fangst. Bestemmelsen er blant annet hjemmel for å tillate lisensfelling av rovvilt og skadefelling av rovvilt og annet vilt. Bestemmelsen gir også myndighetene adgang til å på eget tiltak iverksette uttak av vilt for å ivareta formål som nevnt.

Den nærmere koblingen mellom viltloven og felling med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 er omtalt i punkt 13.

3.3 Tall og statistikk på viltområdet

Det høstbare viltet er et viktig grunnlag for jaktbasert friluftsliv, og for næringsutvikling og verdiskaping i distriktene. Den som skal utøve jakt må være registrert i Jegerregisteret og betale jegeravgift. Nye jegere må bestå en jegerprøve. De som skal jakte storvilt må i tillegg bestå en skyteprøve og betale fellingsavgifter til viltfond, som brukes til forvaltningstiltak.

Alle som har betalt jegeravgift må også rapportere til Statistisk sentralbyrå (SSB) om de har jaktet, og om resultatet av jakten. Det publiseres årlige statistikker som utarbeides av SSB etter avtale med Miljødirektoratet. Dette gjelder blant annet statistikk for hjortevilt, småvilt og jegerstatistikken. Enkelte oversikter går så langt tilbake som til midten av 1800-tallet. Formålet er å utarbeide offisiell statistikk over utbyttet fra både småvilt- og storviltjakt. I tillegg kartlegges antallet jegere som har deltatt i jakt på de ulike viltartene det er åpent for jakt på.

For hjortevilt er det etablert en egen nasjonal database «Hjorteviltregisteret» som ivaretar data fra jakt på hjortevilt, samt registreringer av hjortevilt og enkelte andre arter som dør utenom ordinær jakt – såkalt fallvilt.

Jaktstatistikken som er samlet i SSB benyttes også i noen grad for vurdering av jaktuttak og bestandsutvikling for småvilt. Bestandsstatus og utviklingstrender for jaktbare småviltarter bygger på ulike kilder, blant andre Naturindeks for Norge, Norsk rødliste for arter og fremmedartsliste for Norge, den ekstensive terrestriske naturovervåkingen (TOV-E), og Artsdatabankens faktaark og artskart. Det nasjonale overvåkingsprogrammet for sjøfugl og SEAPOP gir bestandsdata for sjøfugl og andefugl.

I alt var om lag 537 400 personer oppført i Jegerregisteret ved utgangen av jaktåret 2022/2023. 16 prosent av dem var kvinner. Det var 192 800 norske jegere som betalte jegeravgiften, hvorav knapt 10 prosent var kvinner. I tillegg til norske jegere betalte 1 530 utenlandske jegere jegeravgiften for jaktåret 2022/2023. Av disse var

610 fra Danmark, 370 fra Sverige og 210 fra Tyskland. I alt var det jegere fra 36 land som betalte jegeravgiften, og som hadde lov til å jakte i Norge.

Av alle de som betalte jegeravgift jaktåret 2022/2023, deltok om lag 134 100 personer på jakt, noe som er nedgang på 2 prosent fra forrige jaktår. Til sammen ble det innbetalt nær 90 mill. kroner i jegeravgift i 2023.

Samlet sett var det 13 300 personer, 10 prosent flere enn året før, som besto jegerprøven i dette jaktåret. Hele 30 prosent av de som tok jegerprøven i 2022/2023 var kvinner, noe som kan bidra til at andelen kvinnelige jegere fortsetter å øke i årene fremover.

Tabell 3.1 Aktive jegere og hva de jaktet på i jaktåret 2022/2023

	2022-2023	2021-2022 – 2022-2023
	Antall jegere	Prosent
Jaktet, i alt	134 100	-2
Småviltjakt	76 400	-2,3
Rypejakt	43 900	-1,8
Hjorteviltjakt	90 500	-2,4
Elgjakt	57 300	-3
Hjortejakt	50 900	-1,2
Villreinjakt	7 200	-10
Rådyrjakt	43 700	-1,6

Kilde: SSB

SSBs statistikk for småvilt og rådyrjakt omfatter 36 småviltarter (fugler og pattedyr) og rådyr. Fellingstallene for rype dominerer i statistikken, som eksempelvis viser at det ble felt 157 500 ryper i jaktåret 2022/2023, jf. tabell 3.2 under.

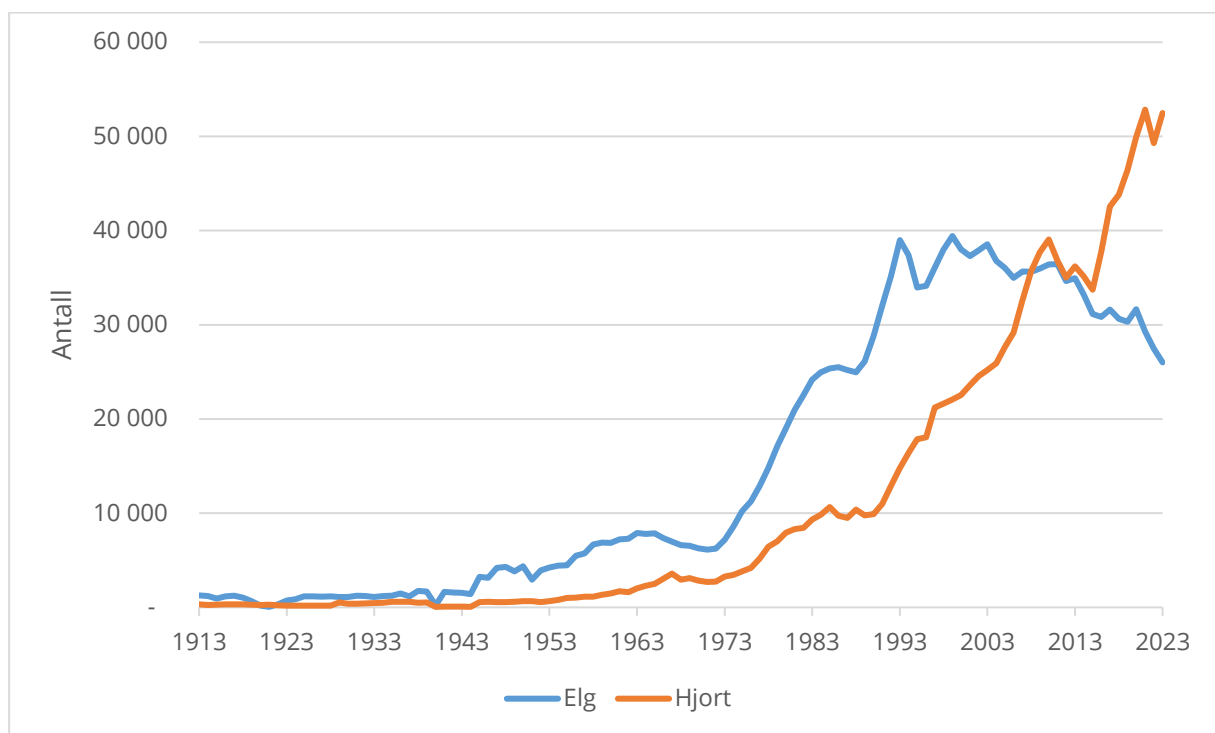
Tabell 3.2 Antall felte rådyr og utvalgte småviltarter

	Antall		Prosent
	2022/2023	2021/2022 – 2022/2023	2017/2018 – 2022/2023
Lirype	109 700	-4,2	2,3

Fjellrype	47 800	6,7	-19,8
Storfugl	7 560	-14,2	-22,5
Orrfugl	15 950	-15,2	-18,9
Ringdue	32 110	-10,9	-7,7
Stokkand	6 860	-12,6	-46,4
Hare	14 310	3,3	4,3
Rødrev	19 610	-6,8	11,9
Rådyr	32 900	-5,1	-1,1

Kilde: SSB

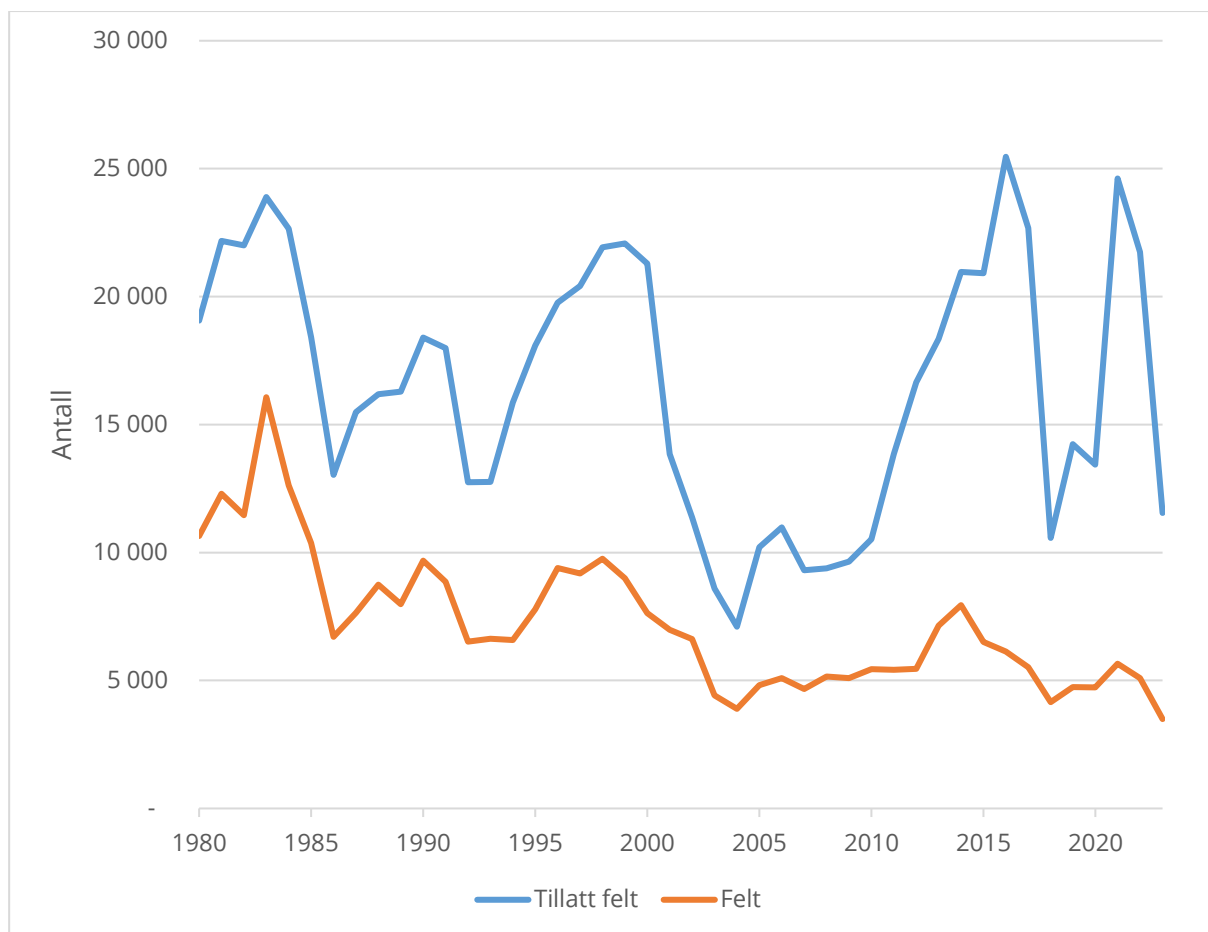
SSBs statistikk for elg- og hjortejakt viser at det i alt ble det skutt om lag 27 500 elg og 49 300 hjort i jaktåret 2022/2023. For 15 år siden ble det skutt omtrent like mange elg som hjort. Da lå jaktutbyttet for elg og hjort på 35 600 og 35 700 dyr. Deretter fortsatte hjortestammen å øke, mens elgstammen har hatt motsatt utvikling.

Figur 3.1 Felte elg og hjort i Norge, jaktår 1912/1913–2022/2023 (Kilde SSB)

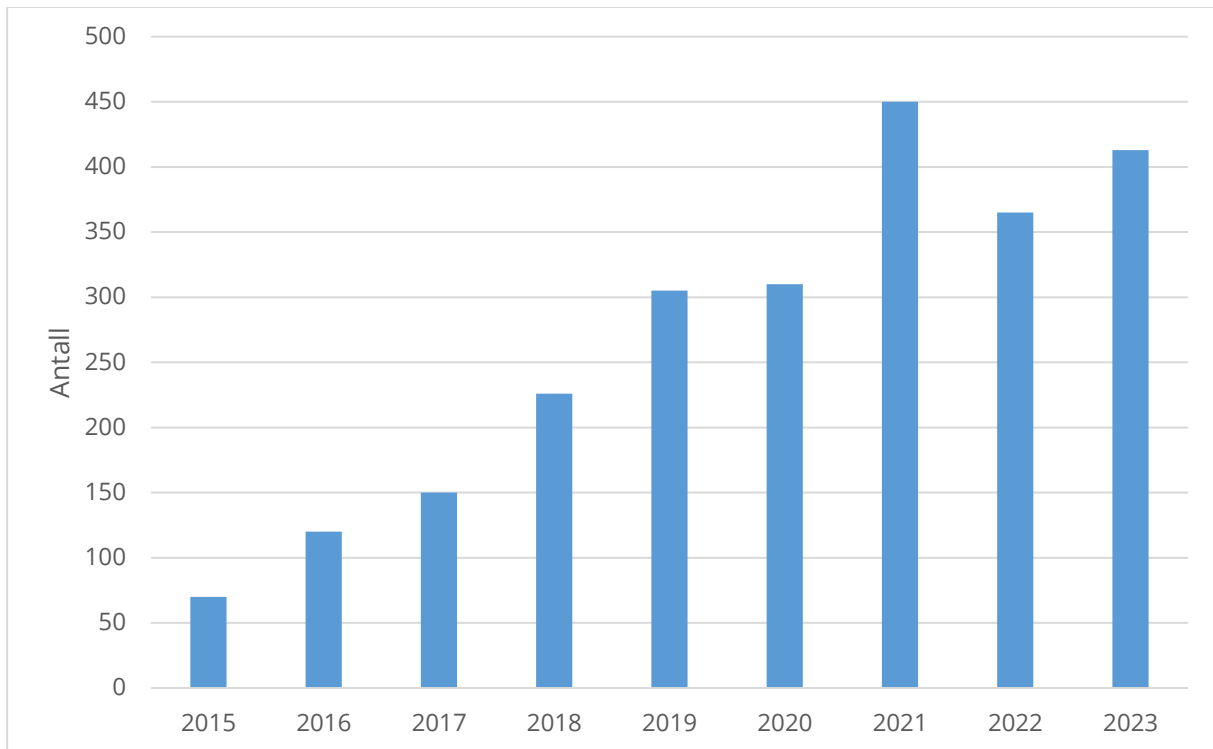

Det ble felt 3 493 villrein høsten 2023. Det er 1 602 færre dyr enn året før, og det laveste fellingsresultatet siden 1973. Nedgangen skyldes i hovedsak lavere felling på Hardangervidda. Klassisk skrantesjuka, eller chronic wasting disease (CWD), som ble påvist på villrein i Nordfjella i 2016 og på Hardangervidda i 2020, utgjør en betydelig forvaltningsmessig utfordring.

Figur 3.2 Antall tillatt felte og felte villrein, jaktår 1979/1980–2022/2023 (Kilde SSB)

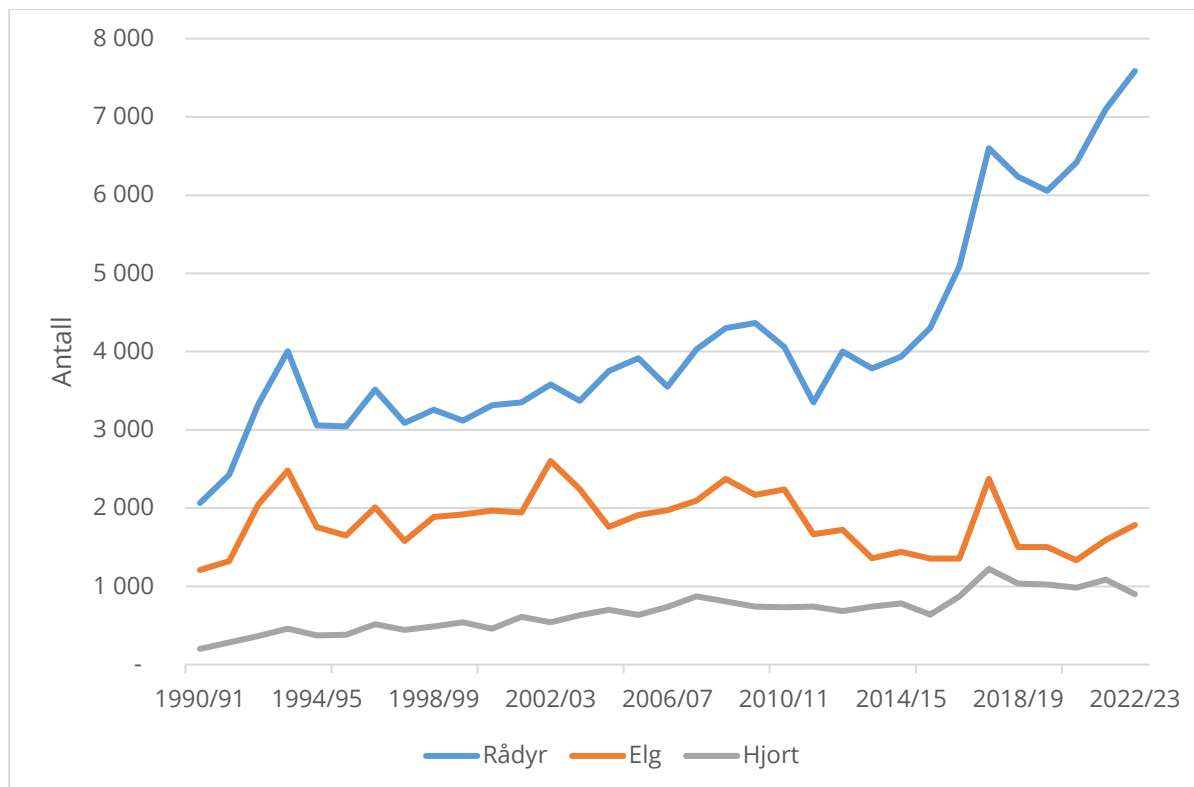
Villsvin har siden midten på 1990-tallet vandret inn i Sørøst-Norge fra Sverige og forekommer i dag hovedsakelig i kommuner langs svenskegrensen fra Halden i sør til Elverum i nord. Den norske bestanden er anslått til å være mellom 1000 og 2000 villsvin. Halden og Aremark kommuner har over tid hatt mest villsvin og rundt 80 pst. av villsvinene blir felt i disse kommunene. I alt ble 365 villsvin skutt i løpet av jaktåret 2021/2022, en nedgang på 85 dyr fra året før. De innrapporterte jakttallene for jaktåret 2022/2023 viser 413 felte villsvin.

Figur 3.3 Antall felte villsvin, jaktår 2014/2015–2022/2023 (Kilde SSB)

Ut over jakt og fangst, er det hvert år en betydelig avgang av vilt som omkommer eller blir drept i trafikken. I alt ble 15 910 hjortevilt registrert omkommet eller drept utenom jakten i jaktåret 2022/23. Flest dyr ble drept i trafikken. Til sammen ble 9 290 dyr drept av bil og 980 av tog. Vilt påkjørsler kan gi store skader og lidelser for dyr og mennesker og store materielle skader.

Vilt påkjørsler fører også til offentlig ettersøk etter skadet vilt, der viltlovens bestemmelser har betydning. Dette er nærmere omtal under punkt 10.2. Salg av kjøtt og skinn fører i noen grad til inntekter fra fallvilt. Inntektene som genereres fra påkjørt vilt eller vilt som er avlivet av forvaltningsmessige grunner er i utgangspunktet beskjedne, og tilfaller det statlige viltfondet eller, for hjortevilt, de kommunale viltfondene.

Figur 3.4 Rådyr, elg og hjort drept av bil eller tog (Kilde SSB)

4 Rettsutvikling og rettslige rammer

4.1 Den rettslige utviklingen i reglene om jakt og fangst

Det finnes skrevne lovregler om jakt og fangst tilbake til Frostatingsloven for mer enn 900 år siden. De eldste norske lovregler om jakt inneholdt ingen regler om fredning, bare om grunneiers jaktrett og allmennhetens frie jakt. Disse reglene ble i hovedsak videreført i Gulatingsloven (ca. år 1200), Magnus Lagabøters landslov av 1274, Christian IVs norske lov av 1604 og Christian Vs norske lov av 1687, som med enkelte endringer ble stående helt frem til fastsettelsen av lov 20. mai 1899 nr. 2 angaaende Jagt og Fangst (jaktloven av 1899). Med jaktloven av 1899 kom grunneiers enerett til jakt og fangst inn i loven i sin nåværende form. Allmennhetens frie rett til jakt uten hund i utmark på småvilt ble opphevet, men retten til jakt på rovvilt ble videreført.

Lov 14. desember 1951 nr. 7 om viltstellet, jakt og fangst

Med lov om viltstellet, jakt og fangst av 1951 (jaktloven) ble nye bestemmelser introdusert i regelverket. Loven la blant annet til grunn at viltstellet skulle ha et eget forvaltningsapparat, at avgifter fra jakt og fangst skulle bidra til å dekke utgifter med viltstell, at beskatningen skulle reguleres ut fra hensyn til viltbestanden og annen næringsutøvelse, at grunneiers enerett til jakt og fangst må ta hensyn til allmennhetens behov for jakt- og fangstmuligheter, samt at jakt og fangst må utøves

på en human måte, og med hensyn også til naturvern og sikkerhetsmessige sider ved utøvelsen.

Jaktloven av 1951 var en fullmaktslov som ga sentrale og lokale organer myndighet til å fastsette nærmere regler i forskrifter, for eksempel regler om jakttider, fredning, kvoter og om utøvelse. Loven bygget videre på at frittlevende vilt ikke tilhører noen som eiendom. Loven videreutviklet fredningsbestemmelsene. Det ble videre angitt jaktidsrammer for de fleste jaktbare arter av storvilt og småvilt som jakttiden for den aktuelle art og området jakten måtte holde seg innenfor.

Mot slutten av 1960-tallet ble det vurdert at det var behov for en ny gjennomgang og revidering av jakt- og viltlovgivningen. Med denne bakgrunn, oppnevnte Landbruksdepartementet et jaktlovsutvalg. Jaktlovsutvalget leverte 19. februar 1974 sin innstilling, jf. NOU 1974: 21 *Viltstellet, jakt og fangst*..

Lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt (viltloven)

Viltloven bygger for en stor del på jaktlovsutvalgets forslag, NOU 1974: 21 *Viltstellet, jakt og fangst*, og viderefører sentrale prinsipper fra jaktloven av 1951. Det gjelder blant annet grunneiers enerett til jakt og fangst og krav om human jakt- og fangstutøvelse. Sentrale forarbeider til loven er Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) *Om lov om viltet* og Innst. O nr. 50 (1980–1981).

Sentralt for utforming av viltloven, var behov for å bringe regelverket i samsvar med samfunnsutviklingen og kunnskapsgrunnet for natur og viltbestander. Viktige hensyn som lå til grunn for endring var økt vektlegging på naturvern og hensynet til human og sikker jakt- og fangstutøvelse, samt allmennhetens interesser i dyrelivet. Viltloven er blitt endret i flere omganger, men uten at det er foretatt en helhetlig gjennomgang av loven.

4.2 Sentrale tilgrensende lover

Viltloven har grenseflater mot en rekke lover. Enkelte lover er nevnt direkte gjennom henvisninger i viltloven selv. Det er også annet relevant regelverk som ikke nevnes i viltloven, men som legger premisser for forvaltningen av vilt og hvordan jakt, fangst og felling skal utøves. Nedenfor nevnes to av de mest sentrale tilgrensende lovene til viltloven, som er naturmangfoldloven og dyrevelferdsloven.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven er en sektorovergripende lov, som har som formål å sikre at naturen vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel.

Viltlovens bestemmelser må ses i sammenheng med de overordnede forvaltningsmålene, forvaltningsprinsippene og reglene som følger av naturmangfoldloven. Grensesnittet mellom naturmangfoldloven og en særskilt ressurslov som viltloven, bygger på at naturmangfoldloven fastsetter de overordnede utgangspunktene for uttak av viltarter fra naturen. I denne sammenhengen er det særlig naturmangfoldloven kapittel III om artsforvaltning som står sentralt. De nærmere reglene om hvordan uttaket skal skje, uttakets omfang med videre, følger av viltloven.

Naturmangfoldloven oppstiller overordnede forvaltningsmål om at naturtyper, økosystemer og arter i norsk natur skal ivaretas. Forvaltningsmålet for arter (§ 5) er at

[A]rtene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.

Målene må ses i sammenheng med Grunnloven § 112 første ledd. Grunnlovsbestemmelsen sier at

Alle har rett til eit helsesamt miljø og ein natur der produksjonsevna og mangfaldet blir haldne ved lag. Naturressursane skal disponerast ut frå ein langsiktig og allsidig synsmåte som tryggjer denne retten òg for kommande slekter.

I forbindelse med ikrafttreddelsen av naturmangfoldloven i 2009, ble flere bestemmelser i viltloven flyttet til naturmangfoldloven. Hovedregelen om vern av viltet, omtalt som «fredningsprinsippet», gikk tidligere frem av viltloven § 3. Bestemmelsen ble flyttet til naturmangfoldloven § 15 om «forvaltningsprinsipp» og § 16 om høsting av blant annet vilt. Bestemmelsene om vern av viltets leveområder i viltloven ble samlet i naturmangfoldloven kapittel V om områdevern, mens hjemler for felling av vilt som i ulike sammenhenger gjør skade ble flyttet og samlet i naturmangfoldloven § 18.

Naturmangfoldloven § 15 slår fast at høsting og annet uttak av naturlig villlevende dyr skal følge av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Høsting er definert som «jakt, fangst, fiske og innsamling av planter eller plantedeler (medregnet bær og frukter) og sopp, i friluftsliv og næring», jf. naturmangfoldloven § 3 bokstav g. Naturmangfoldloven § 16 første ledd slår fast at vedtak om å tillate høsting av vilt treffes med hjemmel i viltloven. Dette innebærer en kobling til viltloven § 9 om jaktbare arter og jakttider.

Naturmangfoldloven § 16 tredje og fjerde ledd inneholder vilkår som må være oppfylt og hensyn som det skal legges vekt på dersom det vurderes å åpne for høsting av en viltart. Høsting kan bare tillates når best tilgjengelig dokumentasjon tilsier at arten produserer et høstingsverdig overskudd, jf. § 16 tredje ledd. Ved avgjørelsen skal det videre legges vekt på artens funksjon i økosystemet, den virkning høstingen kan ha på det biologiske mangfold for øvrig, artens betydning for næring eller rekreasjon, høstingstradisjon i vedkommende område og på skade som arten gjør, jf. § 16 fjerde ledd.

Det følger av naturmangfoldloven § 15 første ledd andre punktum, at «[v]ed enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på villlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås».

Dyrevelferdsloven

Lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd (dyrevelferdsloven) trådte i kraft 1. januar 2010. Formålet til dyrevelferdsloven er å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr,

jf. § 1. Dyrevelferdsloven § 3 inneholder generelle regler om behandling av dyr, og slår fast at «Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.»

Det følger av forarbeidene, Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) s. 94, at bestemmelsen er en generell aktsomhetsnorm. Videre fremgår det at bestemmelsen fastsetter at dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger, og at bestemmelsen vil ha selvstendig betydning i tilfeller der lovens øvrige bestemmelser ikke dekker et konkret forhold, og er spesielt relevant for handlinger som foretas av andre enn dyreholder. I tillegg vil bestemmelsen være førende for tolkning og anvendelse av lovens øvrige bestemmelser. Hva som ligger i god behandling, beror på en konkret vurdering i det enkelte tilfellet.

Dyrevelferdsloven § 4 inneholder regler om hjelpeplikt. Hjelpeplikten omfatter også ville dyr. Det følger av første ledd at «Enhver som påtreffer et dyr som åpenbart er sykt, skadet eller hjelpeløst, skal så langt mulig hjelpe dyret. Dersom dyret er et dyr fra dyrehold eller storvilt, og det ikke er mulig å yte god nok hjelp, skal eieren eller politiet varsles umiddelbart.» Det følger av andre ledd at «Dersom det er åpenbart at dyret ikke kan leve eller bli friskt, kan den som påtreffer dyret avlive dette med det samme. Dyr fra dyrehold og storvilt skal ikke avlives i henhold til denne bestemmelsen dersom det lar seg gjøre å få tak i eieren, veterinær eller politiet innen rimelig tid.»

Dyrevelferdsloven § 12 første ledd slår fast at «Avliving av dyr og håndtering i forbindelse med avlivingen skal skje på dyrevelferdmessig forsvarlig måte. Den som benytter bedøvnings- eller avlivingsutstyr, skal påse at dette er egnet og vedlikeholdt. Denne bestemmelsen har også relevans i forbindelse med jakt- og fangstutøvelse. I forarbeidene til dyrevelferdsloven, Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) s. 100, følger det at «Avveining av hva som er dyrevelferdmessig forsvarlig avliving vil være forskjellig ved avliving i eller fra dyrehold og avliving i forbindelse med jakt og fangst. Det kan for eksempel ikke stilles samme krav til presisjon og skånsomhet ved avliving i jakt-, fiske- eller fangstsituasjon som ved avliving av dyr i eller fra dyrehold. Det bør likevel benyttes metoder som så langt mulig ivaretar hensynet til dyrevelferd.» Videre følger det av forarbeidene at «Også ved jakt, fangst og fiske på viltlevende bestander, skal avlivingen være forsvarlig. Dette innebærer blant annet at utstyret som benyttes til jakt, fangst og fiske må være egnet og vedlikeholdt.»

Når det kommer til utøvelse av jakt og fangst, er § 20 første ledd en sentral bestemmelse. Bestemmelsen omhandler jakt, fangst og fiske, og det fremgår at «Jakt, fangst og fiske skal utøves på en dyrevelferdmessig forsvarlig måte.» Denne bestemmelsen må ses i sammenheng med dyrevelferdsloven § 3, viltloven § 19 om human jakt, viltloven § 9 andre ledd siste punktum og naturmangfoldloven § 15 første ledd andre punktum. I forarbeidene, Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) s. 106, fremgår det at «de jakt- og fangstmetoder som er lovlige etter viltlovgivningen som regel også vil være det etter dyrevelferdsloven. Videre følger det av forarbeidene at «hva som er dyrevelferdmessig forsvarlig, avhenger bl.a. av hvilken art det jaktes,

fangstes eller fiskes på. Generelt vil det ikke anses forsvarlig å jakte på dyr i yngletiden når avkommet er avhengig av foreldrene for å overleve.»

4.3 Internasjonale forpliktelser

Viltlovens regler må ses i lys av internasjonale forpliktelser som Norge er bundet av. I denne sammenhengen står Bernkonvensjonen sentralt, se omtale under.

4.3.1 Bernkonvensjonen

Konvensjonen om vern av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder (Bernkonvensjonen) ble vedtatt av Europarådet 19. september 1979. Konvensjonen ble ratifisert av Norge 27. mai 1986, jf. St.prp. nr. 12 (1985–86) og Innst. S. nr. 92 (1985–1986) om samtykke til ratifikasjon av en konvensjon av 19. september 1979 vedrørende vern av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder (Bernkonvensjonen), med visse forbehold, og under avgivelse av erklæring. Konvensjonen trådte i kraft for Norge 1. september 1986.

Bernkonvensjonen er den viktigste internasjonale rammen for forvaltningen av vilt i Norge, og får blant annet betydning for bestemmelser om hvilke arter det er tillatt å åpne for jakt på, og hvilke metoder som er tillatt ved utøvelse av jakt og fangst. Konvensjonens formål er å verne vill flora og fauna og deres naturlige leveområder, med særlig vekt på truede og sårbare arter og arter og leveområder som krever samarbeid mellom flere stater og å fremme slikt samarbeid.

Konvensjonen opererer med lister over henholdsvis planter som er totalfredet (vedlegg I), dyrearter som er totalfredet (vedlegg II) og andre dyrearter som omfattes av konvensjonen uten at disse er totalfredet (vedlegg III). Oppføringen i konvensjonens vedlegg har betydning for hvilken plikt konvensjonsstatene har til å bevare artene og deres leveområder, herunder hvilken adgang det er til å drive jakt og fangst av artene. Samlet omfatter vedlegg II og III de fleste europeiske ville pattedyr og fugler. Eksempler på arter som ikke er omfattet av vedlegg II eller III er villsvin og rødrev.

Bernkonvensjonen er folkerettslig bindende, og har ikke direkte virkning internt i Norge. I tråd med presumsjonsprinsippet vil likevel nasjonale regler så langt som mulig bli tolket slik at det ikke oppstår motstrid med Norges folkerettslige forpliktelser. Konvensjonen oppstiller minimumsforpliktelser, som vil si at norske myndigheter står fritt til å vedta regler om en strengere beskyttelse av ville arter og deres leveområder enn det som følger av konvensjonen.

Konvensjonen artikkel 6 forplikter partene til å treffe nødvendige og egnede lovgivnings- og administrative tiltak for å sikre det spesielle vern av arter av vill fauna som er angitt i vedlegg II. Følgende vil særlig være forbudt for arter angitt i vedlegg II: alle former for forsettlig fangst og fangenskap og forsettlig dreping, å forsettlig skade eller ødelegge ynglesteder eller hvilesteder, å forsettlig forstyrre vill fauna, særlig i yngletiden, oppveksttiden og dvaletiden i den grad forstyrrelsen er betydelig i forhold til konvensjonens målsettinger, å forsettlig ødelegge eller plukke

egg i vill tilstand eller beholde disse eggene selv om de er tomme, og besittelse av og innenlandsk handel med disse dyrene, levende eller døde der dette vil bidra til å effektivisere bestemmelsene i artikkel 9. Artikkel 6 innebærer blant annet at det ikke er tillatt å drive jakt eller fangst av viltarter som er angitt i konvensjonens vedlegg II.

Konvensjonens artikkel 7 forplikter partene til å treffe nødvendige og egnede lovgivningstiltak og administrative tiltak for å sikre vern av artene av vill fauna som er angitt i vedlegg III. Videre skal enhver utnyttning av vill fauna som er angitt i vedlegg III reguleres for å holde bestanden utenfor fare. Tiltak som skal treffes omfatter fredningstider og/eller andre tiltak for å regulere utnyttningen, midlertidige eller lokale forbud mot utnyttning, der dette er hensiktsmessig for å gjenoppbygge tilfredsstillende bestandsnivå og hensiktsmessig regulering av salg, oppbevaring for salg, transport for salg eller tilbud om salg av levende og døde ville dyr. Etter artikkel 7 er det ikke forbudt å drive jakt eller fangst av arter som er angitt i vedlegg III, men eventuell jakt og fangst av slike arter må reguleres i tråd med forpliktelsene som følger av artikkelen.

Konvensjonens artikkel 8 fastsetter at medlemsstatene, med hensyn til fangst eller dreping av arter av vill fauna som er angitt i vedlegg III og i de tilfeller der det i samsvar med artikkel 9 er gjort unntak for arter som er angitt i vedlegg II, skal forby bruken av alle ikke-selektive fangstmetoder og bruken av alle metoder som kan forårsake at den lokale bestand av en art forsvinner eller forstyrres alvorlig, og især de metoder som er angitt i vedlegg IV. Vedlegg IV angir en rekke konkrete metoder som er forbudt å benytte ved jakt og fangst av blant annet pattedyr og fugler, blant annet feller, snarer, halvautomatiske og automatiske våpen med magasin for mer enn to skudd, gift, kunstige lyskilder og motorkjøretøy i bevegelse. Se punkt 10.9 for full oversikt over metodene som er angitt i vedlegg IV.

Konvensjonens artikkel 9 nr. 1 åpner for at det kan gjøres unntak fra forpliktelsene etter artikkel 6, 7 og 8, under forutsetning av at unntak skjer for et av formålene som er angitt i artikkelens nr. 1 første til femte strekpunkt, at det ikke er noen annen tilfredsstillende løsning og at unntaket ikke vil være skadelig for vedkommende bestands overlevelse.

Konvensjonens artikkel 9 nr. 2 krever at nærmere angitte unntak som er gjort etter artikkel 9 nr. 1 rapporteres til konvensjonens permanente komité. I tillegg inneholder konvensjonen en håndhevelsesmekanisme gjennom klageordningen i artikkel 13. Dersom et medlemsland, en organisasjon eller enkeltpersoner mener at partene ikke oppfyller sine forpliktelser i henhold til konvensjonen, kan parten klages inn for konvensjonens permanente komité. I kombinasjon med konvensjonens øvrige rapporteringskrav bidrar klageordningen til at konvensjonen har mekanismer for å bidra til at partene ivaretar forpliktelsene som følger av konvensjonen.

4.3.2 Andre internasjonale forpliktelser

Konvensjonen om vern av trekkende arter av ville dyr (Bonnkonvensjonen)

Bonnkonvensjonen ble vedtatt 23. juni 1979, ratifisert av Norge 30. mai 1985 og trådte i kraft for Norge 1. august 1985. Konvensjonen er en global miljøavtale som

har som overordnet formål å verne trekkende arter av ville dyr som regelmessig krysser nasjonale landegrenser, samt deres leveområder.

Konvensjonen om internasjonal handel med truede arter av vill flora og fauna (CITES)

CITES-konvensjonen ble vedtatt 3. mars 1973 i Washington, ratifisert av Norge 27. juli 1976 og trådte i kraft for Norge 25. oktober 1976. Konvensjonen har som formål å verne truede dyre- og plantearter mot utryddelse som følge av internasjonal handel. CITES-konvensjonen skal også sikre en bærekraftig utnyttelse av ville arter som er utsatt for internasjonal handel, og forhindre at bestandene reduseres kraftig eller forsvinner helt.

Konvensjonen for biologisk mangfold (CBD)

Konvensjonen om biologisk mangfold er en global avtale om bevaring, og om bærekraftig og rettferdig bruk av biologisk mangfold. Norge undertegnet konvensjonen 5. juni 1992 og ratifiserte 9. juli samme år. Den trådte i kraft for Norge den 29. desember 1993. Formålet med konvensjonen er tredelt: 1) bevare det biologiske mangfoldet, 2) sikre bærekraftig bruk av biologisk ressurser og 3) sikre en rimelig og rettferdig fordeling av fordelene som følger av utnyttelsen av genetiske ressurser. Nasjonale strategier og handlingsplaner for naturmangfold er hovedpilaren for gjennomføring av partslands forpliktelser etter konvensjonen. I konvensjonen artikkel 8 (j) slås det fast at staten er forpliktet til å bevare, beskytte og videreføre urfolks tradisjonelle kunnskaper, innovasjoner og praksis.

I desember 2022 vedtok det femtende partsmøtet (COP 15) til konvensjonen det globale Kunming-Montreal rammeverket for naturmangfold (Naturavtalen). Naturavtalen består av fire hovedmål frem til 2050, et mål for hvert av konvensjonens formål og et for finansiering. I tillegg består naturavtalen av 23 mål som skal nås innen 2030, som konkretiserer handling for å redusere trusler mot naturmangfoldet og for å oppfylle menneskers behov gjennom bærekraftig bruk og fordeling av fordeler, samt verktøy og løsninger for gjennomføring og integrering av naturmangfold. Både de fire hovedmålene og de 23 handlingsmålene er globale mål som skal nås gjennom nasjonale bidrag og internasjonale initiativ. COP 15 vedtok at alle partsland oppfordres til å oppdatere sine nasjonale strategier og handlingsplaner for naturmangfold i lys av naturavtalen innen oktober 2024.

Norges gjeldende handlingsplan for naturmangfold er Meld. St. 14 (2015–2016) *Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold*. Regjeringen vil følge opp naturavtalen ved å lage en ny handlingsplan og legge frem denne for Stortinget som en stortingsmelding. Denne stortingsmeldingen skal presentere tiltak og målsettinger for både bevaring og bærekraftig bruk av naturmangfold og vise hvordan Norge skal bidra til å nå de globale målene i rammeverket. Meldingen planlegges lagt frem høsten 2024.

Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK)

Europarådets konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, med tilleggsprotokoller, er gjennomført i norsk rett gjennom lov 21. mai 1999 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven), jf. § 2 første ledd

punkt 1. Etter menneskerettsloven § 3 skal bestemmelser i konvensjonen ved motstrid ha forrang foran bestemmelser i annen lovgivning.

Tilleggsprotokoll nr. 1 artikkel 1 (P1-1) gir et grunnleggende vern av eiendomsretten. Bestemmelsen omfatter både regler om vern av eiendom og regler om på hvilke vilkår inngrep i rettigheten er tillatt. I norsk versjon lyder bestemmelsen:

Enhver fysisk eller juridisk person har rett til å få nyte sin eiendom i fred. Ingen skal bli fratatt sin eiendom unntatt i det offentlige interesse og på de betingelser som er hjemlet ved lov og ved folkerettens alminnelige prinsipper.

Bestemmelsene ovenfor skal imidlertid ikke på noen måte svekke en stats rett til å håndheve slike lover som den anser nødvendige for å kontrollere at eiendom blir brukt i samsvar med allmennhetens interesse eller for å sikre betaling av skatter eller andre avgifter eller bøter.

Den Europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) har avsagt flere dommer som kan være relevante for forståelsen av innholdet i rettighetene etter konvensjonen i lys av nasjonale reguleringer av jakt- og fangstutøvelse. Hvorvidt en regulering som griper inn i eiendomsretten er i overensstemmelse med konvensjonen beror blant annet på om inngrepet er hjemlet i lov, forfølger et legitimt formål og om det ivaretar en rimelig balanse mellom hensynet til samfunnets interesser og kravet om beskyttelsen av individuelle rettigheter (proporsjonalitetskravet). Konvensjonspartene har en betydelig skjønnsmargin i vurderingen av om et inngrep er proporsjonalt.

FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter og ILO-konvensjon nr. 169

Videre kan internasjonale forpliktelser for ivaretagelse av urfolks rettigheter få betydning for tolkingen og praktiseringen av villtlovens bestemmelser. FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) bygger på Verdenserklæringen om menneskerettighetene, og trådte i kraft i 1976. Norge ratifiserte konvensjonen i 1972. Konvensjonens artikkel 27 inneholder blant annet et vern av minoriteters rett til kulturutøvelse. Bestemmelsen må sees i sammenheng med Grunnloven § 108 som blant annet oppstiller en forpliktelse for statens myndigheter til å legge til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sin kultur.

ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, ble ratifisert av Norge 20. juni 1990 og trådte i kraft 5. september 1991. Konvensjonen har bestemmelser om urfolks rett til selv å bestemme over sin kulturelle utvikling, til å lære å bruke eget språk og til å opprette egne institusjoner til å representere seg overfor myndighetene. Konvensjonen anerkjenner videre urfolks ønsker om og behov for kontroll over egne institusjoner, sin egen livsform og økonomiske utvikling. Dette innebærer en anerkjennelse av urfolks ønske om å opprettholde og videreutvikle sin egen identitet, språk og religion, innen rammen av de statene de lever i. Konvensjonen har videre bestemmelser om blant annet landrettigheter, sysselsetting og arbeidsliv, opplæring, trygd og helse. Konvensjonen kan få betydning for tolkingen og praktiseringen av villtlovens bestemmelser. Blant annet

skal det ved anvendelsen av nasjonale lover og forskrifter overfor urfolk tas tilbørlig hensyn til deres sedvaner og sedvanerett, etter artikkel 8 nr. 1. Videre følger det av artikkel 23 nr. 1, at staten skal sikre at urfolks naturalhushold og tradisjonell virksomhet, som jakt og fiske, blir styrket og fremmet.

I FNs erklæring om urfolks rettigheter artikkel 34 fremgår det at urfolk har rett til å fremme, utvikle og opprettholde sine sedvaner. Erklæringen er ikke rettslig bindende, men anses som et sentralt dokument innenfor urfolksretten.

EUs regler om viltforvaltning

Store deler av EUs miljøregelverk er tatt inn i norsk lovverk gjennom EØS-avtalen. Det gjelder blant annet rettsakter knyttet til kontroll med forurensing, klima, vann, luftforurensing, kjemikalier og avfall.

Regler om dyrehelse er også en del av EØS-avtalen. Videre er regelverk om dyrevelferd omfattet, men når det gjelder vilt, er det frem til nå kun oppdrettsvilt som er regulert.

En del miljøpolitiske områder er imidlertid ikke omfattet av EØS-avtalen. Det gjelder blant annet naturvern, forvaltning av naturressurser, landbruk og fiskeri. Viltforvaltning er unntatt fra EØS-avtalens saklige virkeområde.

EUs regler knyttet til viltforvaltning er i hovedsak forankret gjennom habitatdirektivet (92/43/ EØF) og fugledirektivet (79/409/EØF). Gjennomføring av disse to direktivene gjennom det såkalte Natura 2000-nettverket er EUs oppfølging av Bernkonvensjonens bestemmelser. Direktivene er nærmere omtalt i forarbeidene til naturmangfoldloven, Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 49-50. Direktivene er ikke omfattet av EØS-avtalen.

Det er likevel andre EU-rettsakter knyttet til produktkrav som er tatt inn i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett, og som har en direkte innvirkning på viltforvaltningen. Dette gjelder blant annet REACH-forordningen (forordning (EF) nr. 1907/2006 om registrering, vurdering og godkjenning av samt begrensninger for kjemikalier). Forordningen er innlemmet i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett ved REACH-forskriften.

EU-forordning 2021/57 om forbud mot bruk av blyhagl i og ved våtmark er tatt inn i EØS-avtalen. Rettsakten er gjennomført i norsk rett ved endring av REACH-forskriften og endringer i utøvelsesforskriften § 17 første ledd, hvor det fremgår at det er forbudt å skyte med og bære blyhagl i forbindelse med jakt i våtmark. Endringene trådte i kraft 15. februar 2023.

Etter anmodning fra Europakommisjonen har EUs kjemikaliebyrå (ECHA) utarbeidet et forslag om forbud mot blyammunisjon ved jakt og utendørs sportsskyting og i fiskeutstyr, jf. forslag til kommisjonsforordning (EU) om endring av vedlegg XVII i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1907/2006 for bly i ammunisjon og fiskeutstyr. Forslaget ble oversendt EU-kommisjonen i mars 2023 og er under behandling i kommisjonen. Hovedinnholdet i forslaget går ut på å forby bly i ammunisjon (hagl og kuler) og i fiskeutstyr (sluker, søkker og blyliner).

4.4 Sentrale forskrifter på viltområdet

Viltloven omtales som en fullmaktslov. Det innebærer at det er en rekke forskrifter som er fastsatt med hjemmel i viltloven. Nedenfor gis en kort oversikt over de mest sentrale forskriftene. De enkelte bestemmelsene i viltloven og relevante forskriftsbestemmelser omtales under «gjeldende rett» i punkt 6 til 15.

Jakttidsforskriften

Forskrift 21. januar 2022 nr. 128 om jakt- og fangsttider samt sanking av egg og dun for jaktsesongene fra og med 1. april 2022 til og med 31. mars 2028 (omtalt videre som jakttidsforskriften) er en av de mest sentrale forskriftene på viltområdet.

Forskriften oppdateres hvert sjette år og angir hvilke arter som kan høstes gjennom jakt og fangst og til hvilke tider det tillates å utøve jakt og fangst.

Utøvelsesforskriften

Forskrift 22. mars 2002 nr. 313 om utøvelse av jakt, felling og fangst (omtalt videre som utøvelsesforskriften) er en praktisk viktig forskrift på viltområdet. Forskriften utdyper reglene i viltloven om utøvelse av jakt og fangst, og har bestemmelser om blant annet jegerprøve, våpen og ammunisjon, bruk av hund, ettersøk og fangst.

Viltforskriften

Forskrift 1. april 2020 nr. 565 om skadefelling, dødt vilt og bruk av vilt i oppdrett, forskning og dyrepark (viltforskriften) regulerer blant annet innfangning av vilt, skadefelling og annet uttak av vilt, hold av vilt i fangenskap, vilt som har rømt og ivaretagelse av dødt vilt.

Hjorteviltforskriften

Forskrift 8. januar 2016 nr. 12 om forvaltning av hjortevilt (omtalt videre som hjorteviltforskriften) har til formål at forvaltningen av hjortevilt skal ivareta bestandenes og leveområdenes produktivitet og mangfold. Forskriften regulerer blant annet kommunens myndighet til å åpne for jakt på elg, jakt og rådyr. Forskriften regulerer også jakt på villrein og villreinnemndenes oppgaver.

Rovviltforskriften

Forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (omtalt videre som rovviltforskriften) har til formål å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn ulv og kongeørn. Forskriften regulerer blant annet de regionale rovviltneemndenes oppgaver.

5 Om departementenes lovforslag

5.1 Forslag til ny lov og kapittelinnledning

Ved valget om å endre viltloven eller å foreslå en ny lov har departementene tatt utgangspunkt i hvordan viltloven fremstår i dag. Det er i dag 14 paragrafer som er opphevet, men som fortsatt opptar plass i loven uten at det er innhold tilknyttet bestemmelsene. Strukturendringene og den oppryddingen som departementene mener er hensiktsmessig, lar seg ikke gjøre uten å foreslå omfattende strukturendringer i viltloven. Departementene har funnet det mest formålstjenlig å foreslå en ny lov. Dette innebærer at gjeldende viltlov oppheves.

Departementene foreslår at loven får en ny tittel, som er lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. I tillegg foreslås det at lovens korttittel er «viltressursloven». Korttittelen vil etter departementenes vurdering gjenspeile innholdet i formålsbestemmelsen og hovedelementene i lovforslaget på en god måte.

Forslaget til ny lov består av 59 bestemmelser i 11 kapitler. Kapittel 1 består av tre bestemmelser, se punkt 6. Dette er bestemmelser om formålet til loven, virkeområde og definisjoner. Forslaget til bestemmelse om definisjoner er ny.

Kapittel 2 handler om viltforvaltningen, se punkt 7. Kapitlet har bestemmelser om statlige viltmyndigheter, fylkeskommunens og kommunens oppgaver etter loven, klagerett og omgjøring, Jegerregisteret og om det statlige og kommunale viltfondet. Departementene har her samlet bestemmelser som handler om myndighetenes forvaltning etter loven.

Kapittel 3 handler om adgangen til jakt og fangst, sanking av egg og dun mv., se punkt 8. Kapitlet viderefører blant annet en sentral bestemmelse i viltforvaltningen om åpning for jakt og fangst. Bestemmelsen må ses i lys av naturmangfoldloven § 15, og gjelder innenfor rammene av naturmangfoldloven § 16. Kapitlet har også en tilsvarende bestemmelse for sanking av egg og dun. Det foreslås også to alternativer knyttet til lovhjemmel for forskrift om vårjakt på ender av hensyn til samisk tradisjon. I punkt 8 foreslås også en videreføring av viltloven § 10 som regulerer dager med jaktforbud.

Bestemmelser om forutsetninger for å kunne utøve jakt og fangst omtales i kapittel 4, se punkt 9. Dette er bestemmelser om jegerprøven, registrering i Jegerregisteret, betaling av jegeravgift, aldersgrenser ved utøvelse av jakt og fangst, rapportering til statistiske eller vitenskapelige formål og om skyteprøve ved jakt på storvilt eller andre særlige kompetansekrav.

Kapittel 5 handler om utøvelse av jakt og fangst, se punkt 10. Viltloven § 19 om human jakt foreslås videreført som «forsvarlig jakt- og fangstutøvelse». Det foreslås at reglene om ettersøk utdypes med egne bestemmelser. Det foreslås to alternative bestemmelser om jaktvåpen og ammunisjon. Kapitlet har også bestemmelser om fangst, bruk av synlig lys og særskilte siktemidler, bruk av hund og jakthundtrening, særskilte forbud mot å løsne skudd under jakt, forbud mot bruk av luftfartøy, motorkjøretøy og motorfartøy, og forbud mot bruk av kjemikalier og gift. Det foreslås også en ny bestemmelse om forbud mot bruk av båndopptakere, speil, nett, lim mv., som har bakgrunn i Bernkonvensjonens bestemmelser.

Bestemmelser om retten til jakt og fangst mv. foreslås plassert i kapittel 6, se punkt 11. Grunneiers enerett til jakt og fangst foreslås videreført, men med en justert ordlyd. Grunneiers rett til jakt og fangst i vann og i forbindelse med vei, foreslås samlet i en bestemmelse. Kapitlet har også bestemmelser om å overlate retten til jakt og fangst til andre, jakt og fangst i sameie mellom eiendommer, og rett til jakt og fangst på statens grunn som ikke omfattes av fjellova. Reindriftssamenes rett til jakt og fangst foreslås presisert som en egen bestemmelse i forslaget til ny lov. Kapitlet omhandler også bestemmelser om ferdsel med skytevåpen og feller på annen eiendom, og forbud mot jaging og lokking av vilt fra andres jaktområder. Til slutt i kapitlet omtales grunneiers enerett til sanking av egg og dun. I punkt 11

omtales også viltloven § 30 om rett til jakt og fangst i bygdeallmenning, § 36 om allmennhetens jaktadgang og § 37 om sammenslåing av eiendom til felles viltområde. Disse bestemmelsene foreslås ikke videreført i forslaget til ny lov.

Kapittel 7 omhandler bestemmelser om hjortevilt og bever, se punkt 12.

Departementene foreslår to bestemmelser om jakt på hjortevilt og en bestemmelse om jakt og fangst på bever. I punkt 12 omtales også viltloven § 38 om sammenslåing av eiendommer for å oppnå minsteareal for jakt på hjortevilt, som ikke foreslås videreført i forslaget til ny lov.

Kapittel 8 handler om felling etter naturmangfoldloven § 18 og er et nytt kapittel, se punkt 13. Departementene foreslår her tre bestemmelser som kobler felling etter naturmangfoldloven § 18 til regler i forslaget til ny lov. Dette er bestemmelser om lisensfelling av rovvilt, skadefelling av vilt og felling av vilt som er iverksatt av myndighetene. Kapitlet inneholder også en bestemmelse om vederlag i forbindelse med felling av vilt etter naturmangfoldloven § 18.

Forslaget til ny lov inneholder også et kapittel om diverse bestemmelser. Dette er kapittel 9 i forslaget til ny lov, se punkt 14. Kapitlet inneholder bestemmelser om forbud mot hold av vilt i fangenskap, oppbevaring og omsetning av fredet vilt, eiendomsrett til ulovlig felt vilt med videre, skuddpremie, innsamling, innfangning, merking mv. til vitenskapelig eller andre særlig formål, merke- og registreringsplikt, bruk av åte eller føring av vilt samt en bestemmelse om håndtering av dødt vilt, autorisasjon av taksidermister mv. Det foreslås også to nye bestemmelser. Den ene bestemmelsen handler om bestandsregulering av høstbare arter når det foreligger særegne forhold. Den andre bestemmelsen handler om offentlig ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse.

Kapittel 10 handler om håndheving og sanksjoner, se punkt 15. I kapitlet foreslås nye bestemmelser om overtredelsesgebyr og administrativt rettighetstap. Det foreslås også en midlertidig videreføring av straffebestemmelsen som fremgår av viltloven. Dette er i påvente av en helhetlig gjennomgang av straffebestemmelsene på miljøfeltet, som vil bli sendt på høring i en egen prosess.

Kapittel 11 inneholder bestemmelser om ikrafttredelse og overgangsbestemmelser, opphevelse av dagens viltlov og endringer i andre lover, se punkt 16.

Departementene vil vurdere nærmere overgangsregler der dette er nødvendig, og foreslår en forskriftshjemmel om dette.

5.2 Fellestrekk i lovforslaget

Departementene har ved utarbeidelse av lovforslaget ønsket å forbedre språket i bestemmelsene som foreslås videreført. Enkelte av bestemmelsene i viltloven, særlig i kapitlet om retten til jakt og fangst, har et noe tungt og vanskelig tilgjengelig språk. Departementene mener forslaget til ny lov er en forbedring av dette.

Det er flere bestemmelser i viltloven som har et ikke-kjønnsnøytralt språk. Det er for eksempel henvisninger til «hans eiendomsrett» eller lignende. I

Justisdepartementets veileder *Lovteknikk og lovforberedelse* s. 91 anbefales at nye

lover bør bruke kjønnsnøytrale ord og uttrykk. Departementene har foreslått slike endringer gjennomgående i loven.

Det er enkelte begrep som går igjen i viltloven. Dette er for eksempel «jakt», «fangst», «felling» og «jaktrett». Departementene er i forslaget til ny lov vært bevisst å ha en konsekvent begrepsbruk, så langt det passer. Departementene foreslår en definisjonsbestemmelse som har til formål å avklare begrepene fangst, jakt, lisensfelling, skadefelling og vilt. Departementene har også gjennomgående i lovforslaget benyttet begrepet «retten til jakt og fangst», som i viltloven omtales på forskjellige måter. Begrepet «felling» brukes i forbindelse med felling etter naturmangfoldloven § 18, men også synonymt med det å utøve jakt i forbindelse med «felling» av et vilt. Departementene har så langt som mulig brukt begrepet «felling» der det dreier seg felling etter naturmangfoldloven § 18. Dette er for å tydeliggjøre skillet mellom felling etter naturmangfoldloven § 18 og utøvelse av jakt og fangst. Det er likevel enkelte steder begrepet «felling» brukes i forbindelse med jakt og fangst, som departementene mener det er hensiktsmessig å videreføre fordi begrepet er særlig innarbeidet. Dette gjelder for eksempel begrepene «fellingstillatelse» og «fellingsavgift» i forbindelse med jakt på hjortevilt.

I viltloven er forskriftshjemlene plassert fortløpende i forbindelse med de aktuelle bestemmelsene og ved en egen forskriftshjemmel som omhandler diverse forhold, se viltloven § 26 nr. 1 til nr. 11. I forslaget til ny lov er forskriftshjemler foreslått i tilknytning til den bestemmelsen som omhandler temaet eller som en egen bestemmelse i tilhørende kapittel.

I viltloven er forskriftskompetansen lagt til forskjellige forvaltningsnivåer, som Kongen, departementet, direktoratet og kommunen. I Justisdepartementets veileder *Lovteknikk og lovforberedelse* s. 106 og 107 står det: «Det forekommer at myndighet i en lov dels er lagt til Kongen, dels til departementet og eventuelt også til andre forvaltningsorganer. Slik gradering bør ofte unngås.». Departementene har gjennomgående i forslaget til ny lov foreslått at forskriftsmyndigheten legges til Kongen. Det er imidlertid enkelte unntak, der forskriftsmyndigheten er lagt direkte til kommunen.

Kongens myndighet kan etter alminnelige forvaltningsrettslige regler delegeres til underliggende statlige nivåer, slik som departementet og direktorat. Når en myndighet er delegert til departementet vil den nærmere ansvarsfordelingen mellom departementene avgjøre hvilket departement som kan utøve den aktuelle myndigheten. Ansvarsfordelingen mellom Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet er avklart ved kgl.res. 27. april 2018. Plassering av forskriftskompetansen til Kongen gjelder gjennomgående i forslaget til ny lov, og er derfor bare sporadisk nevnt i forbindelse med de foreslåtte bestemmelsene i høringsnotatet.

Det er et omfattende forskriftsverk til viltloven. Et av målene ved lovarbeidet er å sortere hvilke regler som bør fremgå av lov og hvilke regler som det er mer naturlig at fremgår av forskrift. I viltregelverket forekommer det en viss dobbeltregulering ved at både lov og forskrift inneholder de samme reglene. I høringsnotatet har departementene flere steder foreslått at regler i viltloven bør flyttes til forskrift. Det er også forslag om at sentrale forskriftsbestemmelser flyttes til forslaget til ny lov. Som

en konsekvens av dette, vil det være behov for en gjennomgang av nødvendige forskriftsendringer i en egen prosess i etterkant av høringen og et eventuelt lovvedtak. Det er ikke foreslått konkrete forskriftsendringer i denne høringen, men enkelte steder i høringsnotatet er det gitt signaler om hva som vil bli hørt i en etterfølgende forskriftsprosess. Departementene legger til grunn at et forslag til ny lov ikke kan tre i kraft før nødvendige forskriftsendringer kan vedtas samtidig.

6 Lovens formål, virkeområde og definisjoner

6.1 Lovens formål

6.1.1 Gjeldende rett

Viltlovens formålsbestemmelse beskriver overordnede rammer for forvaltningen av viltet og viltets leveområder. Det følger av viltloven § 1 første ledd at viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Etter første ledd er det hensynet til bevaring og vern som står sentralt. Det følger videre av viltloven § 1 andre ledd at innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.

Tidligere jaktlover fra 1899 og 1951 hadde ikke egne formålsbestemmelser. Det var først i forbindelse med vedtakelsen av gjeldende viltlov i 1981 at det ble introdusert en egen formålsbestemmelse, hvor det fremgikk at viltet og viltets leveområder skal forvaltes slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. I forarbeidene til viltloven, Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 45, ble det vist til at det «i viltforvaltningen, som i annen forvaltning av fornybare ressurser, er overskuddet som kan fordeles, mens kapitalen, produksjonsevnen i naturen, skal bevares». I forbindelse med Stortingets behandling, Innst. O. nr. 50 (1980–1981) s. 1-2, uttalte flertallet i komitéen at de ønsket en bestemmelse som generelt la vekt på bevaring av naturens biologiske produksjon og viltets artsrikdom. Videre uttalte komitéen at eventuelle konflikter mellom de ulike interesser som knytter seg til viltet burde løses innenfor forsvarlige biologiske rammer.

Ved lovendring i 1983, lov 8. april 1983 nr. 17, ble formålsbestemmelsen utvidet med et nytt andre ledd. Lovendringen var ment å gjenspeile mindretallets merknader i forbindelse med vedtakelsen av viltloven i 1981. Mindretallet ønsket en understreking av landbruksnæringens interesser i formålsbestemmelsen. I forarbeidene til lovendringen, Ot.prp. nr. 28 (1982–1983) s. 2, fremgår det at jakt og fangst som ledd i næring og fritid er helt sentrale elementer i dyrelivsforvaltningen.

Som en følge av vedtakelsen av naturmangfoldloven 19. juni 2009 ble flere bestemmelser flyttet fra viltloven til naturmangfoldloven. I tillegg ble viltlovens formålsbestemmelse endret ved at det ble lagt inn en kobling til naturmangfoldloven. Endringen er omtalt i Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) s. 123-125 og 477. Viltloven § 1 første ledd fikk følgende tillegg: «Viltet og viltets leveområder skal forvaltes *i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares.*» I forarbeidene ble det lagt til grunn at endringen ikke skulle innebære

noen innholdsmessig endring. Formålsbestemmelsene i de to lovene må derfor ses i sammenheng.

Det følger av naturmangfoldloven § 1 at «lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.» For viltet må formålsbestemmelsen i naturmangfoldloven også leses i sammenheng med forvaltningsmål for arter, jf. naturmangfoldloven § 5.

6.1.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår i det vesentlige en videreføring av innholdet i gjeldende formålsbestemmelse, men med visse justeringer.

Departementene foreslår i § 1 første ledd første punktum at «Loven har til formål å sikre en bærekraftig forvaltning av viltet, slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares og at dyrevelferden ivaretas.» Departementene mener hensynet til en bærekraftig forvaltning bør tydeliggjøres, og foreslår at dette tas inn i formålsbestemmelsen. I Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 45 er det understreket at det å ta vare på dyrelivet i naturen, har forrang fremfor oppgavene med fordeling. Forarbeidenes bruk av begrepet «fordeling» kan forstås slik at det er tale om høsting gjennom jakt og fangst av overskuddet som viltressursene produserer. Departementene viser til at prinsippet om å gi dyrelivet i naturen forrang er grunnleggende for å ivareta en bærekraftig forvaltning av viltartene. Prinsippet er i dag forankret i både naturmangfoldloven § 5 om forvaltningsmål for arter, naturmangfoldloven § 15 første ledd om forvaltningsprinsipp og i naturmangfoldloven § 16 tredje og fjerde ledd om høsting av vilt.

Departementene vil peke på at naturmangfoldlovens overordnede forvaltningsprinsipper legger klare rammer for viltforvaltningen. I dette ligger et grunnleggende prinsipp om en bærekraftig forvaltning. Departementene mener dette bør komme tydeligere til uttrykk, og foreslår at dette gjenspeiles i forslag til § 1 første ledd første punktum. Departementene foreslår at innholdet i bærekraftbegrepet utdypes ved tilføyelsen «slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares og at dyrevelferden ivaretas». Hensynet til naturens produktivitet og artsrikdom følger av gjeldende formålsbestemmelse, mens hensynet til at dyrevelferden ivaretas er nytt.

Dyrevelferd er et sentralt hensyn bak viltlovens regler, og særlig utøvelsesreglene i viltloven kapittel VI, men uten at dette direkte fremgår av viltlovens formålsbestemmelse. Det kan etter departementenes vurdering gi et feilaktig inntrykk av hvilken rolle dyrevelferd har i viltforvaltningen. Hensynet til dyrevelferd står like sentralt i forslaget til ny lov, og bør etter departementenes vurdering fremgå av forslaget til ny formålsbestemmelse.

Departementene foreslår i § 1 første ledd andre punktum at «viltet skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og dyrevelferdsloven.» Departementene foreslår å videreføre henvisningen til naturmangfoldloven. Departementene foreslår også at

det henvises til dyrevelferdsloven i forslaget til formålsbestemmelse. Forslaget vil bidra til en tettere kobling til relevante bestemmelser i dyrevelferdsloven på tilsvarende måte som henvisningen til naturmangfoldloven.

I gjeldende formålsbestemmelse er det vist til «viltet og viltets leveområder». Departementene foreslår å ikke videreføre ordlyden «viltets leveområder» i forslaget til formålsbestemmelse. Bakgrunnen for dette er at reglene som gjelder vern av leveområder i dag følger av naturmangfoldloven.

I departementenes forslag til § 1 andre ledd følger det at «Innenfor denne ramme kan viltressursene høstes gjennom utøvelse av jakt og fangst, og reguleres gjennom felling og annen håndtering av vilt». Ordlyden viser til første ledd når det henvises til «innenfor denne ramme». I gjeldende viltlov § 1 er det «viltproduksjonen» som kan høstes. Departementene foreslår at begrepet «viltproduksjonen» erstattes med begrepet «viltressursene». Dette vil bedre sammenfalle med lovens innretning som en ressurslov.

Departementene foreslår å videreføre ordlyden «høstes» i forslaget til § 1 andre ledd. Høstingsbegrepet er brukt over lang tid og anses godt innarbeidet, både i forvaltningen og av brukerne av regelverket. I naturmangfoldloven § 3 bokstav g) er begrepet definert som: «jakt, fangst, fiske og innsamling av planter eller plantedeler (medregnet bær og frukter) og sopp, i friluftsliv og næring». Se nærmere omtale av begrepet «høsting» i punkt 8.1.1

Høstingsbegrepet, slik det er definert i naturmangfoldloven § 3 bokstav g), omfatter ikke felling av viltarter med hjemmel i naturmangfoldloven § 18, eller annen håndtering av vilt. Viltloven regulerer i dag også annen forvaltning av vilt enn gjennom jakt og fangst. Det gjelder blant annet lisens- og skadefelling, og regler om egg- og dunsanking, hold av vilt, innfangning av vilt og merking av vilt. Disse reglene vil bli videreført i ny lov, og formålsbestemmelsen bør utformes slik at den reflekterer at loven også inneholder bestemmelser ut over kun jakt og fangst.

Departementene foreslår derfor at det tas inn i formålsbestemmelsen at det også er adgang til å regulere viltressursene innenfor rammene som følger av forslaget til § 1 første ledd. Tilføyelsen er ment å dekke de tilfellene hvor viltressursene reguleres gjennom lisensfelling, skadefelling og felling iverksatt av myndighetene med hjemmel i naturmangfoldloven § 18, og at loven også inneholder regler knyttet til annen håndtering av vilt som nevnt over.

Departementene foreslår å tydeliggjøre koblingen til «utøvelse» av jakt og fangst i forslaget til § 1 andre ledd. Gjeldende viltlov har en rekke regler som gjelder selve utøvelsen av jakt og fangst. Det er også tilfellet for departementenes forslag til ny lov. Utøvelsesreglene for jakt og fangst vil, som en hovedregel, også gjelde for felling, se omtale under punkt 13.

Departementene foreslår å ikke videreføre opplistingen som følger av gjeldende § 1 andre ledd, hvor det fremgår at viltproduksjonen kan høstes til gode for «landbruksnæring og friluftsliv». Departementene mener det ikke er hensiktsmessig å liste opp ulike formål som grunnlag for høsting av viltressursene, men at det er mer naturlig å vise til at høsting kan skje gjennom utøvelse av jakt og fangst.

6.2 Geografisk virkeområde

6.2.1 Gjeldende rett

Viltloven § 2 andre ledd angir lovens geografiske virkeområde. Det følger av bestemmelsen at viltloven også gjelder i Norges økonomiske sone. Selv om det ikke uttrykkelig går frem av lovteksten, innebærer dette at viltloven gjelder på Norges fastland, inkludert vassdrag og innsjøer, og i norsk territorialfarvann, jf. Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 46. Norsk territorialfarvann strekker seg ut til territorialgrensen som ligger tolv nautiske mil ut fra grunnlinjene, jf. lov 27. juni 2003 nr. 57 om Norges territorialfarvann og tilstøtende sone (territorialfarvannsloven) § 2. Grunnlinjene er fastsatt ved forskrift 14. juni 2002 nr. 625 om grunnlinjene for sjøterritoriet rundt Fastlands-Norge.

Viltloven gjelder også i Norges økonomiske sone. Begrunnelsen var å hindre jakt på fredet sjøfugl også utenfor territorialgrensen, og for å øke effekten av fredningstiltak for blant annet alke, jf. Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 46. Den økonomiske sonen trekkes 200 nautiske mil fra de grunnlinjer som til enhver tid er fastsatt, men likevel ikke ut over midtlinjen i forhold til andre stater med mindre annet følger av overenskomst med vedkommende stat, jf. lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone (økonomiske soneloven) § 1.

Utgangspunktet om at alt vilt er fredet følger i dag av naturmangfoldloven § 15. Bestemmelsen gjelder i Norges økonomiske sone så langt den passer, jf. naturmangfoldloven § 2. Adgangen til å tillate høsting av vilt etter naturmangfoldloven § 16 gjelder også i Norges økonomiske sone så langt den passer, jf. naturmangfoldloven § 2.

Viltloven gjelder ikke på Svalbard, Jan Mayen, Bouvetøya, Peter I's øy eller Dronning Mauds land. Lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard (Svalbardloven) § 2, lov 27. februar 1930 nr. 2 om Jan Mayen § 2, og lov 27. februar 1930 nr. 3 om Bouvetøya, Peter I's øy og Dronning Maud Land m.m. (bilandsloven) § 2 fastsetter at det er norsk privatrett, strafferett og den norske lovgivningen om rettspleien som gjelder for disse områdene, med mindre annet er bestemt. Dette omfatter ikke viltloven. For Svalbard er det gitt egne regler om blant annet jakt, fangst og felling av vilt i lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard (Svalbardmiljøloven) kapittel IV og i tilhørende forskrifter.

6.2.2 Departementenes vurderinger og forslag

I dag er viltlovens geografiske virkeområde ikke fullstendig angitt. Det er ikke nødvendig å angi at loven skal gjelde på norsk landterritorium eller i territorialfarvannet, fordi dette allerede følger av de rettslige utgangspunktene. Det må angis særskilt dersom loven skal gjelde i Norges økonomiske sone. Etter departementenes vurdering er likevel den gjeldende angivelsen av det geografiske virkeområdet lite brukervennlig. Departementene mener derfor at det geografiske virkeområdet bør angis fullstendig i en bestemmelse om geografisk virkeområde.

Departementene foreslår å presisere at loven gjelder på norsk landterritorium, også innsjøer og vassdrag og i Norges territorialfarvann utenfor Fastlands-Norge. Forslaget er en tydeliggjøring av gjeldende rett, og medfører ingen materiell endring.

Selv om hensynet til å hindre jakt på fredet sjøfugl ivaretas av naturmangfoldloven, foreslår departementene å videreføre viltlovens virkeområde ved at lovforslaget gjelder i Norges økonomiske sone utenfor Fastlands-Norge. Adgangen til å tillate høsting av vilt etter naturmangfoldloven § 16 gjelder også i Norges økonomiske sone så langt den passer. Etter departementenes syn er det naturlig at lovforslaget også gjelder i den økonomiske sonen utenfor Fastlands-Norge, slik at eventuell jakt i dette området kan reguleres gjennom forslaget til ny lov. Det kan også være aktuelt å regulere annen håndtering av vilt i dette området gjennom forslaget til ny lov, som merking av sjøfugl.

For Svalbard, Jan Mayen og bilandene er det enten gitt regler i lov om jakt, fangst og felling, eller forskriftshjemler for dette. Departementene kan ikke se behov for at bestemmelser i forslaget til lov skal gjelde i disse områdene. Departementene foreslår en videreføring ved at forslaget til lov, som i dag, ikke får anvendelse på Svalbard, Jan Mayen eller i bilandene, eller i farvannet utenfor disse områdene. Departementene kan heller ikke se at det er behov for å opprette en forskriftshjemmel som gir anledning til å gi bestemmelser i loven om anvendelse i disse områdene.

Departementenes forslag til bestemmelse om geografisk virkeområde fremgår av lovforslaget § 2.

6.3 Definisjoner

6.3.1 Gjeldende rett

Viltloven har i dag ingen egen bestemmelse om definisjoner. Begrepet «vilt» er imidlertid definert i viltloven § 2 første ledd. Det fremgår av bestemmelsen at med vilt menes «alle viltlevende landpattedyr og fugler, amfibier og krypdyr».

Naturmangfoldloven § 3 har en definisjonsbestemmelse om relevante begreper i naturmangfoldloven. I § 3 første ledd bokstav p defineres begrepet «vilt» som «naturlig viltlevende landpattedyr, fugler, krypdyr og amfibier».

I naturmangfoldloven § 3 bokstav g defineres begrepet «høsting» som «jakt, fangst, fiske og innsamling av planter eller plantedeler (medregnet bær og frukter) og sopp, i friluftsliv og næring». Videre i naturmangfoldloven § 3 bokstav o er begrepet «uttak» definert som «enhver form for avliving eller fjerning av hele eller deler av organismer fra naturen uansett formål».

Forskriftsverket til viltloven og naturmangfoldloven inneholder flere eksempler der sentrale viltfaglige begreper er definert. Viltforskriften § 1-4 har blant annet definisjoner av fallvilt, innfangning, utsetting, uttak, vilt og Viltfondet. Rovviltforskriften § 2 har blant annet definisjoner av rovvilt, kvotejakt, lisensfelling og betinget

skadefelling. Utøvelsesforskriften § 3 inneholder definisjoner av begrepene storvilt, kvotejakt og lisensfelling.

Særlig om viltbegrepet

Viltlovens viltbegrep har frem til 2005 blitt tolket og praktisert av forvaltningen i samsvar med ordlyden. Det vil si at alle villlevende landpattedyr og fugler, amfibier og krypdyr, er omfattet. Dette er uavhengig av om det er villlevende arter som lever eller kan leve i Norge. Som følge av rettspraksis er det i dag uklarheter knyttet til om viltbegrepet gjelder alle villlevende arter eller om begrepet er avgrenset til å gjelde arter som lever eller kan leve i Norge.

I Borgarting lagmannsretts dom 20. januar 2015 (LB-2014-93257) var spørsmålet om papegøyer var å anse som vilt etter viltloven § 2 første ledd. Lagmannsretten mente at viltbegrepet ikke var klart definert, verken i loven eller i forarbeidene. Lagmannsretten uttalte:

Når bestemmelsene i viltloven også er straffesanksjonert, taler det for å tolke begrepet snevert og ikke lengre enn det lovens formål tilsier, når de hensyn som ligger bak forbud og regulering av denne type eksotiske arter til Norge ivaretas av andre regelsett. Lagmannsretten har kommet til at viltlovens definisjon av vilt omfatter alle dyr og fugler som lever eller kan leve vilt innenfor lovens virkeområde slik det er definert i viltloven § 2 annet ledd, men vil bemerke at regelverket ikke synes helt klart. Som nevnt innledningsvis er det på det rene at de papegøylene saken gjelder ikke kan overleve i vill tilstand her i landet.

Lagmannsretten la i den aktuelle straffesaken til grunn at viltbegrepet skulle tolkes innskrenkende, og begrenses til arter som lever eller kan leve vilt innenfor lovens virkeområde.

Ved fastsetting av viltforskriften 1. april 2020, ble Borgarting lagmannsretts innskrenkende tolkning av viltbegrepet lagt til grunn. I viltforskriften § 1-4 bokstav o er begrepet vilt definert som «naturlig villlevende landpattedyr, fugler, krypdyr og amfibier, av arter som lever eller kan leve vilt innenfor forskriftens stedlige virkeområde».

Viltbegrepet i naturmangfoldloven § 3 bokstav p legger imidlertid ikke til grunn en innskrenkende tolkning av viltbegrepet. I forarbeidene til naturmangfoldloven, Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) s. 373, står det at definisjonen omfatter også ikke-norske arter når disse befinner seg innenfor lovens virkeområde.

6.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår en egen bestemmelse om definisjoner i ny lov, se lovforslaget § 3. Departementenes forslag til definisjonsbestemmelse tar utgangspunkt i hovedelementene i forslaget til ny lov, herunder at det er en lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt. Med felling menes her lisensfelling og skadefelling med hjemmel i naturmangfoldloven § 18. Dette er sentrale begreper

som departementene mener det av pedagogiske hensyn er fordelaktig å definere i en egen definisjonsbestemmelse.

Hensynet til samordning gjør seg også gjeldende, siden enkelte av begrepene allerede er definert i tilhørende forskriftsverk og i naturmangfoldloven.

Departementene mener det er hensiktsmessig å tydeliggjøre hvilke begreper som har samme betydning som annen lovgivning eller forskrifter, og der forslaget til definisjoner eventuelt avviker noe.

Lovforslaget bokstav a - Fangst

Fangst er omfattet av høstingsbegrepet som følger av naturmangfoldloven § 3 bokstav g. Begrepet «fangst» er ikke definert i viltloven, men forståelsen av begrepet fremgår av viltloven § 24. Det er et skille mellom jakt og fangst gjennom avlivingsmetoden som brukes. Fangst utøves ved bruk av feller, mens jakt utøves ved at viltet avlives ved bruk av skytevåpen. Fangstbegrepet avgrenses mot *innfangning* hvor viltet etter å ha blitt fanget skal leve videre, for eksempel i forbindelse med merking eller overføring til annet område.

Departementene foreslår at begrepet fangst defineres i forslaget til § 3 bokstav a) som «høsting av vilt ved bruk av felle som avliver viltet eller fanger viltet for avliving».

Lovforslaget bokstav b – Jakt

Jakt er også omfattet av høstingsbegrepet som følger av naturmangfoldloven § 3 bokstav g. Begrepet jakt er ikke definert i viltloven eller tilhørende forskrifter.

Forståelsen av begrepet jakt bygger på at det er tale om høsting av arter med fastsatt jakttid, at disse felles i lovlig jakttid og at det skjer med skytevåpen med ladning av krutt. Høyesterett har i Rt. 2009 s. 792 uttalt at jakten må sees som «et hele», og at «også det å ettersøke og finne viltet etter at det er skutt mot det, er en del av jakten, og det som foretas i denne forbindelse skjer i jaktøyemed". Begrepet jakt kan karakteriseres både ut ifra hvordan aktiviteten utøves og med utgangspunkt i den tidsmessige avgrensningen. Departementene mener at en definisjon av begrepet jakt bør ta høyde for begge deler.

Departementene foreslår i § 3 bokstav b at jakt defineres som «høsting av vilt ved bruk av skytevåpen [*med ladning av krutt*] som avliver viltet, og den forutgående lokaliseringen av viltet og ettersøk og avliving av påskutt vilt.» Forslaget innebærer blant annet en lovfesting av innholdet av begrepet som Høyesterett har lagt til grunn i Rt. 2009 s. 792. Departementene viser til at viltloven § 20 første ledd inneholder et krav om at skytevåpen som skal brukes til jakt må være skytevåpen med ladning av krutt. Departementene har i punkt 10.3.2 foreslått to alternativer for regulering av tillatte skytevåpen under jakt – ett med krav om skytevåpen med ladning av krutt og ett der det ikke stilles krav om ladning av krutt. Definisjonen av jakt vil derfor tilpasses hvordan lovforslaget om tillatte skytevåpen under jakt blir utformet i etterkant av høringen, jf. lovforslaget § 20.

Departementene vil peke på at lisensfelling og annen felling med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 faller utenfor jaktbegrepet. Det samme gjelder felling i

nødverge og dyrevelferdsmessig avliving. Det er likevel i hovedsak den samme virkemiddelbruken her som under jakt.

Lovforslaget bokstav c - Lisensfelling

Lisensfelling er felling av en art som det ikke er åpnet for jakt på, for å begrense veksten og/eller utbredelsen av bestanden av arten. Denne formen for felling benyttes i dag på bjørn, jerv og ulv. Se nærmere omtale av lisensfelling i punkt 13.2.

Lisensfelling er i rovviltforskriften § 2 bokstav g definert som «Felling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd b og c, der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet og det kreves at jegeren er registrert som lisensjeger i Jegerregisteret for å kunne delta».

I utøvelsesforskriften § 3 er lisensfelling definert som «Skademotivert felling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18, der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet og det kreves at jegeren er registrert som lisensjeger i Jegerregisteret for å kunne delta». Denne definisjonen er noe utdatert, da lisensfelling av ulv i forvaltningsområdet for ulv (ulvesonen) siden 2017 har blitt tillatt for å ivareta «offentlige interesser av vesentlig betydning», med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd c.

Departementene foreslår i § 3 bokstav c at lisensfelling defineres som «Felling av et bestemt antall individ av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b eller c, der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet og det kreves at jegeren er registrert som lisensjeger i Jegerregisteret for å delta». Forslaget er identisk med definisjonen i rovviltforskriften § 2 bokstav g, med unntak av at lovforslaget bruker «eller» i stedet for «og» i henvisningen til naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b og c, samt at det vises til «bokstav» b eller c. En definisjon av begrepet lisensfelling er nødvendig som grunnlag for forslaget om en ny bestemmelse om utøvelse av lisensfelling, se lovforslaget § 41.

Lovforslaget bokstav d - Skadefelling

Skadefelling er et begrep som benyttes på avliving av vilt for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom, med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Begrepet benyttes også delvis på uttak av vilt som gjennomføres for å beskytte naturlig forekommende planter, dyr og økosystemer, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav a, for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c, og uttak av fremmede organismer jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav g.

For skadefelling av gaupe, bjørn, jerv, og ulv brukes begrepet «betinget skadefelling». Dette begrepet er definert i rovviltforskriften § 2 bokstav a, som «Vedtak med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd b om felling av enkeltindivider av rovvilt for å stanse eller forhindre skader på husdyr, tamrein eller annen eiendom som nevnt i loven § 18 første ledd b, der det på forhånd er fastsatt kvote og vilkår av overordnet myndighet». Utover dette er ikke skadefelling definert i naturmangfoldloven, viltloven eller i tilhørende forskrifter.

Departementene foreslår i § 3 bokstav d at skadefelling defineres som «Felling av ett eller flere bestemte individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav a, b, c eller g, og fjerde ledd.» En definisjon av begrepet skadefelling er nødvendig som grunnlag for forslaget om en ny bestemmelse om utøvelse av skadefelling, se lovforslaget § 42. Definisjonen av skadefelling skal også omfatte felling av hjortevilt og bever for å avverge skade etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b, som kommunen har tillatt med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd.

Vilt som avlives ved jakt og fangst faller utenfor begrepet, selv om det å avverge eller begrense skade er en del av begrunnelsen for å tillate jakt eller fangst av arten. Avliving av sykt og skadd vilt med hjemmel i dyrevelferdsloven, og felling i nødverge etter naturmangfoldloven § 17, faller også utenfor begrepet skadefelling.

Skadefelling er nærmere omtalt i punkt 13.3.

Lovforslaget bokstav e - Vilt

Begrepet «vilt» er i dag definert noe ulikt i viltloven, naturmangfoldloven og i viltforskriften. I tillegg er det ulik praktisering av om begrepet også gjelder ikke-norske viltarter eller om det er et krav om at arten lever eller kan leve i Norge.

Departementene foreslår at begrepet vilt defineres på samme måte som i naturmangfoldloven § 3 bokstav p. Forslaget til ordlyd vil derfor i stor grad være en videreføring av gjeldende ordlyd, men at ordet «naturlig» inntas i definisjonen. Departementene foreslår at definisjonen av vilt i lovforslaget i § 3 bokstav e er «naturlig villlevende landpattedyr, fugler, amfibier og krypdyr». At viltbegrepet defineres på samme måte som i naturmangfoldloven vil sikre en bedre samordning mellom lovene og den samlede viltforvaltningen.

Departementene viser til forarbeidene til naturmangfoldloven, Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) s. 373, og omtalen av hva som menes med «naturlig villlevende». Ordet «naturlig» er tatt inn i ordlyden til definisjon av vilt i naturmangfoldloven for å utelukke domestiserte arter som har rømt eller som er ute og beiter. Begrepet omfatter også individer som holdes i fangenskap, av arter som finnes i villlevende bestander. Departementene foreslår at den samme forståelsen av begrepet «naturlig villlevende» legges til grunn i forslaget til definisjon av vilt i lovutkastet § 3 bokstav e.

Departementene mener det er sentralt å klargjøre hvorvidt forslaget til definisjon er begrenset til om arten lever eller kan bli naturlig villlevende i Norge.

Departementene foreslår at innholdet i begrepet skal tolkes likt som i naturmangfoldloven. Departementenes forslag innebærer en endring av forståelsen av viltbegrepet som er lagt til grunn i rettspraksis og i viltforskriften. Dette innebærer at forståelsen av viltbegrepet ikke er begrenset til om arten lever eller kan bli naturlig villlevende i Norge. Definisjonen vil omfatte også ikke-norske arter når disse befinner seg innenfor lovens virkeområde.

Et viltbegrep som omfatter alle arter som er naturlig villlevende også andre steder enn i Norge, gir viltmyndighetene de nødvendige reguleringsmuligheter for å ivareta blant annet dyrevelferd ved hold, og håndtering av eksotiske dyr ved rømming. Det

ivaretar også muligheten for at viltlovens virkemidler kan anvendes til regulering og uttak av fremmede viltarter som kan skade naturmangfoldet. Departementene har ikke funnet det nødvendig å presisere denne forståelsen i forslaget til ordlyd, men vil tydeliggjøre dette i forarbeidene til forslaget til ny lov.

Departementene foreslår i forslaget til definisjon å klargjøre at vilt også omfatter kryssninger mellom arter som anses som «vilt» etter forslaget til definisjon og andre arter. «Andre arter» må i denne sammenheng også forstås som relevante underarter. Kryssninger mellom vilt og andre arter kan for eksempel være kryssninger mellom ulv og hund eller mellom villsvin og tamgris. Enhver kryssning kan i prinsippet utgjøre en trussel for stedegent vilt, blant annet ved fare for genetisk påvirkning og ved spredning av sykdommer og parasitter. De hensyn viltloven og forslaget til ny lov skal ivareta, og hensynet til håndheving og praktisering, tilsier at også kryssninger omfattes.

Selv om utgangspunktet er at kryssninger mellom vilt og andre arter omfattes av forslaget til definisjon av vilt, kan det tenkes en avgrensning av begrepet der innblanding av vilt går tilbake mange generasjoner. Departementene viser eksempelvis til CITES-forskriften § 2 femte ledd der «hybrider» av arter reguleres. Etter forskriften defineres en hybrid som et «avkom ved kryssning av en art oppført i vedlegg 1 med en art som ikke er oppført i vedlegg 1, til og med fjerde generasjon». Departementene mener det ikke er hensiktsmessig å fastsette en generell grense for hvor mange generasjoner tilbake i tid forslaget til definisjon gjelder. Etter departementenes vurdering må dette, hvis det er tvil, vurderes konkret blant annet ut fra egenskaper til de aktuelle artene, hvor mange generasjoner tilbake i tid det er tale om, og hensynet til stedegent vilt ved fare for genetisk påvirkning og spredning av sykdommer og parasitter.

7 Viltforvaltning

7.1 Viltmyndighetene

7.1.1 Gjeldende rett

Viltloven § 4 har bestemmelser om organer i viltforvaltningen. I viltloven § 4 første ledd er det opplistet hvilke organer viltforvaltningen består av. Dette er:

1. departementet
2. Miljødirektoratet
3. statsforvalteren
4. fylkeskommunen
5. kommunen

Ved lov 14. juni 2024 nr. 37 om endringer i viltloven mv. (endret betegnelse på organ i viltforvaltningen og oppheving av lovvedtak om nydyrking og nedbygging av myr) er viltloven § 4 første ledd nr. 2 endret. Lovendringen vil tre i kraft fra 1. juli 2024, og innebærer at ordlyden «Miljødirektoratet» endres til «direktoratet». Det

betyr at det i loven ikke spesifiseres hvilket direktorat som er viltorgan. Det er den til enhver tid gjeldende ansvarsfordelingen på direktoratsnivå som gjelder.

Etter viltloven § 4 andre ledd kan Kongen gi nærmere regler om etablering av særlige samarbeidsorganer i viltforvaltningen. Departementene viser her til opprettelsen av blant annet villreinnemnder, jf. forskrift 8. januar 2016 nr. 12 om forvaltning av hjortevilt, og regionale rovviltneemnder, jf. forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt.

Viltloven § 4 tredje ledd har regler om klage. Det følger av bestemmelsen at kommunens vedtak kan påklages til statsforvalteren, og at reglene om klage i forvaltningsloven gjelder tilsvarende.

Etter viltloven § 6 første ledd skal viltorganene arbeide for å fremme formålet med loven og gi myndigheter og organisasjoner, bedrifter og personer bistand, råd og veiledning i saker om viltforvaltning. Etter viltloven § 6 andre ledd kan Kongen gi nærmere regler om viltorganenes organisasjon og virksomhet.

7.1.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene viser til viltloven § 4 første ledd der viltorganene listes opp. Departementene mener at det er hensiktsmessig å synliggjøre hvem som er viltorgan etter loven. I forbindelse med høring 19. oktober 2023 av endringer i viltloven § 4 første ledd, er departementenes inntrykk at de fleste av høringsinstansene som uttalte seg gir uttrykk for at det er viktig at viltorganene angis i loven, se Prop. 79 L (2023–2024) s. 7-8.

Departementene foreslår å endre ordlyden «viltorganene» til «viltmyndigheter», siden dette bedre samsvarer med utøving av offentlig myndighet.

Departementene foreslår også at skilles på viltmyndigheter på statlig nivå og oppgaver innen viltforvaltningen lagt til fylkeskommunen og kommunen. Vi viser til redegjørelse i punkt 7.2 om kommunen og fylkeskommunens oppgaver etter forslaget til ny lov. Lovforslaget § 4 tar derfor bare utgangspunkt i viltmyndigheter på statlig nivå. Dette er Kongen, departementet, direktoratet og statsforvalteren. At «Kongen» angis som en statlig viltmyndighet er et nytt forslag, og har sammenheng med at Kongen gjennomgående i forslaget til ny lov er tillagt myndighet og oppgaver. Det vises blant annet til at forslag til forskriftshjemler gjennomgående i loven er lagt til Kongen, jf. omtale i punkt 5.2.

Det følger av vanlige forvaltningsrettslige regler at Kongens myndighet kan delegeres til underordnede organer som departement, direktorat og statsforvalter. Kongen har også etter Grunnloven §§ 3 og 12 en alminnelig organisasjons- og instruksjonsmyndighet over underliggende organer. Dette systemet følger også av viltloven i dag.

I forslag til § 4 første ledd foreslår departementene å videreføre viltloven § 6 første ledd, men med språklige endringer. Forslaget innebærer at de statlige viltmyndighetene skal arbeide for å fremme formålet med loven, og gi råd og veiledning i saker om viltforvaltningen. Departementene mener det er hensiktsmessig å videreføre en bestemmelse om at viltmyndighetene skal arbeide for å fremme formålet med loven, slik at viltmyndighetene fortsatt har en helhetlig

kompetanse innen viltforvaltningen. Forslaget om at viltmyndighetene skal «gi råd og veiledning i saker om viltforvaltning» må tolkes utvidende til å gjelde alle typer henvendelser fra for eksempel organisasjoner, bedrifter eller enkeltpersoner. Bestemmelsen er ikke begrenset til enkeltvedtak etter lovverket.

Det er i dag to statlige nemder som har oppgaver i viltforvaltningen, men som ikke konkret nevnes i viltloven. Dette er villreinnemdene og de regionale rovviltnemdene. Villreinnemdene har en sentral rolle ved forvaltning av villrein. Villreinnemdas medlemmer oppnevnes av Miljødirektoratet, jf. hjorteviltforskriften § 21 andre ledd. Rovviltnemdene har hovedansvaret for forvaltningen av gaupe, jerv, bjørn og ulv. Rovviltnemdas medlemmer oppnevnes av Klima- og miljødepartementet etter forslag fra fylkestingene, eller av Sametinget, etter nærmere fordeling, jf. rovviltforskriften § 5 andre ledd.

Departementene foreslår at villreinnemdene og de regionale rovviltnemdene ikke listes opp som statlige viltmyndigheter i forslaget til § 4 første ledd, men at disse synliggjøres i forslaget til § 4 andre ledd i forbindelse med adgangen til å opprette særlige samarbeidsorganer i viltforvaltningen. Departementene foreslår i § 4 andre ledd at Kongen kan gi forskrift om opprettelse av villreinnemder, regionale rovviltnemder og andre særlige samarbeidsorganer og deres virksomhet. Forslaget er en videreføring og tydeliggjøring av viltloven § 4 andre ledd.

7.2 Særlig om fylkeskommunens og kommunens oppgaver

7.2.1 Kommuneleven § 2-1 og særlovsgjennomgang

Den nye kommuneleven ble vedtatt i 2018, jf. lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneleven). Et overordnet mål med loven var å styrke det kommunale selvstyret. Det lokale selvstyret er også forankret i Grunnloven § 49 andre ledd.

Kommuneleven § 2-1 andre ledd lovfester hovedinnholdet i det kommunale selvstyret og rammene for det. Bestemmelsen fastsetter utgangspunktet om at hver kommune og fylkeskommune er et eget rettssubjekt, og kan ta avgjørelser på eget initiativ og ansvar. Videre følger det av tredje ledd at kommunene og fylkeskommunene utøver sitt selvstyre innenfor nasjonale rammer. Begrensninger i det kommunale selvstyret må ha hjemmel i lov. Generelt kan det sies at lovkravet i § 2-1 tredje ledd dreier seg om hvilke typer beslutninger som skal vedtas i lovs form, eventuelt ha grunnlag i lovvedtak. Lovkravet skal sikre at alle oppgavetildelinger som begrenser kommunenes frihet til å bestemme over seg selv, blir behandlet av Stortinget. Det skal også synliggjøre at departementene ikke kan styre kommunene som om de var en del av statsforvaltningen. Lovkravet innebærer ikke at alle regler som gjelder for kommunene og fylkeskommunene, i sin helhet skal gis i lovs form. Som et alternativ til lovregulering kan departementene derfor velge å benytte seg av forskrifter.

Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) sendte 12. juni 2023 på høring et høringsnotat om særlovsgjennomgang for å sikre at oppgaver til kommuner og fylkeskommuner tildeles i loven og forskrifter. Høringen er en oppfølging av

kommuneloven § 2-1, der regelverket innenfor alle sektorer er gjennomgått. Målet med gjennomgangen er at oppgavene til kommunene og fylkeskommunene skal fremgå direkte av lover eller forskrifter, og ikke av delegeringsvedtak, tildelingsbrev, rundskriv eller lignende. Det er også et mål for lovgjennomgangen at oppgavene til kommunene skal tildeles gjennom lov og forskrift, og ikke delegeres fra statsforvaltningen. Videre er det et mål at oppgavefordelingen mellom kommunale og statlige myndigheter ikke fremstår som uklar eller vanskelig å finne frem i. Utgangspunktet er at tildeling av oppgaver til kommunene skal skje i lovs form, og at eventuelle detaljregler som utfyller bestemmelsene i loven skal gis i forskrift.

Sentralt i KDDs gjennomgang er å avklare hvorvidt særlovene har «delegert» oppgaver til kommune eller fylkeskommune, eller om oppgavene er «tildelt». I høringsnotatet s. 8 og 9 står det:

I denne gjennomgangen skilles det mellom begrepene delegering av oppgaver og oppgavetildeling i lov eller forskrift. Ved delegering tildeles oppgaven normalt fra overordnet til underordnet organ, og overordnet organ kan instruere underordnet organ om hvordan oppgaven skal utøves. Overordnet organ kan også trekke oppgaven tilbake til seg når det ønsker det. Kommunene er uavhengig av statsforvaltningen, og skal i utgangspunktet ikke instrueres. Oppgavene til kommunene skal tildeles i, og styringen skal for øvrig skje gjennom, lov eller forskrift, slik at føringene er fastlagt i lovverket. I tråd med dette brukes begrepet «oppgavetildeling» om de oppgavene kommunene gis gjennom lov og forskrift.

Begrepet «delegering» har på noen områder vært praktisert slik at det kun innebærer oppgavetildeling til kommuner uten at instruksjonsadgang benyttes. I dette arbeidet legges som et utgangspunkt den alminnelige forståelsen av delegeringsbegrepet til grunn, se eksempelvis omtalen av delegering i NOU 2019: 5 om ny forvaltningslov punkt 15.1 og Eckhoff/Smith (2022), Forvaltningsrett 12. utgave s. 177.

I høringsnotatet s. 7 avgrenses særlovsgjennomgangen mot viltloven. Det vises til at viltloven for tiden er under revisjon, og at prinsippene som legges til grunn i høringsnotatet vil bli ivaretatt i forbindelse med revisjonsarbeidet.

«Oppgavetildeling» eller «delegering» etter viltloven

I viltforvaltningen har det ikke vært et klart skille mellom tildeling og delegering av oppgaver til kommunen, og hvilke konsekvenser dette har. Etter ordlyden i viltloven, er kommunene tildelt oppgaver, både som viltorgan jf. viltloven §§ 4 og 6, og etter enkelte bestemmelser i viltloven. Kommunen er tildelt oppgaver etter § 20 tredje ledd, § 21 andre ledd, § 28 tredje ledd, § 29 andre ledd og tredje ledd, § 34 andre ledd, § 36 første og andre ledd, § 37, § 38, § 43 og § 48.

Viltloven kapittel V handler om hjortevilt og bever. Myndigheten er etter kapittelet i hovedsak lagt til direktoratet. I hjorteviltforskriften og forskrift 26. april 2017 nr. 5019

om forvaltning av bever er i mange tilfeller tilsvarende myndighet lagt til kommunen. Se blant annet hjorteviltforskriften § 5 og forskrift om forvaltning av bever § 3. Det kan stilles spørsmål om myndighet er tildelt eller delegert til kommunen. Departementene mener det er mest nærliggende å tolke viltlovens bestemmelser om hjortevilt og bever for å være delegert myndighet til kommunen.

Etter viltloven § 51 første ledd andre punktum fremgår det at fastsettelse av skuddpremie trenger godkjennelse av fylkeskommunen, eller den fylkeskommunen i samråd med direktoratet gir fullmakt. Miljødirektoratet ga i brev 13. januar 2014 fylkeskommunene myndighet til å delegere tillatelse til å fastsette skuddpremie til kommunene. Enkelte kommuner har en slik myndighet delegert til seg.

Kommunene er også tildelt myndighet etter forskrifter, se blant annet bestemmelser i viltforskriften, rovviltforskriften, jakttidsforskriften og forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort. Det er imidlertid noen bestemmelser i forskriftene der oppgaver er delegert, eller der det er uklart om oppgavene er tildelt eller delegert. Se for eksempel jakttidsforskriften § 3 nr. 3, som delegerer myndighet til kommunen.

Fylkeskommunene er tildelt oppgaver etter viltloven, både som viltorgan, jf. §§ 4 og 6, og etter viltloven § 21 andre ledd og § 51. Fylkeskommunen er også tildelt oppgaver etter forskrifter, blant annet etter hjorteviltforskriften, jakttidsforskriften og forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort. Det er også her oppgaver som er delegert eller der det er noe uklart om oppgaver til fylkeskommunen er tildelt eller delegert. Se for eksempel jakttidsforskriften § 3 nr. 2, som delegerer myndighet til fylkeskommunen.

Hvorvidt oppgaver til kommunen eller fylkeskommunen er delegert eller tildelt etter naturmangfoldloven, følges opp av Klima- og miljødepartementet i KDDs særlovsgjennomgang.

7.2.2 Departementenes vurderinger og forslag

Som en oppfølging av KDDs arbeid med særlovsgjennomgangen, mener departementene det er behov for å tydeliggjøre fylkeskommunens og kommunens oppgaver i forslaget til ny lov. Utgangspunktet i forslaget til ny lov er at fylkeskommunens og kommunens oppgaver skal tildeles i lov og forskrift, ikke delegeres. Fylkeskommuners og kommuners stilling som selvstendige rettssubjekter innebærer at statsforvaltningen ikke har en alminnelig instruksjons- og styringsrett over fylkeskommunen og kommunen.

Departementene foreslår derfor i § 5 en egen bestemmelse om fylkeskommunen og kommunens oppgaver etter loven. Etter lovforslaget § 5 første ledd skal fylkeskommunens og kommunens oppgaver følge av loven eller forskrift i medhold av loven. Forslaget til bestemmelse er i tråd med kommuneloven § 2-1 tredje ledd.

I tillegg foreslår departementene at det presiseres i § 5 første ledd at kommunen og fylkeskommunen skal arbeide for å fremme formålet med loven, og gi råd og veiledning i saker om viltforvaltning. Forslaget er en videreføring av viltloven § 6 første ledd med enkelte språklige endringer. Forslaget er tilsvarende lovutkastet § 4 første ledd når det gjelder statlige viltmyndigheters arbeid med å fremme formålet

med loven. Departementene mener det er hensiktsmessig å videreføre en bestemmelse om at kommunen og fylkeskommunen skal arbeide for å fremme formålet med loven, slik at kommunen og fylkeskommunen fortsatt har en helhetlig kompetanse innen viltforvaltningen. Forslaget om at viltmyndighetene skal «gi råd og veiledning i saker om viltforvaltning» må tolkes utvidende til å gjelde alle typer henvendelser fra for eksempel organisasjoner, bedrifter eller enkeltpersoner. Bestemmelsen er ikke begrenset til enkeltvedtak etter lovverket.

I forslaget til ny lov er kommunen tildelt oppgaver. Departementene viser til lovforslaget §§ 5, 7, 19, 20, 26 og 47. Dette er i hovedsak videreføring av eksisterende oppgaver.

Når det gjelder hjortevilt og bever, foreslår departementene at oppgavene til kommunen tildeles i lov og forskrift, i stedet for at de delegeres. Se lovforslaget §§ 38 og 40. En ny oppgave for kommunene er forslag til § 48 om skuddpremier, der kommunen foreslås tildelt en oppgave om å godkjenne skuddpremieordninger, jf. omtale i punkt 14.9.2. En annen oppgave som foreslås lovfestet er kommunens rolle i forbindelse med offentlig ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse, jf. lovforslaget § 51 og omtale i punkt 10.2.

I høringsnotatet foreslås det også at enkelte bestemmelser i viltloven ikke videreføres, som innebærer at kommunen ikke lenger har disse oppgavene. Dette gjelder blant annet viltloven § 28 tredje ledd, § 36, § 37 og § 38. Det vises til nærmere omtale i punkt 11.3, 11.8, 11.11 og 12.3.

Når det gjelder tildeling av oppgaver til fylkeskommunen i forslaget til ny lov, vises det til forslag til § 5 og § 7 andre ledd om fylkeskommunale viltfond. Lovforslaget § 7 andre ledd er ikke en ny oppgave til fylkeskommunen, men en tydeliggjøring av oppgaven i lov, jf. omtale i punkt 0. Ellers innebærer lovforslaget at enkelte av fylkeskommunenes oppgaver ikke videreføres, se blant annet viltloven § 21 andre ledd, § 37, § 38 og § 51. Se nærmere omtale i punkt 10.7, 11.11, 12.3 og 14.4.

Statlig klageinstans og omgjøringsadgang

I forslag til § 5 andre ledd videreføres viltloven § 4 fjerde ledd om at kommunens vedtak kan påklages til statsforvalteren. Statlig klageinstans på kommunale vedtak avviker fra utgangspunktet i forvaltningsloven § 28 andre ledd. Departementene mener det er flere hensyn som begrunner statlig klageinstans på vedtak fattet av kommunen i viltforvaltningen. Departementene viser til forslaget til formålsbestemmelse, jf. omtale i punkt 6.1. Etter lovforslaget § 1 første ledd har loven til formål å sikre en bærekraftig forvaltning av viltet, slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares og at dyrevelferden ivaretas. Viltet skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og dyrevelferdsloven. Departementene viser til at det innen viltforvaltningen er sterke kryssende hensyn, der hensynet til en effektiv jakt- og fangstutøvelse ofte står opp mot hensynet til dyrevelferd. I tillegg gjør nasjonale og regionale hensyn seg gjeldende, særlig i hjorteviltforvaltningen. Departementene viser til at hjortevilt ofte er knyttet til skader på landbrukseiendom, særlig ved foryngelse av skog, og ved trafikkpåkjørslar. I tillegg er jakt på hjortevilt arealkrevende, ofte over kommunegrenser. Departementene mener det er behov for å videreføre at statsforvalter er klageinstans for vedtak fattet av kommunen. I

klagesaker skal statlig klageinstans legge stor vekt på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøving av det frie skjønn, jf. forvaltningsloven § 34 andre ledd.

Departementene foreslår også at det presiseres i lovforslaget at statsforvalteren er klageinstans for vedtak fattet av kommunen i medhold av forskrift gitt med hjemmel i loven. I enkelte av forskriftene til viltloven er det også egne bestemmelser som fastslår at statsforvalteren er klageinstans på kommunens vedtak. Se blant annet viltforskriften § 8-1 og hjorteviltforskriften § 36. Forslaget innebærer en tydeliggjøring av at statsforvalter også er klageinstans for vedtak fattet i medhold av blant annet utøvelsesforskriften.

På bakgrunn av forslagene om å tydeliggjøre at oppgaver «tildeles» kommunen, er det også et behov for å avklare om statlig klageinstans eller overordnet myndighet har adgang til å omgjøre kommunens vedtak. Sentralt er reglene om omgjøring av vedtak uten klage etter forvaltningsloven § 35 andre og tredje ledd.

Forvaltningsloven § 35 andre ledd handler om omgjøring uten klage av klageinstans eller av annet overordnet organ, dersom vilkårene etter første ledd foreligger.

Forvaltningsloven § 35 gir klageinstans eller overordnet myndighet adgang til å omgjøre underordnet organs vedtak dersom hensynet til andre privatpersoner eller offentlige interesser tilsier det. Bestemmelsen har korte frister for slik omgjøring.

Statsforvalter er klageinstans, og har dermed omgjøringskompetanse etter forvaltningsloven § 35 andre og tredje ledd. Direktoratet eller departementet vil der oppgaver er tildelt kommunen, ikke anses som «annet overordnet organ» eller «overordnet myndighet», jf. forvaltningsloven § 35 andre og tredje ledd. Dersom direktoratet eller departementet skal ha omgjøringskompetanse til kommunens vedtak, må det bestemmes i særlovgivningen.

Departementene foreslår at Kongen gis omgjøringskompetanse etter forvaltningsloven § 35 på samme vilkår som klageinstans og overordnet myndighet. Se lovforslaget § 5 tredje ledd. Behovet for omgjøringskompetanse foreslås begrenset til vedtak kommunen fatter etter lovforslaget §§ 38 og 48. Dette er i forbindelse med kommunens vedtak om blant annet fellingstillatelse på hjortevilt og godkjenning av skuddpremieordninger.

Departementene viser til omtalen av hjortevilt i punkt 12.2. Forvaltning av hjortevilt står i en særstilling når det gjelder antall felte individ, økonomisk betydning og jaktlig interesse. Det er også andre forhold som trafikkpåkjørslar og skade på landbrukseiendommer, særlig ved foryngelse av skog, som trekker i retning av at det bør være en sikkerhetsventil for statlig myndighet til å overprøve kommunens vedtak etter forvaltningsloven § 35. Departementene viser også til at forslaget til endringer innebærer at oppgaver som i dag ved forskrift er delegert til kommunen, i stedet blir tildelt kommunen i lov, jf. lovforslaget § 38. Dette innebærer at direktorat og departement ikke lenger har omgjøringskompetanse etter forvaltningsloven § 35. En videreføring av gjeldende rettstilstand, taler for å innføre en særskilt omgjøringsadgang for vedtak kommunen fatter etter lovforslaget § 38. Dette gjelder også i lys av at departementene ikke foreslår å videreføre viltloven § 16 tredje ledd. Bestemmelsen gir direktoratet adgang til å gjøre unntak fra viltloven § 16 andre ledd når «særlige omstendigheter foreligger». Se omtalte i punkt 12.2. Departementene foreslår at Kongen har omgjøringskompetanse etter forvaltningsloven § 35 for

vedtak kommunen gjør etter § 38, se lovforslaget § 5 tredje ledd. Kongens myndighet kan delegeres til departementet eller direktoratet etter vanlige forvaltningsrettslige prinsipper.

Departementene viser til omtale av skuddpremie i punkt 14.4. Bruk av skuddpremie er et tema med sterke kryssende interesser. Hensynet til dyrevelferd og dyrs egenverdi står ofte mot hensynet til effektivt uttak av vilt som gjør skade. Selv om kommunen får tildelt ansvar for godkjenning av skuddpremieordninger etter lovforslaget § 48, er det likevel hensyn som taler for at statlige viltmyndigheter ønsker å følge med på utviklingen av bruken av skuddpremieordninger.

Departementene har derfor foreslått en bestemmelse om at kopi av vedtak kommunen fatter etter lovforslaget skal sendes Kongen, se lovforslaget § 48 andre punktum. Departementene mener også det er behov for at statlig myndighet har omgjøringskompetanse etter forvaltningsloven § 35. På bakgrunn av den uklare praktiseringen av skuddpremiebestemmelsen hittil, har direktoratet og departementet et særskilt behov med å følge utviklingen av praktiseringen av lovforslaget § 48, og gjøre justeringer dersom det er nødvendig. Departementene foreslår at Kongen har omgjøringskompetanse etter forvaltningsloven § 35 for vedtak kommunen gjør etter § 48, se lovforslaget § 5 tredje ledd. Kongens myndighet kan delegeres til departementet eller direktoratet etter vanlige forvaltningsrettslige prinsipper.

Tildeling av oppgaver til fylkeskommune og kommune i forskrift

Som hovedregel vil det fremgå av de konkrete forskriftshjemlene i lovforslaget om Kongen kan tildele fylkeskommunen og kommunen oppgaver i forskrift. Dette er blant annet foreslått i lovforslaget § 7 fjerde ledd, § 8 fjerde ledd, § 10 andre ledd, § 12 andre ledd, § 38 og § 40.

Forskriftsverket til viltloven er omfattende, og kommunen er i forskrift tildelt mange oppgaver. Departementene ser behov for å foreslå en mer generell utformet forskriftshjemmel som har til mål å fange opp regelverk i forskrifter der kommunen eller fylkeskommunenes oppgaver ikke er kommet tydelig nok frem i forslaget til forskriftshjemler gjennomgående i loven. Se lovforslaget § 5 fjerde ledd.

I punkt 7.1.1 viser departementene til at det er noe uklart i enkelte bestemmelser i forskrifter tildeler eller delegerer myndighet eller oppgaver til fylkeskommune eller kommune. Departementene vil i en egen prosess komme tilbake til en tydeliggjøring av tildelt eller delegert myndighet til fylkeskommune eller kommune etter de forskjellige forskriftene til viltloven.

7.3 Jegerregisteret

7.3.1 Gjeldende rett

Etter viltloven § 26 nr. 7 kan Kongen gi nærmere regler om opprettelse av et sentralt jegerregister. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk fikk 30. mars 1982 konsesjon til å opprette personregisteret «Norsk jegerregister» i medhold av dagjeldende lov 9. juni 1978 nr. 48 om personregistre m.m. Jegerregisteret ble opprettet ved kongelig

resolusjon 25. februar 1983. Da Jegerregisteret ble opprettet var formålet å få en rasjonell behandling av innbetalingskort for jegeravgift og forenkle rutinene ved utarbeidelse av statistikk. Jegerregisteret var også en forutsetning for å kunne innføre jegerprøven.

Det er Miljødirektoratet som har det overordnede ansvaret for Jegerregisteret. Registeret driftes av Brønnøysundregistrene regulert i egen driftsavtale og databehandleravtale.

I dag registreres følgende opplysninger i registeret:

- Navn, adresse, personnummer og jegernummer
- Registreringsdato og dato for bestått jegerprøve
- Innbetalt jegeravgift dato, jaktår og beløp
- Status over rapportering av jakt- og fangstutbytte til SSB og eventuell tilleggsavgift for manglende rapportering og betaling av denne
- Om en jeger er fradømt retten til å utøve jakt og fangst
- Autorisasjon som jegerprøveinstruktør
- Registrering som lisensjeger, hvilket jaktår og for hvilke arter
- Våpenopplysninger til bruk i forbindelse med skyteprøve for jakt på storvilt (våpennavn, kaliber og våpennummer)

I 2023 er det registrert om lag 520 000 jegere i registeret. Alle jegere som er registrert i Jegerregisteret har tilgang til å se hvilke opplysninger som er registrert om seg selv ved å logge seg inn på "Min jegerside".

Personopplysningsloven og personvernforordningen

Lov 18. juni 2021 nr. 124 om behandling av personopplysninger

(personopplysningsloven) § 1 gjennomfører Europaparlamentets- og rådsforordning (EU) 2016/697 av 27. april 2016 (personvernforordningen) ved inkorporasjon.

Formålet til forordningen er blant annet å sikre vern av fysiske personers grunnleggende rettigheter og friheter, særlig deres rett til vern av personopplysninger, jf. artikkel 1 nr. 2.

Personvernforordningen artikkel 5 oppstiller grunnleggende prinsipper for behandling av personopplysninger. Personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav a angir at personopplysninger skal behandles på en «lovlig, rettferdig og åpen måte med hensyn til den registrerte («lovlighet, rettferdighet og åpenhet»)). Kravet til at behandlingen må være lovlig innebærer at behandlingen må ha et gyldig behandlingsgrunnlag. Etter artikkel 5 nr. 1 bokstav b skal personopplysninger samles inn for «spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål og ikke viderebehandles på en måte som er uforenelig med disse formålene [...] («formålsbegrensning»)). Etter artikkel 5 nr. 1 bokstav c skal behandling av personopplysninger være «adekvate, relevante og begrenset til det som er nødvendig for formålene de behandles for («dataminimering»)). Det er også prinsipper om «riktighet», jf. artikkel 5 nr. 1 bokstav d, «lagringsbegrensning», jf. artikkel 5 nr. 1 bokstav e og om «integritet og konfidensialitet», jf. bokstav f.

Etter personvernforordningen artikkel 5 nr. 2 er den behandlingsansvarlige ansvarlig for og skal kunne påvise at prinsippene i artikkel 5 nr. 1 overholdes. I artikkel 4 nr. 7 er den «behandlingsansvarlige» definert som en «en fysisk eller juridisk person, en offentlig myndighet, en institusjon eller ethvert annet organ som alene eller sammen med andre bestemmer formålet med behandlingen av personopplysninger og hvilke midler som skal benyttes [...]»

Hvilke krav som stilles til et behandlingsgrunnlag følger av personvernforordningen artikkel 6. Behandlingen av personopplysningene er lovlig dersom ett av vilkårene i artikkel 6 nr. 1 bokstav a til f er oppfylt. De mest aktuelle behandlingsgrunnlagene i forbindelse med Jegerregisteret er bokstav c og e. Etter artikkel 6 nr. 1 bokstav c er behandlingen lovlig dersom det er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse som påhviler den behandlingsansvarlige. Etter artikkel 6 nr. 1 bokstav e er behandlingen lovlig dersom den er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt.

Etter personvernforordningen artikkel 6 nr. 3 krever behandling av personopplysninger med grunnlag i artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e et supplerende rettsgrunnlag fastsatt i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett. I forarbeidene til personopplysningsloven, Prop. 56 LS (2017–2018) s. 33, er det lagt til grunn at i alle fall lov- eller forskriftsbestemmelser kan utgjøre et supplerende rettsgrunnlag. På s. 33-35 fremgår det videre at kravene til det supplerende rettsgrunnlaget må tolkes i lys av Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8. Dette innebærer blant annet at inngrep i retten til privatliv eller familieliv mv. må ha tilstrekkelig hjemmel, forfølge et legitimt formål og være forholdsmessig.

Innsyn i Jegerregisteret

I tråd med personvernforordningen artikkel 15 har en person som er registrert i Jegerregisteret krav på innsyn i egne personopplysninger. Innsyn i Jegerregisteret fra andre, reguleres av lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova) og lov 9. mai 2003 nr. 31 om rett til miljøinformasjon og deltakelse i offentlige beslutningsprosesser av betydning for miljøet (miljøinformasjonsloven).

Jegerregisteret inneholder blant annet opplysninger om personer som ved dom er fradømt retten til å utøve jakt og fangst og opplysninger om våpen brukt til skyteprøve for jakt på storvilt. Relevante unntakshjemler etter offentliglova for slike opplysninger er blant annet offentliglova § 13 første ledd jf. forvaltningsloven § 13 om opplysninger som er underlagt taushetsplikt og offentliglova § 24 tredje ledd som gjelder unntak for opplysninger når det er påkrevd fordi innsyn vil lette gjennomføringen av straffbare handlinger.

7.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Siden Jegerregisteret ble opprettet i 1983 har det vært en stor utvikling innenfor rettsområdet om behandling av personopplysninger. Behandling av personopplysninger i Jegerregisteret har i praksis vært håndtert i tråd med personopplysningslovverket, men dette gjenspeiles ikke i like stor grad i viltloven

eller av forskrifter med hjemmel i villloven. Departementene ser behov for å tilpasse bestemmelser om Jegerregisteret til gjeldende regler om behandling av personopplysninger. I første omgang er dette å foreslå et tydeligere rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger i Jegerregisteret, et såkalt supplerende rettsgrunnlag, jf. personvernforordningen artikkel 6 nr. 3. Departementene foreslår også en forskriftshjemmel om behandling av personopplysninger i registeret. Det vil være behov i etterkant av høringen å utrede nærmere forskriftsbestemmelser, eventuelt en egen forskrift, om behandling av personopplysninger i Jegerregisteret.

Departementene foreslår i § 6 at Kongen skal føre et sentralt jegerregister over nødvendige opplysninger for at jakt, fangst og felling kan utøves og viltet forvaltes i samsvar med denne loven. Forslaget følger opp personvernforordningen artikkel 6 om behandlingsgrunnlag.

Aktuelle behandlingsgrunnlag for registrering av opplysninger i Jegerregisteret er artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e. Etter personvernforordningen artikkel 6 nr. 3 krever behandling av personopplysninger med grunnlag i artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e et supplerende rettsgrunnlag. For behandlingsgrunnlagene i bokstav c og e oppstilles et krav om nødvendighet, noe som innebærer at behandlingen av personopplysninger må være nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse, utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller for å utøve offentlig myndighet. Det vises ellers til omtale av reglene i punkt 0.

Forslaget til § 6 første ledd vil være et supplerende rettsgrunnlag etter personvernforordningen. Det er bare «nødvendige» opplysninger som skal registreres for at jakt, fangst og felling kan utøves og viltet forvaltes etter forslaget til lov. Bestemmelsen må ses i sammenheng med forslag til § 1 om formål til loven, og forslag til § 11 om jegerens plikt til registrering i Jegerregisteret, jf. omtale i punkt 9.1. Registrering i Jegerregisteret gjelder også for personer som utøver lisensfelling. Se også rovviltforskriften § 13. Registrering i Jegerregisteret er en av flere forutsetninger for å kunne utøve jakt, fangst og felling.

Det kan også være behov for å utdype det supplerende rettsgrunnlaget for behandling av personopplysninger i forskrift. Departementene viser særlig til at Jegerregisteret registrerer opplysninger om personer som er fradømt retten til å utøve jakt og fangst. Etter personvernforordningen artikkel 10 skal behandling av opplysninger om straffedommer og lovovertrедelser bare utføres under en offentlig myndighets kontroll eller dersom behandlingen er tillatt i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett, som sikrer nødvendige garantier for de registrertes rettigheter og friheter. Departementene mener at dette er særlige hensyn som bør følges opp og reguleres i forskrift.

Myndigheten er etter forslaget lagt til «Kongen». Kongens myndighet kan delegeres. I dag forvaltes Jegerregisteret på direktoratsnivå av Miljødirektoratet, som er behandlingsansvarlig etter personvernforordningen. Regjeringen har besluttet at forvaltningsansvaret for høstbare viltressurser flyttes fra Miljødirektoratet til Landbruksdirektoratet. Departementene ser ikke for seg endringer i at behandlingsansvaret er på direktoratsnivå, men ansvaret må ved tidspunktet for

overføringen tilpasses den fremtidige delingen av forvaltningsansvaret. Det tas sikte på at overføring av forvaltningsansvaret er 1. januar 2025.

Departementene foreslår i § 6 andre ledd en forskriftshjemmel om at Kongen kan gi forskrift om behandling av personopplysninger i registeret. I forslaget til forskriftshjemmel gis det videre eksempler på hva det kan gis forskrift om. Listen er ikke uttømmende. Dette er blant bestemmelser om formålet med behandling av opplysningene, hvem som er behandlingsansvarlig, hvilke opplysningskategorier som kan registreres, hvem som har tilgang til opplysningene, adgang til å utlevere opplysningene, retting, sperring og sletting av opplysninger, og om informasjonssikkerhet og internkontroll. Eksempelene på hva det kan gis forskrift om er ment å dekke innholdet i personvernforordningen.

Forslaget til forskriftshjemmel vil for det første, sammen med forslaget til første ledd, være et supplerende behandlingsgrunnlag for behandling av opplysninger i Jegerregisteret. Hvem som er behandlingsansvarlig, jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 7, kan være særlig fornuftig å forskriftsfeste siden forvaltningsansvaret etter villtloven er vedtatt delt mellom Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet.

Forslaget innebærer i utgangspunktet ingen endringer i praksis for de registrerte i Jegerregisteret. De registrertes rettigheter ivaretas i dag gjennom databehandlingsavtale mellom Miljødirektoratet og Brønnøysundregistrene. Lovforslaget § 6 og etterfølgende forslag til forskriftsendringer vil tydeliggjøre det rettslige grunnlaget for behandling av personopplysninger i Jegerregisteret, og således bidra til å avhjelpe personvernkonsekvensene av registreringer.

Når det gjelder behandling av innsyn i Jegerregisteret fra andre, mener departementene at det i utgangspunktet ikke er behov for andre hjemler for unntak fra innsyn enn det som følger av offentleglova og miljøinformasjonsloven. Selv om det tidvis har vært noe uro knyttet til innsyn i for eksempel registrerte lisensjegere, mener departementene at det ikke er behov for en egen unntakshjemmel for innsyn i registrerte lisensjegere i forslaget til ny lov. Hensynet til åpenhet i forvaltningen vil etter departementenes syn veie tyngre enn behovet for å regulere egne unntak. I situasjoner der for eksempel registrerte lisensjegere har en nærliggende frykt for represalier av strafferettslig karakter, kan reglene i offentleglova § 24 tredje ledd vurderes. Departementene har videre vurdert om det er behov for en egen unntakshjemmel om våpenopplysninger som registreres i Jegerregisteret. Våpenlova § 36 tredje ledd har for eksempel en egen unntakshjemmel når det er grunn til å tro at opplysningene vil kunne brukes til straffbare handlinger. Etter departementenes syn er unntaksreglene i offentleglova tilstrekkelige for å unnta våpenopplysninger knyttet til for eksempel person og bosted, og foreslår derfor ikke en egen unntakshjemmel om dette.

7.4 Viltfond, fastsetting av jegeravgift og fellingsavgift

7.4.1 Gjeldende rett

Viltfond

Etter viltloven § 43 første punktum går jegeravgiften og fellingsavgiften inn i et viltfond til fremme av viltforvaltningen. Det følger av retningslinjene til det statlige viltfondet fastsatt av Stortinget i 1989, jf. Budsjett-innst. S nr. 5 – 1988-1989 s. 67, at «Viltfondet skal nyttast til forvaltningstiltak som kjem viltet og allmenta til gode, under dette viltforvaltning i kommunane, lokale, regionale og sentrale vilttiltak, viltforskning, førebyggjande tiltak mot og vederlag for skadar valda av hjortevilt, jegerregister og jegersørvis.» Landbruks- og matdepartementet har fastsatt en egen instruks for det statlige viltfondet, datert 21. juni 2019, med endringer senest 19. november 2019. Departementet gir også årlige føringer for fondet gjennom tildelingsbrev til Miljødirektoratet.

Det følger videre av viltloven § 43 andre punktum at fellingsavgifter som fastsettes av kommunen, går inn i tilsvarende kommunale viltfond. Av tredje punktum følger det at direktoratet kan gi regler om anvendelse av midlene i kommunale viltfond.

De kommunale og fylkeskommunale viltfondene er nærmere regulert gjennom forskrift 15. mai 2011 nr. 537 om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort. I forskriften § 1 første ledd går det frem at formålet med kommunale viltfond er å skape økonomisk bakgrunn for å fremme viltforvaltningen i kommunen og fylkeskommunen. Fondene er etablert som bundne driftsfond og blir regnskapsført og revidert separat fra øvrig kommunal og fylkeskommunal virksomhet.

I tillegg til å være et finansielt virkemiddel i viltforvaltningen, har det statlige viltfondet og kommunen en eiendomsrett til vilt i medhold av viltloven § 48. Viltfondets eiendomsrett er nærmere omtalt under punkt 14.3.

Fastsetting av jegeravgiften

Etter viltloven § 40 første ledd skal den som vil drive jakt og fangst betale jegeravgift etter satser og regler som Kongen fastsetter, herunder gebyr for ekstra utsending av jegeravgiftskort. Avgiften gjelder for hele landet og for jaktåret, regnet fra og med 1. april til og med 31. mars.

Jegeravgiften fastsettes hvert år i forbindelse med Statsbudsjettet, se Prop. 1 S (2023-2024) under Landbruks- og matdepartementet. I 2024 er jegeravgiften på kr 390, med et jegeravgiftstillegg for jakt på hjortevilt på kr 110. Det følger av viltloven § 43 at jegeravgiften går inn i et viltfond til å fremme viltforvaltningen.

Viltloven § 50 første punktum åpner for at det kan ilegges en tilleggsavgift på jegeravgiften det påfølgende jaktåret etter satser som Kongen fastsetter. Dette gjelder i de tilfellene hvor jegerens plikte til å opplyse om jaktutbytte ikke er etterkommet.

Fastsetting av fellingsavgifter

Kravet om betaling av en fellingsavgift følger av viltloven § 40 andre ledd. Viltloven § 40 andre ledd første punktum slår fast at for hvert dyr som tillates felt eller felles

av elg, hjort og villrein, skal det betales en fellingsavgift etter satser og regler som Kongen fastsetter. Det følger av andre punktum at Kongen kan bestemme at kommunen innenfor nærmere rammer kan fastsette fellingsavgiften for elg og hjort. Rammene for fellingsavgifter for elg og hjort fastsettes i forbindelse med statsbudsjettet, jf. Prop. 1 S (2023-2024) under Landbruks- og matdepartementet.

Formålet med fellingsavgiften er å sikre finansiering av forvaltning av disse artene, siden denne forvaltningen innebærer betydelig større administrative kostnader på både kommunalt og regionalt nivå enn forvaltningen av småvilt. Blant annet omfatter dette fastsetting av kommunale mål, behandling av søknader om vald og bestandsplanområder, samt systemer for håndtering av offentlig statistikk.

Fellingsavgiften for elg og hjort kreves inn etterskuddsvis. Kommunen fastsetter fellingsavgiftene for elg og hjort innenfor et øvre tak fastsatt gjennom den årlige statsbudsjettprosessen for Landbruks- og matdepartementet og etter nærmere regler i forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort § 6. Fellingsavgiftene som er knyttet til villrein, administreres av Miljødirektoratet og skal brukes i villreinforvaltningen.

Når det gjelder fordelingen av de ulike fellingsavgiftene etter viltloven § 40 andre ledd, følger det av viltloven § 43 første punktum at fellingsavgiften går inn i et viltfond til fremme av viltforvaltningen. Denne bestemmelsen viser til det statlige viltfondet. Av andre punktum fremgår det at fellingsavgifter som fastsettes av kommunen, går inn i tilsvarende kommunale viltfond. Etter viltloven § 43 tredje punktum kan direktoratet gi regler om anvendelse av midlene i kommunale viltfond. Nærmere regler for innkreving og disponering av kommunale viltfond er fastsatt i forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort §§ 3 til 5.

7.4.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår i § 7 å samle reglene om forvaltning av det statlige viltfondet, adgangen til å opprette kommunale og fylkeskommunale viltfond og rammer for hvordan fondene kan finansieres i én bestemmelse.

Lovforslaget § 7 første ledd er knyttet til regler om det statlige viltfondet. I første punktum foreslås det at Kongen forvalter et statlig viltfond som har til formål å fremme viltforvaltningen. Departementene viser til at gjeldende rammer for forvaltningen av fondet har fungert godt, og legger til grunn en videreføring av gjeldende forvaltningsordning. I lovforslaget første ledd andre punktum foreslår departementene at Kongen kan fastsette satser og regler for jegeravgiften. Dette er en videreføring av deler av innholdet i viltloven § 40 første ledd. Departementene viser for øvrig til at krav om å betale jegeravgift for å kunne utøve jakt og fangst, følger av lovforslaget § 14 første ledd. Regler om rapportering og tilleggsavgift følger av lovforslaget § 16, jf. punkt 9.3.

I lovforslaget § 7 første ledd tredje punktum går det frem at Kongen kan fastsette rammer for fellingsavgifter og kreve inn fellingsavgift for hvert dyr som felles av villrein. Dette er en videreføring av innholdet i viltloven § 40 andre ledd første punktum, men er avgrenset til kun å gjelde villrein. Avgrensningen samsvarer med

hvordan reglene forvaltes i praksis som følge av at kommunen kan fastsette fellingsavgift for hjort og elg, jf. viltloven § 40 andre ledd andre punktum. I lovforslaget første ledd fjerde punktum fremgår det at inntektene fra jegeravgiften og fellingsavgiften for villrein tilfaller det statlige viltfondet. Forslaget viderefører innholdet i viltloven § 43 første ledd.

Viltloven inneholder ingen regler om fylkeskommunale viltfond. Regler om fylkeskommunale viltfond følger av forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort. Departementene mener det hensiktsmessig å innføre en regel i lovforslaget § 7 andre ledd som tydeliggjør forutsetningen for at fylkeskommunen kan opprette eget viltfond. Forslaget er en lovfesting av forskriften § 1 andre ledd tredje punktum hvor det fremgår at fylkeskommuner som mottar overføring fra det statlige viltfondet, skal etablere fylkeskommunale viltfond.

Lovforslaget § 7 tredje ledd gir regler om kommunale viltfond og kommunens adgang til å fastsette og kreve inn fellingsavgift. Det foreslås i lovforslaget § 7 tredje ledd første punktum at det i kommuner der det er adgang til jakt på elg, hjort eller rådyr, skal det opprettes et kommunalt viltfond som har til formål å fremme viltforvaltningen i kommunen. Dette er en lovfesting av deler av innholdet i forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort § 1, men departementene foreslår å utvide bestemmelsen til også å gjelde rådyr. Rådyr er også inkludert i lovforslaget § 38, se omtale i punkt 12.2.2. Forslaget om å utvide med rådyr er også gjenspeilet i forslaget til § 7 tredje ledd andre punktum, hvor det fremgår at kommunen kan fastsette og kreve inn fellingsavgift for hvert dyr som felles av elg, hjort og rådyr, innenfor rammer gitt av Kongen. Forslaget er en videreføring av innholdet i viltloven § 40 andre ledd andre punktum, men omfatter også rådyr.

Departementene viser til at kommunens oppgaver knyttet til fallviltbehandling er kostnadskreven, og at utgiftene i forbindelse med dette i enkelte kommuner overskrider inntektene fra fellingsavgifter fra elg og hjort. I tilknytning til høringen av endringer i viltloven i 1999, som følge av overføring og ansvar til kommunene, tok flere fylkesmenn til orde for at fellingsavgifter også burde innføres for rådyr. Bakgrunnen var at en innføring av fellingsavgift på rådyr vil gi kommunene en bedre økonomisk mulighet til å bistå grunneierne i arbeidet med organisering og tilrettelegging av rådyrressursene. Miljøverndepartementet understreket den gang at forslaget ikke hadde vært en del av høringen, og fant det derfor ikke formålstjenlig å innføre ytterligere avgifter i tilknytning til omleggingen, jf. Ot.prp. nr. 37 (1999–2000) side 37.

Departementene viser til at tall fra Hjorteviltregisteret de siste tre årene viser at rådyr står for om lag 11 000 – 14 000 registreringer i fallviltbasen årlig. Dette er vesentlig høyere enn registreringer for henholdsvis elg og hjort. Departementene mener det er grunn til å styrke finansieringen av de kommunale viltfondene, og foreslår at det innføres fellingsavgift for rådyr, jf. lovforslaget § 7 tredje ledd andre punktum. Departementene understreker samtidig at kommunene, tilsvarende som for fellingsavgifter for elg og hjort, vil stå fritt i å fastsette nivået på avgiften innenfor de rammer Stortinget fastsetter gjennom årlige budsjettvedtak.

I lovforslaget § 7 tredje ledd tredje punktum fremgår det at inntekter fra fellingsavgiftene tilfaller det kommunale viltfondet. Regelen viderefører innholdet i viltloven § 43 andre punktum.

Departementene foreslår en forskriftshjemmel i § 7 fjerde ledd, hvor Kongen kan gi forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond, blant annet om hvilke inntekter som skal eller kan tilfalle viltfondene og hvordan midlene kan disponeres. Forslaget viderefører innholdet i viltloven § 43 tredje punktum, men gjør det tydeligere at det er tale om en forskriftshjemmel som også åpner for å gi regler utover kun anvendelsen av midlene i kommunale viltfond.

8 Adgangen til jakt og fangst, sanking av egg og dun mv.

8.1 Vedtak om å tillate jakt og fangst

8.1.1 Gjeldende rett

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven § 15 første ledd første punktum fastsetter et overordnet forvaltningsprinsipp for viltartene. Bestemmelsen gir uttrykk for et fredningsprinsipp, som vil si at viltet er fredet, med mindre myndighetene har åpnet for høsting eller tillatt annet uttak av vilt i lov eller vedtak med hjemmel i lov.

Jakt og fangst omfattes av naturmangfoldlovens begrep «høsting». Høsting er en særskilt form for uttak, der formålet er friluftsliv og næring, jf. naturmangfoldloven § 3 bokstav g. Naturmangfoldloven § 16 tredje og fjerde ledd angir vilkår for å åpne for høsting av en viltart, og hensyn som skal legges vekt på i en slik vurdering. Høsting kan bare tillates dersom best tilgjengelig dokumentasjon tilsier at arten produserer et høstingsverdig overskudd. Ved avgjørelsen om det skal tillates høsting skal det videre legges vekt på artens funksjon i økosystemet og virkningen høstingen kan ha på biologisk mangfold for øvrig, artens betydning for næring eller rekreasjon, høstingstradisjoner og skade som arten gjør.

Det nærmere vedtaket om å tillate høsting av en viltart fattes med hjemmel i viltloven. Dette følger av naturmangfoldloven § 16 første ledd, som viser til viltloven. Det følger av forarbeidene til naturmangfoldloven, Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 386, at vedtak om å tillate høsting skal bygge på målene og vilkårene som er nedfelt i naturmangfoldloven. Dette gjelder særlig forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5 første og andre ledd og vilkårene og hensynene som følger av naturmangfoldloven § 16 tredje og fjerde ledd.

Viltloven

Viltloven § 9 gir myndighetene hjemmel til å treffe vedtak om at en viltart kan høstes. Det følger av § 9 første ledd at «Kongen fastsetter hvilke arter som kan være gjenstand for jakt og innen hvilke tidsrammer jakten kan foregå». Myndigheten etter første ledd er delegert til Klima- og miljødepartementet, som i 2001 delegerte myndigheten videre til direktoratet for naturforvaltning (i dag Miljødirektoratet), jf.

forskrift 2. april 1982 nr. 592 om delvis ikrafttredelse av lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet og delegering av myndighet og forskrift 30 april nr. 1670 om delegering av myndighet til Direktoratet for naturforvaltning etter lov om viltet § 9 første ledd og § 26 nr. 7. Ved delegeringen i 2001 opphørte ordningen med at departementet fastsetter rammene for jakttid for den enkelte art. I dag er det kun § 9 andre ledd som aktuell.

Etter § 9 andre ledd er direktoratet gitt myndighet til å fastsette «jakttiden for den enkelte art og innen hvilke områder jakten kan foregå». Miljødirektoratet fastsetter jakttider for viltarter i forskrift om jakt- og fangsttider og tider for sanking av egg og dun (jakttidsforskriften). Jakttidsforskriften ble frem til 2022 oppdatert hvert femte år. Fra 2028 vil forskriften bli revidert hvert sjette år, for å harmonere med intervallene for revisjon av den norske rødlista for arter.

Det følger av § 9 andre ledd andre til fjerde punktum at det kan fastsettes ulike jakttider for de enkelte deler av landet, at jakttiden kan gjelde en bestemt tid av døgnet eller uken, og at jakttiden kan settes forskjellig for jakt etter hann og hunn og etter eldre og yngre individer av vedkommende art. Direktoratet kan også fastsette kvoter for felling av vilt. Bestemmelsen slår fast at reglene om fellingstillatelse i og med hjemmel i viltloven kapittel V, «gjelder tilsvarende». Viltloven kapittel V gjelder blant annet jakt på hjortevilt, der det forutsettes fellingstillatelse fra kommunen for jakt på hjortevilt.

Det følger av § 9 andre ledd siste punktum at det ikke bør fastsettes jakttid i hekke- og yngletiden for vedkommende art. Det er et grunnleggende prinsipp at viltet skal være fredet i hekke- og yngletiden. Bakgrunnen for bestemmelsen er beskrevet i Ot.prp.nr. 9 (1980-1981) s. 50:

[...] felling i denne tid kan innebære unødig lidelse for viltet, ved at ungene mister foreldrene i en tid de er fullstendig avhengige av dem for å overleve. Videre er det i dag et anerkjent prinsipp at viltet skal ha fred i reproduksjonsfasen, og at høsting ved jakt bør finne sted etter den viktigste vekstsesongen.

Formuleringen «bør» innebærer at det ikke er et forbud mot å tillate jakt eller fangst i hekke- eller yngletiden for vedkommende art. Formuleringen er valgt fordi hensynet til å unngå skade i noen tilfeller kan tilsa at det likevel tillates jakt eller fangst av en art i artens hekke- eller yngletid. Ot.prp.nr. 9 (1980-1981) s. 51 viser til at det kan være aktuelt å ha jakttid hele året «ved felling av vilt for å redusere skader og ved jakt på arter som kråkefugl og rev». I praksis er det i hovedsak for fremmede viltarter det er tillatt jakt og fangst i artens hekke- og yngletid. I den gjeldende jakttidsforskriften er det fastsatt at bisam, mårhund, vaskebjørn, villmink og med noen unntak villsvin, som alle er ansett som fremmede arter i Norge, kan jaktes eller fangstes hele året, jf. jakttidsforskriften § 2.

Bernkonvensjonen

Bernkonvensjonen forbyr som en hovedregel jakt og fangst av viltarter som er listet i konvensjonens vedlegg II, jf. konvensjonens artikkel 6. Disse artene kan bare avlives i tråd med unntaksvilkårene i konvensjonens artikkel 9. Øvrige viltarter er det adgang til å tillate jakt og fangst av, i samsvar med kravene som stilles i

konvensjonens artikkel 7. For viltarter som er listet i vedlegg III stiller artikkel 7 blant annet krav om at utnyttelsen skal reguleres slik at bestandene holdes utenfor fare, og at det treffes enkelte tiltak, som blant annet omfatter fredningstider og/eller andre tiltak for å regulere utnyttingen. Konvensjonens vedlegg II og III omfatter de fleste viltarter som lever i Norge. Bernkonvensjonen er nærmere beskrevet under punkt 4.3.1.

8.1.2 Departementenes vurderinger og forslag

Bestemmelsen i viltloven § 9 første ledd er ikke lenger aktuell, etter at ordningen med at departementet fastsetter hvilke arter som kan være gjenstand for jakt og fangst og rammene for jakttidene, opphørte i 2001. Gjeldende ordning, der Miljødirektoratet har myndighet til å fastsette jakttider for viltarter i forskrift, er en hensiktsmessig ordning som har fungert godt. På bakgrunn av dette foreslår departementene at viltloven § 9 første ledd ikke videreføres i forslaget til ny lov. Departementene foreslår at bestemmelsen i viltloven § 9 andre ledd i all hovedsak videreføres, men med enkelte presiseringer og justeringer.

Etter departementenes syn bør koblingen til naturmangfoldloven gå frem av bestemmelsen. Departementene foreslår for det første at prinsippet i naturmangfoldloven § 15 første ledd første punktum, som innebærer at jakt og fangst av vilt bare er tillatt når det er åpnet for det i lov eller vedtak med hjemmel i lov, gjentas i bestemmelsen, se første ledd i forslag til § 8. Fredningsprinsippet er grunnleggende i viltforvaltningen, og opplysningshensyn tilsier at prinsippet går frem av begge lover. Departementene mener for det andre at det bør tas inn en henvisning til naturmangfoldloven § 16 i bestemmelsen, se andre ledd i lovforslaget. Naturmangfoldloven § 16 angir vilkår og pliktige hensyn for vurderingen av om å tillate jakt og fangst av en viltart. Det er også andre bestemmelser i naturmangfoldloven som er relevante for avgjørelsen om å tillate jakt eller fangst. Det gjelder særlig forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5 og reglene om bærekraftig bruk i naturmangfoldloven kapittel II. Henvisningen til naturmangfoldloven § 16 er ikke ment å avgrense mot øvrige, relevante bestemmelser i naturmangfoldloven. At viltet skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven følger av forslaget til formålsbestemmelse, se punkt 6.1.

Departementene foreslår at det videreføres at det, innenfor rammene av naturmangfoldloven § 16, kan tillates jakt og fangst av bestemte viltarter. Dette går frem av lovforslaget § 8 andre ledd. Departementene foreslår at det går frem av lovbestemmelsen at beslutningen om å tillate jakt eller fangst av en viltart skal skje ved forskrift. Dette er i samsvar med praksis. Miljødirektoratet fastsetter hvilke arter det er tillatt å drive jakt og fangst av i jakttidforskriften. Det å tillate jakt og fangst av en art krever grundige vurderinger av blant annet vilkår og hensyn etter naturmangfoldloven § 16, og bør skje gjennom en forskriftsprosess. Avgjørelsen vil også i de aller fleste tilfeller være å anse som forskrift, jf. forvaltningsloven § 2. Departementene foreslår at det videreføres at forskriften kan angi tidsrammen og innen hvilke områder jakt og fangst kan foregå, at det kan fastsettes ulike tider for jakt og fangst for de enkelte deler av landet, at tidsrammen kan gjelde en bestemt tid av døgnet eller uken, at tidsrammen kan settes forskjellig avhengig av viltets

kjønn og alder, og at det kan fastsettes kvoter for jakt og fangst av vilt, se lovforslaget § 8 andre ledd.

I viltloven § 9 andre ledd nest siste punktum slås det fast at reglene om fellingstillatelse i og med hjemmel i kapittel V gjelder tilsvarende. Systemet med fellingstillatelser for jakt på hjortevilt foreslås videreført i ny viltlov, se punkt 12.2. Departementene anser at det ikke er nødvendig med en henvisning til forslag til § 37 om reglene om fellingstillatelse for jakt på hjortevilt i forslag til § 8, og foreslår at henvisningen ikke videreføres i ny bestemmelse.

Departementene foreslår at myndigheten til å tillate jakt og fangst legges til Kongen, på samme måte som andre forskriftshjemler i lovforslaget. Om det skal tillates jakt eller fangst av en art, og nærmere avgrensninger av tid og område, innebærer omfattende faglige vurderinger, som bør tas på nasjonalt nivå der man kan se lokale bestander i sammenheng og opp mot naturmangfoldlovens og Bernkonvensjonens krav. Som nevnt mener departementene at gjeldende ordning der Miljødirektoratet fastsetter hvilke arter det kan drives jakt og fangst på, og hvor og når dette kan foregå, har fungert bra. Departementene mener derfor at det er naturlig at denne myndigheten bør ligge på nasjonalt nivå også i det videre.

Departementene foreslår at bestemmelsen i viltloven § 9 andre ledd siste punktum, om at det ikke bør fastsettes jakttid i hekke- eller yngletiden for vedkommende art, videreføres, se lovforslaget § 8 tredje ledd. Prinsippet om hekke- og yngletidsfredning er sentralt for å ivareta både dyrevelferd og bestandshensyn. Hensynet til dyrevelferd gjør seg gjeldende på samme måte for fremmede viltarter som for viltarter som er stedeagne i Norge. Departementene ser derfor ikke grunn til å skille mellom fremmede og stedeagne arter i bestemmelsen. Samtidig er det hensiktsmessig å beholde ordlyden «bør», slik at bestemmelsen ikke er noen absolutt skranke mot at det tillates jakt i hekke- eller yngletiden til en viltart. Departementene mener at det særlig er situasjoner hvor det er behov for å unngå spredning av fremmede viltarter at det kan være aktuelt å gjøre unntak fra prinsippet.

Departementene foreslår i § 8 fjerde ledd at Kongen kan gi forskrift om å tildele fylkeskommunen og kommunen oppgaver etter andre ledd. Forslaget følger opp kommuneloven § 2-1, jf. omtale i punkt 7.2. Det vises til at fylkeskommunen og kommunen er gitt myndighet etter gjeldende forskrift om jakttider.

8.2 Sanking av egg og dun

8.2.1 Gjeldende rett

Naturmangfoldloven

Sanking eller annen fjerning av egg fra naturen er et «uttak» etter naturmangfoldloven, jf. naturmangfoldloven § 3 bokstav o. Sanking eller annen fjerning av egg fra naturen krever hjemmel i lov eller vedtak med hjemmel i lov, jf. naturmangfoldloven § 15 første ledd første punktum, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) s. 384.

Høsting er i naturmangfoldloven § 3 bokstav g definert som «jakt, fangst, fiske og innsamling av planter eller plantedeler (medregnet bær og frukter) og sopp, i friluftsliv og næring». Sanking av egg omfattes ikke klart av denne ordlyden. I forarbeidene til naturmangfoldloven, Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) s. 372, er høsting beskrevet i noe bredere ordlag, som «en særskilt form for uttak, nemlig uttak der formålet er friluftsliv og næring». Sanking av fugleegg skjer i praksis primært for to hovedformål; til matformål og for å forebygge skade eller ulemper forårsaket av fugler. Eggsanking kan dermed være et uttak for friluftsliv og næring. Lest i sammenheng med forarbeidene, kan eggsanking til matformål anses som en form for høsting etter naturmangfoldloven som skal følge reglene i naturmangfoldloven § 16. Eggsanking som skjer for skadeforebyggende formål er ikke høsting, men et uttak som skal følge reglene i naturmangfoldloven § 18.

Sanking av dun er ikke et uttak etter naturmangfoldloven § 3 bokstav o, og omfattes ikke av prinsippet i naturmangfoldloven § 15 første ledd første punktum. Dun har likevel et visst vern i fuglenes hekketid, gjennom forbudet mot unødig skade på reir og unødig jaging av vilt i naturmangfoldloven § 15 første ledd andre og tredje punktum. Se også viltloven § 44, jf. omtale under.

Viltloven

Viltloven § 44 regulerer fjerning av egg og dun fra fuglereir. Bestemmelsen slår fast at grunneieren eller bruker bare kan ta bort egg og dun fra fuglereir av slike fuglearter, til slike tider og i slike områder som departementet bestemmer. Hvem som skal anses som «bruker» er ikke nærmere omtalt i forarbeidene. I juridisk teori er det lagt til grunn at dersom grunneieren overlater sin eiendom til en annen for total bruk, har brukeren rett til sanking av egg og dun. Et festeforhold vil være et eksempel på dette.

Viltloven § 44 regulerer to ulike forhold. For det første følger det av bestemmelsen at egg og dun bare kan tas bort fra fuglereir av slike fuglearter, til slike tider og i slike områder som departementet bestemmer. Myndigheten til å bestemme i hvilken utstrekning egg og dun kan fjernes fra fuglereir ligger etter loven til departementet. Myndigheten er delegert til Miljødirektoratet, jf. forskrift 2. april 1982 nr. 592 og forskrift 15. mars 2013 nr. 283. Miljødirektoratet fastsetter tider for sanking av egg og dun i jaktidsforskriften. For det andre sier bestemmelsen noe om hvem som har retten til å fjerne egg og dun, innenfor de rammene som myndighetene har satt, herunder grunneier eller bruker. Se punkt 11.12 for nærmere omtale av retten til å sanke egg og dun.

I viltloven § 26 nr. 4 er Kongen gitt hjemmel til å gi forskrifter om innsamling av blant annet «egg og deler av vilt» for vitenskapelige eller andre særlige formål. Se punkt 14.6 for nærmere omtale av bestemmelsen.

Forskriftsregulering av adgangen til å sanke egg og dun

Viltforskriften § 7-2 regulerer adgangen til å tilegne seg egg fra naturen.

Bestemmelsen lyder som følger:

Det er ikke tillatt å tilegne seg egg som man finner i naturen uten på forhånd å ha fått tillatelse etter kapittel 2 eller 3, eller ha

hjemmel i bestemmelsene om å sanke egg i den til enhver tid gjeldende forskrift om jakt og fangsttider. Dette gjelder uavhengig av om egget er levende, ubefruktet eller dødt (råteegg).

Viltforskriften kapittel 2 og 3 omhandler innfangning av vilt og skadefelling og annet uttak av vilt. Etter jakttidforskriften § 6 første til og med tredje ledd er det i dag tillatt å sanke egg fra ni fuglearter (gråmåke, svartbak, sildemåke, kvinand, ærfugl, grågås, stripegås, kanadagås og snøgås) innenfor nærmere tids- og områdeavgrensninger og antallsbegrensninger. Jakttidforskriften tillater kun sanking av dun fra ærfugl, jf. forskriften § 6 fjerde ledd.

Bernkonvensjonen

For viltarter listet i konvensjonens vedlegg II, forbyr Bernkonvensjonen som en hovedregel «the deliberate destruction or taking of eggs from the wild or keeping these eggs even if empty» og «the deliberate disturbance of wild fauna, particularly during the period of breeding, rearing [...], insofar as disturbance would be significant in relation to the objectives of this Convention», jf. konvensjonens artikkel 6. Forbudene innebærer at uttak av egg fra viltarter listet i konvensjonens vedlegg II, og forstyrrelser som nevnt, må følge unntaksvilkårene i konvensjonens artikkel 9.

8.2.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår i stor grad å videreføre innholdet i viltloven § 44, men med enkelte materielle, strukturelle og språklige endringer. Departementene foreslår at innholdet i viltloven § 44 deles i to bestemmelser. Dette innebærer at regler for hvilke fuglearter det er tillatt å sanke egg og dun fra, og de nærmere rammene for sanking, plasseres i lovforslaget § 9. Hvem som har rett til sanking av egg og dun innenfor disse rammene foreslås regulert i forslag til § 37. Forslaget til bestemmelse om retten til å sanke egg og dun behandles under punkt 11.12.

Viltloven § 44 omtaler å «ta bort» egg og dun fra fuglereir. I lovforslaget § 9 første ledd foreslår departementene at ordlyden endres til «sanking» av egg fra fuglearter og «sanking» av dun fra fuglereir. Bakgrunnen for forslaget er å regulere høsting av egg og innsamling av dun i friluftsliv og næring, som i all hovedsak skjer for matformål. Departementene mener at «sanking» er et beskrivende uttrykk for denne aktiviteten. Ordlyden vil også gi en tydeligere avgrensning mot fjerning av egg som skjer for å avverge skade, som skal følge reglene i naturmangfoldloven § 18.

Det foreslås at det innledningsvis i bestemmelsen slås fast at sanking av egg fra fuglearter og sanking av dun fra fuglereir «bare er tillatt dersom det er åpnet for det i lov eller i vedtak med hjemmel i lov», se lovforslaget § 9 første ledd. Dette er en tydeliggjøring av prinsippet som i dag ligger i viltloven § 44 om at egg og dun bare kan tas bort fra fuglereir dersom departementet har tillatt det. For sanking av egg er dette også i samsvar med fredningsprinsippet i naturmangfoldloven § 15.

Etter viltloven § 44 er sanking av egg begrenset til egg «fra fuglereir». Forslaget til § 9 har ikke denne begrensningen, og er ment å gjelde sanking av egg fra naturen generelt. For sanking av dun foreslås det at begrensningen knyttet til fuglereir videreføres. Behovet for å regulere adgangen til å sanke dun fra fuglereir er knyttet

til hensyn om å hindre forstyrrelser av viltet, jf. også naturmangfoldloven § 15 første ledd andre punktum.

I lovforslaget § 9 andre ledd foreslås det en hjemmel til å gi nærmere regler i forskrift om å tillate sanking av egg fra fuglearter, herunder hvilke fuglearter det kan sankes fra, til hvilke tider og i hvilke områder. Siden sanking av egg etter bestemmelsen er en form for høsting som skal følge reglene i naturmangfoldloven § 16, foreslår departementene at det går frem av bestemmelsen at forskrift om å tillate sanking av egg fastsettes innenfor rammene av naturmangfoldloven § 16. Dette bidrar til å tydeliggjøre koblingen til naturmangfoldloven § 16, som angir vilkår og hensyn for vurderingen om å tillate sanking av egg. Andre bestemmelser i naturmangfoldloven vil også være relevante for en slik vurdering, særlig forvaltningsmålet for arter i § 5 og prinsippene for offentlig beslutningstaking i naturmangfoldloven §§ 8-12. Henvisningen til naturmangfoldloven § 16 er ikke ment å innebære en avgrensning mot andre relevante bestemmelser i naturmangfoldloven. Departementene mener at adgangen til å sette nærmere begrensninger og vilkår for sanking av egg, som begrensninger på antall egg som kan sankes per fuglereir, er dekket av forslaget til ordlyd om at det kan «gis nærmere regler om å tillate sanking av egg fra fuglearter». Departementene foreslår i tillegg at det går frem av lovbestemmelsen at Kongen kan gi forskrift om rapportering til statistiske eller vitenskapelige formål i forbindelse med sanking av egg. Dette vil gi mulighet for å få kunnskap om omfanget av eggsanking, og til å vurdere effekter av eggsanking.

I lovforslaget § 9 tredje ledd foreslås det en hjemmel for å gi nærmere regler i forskrift om å tillate sanking av dun fra fuglereir, herunder hvilke fuglearter det kan sankes dun fra, til hvilke tider og i hvilke områder. Som for sanking av egg, anser departementene at adgangen til å sette nærmere begrensninger og vilkår for sanking av dun i forskrift er dekket av forslaget til ordlyd om at det kan «gis nærmere regler om å tillate sanking av dun fra fuglereir».

I samsvar med forslaget til ny lov for øvrig, foreslås det at myndigheten til å fastsette forskrift om å tillate sanking av egg og dun legges til Kongen.

8.3 Lodden (vårjakt på ender av hensyn til samisk tradisjon)

8.3.1 Gjeldende rett

Etter viltloven § 15 nr. 2 kan direktoratet gi tillatelse til felling av sjøfugl og and til bruk til menneskeføde der dette er vanlig. Fellingstillatelse kan gis uten hensyn til regler om fredning og jakttider. Bestemmelsen har bakgrunn i et forslag fra Jaktlovutvalget, som anførte (NOU 1974: 21 s. 86 spalte 2) at

Utvalget kjenner til at det i strøk av landet gjennom lange tider har vært alminnelig med utnytting av and som menneskeføde, og at jakten sedvanlig utøves på en tid som ikke er innenfor den foreslåtte jakttid. Utvalget antar at det bør være hjemmel i loven for slik jakt.

Viltloven § 15 nr. 2 er hjemmel for forskrift 4. april 2023 nr. 483 om lodden (vårjakt på ender) fra og med 1. mai 2023 – 6. juni 2028, Kautokeino kommune, Troms og Finnmark. Forskriften gir en kvoteregulert og tidsavgrenset adgang til vårjakt på artene kvinand, laksand, siland og toppand i et nærmere angitt område i Kautokeino kommune, og fastsetter nærmere vilkår for vårjakten. Lodden er en nordsamisk betegnelse for vårjakt på ender, og er en del av den samiske jakt- og fangsttradisjonen. Lodden var tidligere ernæringsmessig viktig, da den ga et viktig næringsstilsudd i en kritisk fase om våren. Jaktformen har hatt, og har fortsatt, sterk kulturell forankring i den samiske lokalbefolkningen, og det knytter seg egne tradisjoner, språkuttrykk og kunnskap til lodden.

I forbindelse med fastsettelsen av gjeldende forskrift om lodden utarbeidet Kautokeino kommune rapporten «Lodden - en kulturbærende sedvane i Guovdageaidnu, en utredning om lodden i Guovdageaidnu» (april 2021), og Vitenskapskomiteen for mat og miljø utarbeidet rapporten «Assessment of risks to wildlife and animal welfare associated with Lodden, Sami traditional hunting of ducks in spring» (VKM report 2022:29). Blant annet på bakgrunn av dette grunnlagsmaterialet gjorde Klima- og miljødepartementet følgende vurderinger i høringsnotat om forslag til forskrift om lodden (vårjakt på ender) i Kautokeino kommune, Finnmark (30. januar 2023):

Virkeperioden for siste forskrift om kvoteregulert vårjakt på ender var fra og med 2013 til og med 2022. Denne forskriften er nå opphevet. Departementet har derfor utarbeidet et forslag til en ny forskrift som skal gi muligheter og rammer for en videreføring av lodden som en samisk tradisjon.

Jakt på våren strider mot viltlovens hovedprinsipp om at det ikke bør fastsettes jakttid for en art i hekke- og yngletiden. Dette er et prinsipp som er anerkjent internasjonalt, og som bl.a. kommer til uttrykk i Bernkonvensjonen og EUs fugledirektiv. I tillegg skal Norge som del av Bonnkonvensjonen sikre at enhver bruk (her jakt) av trekkende vannfugl er basert på den best tilgjengelige kunnskapen om deres økologi, og at bruken er bærekraftig.

Lodden betyr en ekstra dødelighetsfaktor for fuglene det jaktes på. Under ordinær høstjakt legges det til grunn at en god del av de fuglene som felles, er ungfugler av årets produksjon, og at de trolig ikke ville overlevd vinteren. Disse ungfuglene utgjør kun en liten del av bestanden på våren, da dødeligheten etter klekking og gjennom høst og vinter er størst. De individene som overlever vinteren er de mest tilpasningsdyktige, og på våren skal de gå til hekking for å produsere nye individer som det kan høstes bærekraftig av. Lodden påvirker dermed det høstbare overskuddet i større grad enn ordinær høstjakt og er etter miljøforvaltningens vurdering derfor en mindre bærekraftig høstingsform enn høstjakt.

På den annen side taler hensynet til ivaretagelse av samisk kultur for å tillate at lodden videreføres. Begrunnelsen for dette er at lodden er en gammel jaktform i Kautokeino, og det knytter seg egne samiske tradisjoner, begreper og kunnskap til denne jaktformen. Disse er det viktig å bevare. For å kunne åpne for lodden er det vedtatt en unntaksbestemmelse i viltloven § 15 som sier følgende:

«Direktoratet kan uten hensyn til regler om fredning og jakttider gi fellingstillatelse på: 2. Sjøfugl og and til bruk til menneskeføde der dette er vanlig.»

I denne saken er det, på en del områder, motstrid mellom de faglige rådene som baserer seg på vitenskapelig kunnskap og den tradisjonelle, erfaringsbaserte kunnskapen.

Ifølge lokal erfarings- og tradisjonsbasert kunnskap er lodden en bærekraftig høstingstradisjon. Kautokeino kommune, Boarri og Sámi bivdo- ja meahcástansearvi mener at bestandene av de artene som det lokalt ønskes å høste på er tallrike og at lodden ikke utgjør noen trussel for bestandene. Videre tilsier den lokale erfarings- og tradisjonsbaserte kunnskapen at lodden utøves i god tid før hekketiden starter. Sametinget støtter den lokale, erfarings- og tradisjonsbaserte kunnskapen.

Miljødirektoratet viser på sin side til VKM sine konklusjoner om moderat til høy risiko for dårligere livskraftighet ved uttak tilsier at ordningen må avvikles. Miljødirektoratet viser til at den best tilgjengelige kunnskapen må benyttes. Ved mangelfullt kunnskapsgrunnlag må føre-var-prinsippet legges til grunn. Videre sier Miljødirektoratet at det ikke er grunnlag for å si at lodden utøves i god tid før hekketiden. Etter deres vurdering medfører lodden jakt under hekketiden. Miljødirektoratets klare anbefaling er at ordningen med kvoteregulert lodden i Kautokeino avvikles.

KLD mener at Loddenrapporten gir en meget god oversikt over den tradisjonelle erfaringsbaserte kunnskapen som finnes om lodden og har tillagt denne stor vekt. En viktig forutsetning for en eventuell utvidelse av dagens ordning er imidlertid at det i tillegg settes i gang en systematisk, vitenskapelig kunnskapsinnhenting om de aktuelle artenes bestandssituasjon lokalt og regionalt og loddens betydning for dette. Den mest oppdaterte vitenskapelige kunnskapen om bestandene og jaktas påvirkning er fra NINAs rapporter fra 90-tallet og det er behov for oppdatert kunnskap. Kunnskapsinnhenting vil gi viktig informasjon om tilstanden i bestandene i dag, og påvirkningen jakta har på artene som lever i områdene det jaktet i sammenliknet med på nitti-tallet. Dette vil

bidra til å sikre at vi i utøvelsen av lodden kan ivareta bestandenes og leveområdenes produktivitet og mangfold.

Dersom ny kunnskap, vitenskapelig eller tradisjonell og erfaringsbasert, tilsier at ordningen ikke er bærekraftig og dyrevelferdsmessig forsvarlig skal nødvendige endringer foretas. I henhold til ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 8, har staten ved anvendelse av nasjonale lover og forskrifter plikt til å ta tilbørlig hensyn til urfolks sedvaner og sedvanerett. Artikkel 23 slår fast at staten skal sikre at urfolks naturalhushold og tradisjonell virksomhet som jakt og fiske blir styrket og fremmet.

Det er KLDs oppfatning at Sametinget, Kautokeino kommune og foreningene Boarri og Sámi bivdo- ja meahcástansearvi mener at forskriften som gjaldt fram til 2022 ikke ivaretok den samiske tradisjonen tilstrekkelig. Det gjaldt områdene som det har vært tillatt å utøve lodden i, kvotene for jakta, tillatte arter, kjønn og jakttid.

KLD foreslår av hensyn til ivaretagelse av den samiske kulturen og tradisjonen at ordningen videreføres gjennom en forskrift som i større grad kan ivareta den samiske tradisjonen enn i dag. Dette innebærer at rammene for jakta må utvides på noen punkter. KLD understreker imidlertid at rammene for lodden ikke kan gå på bekostning av hensyn til ressursen. KLD mener derfor at det er en forutsetning at lodden må utøves på en måte og i et omfang som er dyrevelferdsmessig forsvarlig og bærekraftig.

KLD er klar over at departementet med et forslag om å videreføre og utvide av lodden ikke følger den faglige hovedkonklusjonen i anbefalingen fra Miljødirektoratet. KLD vil imidlertid understreke at Miljødirektoratets faglige anbefaling er basert på den vitenskapelige kunnskapen, og ikke på tradisjonell og erfaringsbasert kunnskap. Anbefalingen inneholder ikke vurderinger av samisk kultur og tradisjon. Dette er i tråd med KLD sin bestilling til Miljødirektoratet.

KLD har avveid hensynene mellom naturmangfold, tradisjonell og erfaringsbasert kunnskap og urfolkstradisjon i sine vurderinger i høringsforslaget.

Viltloven § 15 nr. 2 må ses i sammenheng med Norges forpliktelser etter ILO-konvensjon nr. 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater, FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter og konvensjonen om biologisk mangfold, samt FNs erklæring om urfolks rettigheter. I henhold til ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 8, har staten ved anvendelse av nasjonale lover og forskrifter plikt til å ta tilbørlig hensyn til urfolks sedvaner og sedvanerett. ILO-konvensjonen artikkel 23 slår videre fast at staten skal

sikre at urfolks naturalhushold og tradisjonell virksomhet som jakt og fiske blir styrket og fremmet. Denne plikten forsterkes av FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27, som inneholder regler om at samer ikke skal nektes retten til å dyrke sin egen kultur. Etter artikkel 34 i FNs erklæring om urfolks rettigheter, har urfolk rett til å fremme, utvikle og opprettholde blant annet sine særegne skikker, sine tradisjoner, praksiser og, dersom slike finnes, sedvaner, i samsvar med internasjonale menneskerettsstandarder. Etter artikkel 8 bokstav j i konvensjonen om biologisk mangfold, er staten forpliktet til å bevare, beskytte og videreføre urfolks tradisjonelle kunnskaper og handlemåter. Departementene viser til utdypende omtale av internasjonale forpliktelser som er relevante for viltforvaltningen, herunder forpliktelser overfor samer som urfolk, i punkt 4.3.2.

8.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Overordnet

Viltloven § 15 nr. 2 er kun benyttet som hjemmel for forskrift om lodden. Det tilsier at behovet for å videreføre bestemmelsen i hovedsak er knyttet til forskriftshjemmel for forskrift om lodden. Departementenes vurdering er at det er to aktuelle løsninger for en lovhjemmel for forskrift om lodden i ny lov. Foreningene Boarri og Sámi Bivdo- ja Meahcástansearvi har blitt konsultert om alternativene før høring. Foreningene foretrekker alternativ 2. Departementene beskriver de to alternativene under, og ber om høringsinstansenes syn på hvilket alternativ som er mest egnet. Departementene understreker at alternativene gjelder hvordan forskriften om lodden forankres i loven. For begge alternativene vil gjeldende forskrift opprettholdes.

Alternativ 1

Det første alternativet er å oppheve viltloven § 15 nr. 2. Bakgrunnen for dette alternativet er at viltloven § 15 nr. 2 ikke anses nødvendig for at det skal kunne fastsettes forskrift om lodden. Forskrift om lodden kan hjemles i forslaget til § 8 i ny lov og naturmangfoldloven § 16, på samme måte som jakttidene for andre viltarter. Se nærmere omtale av forslaget til § 8 i ny lov under punkt 8.1.

Slik viltloven § 15 nr. 2 er formulert i dag, går ikke forholdet til naturmangfoldloven § 16 frem av ordlyden til bestemmelsen. Det er imidlertid ansett som en forutsetning for å gi fellingstillatelse etter § 15 nr. 2 at dette er i samsvar med naturmangfoldloven § 16. Det vil si at vilkåret i naturmangfoldloven § 16 om at best tilgjengelig informasjon tilsier at de aktuelle artene «produserer et høstbart overskudd», må være oppfylt for at lodden skal kunne tillates. Det vil også si at hensynene som er angitt i naturmangfoldloven § 16 fjerde ledd må være vektlagt i vurderingen av om lodden skal tillates.

I viltloven § 9 andre ledd siste setning og forslaget til § 8 tredje ledd i ny lov, står det at «det bør ikke fastsettes jakttid i hekke- og yngletiden for vedkommende art». Det innebærer at hekke- og yngletidsfredning er lovens klare utgangspunkt. Det er likevel anledning til å gjøre unntak fra prinsippet. Forskriften om lodden er et slikt unntak fra prinsippet om hekke- og yngletidsfredning.

Etter departementenes syn vil hensynet til samisk kultur fortsatt kunne tillegges vekt ved fastsetting av forskrift med hjemmel i lovforslaget § 8. Det vises til at lovforslaget § 8 er koblet til naturmangfoldloven § 16. Etter naturmangfoldloven § 16 fjerde ledd skal det blant annet skal legges vekt på høstingstradisjonen i vedkommende område ved fastsetting av forskrift om å tillate høsting av en art. Dette er relevante hensyn ved fastsetting av forskrift om lodden. Videre slår naturmangfoldlovens formålsbestemmelse fast at loven skal bidra til at naturen tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også som grunnlag for samisk kultur. Det er etter departementenes oppfatning ikke nødvendig å videreføre viltloven § 15 nr. 2 av hensyn til de internasjonale forpliktelser som gjelder samer som urfolk.

Dersom det oppstår behov for uttak av and eller sjøfugl uten jakttid, eller utenfor fastsatt jakttid eller jaktområde for arten, kan dette ivaretas av naturmangfoldloven § 18.

Alternativ 2

Det andre alternativet er at deler av innholdet i viltloven § 15 nr. 2 videreføres som en særskilt forskriftshjemmel for lodden, se lovforslaget § 10. Forslaget vil bidra til at det går tydeligere frem av loven at det kan gis forskrift om lodden av hensyn til samisk kultur.

Bestemmelsen har som hensikt å gi grunnlag for å bevare og videreføre lodden som en del av samisk kultur gjennom regler i forskrift. Departementene foreslår derfor at det nordsamiske begrepet for jakten, «lodden», er det begrepet som hovedsakelig benyttes i bestemmelsen. For å sikre at bestemmelsen kan forstås av de som ikke kjenner det nordsamiske begrepet, foreslås de at det vises til «vårjakt på ender» i parentes.

Etter departementenes syn er det hensiktsmessig at koblingen til samisk kultur går frem av lovbestemmelsen, slik at hensikten med bestemmelsen går frem. I forslaget til § 10 lyder overskriften «Lodden (vårjakt på ender) av hensyn til samisk tradisjon og sedvane». Dette samsvarer med begrepsbruken i forskrift om lodden § 1 bokstav a, som viser til at et av formålene med forskriften er å «legge til rette for at lodden (vårjakt på ender), med basis i samisk tradisjon og sedvane, kan bevares og videreføres». Foreningene Boarri og Sámi Bivdo- ja Meahcástansearvi har ønsket at begrepet «sedvane» benyttes i bestemmelsen. Etter departementenes syn er samisk «kultur» også et aktuelt alternativ. Bruk av begrepet «kultur» kan bidra til å synliggjøre at lodden er samisk kulturutøvelse, som omfatter en jakttradisjon, men også språk- og matkultur. Begrepet «kultur» eller «kulturutøvelse» brukes også i naturmangfoldloven § 1, grunnloven § 108 og i SP art. 27, og bruk av begrepet i bestemmelsen kan gi en god sammenheng i regelverket. Departementenes vurdering er altså at det er flere aktuelle begreper som kan benyttes, og det bes om høringsinstansenes syn på hvilke/t begrep som er best egnet.

Departementene mener det i en særskilt hjemmel for å gi forskrift om lodden bør gå klart frem at naturmangfoldloven § 16 må være oppfylt for at det skal være adgang til å gi forskrift. Forholdet til naturmangfoldloven § 16 går som nevnt ikke klart frem av viltloven § 15 nr. 2 i dag. Departementene foreslår derfor at det tas inn en henvisning til naturmangfoldloven § 16 i forslaget til § 10.

Departementene foreslår at det går frem av bestemmelsen at det kan gis forskrift om å tillate og regulere lodden (vårjakt på ender) i Kautokeino kommune, blant annet om hvilke arter det er tillatt å jakte på, i hvilke områder og til hvilke tider det kan utøves jakt og kvoter for jakten. Det vises til at forskrift om lodden inneholder slike regler, inkludert en kvote for antall ender som kan felles per år. Det foreslås også at det kan gis regler i forskrift om vilkår for deltakelse i jakten og plikter ved deltakelse i jakten. Det vises til at forskrift om lodden har nærmere regler om hvem som kan tildeles jaktkort og at forskriften oppstiller plikter for jegeren til å føre og sende inn jakt-/fangstrappport, og til å medbringe og fremvise nærmere angitt dokumentasjon under jakten.

Etter gjeldende forskrift om lodden er kommunen pålagt å utarbeide en forvaltningsplan for lodden, arrangere årlig åpent møte mellom om lodden for jegere, oppsyn, forvaltning og andre interesserte, og å utarbeide rapport til statsforvalteren årlig med informasjon om gjennomført jakt. Departementene foreslår å tydeliggjøre i forslaget til forskriftshjemmel § 10 andre ledd at kommunen kan tildeles oppgaver i forskrift om lodden, for å ivareta føringene som følger av kommuneloven § 2-1 tredje ledd.

Myndigheten etter viltloven § 15 nr. 2 ligger til direktoratet. I tråd med det gjennomgående grepet i forslaget til ny lov, foreslår departementene at forskriftsmyndigheten legges til Kongen.

8.4 Felling av vilt i innhegnet område eller på øy

8.4.1 Gjeldende rett

Etter viltloven § 15 nr. 1 kan direktoratet (Miljødirektoratet) uten hensyn til regler om fredning og jakttider gi fellingstillatelse på utsatt vilt i innhegnet område eller på øy. Bestemmelsen innebærer at Miljødirektoratet ved enkeltvedtak eller forskrift kan gi fellingstillatelse uavhengig av om det er tillatt jakt eller fangst av vedkommende art etter viltloven § 9, jf. naturmangfoldloven § 16, og uavhengig av fastsatte tidsrammer eller geografiske avgrensninger for jakt og fangst. Fellingstillatelse kan også gis med hjemmel i viltloven § 15 nr. 1 uten hensyn til viltloven § 10 om dager med jaktforbud. Statsforvalteren er delegert myndighet etter § 15 nr. 1, jf. rundskriv nr. 15/83 datert 21. juli 1983.

Adgangen til å sette ut vilt i innhegnet område eller på øy er i dag svært begrenset. Etter viltloven § 7 skal ingen holde vilt i fangenskap med mindre annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov, og etter viltforskriften § 4-2 første ledd er det ikke tillatt å holde vilt i fangenskap når formålet er jakt i innhegnet område.

Dyrevelferdsloven § 28 inneholder bestemmelser om utsetting av vilt. Adgangen til jakt på utsatt fugl er videre regulert i midlertidig forskrift 24. august 1990 nr. 761 om forbud mot jakt på utsatt fugl. Forskriften inneholder et generelt forbud mot jakt på utsatte individer, med mindre visse vilkår er oppfylt. Utsetting av vilt i naturen er også regulert i forskrift om fremmede organismer §§ 9 til 13. Praksis for å tillate utsetting av vilt i naturen er restriktiv.

Det er i dag ingen forskrifter som er fastsatt med hjemmel i viltloven § 15 nr. 1, og departementene er ikke kjent med at det i senere tid er gitt fellingstillatelse med hjemmel i viltloven § 15 nr. 1 ved enkeltvedtak.

8.4.2 Departementenes vurderinger og forslag

Viltloven § 15 nr. 1 må ses i sammenheng med at det tidligere var en viss adgang til å sette ut høstbare viltarter for jakt, både i innhegning og på øy. Denne adgangen er i dag svært begrenset, og bestemmelsen har mistet mye av sin aktualitet. I tillegg ivaretar naturmangfoldloven § 18 eventuelle behov for skadefelling av individer som tidligere har blitt satt ut, og som ikke har jakttid eller som det ikke er mulig å ta ut i løpet av jakttiden. Departementene mener derfor at det ikke er behov for en hjemmel om å gi fellingstillatelse på utsatt vilt i innhegnet område eller på øy, og foreslår at bestemmelsen i viltloven § 15 nr. 1 ikke videreføres i ny lov.

8.5 Dager med jaktforbud

8.5.1 Gjeldende rett

Viltloven § 10 angir dager det er forbudt med jakt- og fangstutøvelse. Det fremgår av bestemmelsen at jakt og fangst ikke er tillatt i tiden fra og med 24. desember til og med 31. desember og ikke på langfredag, påskeaften og første påskedag.

Etter jaktloven av 1951 § 43 andre ledd gjaldt et forbud mot jakt og fangst i tiden fra og med 24. desember til og med 31. desember, men ikke for påsken. I forbindelse med arbeidet med gjeldende viltlov foreslo jaktlovutvalget i NOU 1974:21 *Viltstellet, jakt og fangst* s. 84 at forbudet skulle gjelde julaften, første juledag, langfredag og første påskedag. Utvalget viste til regler som gjaldt andre forhold, for eksempel for idrettsstevner. I Ot.prp. nr. 9 (198081) s. 51 ble det vist til at en slik sammenligning kunne ha en viss vekt, men det ble lagt til grunn at romjulsfredningen hadde tradisjon og burde opprettholdes.

Bestemmelsen gjelder etter sin ordlyd kun ved «jakt og fangst». Forbudet gjelder også for lisensfelling i medhold av naturmangfoldloven § 18 og rovviltforskriften. Det følger av rovviltforskriften § 10 sjette ledd andre punktum at det «kan ikke utøves lisensfelling i de fredningsperioder som viltloven § 10 fastsetter».

I praksis har bestemmelsen kun betydning for jakt og fangst på de viltartene som har jakttid i jul og påske, jf. jakttidsforskriften. Mange arter har for eksempel jakttid fra august/september og frem til 23. desember. I påsken er det færre arter som har jakttid på grunn av hekke- og yngletidsfredningen. Selv om arten har jakttid etter jakttidsforskriften, gjelder forbudet i viltloven § 10.

Den alminnelige helligdagsfreden etter lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred begrenser adgangen til å arrangere offentlige arrangementer på helligdager. Loven setter ikke forbud mot jaktutøvelse, med mindre jakten utøves i strid med forbudet mot å forstyrre med «utilbørlig larm», jf. lovens § 3 første ledd.

Dager med jaktforbud etter viltloven § 10 samsvarer ikke med helligdagene opplistet i lov om helligdager og helligdagsfred § 2.

8.5.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene viser til at det ikke er noen reelle biologiske eller bestandsmessige grunner som har betydning for vurderingen av om bestemmelsen skal videreføres eller endres. Hvorvidt bestemmelsen videreføres eller endres vil heller ikke ha noen merkbar betydning for det samlede uttaket av vilt eller gi effekt i form av bestandsregulering.

Departementene mener dagens ordning med dager med jakt- og fangstforbud er en etablert praksis som mange kjenner til, og som er godt innarbeidet i samfunnet. På denne bakgrunn mener departementene det er grunn til å opprettholde dagens ordning med dager med jakt- og fangstforbud.

Departementene foreslår i § 11 å videreføre innholdet i viltloven § 10, kun med språklige endringer. Forslaget innebærer ingen materielle endringer sammenliknet med viltloven § 10.

9 Jegerprøve, registrering i Jegerregisteret, betaling av jegeravgift mv.

9.1 Jegerprøve, registrering i Jegerregisteret mv.

9.1.1 Gjeldende rett

Etter viltloven § 39 kan Kongen gi «regler om en prøve som må bestå for å kunne drive jakt og fangst etter denne lov, herunder om eksamensgebyr, obligatorisk kurs og kursavgift.» Overskriften til bestemmelsen er «(obligatorisk jegerprøve)». Utøvelsesforskriften kapittel 3 har nærmere bestemmelser om jegerprøven.

Det fremgår av utøvelsesforskriften § 8 første ledd at: «Alle personer som har fylt 16 år og som ikke er registrert i Jegerregisteret, skal før jakt, felling eller fangst utøves ha bestått en jegerprøve i henhold til denne forskrift, studieplan og instruks om innhold og gjennomføring av jegerprøven fastsatt av Miljødirektoratet.» Etter utøvelsesforskriften § 8 andre ledd består jegerprøven av et obligatorisk kurs og en elektronisk eksamen. Det fremgår av utøvelsesforskriften § 8 fjerde ledd at personer som er fast bosatt i utlandet ikke trenger å avlegge jegerprøve dersom de kan dokumentere at de fyller vilkårene for å drive tilsvarende jakt i sitt bopelsland.

I utøvelsesforskriften § 9 er det bestemmelser om obligatoriske kurs og i utøvelsesforskriften §§ 10 og 11 er det bestemmelser om jegerprøveeksamen og om eksamensgebyr og kursavgift. Det fremgår av utøvelsesforskriften § 12 at den som etter rettskraftig dom er fratatt retten til å drive jakt og fangst, jf. straffeloven § 56, må avlegge ny jegerprøve for å bli registrert som jeger. Utøvelsesforskriften § 12a har bestemmelser om autorisasjon av jegerprøveinstruktører.

I tillegg til utøvelsesforskriften har Miljødirektoratet utarbeidet en studieplan og instruks for innhold og gjennomføring av jegerprøven (1. april 2017).

I utøvelsesforskriften § 5 er det også regler om generell aldersgrense for jakt, felling og fangst, og i § 6 er det bestemmelser om aldersgrenser i forbindelse med opplæring i jakt og fangst.

9.1.2 Departementenes vurderinger og forslag

Det er utøvelsesforskriften som i dag gir hjemmel for kravet om jegerprøve. Etter departementenes syn er kravet om jegerprøve en grunnleggende forutsetning for utøvelse av jakt og fangst. Dette bør tydeliggjøres i forslaget til ny lov.

Departementene foreslår å lovfeste en hovedregel om at den som skal utøve jakt og fangst, skal ha bestått jegerprøven. Se lovforslaget § 12 første ledd.

I forslag til § 12 andre ledd videreføres en forskriftshjemmel om at Kongen kan gi forskrift om jegerprøven. Departementene foreslår videre angivelse av eksempler det kan gis forskriftsbestemmelser om. Dette er krav til alder, obligatorisk kurs og eksamen, kursavgift, eksamensgebyr, autorisasjon som jegerprøveinstruktør og unntak fra kravet om å ha bestått jegerprøven. Eksempelene er ikke uttømmende. I forslaget til forskriftshjemmel foreslås det også en tydeliggjøring om at Kongen kan gi forskrift om oppgaver om gjennomføring av jegerprøven legges til kommunen, jf. omtale i punkt 7.2.

Når det gjelder unntak fra kravet om jegerprøve vises det blant annet til utøvelsesforskriften § 8 fjerde ledd, som unntar personer som er fast bosatt i utlandet dersom de kan dokumentere at de fyller vilkårene for å drive tilsvarende jakt i sitt bopelsland. Etter utøvelsesforskriften § 8 første ledd utledes også et unntak fra kravet om jegerprøve for de som i dag er registrert i Jegerregisteret uten å ha bestått jegerprøven. Da Jegerregisteret ble opprettet i 1983, ble det innført en overgangsordning som innebærer at alle med viltrygdeavgiftskort kunne bli registrert i Jegerregisteret selv om personen ikke har bestått jegerprøven etter dagens regler. Forslaget til § 12 første og andre ledd innebærer ingen endring i reglene om dette. Kravet om jegerprøve i lovforslaget § 12 første ledd er rettet mot personer som fra før ikke er registrert i Jegerregisteret.

Det kan etter utøvelsesforskriften utledes et krav om at en jeger må være registrert i Jegerregisteret for å kunne utøve jakt og fangst. For de fleste er det automatikk i denne registreringen, siden de som består jegerprøven blir registrert i Jegerregisteret. Departementene ønsker å tydeliggjøre i forslaget til ny lov at personer som skal utøve jakt og fangst i Norge må være registrert i Jegerregisteret. I forslag til § 13 foreslås det å lovfeste en regel om at den som skal utøve jakt og fangst, skal være registret i Jegerregisteret.

Departementene ser videre et behov for å tydeliggjøre en forskriftshjemmel som gir grunnlag for å gi forskrift om aldersgrenser i forbindelse med utøvelse av jakt og fangst. Det vises til gjeldende regler i utøvelsesforskriften §§ 5 og 6.

Departementene foreslår i § 15 en forskriftshjemmel om at Kongen kan gi forskrift om aldersgrenser i forbindelse med utøvelse av jakt og fangst.

9.2 Betaling av jegeravgift

9.2.1 Gjeldende rett

Etter villloven § 40 første ledd skal den som vil drive jakt og fangst betale jegeravgift etter satser og regler som Kongen fastsetter, herunder gebyr for ekstra utsending av jegeravgiftskort. Avgiften gjelder for hele landet og for jaktåret, regnet fra og med 1. april til og med 31. mars. Jegeravgiften fastsettes hvert år i forbindelse med Statsbudsjettet, jf. omtale i punkt 7.4.1.

Den som mot eller uten vederlag stiller rett til jakt og fangst til rådighet for en annen, plikter å forvise seg om, og er selv ansvarlig for, at vedkommende har betalt jegeravgift, jf. villloven § 41 første ledd. I praksis oppfylles kontrollplikten ved at en jeger viser frem gyldig jegeravgiftskort ved kjøp av jaktkort eller når jakten stilles til rådighet. Jegeravgiftskortet inneholder i dag en QR-kode som rettighetshaver kan lese av for å verifisere opplysningene i Jegerregisteret, inkludert at jegeravgiften er betalt. Når jaktkort selges digitalt, kan det gjøres et oppslag på jegernummeret hos Jegerregisteret for å verifisere at en jeger har betalt jegeravgift før jaktkortsalget gjennomføres.

Det følger av villloven § 41 andre ledd at bevis for betalt jegeravgift, jegerkortet, skal medbringes under jakt og fangst og fremvises på forlangende av grunneier, noen som opptre på hans vegne eller av jaktoppsynet. Regler for nødvendig dokumentasjon under jakt og fangst følger også av utøvelsesforskriften § 4. Utøvelsesforskriften § 37 har bestemmelser om plikt til å la seg kontrollere.

Etter villloven § 42 kan departementet ved forskrift fritta for betaling av jegeravgift etter § 40 når det gjelder felling og fangst til vitenskapelige formål og annen felling som ikke er ledd i vanlig jakt og fangst. Utøvelsesforskriften § 7 gir fritak for betaling av jegeravgift for den som med hjemmel i utøvelsesforskriften § 6 er under opplæring i jakt eller fangst. Miljødirektoratet kan etter søknad fritta for betaling av jegeravgift i enkelte særlige tilfeller for å ivareta et allmennyttig formål, jf. utøvelsesforskriften § 7 andre ledd. Med allmennyttig formål har Miljødirektoratet praktisert blant annet kursvirksomhet i regi av en utdanningsinstitusjon eller organisasjon. Det kan også gis fritak for betaling av jegeravgift etter villforskriften § 13-3 tredje ledd i forbindelse med skadefelling og annet uttak.

9.2.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår å tydeliggjøre jegerens plikt til å betale jegeravgift i forslag til § 14 første ledd. Det foreslås en hovedregel om at den som utøver jakt og fangst, skal ha betalt jegeravgift for det aktuelle jaktåret. Med ordlyden «skal ha betalt» menes at jegeravgiften må være betalt før jegeren utøver jakt og fangst, og ikke i etterkant. «Jaktåret» er definert i forslag til § 14 første ledd andre punktum, og regnes fra og med 1. april til og med 31. mars. Dette er en videreføring av gjeldende rett. Fastsetting av satser for jegeravgiften omtales i punkt 7.4.1. Se også lovforslaget § 7.

Departementene foreslår å videreføre villloven § 41 andre ledd i forslag til § 14 andre ledd, men med noen språklige forenklinger. Departementene foreslår at

ordlyden «jegeravgiftskortet» ikke omtales konkret i lovteksten. Det er tilstrekkelig at jegeren må ha dokumentasjon for betalt jegeravgift. I dag har de fleste jegerne en app på mobilen som beviser at jegeravgiften er betalt. Departementene foreslår videre at «på forlangende» i viltloven § 41 andre ledd endres til «på forespørsel». Når det gjelder jakttoppsynets rolle viser departementene for øvrig til utøvelsesforskriften § 37.

I lovforslaget § 14 tredje ledd foreslår departementene en forskriftshjemmel om at Kongen kan gi forskrift om jegeravgiften, blant annet om fritak fra betaling av jegeravgift og krav til gyldig dokumentasjon for betalt jegeravgift.

Departementene foreslår å videreføre viltloven § 41 første ledd om grunneiers ansvar for å kontrollere at jegeravgiften er betalt, men at bestemmelsen plasseres som forslag til § 31 femte ledd i kapittel 6 om retten til jakt og fangst. Etter departementenes syn er det en fordel å se bestemmelsen i lys av de øvrige reglene i forslag til § 31 om grunneiers adgang til å overlate retten til jakt og fangst til andre.

9.3 Rapportering

9.3.1 Gjeldende rett

Etter viltloven § 50 første punktum kan departementet bestemme «at den som har drevet med jakt og fangst og den som har leiet ut jakt- og fangstrettigheter eller solgt jaktkort, kan pålegges å gi viltorganene opplysninger, herunder innlevere hele eller deler av viltet, til statistiske eller vitenskapelige formål». Det følger videre at bestemmelsen at dersom et slikt pålegg ikke er etterkommet, kan det ilegges en tilleggsavgift på jegeravgiften det påfølgende jaktåret. I Ot.prp. nr. 37 (1999–2000) s. 39 omtales plikten til å gi opplysninger å kunne omfatte informasjon om jaktutbytte av ulike arter, viltets kjønn, alder, slaktevekt og geografisk område det ble felt, med videre.

Nærmere regler om rapportering og sanksjoner ved brudd på rapportering er gitt i flere forskrifter. Etter rovviltforskriften § 16 er det rapporteringsplikt ved felling eller forsøk på felling under skadefelling, lisensfelling eller kvotejakt. Den som feller gaupe, jerv, bjørn eller ulv plikter vederlagsfritt å innlevere dyret til vitenskapelige formål, jf. utøvelsesforskriften § 14 andre ledd.

Etter hjorteviltforskriften § 32 skal årlige fellingsresultat av felt elg, hjort, rådyr og villrein rapporteres til kommunen eller villreinnemnda. Det følger av hjorteviltforskriften § 33 at Hjorteviltregisteret skal benyttes ved rapportering. Ved brudd på rapporteringsplikten kan kommunen etter hjorteviltforskriften § 34 nekte, eller trekke tilbake, godkjenning av kvotefri jakt på rådyr eller bestandsplan for elg eller hjort, og villreinnemnda kan nekte tildeling av frie fellingstillatelser.

9.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Statistikk i forbindelse med jakt og fangst er et viktig kunnskapsgrunnlag i viltforvaltningen. Informasjon som jegerne rapporterer kan gi viktig kunnskap om

viltbestandenes sammensetning og utvikling, og bidrar til oversikt over hvor mange dyr som høstes. I Norge publiseres det årlige statistikker som utarbeides av Statistisk sentralbyrå (SSB). Miljødirektoratet har avtale med SSB om utarbeidelse av den årlige jaktstatistikken.

Etter departementenes syn er det et behov for å tydeliggjøre reglene om rapportering i forslaget til ny lov. Etter ordlyden i viltloven § 50 er det i dag noe uklart hvilke krav til rapportering som utledes direkte fra viltloven § 50 og hva det kan gis nærmere regler om i forskrift. Plikter som jegere, grunneiere, tilbydere av jakt og fangst med videre pålegges om rapportering, må ha en tydelig forankring i lov eller i forskrift. Dette er særlig viktig når det kan reageres med tilleggsavgift som følge av manglende overholdelse av reglene.

Departementene mener det er behov for en helhetlig gjennomgang av hvilke rapporteringsplikter som pålegges jegerne og hvorvidt dette har tilstrekkelig forankring i lov eller forskrift. Departementene foreslår i § 16 en forskriftshjemmel om at Kongen kan gi forskrift om rapportering til statistiske eller vitenskapelige formål. Som eksempler på hva det kan gis forskrift om vises det til regler om registrering av opplysninger, innlevering av hele eller deler av viltet og om betaling av tilleggsavgift til jegeravgiften ved manglende rapportering. Dette er en videreføring av elementene i viltloven § 50, som ble tatt inn i lovbestemmelsen ved lov 30. juni 2000 nr. 65 om endringer i viltloven, jf. Ot.prp. nr. 37 (1999–2000).

Departementene legger til grunn at det vil være behov for en eller flere forskriftsbestemmelser som gir tydelige rammer for rapportering i forbindelse med jakt og fangst, og hvilke reaksjoner som er aktuelle ved manglende overholdelse av regelverket. Departementene tar sikte på å sende på høring utkast til forskriftsbestemmelser om rapportering til statistiske eller vitenskapelige formål i forbindelse med jakt og fangst, og fastsette nye regler i forskrift før ny lov trer i kraft.

9.4 Skyteprøve og andre særskilte kompetansekrav

9.4.1 Gjeldende rett

Etter viltloven § 26 nr. 3 kan Kongen gi nærmere regler om storviltjakten, «herunder om skyteprøve [...]». Forskriftsbestemmelser om skyteprøve ved jakt på storvilt følger av utøvelsesforskriften kapittel 6.

Det følger av utøvelsesforskriften § 18 første ledd første punktum at ingen har adgang til å drive jakt og felling av storvilt med rifle uten at vedkommende har avlagt skyteprøve samme jaktår. I utøvelsesforskriften § 18 andre til syvende ledd er det bestemmelser om den nærmere gjennomføringen av skyteprøven. I utøvelsesforskriften §§ 19 og 20 er det bestemmelser om arrangør av skyteprøve og vitnemål for bestått skyteprøve. Etter utøvelsesforskriften § 21 trenger ikke personer som er fast bosatt i utlandet å avlegge skyteprøve dersom de fyller kravene til å kunne jakte storvilt i sitt bopelsland.

9.4.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår å videreføre og tydeliggjøre den delen av forskriftshjemmelen i viltloven § 26 nr. 3 som handler om krav til skyteprøve ved jakt på storvilt i forslag til § 17. Vi viser til utøvelsesforskriften §§ 18 til 21, som har nærmere bestemmelser om krav til skyteprøve ved jakt på storvilt og organisering av en slik prøve.

Departementene mener det er et behov for å se forslaget til forskriftshjemmel i sammenheng med punkt 10.3 om jaktvåpen og ammunisjon, der departementene foreslår to alternative lovbestemmelser. Dersom det i fremtiden er aktuelt å tillate andre typer skytevåpen enn skytevåpen med krutt, kan det reises spørsmål om det er behov for andre typer av kompetansekrav i tillegg til jegerprøven. Dette kan for eksempel være obligatorisk kurs eller ferdighetsprøve knyttet til en særskilt jaktform eller lignende. Det kan også tenkes at det i fremtiden vil være et behov for andre typer av kompetansekrav som følge av den teknologiske utviklingen eller på bakgrunn av andre forhold.

Departementene foreslår i § 17 at det i forskrift kan gis bestemmelser om at andre særskilte kompetansekrav må være oppfylt før utøvelse av jakt og fangst. Med ordlyden «særskilte» menes at det må være et behov utover den ordinære jegerprøven. Behovet for særskilte kompetansekrav må videre vurderes ut fra lovutkastet § 18 om forsvarlig jakt- og fangstutøvelse, se punkt 10.1.

Departementene presiserer at det per nå ikke er aktuelt å foreslå slike kompetansekrav som forslaget til forskriftshjemmel vil åpne for.

10 Utøvelse av jakt og fangst

10.1 Forsvarlig jakt- og fangstutøvelse

10.1.1 Gjeldende rett

Viltloven § 19 om «human jakt» stiller generelle krav til hvordan jakt og fangst skal utøves. Det følger av bestemmelsen at jakt og fangst skal utøves på slik måte at viltet ikke utsettes for unødige lidelser og slik at det ikke oppstår fare for mennesker eller husdyr eller skade på eiendom. Bestemmelsen gir uttrykk for en aktsomhetsnorm og en rettslig standard, der innholdet kan utvikle seg over tid som følge av samfunnsendringer. Innholdet i bestemmelsen er utdypet gjennom forarbeider og rettspraksis.

Viltloven § 19 er en videreføring av § 43 i lov om viltstellet, jakt og fangst fra 1951. I NOU 1974: 21 *Viltstellet, jakt og fangst* s. 89, presiseres det at det ikke er mulig å beskrive nærmere eller utdype i lovteksten hvordan en ansvarsbevisst jeger skal oppføre seg i de situasjoner han kommer i under utøvelsen av sin jakt. Det vises til at jegeren bør kjenne de uskrevne regler og lover for god jegerskikk. I Ot.prp. nr. 9 (1980-1981) s. 54, fremgår det at forslaget til viltloven § 19 tilsvarer Jaktloven § 43 første ledd og Jaktlovutvalgets utkast § 29. Det fremgår også at bestemmelsen er i samsvar med lov om dyrevern av 20. desember 1974.

Innholdet i viltloven § 19 er nærmere omtalt i Prop. 161 L (2012-2013) s. 5 til 7. Det fremgår at § 19 i viltloven er en rettslig standard for hva som til enhver tid er god jegermoral. Videre fremgår det en omtale av grunnleggende regler som er viktige elementer i den rettslige standarden viltloven § 19 legger til grunn. Om generelle krav til jakt står det på s. 5:

Dagens jegere må inneha den kunnskap og de ferdigheter samfunnet etterspør for å drive en human og sikker jaktutøvelse. Gjennom obligatorisk jegerprøve, årlig skyteprøve og tilgang til godkjent ettersøkshund legges et godt grunnlag for at jakt, felling og fangst utøves i tråd med bestemmelsene og en høy jegermoral.

Om felling (avliving av viltet) står det på s. 6:

En jeger må være i stand til med sikkerhet å identifisere det viltet han ønsker å felle. Jegeren må kunne fastslå at viltet er av rett art, rett alder og har rett kjønn. Dernest må jegeren plassere skuddet forsvarlig, d.v.s. i hjerte-/lungeregionen, og om nødvendig gjennomføre et oppfølgingsskudd. Tilstrekkelig lys er en forutsetning for å kunne oppfylle disse kravene.

Om sikker bakgrunn og ettersøk står det videre på s. 7:

Jegeren må konstatere at bakgrunnen er sikker. Dette gjelder både mht. mennesker, andre dyr og formuesgjenstander. En jeger må alltid vurdere muligheten for at andre jegere kan ha postert i åkerkant, åkerholmer og lignende før det blir mørkt. Andre dyr enn det jegeren har ment å felle, må ikke bli felt/såret, noe som kan skje ved gjennomskyting eller rent bomskudd. Videre må jegeren, før han skyter, alltid vurdere muligheten for å gjennomføre et forsvarlig ettersøk.

Viltloven § 19 må også ses i sammenheng med dyrevelferdsloven § 20 første ledd. Det følger av bestemmelsen at jakt, fangst og fiske skal utøves på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Dette må også leses i sammenheng med § 3 som sier at dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger. Hva som er en unødig påkjenning eller belastning, vil avhenge av graden av påkjenning eller belastning veid opp mot nytteverdien av handlingen. Det følger av forarbeidene til dyrevelferdsloven § 20, Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 58, at det er viktig å ivareta de dyrevelferdsmessige aspektene ved jakt, fangst og fiske, og at dette best gjøres ved å ha et generelt prinsipp i loven om at slik aktivitet skal utøves på dyrevelferdsmessig forsvarlig måte. Hovedformålene i viltlovgivningen og dyrevelferdsloven er ulike, henholdsvis artsforvaltning og velferd for enkeltindivider. Departementene mener det er riktig å ha et overordnet prinsipp og muligheter for å kunne gi regler om jakt, fangst og fiske ut fra dyrevelferdshensyn i dyrevelferdsloven, selv om det kan hevdes at dette innebærer en viss grad av overlapp mellom ulik lovgivning.

I forarbeidene til dyrevelferdsloven, Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 106, står det videre at hva som er dyrevelferdsmessig forsvarlig avhenger blant annet av hvilken art det jaktes eller fangstes på. Det vises til at kravet til human jakt er nedfelt i viltlovgivningen, og at de jakt- og fangstmetoder som er lovlige etter viltlovgivningen, som regel også vil være forsvarlige etter dyrevelferdsloven.

Viltloven § 19 må videre ses i sammenheng med naturmangfoldlovens generelle aktsomhetskrav som følger av § 6 og reglene i naturmangfoldloven § 15 første ledd om at unødig skade og unødig jaging av villlevende dyr skal unngås.

Fare for unødige lidelser

Ordlyden i viltloven § 19 retter seg mot at viltet ikke skal utsettes for unødige lidelser. Ved Høyesteretts praksis, Rt. 2003 s. 104 og Rt. 2009 s. 792, er det også lagt til grunn at bestemmelsen kommer til anvendelse selv om viltet ikke faktisk er kommet til skade. Det er tilstrekkelig at situasjonen medfører fare for unødige lidelser.

I Ot.prp. nr. 54 (1992-1993) s. 15, ble begrepet «fare for unødige lidelser» vurdert. Det ble i proposisjonen reist spørsmål om § 19 kan anses å være overtrådt når jakt eller fangst har foregått på en hensynsløs måte, men der viltet likevel på grunn av tilfeldigheter ikke har blitt skadet. Som eksempel ble det vist til reinsdyrjakt hvor det var skutt mange skudd fra langt hold slik at sjansen for å skadeskyte viltet i stedet for å drepe det har vært stor. Det ble i proposisjonen foreslått en presisering i viltloven § 19 om at jakt og fangst skal utøves på slik måte at viltet ikke utsettes for unødige lidelser eller «fare for unødige lidelser».

Ved behandling i Stortinget var Kommunal- og miljøvernkomiteen ikke enig i at viltloven § 19 måtte endres, jf. Innst. O. nr. 111 (1992-1993). På s. 4 uttalte komiteen at de sluttet seg til intensjonene i lovforslaget, men var av den oppfatning at dagens lov var i overensstemmelse med de intensjoner departementet foreslo presisert. Komiteen forutsatte at denne forståelsen ble lagt til grunn ved fremtidig praktisering av loven.

10.1.2 Departementenes forslag

Gjeldende bestemmelse om human jakt er ment å sikre at alle deler av jakt- og fangstutøvelsen skjer på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte, og slik at viltet ikke blir utsatt for unødige lidelser eller fare for unødige lidelser. Med «viltet» menes her både det aktuelle individet det jaktes på og annet vilt som er i nærheten av og kan bli berørt av jaktutøvelsen. Samtidig skal utøvelsen ikke medføre fare for mennesker eller husdyr eller skade på eiendom. Hva som omfattes av «alle deler av jakt- og fangstutøvelsen», er nærmere omtalt i punkt 6.3.

Departementene foreslår å videreføre innholdet i gjeldende bestemmelse om human jakt, se lovforslaget § 18. Dette innebærer at det materielle innholdet i bestemmelsen, som er utdypet gjennom forarbeider og rettspraksis, videreføres. Lovforslaget § 18 bør etter departementenes vurdering fortsatt være en rettslig standard for forsvarlig jakt- og fangstutøvelse.

Den rettslige standarden for god jegerskikk, som forslaget til bestemmelse gir uttrykk for, er dynamisk og innholdet vil utvikle seg med tiden. Det er stor variasjon i jakt- og fangstsituasjoner på ulike viltarter, ulike jaktformer og i jegernes erfarings- og ferdighetsnivå. Det er utvilsomt jegeren som må håndtere dette, og som er ansvarlig for at hele jakt- og fangstforløpet utøves forsvarlig og innenfor dyrevelferdsmessig akseptable rammer.

Som omtalt over, følger det av rettspraksis og forarbeider at også fare for unødige lidelser for viltet omfattes av viltloven § 19. Departementene viser til at hensynet til klarhet og pedagogiske hensyn taler for at «fare for unødige lidelser» bør fremgå av ordlyden til bestemmelsen, og foreslår at denne ordlyden tas inn i lovteksten i lovforslaget § 18.

Departementene foreslår også en mindre språklig endring ved at «Jakt og fangst skal utøves på slik måte at [...]» endres til «Jakt og fangst skal utøves på *en* slik måte at [...]».

Viltloven § 19 er i dag ofte omtalt som kravet til human jakt. «Human jakt» er også overskriften til bestemmelsen. Departementene foreslår at overskriften til bestemmelsen endres til «Forsvarlig jakt- og fangstutøvelse». Det at fangst tas med i overskriften vil samsvare bedre med innholdet i regelen som gjelder jakt- og fangstutøvelse. Selv om human jakt er et innarbeidet begrep blant jegere og i viltforvaltningen, mener departementene at begrepet «forsvarlig jakt- og fangstutøvelse» er mer beskrivende for bestemmelsens faktiske innhold. Det vil også bidra til at innholdet i bestemmelsen er mer tydelig for brukerne av loven.

Reglene om forsvarlig jakt- og fangstutøvelse vil, som de øvrige utøvelsesreglene i lovforslaget kapittel 5, gjelde tilsvarende for felling i henhold til naturmangfoldloven § 18, se nærmere omtale i punkt 13.

10.2 Ettersøk

10.2.1 Innledning

Selv om jegeren utøver jakten forsvarlig i samsvar med viltloven § 19, vil det kunne skje at vilt blir skadeskutt og forsvinner ut av synsvidde. Av viltloven § 19 kan det avledes at jegeren i slike tilfeller har en plikt til å gjennomføre et ettersøk. Det innebærer at jegeren må gjøre det som er mulig for å finne det påskutte viltet og avlive det så raskt som mulig for å unngå ytterligere lidelser for viltet. Hensynet til dyrevelferd står sentralt i alle ettersøkssituasjoner. Hensikten med et ettersøk er å lokalisere og avlive det sårede viltet så raskt som mulig.

Kommunen, og i enkelte tilfeller statsforvalteren, har en sentral rolle når det gjelder ettersøk av skadd vilt både i forbindelse med jaktutøvelse og utenom jaktutøvelse. I sistnevnte tilfeller dreier det seg ofte om vilt som blir påkjørt, såret eller drept i trafikken. Vilt kan også bli skadet eller sykt på naturlig måte, noe som i visse tilfeller kan kreve oppfølging fra det offentlige.

10.2.2 Kategorier av ettersøk

Ettersøk av såret vilt kan deles inn i to kategorier. Den ene er ettersøk i forbindelse med jaktutøvelse. Den andre er offentlig ettersøk som enten kan skje i forbindelse med jaktutøvelse eller offentlig ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse. Det er ulike regler som gjelder ut fra hva slags type ettersøk det er tale om.

Ettersøk i forbindelse med jaktutøvelse

Den første kategorien av ettersøk skjer i forbindelse med jaktutøvelse. Dette er hvor en jeger eller et jaktlag gjennomfører ettersøk av påskutt vilt som forsvinner ut av synshold og som er såret eller antas å være såret. Slike ettersøk er en del av jakten og omfattes av jaktbegrepet. Dette er nærmere omtalt i punkt 6.3.2.

I Prop. 149 L (2020-2021) s. 6 har departementet, med utgangspunkt i rettspraksis, omtalt innholdet i begrepet jaktøyemed og ettersøk på følgende måte:

Med begrepet i jaktøyemed forstås både den forutgående observasjonen og lokaliseringen av viltet, selve fellingen/påskytingen, den etterfølgende lokaliseringen av det påskutte viltet og et eventuelt ettersøk i regi av jeger eller jaktlag. Med ettersøk menes i denne sammenheng det påfølgende søket som finner sted dersom jeger eller jaktlag ikke finner det påskutte dyret gjennom den umiddelbare undersøkelsen av og rundt skuddstedet.

Departementene viser til nærmere omtale av regler for ettersøk i forbindelse med jaktutøvelse i punkt 10.2.3.

Offentlig ettersøk

Den andre kategorien av ettersøk er når ettersøket skjer i regi av det offentlige. Kommunen kan bestemme at et ettersøk som skyldes jaktutøvelse avsluttes, og at det offentlige i etterkant beslutter å starte et offentlig ettersøk. Slike ettersøk er knyttet til jakt på storvilt, men i praksis dreier dette seg om ettersøk av påskutt og skadet hjortevilt. Når kommunen avslutter et ettersøk i forbindelse med jaktutøvelse, og beslutter å igangsette et offentlig ettersøk, er det ikke lenger tale om jaktutøvelse. Utøvelsesreglene i viltloven kapittel VI kan derfor settes til side, og det offentlige kan tillate bruk av virkemidler i slike ettersøkstilfeller som det ellers ikke er anledning til i forbindelse med jakt. Regler om grunneieres enerett til jakt og fangst gjelder ikke ved offentlig ettersøk.

Det vil også være et offentlig ettersøk dersom det igangsettes ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse. I slike tilfeller er det ofte tale om trafikkskadd vilt. Det er presisert i Prop. 161 L (2012-2013) s. 11 at avliving av trafikkskadd vilt ikke faller inn under jaktbegrepet. Det innebærer at viltlovens utøvelsesregler kan fravikes også i slike tilfeller. Ettersøk og avliving i slike tilfeller er heller ikke avhengig av grunneiers samtykke, da regler om grunneieres enerett til jakt og fangst ikke gjelder ved offentlig ettersøk.

Ved endringslov 30. juni 2000 nr. 65, jf. Ot.prp. nr. 37 (1999-2000) kapittel 7, ble det blant annet lagt til rette for at fellingsavgifter som fastsettes av kommunen, skal gå inn i kommunale viltfond, jf. endring av viltloven § 43. Formålet med endringen var at

kommunene skulle få ansvaret for håndtering av fallvilt med videre av hjortevilt og bever. Det ble ikke gitt sentrale føringer for hvordan kommunene skulle løse oppgaven med håndtering av fallvilt. Kommunens ansvar og oppgaver knyttet til ettersøk, håndtering av fallvilt og påkjørsler av vilt følger heller ikke klart av viltlovens bestemmelser.

Ved fastsettelsen av forskrift om kommunale viltfond og fellingsavgifter for elg og hjort i 2001, ble det åpnet for at fylkeskommunale og kommunale viltfond kan brukes til å dekke kommunens utgifter til ettersøk og håndtering av skadd vilt og fallvilt i kommunen. Fellingsavgifter fra jakt på hjort og elg er en viktig inntektskilde til det kommunale viltfondet. Verdien av fallvilt av hjortevilt og bever tilfaller også kommunalt viltfond, jf. viltloven § 48 andre ledd og utøvelsesforskriften § 29 tredje ledd. Det følger av viltforskriften § 7-2 fjerde ledd at fallvilt av villsvin også tilfaller det kommunale viltfondet. Det kommunale viltfondet kan brukes til å dekke kostnader forbundet med ettersøk og håndtering av skadd vilt og fallvilt i kommunen, jf. forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort § 5 punkt a.

Enkelte kommuner har vesentlig større utgifter til ettersøk og håndtering av skadd vilt og fallvilt enn andre kommuner. Dette kan blant annet følge av høye viltbestander i et område, og fordi topografi og snøforhold gjør at dyrene samles i dalbunner der også veg og jernbane går. De utgiftene kommunene har, viser seg i mange tilfeller å overstige kommunens inntekter fra fellingsavgifter med videre til det kommunale viltfondet. Tabellen under viser omfanget av registrert fallvilt av hjortevilt de fem siste årene fordelt på bil, tog og andre årsaker.

Tabell 10.1 Registrert avgang av hjortevilt utenom jakt

Registrert avgang av hjortevilt hele landet utenom jakt					
	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023
<i>Påkjørt av bil</i>					
Elg	978	983	946	1020	1162
Hjort	970	918	921	1015	851
Villrein	0	5	0	1	2
Rådyr	5968	5825	6216	6797	7273
<i>Påkjørt av tog</i>					
Elg	526	521	389	573	621

Hjort	68	59	62	69	48
Villrein	1	3	0	2	0
Rådyr	266	229	198	300	313
<i>Andre årsaker</i>					
Elg	1782	1483	1819	1616	1829
Hjort	1385	541	842	975	949
Villrein	108	153	90	186	90
Rådyr	1820	1292	1933	1969	2559

Kilde: SSB og Hjorteviltportalen

Statistikken knyttet til ettersøk og håndtering av fallvilt er ikke fullstendig, men tallene viser at det er snakk om omfattende oppgaver for enkelte kommuner. Det foreligger per i dag ikke noen sentral oversikt over hvilke ettersøk som skyldes jaktutøvelse og hvilke ettersøk som skyldes andre forhold, eller hvordan kostnadene i den enkelte kommune er fordelt på årsaken til ettersøkene.

10.2.3 Gjeldende rett

Regler om ettersøk av såret vilt i forbindelse med jaktutøvelse finnes spredt i gjeldende regelverk. Noen regler fremgår av viltloven, mens andre regler fremgår av forskrifter.

Departementene viser til viltloven § 19 om human jakt og omtale i punkt 10.1. Bestemmelsen gir uttrykk for en aktsomhetsnorm og en rettslig standard for god jegerskikk. Innholdet i bestemmelsen er utdypet gjennom forarbeider og rettspraksis. Ettersøk er en del av jaktbegrepet, og er omfattet av viltloven § 19 om human jakt.

Ettersøk i forbindelse med jaktutøvelse er blant annet omtalt i Ot.prp. nr. 9 (1980-1981) s. 62 i tilknytning til viltloven § 34 om forfølgingsretten og Prop. 161 L (2012-2013) s. 7. I Ot.prp. nr. 9 (1980-1981) s. 62 er det lagt til grunn at viltloven § 19 innebærer en plikt for jegeren om å gjennomføre ettersøk. På s. 62 står det:

Dersom en jeger sårer et dyr under jakt, gjelder plikten til å ettersøke og avlive dyret så effektivt som mulig. Dette følger både av dyrevernavlovens prinsipper og av regelen i departementets forslag § 19 om human jakt.

I Prop. 161 L (2012-2013) s. 7 står det at «Videre må jegeren, før han skyter, alltid vurdere muligheten for å gjennomføre et forsvarlig ettersøk.» Av proposisjonen s. 24 går det også frem at «Med "ettersøk" menes søket som finner sted dersom man ikke

finner det påskutte dyret gjennom den umiddelbare undersøkelsen av og rundt skuddstedet». Denne definisjonen er også lagt til grunn i ved senere lovendringer, jf. Prop. 149 L (2020-2021) s. 6.

Forarbeidene peker på at denne plikten også kan utledes av de prinsippene som den gang fulgte av dyrevernloven. I dag er dette prinsippet å finne i dyrevelferdsloven § 20 første ledd om at jakt, fangst og fiske skal utøves på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Ut over viltloven § 19 om human jakt, inneholder viltloven flere bestemmelser som omhandler ulike ettersøksituasjoner.

Viltloven § 20 tredje ledd bokstav b åpner for bruk av kunstig lys ved ettersøk av påskutt hjortevilt og villsvin. Viltloven § 20 fjerde ledd gir nærmere regler om jegerens bevisbyrde for lovlig påskyting og plikten til å varsle om bruk av kunstig lys ved ettersøk som nevnt i tredje ledd bokstav b). Departementene viser til at bruk av kunstig lys ved ettersøk er nærmere omtalt i punkt 10.5.

Viltloven § 21 andre ledd åpner for bruk av motorbåt eller annet flytende eller svevende fartøy drevet med motor ved ettersøk av påskutt sjøfugl i sjø når fartøyets hastighet ikke overstiger 5 knop. Jegeren har bevisbyrden for lovlig påskyting, og skal snarest mulig varsle politi og kommunen om bruk av fartøy med motor under ettersøket. Departementene viser til at bruk av motorbåt ved ettersøk av sjøfugl i sjø er nærmere omtalt i punkt 10.7.

Viltloven § 22 oppstiller et forbud mot jaging eller avliving av svømmende hjortevilt med mindre det forfølges som såret. Denne bestemmelsen er aktuell i forbindelse med et ettersøk. Bestemmelsen er nærmere omtalt under punkt 12.4.

I viltloven § 26 nr. 3 og nr. 6 er det to forskriftshjemler som enten omhandler eller kan relateres til ettersøk. Viltloven § 26 første ledd nr. 3 åpner for at Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om blant annet bruk av ettersøkshund. Etter viltloven § 26 nr. 6 kan Kongen gi nærmere bestemmelser om plikt til å melde fra om såret og skadet vilt og om avliving av vilt av humanitære grunner uten hensyn til hvem som har jaktrett til grunnen.

Viltloven § 34 om forfølgingsretten må ses i sammenheng med reglene om ettersøk, siden adgangen til å forfølge et såret vilt utløses i forbindelse med ettersøk i forbindelse med jaktutøvelse. Bakgrunnen for dagens regel er omtalt i NOU 1974: 21 *Viltstellet, jakt og fangst* side 101-102 og Ot.prp. nr. 9 (1980-1981) s. 61. Det følger av viltloven § 34 første ledd at den som på lovlig grunn sårer storvilt, har rett til å forfølge og tilegne seg dyret også på grunn der en annen enn jegeren har jaktretten. Det følger videre at forfølgingsretten opphører ved utgangen av den dag da viltet kom inn på en annens grunn. Jegeren har bevisbyrden for lovlig forfølgning. Etter viltloven § 34 første ledd siste punktum kan Kongen i forskrift fastsette hvilke viltarter som skal regnes som storvilt.

Viltloven § 34 andre ledd inneholder regler om varsling, herunder at jegeren snarest mulig skal gi grunneieren og kommunen melding om forfølgning etter første ledd og om utfallet. I viltloven § 34 tredje ledd avgrenses grunneierretten ved at grunneier ikke har rett til å jage eller fange vilt som forfølges på hans grunn etter reglene i

første ledd. Grunneier har, etter andre punktum, likevel rett til å avlive dyret på forfølgerens vegne når hensynet til dyret tilsier det. Viltloven § 34 fjerde ledd slår fast at den som utøver forfølgingsrett etter første ledd ikke må løsne skudd i andres hage eller gårdstun. Det følger videre at jegeren plikter å erstatte skade som forfølging påfører andres eiendom.

Forskriftsbestemmelser om ettersøk

Både utøvelsesforskriften og rovviltforskriften har bestemmelser om ettersøk.

Det følger av utøvelsesforskriften § 27 første ledd første og andre punktum at den som under jakt eller forsøk på felling skadeskyter storvilt eller kongeørn, plikter å gjøre det en kan for å avlive dyret snarest mulig. Vedkommende plikter å forvise seg om påskutt dyr er truffet eller ikke. Videre følger det av utøvelsesforskriften § 27 første ledd tredje punktum at jegeren og jaktlaget som har skadeskutt storvilt, ikke skal oppta jakt eller påskyte nye dyr mens ettersøk pågår. I avgjørelse fra Høyesterett, Rt. 2012 s. 1374, har førstvoterende uttalt at bestemmelsen må forstås slik at jaktforbudet gjelder så lenge ettersøket pågår. Innen valdets grenser skal ettersøk om nødvendig pågå ut dagen etter skadeskytingen. På annet vald opphører retten til ettersøk og felling ved utgangen av den dag skadeskutt storvilt kom inn på valdet, jf. viltloven § 34.

Etter utøvelsesforskriften § 27 andre ledd skal den som under jakt og felling skadeskyter gaupe, jerv, bjørn, ulv eller kongeørn uten opphold underrette statsforvalteren og nærmeste politimyndighet. Statsforvalteren avgjør videre gjennomføring og avslutning av ettersøket.

Utøvelsesforskriften § 27 tredje ledd inneholder nærmere regler for varsling og deltakelse fra jeger og jaktlag dersom pliktig ettersøk etter første dag er uten resultat.

Utøvelsesforskriften § 29 første ledd inneholder en varslingsplikt for den som utenom ordinær jakttid eller fellingsperiode kommer over skadet storvilt eller kongeørn som er påført store lidelser og ikke kan leve eller bli friskt. Vedkommende skal umiddelbart melde dette til kommunen, og kommunen skal sørge for avliving dersom dyret ikke kan bli friskt. I forbindelse med kommunens ansvar for å følge opp varselet og avlive storviltet, vil det i mange tilfeller være nødvendig med undersøkelser knyttet til skadetilfellet og et påfølgende ettersøk. Det følger av utøvelsesforskriften § 29 andre ledd at kommunen skal varsle statsforvalteren og politiet dersom skadet vilt etter første ledd er gaupe, jerv, bjørn, ulv eller kongeørn. Etter § 29 andre ledd andre punktum kan statsforvalteren og politiet beslutte at ettersøk skal gjennomføres med særlig kvalifisert personell. Tilsvarende ansvarsfordeling er lagt til grunn i rovviltforskriften § 17 tredje ledd.

Øvrige regler knyttet til ettersøk i utøvelsesforskriften følger av kapittel 7, og inneholder regler om bruk av hund under jakt og felling. Kapitlet inneholder regler som gjelder krav om godkjent ettersøkshund, godkjenningsprøver for ettersøksekvipasjer, ID-merking, samt godkjenning og registrering av ettersøkshund. Bruk av hund til jakt er nærmere omtalt i punkt 10.6.

Rovviltforskriften § 17 inneholder regler om ettersøk av såret og skadet rovvilt. Det følger av første ledd at den som skadeskyter gaupe, jerv, bjørn, ulv eller kongeørn plikter å gjennomføre et ettersøk. Andre ledd inneholder en varslingsregel for den som skadeskyter vilt som nevnt i første ledd. Statsforvalteren og nærmeste politimyndighet skal underrettes uten opphold. Tredje ledd inneholder en varslingsplikt for kommunen tilsvarende regelen i utøvelsesforskriften § 29 andre ledd. Det følger av bestemmelsen at ved ettersøk av rovvilt som påtreffes skadet eller skades utenom lovlig jakt eller fellingsforsøk, skal kommunen straks varsle statsforvalteren og nærmeste politimyndighet. Videre følger det at statsforvalteren og politiet kan beslutte at ettersøk skal gjennomføres med særlig kvalifisert personell.

10.2.4 Departementenes vurderinger og forslag

Omtalen av gjeldende rett under punkt 10.2.3 viser at reglene om ettersøk bør systematiseres bedre og tydeliggjøres. Departementene viser også til flere innspill i forbindelse med lovarbeidet som underbygger at det er behov for å se nærmere på dagens regler om ettersøk. Med bakgrunn i ulike kategorier for ettersøk som er omtalt over, foreslår departementene å innføre tre lovbestemmelser som regulerer ettersøk av vilt, jf. lovforslaget §§ 19, 20 og 51. I tillegg foreslår departementene bestemmelser i lovforslaget kapittel 8 som presiserer reglene om ettersøk i forbindelse med skadefelling og lisensfelling etter naturmangfoldloven § 18, se nærmere omtale under punkt 13.2 og 13.3.

Hensikten bak departementenes forslag er å etablere et tydeligere hjemmelsgrunnlag for reglene om ettersøk, og ramme inn pliktene og oppgavene som er lagt til jegere og offentlige myndigheter i forbindelse med ettersøk av såret vilt. Siden kommunen har ansvar og oppgaver knyttet til ettersøk, bør dette dessuten fremgå direkte av lov eller forskrift. Dette er i tråd med kommuneloven § 2-1 tredje ledd. Departementenes forslag innebærer en lovfesting av enkelte regler som etter gjeldende rett følger av forskrift.

Lovforslaget § 19 regulerer ettersøk av påskutt og såret vilt i forbindelse med jaktutøvelse. Dette gjelder både ettersøket som jeger plikter å gjennomføre, samt kommunens oppgaver. Departementenes forslag er knyttet til ettersøk i forbindelse med jakt. Det vil si at ettersøksplikten etter lovforslaget § 19 er avgrenset til viltarter med fastsatt jakttid. I tillegg åpner forslaget for at kommunen, ved ettersøk av storvilt, herunder hjortevilt, villsvin og muflon, kan beslutte å avslutte ettersøket og eventuelt beslutte å igangsette et offentlig ettersøk.

Lovforslaget § 20 gir regler om retten jegeren har til å forfølge påskutt og såret storvilt, på annens grunn, eller der en annen har jaktrett ved ettersøk. Bestemmelsen er en videreføring av innholdet i gjeldende § 34 om forfølgingsretten.

§§ 19 og 20 foreslås plassert i lovens kapittel 5 som inneholder regler for utøvelse av jakt og fangst.

Lovforslaget § 51 regulerer offentlig ettersøk av sykt eller såret vilt utenom jaktutøvelse. Departementene foreslår at denne bestemmelsen plasseres i lovens

kapittel 9, siden slike ettersøk ikke er omfattet av jaktbegrepet, og at ettersøkene i de fleste tilfellene ikke har sammenheng med jaktutøvelse.

Ettersøk i forbindelse med jaktutøvelse – lovforslaget § 19

Lovforslaget § 19 første ledd første punktum lovfester en generell undersøkelsesplikt for jegeren. Det følger av bestemmelsen at den som under jakt skyter mot vilt, plikter å forvise seg om viltet er truffet. Bestemmelsen viderefører innholdet i utøvelsesforskriften § 27 første ledd andre punktum, men er ikke avgrenset til å gjelde storvilt. Videre følger det av forslaget første ledd andre punktum at et påskutt og såret vilt skal avlives på sikker måte og så snart som mulig. Selv om det er et mål om å avlive et påskutt og såret vilt så raskt som mulig, må jegeren likevel gjøre dette innenfor sikre rammer. Departementene foreslår å supplere regelen med at avlivingen må skje «på sikker måte». Innholdet i departementenes forslag til første ledd kan etter gjeldende rett utledes av den rettslige normen som ligger i viltloven § 19 om human jakt, se lovforslaget § 18. Departementene mener likevel at det er hensiktsmessig å lovfeste jegerens undersøkelsesplikt særskilt.

Jegerens plikt til å foreta ettersøk av påskutt og skadet vilt gjelder i dag generelt, det vil si at både småvilt og storvilt omfattes av ettersøksplikten. Lovforslaget § 19 andre ledd første punktum slår fast at jegeren har en generell ettersøksplikt. Med «jeger» menes her også jaktlag i de tilfellene hvor jegeren jakter sammen med andre i et jaktlag, jf. lovforslaget § 19 femte ledd. Bestemmelsen viderefører den forståelsen som er lagt til grunn over tid og som i dag kan utledes av viltlovens forarbeider, viltloven § 19 og dyrevelferdsloven § 20. En jeger som ikke finner det påskutte dyret ved umiddelbar undersøkelse av og rundt skuddstedet, plikter å iverksette et ettersøk. Departementenes forslag bygger på definisjonen av begrepet «ettersøk» som følger av omtalen i Prop. 161 L (2012-2013) s. 24, der det fremgår at «Med "ettersøk" menes søket som finner sted dersom man ikke finner det påskutte dyret gjennom den umiddelbare undersøkelsen av og rundt skuddstedet». Den samme forståelsen av ettersøk er videreført i Prop. 149 L (2020-2021) s. 6. Forslaget innebærer en lovfesting av jegerens ettersøksplikt, og vil samtidig innebære bedre samordning med ettersøksplikten for storvilt, jf. utøvelsesforskriften § 27. Hvor langt plikten til å drive ettersøk strekker seg i tid og rom, vil avhenge av hvilken viltart det dreier seg om, den konkrete jaktsituasjonen og om det finnes særbestemmelser som nærmere beskriver ettersøksplikten for den aktuelle viltarten. Av andre ledd andre punktum følger det at jegeren ikke skal jakte på nye dyr mens ettersøket pågår. Denne bestemmelsen er en lovfesting av innholdet i utøvelsesforskriften § 27 første ledd tredje punktum, men departementenes forslag er ikke avgrenset til å gjelde ettersøkssituasjoner av påskutt og såret storvilt.

Departementene vil bemerke at begrepet «ettersøk» i de ovennevnte proposisjonene omhandlet unntak fra forbudet mot bruk av kunstig lys i viltloven § 20 tredje ledd ved ettersøk av påskutt hjortevilt og ved jakt på villsvin. Departementene er gjort oppmerksomme på at definisjonen av ettersøk medfører utfordringer utenfor timene med dagslys for jegere som jakter hjortevilt og villsvin. Jegeren har i slike tilfeller behov for bruk av kunstig lys for undersøkelse av og rundt skuddsted for å finne og om nødvendig avlive lovlig påskutt hjortevilt eller villsvin i

den mørke delen av døgnet. Med bakgrunn i at unntakene som følger av villloven § 20 tredje ledd foreslås flyttet til utøvelsesforskriften, se omtale i punkt 10.5.3, legger departementene til grunn at denne problemstillingen kan vurderes nærmere i det påfølgende forskriftsarbeidet.

Lovforslaget § 19 tredje ledd inneholder særlige regler i forbindelse med ettersøk av hjortevilt, villsvin og muflon. Departementene har i tredje ledd første punktum valgt å spesifisere hvilke storviltarter som omfattes av varslingsreglene og kommunens oppgaver ved ettersøk av de nevnte viltartene. I utøvelsesforskriften § 27 første ledd er begrepet «storvilt» brukt, men departementene mener det blir mer presist å ta utgangspunkt i de storviltartene som har jakttid. Videre er hjortevilt en samlebetegnelse for viltartene elg, hjort, dåhjort, villrein og rådyr. Gaupe har jakttid, men reguleres av andre varslingsregler og foreslås regulert i lovforslaget § 19 fjerde ledd, jf. omtale under. Departementene foreslår i tredje ledd første punktum at jegeren eller jaktlaget skal varsle kommunen dersom det skadde viltet ikke blir funnet innen utgangen av dagen det ble påskutt og såret. Bestemmelsen er en lovfesting av tidsbegrensningen som følger av varslingsregelen i utøvelsesforskriften § 27 tredje ledd. Departementene foreslår en forenkling i varslingsreglene sammenliknet med utøvelsesforskriften § 27 tredje ledd ved at det kun er kommunen som skal varsles. Bakgrunnen for forslaget til forenkling er at det dreier seg om viltarter med jakttid, og at kommunen er den myndigheten som naturlig bør varsles i slike tilfeller. Departementene ser ingen grunn til at jaktrettshaver eller grunneier skal omfattes av de lovfestede varslingsreglene. Dette er ikke til hinder for at jegeren varsler disse av eget initiativ.

For å tydeliggjøre sammenhengen mellom jegerens ettersøksplikt og kommunens myndighet i ettersøkssituasjoner, foreslår departementene at det tas inn en regel i tredje ledd andre punktum om at jegeren vederlagsfritt skal gjennomføre ettersøket frem til dyret blir avlivet, gjenfunnet dødt, eller kommunen beslutter at ettersøket avsluttes. Denne regelen er i tråd med kommunenes praksis knyttet til ettersøk. Departementenes forslag om at jeger skal gjennomføre ettersøket vederlagsfritt bygger på innholdet i utøvelsesforskriften § 27 tredje ledd andre punktum. Departementene foreslår videre i tredje ledd tredje punktum av kommunen kan beslutte å ta ledelsen av eller yte bistand ved slikt ettersøk, og beslutte at ettersøket avsluttes. Regelen innebærer en lovfesting av en oppgave som kommunen i mange tilfeller gjennomfører i praksis, og som også er en oppgave som naturlig følger det ansvaret kommunen er gitt som viltmyndighet.

Lovforslaget § 19 fjerde ledd inneholder særlige regler om varsling, gjennomføring og avslutning av ettersøk ved jakt på gaupe. Ettersøk ved jakt på gaupe skiller seg fra ettersøk av øvrig storvilt, siden gaupe er underlagt særlige varslingsregler ved ettersøk i utøvelsesforskriften § 27 andre ledd og rovviltforskriften § 17 andre ledd. Departementene foreslår at de særlige reglene tas inn i lovbestemmelsen, slik at det følger av lovforslaget § 18 fjerde ledd at ved ettersøk av gaupe skal jegeren varsle statsforvalteren og nærmeste politimyndighet uten opphold. Statsforvalteren avgjør den videre gjennomføringen og avslutningen av ettersøk av gaupe. I tillegg skal kommunen varsles dersom den skadde gaupa ikke blir funnet innen utgangen av

den dagen det ble påskutt og såret. Jegeren skal vederlagsfritt bistå forvaltnings- eller politimyndigheten i det videre ettersøket.

Departementene foreslår i § 19 femte ledd at andre til fjerde ledd også gjelder for jaktlag i de tilfellene hvor jegeren deltar i et jaktlag. Dette bygger opp under det solidaritetsprinsippet som ligger til grunn innad i et jaktlag, og som blant annet er regulert i utøvelsesforskriften § 27 første og tredje ledd.

Lovforslaget § 19 sjette ledd inneholder en regel om at et ettersøk i forbindelse med jaktutøvelse kan gå over til et offentlig ettersøk. Forslaget tar utgangspunkt i at kommunen først må beslutte at jegerens ettersøk av påskutt og såret storvilt avsluttes. Etter at kommunen har besluttet å avslutte jegerens eller jaktlagets ettersøk etter tredje ledd, kan kommunen beslutte å starte søk etter dyret som et offentlig ettersøk. Femte ledd inneholder en henvisning til bestemmelsen om offentlig ettersøk, jf. § 51, for å tydeliggjøre denne overgangen. Offentlig ettersøk er ikke omfattet av jaktbegrepet slik dette er definert, se lovforslaget § 3 bokstav b. Offentlig ettersøk er frakoblet selve jaktutøvelsen, noe som åpner for at kommunen i slike tilfeller kan beslutte å fravike de ordinære utøvelsesreglene i loven.

Departementene foreslår i § 19 syvende ledd en forskriftshjemmel som åpner for at Kongen kan gi forskrift om ettersøk, blant annet om jegerens og jaktlagets plikter ved ettersøk, om ettersøkets varighet og krav om ettersøkshund. Bestemmelsen viderefører innholdet i villloven § 26 nr. 3, og vil etter departementenes vurdering være en tydelig hjemmel for ettersøksreglene som i dag følger av utøvelsesforskriften kapittel 7 og 8, samt gi et tilstrekkelig hjemmelsgrunnlag for eventuelle nye regler.

Rett til å forfølge såret storvilt på annens grunn ved ettersøk – lovforslaget § 20

Retten til å forfølge såret storvilt på annens grunn er en rett som er godt innarbeidet i praksis over tid. Denne retten utløses av en ettersøkssituasjon, og adgangen til å forfølge såret vilt på annens grunn vil kunne bidra til å gjenfinne det sårete viltet raskere. I en konkret ettersøkssituasjon hvor en jeger eller jaktlag ser at det sårete viltet forflytter seg ut av eget jaktfelt og over på annens grunn, må det vurderes om forfølgingsretten og varslingsplikten som følger ved bruk av forfølgingsretten, skal iverksettes. Departementene legger til grunn at den ansvarsbevisste jeger eller jaktlag vil bruke forfølgingsretten for å gjenfinne det sårete storviltet i lys av reglene som følger av § 19 om human jakt og dyrevelferdshensyn, selv om det rettslig sett ikke foreligger en forfølgingsplikt.

Departementene mener det er grunn til å opprettholde skillet mellom selve ettersøksplikten og forfølgingsretten, og vil innledningsvis knytte noen kommentarer til dette skillet og sammenhengen mellom ettersøksplikten og forfølgingsretten. Departementene vil peke på at forfølgingsretten er avgrenset i tid ved at den opphører ved utgangen av den dag da viltet kom inn på annens grunn, jf. villloven § 34 første ledd andre punktum. Et ettersøk kan imidlertid vare over lengre tid og gjelde jaktfeltet til den ansvarlige jeger eller jaktlag og tilstøtende eiendommer. I praksis vil det kunne være tilfeller hvor det sårete storviltet ikke gjenfinnes innen fristen som følger av forfølgingsretten. Kommunen kan da i forbindelse med ettersøket bestemme at jegeren/jaktlaget skal bistå i det videre

ettersøket frem til dyret blir avlivet, gjenfunnet dødt, eller frem til kommunen beslutter at ettersøket avsluttes. Kommunens beslutning kan innebære at forfølgingsretten forlenges i tid, men at det da skjer i forbindelse med det pågående ettersøket.

Departementene foreslår å videreføre innholdet i villtoven § 34 i lovforslaget § 20, men med enkelte endringer. Departementene foreslår at overskriften i lovforslaget § 20 bør gjenspeile innholdet i bestemmelsen på en bedre måte, og foreslår at overskriften er «Rett til å forfølge såret storvilt på annens grunn ved ettersøk». Det vil gjøre det tydeligere for brukerne at forfølgingsretten gjelder storvilt, og at retten er betinget av en ettersøksituasjon. Med storvilt menes storvilt med jakttid, herunder elg, hjort, dåhjort, villrein, rådyr, villsvin, muflon og gaupe.

I første ledd første punktum foreslår departementene at det tas inn en presisering at forfølgingsretten er knyttet til jaktutøvelse. I forslaget første ledd fjerde punktum fremgår det at kommunen kan beslutte å forlenge adgangen til å forfølge vilt på annens grunn ved ettersøk. Regelen er en tydeliggjøring av kommunens myndighet i ettersøksammenheng, og lovfester at adgangen til å forfølge vilt på annens grunn kan strekkes ut i tid dersom kommunen beslutter det. I tredje ledd andre punktum er «hans» erstattet med «grunneieren», slik at bestemmelsen er kjønnsnøytral. I tillegg foreslås det mindre språklige justeringer. Forskriftshjemmelen som følger av villtoven § 34 første ledd siste punktum foreslås ikke videreført, da definisjonen av storvilt følger av utøvelsesforskriften § 3 første ledd.

Offentlig ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jakt – lovforslaget § 51

Departementene foreslår å innføre en egen bestemmelse som gir hjemmel for å regulere offentlig ettersøk av sykt vilt eller vilt som er skadd utenom jaktutøvelse. Som nevnt under punkt 10.2.3, er det gitt flere bestemmelser i forskrift som pålegger det offentlige et ansvar i forbindelse med slike ettersøk. Hjemmelsgrunnlaget for å pålegge det offentlige plikter og finansieringsforpliktelser i forbindelse med slike offentlige ettersøk, er imidlertid noe uklart etter villtovens bestemmelser.

Departementenes forslag innebærer en formalisering og lovfesting av kommunens ansvar og oppgaver for ettersøk av sykt vilt eller vilt som er skadd utenom jaktutøvelse. Forslaget bygger på de føringene som følger av kommuneloven § 2-1 tredje ledd. Der kommunen er gitt oppgaver, bør dette fremgå av lov eller forskrift. Departementene mener det er mest hensiktsmessig å forankre reglene om slike ettersøk i en ny lov, selv om det ikke har en direkte sammenheng med jaktutøvelse. Bakgrunnen for departementenes syn er at kommunen over tid har fulgt opp slike ettersøk, at verdien av fallvilt (av villsvin, hjortevilt og bever) tilfaller de kommunale viltfondene og at utgifter ved offentlig ettersøk kan dekkes over kommunale viltfond.

Lovforslaget § 51 første ledd sier at kommunen i rimelig utstrekning skal sørge for ettersøk og håndtering av sykt vilt og vilt som er skadd utenom jaktutøvelse.

Bestemmelsen lovfester det kommunale ansvaret for slike ettersøk.

Departementene vil peke på at dette ansvaret må ses i lys av hva som er praktisk mulig for en kommune å følge opp. Ansvaret, og den kommunale ettersøksplikten, er derfor avgrenset til «i rimelig utstrekning». I praksis vil dette avhenge av kommunens tilgjengelige ressurser gjennom blant annet bruk av kommunale

viltfond. Departementene foreslår at plikten skal gjelde alt vilt, og at den ikke skal avgrenses til hjortevilt eller storvilt. Dette vil, etter det departementene er kjent med, samsvare med den praksisen som foreligger i mange kommuner, selv om det er ettersøk av sykt og skadd hjortevilt som innebærer mest arbeid for kommunene.

Offentlige ettersøk ikke er omfattet av jaktbegrepet. Det innebærer at det offentlige ikke er bundet av reglene i lovforslaget kapittel 5 ved gjennomføringen av et offentlig ettersøk. Dyrevelferdshensyn tilsier at eventuelle begrensninger i utøvelsesreglene ikke bør være til hinder for å gjenfinne og eventuelt avlive det skadde viltet raskest mulig. Dette er også kommet til uttrykk i Prop. 161 (2012-2013) s. 10 i forbindelse med bruk av kunstig lys ved trafikkpåkjørslar. Miljøverndepartementet uttrykte den gang at ettersøk av trafikkskadd vilt ikke er jakt, og at forbudet i viltloven mot bruk av kunstig lys ikke er til hinder for bruk av slikt lys ved ettersøk av påkjørt vilt.

Siden offentlig ettersøk er ikke en del av jaktbegrepet, gjelder ikke grunneiers enerett til jakt og fangst. Departementene foreslår at denne regelen tas inn i lovforslaget § 51 første ledd andre punktum, herunder at § 29 om grunneiers enerett til jakt og fangst ikke gjelder ved offentlig ettersøk.

I lovforslaget § 51 andre ledd første punktum følger nærmere varslingsregler ved ettersøk av bjørn, jerv, gaupe, kongeørn og ulv som er sykt eller skadd utenom utøvelse av jakt og felling. I slike tilfeller skal kommunen uten opphold varsle statsforvalteren og nærmeste politimyndighet. Forslaget bygger på tilsvarende varslingsregler som følger av utøvelsesforskriften § 29 andre ledd første punktum og rovviltforskriften § 17 tredje ledd. Departementenes forslag innebærer en lovfesting av kommunens varslingsoppgaver i slike tilfeller, og vil ivareta de føringene som følger av kommuneloven § 2-1 tredje ledd.

Departementene foreslår i § 51 andre ledd andre punktum en lovfesting av innholdet i utøvelsesforskriften § 27 andre ledd andre punktum og utøvelsesforskriften § 29 andre ledd andre punktum. Det fremgår av forslaget at statsforvalteren avgjør videre gjennomføring og avslutning av slikt ettersøk, og kan beslutte at ettersøket skal gjennomføres med særlig kvalifisert personell.

Departementene foreslår i § 51 tredje ledd at kommunale viltfond kan benyttes til å dekke kommunens kostnader etter første ledd. Denne regelen fremgår av forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort § 5 punkt a. Departementene mener likevel det er grunn til å lovfeste kommunens adgang til å benytte kommunale viltfond i slike tilfeller for å sikre et tilstrekkelig hjemmelsgrunnlag. Departementene vil for øvrig peke på at det i forbindelse med innspillsmøter til lovarbeidet er pekt på at det ikke er rimelig at jegernes innbetaling av fellingsavgifter for elg og hjort brukes til å dekke kommunens kostnader til ettersøk av trafikkskadd vilt og håndtering av slikt fallvilt i kommunen. Ettersøk av trafikkskadd vilt og håndtering av slikt fallvilt har ingen sammenheng med jaktutøvelse, da viltet er skadd eller drept av andre årsaker. Departementene er kjent med denne problemstillingen, og vil gjennom de ordinære budsjettprosessene og i samarbeid med berørte departementer, se nærmere på hvordan kommunenes kostnader til ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse, samt fallvilthåndtering kan finansieres på en mer hensiktsmessig måte.

I lovforslaget § 51 fjerde ledd foreslår departementene at det tas inn en forskriftshjemmel som åpner for at Kongen kan gi forskrift om varslings-, om viltmyndighetenes oppgaver ved ettersøk og avliving av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse og om rapportering av offentlig ettersøk og fallvilt til statistiske eller vitenskapelige formål. Bestemmelsen vil blant annet hjemle reglene som følger av utøvelsesforskriften § 29 første og andre ledd og åpne for at kommunene kan gis i oppgave å rapportere på omfanget av offentlige ettersøk og om fallvilt.

Regler om hjelpeplikt og avliving

Departementene vil peke på at dyrevelferdshensyn står sentralt når det gjelder reglene om ettersøk. Departementenes forslag bygger på en avgrensning opp mot dyrevelferdslovens regler om hjelpeplikt og avliving, jf. dyrevelferdsloven § 4 og § 12, for å unngå en dobbeltregulering av regler som naturlig hører under dyrevelferdsloven.

Viltloven § 26 nr. 6 inneholder en forskriftshjemmel som åpner for at Kongen kan gi nærmere regler om plikt til å melde fra om såret og skadet vilt og om avliving av vilt av humanitære grunner uten hensyn til hvem som har jaktrett. Departementene ser ikke grunn til å videreføre denne forskriftshjemmelen. Departementene viser til at innholdet i forskriftshjemmelen ivaretas tilstrekkelig av dyrevelferdslovens regler, og at regler i forskrifter med hjemmel i viltloven som er tett koblet til hjelpeplikt og avliving av dyrevelferdsmessige hensyn, vil bli videreført, jf. forslaget til § 59 om overgangsbestemmelse. Dette gjelder blant annet utøvelsesforskriften §§ 28 og 29 som inneholder regler om avliving av skadet storvilt og viltforskriften § 2-10 om ivaretagelse av vilt for rehabilitering.

10.3 Jaktvåpen og ammunisjon

10.3.1 Gjeldende rett

Det følger av viltloven § 20 første ledd at det til felling av vilt under jakt bare kan brukes «skytevåpen med ladning av krutt». Det følger av forarbeidene til loven, Ot.prp. nr. 9 (1980-1981) s. 54, at begrepet er hentet fra daværende våpenlov (lov 9. juni 1967 nr. 1 om skytevåpen og ammunisjon m.v.), og at dette innebærer at luft-, fjær- og gassdrevne våpen, pil og bue, armbrøst og pusterør, sprettert og slynger er forbudt til jaktformål.

Viltloven § 20 andre ledd oppstiller et forbud mot bruk av hagle for mer enn to skudd og for helautomatisk rifle. Forbudet er i forarbeidene til viltloven, Ot.prp.nr. 9 (1980-1981) s. 54, begrunnet med at slike våpen kan føre til en mer sjanspreget skyting. Forbudet må også ses i sammenheng med Bernkonvensjonens regler, se omtale under.

Etter viltloven § 20 tredje ledd første punktum er bruk av selvskudd til felling av vilt forbudt. I viltloven § 20 femte ledd første punktum er det en forskriftshjemmel om at departementet kan gi nærmere forskrifter om de skytevåpen og den ammunisjon som det skal være tillatt å bruke under jakt, og om hvordan våpen og ammunisjon skal oppbevares og medbringes under jakt.

I utøvelsesforskriften kapittel 5 er det gitt bestemmelser om våpen og ammunisjon. Utøvelsesforskriften § 15 har bestemmelser om bruk av våpen under jakt og felling, § 16 har bestemmelser om krav til rifleammunisjon og § 17 har bestemmelser om krav til hagleammunisjon, herunder et forbud mot å skyte med og bære blyhagl i forbindelse med jakt i våtmark, jf. REACH-forordningen vedlegg XVII post 63 nr. 11.

Det er ikke gitt regler i utøvelsesforskriften om oppbevaring og transport av våpen under jakt.

Bernkonvensjonen

Departementene viser til omtale av Bernkonvensjonen i punkt 4.3.1. Viltlovens regler om krav til skytevåpen må ses i sammenheng med Bernkonvensjonen artikkel 8 og vedlegg IV. Bernkonvensjonen artikkel 8 oppstiller et forbud mot bruk av ikke-selektive fangstmetoder og bruk av alle metoder som kan forårsake at den lokale bestand av en art forsvinner eller forstyrres alvorlig, og især metoder i vedlegg IV. Forbudet gjelder for arter opplistet i konvensjonens vedlegg II og III. I vedlegg IV er blant annet bruk av halvautomatiske eller automatiske våpen med magasin for mer enn to skudd opplistet som en av flere forbudte metoder.

Viltloven § 20 andre ledd inneholder, som nevnt, forbud mot hagle for mer enn to skudd og bruk av helautomatisk rifle. Utøvelsesforskriften § 15 tredje ledd regulerer bruk av halvautomatisk rifle ved jakt på ulike viltarter.

Da Norge ratifiserte Bernkonvensjonen, St.prp. nr. 12 (1985-86), ble det inntatt en reservasjon til vedlegg IV om bruk av halvautomatiske våpen med magasin for mer enn to skudd under jakt på artene elg, hjort og rådyr. Dette er viltarter som er opplistet i Bernkonvensjonen vedlegg III. Denne reservasjonen er gjenspeilet i utøvelsesforskriften § 15 tredje ledd, der det fremkommer at det under jakt på elg, hjort og rådyr ikke er tillatt å bruke halvautomatisk rifle med mer enn tre skudd i magasinet og ett skudd i kammeret.

Våpenlova

Ny våpenlov, lov 20. april 2018 nr. 7 om våpen, skytevåpen, våpendelar og ammunisjon (våpenlova), trådte i kraft 1. juni 2021. Loven gjelder for våpen, skytevåpen, våpendeler og ammunisjon, med enkelte unntak for Forsvaret og politiet sin virksomhet, jf. våpenlova § 3 første og andre ledd. Det innebærer at våpenlovas regler også gjelder i forbindelse med jakt. I våpenlova § 2 nr. 1 er våpen definert som «reiskap eller innretning som er laga for bruk i kamp eller jakt, eller som er laga for å likne på slike gjenstandar.» I våpenlova § 2 nr. 2 er skytevåpen definert som «våpen eller andre innretningar som kan skyte ut, eller på annan måte sende ut prosjektil, gass, signallys, stråling, rakettar, eld eller liknande, samt våpen som kan skyte ammunisjon utan prosjektil [...]».

I forarbeidene til våpenlova, Prop. 165 L (2016-2017) s. 80, står det at definisjonen av skytevåpen er gjort videre enn i den gamle våpenloven, og at definisjonen ikke setter krav om at prosjektilet eller substansen må kunne skytes eller sendes ut med et nærmere bestemt drivmiddel. Dette er for å gjøre definisjonen mest mulig teknologinøytral, og på den måten fange opp eventuelle nye skytevåpenkonstruksjoner. I forarbeidene vises det videre til at også buer og armbrøst er regnet som et skytevåpen etter definisjonen i våpenlova.

I forskrift 7. mai 2021 nr. 1452 om våpen, skytevåpen, våpendelar og ammunisjon (våpenforskriften) § 1-5 er det gjort nærmere unntak fra lovens virkeområde for nærmere opplistede gjenstander som faller under lovens definisjon av skytevåpen. Dette gjelder blant annet for buer, jf. våpenforskriften § 1-5 nr. 1.

Våpenlova har ellers bestemmelser om krav til tillatelse (løyve) for erverv eller å ha skytevåpen, jf. våpenlova § 5, og om erverv av skytevåpen, våpendeler og ammunisjon til jakt, jf. våpenlova § 11. I våpenlova §§ 19 og 20 er det bestemmelser om krav til oppbevaring og midlertidig oppbevaring under transport. Våpenlova § 36 har bestemmelser om registrering av skytevåpen mv. i et våpenregister.

10.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene viser til at både Bernkonvensjonen og våpenlova setter rammer for utforming av regler om bruk av våpen til jakt. Etter departementenes syn er det flere måter som kan være aktuelle for å regulere hva slags jaktvåpen som skal være tillatt. Departementene har foreslått to alternativer som det bes om høringsinstansenes syn på.

I begge alternativene foreslås det at regler knyttet til jaktvåpen reguleres i en egen bestemmelse. Dette innebærer at innholdet i viltloven § 20, som i dag har regler om både jaktvåpen og kunstig lys, deles i to bestemmelser. Se punkt 10.5 om bruk av synlig lys og særskilte siktemidler ved jakt og fangst. I det følgende redegjøres det for de to alternative forslagene.

Begge alternativene bygger på krav om at et jaktvåpen skal være et skytevåpen, at skytevåpenet skal ha visse funksjonskrav, og at den nærmere detaljreguleringen fremgår av forskrift. Forskjellen på alternativene går ut på om det skal videreføres et krav om at skytevåpenet må ha ladning av krutt eller ikke.

Alternativ 1

Departementene foreslår at reglene i viltloven § 20, som handler om jaktvåpen, videreføres i lovutkastet § 20. I forslaget til § 21 første ledd videreføres kravet om at det til jakt bare kan brukes skytevåpen med ladning av krutt. Begrepet «skytevåpen» foreslås å ha det samme innholdet som definisjonen i våpenlova § 2 nr. 2, jf. Prop. 165 L (2016-2017) s. 80. Siden forslaget presiserer at det er skytevåpen «med krutt», vil definisjonen av skytevåpen etter dette alternativet være snevrere enn definisjonen av skytevåpen i våpenlova.

Dette innebærer at det til jakt ikke er tillatt med for eksempel bue, luftgevær eller armbrøst. Dersom det på et senere tidspunkt er aktuelt å tillate andre typer av skytevåpen til jakt, må dette gjøres gjennom en egen lovprosess og fremlegges for Stortinget til behandling.

Departementene foreslår også å innta en henvisning til våpenlova, jf. lovutkastet § 21 første ledd andre punktum. Forslaget er å vise til at vilkår for erverv av søknadspliktig skytevåpen, våpendeler og ammunisjon til jakt følger av våpenlova § 11. Hensikten er å synliggjøre koblingen til våpenlova i forslaget til lovbestemmelse.

Det foreslås også å videreføre viltloven § 20 tredje ledd første punktum om forbud mot bruk av selvsqudd under jakt i lovutkastet § 21 andre ledd. Dette er en regel som har hatt likelydende innhold i viltregelverket siden 1899, og er viktig for å ivareta sikkerhets- og dyrevelferdsmessige hensyn og bygge opp under en forsvarlig jakt- og fangstutøvelse.

Forskriftshjemmelen i viltloven § 20 femte ledd første punktum foreslås videreført i lovforslaget § 21 tredje ledd, men med enkelte justeringer. I tillegg til å kunne gi regler i forskrift om skytevåpen og ammunisjon, foreslår departementene at også våpendeler tas med. Forslaget innebærer at hvilke konkrete skytevåpen, våpendeler og ammunisjon som tillates, vil etter forslaget fremgå av forskrift. Tilføyelsen vil bidra til en bedre samordning med våpenlova og våpenforskriftens systematikk. Med våpendeler menes «gjenstandar som er laga for eller særskild tilpassa for bruk i skytevåpen», jf. våpenlova § 2 nr. 3. Departementene foreslår også mindre endringer av språklig karakter sammenlignet med gjeldende bestemmelse.

Forslaget til forskriftshjemmel i lovforslaget § 20 tredje ledd er noe forenklet sammenliknet med forskriftshjemmelen i viltloven § 20 femte ledd. Bakgrunnen er at våpenlova inneholder regler om blant annet krav til midlertidig oppbevaring og transport av skytevåpen, våpendeler og ammunisjon, jf. våpenlova § 20, og at våpenlovas regler også gjelder i forbindelse med jakt, jf. over i punkt 10.3.1. Departementene mener det ikke vil være nødvendig å videreføre den delen av viltloven § 20 femte ledd som gjelder «[...] om hvordan våpen og ammunisjon skal oppbevares og medbringes under jakt.» At det er lite behov for å videreføre dette, styrkes av at det heller ikke er gitt bestemmelser i utøvelsesforskriften om krav til oppbevaring og transport av våpen og ammunisjon under jakt. Departementene viser for øvrig til særregelen i lovforslaget § 34 om ferdsl med skytevåpen og feller på annen eiendom som viderefører viltloven § 45.

Departementene viser til at innholdet i viltloven § 20 andre ledd om at bruk av hagle for mer enn to skudd og helautomatisk rifle er forbudt, også følger av utøvelsesforskriften § 15 første og femte ledd. I utøvelsesforskriften § 15 første ledd andre punktum står det at «under jakt og felling ikke er tillatt å bruke [...] helautomatiske skytevåpen». I utøvelsesforskriften § 15 femte ledd står det at «[t]il jakt og felling er bruk av hagle for mer enn to skudd forbudt». Bestemmelser om hagle for mer enn to skudd og helautomatisk rifle omfattes av forskriftshjemmelen i lovforslaget § 20 tredje ledd om at det kan gis forskrift om hvilke skytevåpen som er tillatt å bruke under jakt. Etter departementenes vurdering er det mest hensiktsmessig å regulere forbudet mot bruk av hagle for mer enn to skudd og helautomatisk rifle gjennom forskrift, sammen med de øvrige reglene om våpen- og ammunisjonskrav. Videre mener departementene at det er tilstrekkelig at disse kravene, som følger av Bernkonvensjonen, ivaretas gjennom bestemmelsene i utøvelsesforskriften. Departementene foreslår etter dette at innholdet i viltloven § 20 andre ledd ikke videreføres i forslaget til lovbestemmelse.

Alternativ 2

I det andre alternativet foreslår departementene en mer teknologinøytral bestemmelse som i større grad vil harmonisere med innholdet i definisjonen av

skytevåpen i våpenlova. Departementene foreslår at det til jakt bare kan brukes skytevåpen, våpendeler og ammunisjon som er egnet til å avlive viltet på en sikker og dyrevelferdsmessig forsvarlig måte, jf. lovutkastet § 20 første ledd første punktum.

Begrepet «skytevåpen» må forstås på samme måte som definisjonen i våpenlova § 2 nr. 2, jf. Prop. 165 L (2016-2017) s. 80. Det innebærer som et utgangspunkt at bruk av skytevåpen ikke begrenses til skytevåpen med ladning av krutt. Begrepene «våpendeler» og «ammunisjon» må forstås på samme måte som definisjonene i våpenlova § 2 nr. 3 og § 2 nr. 4.

Det oppstilles videre i forslaget et krav om at det bare kan brukes skytevåpen, våpendeler og ammunisjon som er «egnet til å avlive viltet på en sikker og dyrevelferdsmessig forsvarlig måte». Hvilke skytevåpen som anses egnet til å avlive viltet på en sikker og dyrevelferdsmessig forsvarlig måte, må ses i sammenheng med dyrevelferdslovens rammer. Dette innebærer blant annet at skytevåpenet og eventuelt tilhørende prosjektil må ha tilstrekkelig presisjon og drepeevne på den viltarten som skytevåpenet brukes på. Med ordlyden «sikker» menes hensynet til omgivelsene rundt, blant annet til mennesker, andre dyr og eiendom.

Tilsvarende som i alternativ 1, foreslår departementene at viltloven § 20 tredje ledd første punktum om forbud mot bruk av selvskudd under jakt videreføres i lovutkastet § 21 andre ledd.

Videre, foreslår departementene den samme forskriftshjemmel som i alternativ 1 i § 21 tredje ledd. Dersom det på et senere tidspunkt er aktuelt å vurdere andre skytevåpen, våpendeler eller ammunisjon enn det som i dag fremgår av utøvelsesforskriften, må det i forbindelse med forskriftsendring etter dette alternativet blant annet utredes hvorvidt skytevåpenet er egnet til å avlive viltet på en sikker og dyrevelferdsmessig forsvarlig måte og hvorvidt forskriftsendringen er i tråd med det som er tillatte metoder ved jakt og fangst som følger av Bernkonvensjonen. Departementene viser til at lovforslaget § 16 åpner for at det i tillegg til krav om skyteprøve for jakt på storvilt også kan gis regler i forskrift om andre særskilte kompetansekrav før utøvelse av jakt og fangst. Behovet for særskilte kompetansekrav vil også være naturlig å vurdere i en slik sammenheng.

10.4 Fangst

10.4.1 Gjeldende rett

Det følger av viltloven § 24 første ledd at bruk av fangstredskaper er forbudt med mindre annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Det står videre at bruk av fangstredskaper er forbudt mot annet vilt enn smågnagere og krypdyr, om ikke annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov. I viltloven § 24 andre ledd er det en hjemmel som gir departementet myndighet til å gi forskrift om fangst der dette kan være av betydning for næringsgrunnlaget og ellers der det er nødvendig for å begrense skader som viltet gjør. Det fremgår videre at det kan fastsettes forskrift om

krav om typegodkjenning av fangstredskaper og om betaling av gebyr for å få et redskap typegodkjent.

I forarbeidene til viltloven, Ot.prp. nr. 9 (1980-1981) s. 56, er det vist til at fangst tidligere var den dominerende høstingsmetoden, og fremdeles er en viktig høstingsform for en del viltarter. Det står videre at fangst av vilt i mange tilfeller er mer effektivt og mer humant enn jakt med våpen, hvis det er riktig drevet.

Utøvelsesforskriften kapittel 9 har nærmere bestemmelser om fangst. Det er i dag tillatt med fangst av tolv pattedyrarter og fem fuglearter (smågnagere, bortsett fra bisam, og krypdyr omfattes ikke). I utøvelsesforskriften § 31 er det bestemmelser om tillatte feller, med henvisning til vedlegg 1 i forskriften som inneholder en oversikt over hvilke feller som er tillatt å bruke til fangst av de ulike viltartene og de krav som stilles til bruk av disse fellene. Det er videre bestemmelser om merking, jf. utøvelsesforskriften § 32 og krav om tilsyn, jf. forskriften § 33. Utøvelsesforskriften § 34 har bestemmelser om håndtering av fanget vilt, og etter forskriften § 35 er det bestemmelser om fjerning av ulovlige feller.

Dyrevelferdsloven § 20 første ledd stiller krav om at jakt, fangst og fiske skal utøves på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte. Det følger av andre ledd at Kongen kan gi «nærmere forskrifter om jakt, fangst og fiske på viltlevende dyr». Denne forskriftshjemmelen er ikke brukt når det kommer til regulering av fangst.

Bernkonvensjonen

Departementene viser til omtale av Bernkonvensjonen i punkt 4.3.1. Viltlovens bestemmelser om fangst må ses i sammenheng med Bernkonvensjonen artikkel 8 og vedlegg IV. Bernkonvensjonen artikkel 8 oppstiller et forbud mot bruk av ikke-selektive fangstmetoder og bruk av alle metoder som kan forårsake at den lokale bestanden av en art forsvinner eller forstyrres alvorlig, og især metoder angitt i vedlegg IV. Forbudet gjelder for arter opplistet i konvensjonens vedlegg III og der det etter artikkel 9 er åpnet for uttak av arter opplistet i vedlegg II. I vedlegg IV forbys bruk av feller ved fangst av fugler, og ved fangst av pattedyr, ved anvendelse for fangst i stor skala og/eller for ikke-selektiv fangst. I vedlegg IV forbys også bruk av snarer, men med unntak for fangst av rype (*Lagopus*) nord for 58. breddegrad. Jakttidsforskriften § 5 om snarefangst av rype er i tråd med dette utgangspunktet.

Smågnagere og krypdyr

Bernkonvensjonen artikkel 9 åpner for unntak fra forbudet mot bruk av feller, ut fra nærmere bestemte formål, dersom formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte og uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Adgangen etter viltloven § 24 første ledd andre punktum til bruk av fangstredskaper mot smågnagere og krypdyr, må sees i lys av denne bestemmelsen.

Smågnagere kan etter departementenes vurdering ikke effektivt avlives i særlig omfang på andre måter enn ved bruk av feller eller gift.

Krypdyr kan derimot fanges inn ved bruk av limfelle eller ved bruk av metoder som for eksempel håv, teleskopisk gripetang eller tilsvarende. Disse metodene kan anvendes uten å redusere bestanden, fordi de ikke dreper dyret, men gjør det mulig å flytte dyret i live til et annet område.

Det følger av naturmangfoldloven § 15 første ledd første punktum at høsting og annet uttak av naturlig villlevende dyr skal følge av lov eller vedtak med hjemmel i lov. En slik hjemmel finnes i naturmangfoldloven § 17 første ledd. Denne bestemmelsen slår fast at blant annet smågnagere og krypdyr kan avlives dersom det er nødvendig for å hindre skade på person eller eiendom. Bestemmelsen gir adgang til forebyggende avliving. Nødvendighetskriteriet innebærer at andre løsninger må være vurdert eller prøvd først. Bestemmelsen stod tidligere i villtloven § 3. Den er nærmere omtalt blant annet i Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 387.

10.4.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene viser til at utøvelse av fangst har lange tradisjoner og er en viktig del av norsk jakt- og fangstkultur. Fangst er en effektiv høstingsform for en del villtarter i dag, for eksempel villmink.

Departementene foreslår å videreføre et generelt forbud mot bruk av fangstredskaper, men med enkelte språklige og materielle endringer, jf. lovforslaget § 22. I forslaget § 22 første ledd foreslås det at «bruk av feller til fangst av vilt er forbudt, med mindre annet følger av lov eller forskrift i medhold av lov.»

Departementene foreslår at begrepet «fangstredskaper» endres til «feller». Ved endringer i utøvelsesforskriften kapittel 9 om fangst, i kraft fra 1. april 2024, er begrepet «fangstredskap» endret til «felle» gjennomgående i forskriften. Dette innebærer en innsnevring, siden fangstredskap for eksempel også omfatter nett og kroker. Dette er imidlertid metoder som omfattes av forbudet i lovforslaget § 28.

Innholdet i begrepet «feller» i forslaget til § 22 må ses i sammenheng med opplistingen av ulike tillatte feller i utøvelsesforskriften § 31, jf. forskriften vedlegg 1. Departementene viser til at dette er et samlebegrep som blant annet omfatter slagfeller, snarer, båser og bur.

I villtloven § 24 første ledd andre setning fremgår det at bruk av fangstredskaper er tillatt for smågnagere og krypdyr. Bestemmelsen må ses i sammenheng med naturmangfoldloven § 17 første ledd. Det følger som nevnt av denne bestemmelsen at blant annet smågnagere og krypdyr kan avlives dersom det er nødvendig for å hindre skade på person eller eiendom. Koblingen til naturmangfoldloven § 17 første ledd fremgår ikke uttrykkelig av ordlyden til villtloven § 24 eller forarbeider, men er forutsatt i forvaltningspraksis. Departementene foreslår å tydeliggjøre denne koblingen i lovforslaget § 22 andre ledd.

I tillegg foreslår departementene å skille på reguleringen av smågnagere og krypdyr. For smågnagere legger departementene til grunn at det ikke finnes andre effektive alternativer for å unngå skade, enn avliving ved bruk av feller eller gift. Dette stiller seg annerledes for krypdyr. Den eneste giftige slangearten i Norge er hoggorm. Departementene anser at hoggorm normalt ikke skal bekjempes, men i enkelte situasjoner kan det være nødvendig at tiltak gjennomføres. Dette kan for eksempel være i barnehager der det er en reell risiko for at unger kommer i kontakt med hoggorm. Hoggormen bør da fanges på en skånsom måte, jf. omtale over, og flyttes ut av området i stedet for å avlive den. Også Folkehelseinstituttet har i sin skadedyrveileder kommet med faglige råd om at hoggorm normalt ikke skal

bekjempes, men i enkelte situasjoner kan det være nødvendig å gjennomføre tiltak. Folkehelseinstituttet anbefaler videre at hoggormen bør fanges og fjernes fremfor å avlives.

Markedet synes å ha tilpasset seg denne utviklingen ved at de fellene for krypdyr som ser ut til å være i salg i dag, som nevnt er limfeller. Disse dreper ikke, men brukes for å flytte krypdyret, og synes å være den beste løsningen ut fra natur- og dyrevelferdshensyn. Regler i Bernkonvensjonen kan også tale for å skille mellom smågnagere og krypdyr. Vedlegg II til konvensjonen lister de dyreartene som skal gis strengest vern etter konvensjonen. Listen omfatter blant annet to krypdyrarter som finnes i Norge, nemlig firfisle og slettsnok. Den omfatter imidlertid ingen smågnagerarter som finnes i Norge. Departementene foreslår at det tas inn en bestemmelse om at bruk av feller til avliving av smågnagere og til innfangning eller avliving av krypdyr i medhold av naturmangfoldloven § 17 første ledd er tillatt, se lovforslaget § 22 andre ledd. Forslaget om at feller kan brukes til både innfangning og avliving av krypdyr vil samsvare med forslaget til endringer i naturmangfoldloven § 17 første ledd som omtalt under. Departementene peker på at lovforslaget § 22 andre ledd er knyttet til «avliving» av smågnagere og «innfangning eller avliving» av krypdyr», mens det er «fangst» som reguleres av første ledd. Bruk av feller til avliving eller innfangning av smågnagere og krypdyr etter andre ledd er ikke nærmere regulert i utøvelsesforskriften kapittel 9 om fangst. Rammene for bruk av feller etter lovforslaget § 22 andre ledd følger av dyrevelferdsloven § 12 første ledd, herunder at avliving skal skje på dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Gjeldende forskriftshjemmel i villtloven § 24 andre ledd knytter seg til fangst der dette kan være av betydning for næringsgrunnlaget og ellers der det er nødvendig for å begrense skade viltet gjør. Departementene mener denne formuleringen er noe uklar når det gjelder hvilke kriterier som oppstilles før det kan gis forskrift og hva det kan gis forskrift om. I dag har fangst mindre næringsmessig betydning enn tidligere. Departementene foreslår i stedet å knytte forskriftshjemmelen til konkrete tema det kan gis regler om i forskrift, jf. lovforslaget § 22 tredje ledd første punktum. Det er relevant i denne sammenheng å se hen til hva som reguleres i utøvelsesforskriften kapittel 9. Departementene foreslår at Kongen kan gi forskrift om «bruk av feller, hvilke arter som det tillates fangst av ved bruk av feller, hvilke feller som er tillatt, krav om merking av feller, krav om tilsyn, håndtering av fanget vilt og fjerning av ulovlige feller».

Det følger av villtloven § 24 andre ledd andre punktum at det kan gis regler i forskrift om krav til typegodkjenning av feller og om betaling av gebyr for å få en felle typegodkjent. Departementene foreslår å videreføre dette i forslaget til § 22 tredje ledd andre punktum, samtidig som hjemmelen også åpner for at det kan gis nærmere bestemmelser om organisering av en godkjenningsordning, inkludert fastsetting av gebyr for godkjenning. Dette vil bedre legge til rette for en eventuell endring av utøvelsesforskriften knyttet til typegodkjenning av feller. Departementene legger til grunn at nye feller utvikles, testes og dokumenteres for produsentens regning, og at det bare er selve godkjenningsprosedyren hos myndighetene som det kan kreves gebyr for.

Departementene foreslår å tydeliggjøre i forslag til § 22 fjerde ledd at Kongen kan gi forskrift om skytevåpen og ammunisjon eller andre metoder som kan brukes ved avliving av levende fanget vilt. Krav til skytevåpen og ammunisjon må ses i sammenheng med lovforslaget § 21 alternativ 1 og 2. Departementene foreslår ved ordlyden «andre metoder» at det også kan gis forskriftsbestemmelser om andre metoder for avliving som er dyrevelferdsmessig forsvarlig. Departementene viser også til at forslaget til bestemmelse vil gi et tydeligere hjemmelsgrunnlag for regler om bruk av skytevåpen til avlivning av fanget vilt, som i dag allerede følger av utøvelsesforskriften § 34.

Endringer i naturmangfoldloven § 17

Dagens hjemmel for uttak i naturmangfoldloven § 17 første ledd foreslås uendret når det gjelder smånagere, men foreslås endret når det gjelder krypdyr. Hjemmelen i naturmangfoldloven § 17 første ledd til å avlive krypdyr foreslås å skjerpes noe inn. Det er i dag adgang til avliving «dersom det er nødvendig for å hindre skade på person eller eiendom». Det skal fremdeles være adgang til å avlive krypdyr dersom dette er påkrevd for å beskytte person og eiendom. Adgangen blir etter forslaget noe snevrere, ved at det blir adgang til *innfangning* (med påfølgende utslipp på trygt sted) dersom det er «nødvendig» for å hindre skade på person eller eiendom, men adgang til *avliving* bare dersom dette er «strengt nødvendig» for å hindre slik skade.

Siden det foreligger hjemmel for avliving av krypdyr etter naturmangfoldloven, mener departementene det er naturlig at forslaget til ny lov regulerer adgangen til å avlive ved hjelp av feller, jf. lovforslaget § 22 andre ledd.

10.5 Bruk av synlig lys og særskilte siktemidler

10.5.1 Gjeldende rett

Viltloven § 20 tredje ledd andre punktum oppstiller et forbud mot bruk av kunstig lys i jaktøyemed. Unntak fra forbudet følger av tredje ledd andre punktum bokstav a til d. Unntakene åpner for at kunstig lys kan benyttes ved åtejakt på rødrev når lyskilden er fast montert (bokstav a), ved ettersøk av påskutt hjortevilt og villsvin (bokstav b), ved avliving av vilt som er fanget levende i felle (bokstav c) og ved jakt på villsvin når jakten foregår i åpent terreng eller ved åteplass (bokstav d).

Det følger av viltloven § 20 fjerde ledd at ved ettersøk som nevnt i tredje ledd bokstav b, har jegeren bevisbyrden for at påskytingen er lovlig. I tillegg skal jegeren varsle politi, jaktrettshaver og kommunen om bruken av kunstig lys før ettersøket tar til. Dersom varsling i vesentlig grad vil forsinke ettersøket, kan begrunnet melding om slik bruk av kunstig lys sendes samme instanser umiddelbart etter avsluttet søk.

I viltloven § 20 femte ledd andre punktum gis det hjemmel for departementet til å fastsette nærmere bestemmelser om bruk av kunstig lys i tilfeller nevnt i tredje ledd. Etter viltloven § 20 femte ledd tredje punktum kan departementet ved forskrift også tillate at kunstig lys benyttes ved åtejakt på andre arter enn rødrev, ved ettersøk av andre arter enn hjortevilt og ved avliving av vilt i andre tilfeller enn nevnt i tredje ledd. I utøvelsesforskriften § 29a er det fastsatt unntak for bruk av fast montert

kunstig lys ved åtejakt på jerv som gjennomføres som ledd i lisensfelling. Bruk av kunstig lys i slike tilfeller skal rapporteres til statsforvalteren, jf. utøvelsesforskriften § 29a andre ledd.

Viltloven § 20 ble sist endret ved lov av 11. juni 2021 nr. 83 om endringer i viltloven, der det ble åpnet for bruk av kunstig lys ved jakt på villsvin. I forarbeidene til lovendringen, se Prop. 149 L (2020-2021) s. 15, knyttet departementet noen kommentarer til begrepet kunstig lys i jaktøyemed:

Departementet mener at begrepet kunstig lys må tolkes i lys av samfunnsutviklingen. Departementet legger til grunn at kunstig lys er lys som ikke stammer fra naturen i form av direkte og indirekte lys fra solen eller månen.

Kunstig lys kan være synlig lys i form av ildslys, for eksempel lys fra fakler og bål. Det kan være elektrisk lys, for eksempel lys fra lommelykt, hodelykt eller en lommelyktlignende lyskaster som monteres på våpenet. Det omfatter også lys som stammer fra en kjemisk reaksjon, for eksempel lysstaver eller lignende.

Kunstig lys omfatter også all form for nattoptikk. Med nattoptikk menes fosforbaserte eller elektroniske restlysførsterkere med eller uten infrarød lyskilde og enheter som omformer varmestråler til synlige bilder i såkalte termiske kikkerter eller siktemidler. Bruk av nattoptikk som håndholdte kikkerter likestilles med siktemidler på våpenet, så lenge bruken er «i jaktøyemed».

Ulike typer «rødpunktsikter», elektroniske avstandsmålere og rene optiske hjelpemidler omfattes ikke av forbudet. Med rødpunktsikter menes her sikter som har et opplyst retikkel i form av et kors eller punkt (vanligvis rødt eller grønt) i sentrum av siktet. Slike opplyste retikler bidrar til økt synlighet for siktepunktet mot viltet generelt, og i dårlig lys spesielt. Lys fra bebyggelse, lys fra gatelykter ved veier eller lignende omfattes heller ikke av forbudet mot bruk av kunstig lys. Dette er forhold som jegeren ikke kan påvirke, og slikt lys er heller ikke satt opp i forbindelse med jakten eller med jakt som formål.

Ved Stortingets behandling av lovproposisjonen, jf. Innst. 604 L (2020-2021), ble lovforslaget vedtatt, se endringslov av 11. juni 2021 nr. 83. Stortingets næringskomité kom samtidig med et anmodningsvedtak (nr. 1134) til regjeringen:

Stortinget ber regjeringen gjøre en utredning med sikte på å avklare definisjonen av begrepet 'kunstig lys' i viltloven, og hvilke prinsipper som bør legges til grunn for en ny bestemmelse om dette i viltloven, i forbindelse med det pågående arbeidet med modernisering av viltloven.

Departementene vil peke på at det ikke er et generelt forbud mot nattjakt i dag. I rapporten «Sikker og human jakt» (2011), fra en arbeidsgruppe ledet av Direktoratet

for naturforvaltning, ble det blant annet sett nærmere på jakt i den mørke delen av døgnet, primært i tilknytning til hjortevilt. Flertallet i arbeidsgruppen uttaler følgende på side 8:

Ut fra dette tilrå derfor ikke flertallet i arbeidsgruppa å endre loven slik at jakt i den mørke delen av døgnet undergis nye begrensninger, for eksempel ved regulering ut fra klokkeslett, månefaser eller lignende. En slik regulering vil ikke kunne ta hensyn til de faktiske lysforholdene, siden disse varierer både geografisk og i forhold til vær, skydekke, måne og om det er snø på bakken. Alt etter slike variasjoner, vil det eksempelvis kunne være for mørkt for jakt om kvelden, mens det samme natt kan være tilstrekkelig lyst til fullt forsvarlig jakt. Kravet til jegeren må uansett være at lyset er tilstrekkelig til sikker og human felling, enten det er kveld, natt eller morgen.

Departementene viser til at utgangspunktet om at det ikke er forbudt å jakte i den mørke delen av døgnet har blitt lagt til grunn i de senere endringer av viltloven §§ 20 og 21, jf. Prop. 161 L (2012-2013) og Prop. 149 L (2020-2021).

Jakt i den mørke delen av døgnet er omfattet av viltloven § 19, hvor det slås fast at all jakt- og fangstutøvelse skal utøves på en slik måte at villtet ikke utsettes for unødige lidelser, og slik at det ikke oppstår fare for mennesker eller husdyr eller skade på eiendom, se også lovforslaget § 15. Jakt i den mørke delen av døgnet stiller andre, og på noen områder høyere, krav til jegeren enn jakt på dagtid.

10.5.2 Bernkonvensjonens rammer for bruk av kunstig lys

Viltlovens bestemmelser om bruk av kunstig lys må ses i sammenheng med Bernkonvensjonen artikkel 8 og vedlegg IV. Bernkonvensjonen artikkel 8 oppstiller et forbud mot bruk av alle metoder som er ikke-selektive for fangst og avliving av arter av vill fauna og bruk av alle metoder som kan forårsake at den lokale bestand av en art forsvinner eller forstyrres alvorlig, og især metoder i vedlegg IV. Forbudet gjelder for arter opplistet i konvensjonens vedlegg II og III. De forbudte metodene i vedlegg IV som er relevante for regulering av kunstig lys er:

artificial light sources	kunstige lyskilder*
devices for illuminating targets	innretninger for å belyse byttet*
sighting devices for night shooting comprising an electronic image magnifier or image converter	sikter for nattjakt bestående av innretninger for elektronisk forstørrelse eller overføring*

*Norsk offisiell oversettelse, jf. St.prp. nr. 12 (1985–86)

De tre nevnte kategoriene inngår i begrepet «kunstig lys», slik det er fremstilt i Prop. 149 L (2020-2021) s. 15. Eventuelle unntak fra forbudet mot bruk av kunstig lys må oppfylle vilkårene som følger av Bernkonvensjonen artikkel 9. Unntakene som følger av viltloven § 20 tredje ledd og utøvelsesforskriften § 29a er fastsatt innenfor

rammene av Bernkonvensjonen artikkel 9. Se nærmere omtale av Bernkonvensjonen under punkt 4.3.1.

10.5.3 Departementenes vurderinger og forslag

Innledning

Landbruks- og matdepartementet har i Prop. 149 L (2020-2021) lagt til grunn at begrepet «kunstig lys» omfatter både bruk av synlig lys og bruk av all form for nattoptikk. Videre innebærer denne forståelsen at bruk av nattoptikk som håndholdte kikkerter – for eksempel termiske kikkerter – likestilles med siktemidler med tilsvarende teknologi på våpenet, så lenge bruken er «i jaktøyemed».

Begrepet kunstig lys består av både lyskilder som gir synlig lys og ulike teknologiske innretninger som ikke gir synlig lys, men som lyser opp eller forbedrer synligheten av omgivelsene og viltet for jegeren også i den mørke delen av døgnet. Som en hovedregel skal jakt utøves i situasjoner hvor risiko for dyrelidelser og forstyrrelse av annet naturmangfold er så begrenset som mulig, jf. viltloven § 19, se lovforslaget § 15, og dyrevelferdsloven § 20. Departementene mener at jakt i den mørke delen av døgnet fortsatt bør begrenses til et fåtall nattaktive arter der viltmyndighetene har et mål om økt uttak, som for eksempel villsvin.

Lovbestemmelser som inneholder forbud og som kan sanksjoneres med straff må utformes på en tilstrekkelig klar måte. Dette følger av legalitetsprinsippet. Departementene viser til at det over tid har vært ulike oppfatninger av innholdet i begrepet kunstig lys. Det er derfor behov for å gjøre endringer, slik at regelverket blir tydeligere.

I forbindelse med departementenes oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak (nr. 1134), har departementene vurdert gjeldende regler blant annet opp mot handlingsrommet som følger av de folkerettslige forpliktelsene etter Bernkonvensjonen og hvordan kunstig lys er regulert i våre naboland. Som følge av Stortingets merknader i Innst. 604 L (2020-2021), har departementene sett nærmere på om det er grunnlag for å endre definisjonen av begrepet kunstig lys.

Bernkonvensjonen vedlegg IV

Et sentralt spørsmål for reguleringen i nasjonal rett er hvilke folkerettslige krav som følger av Bernkonvensjonen artikkel 8 og konvensjonens vedlegg IV om forbudte metoder for jakt og fangst. Konvensjonen oppstiller minimumskrav som partene skal følge opp med mindre det eksplisitt er tatt forbehold ved ratifiseringen.

Konvensjonen er ikke til hinder for at det nasjonalt kan fastsettes strengere regler enn det som følger av konvensjonen.

For å kunne vurdere hva som følger av de folkerettslige kravene og hva som anses å tilligge det nasjonale handlingsrommet, er det naturlig å se nærmere på hva som kan utledes av Bernkonvensjonens vedlegg IV gjennom en fortolkning. Etter Wienkonvensjonen om traktatretten artikkel 31 skal en traktat tolkes i god tro, med utgangspunkt i ordlyden etter alminnelig språkbruk, i sin kontekst, og i lys av traktatens gjenstand og formål.

Et særskilt spørsmål er hvorvidt konvensjonsteksten kun skal tolkes i lys av det som var relevant på tidspunktet for vedtagelse av konvensjonen, eller om konvensjonen også skal tolkes i lys av samfunnsutviklingen. Konvensjonens vedlegg IV lister opp en rekke konkrete metoder som er forbudt, noe som kan tale mot en vektlegging av formålsbetraktninger som medfører en utvidende tolkning av disse. Samtidig er de angitte metodene generelt formulert, noe som kan tyde på at angivelsen i vedlegg IV er utformet for også å ta høyde for samfunnsutvikling og stå seg over tid, og at formålsbetraktninger bør tillegges vekt. Departementenes vurdering er at konvensjonens forbud bør tolkes dynamisk i lys av samfunnsutviklingen, og at moderne teknologi også omfattes. Dette synet er også gjenspeilet i Prop. 149 L (2020-2021) s. 16 der Landbruks- og matdepartementet uttaler at «Begrepet må tolkes i lys av samfunnsutviklingen, noe som også er i tråd med forvaltningspraksis».

Metodene opplistet i vedlegg IV ble vedtatt av konvensjonspartene i 1979, og er ikke senere revidert eller justert, med unntak av tilføyelsen av forbudte metoder for ferskvannsfisk og krepsefisk i 1995. Det er så vidt departementene kjenner til ikke andre dokumenter vedtatt under Bernkonvensjonen (resolusjoner, rekommandasjoner eller lignende) som gir føringer om hva som ligger i kategoriene «kunstige lyskilder», «innretninger for å belyse byttet» og «sikter for nattjakt bestående av innretninger for elektronisk forstørrelse eller overføring».

Departementene har vurdert nærmere hva vi mener kan utledes av ordlyden i de relevante kategoriene i vedlegg IV.

Forbudet mot bruk av kategorien «kunstige lyskilder» i vedlegg IV er generelt utformet, og omfatter etter ordlyden all bruk av lyskilder som er kunstige ved jakt og fangst. Hva som regnes som «kunstig» er ikke definert i vedlegg IV, men en nærliggende tolkning er at det omfatter alle lyskilder som ikke er naturlige. Det vil si lys som ikke stammer fra naturen i form av direkte eller indirekte lys fra solen eller månen. Synlig lys som ikke er naturlig, for eksempel i form av lommelykter eller lignende, er klart omfattet. Ordlyden sier ikke eksplisitt at forbudet kun gjelder synlige kunstige lyskilder. Sentralt for forståelsen av forbudet blir dermed hva som menes med lyskilder. "Lyskilde" kan normalt defineres som "objekt som sender ut synlig lys" (se Det Norske Akademis ordbok) eller som «objekter som selv sender ut synlig lys, slik som sola, elektriske lyspærer eller flammen fra et stearinlys» (se Store norske leksikon). Med en slik forståelse av begrepet, er det nærliggende å avgrense forbudet til kunstige lyskilder som sender ut synlig lys.

Kategorien «Innretninger for å belyse byttet» omfatter etter ordlyden midler som er egnet til å belyse byttet. Etter ordlyden vil dette typisk være synlig lys som kan rettes mot dyr som det utøves jakt på eller fangst av. En «innretning» kan defineres som «noe som er laget til en bestemt bruk» (se Det Norske Akademis ordbok) eller som «noe som er laget for et bestemt formål, apparat eller instrument» (se Språkrådets bokmålsordbok). I denne sammenheng er innretningen ment å belyse byttet - noe som vil ha en klar kobling med en lyskilde. Verken kategorien «kunstige lyskilder» eller kategorien «innretninger for å belyse byttet» skiller etter ordlyden mellom fastmonterte eller håndholdte innretninger eller enheter.

En lyskilde som for eksempel en lommelykt, vil kunne falle inn under både alternativet «kunstig lyskilde» og alternativet «innretning som belyser byttet» etter en vanlig forståelse av ordlyden. Dette kan etter departementenes vurdering tale for at det er en viss overlapp mellom de nevnte kategoriene.

Når det gjelder kategorien «sikter for nattjakt bestående av innretninger for elektronisk forstørrelse eller overføring» mener departementene at det, ut fra en naturlig forståelse av ordlyden, omfatter forbud mot bruk av siktemidler på våpen som enten inneholder/omfatter elektronisk bildeforstørring eller bildeoverføring. Det må også anses å omfatte innretninger med slik teknologi som kan kobles til et våpen og brukes som et siktemiddel, eller som på annen måte kan brukes som siktemiddel i en skuddsituasjon. Fosforbasert nattoptikk forsterker restlys slik at omgivelser i mørke kan sees av det menneskelige øyet. Digitale siktemidler fungerer tilnærmet som en optisk enhet på dagtid, men kan ved hjelp av lysfølsomme sensorer forsterke restlys i mørket til digitale bilder. Digitale termiske enheter benytter sensorer som omdanner varmeutstråling fra omgivelsene til digitale bilder. Slike siktemidler inneholder altså elektronisk bildeoverførende teknologi, enten i form av forsterking av restlys eller i form av omdanning av varmestråling. Departementene mener at det tilsier at de overnevnte siktemidlene klart vil rammes av forbudet etter vedlegg IV.

Et videre spørsmål er om forbudet rammer all bruk av nattsikter, også på dagtid. Etter ordlyden omfattes siktemidler for «nattjakt» (night shooting). Etersom tradisjonelle fosforbaserte nattsikter blir skadet ved bruk om dagen, kan en tolkning være at konvensjonspartene ikke så det nødvendig å presisere i konvensjonen at forbudet var avgrenset til bruk om natten. Samtidig viser den generelle formuleringen hovedsakelig til nattsiktets funksjon. Det taler for at hvorvidt en innretning er egnet for nattjakt (og ikke hvorvidt det brukes til nattjakt) får betydning for rekkevidden av forbudet. Etter departementenes vurdering tilsier en tolkning av ordlyden at også bruk av nattsikter på dagtid omfattes av forbudet. Forbudet er videre avgrenset til «sikter» (sighting devices). Dette kan indikere at det som er ment å rammes av ordlyden er våpensikter, og at et forbud mot bruk av «sikter for nattjakt bestående av innretninger for elektronisk forstørrelse eller overføring» følger av våre folkerettslige forpliktelser etter Bernkonvensjonen. Spørsmålet om også håndholdte innretninger eller kikkerter som brukes som observasjonsmidler under jakt må anses omfattet av forbudet i konvensjonen, eller om det er opp til den enkelte medlemsstat å regulere ved behov, omtales under.

Departementenes forslag – lovforslaget § 23

Departementene anbefaler i stor grad å videreføre forvaltningens forståelse av hva som i dag anses som kunstig lys, men mener blant annet at det er grunn til å gå bort fra selve begrepet «kunstig lys». Den teknologiske utviklingen har ført til at den språklige forståelsen av begrepet, slik det fremgår i loven, ikke er tilstrekkelig klar. Forslaget til endring vil, etter departementenes vurdering, bidra til en tydeliggjøring sammenliknet med dagens begrep. Samtidig vil forslaget også samsvare bedre med inndelingen som følger av Bernkonvensjonen vedlegg IV.

Departementenes forslag til § 23 første ledd første punktum er at «bruk av lyskilder som gir synlig lys under jakt og fangst er forbudt med mindre annet følger av lov eller forskrift.» «[L]yskilder som gir synlig lys» vil typisk omfatte ildslys (fakler og bål), elektrisk lys (lommelykter, lyskastere, hodelykter med videre), synlig laser og lys som stammer fra en kjemisk reaksjon (for eksempel lysstaver eller lignende). Dette gjelder både bevegelige lyskilder og fastmonterte lyskilder med jakt- eller fangstformål.

Lys som stammer fra naturen i form av direkte eller indirekte lys fra solen eller månen omfattes ikke. Det samme gjelder lys fra bebyggelse, lys fra gatelykter ved veier eller lignende, siden dette er forhold som jegeren ikke kan påvirke. Slikt lys er heller ikke satt opp i forbindelse med jakten eller med jakt som formål. Ulike typer «rødpunktsikter», elektroniske avstandsmålere og optiske siktekorn eller -skinner, omfattes heller ikke av forbudet. Departementene mener «lyskilder som gir synlig lys» vil samsvare godt med kategorien i Bernkonvensjonen vedlegg IV om «kunstige lyskilder» (artificial light sources) og med kategorien om «innretninger for å belyse byttet» (devices for illuminating targets). Som det fremgår av redegjørelsen over, er det etter departementenes vurdering en viss overlapp mellom disse kategoriene. Ordlyden i konvensjonen tilsier også, etter departementenes vurdering, at det er en sammenheng mellom kategoriene. Departementenes forslag er ment å dekke begge kategoriene.

Etter departementenes forslag til § 23 første ledd andre punktum gjelder forbudet også for «bruk av restlysførsterkende og termiske siktemidler, og andre siktemidler med teknologi som har til formål å lyse opp eller forbedre synligheten av omgivelsene eller viltet for jegeren.» Kategorien «restlysførsterkende og termiske siktemidler» innebærer at ulike teknologier omfattes av forbudet. Fosforbaserte lysførsterkningstuber forsterker synlig og nær-infrarødt lys, slik at dårlige opplyste omgivelser kan sees i mørket gjennom et sikte. Denne type nattoptikk er ikke egnet til bruk på dagtid, siden de kan bli ødelagt ved eksponering for sterkt lys. Digitale restlysførstere benytter lysfølsomme bildebrikker som omdanner restlys/infrarødt (IR) lys til elektroniske signaler som gir digitale bilder på en skjerm. Slik teknologi omfattes også av forbudet i lovforslaget § 23. Digitale termiske siktemidler (bildeomvendere) benytter sensorer som omdanner varmeutstråling fra omgivelsene til digitale bilder. Enkelte digitale siktemidler har både restlysførsterkende og termiske egenskaper i samme enhet. Siktemidler med slik teknologi kan monteres direkte på jaktvåpen. Det er også modeller som gjennom enkle festebraketter kan monteres på konvensjonelle optiske kikkertsikter, enten i bakkant eller i forkant. Departementenes forslag legger til grunn at disse alternativene omfattes av forbudet uansett om innretningen er en del av siktemiddelet eller om det kan monteres på et konvensjonelt optisk kikkertsikte.

Teknologiutviklingen på jaktområdet går raskt. Forslaget tar samtidig høyde for at siktemidler med ny teknologi som innehar tilsvarende egenskaper som restlysførsterkende og termiske siktemidler, også vil omfattes av forbudet. I departementenes forslag fremgår det derfor eksplisitt at bruk av andre siktemidler med teknologi som har til formål å lyse opp eller forbedre synligheten av omgivelsene eller viltet for jegeren også er forbudt.

Forbudet i § 23 første ledd andre punktum avgrenses, som i dag, mot konvensjonelle optiske kikkertsikter.

I lovforslaget § 23 andre ledd fremgår det at Kongen gi forskrift om unntak fra forbudet etter første ledd og gi nærmere regler om slik bruk, blant annet krav om varsling og rapportering. Forslaget åpner for at gjeldende unntak som følger av viltloven § 20 tredje ledd andre punktum bokstav a til d kan flyttes til forskrift. I tillegg vil bestemmelsen gi hjemmel for gjeldende varslingsregler som fremkommer av viltloven § 20 fjerde ledd og rapporteringskravene som følger av utøvelsesforskriften § 29a. Forskriftshjemmelen åpner for at det også kan fastsettes nye unntak fra forbudet etter første ledd i fremtiden, forutsatt at unntaket er i tråd med kriteriene som oppstilles av Bernkonvensjonen artikkel 9, jf. omtale under punkt 4.3.1.

Departementene vil i en kommende forskriftsgjennomgang foreslå at unntakene som i dag følger av viltloven § 20 tredje ledd, samles i utøvelsesforskriften § 29a. Det vil samtidig foreslås presiseringer i ordlyden i forskriften, slik at ordlyden i unntaksbestemmelsen samsvarer bedre med forslaget til ny lovbestemmelse.

Håndholdte observasjonsmidler

I forbindelse med næringskomiteens behandling av Prop. L 149 (2020-2021), se Innst. 604 L (2020-2021) s. 2, peker næringskomiteen på at en utredning av begrepet kunstig lys bør se nærmere på en «avgrensning mellom håndholdte enheter og våpenmonterte enheter, og om det er i strid med intensjonen i viltloven å forby digitale enheter til observasjon og videoopptak hele døgnet, som håndholdte enheter, basert på om utstyret kan brukes i dårlig lys».

Departementene har, som følge av næringskomiteens merknader, vurdert spørsmålet om det bør videreføres et forbud mot bruk av håndholdte innretninger til observasjon som benytter restlysfosterkende eller termisk teknologi under jakt, herunder såkalte nattkikkerter.

Forvaltningen har over tid lagt til grunn en tolkning som innebærer at slike observasjonsmidler omfattes av forbudet mot kunstig lys. Departementene foreslår nå en endring av denne forståelsen, slik at det ikke lenger skal være forbudt å bruke slike innretninger under jakt. Det er da tale om rene observasjonsmidler til jakt som ikke kan festes til eller på annen måte kobles til våpenet og dermed ha funksjon som siktemiddel, eller på annen måte benyttes som et siktemiddel.

Departementene viser til at Bernkonvensjonens vedlegg IV forbyr bruk av «sighting devices for night shooting [...]» ved jakt og fangst av vilt. Oversettelsen i St.prp. nr. 12 (1985-86) er «sikter for nattjakt [...]», se s. 51. Ordlyden kan tale for at forbudet er ment å omfatte siktemidler som er festet på eller koblet til våpen, eller som på annen måte kan brukes som sikte i en skuddsituasjon. Det vil si våpensikter med slik teknologi.

Departementene legger til grunn at forslaget om å åpne for bruk av håndholdte innretninger til observasjon som benytter restlysfosterkende eller termisk teknologi under jakt, ikke vil bryte med Bernkonvensjonens regler, da dette må anses å ligge utenfor det konvensjonen er ment å regulere av forbudte metoder i vedlegg IV. Videre har departementene kommet til at det ikke foreligger tungtveiende

argumenter eller behov for å forby rene håndholdte observasjonsmidler med restlysførsterkende eller termisk teknologi.

Bakgrunnen for departementenes forslag, herunder for vurderingen opp mot Bernkonvensjonen, er at kikkerter brukes til observasjon og ikke i skuddsituasjonen. Slike hjelpemidler vil ikke innebære en fare for dyrevelferd eller annen sikkerhetsfare, enten det er på dagtid eller i den mørke delen av døgnet. Departementene mener videre det er lite som taler for at en ansvarsfull jeger vil benytte seg av håndholdte observasjonsmidler med restlysførsterkende eller termisk teknologi for å lokalisere et vilt i mørket for så å skyte mot viltet med et optisk siktemiddel. Det vil i så fall kunne innebære et brudd på kravet om forsvarlig jaktutøvelse, jf. lovforslaget § 16. Bruk av slike innretninger kun til observasjon vil heller ikke, etter departementenes vurdering, bryte med Bernkonvensjonens forbud etter artikkel 8 mot bruk av metoder som ikke er selektive eller som kan forårsake at den lokale bestanden av en art forsvinner eller forstyrres alvorlig.

Det er en rekke løsninger som gjør det mulig å feste håndholdte innretninger med restlysførsterkende eller termisk teknologi på et våpen, eller å koble det til et optisk siktemiddel, og dermed benytte det som siktemiddel. Det understrekes at bruk av håndholdte observasjonsmidler med restlysførsterkende eller termisk teknologi, som kan festes på eller kobles til våpenet og brukes i en skuddsituasjon, eller på noen annen måte brukes i en skuddsituasjon, vil anses som et siktemiddel og vil være forbudt etter lovforslaget § 23 første ledd andre punktum.

At bruk av håndholdte restlysførsterkende og termiske kikkerter tillates under jakt, vil innebære at jegere kan lokalisere vilt enklere og mer effektivt i den mørke delen av døgnet enn det som er mulig med konvensjonelle optiske kikkerter. Bruk av kikkert med termisk teknologi vil bidra til enklere lokalisering av vilt også i dagslys. Enkelte innspill som departementene har mottatt i forbindelse med lovarbeidet har pekt på at det vil være uheldig for jaktens anseelse ved at jakten kan bli for effektiv. Departementene mener at dette ikke kan tillegges avgjørende vekt.

Departementene viser også til at rene observasjonsmidler som restlysførsterkende kikkerter og termiske kikkerter ikke er regulert verken i Sverige eller i Finland. I Danmark er det ikke lov å bruke termisk eller restlysførsterkende kikkerter under jakt, med unntak av jakt på mårhund og vaskebjørn. Bernkonvensjonen oppstiller minimumsforpliktelser som medlemsstatene må gjennomføre i nasjonal rett. Når det gjelder regulering av håndholdte innretninger som benytter restlysførsterkende eller termisk teknologi under jakt, har enkelte medlemsstater til Bernkonvensjonen ulik nasjonal regulering av slike kikkerter. Det trekkes i retning av at det her foreligger et nasjonalt handlingsrom, og at det ligger til den enkelte medlemsstat å regulere dette ved behov.

10.6 Bruk av hund og jakthundtrening

10.6.1 Gjeldende rett

Viltloven og tilhørende forskrifter

Viltloven § 23 første ledd første punktum slår fast at bruk av løs, på drevet halsende hund er forbudt unntatt for jakt på hare, rødrev og gaupe. «Løs, på drevet halsende hund» er ikke definert i viltloven, men begrepet kan forklares med en jakthund som springer løs, mens den driver viltet foran seg og bjeffer/loser.

Forbudet mot bruk av løs, på drevet halsende hund under jakt stammer fra 1899-loven, og har blitt videreført i viltloven av 1951 og i gjeldende lov, men med enkelte unntak. Videreføring av forbudet mot løs, på drevet halsende hund under jakt er lite omtalt og begrunnet i forarbeidene.

Av første ledd andre punktum følger det at for jakt på andre arter kan direktoratet gi samtykke for det enkelte område.

I andre ledd første punktum står det at direktoratet fastsetter til hvilke tider jakt med hund kan foregå. Andre ledd andre punktum åpner for at tidene kan settes forskjellig for ulike deler av landet og de kan gjelde bestemte hunderaser.

Etter tredje ledd kan det settes som vilkår for bruk av hund at jakten skjer på områder av en bestemt minstestørrelse.

Viltloven § 26 nr. 3 åpner for at Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om blant annet bruk av ettersøkshund. Denne myndigheten er delegert til Miljødirektoratet. Utøvelsesforskriften kapittel 7 inneholder nærmere regler om bruk av hund under jakt og felling. Utøvelsesforskriften § 22 tillater bruk av løs, på drevet halsende hund på flere viltarter enn de som følger av viltloven § 23. Bestemmelsen åpner for at løs, på drevet halsende hund også kan brukes ved jakt på rådyr og hjort, og ved felling av gaupe. De øvrige bestemmelsene i utøvelsesforskriften kapittel 7 (§§ 23-26) inneholder detaljerte regler knyttet til ettersøkshund og ettersøksekipasjer. Det er blant annet krav om tilgang på godkjent ettersøkshund ved jakt på elg, hjort og rådyr. Viltforskriften § 4-2 andre ledd inneholder et forbud mot trening av jakthund på vilt i fangenskap.

Viltloven kapittel IX inneholdt tidligere flere bestemmelser om hund. Som følge av at hundeloven ble vedtatt i 2003, ble flere bestemmelser i kapittelet (§§ 53-55) tatt ut av viltloven og flyttet til hundeloven. Viltloven § 52 er den eneste gjenværende bestemmelsen i kapittel XI, og er en ren henvisning til hundeloven. Det følger av bestemmelsen at hundeloven gjelder ved sikring av hund, opptak av løs hund, avliving av hund, og reaksjoner mot hundeholderen mv. Reglene i hundeloven om bruk av hund til jakt og jakthundtrening har en tett sammenheng med viltlovens regler, og omtales nærmere under. Sammenhengen mellom relevante bestemmelser i de ulike lovene er omtalt i Prop. 161 L (2012-2013) kapittel 4.4.

Viltloven § 19 om human jakt omfatter også bruk av hund, se nærmere omtale i punkt 10.1. De rettslige rammene for bruk av hund under jakt følger av flere lover. I tillegg til viltlovens regler, må bruk av hund under jakt ses i sammenheng med naturmangfoldloven § 15 første ledd om at unødig skade, lidelse og jaging av viltlevende dyr skal unngås. Dyrevelferdsloven § 3 fastsetter et generelt utgangspunkt om at dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger. Denne bestemmelsen gjelder også for jakthunden.

Videre følger det av dyrevelferdsloven § 20 at jakt skal utøves på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Regler i hundeloven

Hundeloven inneholder en generell aktsomhetsbestemmelse for hundeholder i § 3 første ledd, som sier at en hundeholder skal vise aktsomhet for å unngå at hunden volder skade på folk, dyr, eiendom eller ting. Videre fremgår det av bestemmelsen at hundeholderen skal sørge for at hunden eller hundeholdet ikke er til urimelig ulempe for folk, miljø eller andre interesser. Blant annet skal hundeholderen søke å avverge at hunden eller hundeholdet skaper utrygghet for andre.

I tillegg inneholder hundeloven enkelte særregler for jakthunder og jakthundtrening. Det fremgår av § 8 første ledd at jakthundtrening, jakthundprøver og dressur bare kan foregå med samtykke av grunneieren eller den som har en allmenn bruksrett til eiendommen. Av andre ledd følger det at for bruk av hund under jakt og fangst mv. gjelder også viltloven § 23, jf. § 26, og reindriftsloven § 65.

Hundeloven § 9 første ledd åpner for visse unntak fra reglene om båndtvang. Unntaket i bokstav f slår fast at båndtvang ikke gjelder for hund når den brukes for jakt, jakthundtrening og jaktprøver mellom 20. august og 1. april eller når båndtvang er fastsatt i medhold av § 6 andre ledd bokstavene c, d og e. § 9 tredje ledd inneholder også en henvisning til blant annet viltloven. Bestemmelsen sier at en hund som nyttes som jakthund eller er under trening eller prøve for dette, kan slippes på en aktsom måte slik det er naturlig ut fra bruksformålet uten hinder av § 4 fjerde ledd når dette ikke er i strid med viltloven, naturmangfoldloven eller regler om båndtvang. Det samme gjelder for trening og prøving av ettersøkshunder.

Det følger av § 10 første ledd første punktum at enhver kan oppta hund som er løs i strid med §§ 4, 6 eller 7, jf. § 9, eller med forskrift gitt i medhold av disse paragrafene. Videre følger det av andre punktum at i utmark i jakttiden der jakt er lovlig, kan likevel bare rettighetshavere i området og politiet oppta løse hunder.

Av § 14 tredje ledd bokstav c følger det at når båndtvang gjelder, kan grunneier, noen som opptre på dennes vegne, eller jakt- og fangstberettigede, gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig, herunder avliving, for å avverge skade, så sant inngrepet ikke går lenger enn nødvendig og ikke utover det forsvarlige. Dette gjelder likevel ikke en hund som er i aktiv bruk som ettersøkshund etter sykt eller såret vilt.

Bruk av hund ved felling etter naturmangfoldloven § 18

Ved skadefelling og lisensfelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv for å forhindre skade på bufe og tamrein, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b, kan det gjøres unntak fra reglene om utøvelse av jakt og fangst i viltloven kapittel VI, herunder reglene om bruk av hund. Det samme gjelder der myndighetene av eget tiltak iverksetter felling av vilt etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd. Dette følger av viltloven § 35 første ledd. Utøvelsen av felling etter naturmangfoldloven § 18, inkludert adgangen til bruk av hund, er nærmere omtalt under punkt 13.2.1 og 13.3.1.

10.6.2 Departementenes vurderinger og forslag

Innledning

Jakt med hund har lange tradisjoner i Norge. Jakthunden er en viktig del av ulike former for jakt på både småvilt og storvilt, og der hunden enten brukes i bånd eller slippes løs. Formålet med hundens arbeid som løs under jakt, er i hovedsak å stille, påvise eller drive vilt slik at jeger kan komme til skudd, eller at hunden apporterer felt småvilt. Utover dette, benyttes hunder blant annet til ettersøk av såret eller sykt vilt, bestandskartlegging og i forbindelse med felling med hjemmel i naturmangfoldloven § 18.

Departementene vil peke på at viltloven inneholder få regler om bruk av hund under jakt. Bestemmelsen om bruk av hund har en noe «brå» og lite pedagogisk inngang ved et forbud mot bruk av såkalt løs, på drevet halsende hund. Departementenes forslag til § 24 tar utgangspunkt i en annen inndeling av reglene enn i dag. Det foreslås å angi hovedregler og prinsipper for bruk av hund i loven, og at det videre gis en forskriftshjemmel som åpner for å gi mer detaljerte regler. Lovforslaget innebærer behov for endringer i utøvelsesforskriften, se omtale under. Departementene omtaler også forslag til nye forskriftsbestemmelser som vil regulere bruk av hund til jakt og jakthundtrening. Det legges opp til at et forslag til forskriftsbestemmelser sendes på høring på et senere tidspunkt, og at nye regler vil bli vedtatt samtidig som forslaget til ny lov vil tre i kraft.

Bruk av hund under jakt og jakthundtrening – lovforslaget § 24

I departementenes lovforslag § 24 første ledd fremgår det at bruk av hund under jakt og jakthundtrening er tillatt, med mindre annet følger av lov eller forskrift. Forslaget innebærer en videreføring av gjeldende rett, men gjør det tydeligere at bruk av hund under jakt og jakthundtrening i utgangspunktet er tillatt. Første ledd beskriver hovedregelen for bruk av hund under jakt og jakthundtrening. Etter departementenes vurdering vil dette være mer i tråd med gjeldende lovteknikk sammenliknet med hvordan viltloven § 23 er utformet i dag.

Forslaget § 24 gjelder også for jakthundtrening. Det innebærer en utvidelse sammenliknet med dagens viltlov § 23, som kun regulerer bruk av hund «under jakt». Trening av jakthunder kan i enkelte tilfeller innebære aktiviteter som har klare likheter med en jaktsituasjon uten at viltet felles, men som kan være belastende for viltet. Departementene mener det er naturlig at også jakthundtrening omfattes på lik linje med regulering av bruk av hund under jakt. Hundeloven inneholder enkelte regler knyttet til jakthundtrening. Dette gjelder blant annet krav om samtykke fra grunneier og regler om unntak fra båndtvang ved jakthundtrening. Reglene i lovforslaget § 24 må ses i sammenheng med hundelovens regler om jakthundtrening.

I andre ledd foreslår departementene å innføre en aktsomhetsnorm ved at hundefører må påse at bruken av hund under jakt og jakthundtrening skjer på en aktsom måte. Bestemmelsen har likheter med, og er til dels overlappende med, viltloven § 19 om human jakt, jf. lovforslaget § 18 om forsvarlig jakt- og fangstutøvelse, og hundeloven § 3 første ledd bokstav a. Hundeloven § 9 andre og tredje ledd inneholder også aktsomhetskrav knyttet til bruk av løs hund der det er

gitt unntak fra sikringsreglene. For å tydeliggjøre hundeførerens ansvar når hund brukes under jakt eller i jakthundtrening, mener departementene det er hensiktsmessig at lovforslaget § 24 andre ledd også inneholder en henvisning til de relevante aktsomhetsbestemmelsene i hundeloven. Lovforslaget § 24 bygger, i likhet med de øvrige utøvelsesreglene i lovforslaget kapittel 5, opp under regelen i lovforslaget § 18 om forsvarlig jakt- og fangstutøvelse. Departementene mener derfor det ikke er nødvendig med en særskilt henvisning til lovforslaget § 18 i bestemmelsen.

Lovforslaget § 24 tredje ledd inneholder en henvisning til hundeloven. Det fremgår at regler om sikring av hund, opptak av løs hund, avlaving av hund, reaksjoner mot hundeholderen med videre følger av hundeloven. Bestemmelsen er en videreføring av innholdet i viltloven § 52. Departementene mener henvisningen til hundeloven bør videreføres av pedagogiske hensyn, og at det gjør det tydeligere at reglene i hundeloven og forslaget til ny lov må ses i sammenheng. Hundeloven har for øvrig liknende henvisninger til viltloven i § 8 andre ledd og § 9 tredje ledd.

Departementene foreslår at det innføres en forskriftshjemmel i lovforslaget § 24 fjerde ledd. Det er stor variasjon av jakthunder hva gjelder blant annet raser, funksjonsmåter og jaktegenskaper som har betydning for bruk av hund under jakt og jakthundtrening og hensynet til viltet som hunden brukes på. En forskriftshjemmel bør etter departementenes vurdering utformes slik at det er en viss fleksibilitet i adgangen til å fastsette nærmere regler ved behov. I tillegg må forskriftshjemmelen tilpasses det som allerede er regulert i forskrift i dag.

Etter forslaget § 24 fjerde ledd bokstav a fremgår det at Kongen kan gi forskrift om til hvilke tider jakt med hund og jakthundtrening kan foregå. Bestemmelsen er en videreføring av innholdet i viltloven § 23 andre ledd første punktum, men foreslås her å gjelde for alle jakthunder, ikke bare såkalt løs, på drevet halsende hunder. I dag er det kun jakt på rådyr ved bruk av løs, på drevet halsende hund det er fastsatt slik tidsbegrensning for, jf. utøvelsesforskriften § 22 andre ledd andre punktum.

Etter forslaget § 24 fjerde ledd bokstav b kan Kongen gi forskrift om begrensninger og vilkår for bruk av hund på under jakt og for jakthundtrening. Bestemmelsen vil åpne for at det blant annet kan gis regler om hundens funksjonsmåte og egenskaper og om antall hunder som kan benyttes. I dag er det gitt regler i utøvelsesforskriften § 22 første ledd andre punktum om at boghøyden til løs, på drevet halsende hund som brukes under jakt på hjort og rådyr ikke må overstige 41 cm. Forslaget til bokstav b vil være hjemmelsgrunnet for gjeldende krav til boghøyde/mankehøyde. Videre kan vilkår om gjennomført og godkjent aversjon mot for eksempel sau være aktuelt å forskriftsfeste på sikt. Bokstav b er også ment å videreføre viltloven § 23 tredje ledd om at det kan stilles vilkår for bruk av hund at jakten skjer på område av en bestemt minstestørrelse. Regelen i viltloven § 23 tredje ledd er ikke blitt brukt, men departementene mener det er grunn til å ha en adgang til å stille vilkår for bruk av hund at jakten skjer på område av en bestemt minstestørrelse dersom det skulle være behov for slik regulering i fremtiden.

I forslaget til § 24 bokstav c fremgår det at Kongen kan gi forskrift om forbud mot bruk av hund med bestemte funksjonsmåter eller særlige egenskaper til jakt og jakthundtrening. Bestemmelsen gir hjemmel for at det i forskrift kan videreføres et forbud mot bruk av blant annet løs, på drevet halsende hund. Dette forbudet følger i dag av viltloven § 23 første ledd, men med enkelte unntak. Bruk av løs, på drevet halsende hund ved jakt og felling er også regulert i utøvelsesforskriften § 22 første ledd, hvor løs, på drevet halsende hund er tillatt på de opplistede viltartene. Forbudet mot løs, på drevet halsende hund vil etter departementenes forslag videreføres, og fremgå av utøvelsesforskriften. Begrepet «særlige egenskaper» åpner også for at det i forskrift blant annet kan innføres forbud mot såkalt skarpe hunder under jakt og jakthundtrening der hensikten er at hunden ved bitt holder, skader eller dreper vilt. Se nærmere omtale av kommende forskriftsendringer under.

I departementenes forslag til bokstav d, kan Kongen gi forskrift om krav til ettersøksekvipasjer og om krav om tilgang til godkjent ettersøkshund. Det åpner for at det i forskrift blant annet kan settes ulike kompetansekrav til ettersøksekvipasjer som brukes til ettersøk i forbindelse med jakt, og ettersøksekvipasjer som skal brukes til offentlige ettersøk. Kravene kan inneholde både krav til utdanning, godkjenning og registrering av ettersøksekvipasjer. Forslaget til bokstav d vil videreføre deler av forskriftshjemmelen som følger av viltloven § 26 nr. 3, og vil være hjemmelsgrunnlaget for gjeldende regler i utøvelsesforskriften §§ 23-25.

I lovforslaget § 24 fjerde ledd bokstav e foreslår departementene at Kongen kan gi forskrift om trening av jakthund og for jakthundprøver. Med utgangspunkt i at lovbestemmelsen utvides til også å gjelde jakthundtrening, vil det være naturlig at det også gis en forskriftshjemmel som kan regulere jakthundtrening nærmere. Forskriftshjemmelen må ses i sammenheng med, og avgrenses mot, reglene i hundeloven §§ 8 og 9 om jakthundtrening. Bestemmelsen vil være hjemmelsgrunnlag for viltforskriften § 4-2 andre ledd om at trening av hund på vilt i fangenskap ikke er tillatt.

Departementenes forslag vil innebære at viltloven § 23 andre ledd andre punktum ikke videreføres. Bakgrunnen er at regelen i viltloven § 23 andre ledd andre punktum om at tidene for jakt med løs, på drevet halsende hund kan settes forskjellig for ulike deler av landet og gjelde bestemte hunderaser har vært lite brukt, og anses å ha liten praktisk betydning.

Omtale av kommende forskriftsendringer som følge av departementenes lovforslag
Som nevnt over under punkt 10.6.2, foreslår departementene at gjeldende forbud mot løs, på drevet halsende hund ikke videreføres i lovforslaget, men at forskriftshjemmelen i lovforslaget § 24 fjerde ledd bokstav c) åpner for at Kongen i forskrift kan gi regler om forbud mot bruk av jakthund med bestemte funksjonsmåter eller særlige egenskaper. Dette gjelder blant annet jakthunder som karakteriseres som løs, på drevet halsende hund. Departementenes forslag innebærer at utøvelsesforskriften § 22 vil bli endret i lys av dette, slik at det fremgår tydelig av

bestemmelsen at bruk av løs, på drevet halsende hund under jakt er forbudt, men med unntak for enkelte viltarter. Dette vil skje gjennom en egen forskriftsgjennomgang på et senere tidspunkt. Forslaget innebærer at ikrafttredelsen av lovforslaget § 24 og endringene i utøvelsesforskriften § 22 vil skje samtidig.

I den kommende forskriftsgjennomgangen vil departementene i tillegg foreslå at begrepet «løs, på drevet halsende hund» endres til «drivende» hund. Drivende hund foreslås videre definert som en hund som forfølger og driver viltet foran seg med los over lengre tid. Departementene er kjent med at begrepet løs, på drevet halsende hund er godt innarbeidet i jegerstanden, og at enkelte ønsker å videreføre dette. Departementene mener likevel at det er naturlig i forbindelse med en gjennomgang og modernisering av viltloven å vurdere et begrep som er noe lettere å forstå.

Departementene vil også foreslå at det tas inn en ny bestemmelse i utøvelsesforskriften om begrensning i antall hunder som kan brukes samtidig på samme vilt. Forslaget har bakgrunn i dyrevelferdsmessige hensyn, og vil ta utgangspunkt i at det ikke skal være tillatt å la flere enn to løse hunder forfølge eller drive det samme dyret samtidig. Det vil gjelde selv om hundene har forskjellig eier eller bruker. Det vil bli foreslått at forbudet ikke skal gjelde for hunder som er trent til jakt på fuglearter og som ikke går etter andre viltarter.

Departementene vil også foreslå å innføre et forbud mot skarpe hunder i den kommende forskriftsgjennomgangen. Bakgrunnen for departementenes forslag er at slike hunder brukes i enkelte land med en mer liberal jaktlovgivning enn i Norge til å angripe friskt vilt, og primært holde dyret fast, til fører kan avlive det. Problemstillingen er ikke særlig aktuell i Norge, men forslaget vil bidra til å tydelig understreke at slik trening og bruk av hund på vilt ikke er lovlig. Forskriftsforslaget vil slå fast en hovedregel som sier at det er forbudt å benytte hund under jakt og jakthundtrening der hensikten er at hunden ved bitt holder, skader eller dreper vilt. Departementene vil foreslå et vilkår om at det må foreligge en hensikt. Det vil innebære at hundefører aktivt oppsøker situasjoner der det er påregnelig at hunden ved bitt holder, skader eller dreper vilt. Hunder er drevet av instinkter, og det er derfor ikke mulig å styre adferden til en hund i alle tilfeller. Forbudet avgrenses mot situasjoner der det må legges til grunn at det ikke foreligger en hensikt eller bevisst handling fra hundeførers side, men hvor hunden likevel ved bitt holder, skader eller dreper vilt. Forskriftsforslaget vil videre inneholde et generelt unntak fra forbudet ved at det ikke gjelder jakthund som apporterer påskutt småvilt.

Bruk av hund ved felling etter naturmangfoldloven § 18

Forslaget til § 24 om bruk av hund under jakt og jakthundtrening, og forskrift med hjemmel i denne lovbestemmelsen, vil gjelde tilsvarende ved felling etter naturmangfoldloven § 18, jf. §§ 41, 42 og 43 i lovforslaget. Høringsforslaget innebærer at det vil være adgang til å fravike blant annet § 24 ved felling etter naturmangfoldloven § 18. Denne adgangen gjelder også for forskrift som er gitt med hjemmel i § 24. Se nærmere omtale av koblingen mellom reglene for jakt og fangst og felling etter naturmangfoldloven § 18, og om adgangen til å fravike disse reglene ved slik felling, under punkt 13.2, 13.3 og 13.4.

10.7 Bruk av motordrevet fremkomstmiddel under jakt

10.7.1 Gjeldende rett

Forbud mot bruk av motordrevet fremkomstmiddel under jakt er i dag regulert i viltloven § 21. Bestemmelsen bygger på § 45 i jaktloven av 1951. Forbudene som fremgår av bestemmelsen, retter seg mot handlinger som skjer «under jakt». Se omtale av jaktbegrepet under punkt 6.3. Bestemmelsen sammenfaller med forbudet etter Bernkonvensjonen artikkel 8 og vedlegg IV mot bruk av fly og motorkjøretøy i bevegelse ved jakt og fangst av vilt som er listet under konvensjonen.

Viltloven § 21 første ledd bokstav a inneholder et forbud mot å løse skudd på eller over offentlig vei eller jernbane. Hva som er offentlig vei fremgår ikke av forarbeidene, men må ses i lys av definisjonen av offentlig vei i lov 21. juni 1963 nr. 23 om vegar (veglova) § 1. Bestemmelsen gjelder ikke private veier. Det å løse skudd på eller over privat vei, må vurderes konkret opp mot aktsomhetsnormen som følger av viltloven § 19. Forbudet mot å løse skudd gjelder tilsvarende på eller over jernbane. Hva som menes med jernbane er heller ikke omtalt i forarbeidene til viltloven, men må ses i sammenheng med lov 11. juni 1993 nr. 100 om anlegg og drift av jernbane, herunder sporvei, tunnelbane og forstadsbane m.m. (jernbaneloven) § 1.

Viltloven § 21 første ledd bokstav b inneholder et forbud mot å bruke luftfartøy eller motorkjøretøy til å forfølge vilt eller avlede viltets oppmerksomhet fra jegeren under jakt. Verken «luftfartøy» eller «motorkjøretøy» er nærmere definert i forarbeidene til viltloven.

Viltloven § 21 første ledd bokstav c inneholder et forbud mot bruk av luftfartøy eller motorkjøretøy til lokalisering av vilt utenfor vei. I Rt 1984 side 643 ble en helikopterpilot dømt for å ha benyttet helikopter til blant annet å lokalisere og drive villrein under jakt på Hardangervidda.

Viltloven § 21 første ledd bokstav d inneholder et forbud mot å løse skudd fra luftfartøy eller motorkjøretøy. Forbudet er generelt og det stilles ikke krav til at fartøyet eller kjøretøyet er i bevegelse eller har motoren i gang. Forbudet gjelder uavhengig av om kjøretøyet befinner seg på privat, offentlig eller utenfor vei.

Andre ledd første punktum oppstiller et forbud mot å drive jakt fra motorbåt eller annet flytende eller svevende fartøy drevet med motor, med mindre jegeren er mer enn 2 kilometer fra land, holmer og skjær. Forbudet gjelder både på sjøen og i innsjøer. Med begrepet «motorbåt» menes enhver båt som har en form for motor. I Rt 1990 s. 68 kom Høyesterett til at jakt fra båt der påhengsmotoren var vippet opp og bensinlangen frakoblet, også rammes av bestemmelsen, selv om jegeren benyttet årer som fremdrift under selve jakten. Andre ledd andre punktum inneholder et unntak fra forbudet i andre ledd første punktum ved ettersøk av påskutt sjøfugl i sjø når fartøyets hastighet ikke overstiger 5 knop. Bestemmelsen ble tatt inn ved lovendring, se lov 28. mars 2014 nr. 9. Bakgrunnen for lovendringen var at forbudet mot bruk av motorbåt ved ettersøk av lovlig påskudd sjøfugl, ikke

ivaretar kravet til dyrevelferd på en tilstrekkelig måte, jf. Prop. 161 L (2012-2013) s. 14. Etter tredje punktum har jegeren i slike ettersøksstiltfeller bevisbyrden for at påskytingen var lovlig, og jegeren skal snarest varsle politi og kommune om bruk av motor under ettersøket. Videre følger det av andre ledd fjerde punktum at fylkeskommunen for bestemte områder og tidsrom kan øke eller minske avstanden fra land for forbudssonen (2-kilometersgrensen).

Tredje ledd åpner for at departementet kan fastsette forskrifter om største tillatte hastighet under jakt fra fartøy utenfor område nevnt i andre ledd. Denne myndigheten er delegert til Miljødirektoratet.

10.7.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementenes vurdering er at dagens regler knyttet til forbud mot bruk av motordrevet fremkomstmiddel under jakt fungerer godt. Departementene legger til grunn at innholdet i gjeldende § 21 i det vesentlige bør videreføres. Bestemmelsen inneholder flere ulike elementer, og bør av pedagogiske hensyn splittes opp for å gi en bedre oversikt.

Viltloven § 21 første ledd bokstav a og d regulerer det å «løse skudd», mens bokstavene b og c omhandler forbud mot å «bruke luftfartøy eller motorkjøretøy».

Felles for bokstavene b og c er videre at forbudet er knyttet opp mot aktive handlinger, herunder forfølgning av vilt, avledning av viltets oppmerksomhet og lokalisering av vilt utenfor vei. Andre ledd første punktum oppstiller, i likhet med første ledd bokstav b og c, et forbud mot bruk av ulike motordrevne innretninger på sjøen, selv om bestemmelsens ordlyd er knyttet til «å drive jakt» fra disse innretningene. Dette taler for å samle bokstav b, c og andre ledd første punktum.

Departementene foreslår at innholdet i viltloven § 21 i det vesentlige videreføres, men i to lovbestemmelser. Departementenes forslag fremgår av § 25 om særskilte forbud mot å løsne skudd under jakt og § 26 om forbud mot bruk av luftfartøy, motorkjøretøy og motorfartøy under jakt.

I departementenes lovforslag § 25 første punktum står det at det er forbudt under jakt å løsne skudd på eller over offentlig vei eller jernbane. Bestemmelsen tilsvarende viltloven § 21 første ledd bokstav a. Innholdet i begrepet offentlig vei følger av veglova § 1, og innholdet i begrepet jernbane følger av jernbanelova § 1. Formålet med bestemmelsen er å ivareta sikkerhetsmessige hensyn ved jaktutøvelsen.

Videre fremgår det av forslaget § 25 første punktum at det er forbudt under jakt å løsne skudd fra luftfartøy eller motorkjøretøy. Bestemmelsen viderefører viltloven § 21 første ledd bokstav d. Departementene vil peke på at definisjon av «luftfartøy» etter lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart (luftfartsloven) § 2-1 er et «sivilt luftfartøy». Det fremgår ikke noe nærmere definisjon ut over det. Departementene legger til grunn at «luftfartøy» etter lovforslaget § 25 må ses i lys av luftfartsloven med tilhørende forskrifter, samt en språklig forståelse av hva som naturlig ligger i dette begrepet. Det innebærer blant annet at begrepet omfatter motorisert fly, seilfly, helikopter, varmluftballong, luftskip, hangglider og paraglider.

Det er for øvrig ikke et krav om at luftfartøyet må ha motor eller at det må ha fører, se luftfartsloven § 15-1. Droner er regnet som luftfartøy i henhold til luftfartsloven med tilhørende forskrifter. Bruk av droner i forbindelse med jakt- og fangstutøvelse er forbudt. Bruk av droner utenom jakt er nærmere omtalt under punkt 2.4.

Begrepet «motorkjøretøy» må ses i sammenheng med definisjonsbestemmelsen i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven) § 2, der det fremgår at «Med kjøretøy forstås innretning som er bestemt til å kjøre på bakken uten skinner. Med motorvogn forstås kjøretøy som blir drevet fram med motor».

Departementene er kjent med at det over tid har vært et ønske fra Norges Handikapforbund, Norsk Friluftsliv og Norges Jeger- og Fiskerforbund å endre reglene som følger av viltloven § 21 første ledd bokstav d, slik at det kan legges til rette for at bevegelseshemmede i større grad skal kunne få utøve jakt, herunder at det bør bli tillatt å kunne løsne skudd under jakt fra motorisert rullestol.

Departementene er i utgangspunktet positive til et slikt forslag, og mener det bør vurderes nærmere hvordan et slikt begrenset unntak kan utformes, slik at det ikke bryter med viltloven § 19, jf. lovforslaget § 18 eller Bernkonvensjonen. Etter departementenes vurdering vil det være nødvendig å supplere et slikt unntak med nærmere regler i forskrift. Departementene foreslår i denne omgang at det tas inn en forskriftshjemmel i lovforslaget § 25 andre punktum som åpner for at Kongen kan gi forskrift om unntak fra forbudet mot å løsne skudd under jakt fra motorkjøretøy for bevegelseshemmede. Dette vil kunne åpne for at personer som på grunn av fysiske utfordringer er avhengig av rullestol, kan få mulighet til å jakte fra motorisert rullestol på visse vilkår. Eventuelle forskriftsregler vil vurderes nærmere i en egen prosess, og i så tilfelle ses i lys av de begrensningene som følger av motorferdselloven med tilhørende forskrift om bruk av motorkjøretøy i utmark, og Bernkonvensjonens forbud mot bruk av motorkjøretøy ved jakt og fangst.

Departementene foreslår for øvrig mindre språklige endringer i lovforslaget § 25 ved at begrepet å «løse» skudd gjennomgående endres til å «løsne» skudd, da dette er mer i tråd med synonymet «å avfyre».

Lovforslaget § 26 første ledd samler forbudene som er knyttet til «å bruke» luftfartøy, motorkjøretøy og fartøy drevet med motor under jakt. Første ledd bokstav a slår fast at det er forbudt under jakt å bruke luftfartøy eller motorkjøretøy til forfølgning av vilt eller til avledning av viltets oppmerksomhet fra jegeren. Bestemmelsen er en videreføring av viltloven § 21 første ledd bokstav b. Det følger av lovforslaget § 26 første ledd bokstav b at det er forbudt under jakt å bruke luftfartøy eller motorkjøretøy utenfor vei til lokalisering av vilt. Bestemmelsen er en videreføring av viltloven § 21 første ledd bokstav c.

Lovforslaget § 26 første ledd bokstav c viderefører innholdet i viltloven § 21 andre ledd første punktum, men bestemmelsen er noe forenklet ved at «motorbåt eller annet flytende eller svevende fartøy drevet med motor» endres til «fartøy med motor». Forslaget er ikke ment å medføre materielle endringer, med unntak av at det ikke stilles krav om at fartøyet må være «drevet» av motor. Det er tilstrekkelig at fartøyet har motor.

Lovforslaget § 26 andre ledd er knyttet til ettersøk av påskutt fugl i sjø eller vann, og viderefører unntaket som følger av viltloven § 21 andre ledd andre og tredje punktum. Bestemmelsen må ses i sammenheng med departementenes forslag om en egen bestemmelse som regulerer ettersøk. Det er foreslått en henvisning i bestemmelsen til lovforslaget § 19 om ettersøk.

Departementene foreslår å endre begrepet «sjøfugl» til «fugl». Begrepet sjøfugl er ikke et entydig begrep, og begrepet sjøfugl kan være problematisk, siden det kan felles arter som ikke inngår i kategorien "sjøfugl". Hensynet til et effektivt og raskt ettersøk vil være like viktig ved jakt på disse artene.

Departementene kan ikke se at det er behov for å videreføre fylkeskommunens myndighet etter viltloven § 21 andre ledd fjerde punktum, der det fremgår at fylkeskommunen for bestemte områder og tidsrom kan øke eller minske avstanden fra land for forbudssonen (2-kilometersgrensen). Departementene er ikke kjent med at denne adgangen har vært benyttet, og foreslår at regelen ikke videreføres. Det samme gjelder for viltloven § 21 tredje ledd der departementet kan gi forskrifter om største tillatte hastighet under jakt fra fartøy utenfor 2-kilometersgrensen. Bestemmelsen er delegert til Miljødirektoratet, men forskriftshjemmelen har heller ikke vært brukt.

10.8 Forbud mot bruk av gift og kjemikalier

10.8.1 Gjeldende rett

Viltloven § 25 første punktum oppstiller et forbud mot bruk av kjemikalier eller gift til avliving av annet vilt enn smågnagere og krypdyr. Bakgrunnen for den restriktive tilnærmingen er dyrevelferdshensyn og at virkemidlet ikke er selektivt, men rammer både tilsiktet og utilsiktet. I forarbeidene, Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 56, vises det til uttalelse fra Veterinærinstituttet om at gift til bekjempelse av rovdyr er uforenlig med dyrevernavens krav, og at giftstoffer lagt ut i naturen vil utsette andre dyr for giften. Det daværende Miljøverndepartementet (nå Klima- og miljødepartementet) gikk derfor inn for en restriktiv holdning til gift.

Bestemmelsen hadde et noe annet innhold ved fastsettelsen av viltloven i 1981, da bruk av gift eller kjemikalier til avliving var forbudt på generelt grunnlag, men der departementet i «særlige tilfelle» kunne gjøre unntak fra forbudet. I forbindelse med fastsettelsen av naturmangfoldloven i 2009 ble første punktum endret til å tillate bruk av kjemikalier og gift til avliving av smågnagere og krypdyr. Endringen i viltloven § 25 var en konsekvens av opphevelsen av viltloven § 3 ved fastsettelsen av naturmangfoldloven. Av viltloven § 3 fremgikk det at det var tillatt å avlive smågnagere og krypdyr for å hindre skade på person eller eiendom, og at forbudet mot bruk av feller og gift ikke gjaldt ved slik avliving.

Bestemmelsen må ses i sammenheng med naturmangfoldloven § 17 første ledd som blant annet sier at smågnagere og krypdyr kan avlives dersom det er nødvendig for å hindre skade på person eller eiendom.

Det følger av viltloven § 25 andre punktum at departementet (delegert til Miljødirektoratet) i «særlige tilfelle» kan gjøre unntak fra forbudet også for andre arter enn smågnagere og krypdyr. I Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) side 56, vises det til at:

Det er bare i helt spesielle tilfeller det kan komme på tale å gi slik tillatelse. Som et nærliggende eksempel kan det nevnes bruk av gass og andre kjemikalier for å hindre utbredelse av sykdommen rabies, som for tiden er et stort problem i Tyskland og Danmark.

Av Bernkonvensjonen artikkel 8 og vedlegg IV følger det at det ikke er tillatt å benytte gift eller åte som inneholder gift eller bedøvelsesmiddel. At bruk av gift er lite selektivt, og har stort skadepotensiale tydeliggjøres av Høyesterett i Rt. 2002 s. 258 der domfelte hadde deltatt i utlegging av forgiftet åte, der hensikten var å avlive ulv. Anken over straffeutmålingen ble forkastet, og Høyesterett la vekt på at utlegging av gift i naturen er en fangstmetode med stort og uoversiktlig skadepotensiale.

Forbudet i Bernkonvensjonen gjelder for alle arter som listes i vedlegg II og III til konvensjonen. Noen arter av gnagere er oppført på vedlegg III under Bernkonvensjonen og en art lever i Norge (fjellmarkmus). Artikkel 9 åpner for unntak fra dette forbudet, ut fra nærmere bestemte formål, dersom formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte og uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Adgangen etter viltloven § 25 til bruk av kjemikalier og gift mot smågnagere og krypdyr, må sees i lys av denne bestemmelsen.

Adgangen til bruk av gift og medikamenter på vilt reguleres i dag også av viltloven § 35 første ledd. Bestemmelsen slår fast at ved felling av bjørn, jerv, ulv og gaupe for å forhindre skade på bufe og tamrein og ved felling av vilt i henhold til naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, kan direktoratet bestemme at felling kan utføres uten hensyn til reglene i kapittel VI om utøvelse av jakt og fangst. Viltloven § 35 gir en adgang til å fravike forbudet i de nevnte tilfellene.

Viltforskriften § 2-14 inneholder varslingsregler ved såkalt immobilisering (bedøving). Det går frem av bestemmelsen at «ved immobilisering av viltlevende vilt skal Mattilsynet på forhånd varsles. Dersom immobilisering skal skje i tettbygd strøk skal også politiet på forhånd varsles».

10.8.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår at forbudet mot gift og kjemikalier videreføres, jf. lovforslaget § 27. Bruk av gift er særlig problematisk ut fra dyrevelferdshensyn. Departementene viser også til at det er vanskelig å kontrollere hvordan bruk av gift rammer, og det kan forårsake skade og død for annet vilt og husdyr enn det giften var tiltenkt å ramme. I tillegg vil arter høyere oppe i næringskjeden bli skadet eller drept som følge av å spise vilt som allerede var døde av giften. Også Bernkonvensjonens bestemmelser tilsier en svært restriktiv praksis.

Samtidig kan det være ønskelig å åpne for bruk av gift og kjemikalier i enkelte nærmere avgrensede tilfeller. Departementenes forslag gjenspeiler dette.

Departementene foreslår at dagens forbud i viltloven mot «bruk av kjemikalier eller gift til avliving av annet vilt enn smågnagere og krypdyr», endres til et forbud mot «bruk av kjemikalier og gift ved jakt og fangst, og annen form for avliving av vilt», se lovforslaget § 27 første ledd. Dette vil gjøre det klart at dette er forbudte metoder i forbindelse med jakt- og fangst. Forslaget vil samtidig videreføre det generelle forbudet mot bruk av kjemikalier og gift ved avliving av vilt som følger av viltloven § 25.

I lovforslaget § 27 andre ledd følger det at bruk av kjemikalier eller gift til avliving av smågnagere etter naturmangfoldloven § 17, er tillatt. Begrepet «avliving» favner videre enn det som ligger i den tradisjonelle forståelsen av jakt, fangst og felling. I naturmangfoldloven er avliving omfattet av definisjonen av «uttak», jf. naturmangfoldloven § 3 bokstav o. Som nevnt i punkt 10.8.1 over, følger det av naturmangfoldloven § 17 første ledd at blant annet smågnagere og krypdyr kan avlives dersom det er nødvendig for å hindre skade på person eller eiendom. Departementene foreslår at koblingen til naturmangfoldloven § 17 tas inn i lovforslaget § 27 andre ledd. Avliving av smågnagere ved bruk av gift må skje innenfor rammene av dyrevelferdsloven § 12 første ledd.

Viltloven § 25 åpner for bruk av kjemikalier eller gift til avliving av «smågnagere og krypdyr». Departementene mener at reguleringen av smågnagere og krypdyr ikke bør være identisk, og foreslår at adgangen til å bruke kjemikalier og gift avgrenses til smågnagere. Bakgrunnen for denne avgrensningen er at det for smågnagere ikke finnes andre effektive alternativer for å unngå skade, enn avliving ved bruk av feller eller gift. Departementene mener det er begrenset behov for å videreføre en adgang til å tillate bruk av gift for avliving av krypdyr. De krypdyrene vi har i norsk fauna er firfisle, stålorm, hoggorm, buorm og slettsnok. Av disse er det kun hoggorm som kan volde skade, og som kan avlives i medhold av naturmangfoldloven § 17. Etter departementenes oppfatning er det ikke behov for å videreføre adgangen til å avlive hoggorm med gift. Departementene anser at hoggorm normalt ikke skal bekjempes, men i enkelte situasjoner kan det være nødvendig at tiltak gjennomføres. Hoggormen bør da fanges på en skånsom måte, jf. omtale over, og flyttes ut av området i stedet for å avlive den. Dette følger også av Folkehelseinstituttets skadedyrveileder. Se nærmere om bruk av feller for å fange inn eller avlive krypdyr under punkt 10.4. Også Bernkonvensjonen kan tale for å skille mellom smågnagere og krypdyr. Vedlegg II til konvensjonen lister de artene som skal gis strengest vern etter konvensjonen. Listen omfatter blant annet to krypdyrarter som finnes i Norge, nemlig firfisle og slettsnok. Den omfatter imidlertid ingen smågnagerarter som finnes i Norge.

Departementene mener det i visse tilfeller bør åpnes for bruk av kjemikalier og eventuelt gift i forbindelse med såkalt medikamentell immobilisering (bedøving) og etterfølgende avliving av vilt ved bruk av medikamenter. I lovforslaget § 27 tredje ledd følger det at Kongen kan gi forskrift om bruk av kjemikalier og gift ved medikamentell immobilisering av levende vilt, blant annet om varslingsregler. Dette kan unntaksvis være aktuelt ved behov for avliving av vilt i tettbygd strøk, der bruk av kruttdrevne skytevåpen anses uforsvarlig. Forskriftshjemmelen vil være hjemmelsgrunnlag for viltforskriften § 2-14. Bruk av kjemikalier til bruk ved

medikamentell immobilisering av vilt er for øvrig regulert både i lov 15. juni 2001 nr. 75 om veterinær og annet dyrehelsepersonell og lov 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler mv.

Videre kan uttak som gjennomføres av Statens naturoppsyn i enkelte rovviltsaker forutsette en forutgående medikamentell immobilisering. Det mest praktiske eksempelet er hiuttak av jerv. I slike tilfeller vil adgangen for bruk av kjemikalier eller gift følge av de særskilte bestemmelsene om felling i lovforslaget kapittel 8.

Departementene ser ingen grunn til å videreføre ytterligere unntak for bruk av kjemikalier og gift i forslaget til ny lov. Departementene foreslår derfor å ikke videreføre viltloven § 25 andre punktum som åpner for at departementet i særlige tilfeller kan gjøre unntak fra forbudet.

10.9 Forbud mot avspilling av lokkelyder, nett, lim mv.

10.9.1 Gjeldende rett

Bernkonvensjonen artikkel 8 fastsetter at medlemsstatene, for arter opplistet i konvensjonens vedlegg II og III, skal forby bruken av alle metoder som er ikke-selektive for fangst og avliving av arter av vill fauna og bruk av alle metoder som kan forårsake at den lokale bestand av en art forsvinner eller forstyrres alvorlig, og især metodene i vedlegg IV. Vedlegg IV til konvensjonen angir metoder det er forbudt å benytte ved jakt, fangst og annen utnyttelse av blant annet pattedyr og fugler som er listet opp i vedlegg II og III.

Bernkonvensjonen vedlegg IV forbyr følgende metoder ved jakt og fangst av pattedyr:

- Snarer
- Levende dyr brukt som lokkedyr, som er blindet eller skadet
- Båndopptakere
- Elektriske innretninger konstruert for å drepe eller lamme
- Kunstige lyskilder
- Speil eller andre liknende midler
- Innretninger for å belyse byttet
- Sikter for nattjakt, bestående av innretninger for elektronisk forstørrelse eller overføring
- Sprengstoff, med unntak for ved hvalfangst
- Nett, ved anvendelse for fangst i stor skala og/eller for ikke selektiv fangst
- Feller, ved anvendelse for fangst i stor skala og/eller for ikke selektiv fangst
- Gift og forgiftet eller bedøvende åte
- Gass eller utrøyking
- Halvautomatiske eller automatiske våpen med magasin for mer enn to skudd
- Fly
- Motorkjøretøyer i bevegelse.

Ved ratifikasjon av konvensjonen gjorde Norge reservasjon med hensyn til forbudet mot bruk av halvautomatiske våpen med mer enn to skudd i magasinet ved jakt på elg, hjort og rådyr, og ved selfangst og hvalfangst i samsvar med norske lover og bestemmelser, jf. St.prp.nr. 12 (1985–1986) s. 6.

Bernkonvensjonen vedlegg IV forbyr følgende metoder ved jakt og fangst av fugl:

- Snarer, med unntak for ved fangst av rype nord for 58 °N
- Lim
- Kroker
- Levende fugler brukt som lokkefugler, og som er blindet eller skadet
- Båndopptakere
- Elektriske innretninger konstruert for å drepe eller lamme
- Kunstige lyskilder
- Speil eller andre liknende midler
- Innretninger for å belyse byttet
- Sikter for nattjakt, bestående av innretninger for elektronisk forstørrelse eller overføring
- Sprengstoff
- Nett
- Feller
- Gift og forgiftet eller bedøvende åte
- Gass eller utrøyking
- Halvautomatiske eller automatiske våpen med magasin for mer enn to skudd
- Fly
- Motorkjøretøyer i bevegelse.

De fleste metodene angitt i vedlegg IV er gjennomført i norsk rett. Forbudene mot bruk av kunstige lyskilder, innretninger for å belyse byttet og sikter for nattjakt bestående av innretninger for elektronisk forstørrelse eller overføring ivaretas av viltloven § 20 tredje ledd. Forbudet mot gift og forgiftet eller bedøvende åte ivaretas av viltloven § 25. Forbudet mot halvautomatiske eller automatiske våpen med magasin for mer enn to skudd ivaretas av viltloven § 20 andre ledd. Sprengstoff og elektriske innretninger konstruert for å drepe eller lamme kan anses som våpen og er forbudt etter viltloven § 20 første ledd. Forbudet mot fly og motorkjøretøyer i bevegelse ivaretas av viltloven § 21. Forbudene mot feller, snarer, lim, kroker og nett av forbudet mot bruk av fangstredskaper i viltloven § 24. Forbudet mot bruk av båndopptakere er delvis ivaretatt i utøvelsesforskriften § 30 siste ledd, som forbyr bruk av lydavspillinger for å lokke viltet inn i feller. Forbudet mot bruk av levende dyr som lokkedyr, som er blindet eller skadet, er delvis ivaretatt i utøvelsesforskriften § 30, som forbyr bruk av levende dyr for å lokke viltet inn i feller. Forbudene mot bruk av speil eller andre liknende midler, og gass eller utrøyking, ved jakt og fangst er ikke uttrykkelig gjennomført i norsk regelverk.

Konvensjonen oppstiller minimumsforpliktelser, som vil si at norske myndigheter står fritt til å blant annet forby metodene også for arter som ikke er listet opp i vedleggene til konvensjonen. Det vises for øvrig til omtalen av Bernkonvensjonen under punkt 4.3.1.

10.9.2 Departementenes vurderinger og forslag

Bernkonvensjonen er en viktig ramme for forvaltningen av viltarter i Norge. Departementene mener norsk regelverk fullt ut må gjenspeile forbudene mot konkrete metoder ved jakt og fangst som er angitt i konvensjonens vedlegg IV, jf. artikkel 8. Departementene mener dette enklest kan gjennomføres ved å ta inn en bestemmelse i forslaget til ny lov som lister opp metoder angitt i vedlegg IV som ikke allerede er forbudt etter andre bestemmelser i forslaget til ny lov eller i forskrifter, se lovforslaget § 28. Selv om det er åpenbart at enkelte av metodene ikke er aktuelle i praksis, mener departementene at det er hensiktsmessig med en lovregulering.

Bernkonvensjonen vedlegg IV forbyr bruk av «båndopptakere». Bruk av båndopptakere under jakt og fangst er lite aktuelt i dag. Konvensjonen og vedlegg IV er fra 1979 og det er derfor ikke tatt stilling til ny digital teknologi som har samme funksjonsmåte som en analog båndopptaker. Etter departementenes syn må forbudene etter konvensjonen artikkel 8, jf. vedlegg IV tolkes dynamisk i lys av samfunnsutviklingen. Departementene legger til grunn at intensjonen bak forbudet mot båndopptakere var å unngå bruk av en metode som svært effektivt og i stor utstrekning, eventuelt ikke-selektivt, kan bidra til å lokke til seg vilt. Departementene mener at forbudet mot båndopptakere må tolkes til å gjelde all bruk av elektroniske eller tekniske innretninger til avspilling av lyd hvor formålet er å lokke til seg viltet. Svensk jaktlovgivning inneholder et forbud mot «bandspelare», som er tolket til å også omfatte mobiltelefoner, CD-spillere og lignende. Dette underbygger at forbudet mot båndopptakere etter Bernkonvensjonen må tolkes dynamisk.

I lovforslaget § 28 første ledd bokstav a foreslås det et forbud mot teknisk eller elektronisk avspilling av lokkelyder. Lokkelyder er opptak eller imitasjon av lyder fra vilt som brukes for å lokke til seg viltet. Tekniske eller elektroniske innretninger som spiller av lyder som kan brukes til å lokke vilt omfatter båndavspillere, opptak på mobiltelefon, apper, CD-spillere og alle andre former for opptak og avspilling av lokkelyder. Det omfatter ikke bruk av egen stemme eller fløyte til å lage lokkelyder ved hjelp av egen stemme. Departementene er kjent med at det blant annet er tilgjengelig apper som spiller av lokkelyder. Bruk av slike apper under jakt og fangst vil ikke være tillatt. Forslaget lovfester et forbud som i dag følger av folkerettslige forpliktelser etter Bernkonvensjonen.

I lovforslaget § 28 første ledd bokstav b foreslås det et forbud mot bruk av elektriske innretninger konstruert for å drepe eller lamme. Dette omfatter for eksempel elektrosjokkvåpen. Elektrosjokkvåpen er forbudt å eie i Norge, jf. våpenforskriften § 9, og kan ikke brukes lovlig under jakt og fangst. Departementene anser likevel at det kan være hensiktsmessig med et forbud mot bruk av slike og lignende innretninger i forslag til ny lov spesifikt knyttet til jakt og fangst.

I lovforslaget § 28 første ledd bokstav c foreslås det et forbud mot bruk av speil eller andre blendende innretninger. I den norske oversettelsen av Bernkonvensjonen i St.prp. nr. 12 (1985–1986) om ratifikasjon av konvensjonen, er forbudet i vedlegg IV mot bruk av «mirrors and other dazzling devices» oversatt til «speil eller andre liknende midler», se s. 51. Formuleringen «liknende midler» er lite presis. Begrepet «dazzling» er oversatt til «blendende» i sentrale ordbøker. I svensk og finsk

jaktregelverk er det forbud mot bruk av speil eller «andra bländande anordningar». Av hensyn til klarhet i lovteksten foreslår departementene at begrepet «blendende» benyttes. Forbudet i bokstav c mot «andre blendende innretninger» vil blant annet omfatte lasere og innretninger med tilsvarende virkemåte.

I lovforslaget § 28 første ledd bokstav d foreslås det et forbud mot å bruke gass eller utrøyking under jakt og fangst. Bruk av utrøyking har tradisjonelt blitt brukt ved blant annet hijakt, men er ikke en utbredt metode i dag.

I lovforslaget § 28 første ledd bokstav e foreslås det et forbud mot bruk av sprengstoff under jakt og fangst. Det er ikke tradisjon for å bruke sprengstoff under jakt og fangst av vilt i Norge. Viltloven § 20 regulerer bruk av våpen under jakt, og tillater kun bruk av skytevåpen med ladning av krutt. Sprengstoff kan anses omfattet av begrepet våpen, og er forbudt. Tilsvarende gjelder etter begge de foreslåtte alternativene til våpenbestemmelse i lovforslaget, som kun tillater bruk av skytevåpen ved jakt og fangst, se punkt 10.3.

Nett kan anses forbudt etter viltloven § 24 som forbyr bruk av «fangstredskaper». I lovforslaget § 22 foreslås det å endre ordlyden fra «fangstredskaper» til «feller». Forslaget til ordlyd omfatter ikke nett. I lovforslaget § 28 første ledd bokstav f foreslår departementene å videreføre et forbud mot bruk av nett under jakt og fangst av vilt. Bernkonvensjonens forbud mot bruk av nett under jakt og fangst er for pattedyr begrenset til bruk av nett for fangst i stor skala og/eller for ikke-selektiv fangst. For fugl forbyr konvensjonen bruk av nett generelt. Departementene foreslår at det videreføres et generelt forbud mot bruk av nett ved jakt og fangst av alt vilt. Fangst er i lovforslaget § 3 bokstav a definert som høsting av vilt ved bruk av felle som avliver viltet eller fanger viltet for avliving. Forbudet vil ikke ramme bruk av såkalt mistnett som fangstmetode ved levendefangst av fugl for ringmerking.

Bruk av kroker til fangst kan i dag også anses forbudt etter viltloven § 24, som forbyr bruk av «fangstredskaper». Forbudet mot bruk av feller i lovforslaget § 22 omfatter ikke kroker. I lovforslaget § 28 første ledd bokstav g foreslås det å videreføre et forbud mot bruk av kroker under jakt og fangst. Bestemmelsen er ment å forby bruk av kroker til å fange, skade eller drepe viltet. Dette er mest aktuelt i forbindelse med fangst. Bernkonvensjonen forbyr bruk av kroker ved jakt og fangst av fugler, men ikke ved jakt og fangst av pattedyr. Bruk av kroker ved jakt og fangst av pattedyr antas å være lite praktisk, men en eventuell bruk vil være problematisk av hensyn til en dyrevelferdsmessig forsvarlig jakt og fangst. Departementene foreslår at forbudet gjelder ved jakt og fangst av vilt generelt, og ikke bare av fugl.

Bernkonvensjonen forbyr bruk av lim ved jakt og fangst av fugler, men ikke ved jakt og fangst av pattedyr. I lovforslaget § 28 første ledd bokstav h foreslås likevel et generelt forbud mot bruk av lim under jakt og fangst av vilt. Både hensyn til dyrevelferd og hensynet om å unngå ikke-selektive fangstmetoder, taler for et generelt forbud. Forbudet omfatter som et utgangspunkt både limfeller og for eksempel smøring av lim på stammer og greiner. For bruk av limfeller må forbudet ses i sammenheng med lovforslaget § 22 om bruk av feller til fangst av vilt. Bruk av limfeller ved jakt og fangst vil også omfattes av forbudet mot bruk av feller i lovforslaget § 22. I forslaget til § 22 andre ledd er det foreslått et unntak fra forbudet

mot bruk av feller til avlaving av smågnagere og til innfangning eller avlaving av krypdyr i medhold av naturmangfoldloven § 17 første ledd. Det innebærer at bruk av for eksempel limfeller vil være tillatt for innfangning av krypdyr.

I lovforslaget § 28 første ledd bokstav i, foreslås det et forbud mot bruk av levende dyr som lokkedyr ved jakt og fangst. Forbudet står i dag i utøvelsesforskriften § 30. Det vurderes som hensiktsmessig at regelen går frem av lovforslaget § 28 sammen med andre forbud som bygger på forpliktelsene i Bernkonvensjonen artikkel 8 jf. vedlegg IV. Bernkonvensjonen vedlegg IV forbyr kun bruk av levende dyr som er blindet eller skadet som lokkedyr. Etter departementenes syn tilsier dyrevelferdshensyn at det er forbudt å bruke levende dyr generelt som lokkedyr ved jakt og fangst. Begrepet «dyr» omfatter også fugl.

Forbudene som er foreslått i lovforslaget § 28 første ledd er relativt omfattende, og i enkelte tilfeller kan det være behov for å gjøre unntak fra bestemmelsen. For å ha en viss fleksibilitet foreslår departementene i lovforslaget § 28 andre ledd at Kongen kan gi forskrift om å tillate og regulere bruk av metoder angitt i første ledd, se lovforslaget § 28 andre ledd. Bernkonvensjonen artikkel 9 tillater på visse vilkår at det gjøres unntak fra forbudene i vedlegg IV. Eventuell fastsetting av regler i forskrift om å tillate metoder angitt i lovforslaget § 28 første ledd må være i overensstemmelse med kravene etter konvensjonens artikkel 9.

Departementene foreslår i tillegg en hjemmel for Kongen til å gi forskrift om «å tillate og regulere bruk av metoder angitt i første ledd, og om å forby ikke-selektive metoder for jakt og fangst eller metoder for jakt og fangst som kan forårsake at den lokale bestanden av en viltart forsvinner eller forstyrres alvorlig», se lovforslaget § 28 andre ledd.

Lovforslaget § 28 må ses i lys av at Bernkonvensjonen artikkel 8 forplikter medlemslandene til å forby slike metoder.

11 Retten til jakt og fangst mv.

11.1 Grunneiers enerett til jakt og fangst

11.1.1 Gjeldende rett

Grunneiers enerett til jakt og fangst fremgår av viltloven § 27. Retten til jakt og fangst er ofte omtalt som en del av grunneierretten. Det følger av bestemmelsen at grunneierens enerett kan utøves med de innskrenkninger som er fastsatt i denne lov og i forskrifter gitt i medhold av loven. Prinsippet om grunneiers enerett til jakt og fangst på egen eiendom kom inn i loven i sin nåværende form i jaktloven av 1899, og ble videreført i jaktloven av 1951 før det ble tatt inn i viltloven § 27.

Generelt om innskrenkninger i eiendomsretten

Eiendomsrettens generelle utgangspunkt er at grunneier juridisk og faktisk kan disponere over sin egen eiendom. En grunneier kan være en eller flere personer. En

grunneier kan også i enkelte tilfeller være et aksjeselskap. I deler av Norge er staten grunneier. For store områder forvaltes da grunneierfunksjonen av Statskog. Det finnes også andre typer grunneiere, som for eksempel bygdeallmenninger som eies av et bygdelag. I størstedelen av Finnmark (95%) er Finnmarkseiendommen (FeFo) grunneier.

Grunnloven § 105 fastsetter at det ved ekspropriasjon skal ytes full erstatning. Departementene viser til HR-2004-2115-A (Barns fiskerett), som gjaldt en bestemmelse om at barn under 16 år ble gitt rett til å fiske innlandsfisk med stang og håndsnøre i vassdrag, jf. lakse- og innlandsfiskeloven § 18. Spørsmålet i saken var om bestemmelsen utløste en plikt til erstatning overfor grunneierne etter Grunnloven § 105. Høyesterett viste til Rt. 1918 s. 403 (Konsesjonslov-dommen) og Rt. 1970 s. 67 (Strandlovdommen), og at det ved inngrep i en grunneiers rådighet gir rett til erstatning etter Grunnloven § 105 tradisjonelt skiller mellom inngrep som bare innebærer en rådighetsinnskrenkning og inngrep som fører til at rettigheter over eiendommen blir overført til andre. Høyesterett utalte i avsnitt 42:

[...] Som følge av den utviklingen som skjer i samfunnet, har det i fellesskapets interesse vært nødvendig ved lov å pålegge grunneiere ulike begrensninger i rådigheten over sine eiendommer. Det er på det rene at det i dag skal meget til før en slik rådighetsbegrensning vil utløse rett til erstatning etter Grunnloven.

Høyesterett kom i den aktuelle saken til at lakse- og innlandsfiskeloven § 18 ikke utløste erstatningsplikt til grunneierne etter Grunnloven § 105. Bestemmelsen om barns fiskerett var en innskrenkning i grunneiers råderett som grunneierne måtte tåle.

Den europeiske menneskerettskonvensjonen første tilleggsprotokoll artikkel 1 (TP 1-1) gjelder retten til å «nyte sin eiendom i fred.» Også etter Den europeiske menneskerettsdomstolens praksis er visse inngrep i eiendomsretten noe en grunneier må tåle. Det vises nærmere til omtalen i punkt 4.3.2.

Eksempler på innskrenkninger i grunneiers rett til jakt og fangst

Lovgivningen inneholder flere bestemmelser som innskrenker grunneiers enerett til jakt og fangst på sin eiendom. Et eksempel på innskrenkning av grunneiers enerett til jakt og fangst er forfølgingsretten i villtloven § 34. Det følger av bestemmelsen at en som sårer storvilt har rett til å forfølge og tilegne seg dyret også på grunn der en annen har jaktretten. Videre gjør villtloven §§ 32 og 33 innskrenkninger i grunneiers fysiske utnyttelse av sin eiendom når det gjelder retten til jakt og fangst på vei og mot vann. Villtloven § 28 inneholder innskrenkninger om hvordan en grunneier kan disponere sin enerett til jakt og fangst. Villtloven § 37 er et annet eksempel, der kommunen kan beslutte at en eiendom skal slås sammen med andre til et felles viltområde.

Lovgivningen inneholder også bestemmelser som gir klare rammer for jaktutøvelse. Bestemmelsene påvirker igjen grunneiers rett til jakt og fangst. Dette er for

eksempel jakttidsforskriften, som gir rammer for hvilke arter og til hvilke tidspunkter jakt og fangst kan drives.

Grunneiers enerett til jakt og fangst innebærer også et utgangspunkt om grunneiers enerett til å disponere over jaktretten ved å overlate jaktretten til andre, eller å avstå fra jakt og fangst på sin eiendom. Det er også et sentralt prinsipp at frittlevende vilt er eierløst, og ikke en del av grunneiers eiendom.

11.1.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår å videreføre hovedregelen om at grunneier har enerett til jakt og fangst. Departementene foreslår å starte bestemmelsen med «Grunneier har enerett til jakt og fangst [...]», i stedet for å ha dette utgangspunktet sist i bestemmelsen. Dette vil tydeliggjøre hva hovedregelen er. Se lovforslaget § 29.

Departementene viser videre til viltloven § 27 der det står «Med de innskrenkninger som er fastsatt i denne lov og i forskrifter gitt i medhold av loven [...]». Ved en ren ordlydsfortolkning må dette forstås bare å gjelde bestemmelser gitt i viltloven og i forskrifter med hjemmel i viltloven. Innskrenkninger i grunneiers enerett til jakt og fangst kan også fremkomme av andre lover. Eksempler på dette er naturmangfoldloven § 18, jf. viltloven § 35. Dette er også forutsatt i forarbeidene til gjeldende viltlov, jf. Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 58. Det kan også tenkes andre lover som innskrenker grunneiers enerett til jakt og fangst. Departementene viser her for eksempel til matloven § 23 første ledd, som gir Mattilsynet myndighet til å fatte nødvendige vedtak for gjennomføring av bestemmelser gitt i eller i medhold av matloven. Dette inkluderer blant annet «avlivning», og regelen kan gjelde uavhengig av grunneiers enerett til jakt og fangst.

Departementene foreslår å ikke videreføre ordlyden «innskrenkning» i forslaget til ny bestemmelse. Departementene foreslår en ordlyd om at grunneier har enerett til jakt og fangst «med mindre annet følger av lov eller forskrift i medhold av lov». Forslaget til ordlyd er ment å være en språklig forenkling og vil gjelde innskrenkninger i råderetten til grunneier, som for eksempel forfølgingsretten nærmere omtalt i punkt 10.2. Forslaget til ordlyd vil også fungere som en henvisning til annet regelverk som kan ha avvikende eller supplerende bestemmelser knyttet til retten til jakt og fangst, for eksempel bestemmelser om organisering av jakt. Departementene viser her blant annet fjelloven kapittel XI, bygdeallmenningsloven kapittel 7 og Finnmarksloven §§ 25 til 27.

11.2 Rekkevidden av grunneiers enerett til jakt og fangst

11.2.1 Gjeldende rett

Viltloven §§ 32 og 33 har bestemmelser om rekkevidden av grunneiers enerett til jakt og fangst på eiendommen. I viltloven § 32 omtales grunneiers rett til jakt og fangst mot vann (elv, innsjø, hav og fjord) og i viltloven § 33 omtales grunneiers rett til jakt på vei, jernbane mv.

Grense mot vann

Grunneiers jaktrett mot vann (elv, innsjø, hav og fjord) reguleres av viltloven § 32. Det fremgår av viltloven § 32 første punktum at grunneiers jaktrett på elv og innsjø går så langt som grunneiers eiendomsrett. Hvordan eiendomsretten trekkes mot elv og innsjø er regulert i vannressursloven § 13 første ledd og vassdragsloven §§ 2 til 6. I større innsjøer hvor det er et såkalt «fritt midtstykke», følger det av vannressursloven § 17 første punktum at midtstykket er statens eiendom. Dersom innsjøen ligger til en statsallmenning, følger det av vannressursloven § 17 andre punktum at midtstykket inngår i allmenningen.

Etter viltloven § 32 andre punktum har grunneier enerett til jakt og fangst mot hav og fjord så langt landet ligger tørt. Det betyr at grensen for jaktrett varierer med flo og fjære, uavhengig av hvor langt ut eiendomsretten går. Det følger videre av viltloven § 32 tredje punktum at «utenfor denne grense og på grunner og skjær som er overskyt ved alminnelig høyvann og ikke tillegger noen eiendom som kobbeveide, er jakt og fangst tillatt for norske statsborgere og alle som det siste året har vært og fortsatt er bosatt i Norge.» Direktoratet kan i enkelttilfelle gi utlendinger som ikke er bosatt i Norge adgang til slik jakt, jf. viltloven § 32 fjerde punktum.

Bestemmelsen innebærer at allmennheten, med visse begrensninger, i utgangspunktet har fri jaktrett på hav og fjord der landet ikke ligger tørt. Den frie jaktretten kan for eksempel benyttes ved å vade/vasse eller ved bruk av båt eller flåte med de begrensninger som ellers gjelder, blant annet forbudet mot bruk av motorbåt, jf. viltloven § 21 andre ledd. Bestemmelsen må ses i sammenheng med viltlovens geografiske virkeområde i viltloven § 2, se punkt 6.2.

Hva som menes med grunner og skjær som tilligger noen eiendom som «kobbeveide» fremgår ikke av lovforarbeidene. Helge Christensen skriver på side 128 i Lovgivningen om viltstell og jakt (1967): «Med kobbeveide forstås sel- eller kobbeskjær som fra gammelt av bevislig tilligger bestemt eiendom. Hjemmelen kan være alders tids bruk eller fredlysning i.h.t. Norske lov 5-12-15 (opphevet ved § 47 i jaktloven av 1899).»

Loven oppstiller en begrensning om at den frie jaktretten i hav og fjord gjelder «norske statsborgere og alle som det siste året har vært og fortsatt er bosatt i Norge». Etter jaktloven av 1951 gjaldt den frie jakten «enhver norsk borger», og ikke andre som var bosatt i landet (ikke norske borgere). Dette kom inn i dagens viltlov i 1981. I Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 60 står det:

Departementet foreslår at jaktretten i hav og fjord utenfor der landet ligger tørt, bør tilligge ikke bare norske statsborgere, men alle som det siste året har vært og fortsatt er bosatt i Norge. Denne utvidelse er i tråd med blant annet reglene i Fjellovens § 32 om retten til jakt i statsallmenning og med fiskereglene i Finnmark. Grensen for grunneiers rett mot hav og fjord vil kunne variere med flo og fjære, slik forholdet også er i dag.

Retten til jakt og fangst på vei, jernbane mv.

Viltloven § 33 første ledd regulerer grunneiers jaktrett på vei. I første ledd reguleres

tre forskjellige situasjoner. Det følger av første ledd første setning at en eier av vei med tilbehør ikke har rett til jakt og fangst på veien uten at han også eier tilstøtende grunn. Dette innebærer et utgangspunkt om at en eier av vei, for eksempel en grunneier eller et veilag ikke har rett til å drive jakt og fangst på veien. Jakt på vei er bare tillatt dersom eier av vei også eier tilstøtende grunn. Hvis for eksempel et veilag eier veien og grunneier med tilstøtende eiendom er medlem i veilaget, så har den aktuelle grunneieren rett til jakt og fangst på veien. Det står videre i første ledd andre punktum at den som eier grunnen på begge sider av veien, har retten til jakt og fangst på veien selv om han ikke eier den. Dette innebærer at en grunneier har rett til jakt og fangst på vei som eies av andre, når veien for eksempel går gjennom grunneiers eiendom. I første ledd tredje setning reguleres situasjonen der en vei danner grense mellom grunn som tilhører forskjellige eiere og ingen av dem eier veien. I slike tilfeller har hver av grunneierne rett til jakt og fangst på veien.

I viltloven § 33 første ledd omtales begrepet vei «med tilbehør». Hva som menes med vei med tilbehør er ikke nærmere omtalt i lovens forarbeider. Ved tolkning av begrepet er det relevant å se hen til veglovas veibegrep. I veglova § 1 andre ledd står det at vei også regnes som «opplagsplass, parkeringsplass, haldeplass, bru, ferjekai eller anna kai som står til beinveges samband med veg eller gate.» I forarbeidene til vegloven, Ot.prp. nr. 53 (1961–1962) s. 56, står det at oppregningen i veglova § 1 andre ledd ikke kan anses som uttømmende. Det ble i forarbeidene ansett som selvsagt at banketter, grøfter, skjæringer, fyllinger, stikkrenner, rekkverk, vegmerker og signalinnretninger regnes som del av en vei. Det ble heller ikke funnet grunn til å særskilt nevne fortau og sykkelsti, selv om dette også må anses som en del av veien.

I viltloven § 33 andre ledd står det at reglene om jakt og fangst på vei også gjelder for jernbane, rørgate, gate for kraftledning og lignende anlegg.

Viltloven § 33 om grunneiers jaktrett på vei må ses i sammenheng med viltloven § 21 første ledd bokstav a), som er nærmere omtalt i punkt 10.7. Bestemmelsen inneholder et forbud mot å løsne løse skudd på eller over offentlig vei eller jernbane under jakt.

11.2.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår å samle bestemmelsene som handler om rekkevidden av grunneiers enerett til jakt og fangst i én bestemmelse. Dette innebærer at innholdet i viltloven §§ 32 og 33 flyttes til lovforslaget § 30. Forslaget til bestemmelse må videre ses i sammenheng med at grunneier kan overlate retten til jakt og fangst til andre, se blant annet punkt 11.3.

Departementene foreslår å videreføre gjeldende bestemmelse om grunneiers rett til jakt og fangst mot elv og innsjø i forslag til § 30 første ledd. I Justisdepartementets veileder *Lovteknikk og lovforberedelse* s. 91 anbefales at nye lover bør bruke kjønnsnøytrale ord og uttrykk. Departementene foreslår at begrepet «[...] hans eiendomsrett» endres til «[...] eiendomsretten».

Når det gjelder den frie jaktretten i hav og fjord, som går utover grunneiers eiendomsrett (der landet ikke ligger tørt), ser departementene behov for enkelte

justeringer og modernisering. Departementene foreslår at retten til jakt i hav og fjord trekkes ut til å bli et nytt andre ledd i forslaget til bestemmelse. Departementene er ikke kjent med i hvilket omfang det er skjær som fra gammelt av tilligger noens eiendom som «kobbeveide». Det legges til grunn at dette er en eiendomsrett som noen kan ha, og at det er behov for å synliggjøre denne rettigheten i loven. For ordens skyld vil departementene nevne at vi ikke kan se at det i loven ligger en begrensning om at det er kobbejakt som må drives fra skjæret, selv om dette har sammenheng med hvordan rettigheten kan være opparbeidet.

Departementene ser i utgangspunktet ikke grunn til å begrense den frie jaktretten i hav og fjord, utenfor der landet ligger tørt, til kun norske statsborgere og alle som har vært og er bosatt i Norge. Miljødirektoratet har opplyst at de ikke har mottatt søknader fra utenlandske borgere om å drive jakt og fangst i hav og fjord, jf. viltloven § 32 siste punktum. Vi legger til grunn at bestemmelsen er lite aktuell i praksis. Departementene foreslår å oppheve begrensningen om at jakt og fangst bare er tillatt for norske statsborgere og alle som det siste året har vært og fortsatt er bosatt i Norge. Dette innebærer et utgangspunkt om at allmennheten har rett til jakt og fangst i hav og fjord utenfor der landet ligger tørt. I forslaget til bestemmelse er begrepet «allmennheten» tatt inn for å synliggjøre dette.

Departementene foreslår å ta inn en formulering i forslaget til bestemmelse om at retten til jakt og fangst i hav og fjord, utenfor der landet ligger tørt, gjelder «med de begrensninger som ellers følger av lov eller forskrift gitt i medhold av lov». Med dette menes for eksempel begrensninger knyttet til bruk av motorbåt og kravet om forsvarlig jakt- og fangstutøvelse, se punkt 10.1. For jegere bosatt i andre land, gjelder blant annet kravet om jegerprøve i Norge eller å ha oppfylt vilkår for tilsvarende jakt i vedkommende sitt hjemland, være registrert i Jegerregisteret og ha betalt jegeravgift. Hensikten med forslaget til ny ordlyd er å tydeliggjøre at allmennhetens rett til jakt og fangst har begrensninger som ellers følger av viltloven med forskrifter.

Når det gjelder retten til jakt og fangst på vei, jernbane mv. foreslår departementene i hovedsak å videreføre innholdet i viltloven § 33 i forslaget til § 30 tredje ledd og fjerde ledd. Departementene ser behov for å tydeliggjøre hvilke situasjoner retten til jakt og fangst gjelder, og foreslår språklige omformuleringer for å tydeliggjøre dette. Forslaget går også ut på å gjøre bestemmelsen kjønnsnøytral. Dette er kun språklige endringer og innebærer ikke materielle endringer.

Departementene mener videre det er hensiktsmessig å avklare hvordan veibegrepet i bestemmelsen skal forstås. I viltloven § 33 omtales vei «med tilbehør», og forarbeidene angir ingen nærmere avgrensning av begrepet. Departementene foreslår at veibegrepet skal forstås på samme måte som i veglova. Vi viser her til veglova § 1 andre ledd, jf. Ot.prp. nr. 53 (1961–1962) s. 56. Fordelen ved denne løsningen er å samordne veibegrepet med veglova, og det vil bli en mer enhetlig praksis for hva som defineres som vei. Begrepet «offentlig vei» i viltloven § 21, videreført i forslaget til § 25, legger også til grunn veibegrepet slik det er forutsatt i veglova. Det vil være en fordel at begge bestemmelsene som omhandler vei i ny lov bygger på samme forståelse av veibegrepet. Departementene har vurdert om det i

forslaget til ny bestemmelse eksplisitt bør stå at begrepet vei skal forstås på samme måte som etter veglova. Departementene mener at det ikke er nødvendig med en slik utfyllende lovtekst siden innholdet i begrepet vei mest hensiktsmessig kan utdypes i forarbeidene til loven. I forslaget til ny bestemmelse er ordlyden «med tilbehør» ikke tatt med videre. Endringen tar ikke sikte på å innskrenke den fysiske avgrensningen av hva som anses som veg.

Et annet alternativ som departementene har vurdert, er å definere hva som menes med «vei» i forslaget til ny bestemmelse. Dette kan gjøres ved å liste opp alle de elementene som veibegrepet skal bestå av, for eksempel fortau, grøfter, skjæringer, parkeringsplass mv. Fordelen med denne løsningen er at det blir tydelig i den nye bestemmelsen hva som menes med «vei». Ulempen er at det kan være utfordrende å nevne alle elementene av hva vei består av i lovteksten slik at listen blir uttømmende, og at veibegrepet blir uklart i forhold til viltloven § 21 og forslaget til ny § 25. Departementene foreslår derfor ikke denne løsningen.

Departementene viderefører viltloven § 33 andre ledd i lovforslaget § 30 fjerde ledd. Dette innebærer at reglene om vei i forslaget til § 30 tredje ledd også gjelder jernbane, rørgate, gate for kraftledning og lignende anlegg.

11.3 Overlate retten til jakt og fangst til andre

11.3.1 Gjeldende rett

Viltloven § 28 omhandler grunneieres muligheter til å overlate jaktretten til andre. Reglene i bestemmelsen gjelder også for fangst, jf. viltloven § 28 syvende ledd.

Dersom grunneieren overlater «sin eiendom til noen annen til bruk, skal brukeren ha jaktretten med mindre annet er avtalt.» Dette følger av viltloven § 28 første ledd første punktum. I Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 58 fremkommer det at bestemmelsen gjelder der en eiendom blir overlatt til noen annens besittelse og til total bruk. Det vises til at dette typisk vil være ved forpakting. Departementene legger til grunn at også andre totale bruksretter kan være omfattet, for eksempel hvor en leietaker har besittelse til grunnen slik tilfellet er ved feste eller jordleiekontrakter. Det følger videre av § 28 første ledd andre punktum at dersom grunneieren forbeholder seg jaktretten, kan jakt ikke drives på brukerens åker og eng i tiden fra og med 1. mars til og med 30. september.

I viltloven § 28 andre ledd første setning fremgår det at jaktretten ikke kan skilles fra eiendommen for lengre enn ti år av gangen, uten når jaktretten følger bruksretten til eiendommen. Departementene legger til grunn at bestemmelsen tar sikte på situasjoner der jaktretten er etablert som en partiell bruksrett, for eksempel der bare jaktretten leies ut til andre. Tiårsfristen kan ses i sammenheng med jordlova § 12, som oppstiller en søknadsplikt hvis noen vil dele landbruks- og skogeiendommer. Bestemmelsen i jordlova gjelder også ved fradeling av bruksretter, for eksempel jaktretter. Viltloven § 28 andre ledd oppstiller således en strengere regel, siden det her ikke foreligger en søknadsplikt som det er ved deling.

I viltloven § 28 andre ledd andre setning står det at det på jordskifte likevel kan bestemmes at jaktretten fortsatt skal være felles helt eller delvis. Regelen må ses i lys av at jordskiftelova gir virkemidler for å omforme eiendommer eller rettigheter, se jordskiftelova kapittel 3. Der det kreves jordskifte, fastsettes rettighetene i jordskifteområdet. Deretter bruker jordskifteretten jordskiftevirkemidler som kan løse de utjenlige forholdene som er påberopt i saken. Jordskiftelova §§ 3-4 til 3-10 fastsetter bestemmelser om hvilke virkemidler som jordskifteretten kan benytte. Hvor jordskifteretten har tatt kravet til behandling, kan jordskifteretten også etter jordskiftelova §§ 3-11 og 3-12 omskipe og avskipe rettigheter i forbindelse med at det er reist jordskiftesak. En fraskilt jaktrett kan dermed føres tilbake til grunneiendommen. Forutsetningen er at det er nødvendig for å oppnå en tjenlig løsning og den som har jaktretten ikke lider tap. Den jaktberettigede må kompenseres med enten grunn, rettigheter eller penger, se jordskiftelova §§ 3-18 til 3-20 som gir regler for innholdet i jordskifteløysinga.

Etter viltloven § 28 tredje ledd skal en avtale om særskilt bortleie av jaktrett være skriftlig. Gjelder avtalen for mer enn fem år, skal leier og utleier sørge for at melding om leieforholdet med opplysning om vilkårene straks blir sendt til kommunen.

I viltloven § 28 fjerde ledd står det at fremleie av jaktrett ikke kan finne sted uten samtykke fra den som har jaktretten etter § 27. Kongen kan gi nærmere regler om forbud mot fremleie av jaktrett, jf. viltloven § 28 femte ledd. Departementene viser til nærmere til bakgrunnen for bestemmelsen i Ot.prp. nr. 54 (1992-93) s. 20 og s. 26.

I viltloven § 28 sjettede ledd står det presisert at også grunneier er ansvarlig for økonomisk skade jakten volder brukeren, dersom grunneieren overlater til noen annen enn grunnens bruker å utøve jakten.

11.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår i hovedsak å videreføre gjeldende bestemmelse, men med enkelte endringer. Bestemmelsen må ses i sammenheng med grunneiers enerett til jakt og fangst, og at grunneier fritt kan disponere over jaktretten. Dette innebærer et utgangspunkt om at grunneier har avtalefrihet til å overlate retten til jakt og fangst til andre, med mindre annet følger av lov eller forskrift.

Departementene foreslår at utgangspunktet i viltloven § 28 første ledd første punktum videreføres. Se lovforslaget § 31. Dette innebærer at retten til jakt og fangst følger eiendommen dersom grunneier overlater sin eiendom til andre. Vi viser til forarbeidene der det er forutsatt at det må dreie seg om «total bruk», og at dette for eksempel kan være ved forpakning. Departementene mener at ordlyden bør endres slik at det kommer tydeligere frem når bestemmelsen kommer til anvendelse. Et alternativ er å ta inn begrepet «total bruk» i forslaget til bestemmelse. Et annet alternativ er å se hen til jordlova § 12 første ledd, der formuleringen «[...] forpakning, tomtefeste eller liknande leie [...]» er benyttet. Hensikten bak endringsforslagene er å tydeliggjøre at bestemmelsen tar sikte på totale bruksretter. Dette kjennetegnes ved at brukeren får besittelse over hele eller deler av eiendommen, slik som ved forpakning, tomtefeste eller lignende leie. I forslaget til § 31 første ledd har departementene foreslått ordlyden «[...] forpakning,

tomtefeste eller annen lignende leie [...]». Med «annen lignende leie» menes tilfeller der en grunneier leier bort grunnareal til total bruk.

Departementene viser til viltloven § 28 første ledd andre setning. Bestemmelsen må ses i sammenheng med viltloven § 28 første ledd første punktum, slik at den kun gjelder i situasjoner der grunneier har overlatt eiendommen til «total bruk», og selv forbeholder seg jaktretten. Departementene legger til grunn at hensynet bak bestemmelsen er vern av jordbruksdriften. Departementene viser til viltloven § 19 om human jakt, omtalt i punkt 10.1. Et av de sentrale momentene i denne bestemmelsen er at jakt og fangst skal utøves på en slik måte at det ikke oppstår «fare for mennesker eller husdyr eller skade på eiendom». Dette vil for eksempel omfatte skader på åker og eng i forbindelse med jaktutøvelse. Etter departementenes oppfatning vil noe av hensynet bak bestemmelsen dekkes av viltloven § 19 og forslaget til § 18 om forsvarlig jakt- og fangstutøvelse. Det vises til den nærmere omtalen i punkt 10.1.

Departementene bemerker at det antakelig dreier seg om få tilfeller at grunneier forbeholder seg retten til jakt og fangst ved forpaktning, tomtefeste eller lignende leie. I løpet av de siste 50 årene har andelen leiejord økt betraktelig, mens forpaktning benyttes lite. Tall fra SSB viser at 47 prosent av alt jordbruksareal i drift i 2020 var leiejord. Departementene foreslår å ikke videreføre innholdet i viltloven § 28 første ledd andre setning. Forslaget er ikke til hinder for at det i forbindelse med den enkelte forpaktingsavtale, tomtefeste eller lignende leieavtaler kan avtales begrensninger mellom partene knyttet til jakt på åker og eng dersom grunneier forbeholder seg retten til jakt og fangst. Hvis bestemmelsen ikke videreføres, blir det nødvendig å innføre en overgangsordning for eksisterende avtaler.

Departementene foreslår å videreføre innholdet i viltloven § 28 andre ledd første setning. Etter departementenes syn er formuleringen «uten når jaktretten følger bruksretten» overflødig, da den synes å peke tilbake på innholdet i første ledd. Departementene mener det blir en tydeligere regel dersom det bare står: «Retten til jakt og fangst kan ikke skilles fra eiendommen for lengre tid enn ti år om gangen». Forslaget til bestemmelse tar sikte på situasjoner der retten til jakt og fangst leies ut til andre uten at den som leier retten til jakt og fangst for øvrig har noen form for besittelse over eiendommen eller del av den. I motsetning til totale bruksretter som er omtalt over, faller slike avtaler inn under kategorien partielle bruksretter. Betegnelsen brukes til vanlig der noen får en begrenset rådighet over en annens eiendom (servitutter). Etter departementenes syn vil forslagene til nytt første og andre ledd samlet føre til et tydeligere skille mellom totale bruksretter i første ledd hvor retten til jakt og fangst normalt følger med og partielle bruksretter i andre ledd hvor retten til å leie ut jaktretten er begrenset til ti år.

I viltloven § 28 andre ledd andre setning står det at det på jordskifte likevel kan bestemmes at jaktretten fortsatt skal være felles helt eller delvis. Etter departementenes oppfatning bør henvisningen til jordskifte være mer i tråd med gjeldende jordskiftelov og virkemidlene i jordskiftelova kapittel 3. Se departementenes forslag til endringer i lovforslaget § 31 tredje ledd. Departementene vil bemerke at viltloven ikke begrenser jordskifterettens

kompetanse til bare å gjelde der jaktretten er skilt fra eiendommen. Et jordskifte kan for eksempel også få betydning for jaktretten i forbindelse med viltloven § 28 første ledd og forslaget til § 31 første ledd. Departementene foreslår endringer ved at lovforslaget knyttes til både første ledd (totale bruksretter) og andre ledd (partielle bruksretter). Forslaget bidrar til at jordskifterettens kompetanse fremgår tydeligere enn i dag.

Departementene viser til viltloven § 28 tredje ledd som innebærer at avtaler om bortleie skal være skriftlig, og at avtaler med en varighet over fem år skal meldes til kommunen. Departementene er usikre på om slike avtaler blir meldt til kommunen, og hvilket behov kommunene har for en slik opplysning. Det er ikke kommunenes oppgave å «godkjenne» slike avtaler, så informasjonen må i tilfelle ha en merverdi for kommunens oppfølging av viltforvaltningen. I forslaget til ny bestemmelse er en slik meldeplikt ikke tatt med videre. Det bes derfor særskilt om tilbakemeldinger fra kommunene om hvordan viltloven § 28 tredje ledd andre setning blir praktisert, og om kommunene likevel ser behov for en slik meldeplikt.

Som følge av forslaget om å oppheve meldeplikt til kommunen for avtaler om bortleie på en varighet av mer enn fem år, foreslår departementene også å oppheve det lovbestemte kravet om at avtaler om bortleie skal være skriftlige.

Departementene mener at det er en fordel at avtaler om bortleie er skriftlige særlig hvis det oppstår en etterfølgende konflikt, eller ved spørsmål om 10-års fristen følges. Departementene mener likevel at det bør være opp til partene å bestemme hvordan en avtale om bortleie skal formaliseres. Det vil da være de ordinære reglene for avtalerett som gjelder. Dette innebærer et prinsipp om formfrihet, som igjen betyr at også muntlige avtaler kan være bindende mellom partene. Forslaget om å ikke videreføre viltloven § 28 tredje ledd om meldeplikt og skriftlighet i ny lov, må ses på som en forenkling av regelverket.

Departementene foreslår å videreføre viltloven § 28 fjerde ledd i forslag til § 31 fjerde ledd. Bestemmelsen handler om at fremleie av jaktrett ikke kan finne sted uten samtykke fra den som har jaktretten etter § 27. Departementene foreslår å endre «den som har jaktretten etter § 27» til «grunneier». På denne måten vil kapittelet få en mer enhetlig begrepsbruk.

Departementene foreslår å videreføre gjeldende forskriftshjemmel om at Kongen kan gi forskrift om forbud mot fremleie av jaktrett. Departementene foreslår kun språklige justeringer i ordlyden, som ikke innebærer innholdsmessige endringer. Departementene foreslår at forskriftshjemmelen plasseres i forbindelse med regelen over om fremleie, i nytt § 31 fjerde ledd andre setning.

Viltloven § 28 sjetten ledd foreslås videreført i forslag til § 31 sjetten ledd.

Departementene har foreslått språklige endringer for å tydeliggjøre innholdet i bestemmelsen.

Lovforslaget § 31 femte ledd omtales i punkt 9.1.

11.4 Jakt og fangst i sameie mellom eiendommer

11.4.1 Gjeldende rett

Viltloven § 29 handler om retten til jakt og fangst i sameiestrekning. Bestemmelsen videreførte jaktloven av 1951 § 14 første ledd, som igjen videreførte bestemmelsen i jaktloven av 1899 § 3.

I viltloven § 29 første ledd står det: «I sameie har alle med eiendomsrett eller bruksrett til skog, havnegang, slått eller grunn rett til jakt og fangst med mindre annet følger av avtale eller annet rettsgrunnlag.» Departementet uttaler i Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 58 i tilknytning til bestemmelsen at viltloven § 29 er en særbestemmelse som går foran de generelle reglene i sameieloven. Sameielovens regler kan utfylle bestemmelsene i viltloven der § 29 er ufullstendig.

Ordlyden i bestemmelsen kan gi inntrykk av at regelen gjelder sameie generelt, dvs. både personlig sameie og realsameie. Bestemmelsen er gjennom forarbeider, rettspraksis og litteratur tolket innskrenkende. Innholdet i bestemmelsen kan kort oppsummeres slik at den gjelder en type av realsameier der bruksbeføyelsene har vært oppdelt for eksempel slik at rettighetene til beite, skog, slått mv. er fordelt mellom ulike rettighetshavere. Denne typen sameie/oppdeling av bruk har historisk vært nokså vanlig i Norge, og har i noen sammenhenger vært omtalt som «kløyvd eiendomsrett». Følgen av oppdelingen kan være at det er uklart hvem som er grunneier, og dermed hvem som har rett til jakt og fangst. Det er i slike tilfeller viltloven § 29 supplerer hovedregelen i viltloven § 27 om at det er grunneier som har enerett til jakt og fangst.

Selv om viltloven ellers ikke åpner for at den som har bruksrett i utmark har rett til jakt og fangst, gir bestemmelsen rett til jakt og fangst både for den som har eiendomsrett og den som har bruksrett. I de sakene som har vært behandlet av Høyesterett, har bruksrettene blitt opprettet i tilknytning til at nye bruk ble utskilt fra gårdene som allerede eide sameiestrekningen. De nye gårdene fikk ved utskillelsen bare bruksrett i sameiet, ikke sameierett til grunnen, og Høyesterett fant at bestemmelsen ikke omfattet slike situasjoner. Rt. 1959 s. 1161 og Rt. 1987 s. 183 er illustrasjoner på slike avgjørelser. Særregelen i viltloven § 29 må etter dette antas å gjelde i svært få sameier.

Viltloven § 29 andre ledd har bestemmelser om fastsetting av jaktregler for sameie etter første ledd. Rettighetshaverne kan med en måneds varsel innkalle de øvrige rettighetshaverne til valg av et styre på inntil fem medlemmer som skal forvalte jakten og fangsten i sameiet. Styret skal i samarbeid med kommunen utarbeide forslag til regler for forvaltningen. Forslaget skal forelegges alle rettighetshavere til uttalelse før direktoratet fastsetter reglene.

I viltloven § 29 tredje ledd gis direktoratet myndighet til å vedta et forbud mot jakt og fangst inntil jaktregler etter andre ledd er fastsatt. Dette gjelder hvis «sameiets størrelse og tallet på rettighetshavere gir grunn til det». Før det eventuelt vedtas et forbud, skal direktoratet innhente uttalelse fra kommunen. Et forbud mot jakt og fangst skal kunngjøres.

Det følger av viltloven § 29 fjerde ledd at reglene i andre og tredje ledd gjelder tilsvarende når tre eller flere eiendommer har retten til jakt og fangst i fellesskap.

Viltloven § 29 femte ledd viser tilbake til første ledd og fastslår at jakt og fangst bare kan utøves av én person om gangen, med mindre annet følger av jaktregler fastsatt i samsvar med bestemmelsen eller som ledd i jordskifte. Reglene i jordskifteloven er beskrevet i punkt 11.11 i tilknytning til viltloven § 37.

11.4.2 Departementenes vurderinger og forslag

Ved utformingen av ny lov mener departementene at det bør tas stilling til om regelen i viltloven § 29 om jakt og fangst i sameie mellom eiendommer bør oppheves, videreføres som den er, eller endres.

Departementene foreslår å videreføre regelen i viltloven § 29 første ledd om rett til jakt og fangst i sameiestrekninger der bruksbeføyelsene er delt mellom flere eiendommer. Se lovforslaget § 32. Departementene antar at det i dag er få eiendommer med såkalt «kløyvd eiendomsrett». Det innebærer at bestemmelsen har betydning for svært få tilfeller. Bestemmelsen fastsetter likevel rettighetsforholdene i disse tilfellene, og det kan skape uklarheter om rettighetsforholdene hvis reglene oppheves. Departementene ser heller ikke at det er behov for å endre rettsstilstanden med tanke på hvem som har rettigheter til jakt og fangst i slike tilfeller.

Departementene mener samtidig at ordlyden i regelen kan bli tydeligere. Tydeligere informasjon om innholdet i bestemmelsen kan også bidra til at bestemmelsen ikke vil bli påberopt i andre tilfeller enn der problemstillingen er aktuell.

Departementene oppfatter at innholdet i bestemmelsen bygger på lang tids festnede rettsoppfatninger, blant annet en rekke avgjørelser i Høyesterett. Forslaget til bestemmelse tar sikte på å lovfeste denne praksisen.

Forslaget til § 32 første ledd gjelder sameier mellom eiendommer, såkalte realsameier. Retten til jakt og fangst i alminnelige realsameier er regulert gjennom hovedregelen om grunneiers enerett til jakt og fangst. Departementene foreslår at dette går uttrykkelig frem av overskriften i bestemmelsen og av forslaget til første ledd at bestemmelsen gjelder realsameier. I lovforslaget er dette gjort ved at uttrykket «sameie mellom eiendommer» er brukt, og at forslag til første ledd henviser til § 29 som fastsetter hovedregelen om grunneiers enerett til jakt og fangst. Uttrykket «mellom eiendommer» er også i andre sammenhenger brukt for å få frem at bestemmelsene gjelder realsameie, blant annet jordskiftelova kapittel 3. Begrepet er godt innarbeidet innen tingsretten.

Viltloven § 29 første ledd må ses på som en unntaksregel til hovedregelen om grunneiers enerett til jakt og fangst. Departementene foreslår at unntaksregelen lovfestes i § 32 andre ledd. Forslaget innebærer at unntaket fra grunneiers rett til jakt og fangst gjelder eiendom i realsameie hvor eiendoms- eller bruksrettene er fordelt mellom flere eiendommer i sameie, såkalt «kløyvd eiendomsrett», og hvor rettighetsforholdene har ført til at det er uklart hvem som har grunneiendomsretten.

Unntaksregelen i viltloven § 29 første ledd gjelder ikke for enhver type bruksrett. Den gjelder rett til skog, havnegang, slått eller grunn. Departementene foreslår at opplistingen av hvilke typer bruksretter som er aktuelle opprettholdes i forslaget til § 32 andre ledd. Uttrykket «havnegang» foreslås endret til å gjelde rett til beite.

Viltloven § 29 femte ledd fastslår at jakt og fangst bare kan utøves av én person om gangen. Departementene har vurdert om bestemmelsen kan oppheves, men mener den kan bidra til at utøvere av jakt og fangst samordner seg. Bestemmelsen må i tillegg ses i lys av sikkerhetshensyn. Departementene foreslår at bestemmelsen videreføres i forslag til § 32 tredje ledd.

I gjeldende lov fremgår det både for unntaksregelen i første ledd og for regelen om bruksordning i femte ledd, at regelen må vike hvis annet er fastsatt ved avtale, eller det følger av annet rettsgrunnlag. Departementene foreslår å samle henvisningen til avtale og annet rettsgrunnlag i forslag til § 32 fjerde ledd.

Bestemmelsene i viltloven § 29 andre til fjerde ledd er spesialregler som gjelder organiseringen av jakt og fangst i sameier som er regulert av bestemmelsen. Departementet foreslår at disse reglene ikke videreføres. Tatt i betraktning at bestemmelsen gjelder svært få sameier, mener departementene at reglene er unødvendig detaljerte. De gir dessuten viltmyndighetene en rolle som tilrettelegger og tvisteløser. Dette er en rolle som er uheldig sett i lys av at viltmyndighetene også har andre oppgaver som kan komme i konflikt med oppgavene som er nevnt i bestemmelsen. Viltmyndighetene kan heller ikke påregnes å ha særlig erfaring eller kunnskap om tvisteløsning i så særegne sameier som bestemmelsene gjelder for.

Forslaget om at bestemmelsene i viltloven § 29 andre til fjerde ledd ikke videreføres, fører til at sameielovens regler vil gjelde mellom rettighetshaverne, enten direkte eller etter analogi. Dette gjelder blant annet regler om bruk, flertallsvedtak, utgifts- og inntekter med mer. Særregelen i sameieloven om forbud mot å selge en part i realsameie vil også gjelde. Reglene i sameieloven legger til rette for at rettighetshaverne selv kan regulere bruken der det er nødvendig. Ved eventuell tvist eller uklarhet har rettighetshaverne også mulighet til å kreve sak for jordskifteretten for å fastslå rettigheter, eller ordne bruken. Etter departementets vurdering er jordskifteretten bedre egnet enn viltmyndighetene til å løse de problemene som kan oppstå.

Direktoratet har etter viltloven § 29 tredje ledd myndighet til å vedta et forbud mot jakt og fangst inntil det er fastsatt jaktregler etter andre ledd. Forslaget om å ikke videreføre bestemmelsene i andre til fjerde ledd innebærer at det ikke er et offentlig organ som fastsetter et slikt forbud. Departementet kjenner ikke til at denne bestemmelsen har blitt brukt. Bestemmelsen er trolig bare aktuell hvor det er betydelige konflikter mellom rettighetshaverne. I slike tilfeller er det grunn til å tro at en eller flere av rettighetshaverne vil reise sak for jordskifteretten om eventuell bruksordning. Hvis det er reist slik sak, kan jordskifteretten etter jordskifteloven § 3-34 fastsette midlertidige regler om bruken av området mens jordskiftet pågår.

11.5 Retten til jakt og fangst på statens grunn som ikke reguleres av fjellova

11.5.1 Gjeldende rett

På statsgrunn, som ikke reguleres av fjellova, er småviltjakt og fangst tillatt mot løsning av jaktkort og betaling av vederlag. Retten til jakt og fangst gjelder for norske borgere og for alle som det siste året har vært og fortsatt er bosatt i Norge. Dette fremkommer av villtloven § 31 første ledd første punktum.

Bestemmelsen gjelder i utgangspunktet all eiendom der staten er grunneier. Dette er også forutsatt i forarbeidene til loven. I Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 59 står det at bestemmelsen gjelder for all statsgrunn, og at hovedprinsippet bør være at allmennheten gis adgang til småviltjakt for alle typer statseiendom.

Bestemmelsen gjelder i hovedsak for statens grunn i Nordland og Troms på om lag 27 mill. dekar. I Sør-Norge er det tale om arealer på om lag 5,5 mill. dekar. I tillegg gjelder bestemmelsen for eiendommer som for eksempel eies av ulike statlige organer.

I ordlyden til bestemmelsen står det eksplisitt at statens grunn som reguleres av fjellova faller utenfor. Fjellova gjelder for statsallmenningene, og dekker i hovedsak de fleste store høyfjellsområdene i Sør- og Midt-Norge, samt noen mindre lavereliggende arealer. Fjellova har et eget kapittel om retten til jakt og fangst, jf. fjellova kap. XI. Villtloven § 31 første ledd første setning kommer heller ikke til anvendelse for eiendom i Finnmark som eies av Finnmarkseiendommen (Fefo). Retten til jakt og fangst på Finnmarkseiendommen reguleres av Finnmarksloven § 25 til § 27.

I villtloven § 31 andre ledd kan departementet gi nærmere regler om all jakt og fangst på statens grunn utenfor statsallmenning, herunder om lavere pris og fortrinnsrett til jakt og fangst for fast bosatte i kommunen og om utlendingers jaktadgang. I forskrift 20. august 2007 nr. 987 om jakt, felling, fangst og fiske på statsgrunn utenfor statsallmenning er det gitt nærmere bestemmelser om blant annet hvem som har rett til jakt, felling og fangst, om salg av jaktkort og om Statskog SFs myndighet. En sentral bestemmelse i forskriften er § 3 fjerde og femte punktum. Det følger av bestemmelsen at dersom det er nødvendig å regulere antallet jegere, skal det påses at det er en rimelig fordeling mellom innenbygdsboende og utenbygdsboende jegere/jaktlag. Ved vurderingen av hva som er en rimelig fordeling, skal det blant annet legges vekt på lokalbefolkningens muligheter til jakt, felling eller fiske innen kommunen.

Viltloven § 31 første ledd andre punktum om reindriftsamenes rett til jakt og fangst omtales i punkt 11.7.

11.5.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene viser til hensikten bak bestemmelsen, som er å gi allmennheten tilgang til småviltjakt og fangst på statens grunn. Departementene mener det har stor verdi for befolkningen å ha tilgang til jakt og fangst slik villtloven § 31 legger opp

til. Departementene foreslår å videreføre viltloven § 31 første ledd første punktum og andre ledd i forslag til § 33. Det foreslås kun språklige endringer, som har til hensikt å tydeliggjøre bestemmelsen. Departementene foreslår å bruke begrepet «statens grunn som ikke omfattes av fjellova» gjennomgående i bestemmelsen, inkludert tittelen til bestemmelsen. Dette er for å tydeliggjøre hvilke områder som omfattes av forslaget til bestemmelse.

11.6 Retten til jakt og fangst i bygdeallmenning

11.6.1 Gjeldende rett

I viltloven § 30 vises det til at bestemmelsene i lov av 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger kap. 7 gjelder for retten til jakt og fangst i bygdeallmenning. Bestemmelsen er en ren henvisning til bygdeallmenningsloven kapittel 7. Bygdeallmenningsloven kapittel syv har blant annet bestemmelser om hvem som har rett til jakt og fangst, og hva allmenningsstyret kan beslutte om blant annet utvidet adgang til jakt og fangst, felles viltområde, driftsavtale, bortleie, bruksregler og jaktkort.

11.6.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene har vurdert behovet for å videreføre en egen bestemmelse som henviser til bygdeallmenningsloven. I punkt 11.1 og forslaget til § 29 kommer det tydeligere frem at retten til jakt og fangst kan følge av annet lovverk. Departementene legger også til grunn at rettighetshavere og allmenningsstyrene i er godt kjent med bygdeallmenningsloven, og at loven blant annet regulerer retten til jakt og fangst i bygdeallmenninger.

På denne bakgrunn foreslår departementene å ikke videreføre viltloven § 30 i forslaget til ny lov. På tilsvarende måte ser vi ikke behov for å innføre nye henvisninger i loven til bestemmelser i fjelloven eller Finnmarksloven, som også omhandler retten til jakt og fangst. Departementene mener reindriftsloven § 26 kommer i en særstilling, og viser til omtale i punkt 11.7.

11.7 Reindriftssamenes rett til jakt og fangst

11.7.1 Gjeldende rett

I viltloven § 31 første ledd andre punktum vises det til at reindriftssamenes jakt og fangst reguleres av reindriftsloven § 26. Reindriftsloven § 26 omhandler rett til jakt, fangst og fiske i det samiske reinbeiteområdet i forbindelse med lovlig utøvelse av reindrift. Se reindriftsloven § 26, Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) og NOU 2001:35 *Forslag til endringer i reindriftsloven*.

11.7.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår å videreføre henvisningen til reindriftsloven § 26 i forslag til § 34. Selv om bestemmelsen må regnes som en ren henvisning, kan det være hensiktsmessig for reindriftssamene og grunneiere at henvisningen til reindriftsloven § 26 fremgår av forslaget til ny lov.

I dag er henvisningen til reindriftsloven § 26 plassert i viltloven § 31 første ledd. Denne bestemmelsen omhandler retten til jakt og fangst på statens grunn som ikke reguleres av fjellova. Denne plasseringen er upresis siden det samiske reinbeiteområde og virkeområdet til reindriftsloven § 26 ikke er sammenfallende med statens grunn som ikke omfattes av fjellova. Departementene foreslår at henvisningen til reindriftsloven § 26 plasseres i en egen bestemmelse, og at ordlyden justeres i tråd med reindriftsloven § 26.

11.8 Allmennhetens jaktadgang

11.8.1 Gjeldende rett

Viltloven § 36 er todelt. Etter viltloven § 36 første ledd skal kommunen arbeide for en forsvarlig utnyttelse av muligheten for småviltjakt der dette er forenlig med § 1 i loven.

Viltloven § 36 andre til femte ledd handler om salg av jaktkort og viltorganenes mulighet til å pålegge grunneiere eller rettighetshavere å selge jaktkort. Det står i viltloven § 36 andre ledd at kommunen i samråd med grunneierne skal søke om å oppnå en minnelig ordning for salg av jaktkort i større områder. Etter viltloven § 36 tredje ledd kan viltorganene pålegge en eller flere grunneiere å selge jaktkort til allmennheten der det kan oppstå uheldige bestandsforhold fordi grunneiere vedvarende har unnlatt å utnytte småviltjakten. Pålegget skal være tidsbegrenset og kan gis for maksimalt 5 år. Det fremkommer av viltloven § 36 fjerde ledd at det i pålegget kan bestemmes hvor mange jaktkort som skal selges, fordelingen av jaktkortene og hvem som skal administrere jaktkortsalget. Ved fastsettelse av kortpris skal det tas hensyn til vanlig pris i distriktet.

Inntekten av jaktkortene tilfaller rettighetshaveren, jf. viltloven § 36 femte ledd. Det står videre i bestemmelsen at dersom pålegget gjelder flere rettighetshavere, deles inntekten forholdsvis, og dersom en rettighetshaver finner at ordningen har medført tap, kan det begjæres skjønn til avgjørelse av spørsmålet om erstatning.

11.8.2 Departementets vurderinger og forslag

Departementene viser til at viltloven § 36 første ledd må ses i sammenheng med viltloven § 6 om viltorganenes arbeidsoppgaver og lovforslaget § 4. Dette er omtalt i punkt 7.1. Departementene mener kommunens arbeid for å legge til rette for utnyttelse av småviltjakt, kan ses på som en naturlig del av kommunens arbeid som viltmyndighet og en del av en helhetlig viltforvaltning. Departementene ser ikke behov for å videreføre innholdet i viltloven § 36 første ledd.

Departementene er ikke kjent med at bestemmelsen om å pålegge salg av jaktkort til allmennheten noen gang har vært benyttet. Jaktloven av 1951 kap. IV inneholdt lignende bestemmelser knyttet til «sams jaktområder», som blant annet hadde til hensikt å bedre allmennhetens adgang til jakt. I forarbeidene til viltloven, Ot.prp. nr. 9 (1980-1981) s. 62, fremgår det at heller ikke disse reglene noen gang har vært anvendt.

Departementene mener at forslaget til forskriftshjemmel om bestandsregulering i § 49 er et bedre virkemiddel for å håndtere uheldige bestandsforhold enn å gi grunneiere eller rettighetshavere pålegg om salg av jaktkort. At påleggsmuligheten ikke har vært benyttet taler for å ikke videreføre bestemmelsen.

Departementene foreslår ikke å videreføre viltloven § 36 i forslaget til ny lov.

11.9 Ferdsl med skytevåpen eller feller på en annens eiendom

11.9.1 Gjeldende rett

Det følger av viltloven § 45 at ferdsl med skytevåpen eller fangstredskap er forbudt i utmark der en annen har jaktrett, med mindre det skjer i lovlig ærend, og våpenet bæres uladd. Det følger av forarbeidene til loven, Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 65 at regelen «vil gjøre det lettere for oppsynet når de kommer over folk med våpen som ikke kan fremvise nødvendig dokumentasjon for jaktrett». Regelen i viltloven § 45 gjelder i «utmark». Hva som anses for utmark er ikke nærmere definert i viltloven eller omtalt i forarbeidene til loven.

Bestemmelsen må ses i sammenheng med utgangspunktet om ferdsl i utmark som følger av frilufsloven. Etter frilufsloven § 2 første ledd kan enhver ferdes til fots hele året i utmark, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet. Frilufsloven § 3 regulerer ferdsl i innmark. Begrepet «utmark» er i frilufsloven § 1a andre ledd definert som «udyrtket mark som etter foregående ledd ikke reknes like med innmark». I frilufsloven § 1 første ledd defineres innmark som «[...] gårdsplass, hustomt, dyrtket mark, engslått og kulturbeite samt liknende område hvor almenhetens ferdsl vil være til utilbørlig fortrengsel for eier eller bruker. Udyrket, mindre grunnstykker som ligger i dyrtket mark eller engslått eller er gjerdet inn sammen med slikt område, reknes også like med innmark. Det samme gjelder område for industrielt eller annet særlig øyemed hvor almenhetens ferdsl vil være til utilbørlig fortrengsel for eier, bruker eller andre.»

Forbudet i viltloven § 45 gjelder ferdsl med «skytevåpen eller fangstredskap». Bestemmelsen må ses i sammenheng med viltloven § 20 første ledd om at det under jakt bare kan brukes skytevåpen med ladning av krutt. Når det gjelder bruk av fangstredskap vises det til viltloven § 24 om fangst og utøvelsesforskriften §§ 31 til 36. Se omtale i punkt 10.4.

Det følger av bestemmelsen at slik ferdsl må skje «i lovlig ærend» og det er et krav til at «våpenet bæres uladd». Hva som er et lovlig ærend, må vurderes konkret. I forarbeidene til loven, Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 65, presiseres det at lovlig ærend

ikke omfatter øvelsesskyting uten samtykke fra grunneier. Departementene legger til grunn at et lovlig ærend for eksempel kan være der vedkommende må krysse en annen eiendom for å komme til den aktuelle eiendommen der man har en rett til å drive jakt og fangst.

11.9.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår i hovedsak å videreføre innholdet i viltloven § 45 i lovforslaget § 35, men med noen endringer. Forbudet etter viltloven § 45 knytter seg i dag til «utmark» uten at det er nærmere forklart i loven eller i forarbeidene hva som menes med dette. Dersom friluftslovens definisjon av utmark skal legges til grunn, er ikke dette dekkende for alle arealer hvor det kan drives jakt og fangst. For eksempel foregår mye av jakten etter hjort og gås på åker og eng, som etter friluftslivsloven § 1a første ledd defineres som innmark.

Hensikten til viltloven § 45 og lovforslaget § 35 er å hindre ulovlig jakt eller fangst på andres jaktområde. Dette vil gjelde uavhengig av om arealene defineres som utmark eller innmark. Departementene mener det ikke er hensiktsmessig å ha en avgrensning i bestemmelsen som gjelder utmark og foreslår at forbudet skal gjelde all eiendom der en annen har retten til jakt og fangst. Virkeområdet til bestemmelsen blir etter forslaget noe utvidet, men vil ha en tydeligere avgrensning enn gjeldende bestemmelse. Departementene vil understreke at ferdsel som etter denne bestemmelse er tillatt, skal foregå hensynsfullt og ikke være egnet til å medføre vesentlige ulemper på annen eiendom.

Departementene foreslår også at begrepet «fangstredskap» endres til «feller». Begrepet «felle» er et samlebegrep som omfatter ulike felletyper som enten dreper viltet (for eksempel slagfeller og snarer) eller fanger viltet levende (for eksempel fangstbåser og/eller -bur). Vi viser til punkt 10.4.2 der departementene redegjør nærmere for forslaget til endringer i begrepsbruk knyttet til fangst.

Overskriften til bestemmelsen foreslås endret til «Ferdseil med skytevåpen og feller på annen eiendom». Bestemmelsen foreslås videre plassert i kapittelet som handler om retten til jakt og fangst. Departementene mener det er hensiktsmessig å se bestemmelsen i sammenheng med de øvrige bestemmelsene i kapittelet om retten til jakt og fangst.

11.10 Jaging og lokking av vilt fra andres jaktområder

11.10.1 Gjeldende rett

Viltloven § 46 regulerer jaging og lokking av vilt fra andres jaktområder. Også tidligere jaktlover har inneholdt bestemmelser som regulerer dette. Viltloven § 46 er lite omtalt i forarbeidene til viltloven og til de tidligere jaktlovene. Forbudet mot jaging av svømmende hjortevilt, som i dag er regulert i viltloven § 22, er omtalt i punkt 12.4.

Det følger av viltloven § 46 første punktum at vilt ikke må jages eller lokkes bort fra andres jaktområde. Forbudet angir ikke hvilke former for jaging eller lokking som

omfattes, og gjelder følgelig uavhengig av hvilke metoder som benyttes. Om viltet jages, men fortsatt er innenfor jaktområdet, vil bestemmelsen ikke være brutt. Det er ikke et krav etter bestemmelsen at viltet må lokkes eller jages fra andres til eget jaktområde. Det innebærer for eksempel at jaging eller lokking av vilt for å sabotere for jakt også rammes av forbudet, forutsatt at viltet forflytter seg bort fra noens jaktområde. Ordlyden i bestemmelsen tilsier at forbudet ikke er avgrenset til jaktutøvelse, men at forbudet også gjelder utenom jakt.

Begrepet «jages» må ses i sammenheng med naturmangfoldloven § 15 første ledd tredje punktum der det fremkommer at unødig jaging av villlevende dyr skal unngås. I forarbeidene til naturmangfoldloven beskrives begrepet «jaging» som en slik påvirkning at viltet «endrer retning eller fart i forhold til dets normale frie bevegelse. Begrepet forutsetter at påvirkningen er av et visst minste omfang, og av en viss minste varighet. Det kreves ikke fellingshensikt.», jf. Prop. 161 L (2012–2013) s. 25.

Hva som menes med «lokking» fremgår ikke av lovbestemmelsen eller forarbeidene. Lokking kan i praksis innebære bruk av ulike former for lyd, lukt, åte eller imitasjoner av viltarter (bulvaner), der formålet er å lokke til seg viltet. Bestemmelsen innebærer ikke et generelt forbud mot lokking, men gjelder de tilfellene hvor lokkingen gjør at viltet trekker ut av andres jaktområde.

Viltloven § 46 andre punktum åpner for at fôring av vilt i et planmessig viltstell likevel kan skje. Slik fôring kan gjennomføres uten at det er å anse som et brudd på regelen i første punktum. Om viltet tiltrekkes en fôringsplass, og i den forbindelse trekker ut av noens jaktområde, vil det være tillatt forutsatt at fôringen er en del av et planmessig viltstell. Hva som inngår i et «planmessig viltstell» er ikke omtalt i lovens forarbeider. Fôring er for øvrig nærmere regulert i forskrift 17. desember 2019 nr. 1878 om utlegging av åte og fôring av vilt. Også lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) inneholder hjemler for å regulere fôring av hjortevilt ut fra dyrehelsehensyn. Slik fôring er regulert i forskrift 7. november 2016 nr. 913 om tiltak for å begrense spredning av Chronic Wasting Disease (CWD) § 6.

Etter viltloven § 46 tredje punktum kan grunneier eller bruker av eiendommen skremme eller jage bort vilt når dette må anses nødvendig for å avverge skade eller ulempe.

11.10.2 Departementenes forslag

Departementene foreslår at bestemmelsen hovedsakelig videreføres slik den er i dag, men med enkelte justeringer. Departementene foreslår i § 36 at bestemmelsen deles i to ledd. Av § 36 første ledd følger det et forbud mot å jage eller lokke vilt bort fra noens jaktområde, med mindre annet følger av avtale. Unntaket for når grunneier eller bruker kan utføre tiltak som medfører at viltet beveger seg ut av noens jaktområde, følger av lovutkastet § 36 andre ledd.

Med «jages» etter første ledd menes at viltet endrer retning eller fart i forhold til dets normale frie bevegelse. Begrepet forutsetter at påvirkningen er av et visst minste omfang, og av en viss minste varighet. Det innebærer at begrepet skal forstås på samme måte som «jaging» etter naturmangfoldloven § 15 første ledd tredje

punktum. Med «andres jaktområde» menes områder der jegeren ikke har rett til jakt og fangst.

For å unngå at utilsiktede situasjoner rammes av forbudet, foreslår departementene at det å jage eller lokke viltet bort fra andres jaktområde må gjøres «med hensikt», se lovforslaget § 36 første ledd. Departementene er kjent med at det under jakt med løs hund kan forekomme at jakthunden løper over ett eller flere jaktområder – noe som kan resultere i at vilt jages bort fra en annens jaktområde – selv om det ikke er med hensikt fra hundeførers side. Departementene mener at utilsiktede situasjoner ikke skal rammes av forbudet, men at det må foreligge en mer bevisst handling fra den ansvarlige, og at jagingen eller lokkingen av vilt fra andres jaktområder må gjøres med en hensikt for å rammes av forbudet. Kravet om at det må foreligge en hensikt vil i strafferettslig sammenheng være en del av skyldkravet forsett.

For ikke å jage eller lokke vilt bort fra andres jaktområde med hensikt, må jegeren disponere et jaktområde av et visst omfang. Det vil i praksis innebære et forbud mot bruk av for eksempel lokkelur for jaktrettshavere som disponerer mindre jaktområder. Et absolutt forbud blir etter departementenes vurdering for strengt. Departementene foreslår derfor å åpne for at det kan avtales unntak fra regelen på privatrettslig grunnlag. Et slikt unntak åpner for at jegere som disponerer mindre jaktområder kan inngå avtaler med nærliggende jaktrettshavere om tillatelse til for eksempel bruk av lokkelur eller bulvan på eget jaktområde.

Departementene foreslår at unntaket for føring av vilt i et planmessig viltstell ikke videreføres i lovteksten. Hensikten med et planmessig viltstell er ikke å jage eller lokke viltet bort fra noens jaktområde. Etter departementenes vurdering omfattes ikke føring av vilt som del av et planmessig viltstell av regelen i lovforslaget § 36 første ledd, og behovet for unntaket er følgelig ikke til stede.

Grunneiers og brukers rett til å skremme og jage bort vilt for å avverge skade følger av lovforslaget § 36 andre ledd. Departementene foreslår å knytte grunneiers og brukers rett for å avverge skade til å «skremme» eller «jage» bort vilt. Begrepet «jage» i andre ledd har samme innhold som «jages» etter første ledd. Med begrepet «skremme» menes en mer kortvarig påvirkning av viltet med formål å endre viltets retning eller fart i forhold til dets normale frie bevegelse. Det kan for eksempel være å lage en høy lyd.

Ved skremming eller jaging av vilt for å avverge skade må grunneier eller bruker av eiendommen også forholde seg til krav i andre regelverk. I denne forbindelse nevnes for eksempel dyrevelferdsloven § 3 om at dyr skal beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger, samt naturmangfoldloven § 15 første ledd om at unødig skade, lidelse og jaging av villlevende dyr skal unngås.

Videre foreslår departementene i § 36 andre ledd at grunneier eller bruker av eiendommen bare kan skremme eller jage bort vilt når det er nødvendig for å avverge «skade». Departementene foreslår også at det lovfestes hvilke skadeobjekter unntaket gjelder for. Departementene har i den sammenheng sett hen til skadeobjektene som fremgår av naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. I tillegg foreslår departementet at også «person» tas inn, fordi det kan oppstå situasjoner der det er nødvendig for grunneier eller bruker å skremme eller jage bort

vilt fra andres jaktområder for å avverge skade på person. Departementene foreslår etter dette at grunneier eller bruker kan skremme eller jage bort vilt når dette er nødvendig for å avverge skade på person, avling, husdyr, skog, tamrein, fisk, vann eller annen eiendom. Med annen eiendom menes her for eksempel faste innretninger som bygninger og gjerder, og gjenstander som biler og redskaper.

Departementene foreslår at adgangen til å skremme eller jage bort vilt for å «avverge ulempe» ikke videreføres. Etter departementenes vurdering er begrepet «ulempe» vagt, og kan forstås som at det skal mindre til for å kunne jage bort vilt. Departementene mener det er naturlig å ha en viss terskel for å kunne jage bort vilt, og at denne terskelen bør knyttes til det å avverge skade.

11.11 Sammenslåing av eiendommer til felles viltområde

11.11.1 Gjeldende rett

Viltloven §§ 37 og 38 gir regler om sammenslåing av eiendommer til felles viltområde. Viltloven § 37 gjelder sammenslåing av viltområde som favner alle former for jaktutøvelse, mens viltloven § 38 har mer spesifikke regler knyttet til sammenslåing av eiendommer for å oppnå minsteareal for jakt på hjortevilt. Viltloven § 38 omtales i punkt 12.3 i forbindelse med bestemmelser om hjortevilt.

Viltloven § 37 gir hjemmel for å tvinge grunneiere inn i et samarbeid om felles viltforvaltning. Miljødirektoratet har opplyst at regelen er lite brukt. I de tilfellene hvor den er brukt, er det ofte høyt konfliktnivå mellom de jaktberettigede. Bestemmelsen fastsetter hvilke prosedyrer som må følges ved sammenslåingen.

Etter viltloven § 37 første ledd skal viltorganene ved opplysning og tilrettelegging arbeide for å organisere utmarksarealer til felles viltområde. Hensikten er å fremme forsvarlig og rasjonell viltforvaltning. Første ledd gjelder viltorganene samlet, men de øvrige leddene i viltloven § 37 legger oppgaver direkte til kommunen. Hvis kommunen finner at flere eiendommer bør slås sammen til felles viltområde, skal kommunen først prøve å oppnå en frivillig avtale, jf. viltloven § 37 andre ledd. Kommunen skal i slike tilfeller innkalle de jaktberettigede til et fellesmøte.

Oppnås ikke enighet, fastsetter viltloven § 37 tredje ledd at et flertall av de jaktberettigede kan beslutte at eiendommene skal slås sammen til et felles viltområde. Hvis flere eiendommer er slått sammen til et felles viltområde, kan de jaktberettigede ved flertallsvedtak fastsette regler om utøvelse av jakt, salg av jaktkort, gjennomføring av viltstelltiltak og fordeling av omkostninger og utbytte av jakten, jf. viltloven § 37 fjerde ledd. Vedtak etter tredje og fjerde ledd må godkjennes av kommunen, se viltloven § 37 femte ledd. Kommunes avgjørelse kan påklages til direktoratet.

I Ot.prp. nr. 9 (1951) s. 4 drøftet departementet grunnlovsmessigheten av regelen om sammenslåing av eiendommer til felles jaktområde ved flertallsvedtak. Departementet la til grunn at et slikt vedtak ikke er i strid med Grunnloven. Forholdet til Grunnloven er ikke endret siden 1951. Departementene legger til grunn at

kommunens vedtak heller ikke omfattes av Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) Tilleggsprotokoll 1 artikkel 1 (EMK P 1-1), jf. menneskerettsloven § 3. Grunneieren har uavhengig av vedtaket om å slå viltområdet sammen til felles viltområde rett til annen bruk av egen eiendom, har jaktrett i det sammenslåtte området og rett til å få sin andel av de inntektene som eventuelt salg av jaktrettigheter kan innbringe, se viltloven § 37 fjerde ledd.

I viltloven § 37 sjette ledd er det en forskriftshjemmel om at departementet kan gi nærmere regler om gjennomføring av bestemmelsen. Dette er gjort ved forskrift 24. oktober 1984 nr. 1878 om gjennomføring av bestemmelsene om sammenslåing av eiendommer til felles viltområde i viltlovens § 37. I forskriften er det blant annet gitt bestemmelser om innkalling og gjennomføring av fellesmøtet, regler der eiendommene strekker seg over flere kommuner eller fylker og regler om ikrafttredelse og varighet av flertallsvedtak om sammenslåing.

11.11.2 Kort om sentrale regler i jordskiftelova

I mange tilfeller har grunneiere som har ønsket en felles ordning av jakt og fangst reist krav om sak for jordskifteretten med sikte på å få til et hensiktsmessig samarbeid. Det er tilstrekkelig at én eier reiser slikt krav for at saken skal bli behandlet av jordskifteretten. Med utgangspunkt i kravet og tilsvar fra de øvrige berørte eiendommene skal jordskifteretten i den forbindelse ta stilling til den geografiske utstrekningen av jordskifteområdet, se jordskiftelova § 6-9. Reglene i jordskiftelova er alternative til reglene i viltloven § 37 om sammenslåing til felles viltområde.

Etter jordskiftelova § 3-8 kan jordskifteretten gi eller endre regler for eksisterende sambruk mellom eiendommer. Hvor det ikke foregår eksisterende sambruk og det er særlige grunner for det, kan jordskifteretten opprette sambruk og gi regler om sambruk. Jordskifteretten kan også ordne forholdene mellom eier og bruksrettsnaver og mellom bruksrettsnavere. Bestemmelsen forutsetter at bruksretten ligger til en eiendom; den gjelder ikke personlige bruksretter.

Det er et vilkår for å gjennomføre jordskifte at eiendoms- eller rettighetsforholdene er utjenlige jf. § 3-2, at jordskifte kan gi en merverdi, jf. § 3-3, at nødvendige offentlige tillatelser er gitt, jf. § 3-17, og at de som er berørt av jordskifteløsningen ikke lider tap, jf. § 3-18.

Hvis det skal etableres en ny bruksordning etter § 3-8, må det foreligge særlige grunner. I Prop. 101 L (2012–2013) s. 426 er det vist til at forutsetningen innebærer at det foreligger mer enn alminnelige grunner. Det er videre vist til at samarbeid om jakt og fiske som krever samarbeid på tvers av eiendomsgrensene for å få til en rasjonell utnyttelse av ressursene, er eksempler på dette. I Prop. 101 L (2012–2013) s. 427 uttales følgende:

Når for eksempel fråver av tenlege jaktvald anten øydelegg for nokon av eigarane, eller tvingar alle til urasjonell organisering av jakta, er dette eit eksempel på kva som vil falle inn under vilkåret «særlige grunnar». Det kan ikkje vere tvil om at jordskifteretten óg

etter gjeldande reglar kan skipe sambruk for jakt, og gi reglar om det i område der det ikkje er sambruk i jakta frå før. Rettspraksis etter gjeldande lov er såleis relevant.

Når det utarbeides en bruksordning etter jordskiftelova § 3-8, vil jordskifteretten som regel etter jordskiftelova § 3-10 også etablere et lag som skal styre den felles bruken i fremtiden. Jordskifteretten vil i den forbindelse også utarbeide vedtekter for laget.

Kostnadene ved jordskiftet fordeles mellom partene etter den nytte partene har av jordskifteløsningen, se jordskiftelova kapittel 7. Jordskifterettens avgjørelse har tvangskraft, se tvangsfullbyrdelsesloven § 4-1 andre ledd bokstav a. Det kan først reises ny sak for jordskifteretten etter ti år, se jordskiftelova § 3-37.

Jordskiftelova § 1-5 fastsetter hvem som kan reise sak for jordskifteretten. Det er etter første ledd den som eier fast eiendom, eller har en rett knyttet til fast eiendom, eller som fester grunn. Med hjemmel i tredje ledd kan offentlige myndigheter uten å være eier av en eiendom i jordskiftefeltet, også kreve jordskifte etter kapittel 3. Det er da en forutsetning at den offentlige myndigheten har hjemmel til ekspropriasjon til det tiltaket som skal gjennomføres.

Etter tidligere jordskiftelov kunne også flere andre offentlige organ kreve jordskifte, se lov 21. desember 1979 nr. 77 § 5 sjette til åttende ledd som blant annet la kravskompetanse til departementet og statsforvalteren. Statsforvalterens kravskompetanse etter 1979-loven § 5 åttende ledd gjaldt jordskifte som del av et tiltak etter lov 15. mai 1992 om laksefisk og innlandsfisk mv., jf. § 25 i lakse- og innlandsfiskloven. Kravskompetansen gjaldt om ingen av de fiskeberettigede ville kreve sak for jordskifteretten og resultatet av en minnelig ordning ikke var hensiktsmessig. Landbruks- og matdepartementet la i Prop. 101 L (2012–2013) på s. 84 til grunn at åttende ledd skulle oppheves. Se også omtale av lakse- og innlandsfiskloven på s. 142. Regelen i gjeldende jordskiftelov § 1-5 innebærer at statsforvalteren ikke lenger har rett til å kreve sak etter jordskiftelova. Hjemmelen for det offentlige for å kreve sak går likevel fortsatt frem av lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v. § 25 åttende ledd andre punktum som lyder: «Departementet kan kreve bruksordning etter jordskiftelova § 3-8 når ingen av partene vil kreve det eller resultatet av minnelig ordning ikke er hensiktsmessig.»

11.11.3 Departementenes vurderinger og forslag

De fleste landbrukseiendommer i Norge har et begrenset arealgrunnlag når det gjelder tilrettelegging for jakt- og fangst. Utmark som tilhører den enkelte eiendom er sjelden stor nok til at jakt og fangststressursene kan utnyttes på en tjenlig måte av én eier alene. I mange tilfeller er det derfor behov for å slå sammen viltområder slik at jakt og fangst kan drives på en hensiktsmessig måte. Slik sammenslåing bør etter departementenes syn fortrinnsvis skje gjennom frivillig samarbeid mellom eiendommer. Frivillighet gir høyst sannsynlig bedre mulighet for stabilt og konstruktivt samarbeid enn løsninger som er påtvunget. Det er dermed et spørsmål om viltloven § 37 er særlig egnet som virkemiddel for samarbeid om jakt og fangst.

Etter viltloven § 37 er det en forutsetning at de jaktberettigede ved flertallsbeslutning avgjør at ressursene for flere eiendommer slås sammen. Kommunens rolle er å hjelpe eierne i sammenslåingsprosessen, og kommunen skal også godkjenne sammenslåingen i form av et enkeltvedtak som kan påklages. Departementene oppfatter at det er utfordrende for kommunen å gjennomføre denne rollen som fasilitator og tvisteløser i saker som dette hvor det ofte er høyt konfliktnivå. Det er grunn til å anta at det kan være en av flere årsaker til at det er få saker som løses med hjemmel i viltloven § 37.

En annen årsak til at det er få saker kan være at jordskiftelova gir alternative, og trolig bedre, muligheter for grunneiere som mener det er behov for å slå sammen jakt- og fangstområder. Jordskiftealternativet kan løse mer enn bare det å slå sammen viltområdet. Ved krav etter jordskiftelova er det tilstrekkelig at en av grunneierne krever sak, rettens avgjørelse får tvangskraft etter tvangsfullbyrdsloven, de involverte partene kan få avklart uklarheter om rettighetsforhold blant annet knyttet til jakt og fangst ved dom, og de kan få utarbeidet vedtekter som skal følges i årene etter at jordskiftet er gjennomført. Det er videre grunn til å tro at jordskifteretten er en mer profesjonell tvisteløser enn ansatte i viltforvaltningen i kommunen. Samlet sett oppfatter departementene etter dette at sammenslåing til felles viltområde gjennom jordskifte er et godt egnet verktøy for å skape felles viltområder.

Sett i lys av beskrivelsen av jordskiftealternativet, er det et spørsmål om regelen i viltloven § 37 om tvangssammenslåing er nødvendig. Tvangssammenslåing etter viltlovens regel er aktuell hvor det foreligger et flertallsvedtak om å slå flere eiendommer sammen i et felles viltområde, men hvor ingen av dem som har deltatt i flertallet ønsker å reise krav om sak for jordskifteretten. Det er grunn til å tro at det kan være ulike årsaker til at ingen ønsker å reise sak for jordskifteretten. En mulig årsak kan for eksempel være at verdien av jakt og fangst er lav, en annen kan være et ønske om å opprettholde godt naboskap. Departementene kan i de situasjonene som her er beskrevet ikke se at det er hensiktsmessig at viltmyndighetene overstyrer grunneierne og fastsetter felles viltområde slik regelen er i dag etter viltloven § 37.

Departementene ser det heller ikke som et egnet alternativ at viltmyndigheten gis kravskompetanse etter jordskiftelova § 1-5 til å reise sak for jordskifteretten. Hvis viltmyndigheten krever slik sak for jordskifteretten, har viltmyndigheten ingen selvstendig rolle eller partsstatus i jordskiftesaken. Grunneierne påtvinges dermed en rettslig prosess, en rettslig avgjørelse de er bundet av og kostnadene forbundet med prosessen uten at noen av dem kan motsette seg det. Etter departementenes vurdering står de eventuelle fordelene ved at det offentlige skal kunne kreve sak i tilfeller som dette ikke i samsvar med ulempene en slik regel kan få for de involverte grunneierne.

Departementene foreslår etter dette at viltloven § 37 ikke videreføres i forslaget til ny lov. Forslaget innebærer likevel at en grunneier som mener det er behov for å slå flere eiendommer sammen til i et felles viltområde, på samme måte som etter gjeldende regler, kan kreve sak for jordskifteretten for å oppnå dette. Når det gjelder

sammenslåing av eiendommer for å oppnå minsteareal for jakt på hjortevilt, vises det til departementenes forslag og redegjørelse i punkt 12.3.

11.12 Retten til å sanke egg og dun

11.12.1 Gjeldende rett

Viltloven § 44 regulerer adgangen til å ta bort egg og dun fra fuglereir. I bestemmelsen står det at grunneieren eller bruker bare kan ta bort egg og dun fra fuglereir av slike fuglearter, til slike tider og i slike områder som departementet bestemmer. For omtale av den delen av viltloven § 44 som gjelder *adgangen* til å ta bort egg og dun fra hvilke fuglearter, til hvilket tider og i hvilke områder vises det til punkt 8.2.

Når det gjelder *retten* til å ta bort egg og dun, kan bestemmelsen leses på to måter. Den kan enten leses slik at den gir grunneier eller bruker enerett til å ta bort egg og dun fra fuglereir. Bestemmelsen kan også leses slik at den bare regulerer grunneiers og brukers adgang til å ta bort egg og dun fra fuglereir, men at også andre kan ta bort egg og dun fra fuglereir. Bestemmelsen er i praksis forstått slik at grunneier og bruker har enerett til å ta bort egg og dun fra fuglereir, på samme måte som grunneier har enerett til jakt og fangst etter viltloven § 27.

Viltloven § 48 første ledd regulerer eiendomsretten til blant annet «forlatte egg og egg som oppbevares ulovlig». Det følger av bestemmelsen at slike egg, eller verdien av eggene, tilfaller Viltfondet. Se punkt 14.3 for omtale av viltloven § 48.

Etter viltforskriften § 3-5 kan Miljødirektoratet tillate fjerning, flytting eller skade på egg fra viltarter. Det følger av viltforskriften § 3-13 første og andre ledd at den som gjennomfører uttak i medhold av slik tillatelse på forhånd skal varsle grunneier, og at dersom uttaket krever faste monteringer i terrenget eller inngrep i naturen skal det innhentes tillatelse til dette fra grunneier.

11.12.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene viser til punkt 8.2.2, der det foreslås at innholdet i viltloven § 44 deles i to bestemmelser. Departementene foreslår at *retten* til sankning av egg og dun går tydeligere frem i forslaget til ny lov og i tråd med forvaltningens praksis, se lovforslaget § 37. Forslaget til bestemmelse må ses i sammenheng med lovforslaget § 29 om grunneiers enerett til jakt og fangst. Departementene foreslår en tilsvarende lovfesting av grunneiers enerett til sankning av egg fra fuglearter og sankning av dun fra fuglereir.

I tråd med lovforslaget § 9, foreslås det at ordlyden i bestemmelsen endres fra å «ta bort» egg og dun til å «sanke» egg og dun. Dette tydeliggjør at bestemmelsen regulerer rettighetene til å høste egg. Fjerning av egg for skadeførmål skal følge reglene i medhold av naturmangfoldloven § 18. Se også begrunnelse for forslaget om å endre ordlyden fra å «ta bort» til å «sanke» i forbindelse med lovforslaget § 9 under punkt 8.2.2.

På samme måte som i lovforslaget § 9, foreslås det at bestemmelsen gjelder sankning av egg fra fuglearter generelt, og ikke kun egg i fuglereir. Det videreføres at grunneiers enerett til sankning av dun gjelder for dun i fuglereir. Se punkt 8.2.2 for begrunnelse for å fortsatt knytte sankning av dun til fuglereir.

Departementene foreslår at grunneiers enerett til sankning gjelder «med mindre annet følger av lov eller forskrift gitt i medhold av lov». Dette innebærer blant annet at grunneiers enerett til å sanke egg og dun gjelder innenfor rammene som er fastsatt i jakttidforskriften. Etter lovforslaget § 47 er forlatte egg Viltfondets eiendomsrett. Regelen i lovforslaget § 47 er ikke til hinder for grunneiers sankning av egg og dun.

Retten til sankning av egg fra fuglearter og sankning av dun fra fuglereir har nær sammenheng med viltloven § 27 om grunneiers enerett til jakt og fangst og forslag til § 29. Departementene foreslår at bestemmelsen plasseres i kapittel 6 i forslaget til ny lov. Departementene foreslår også at det i forslag til § 37 andre punktum slås fast at reglene om grunneiers rett til jakt og fangst i kapittel 6 gjelder så langt de passer også for sankning av egg fra fuglearter og sankning av dun fra fuglereir. Bestemmelser som er særlig relevante, er forslagene til § 30 om rekkevidden av grunneiers enerett til jakt og fangst og § 31 om grunneiers adgang til å overlate retten til jakt og fangst til andre. Se nærmere omtale i punkt 11.2 og 11.3.

12 Jakt på hjortevilt og bever

12.1 En arealbasert forvaltning

Jakt på hjorteviltartene skjer gjennom en arealbasert lokal forvaltning. Det er krav om et visst minsteareal som forutsetning for fastsetting av fellingskvoter. Dette skiller seg fra den øvrige forvaltningen av høstbare viltarter. Hjorteviltet står i tillegg i en særstilling når det gjelder antall felte individ, økonomisk betydning og jaktlig interesse, se punkt 3.3. Prinsippet om en arealbasert lokal forvaltning er også lagt til grunn for forvaltning av bever, hvor kommunen kan fastsette fellingskvoter innenfor et bestemt område i kommunen.

Viltloven kapittel V, §§ 16-18, inneholder regler som medfører en rekke forvaltningsoppgaver knyttet til hjorteviltartene elg, hjort, villrein, rådyr og dåhjort. Dette gjelder særlig for kommunene og villreinnemndene når det blant annet gjelder fastsetting av minsteareal og fellingskvoter og tildeling av fellingstillatelser. Reglene i viltloven kapittel V er i hovedsak en videreføring fra jaktloven av 1951.

Nærmere regler om hjorteviltforvaltningen følger av forskrift 8. januar 2016 nr. 12 om forvaltning av hjortevilt (hjorteviltforskriften). Forskriften gjelder for elg, hjort, rådyr og villrein. Miljødirektoratet har i tillegg gitt en egen veileder til forskriften, jf. veileder M-478/2016. Se punkt 12.2 for nærmere omtale av jakt på hjortevilt.

Viltloven kapittel V gjelder også for bever. Se nærmere omtale i punkt 12.5.

12.2 Jakt på hjortevilt (fellingstillatelse, minsteareal mv.)

12.2.1 Gjeldende rett

Etter villtloven § 16 første ledd er det direktoratet som bestemmer i hvilke områder jakt på elg, hjort, villrein, rådyr og dåhjort kan drives. Bestemmelsen må ses i sammenheng med at det er jakttidsforskriften, jf. villtloven § 9 og naturmangfoldloven § 16, som gir de overordnede rammene for jakt på hjorteviltartene. Etter hjorteviltforskriften § 5 er det kommunen som fastsetter åpning av jakt på elg, hjort og/eller rådyr i kommunen. Bestemmelsen må ses i sammenheng med at jakt og fangst av elg, hjort, rådyr og bever forutsetter at det er gitt kommunale forskrifter som åpner for jakt eller fangst på disse villtartene. Når det gjelder villrein er det Miljødirektoratet som fastsetter forskrift om åpning av jakt i det aktuelle villreinområdet, jf. hjorteviltforskriften § 22.

I villtloven § 16 andre ledd første punktum fremgår det at direktoratet fastsetter minsteareal eller kvoter for felling av dyr av arter som nevnt i første ledd. Det følger av villtloven § 16 andre ledd andre punktum at kommunen utsteder fellingstillatelse i samsvar med areal- eller kvotefastsettelsen etter første punktum.

Viltmyndigheten fastsetter og tildeler fellingstillatelser basert på arealvilkår. I forvaltningen benyttes to ulike arealbegrep, jf. hjorteviltforskriften § 2 bokstav b og c.

«Tellende areal», jf. hjorteviltforskriften § 2 bokstav b, er arealet som kommunen legger til grunn ved tildeling av fellingstillatelser. Det følger av hjorteviltforskriften § 8 første ledd første punktum at som tellende areal for elg, hjort og rådyr skal kommunen som hovedregel regne skogareal og myr under skoggrensa. Med skogareal menes produktiv og uproduktiv skog, og lauvskog og barskog jf. hjorteviltforskriften § 8 første ledd andre punktum. For villrein er hovedregelen at alt areal over skoggrensa er tellende areal, jf. hjorteviltforskriften § 23.

«Minsteareal», jf. hjorteviltforskriften § 2 bokstav c, angir størrelsen på det tellende arealet som normalt skal ligge til grunn for hvert dyr det gis fellingstillatelse på. For villrein regnes minstearealet ut etter at den årlige fellingskvoten er vedtatt, jf. hjorteviltforskriften § 28 tredje ledd. Etter hjorteviltforskriften § 6 fastsetter kommunen minsteareal for elg, hjort og/eller rådyr i forskrift. For villrein, er myndigheten til å vedta årlig fellingskvote lagt til villreinnemnda, jf. hjorteviltforskriften § 28 første ledd.

Viltloven § 16 tredje ledd er en generell unntaksbestemmelse, som åpner for at direktoratet kan gjøre unntak fra reglene i villtloven § 16 andre ledd når det foreligger særlige omstendigheter. Villtloven § 16 tredje ledd kom inn ved lovendring i 1993. I forarbeidene, Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s. 25, fremgår det at stor bestandstetthet, store skader på jord- eller skogbruk, høyt antall kollisjoner på vei eller jernbane og dårlig ressursutnytting av viltstammer er forhold som kan begrunne et slikt unntak. I forarbeidene er det også vist til at når direktoratet gjør slikt unntak, åpnes det for jakt uavhengig av det fastsatte minstearealet og kvoter. Departementene er ikke kjent med at unntaksbestemmelsen har vært brukt i praksis.

Etter villtloven § 17 første ledd kan det fastsettes vilkår i fellingstillatelse etter villtloven § 16 om at det skal felles hann eller hunn og eldre eller yngre individ av vedkommende villtart. Dette er også omtalt som rettet avskyting. Det innebærer at fellingskvoten kan spesifiseres etter alder og kjønn. Det følger av hjorteviltforskriften §§ 18 og 29 at vilkår om rettet avskyting kan settes for hjorteviltartene elg, hjort og villrein. Hensikten med reglene om rettet avskyting var opprinnelig å oppnå en mer produktiv hjorteviltstamme ved å spare voksne hunndyr og legge en større del av avskytingen på hanndyr og yngre årsklasser, jf. Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 53. For rådyr følger det av hjorteviltforskriften § 20 femte ledd at fellingstillatelsen for rådyr i vald uten tillatelse til kvotefri jakt, ikke skal fordeles på definerte kjønns- og aldersgrupper. Rettighetshavernes bestandsplan vil kunne gi føringer på fordelingen på definerte kjønns- og aldersgrupper for rådyr.

I villtloven § 17 andre ledd gis departementet myndighet til å fastsette nærmere regler om utstedelse av fellingstillatelse. Denne forskriftsmyndigheten er delegert til Miljødirektoratet. Forskriftshjemmelen i andre ledd åpner i tillegg for at det kan settes som vilkår for storviltjakt at eiendommer slås sammen etter reglene i villtloven kapittel VIII. Se punkt 12.3 for nærmere omtale av sammenslåing av eiendommer for å oppnå minsteareal for jakt på hjortevilt.

Viltloven § 18 oppstiller hvilke hensyn som skal tas ved fastsetting av minsteareal og fellingskvote etter § 16 andre ledd. Hensynene som fremgår av loven er bestandens størrelse, artens levevilkår i det enkelte distrikt og den skade vedkommende villtart volder. I forarbeidene, Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 53, sies det at bestemmelsen angir de vurderingstemaene som skal legges til grunn for avgjørelsen. Bestemmelsen bygger på § 29 tredje ledd siste setning i jaktloven av 1951, og Jaktlovutvalgets utkast til § 28 der det fremgår at det skal tas hensyn til bestandens sammensetning og størrelse, artenes levevilkår i distriktet og den skade dyrene volder. Ordet «sammensetning» ble ikke med i lovbestemmelsen da villtloven ble vedtatt, men det forutsettes i forarbeidene at dette hensynet også får betydning for fastsettelse av minsteareal. Viltloven § 18 må ses i sammenheng med reglene om rettet avskyting i villtloven § 17.

Viltloven § 26 nr. 3 og nr. 10 er forskriftshjemler som blant annet åpner for at Kongen kan gi nærmere regler om storviltjakten.

Jakt på elg, hjort og villrein innebærer også krav om innbetaling av fellingsavgift, jf. villtloven § 40 andre ledd. Fellingsavgifter er nærmere omtalt under punkt 7.4.

Andre relevante bestemmelser

Beiteskader fra hjortevilt kan i visse områder føre til at det blir vanskelig for skogeier å forynge skog etter hogst. Lov 27. mai 2005 nr. 31 om skogbruk (skogbrukslova) § 9 andre ledd inneholder en plikt for kommunen som viltmyndighet til å vurdere behovet for å regulere bestanden av hjortevilt der beiting enten fører til vesentlig skader på skog som er under forynging, eller er en vesentlig hindring for å overholdeplikten til å forynge skog. Denne regelen må ses i sammenheng med de virkemidlene som kommunen har etter villtloven kapittel V og hjorteviltforskriften.

Naturmangfoldloven inneholder også en særregel knyttet til regulering av hjortevilt. Det følger av naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd at kommunen kan gi tillatelse til uttak av hjortevilt og bever for å avverge skade etter § 18 første ledd bokstav b, det vil si for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom. Etter viltloven § 35 andre ledd kan direktoratet bestemme at felling som nevnt i første ledd og felling etter naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd kan utføres av andre enn den jaktberettigede.

I viltforskriften § 3-5 er det åpnet for skadefelling etter beslutning av kommunen, jf. naturmangfoldloven § 18. I forskriften § 3-5 andre ledd fremgår det at kommunen av eget tiltak kan iverksette uttak av bestemte individ av alle hjorteviltartene og villsvin når de oppholder seg på trafikkerte eller tettbygde områder, og de utgjør en fare for skade på person eller skaper trafikkfarlige situasjoner.

12.2.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår å samle bestemmelser knyttet til jakt på hjortevilt i én lovbestemmelse, se lovforslaget § 38. Viltloven kapittel V inneholder oppgaver som er lagt til kommune, direktorat og departement. I hjorteviltforskriften er kommunen i mange tilfeller delegert tilsvarende kompetanse lagt til direktoratet etter viltloven kapittel V. Som nevnt i punkt 7.2, ønsker departementene å tydeliggjøre at oppgaver til kommunene blir i størst mulig grad er tildelt kommunen, i stedet for delegert. Kommunens oppgaver som en del av viltforvaltningen, bør derfor som et utgangspunkt fremgå ved tildeling i lov, men kan også utfylles gjennom forskrifter med hjemmel i loven. Etter departementenes vurdering bør også villreinnemndas oppgaver og kompetanse fremgå av lovens ordlyd.

Departementenes forslag til lovbestemmelse bygger på en avgrensning til de hjorteviltartene som er gjenstand for nærmere regulering i hjorteviltforskriften. Det fremgår av forskriften § 2 bokstav a at med hjortevilt forstås elg, hjort, rådyr og villrein. I viltloven § 16 første ledd fremgår dåhjort på listen over hjortevilt. Dåhjort er ikke lenger omfattet av virkeområdet i hjorteviltforskriften, og kan jaktes uten arealbegrensning og uten krav om kommunal fellingstillatelse. Dåhjort er ansett som en fremmed art, og har regulert jakttid gjennom jakttidforskriften. Departementene mener at dåhjort ikke bør omfattes av forslaget til ordlyd. Forslag til bestemmelse som handler om bever omtales i punkt 12.5.

Departementene foreslår i § 38 første ledd første punktum at det er kommunen som, innenfor rammene av § 8, er gitt myndighet til å fastsette forskrift som åpner for jakt på elg, hjort og rådyr. Bestemmelsen viderefører forutsetningen etter gjeldende rett om at jakt på hjorteviltartene elg, hjort og rådyr bare er tillatt dersom kommunen har åpnet for slik jakt gjennom kommunal forskrift. Bestemmelsen innebærer også en lovfesting av hjorteviltforskriften § 5 første ledd første punktum.

Departementene foreslår i § 38 første ledd andre punktum at jakt på elg, hjort eller rådyr krever fellingstillatelse fra kommunen. Kravet om fellingstillatelse er en forutsetning for å jakte på de nevnte viltartene. Departementene mener at dette bør tydeliggjøres i lovbestemmelsen. Departementene foreslår i § 38 første ledd tredje

punktum at kommunen tildeler fellingstillatelse basert på fastsatt minsteareal. Forslaget viderefører innholdet i viltloven § 16 andre ledd andre punktum og hjorteviltforskriften § 6 første ledd første punktum.

Lovforslaget § 38 andre ledd første punktum gjelder villrein, og det fremgår at Kongen i forskrift kan åpne for jakt på villrein. Bestemmelsen tydeliggjør at jakt på villrein, innenfor rammene av § 8, bare er tillatt dersom det er gitt forskrifter som åpner for slik jakt med en bestemt geografisk avgrensning av villreinområdet. Bestemmelsen innebærer også en lovfesting av innholdet i hjorteviltforskriften § 22, men der myndigheten etter forslaget legges til Kongen. I lovforslaget § 38 andre ledd andre punktum følger det at jakt på villrein krever fellingstillatelse fra villreinnemnda med utgangspunkt i fastsatt fellingskvote. Forslaget er en lovfesting av innholdet som følger av hjorteviltforskriften § 28.

Lovforslaget § 38 tredje ledd er en videreføring av viltloven § 18, men med en mindre endring. Det følger av forslaget til bestemmelse at det ved fastsetting av minsteareal og fellingskvoter skal det tas hensyn til bestandens størrelse og sammensetning, artens levevilkår i det enkelte distrikt, og den skade viltarten volder. Departementene mener det er en svakhet ved dagens bestemmelse at den ikke eksplisitt nevner at det også kan legges vekt på bestandens sammensetning. Departementene foreslår å tydeliggjøre at viltmyndighetene også har anledning til å fastsette minsteareal og fellingskvoter med utgangspunkt i bestandens størrelse og «sammensetning». Med bestandens sammensetning menes her særlig hvordan individene er fordelt på kjønn og alder, men også andre egenskaper, som for eksempel genetisk variasjon, kan inngå. Dette har vært foreslått ved tidligere lovrevisjoner, men uten at det har blitt gjenspeilet i lovbestemmelsen. Departementene mener forslaget åpner for at forvaltningen, herunder kommunen og villreinnemnda, i større grad kan vektlegge bestandens sammensetning ved fastsetting av minsteareal og fellingskvoter, og slik at det kan tildeles fellingstillatelser på de dyrene som er mest egnet for å nå kommunens bestandsmål.

Lovforslaget § 38 fjerde ledd åpner for at Kongen kan gi forskrift om forvaltningen av hjortevilt, blant annet om hvilke oppgaver kommunen eller villreinnemnda skal ha, fastsettelse av arealkrav, organisering av vald, vilkår for å fastsette og å tildele fellingstillatelser, krav til bestandsplaner og rapportering. Forskriftshjemmelen vil være hjemmelsgrunnlag for reglene i hjorteviltforskriften. Forslaget spesifiserer særskilt at Kongen i forskrift kan gi regler om hvilke oppgaver kommunen skal ha i forbindelse med hjorteviltforvaltningen, og vil være tilpasset de føringene som følger av kommuneloven § 2-1.

Etter viltloven § 17 første ledd kan det settes som vilkår i fellingstillatelsen at det skal felles hann eller hunn, og eldre eller yngre individ av vedkommende viltart. Departementene foreslår at innholdet i bestemmelsen ikke videreføres som en egen bestemmelse, men viser til at ordlyden i lovforslaget § 38 fjerde ledd vil gi adgang til å gi nærmere regler i forskrift som åpner for å stille vilkår i fellingstillatelsene. Slike regler fremgår for øvrig i dag av hjorteviltforskriften §§ 18 og 29. Dette vil etter departementenes vurdering gi en bedre sammenstilling over de samlede reglene knyttet til fellingstillatelse som i dag fremgår av hjorteviltforskriften.

I lovforslaget § 38 femte ledd foreslår departementene en forskriftshjemmel som åpner for at Kongen kan gi forskrift om at kommunen og villreinnemnda kan nekte å tildele fellingstillatelser helt eller delvis, eller tildele ekstra fellingstillatelser i gjeldende jaktperiode for å nå fastsatte forvaltningsmål. Departementene viser til at hjorteviltforvaltningen bygger på et samspill mellom grunneiere, jegere og kommunen/villreinnemnda. Målet om en kunnskapsbasert forvaltning innebærer at viltmyndighetene mottar nødvendig informasjon, som igjen har en innvirkning på fellingstillatelser som tildeles. Departementene er kjent med at de fleste jaktvald har gode rutiner på rapportering av jaktutbytte og innbetaling av fellingsavgift. I de tilfellene hvor dette ikke etterleves, har imidlertid kommunen begrensede virkemidler. Hjorteviltforskriften § 34 inneholder enkelte bestemmelser som åpner for å trekke tilbake tillatelser som følge av manglende rapportering.

Departementenes forslag innebærer at det i forskrift blant annet kan innføres bestemmelser som innskrenker retten en grunneier eller jaktvald har til å få tildelt fellingstillatelser selv når kravet til minsteareal er oppfylt. Formålet med forslaget er å legge til rette for at kommunen og villreinnemnda skal nå fastsatte forvaltningsmål ved å bruke fellingstillatelser som et aktivt virkemiddel i hjorteviltforvaltningen. Det vil for eksempel kunne gis regler i forskrift om justering av fellingstillatelser der det er mangler ved jegernes rapporteringsforpliktelser, pålagt innlevering av prøver eller deler av vilt, samt tilfeller der vald ikke har betalt fellingsavgift i tide.

Forskriftshjemmelen vil i tillegg åpne for at det kan gis regler om at kommunen og villreinnemnda kan gis adgang til å nekte å utstede fellingstillatelser helt eller delvis til vald der fellingsresultatet over tid ikke er i samsvar med fastsatte forvaltningsmål. Forslaget til § 38 femte ledd er tenkt som et virkemiddel for viltmyndighetene også i de tilfeller hvor et vald ikke innretter seg etter uttaket i henhold til fastsatt bestandsplan.

Departementene foreslår at viltloven § 16 tredje ledd ikke videreføres. Bakgrunnen er at bestemmelsen ikke har vært bruk i praksis. I tillegg åpner lovforslaget § 38 femte ledd opp for at det kan gis forskrift om at kommunen i større grad kan benytte fellingstillatelser som virkemiddel for å nå fastsatte forvaltningsmål for hjortevilt. Departementene vil også vise til at lovforslaget § 49 om bestandsregulering under særegne forhold kan benyttes blant annet der det er behov for å regulere hjorteviltbestanden i et bestemt område. Departementene viser også til at det foreslås at Kongen gis en omgjøringskompetanse etter forvaltningsloven § 35 på vedtak kommunen fatter etter lovforslaget § 38. Departementene mener derfor det ikke er behov for å videreføre innholdet i viltloven § 16 tredje ledd.

12.3 Sammenslåing av eiendommer for å oppnå minsteareal

12.3.1 Gjeldende rett

Viltloven § 38 inneholder regler om sammenslåing av eiendommer for å oppnå minsteareal for jakt på hjortevilt. I forarbeidene til viltloven, Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 63, fremgår det at bestemmelsen er «en særregel til fremme av en effektiv

gjennomføring av hjorteviltjakt når eiendommer hver for seg ikke når opp i minsteareal for felling.» Bestemmelsen må også ses i sammenheng med viltloven § 37 om sammenslåing av eiendommer til felles viltområde, jf. omtale i punkt 11.11.

Det følger av § 38 første ledd at for eiendommer som hver for seg ikke når opp i minsteareal for felling av hjortevilt, skal kommunen søke å få i stand frivillig sammenslåing. Det fremgår av andre ledd at dersom frivillig ordning ikke oppnås, kan direktoratet etter forslag fra kommunen treffe vedtak om tvungen sammenslåing. Tredje ledd åpner for at de jaktberettigede kan bestemme fordeling av fellingskvote og utbytte. Blir enighet ikke oppnådd, treffer kommunen avgjørelse, som kan påklages til direktoratet.

I viltloven § 38 fjerde ledd er det en forskriftshjemmel om at departementet kan gi nærmere regler om gjennomføring av bestemmelsen. Dette er gitt ved forskrift 24. oktober 1984 nr. 1879 om gjennomføring av bestemmelsene om sammenslåing for å oppnå minsteareal for hjorteviltjakt i viltloven § 38. I forskriften er det blant annet gitt regler om varsel og kunngjøring om hvilke eiendommer som er aktuelle for tvungen sammenslåing, om fastsetting av forvaltningsregler og regler der eiendommene ligger i forskjellige kommuner eller fylker.

Viltloven § 17 andre ledd er en forskriftshjemmel som gir departementet myndighet til å fastsette nærmere regler om utstedelse av fellingstillatelse og «herunder sette som vilkår for storviltjakt at eiendommer slås sammen etter reglene i kapittel VIII». Forskriftshjemmelen henviser til reglene i viltloven §§ 37 og 38.

12.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene er kjent med at viltloven § 38 i en viss utstrekning ble benyttet på 1980- og 1990-tallet. Den praktiske nytten var den gang avgrenset til å tvangsorganisere mindre eiendommer som hver for seg var for små til å oppnå minstearealet. Regelverket knyttet til forvaltningen av hjortevilt har utviklet seg mer i retning av større frihetsgrader i forvaltningen med mål om å etablere store og hensiktsmessige forvaltningsenheter. Dette førte til at strukturen med vald og jaktfelt ble endret, ettersom grunneiere fant det fordelaktig å organisere seg i større enheter. I 2007 ble også samvirkelova vedtatt, og grunneierorganisasjonene utarbeidet senere normalvedtekter for utmarkslag som i dag nyttes i stor grad med formål om å samordne og ivareta grunneierinteressene.

Som følge av denne utviklingen har viltloven § 38 i stor grad mistet sin aktualitet gjennom de siste tiår, og departementene er ikke kjent med at reglene benyttes lengre. Departementene vil videre peke på at gjeldende regler innebærer at forvaltningen må sette av betydelige ressurser dersom eiendommer skal slås sammen enten på frivillig grunnlag eller ved tvang. Departementene foreslår at reglene i viltloven § 38 ikke videreføres.

Departementene viser også til forslaget om å ikke videreføre viltloven § 37 om sammenslåing av eiendommer til felles viltområde i forslaget til ny lov, jf. omtale i punkt 11.11. Departementene begrunner dette blant annet med at jordskiftelova gir alternative, og trolig bedre, muligheter for grunneiere som mener at det er behov for å slå sammen jakt- og fangstområder. Departementene viser også til at det ikke er

et egnet alternativ at viltmyndighetene gis kravkompetanse etter jordskiftelova § 1-5 til å reise sak for jordskifteretten.

Som en følge av forslagene om at viltloven §§ 37 og 38 ikke videreføres i forslaget til ny lov, er det også naturlig at den delen av forskriftshjemmelen i viltloven § 17 andre ledd som viser til disse reglene, ikke videreføres.

Som en konsekvens av departementenes forslag, vil forskrift 24. oktober 1984 nr. 1879 om gjennomføring av bestemmelsene om sammenslåing for å oppnå minsteareal for hjortevilt i viltloven § 38 oppheves.

12.4 Svømmende hjortevilt

12.4.1 Gjeldende rett

Viltloven § 22 oppstiller et forbud mot jaging eller avliving av svømmende hjortevilt med mindre det forfølges som såret. I forarbeidene til viltloven, Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 68, fremgår det at bestemmelsen må ses på som sikring av human jakt. Viltloven § 22 må ses i sammenheng med naturmangfoldloven § 15 første ledd tredje punktum der det fremgår at unødig jaging av viltlevende dyr skal unngås. I tillegg kommer dyrevelferdslovens §§ 3, 12 og 20 til anvendelse.

Hovedregelen som følger av bestemmelsen, er at det er forbudt å jage eller avlive svømmende hjortevilt. Bakgrunnen for forbudet er at skudd mot vann kan medføre fare for rikosjett og dermed fare for omgivelsene. I tillegg er det krevende å avlive svømmende hjortevilt gitt at treffpunktet er begrenset til den delen av dyret som er over vannflaten.

Unntaket fra denne hovedregelen er dersom hjorteviltet forfølges som såret. Dette innebærer som regel at det foreligger en ettersøksituasjon, og at dyrevelferdsmessige hensyn er grunnlaget for å gjøre unntak fra hovedregelen. Slik avliving må avgjøres konkret, under hensyn til hvilke lidelser viltet er påført og risikoen for å påføre dyret ytterligere lidelser.

12.4.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår å videreføre innholdet viltloven § 22, men med enkelte justeringer, se lovforslaget § 39. Departementene har vurdert om unntaket bør tas inn i lovforslaget § 19 som regulerer ettersøk i forbindelse med jaktutøvelse, men har kommet til at forbudet mot å jage eller avlive svømmende hjortevilt er det sentrale i bestemmelsen. Departementene mener på den bakgrunn at bestemmelsen bør videreføres som en egen lovbestemmelse.

Departementenes forslag innebærer en mindre endring av gjeldende bestemmelse. Departementene legger til grunn at begrepet «forfølges» må forstås å dekke situasjoner der jeger eller jaktlag utfører et jaktlig ettersøk av påskutt og såret hjortevilt, men også andre situasjoner hvor en jeger eller jaktlag kommer over et svømmende hjortevilt som er såret. Bestemmelsen vil også gjelde i de situasjonene hvor det foreligger et offentlig ettersøk, jf. lovforslaget § 51.

I lovforslaget § 39 fremgår det tydeligere at adgangen til å jage eller avlive svømmende hjortevilt er avgrenset til de situasjonene hvor det skjer i forbindelse med et ettersøk av såret hjortevilt i medhold av lovforslaget §§ 19 og 51, eller i situasjoner der dyrevelferdsmessige hensyn tilsier det. Det vises her til dyrevelferdsloven regler om hjelpeplikt og avliving, jf. dyrevelferdsloven §§ 4 og 12.

Departementene foreslår også en endring av overskriften, ved at «Svømmende dyr» endres til «Svømmende hjortevilt». Endringen vil gjøre at det blir bedre samsvar med innholdet i bestemmelsen.

12.5 Jakt og fangst av bever

12.5.1 Gjeldende rett

Viltloven §§ 16 til 18 gjelder også ved jakt og fangst av bever. Departementene viser til omtale av bestemmelsene i punkt 12.2. Nærmere regler er gitt i forskrift 26. april 2017 nr. 519 om forvaltning av bever. Forvaltningen av bever skiller seg noe fra forvaltningen av hjorteviltartene og fra de andre småviltartene. Kommunen vedtar et mål for bærekraftig forvaltning av bestandene av bever i kommunen, og kan gjennom lokal forskrift åpne for jakt og fangst i hele eller deler av kommunen innenfor gjeldende jakttid for bever, jf. forskrift om forvaltning av bever § 2 og § 3 første ledd. Etter forskriften § 3 andre ledd kan kommunen velge å fastsette en kvote for uttaket.

12.5.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene vil peke på at reglene i viltloven kapittel V i mindre grad er relevant for forvaltningen av jakt og fangst av bever i dag. Kravet om fellingstillatelse ved jakt på bever ble opphevet i 2017 ved innføring av forskrift om forvaltning av bever. Kommunen kan likevel fastsette en kvote for uttaket, jf. forskrift om forvaltning av bever § 3 andre ledd. Dette er også bakgrunnen for at departementene foreslår å ikke regulere bever i samme bestemmelse som jakt på hjorteviltartene elg, hjort, rådyr og villrein, jf. lovforslaget § 38.

Av de høstbare viltartene er det kun hjortevilt og bever som er regulert særskilt gjennom egne forskrifter. Når det gjelder bever, er departementene i tvil om det fortsatt er nødvendig å forvalte bever gjennom en egen forskrift. For å kunne jakte eller drive fangst av bever, er det en forutsetning at kommunen gjennom lokal forskrift har åpnet for jakt og fangst i det aktuelle området i kommunen. Gjeldende regler innebærer derfor noe mer ressursbruk i kommunene, og det kan stilles spørsmål om det er behov for særskilte forvaltningsregler for forvaltningen av beverbestanden. På den annen side, oppfatter departementene at dagens forvaltning av bever gjennom egen forskrift er lite omstridt, og at denne forvaltningsordningen fungerer bra.

Departementene foreslår at det tas inn en egen bestemmelse med en forskriftshjemmel i lovforslaget § 40. Gitt at kommunen har en sentral rolle i

gjeldende forvaltningsordning for bever, foreslår departementene at det også bør komme tydelig frem av forslaget.

Lovforslaget § 40 første ledd har den samme inngangen som lovforslaget § 38 ved at det vises til lovforslaget § 8. Det er en forutsetning at det er adgang til jakt og fangst på bever etter lovforslaget § 8 for at kommunen kan åpne for jakt og fangst på bever gjennom lokal forskrift. Videre går det frem av lovforslaget § 40 første ledd at kommunen kan åpne for jakt og fangst i hele eller deler av kommunen og at kommunen kan fastsette en kvote for uttaket. Oppgavene som spesifiseres er ikke ment å være uttømmende. Oppgavene gjenspeiler deler av innholdet i § 3 i forskrift om forvaltning av bever.

Lovforslaget § 40 andre ledd åpner for at Kongen kan gi forskrift om jakt og fangst av bever, blant annet legge oppgaver til kommunen. Den foreslåtte forskriftshjemmelen vil innebære at forskrift om forvaltning av bever, samt gjeldende kommunale forskrifter, kan videreføres med hjemmel i ny lov.

Departementene ønsker at høringsinstansene gir sitt syn på om det er grunn til å ha en egen forskriftshjemmel i ny lov som gir hjemmel for å videreføre gjeldende forskrift om bever, samt de kommunale forskriftene som er fastsatt i medhold av forskriften, eller om det er grunn til å forvalte bever som annet småvilt.

13 Felling etter naturmangfoldloven § 18 mv.

13.1 Forholdet mellom felling etter naturmangfoldloven § 18 og reglene i viltloven om jakt og fangst

13.1.1 Innledning

Jakt og fangst av vilt gjennomføres av jegere, og er knyttet til utøvelse av blant annet friluftsliv og matauk. Felling av vilt etter naturmangfoldloven § 18, som lisensfelling av rovvilt, skadefelling av rovvilt og annet vilt, samt felling av vilt som myndighetene har iverksatt av eget tiltak, gjennomføres for å ivareta en rekke mer konkrete formål. Formålet med slik felling kan være å avverge skade på natur eller på privat eiendom, eller å ivareta hensyn til helse og sikkerhet. I noen tilfeller utføres slik felling av skadefellingslag eller av myndighetene selv. Felling av vilt som myndighetene iverksetter av eget tiltak gjennomføres tilnærmet utelukkende av myndighetene.

Det er i dag gjennomgående lite tydelig om, og eventuelt i hvilken utstrekning, bestemmelsene i viltloven om jakt- og fangstutøvelse gjelder for felling av vilt som er tillatt i medhold av naturmangfoldloven § 18. Dette skyldes at de fleste av bestemmelsene i viltloven gjelder for «jakt» og/eller «fangst». Det kan være uklart om lisensfelling, skadefelling, felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak, eventuelt annet uttak av vilt etter naturmangfoldloven § 18, anses omfattet av begrepene «jakt» og «fangst».

I praksis er det i stor grad lagt til grunn eller fastsatt at reglene om jakt- og fangstutøvelse som et utgangspunkt også gjelder for felling etter naturmangfoldloven § 18.

Enkelte bestemmelser i viltloven regulerer uttrykkelig annen felling av vilt enn ved jakt og fangst, for eksempel ved skadefelling av rovvilt og felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak. Departementene viser til viltloven §§ 26 nr. 4, 26 nr. 8, § 35, § 42, § 48 første ledd og § 51 andre ledd. Enkelte av disse bestemmelsene forutsetter at regler i viltloven gjelder for felling. Departementene viser videre til at viltloven § 35 gir adgang til å fravike reglene i viltloven kapittel VI og grunneiers enerett til jakt og fangst, ved angitte former for felling etter naturmangfoldloven § 18. Viltloven § 35 forutsetter at viltlovens regler om utøvelse av jakt og fangst og viltlovens regler om retten til jakt gjelder ved de angitte formene for felling. Dette underbygges også av viltloven § 42, som gir adgang til å fritas for betaling av jegeravgift ved «felling som ikke er ledd i vanlig jakt og fangst».

Det er gitt nærmere regler om gjennomføring av felling etter naturmangfoldloven § 18 i viltforskriften, rovviltforskriften og utøvelsesforskriften. I disse forskriftene er det delvis lagt til grunn at regler i viltloven gjelder ved slik felling, og delvis fastsatt at slik felling skal følge regler i viltloven.

13.1.2 Departementenes overordnede vurderinger og forslag

Etter departementenes syn er det en svakhet ved gjeldende regelverk at det er uklare knyttet til om fellingsformer som lisensfelling, skadefelling og felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak, følger reglene for jakt og fangst. Departementene mener koblingen mellom reglene for jakt- og fangstutøvelse i viltloven og felling etter naturmangfoldloven § 18 bør tydeliggjøres i ny lov.

Flere alternativer som kan bidra til tydeliggjøring er vurdert. Et alternativ er at det slås fast i en egen bestemmelse hvilke regler i viltressursloven som gjelder ved felling etter naturmangfoldloven § 18. Et annet alternativ er at det i den enkelte bestemmelse i loven angis om bestemmelsen gjelder for felling etter naturmangfoldloven § 18. Begge alternativene vil bidra til å tydeliggjøre reglene for gjennomføring av felling etter naturmangfoldloven § 18, og departementene mener det er fordeler og ulemper med begge løsningene.

Å slå fast i en egen bestemmelse hvilke regler i loven som gjelder for felling etter naturmangfoldloven § 18 kan gi en lett tilgjengelig oversikt over viltlovens regulering av felling etter naturmangfoldloven § 18. En slik løsning samsvarer også bedre med dagens inndeling av forvaltningsansvaret mellom departementene for viltartene. Samtidig kan en slik løsning i større grad innebære at det må vurderes om enkelte bestemmelser i loven gjelder for felling etter naturmangfoldloven § 18, og kan gi større rom for klarhet om bestemmelser i lovforslaget gjelder for slik felling.

Å angi i den enkelte bestemmelse om den gjelder for felling etter naturmangfoldloven § 18, vil gjøre anvendelsesområdet til den enkelte bestemmelse mer utvetydig, og kan sånn sett anses å være mer pedagogisk. Samtidig vil en slik løsning gjøre bestemmelsene noe mer omfattende, fordi det gjennomgående må henvises til felling etter naturmangfoldloven § 18. Begrepet «felling», uten at det

kommer frem at det er felling etter naturmangfoldloven § 18, er ikke et godt alternativ, da begrepet også er et innarbeidet begrep i forbindelse med jakt på hjortevilt og benyttes i bestemmelsene om jakt på hjortevilt, herunder blant annet «fellingstillatelse» og «fellingsavgift».

På bakgrunn av dette foreslår departementene egne bestemmelser om lisensfelling, se lovforslaget § 41 og punkt 13.2, skadefelling, se lovforslaget § 42 og punkt 13.3, og felling som myndighetene har iverksatt av eget tiltak, se lovforslaget § 43 og punkt 13.4. Det foreslås at bestemmelsene samles i kapittel 8 i ny lov, sammen med en bestemmelse om adgangen til å gi vederlag for felling av vilt.

Overordnet innebærer forslaget at reglene om forutsetninger for å drive med jakt og fangst, det vil si reglene om blant annet jegerprøve, jegeravgift, aldersgrenser, eventuelle særlige kompetansekrav og krav om skyteprøve, også gjelder ved slik felling. Forslaget innebærer også at reglene om retten til jakt og fangst og om bruk av virkemidler ved jakt og fangst, gjelder ved slik felling. En mer detaljert beskrivelse av hvilke regler for jakt og fangst som skal gjelde også ved lisensfelling, skadefelling og ved felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak, følger under punkt 13.2.2, 13.3.2 og 13.4.2. Forslaget innebærer også at det er adgang til å fravike reglene for jakt og fangst ved lisensfelling, skadefelling og felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak. Dette omfatter for eksempel en adgang til å tillate jaktmetoder som ikke er tillatt etter kapittel 5 i lovforslaget, at felling kan gjennomføres uavhengig av krav til for eksempel betaling av jegeravgift eller krav om skyteprøve, eller at felling kan gjennomføres uten hensyn til om grunneier har gitt tillatelse til felling på sin eiendom. Forslaget innebærer også en adgang til å gi nærmere regler i forskrift om gjennomføringen av lisensfelling, skadefelling og felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak.

13.2 Lisensfelling

13.2.1 Gjeldende rett

Om fellingsformen

Lisensfelling er en ordning som er etablert i rovviltforskriften for felling av nærmere angitte rovviltarter som det ikke er åpnet for jakt eller fangst av, for å begrense veksten og/eller utbredelsen av bestandene. Rovviltforskriften åpner for at det kan tillates lisensfelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv. Gaupe har jakttid, jf. viltloven § 9 og naturmangfoldloven § 16, og forvaltes i dag gjennom ordinær, men kvoteregulert, jakt, med hjemmel i jakttidforskriften § 2 og rovviltforskriften § 11. Ordningen med lisensfelling omfatter derfor i praksis bjørn, jerv og ulv.

Bakgrunnen for ordningen med lisensfelling, er at de aktuelle artene er fåtallige og fredet, og at Norge har forpliktet seg til å gi disse artene en særlig beskyttelse etter Bernkonvensjonen. Det innebærer at det ikke er anledning til å tillate ordinær jakt eller fangst av artene, jf. blant annet Bernkonvensjonen artikkel 6. Samtidig har Stortinget vedtatt konkrete bestandsmål for artene i Norge, som innebærer at det er et behov for å regulere bestandene. Det er også lagt til grunn at en forvaltning av disse artene som er mer lik forvaltningen av jaktbare viltarter, vil bidra til å øke

aksepten for rovviltets tilstedeværelse. Dette går blant annet frem av kongelig resolusjon 18. mars 2005 om fastsettelse av rovviltforskriften, hvor det uttales at:

Departementet legger til grunn at rovviltforvaltningen skal bli mer lik forvaltningen av andre viltarter. For å få til dette skal reguleringen av de ulike bestandene i størst mulig grad skje gjennom lisensfelling [...]. Ved bruk av lisensfelling [...] vil vanlige jegere få anledning til å regulere rovviltet mer på linje med det jaktbare viltet. En alminneliggjøring av forvaltningen av rovviltbestandene vil også være med på å øke aksepten for rovviltets tilstedeværelse lokalt.

Det er gitt regler om lisensfelling i rovviltforskriften og utøvelsesforskriften. I rovviltforskriften § 2 bokstav g er lisensfelling definert som «[f]elling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd b) og c), der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet og det kreves at jegeren er registrert som lisensjeger i Jegerregisteret for å kunne delta». Lovhjemmelen for lisensfelling er naturmangfoldloven § 18, og formålet med felling kan enten være å avverge skade på blant annet beitedyr, jf. § 18 første ledd bokstav b, eller å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning, jf. § 18 første ledd bokstav c. Lisensfelling gjennomføres på grunnlag av kvoter som vedtas av regionale rovviltnemnder, eventuelt Miljødirektoratet, jf. rovviltforskriften §§ 10 og 13.

Regler om gjennomføring av lisensfelling

Det er lagt til grunn i praksis at lisensfelling skal følge reglene i viltloven om jakt og fangst, i tråd med intensjonen om at rovvilt skal forvaltes mer på linje med jaktbart vilt. Lisensfelling gjennomføres av jegere som har registrert seg som lisensjegere i Jegerregisteret. Av den personlige lisensen som utstedes til registrerte lisensjegere, går det frem at felling skal følge de alminnelige reglene for jakt og fangst. Dette innebærer blant annet at lisensfelling følger kapittel VI i viltloven om utøvelse av jakt og fangst, og kapittel VII om retten til jakt og fangst.

Samtidig som lisensfelling bygger på en intensjon om at rovvilt skal forvaltes mer på linje med jaktbart vilt, er det fastsatt noen særlige vilkår for deltakelse i lisensfelling. Dette skal blant annet bidra til å ivareta folkerettslige forpliktelser for forvaltning av bjørn, jerv og ulv. Bernkonvensjonen stiller blant annet krav om rapportering på felling av disse artene, jf. konvensjonens artikkel 9 nr. 2.

Viltloven § 26 inneholder en rekke forskriftshjemler, som sammen med blant annet naturmangfoldloven § 18 og viltloven § 35, er benyttet som hjemmelsgrunnlag for regler om lisensfelling i rovviltforskriften og utøvelsesforskriften. For eksempel kan det gis nærmere regler om blant annet felling og fangst av vilt for «særlige formål uten hensyn til de regler som ellers gjelder» etter viltloven § 26 nr. 4. Se nærmere omtale av § 26 nr. 4 under punkt 14.6.

For å delta i lisensfelling stilles det vilkår om at man er registrert som lisensjeger i Jegerregisteret for den enkelte rovviltart for det enkelte jaktåret, jf. rovviltforskriften § 15 første ledd og utøvelsesforskriften § 13 første ledd. Registreringskravet gjelder

også for personer som deltar som hundefører. For å kunne registrere seg som lisensjeger må man ha betalt jegeravgift for det aktuelle jaktåret og overholdt rapporteringsplikten som er angitt i rovviltforskriften § 16, jf. § 15 andre ledd og utøvelsesforskriften § 13 andre ledd. Lisensjegere skal medbringe personlig lisens for gjeldende art og jaktår under felling, jf. rovviltforskriften § 15 og utøvelsesforskriften § 13.

Rovviltforskriften § 16 stiller særlige krav om rapportering, meldeplikt og undersøkelse av felte dyr ved lisensfelling. Felling eller forsøk på felling i forbindelse med lisensfelling skal umiddelbart meldes til statsforvalteren, og eventuelt andre dersom det er bestemt i vedtak om lisensfelling, jf. rovviltforskriften § 16 første ledd første punktum. Lisensjeger skal fremvise felt dyr for Statens naturoppsyn for umiddelbar kontroll, merking og prøvetaking av biologisk materiale, og jeger skal kunne påvise fellingssted etter anmodning fra Statens naturoppsyn, politiet eller statsforvalteren, jf. rovviltforskriften § 16 første ledd andre punktum. Lisensjeger plikter vederlagsfritt å innlevere felt dyr til vitenskapelige formål, jf. rovviltforskriften § 16 andre ledd. Jeger eller preparant (taksidermist) plikter å innlevere dyret innen 1. juni. Dersom felt rovvilt først leveres til preparant, skal dette gjøres innen 1. mai. Dersom innleveringsplikten ikke overholdes, tilfaller individet i sin helhet viltfondet, jf. rovviltforskriften § 16 andre ledd siste punktum.

I rovviltforskriften § 17 og utøvelsesforskriften § 28 er det gitt særlige regler om ettersøk ved blant annet skadeskyting av bjørn, jerv og ulv under lisensfelling. Se punkt 10.2.3 for en nærmere beskrivelse av rovviltforskriften § 17 og utøvelsesforskriften § 27.

Brudd på gjeldende bestemmelser og fastsatte vilkår for lisensfelling kan medføre nektelse av registrering som lisensjeger, jf. rovviltforskriften § 15 fjerde ledd og utøvelsesforskriften § 13 fjerde ledd. Tilsvarende gjelder i andre særlige tilfeller, som regnes som «deltakelse i ulovlig felling eller forsøk på felling, og annen atferd som anses uforenlig med rovviltforvaltningen», jf. rovviltforskriften § 15 fjerde ledd og utøvelsesforskriften § 13 fjerde ledd.

Etter viltloven § 35 første ledd og andre ledd kan direktoratet bestemme at felling av bjørn, jerv ulv og gaupe for å forhindre skade på bufe og tamrein kan utføres «uten hensyn til reglene i viltloven kapittel VI», og at fellingen kan utføres «av andre enn den jaktberettigede». Dette gir adgang til å fravike reglene i viltloven om utøvelse av jakt og fangst, og om retten til jakt og fangst, ved lisensfelling som er hjemlet i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Ordlyden «bestemme» har blitt tolket slik at dette kan skje både ved enkeltvedtak og i forskrift.

Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet har i svært få tilfeller ansett det som aktuelt å fravike reglene om utøvelse av jakt og fangst i viltloven i forbindelse med lisensfelling gjennom vedtak eller ved regler i forskrift. Dette må ses i lys av at ordningen skal innebære at rovvilt forvaltes mer på linje med de jaktbare artene. Klima- og miljødepartementet ga etter søknad en nærmere avgrenset dispensasjon fra forbudet i viltloven § 23 mot bruk av løs, på drevet halsende hund ved lisensfelling av ulv i forbindelse med et skadefellingsprosjekt i Nord-Østerdalen, for lisensfellingsperioden 2023/2024. Dispensasjonen er hjemlet i viltloven § 35 første

ledd. Det er gitt en særregel knyttet til gjennomføring av lisensfelling i utøvelsesforskriften § 29b. Bestemmelsen åpner for å bruke fastmontert kunstig lys ved åtejakt på jerv som skjer som del av lisensfelling. Dette er et unntak fra forbudet i viltloven § 20 om bruk av kunstig lys. Utøvelsesforskriften § 29b er ikke hjemlet i viltloven § 35, men i viltloven § 20 som gir hjemmel for å gi regler om bruk av kunstig lys i andre tilfeller enn nevnt i § 20 tredje ledd.

Da ordningen med lisensfelling ble innført, var det praksis for at felling ble unntatt fra grunneierretten med hjemmel i viltloven § 35, jf. Ot.prp. nr. 37 (1999-2000) s. 29. Dette ble endret ved fastsettelsen av rovviltforskriften, der det ble lagt til grunn at lisensfelling av bjørn, jerv og ulv skulle knyttes til grunneierretten, jf. kongelig resolusjon 18. mars 2005 om fastsetting av rovviltforskriften. Begrunnelsen var blant annet hensynet til samordning med annen jakt i lisensfellingsperioden, bedre lokal forankring og økt alminneliggjøring av rovviltforvaltningen.

13.2.2 Departementenes vurderinger og forslag

Egen bestemmelse i loven om lisensfelling

Etter departementenes syn burde det gå tydeligere frem i ny lov at lisensfelling følger reglene for jakt og fangst. Departementene foreslår at sammenhengen mellom lisensfelling og de relevante reglene i ny lov slås fast i en egen bestemmelse, se lovforslaget § 41. Det foreslås også at bestemmelsen inneholder en hjemmel til å gi nærmere regler i forskrift om gjennomføring av lisensfelling. En definisjon av lisensfelling foreslås tatt inn i forslaget til § 3 om definisjoner, se punkt 6.3.2.

Det foreslås at kravet om registrering som lisensjeger i Jegerregisteret går frem av lovforslaget § 41 første ledd. Dette er et grunnleggende element som skiller utøvelse av lisensfelling fra vanlig jakt og fangst. Etter departementenes syn er det hensiktsmessig at kravet går frem av loven.

Koblingen mellom reglene om jakt og fangst og lisensfelling

Det foreslås at bestemmelsene i lovforslaget kapittel 1, 2, 4, 5, kapittel 6 med unntak av §§ 34 og 37, kapittel 11, og §§ 11, 47, 54, 55 og 57, samt forskrift gitt i medhold av disse bestemmelsene, skal gjelde ved lisensfelling. Ettersøk i forbindelse med lisensfelling følger § 19 første, andre, fjerde og sjette ledd i denne loven. skal gjelde ved lisensfelling, se lovforslaget § 41 andre ledd. Dette gjelder også forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene. Forslaget innebærer en videreføring av gjeldende rett, da det er lagt til grunn at lisensfelling følger reglene i viltloven for jakt og fangst. Bestemmelser som ikke er listet opp i forslaget til § 41 andre ledd anses ikke relevante ved lisensfelling. Det vises blant annet til lovforslaget § 34 om reindriftssamenes rett til jakt og fangst, og lovforslaget § 37 om retten til sanking av egg og dun.

I lovforslaget § 19 om ettersøk av påskutt vilt er det foreslått ulike regler for varsling, gjennomføring og avslutning av ettersøk av henholdsvis påskutt hjortevilt, villsvin og muflon, og av påskutt gaupe. Ettersøk i forbindelse med lisensfelling skal følge samme regler som ettersøk ved jakt på gaupe. For å gjøre det tydelig hvilke deler av lovforslaget § 19 som gjelder ved lisensfelling, foreslås det at det presiseres i

lovforslaget § 41 andre ledd andre setning at «ettersøk i forbindelse med lisensfelling følger § 19 første, andre, fjerde og sjette ledd». Dette er en videreføring av gjeldende regulering i rovviltforskriften § 17 og utøvelsesforskriften § 27 andre ledd.

Forslaget innebærer videre at §§ 47, 54, 55 og 57 i lovforslaget skal gjelde ved lisensfelling. Lovforslaget § 47 om eiendomsretten til fallvilt og ulovlig felt vilt mv. regulerer uttrykkelig eiendomsretten til vilt som er avlivet med hjemmel i naturmangfoldloven § 18. Det foreslås at det slås fast at § 47 gjelder ved lisensfelling, for å tydeliggjøre at henvisningen til naturmangfoldloven § 18 også omfatter vilt felt ved slik felling. Lovforslaget § 54 om bruk av åte til jakt, fangst og felling regulerer uttrykkelig adgangen til å legge ut åte eller til å føre vilt i forbindelse med «felling». Det foreslås at det slås fast at § 54 gjelder ved lisesfelling, for å tydeliggjøre at «felling» etter bestemmelsen også omfatter lisensfelling. Det foreslås også at det slås fast at § 55 om overtredelsesgebyr og § 57 om straff gjelder for § 41.

Adgang til å fravike regler i loven ved lisensfelling

Etter departementenes syn bør det fortsatt være en adgang til å fravike regler for jakt og fangst i lovforslaget ved lisensfelling. Det vises til at det ble gitt dispensasjon fra forbudet mot bruk av løs, på drevet halsende hund ved lisensfelling av ulv i et avgrenset tilfelle i lisensfellingsperioden 2023/2024, med hjemmel i viltloven § 35. Det vises også til at lovforslaget § 49 gir en adgang til å gi forskrift om bestandsregulering av høstbart vilt ved særegne forhold, som fraviker regler i loven, se punkt 14.5.

Departementene foreslår at adgangen til å fravike regler for jakt og fangst ved lisensfelling skal gjelde i «særlige tilfeller», se § 41 tredje ledd. I dag stiller ikke viltloven et slikt vilkår for å fravike regler i loven ved lisensfelling. Etter departementenes syn vil det primært foreligge et «særlig tilfelle» der kunnskapsbaserte vurderinger tilsier at det er et reelt behov for å fravike regler i loven for å oppnå nødvendig bestandsregulering av de aktuelle rovviltartene.

Bakgrunnen for forslaget om å ta inn et vilkår om at det må foreligge et «særlig tilfelle» for å fravike regler i loven, er at lisensfelling gjennomføres for å regulere størrelsen på bestander av rovvilt, og ikke for å avverge konkrete skade- eller problemsituasjoner. Det medfører at behovet for å fravike regler for jakt og fangst er begrenset sammenlignet med blant annet skadefelling. At det praktiske behovet for å fravike regler for jakt og fangst ved lisensfelling er begrenset, underbygges av at reglene i viltloven i liten grad er fraveket i forbindelse med lisensfelling. Som nevnt gir lovforslaget § 49 adgang til å fravike regler i loven i forskrift om bestandsregulering av høstbare arter, der det foreligger «særegne forhold» av bestandsmessig karakter. Fordi lisensfelling bygger på en intensjon om at rovviltet skal forvaltes mer på linje med de jaktbare viltartene, er det naturlig å se hen til adgangen til å fravike regler i loven i forbindelse med jakt og fangst av jaktbare viltarter.

Forslaget innebærer at det blant annet kan åpnes for virkemidler som bruk av motorkjøretøy eller drivende hunder ved lisensfelling, at krav til jegeren om for

eksempel jegerprøve eller betalt jegeravgift kan fravikes, eller at fellingen kan gjennomføres uavhengig av grunneiers tillatelse, dersom det foreligger et «særlig tilfelle».

Eventuelle unntak fra villlovens regler om utøvelse av jakt og fangst må vurderes i lys av Bernkonvensjonen. I lys av forpliktelser etter Bernkonvensjonen og alminnelige forvaltningsrettslige regler om forholdsmessighet, vil det være et avveiningsspørsmål hva som kan og bør tillates i det enkelte tilfelle. Etter departementenes syn vil intensjonen om at lisensfelling skal bidra til at bjørn, jerv og ulv forvaltes mer på linje med de jaktbare artene, medføre at det er bestemmelser i lovforslaget som det vil være lite praktisk å fravike. Det vises for eksempel til at rovviltforskriften bygger på at lisensfelling skal være knyttet til grunneierretten.

I dag innebærer villloven § 35 et skille mellom lisensfelling som gjennomføres for å avverge skade på bufe eller tamrein, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b, og lisensfelling som gjennomføres for å ivareta offentlige interesser av vesentlig betydning, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c, når det gjelder direktoratets adgang til å bestemme at felling kan utføres uten hensyn til regler om utøvelse av og retten til jakt og fangst. I begge tilfeller dreier lisensfelling seg om bestandsregulering, og etter departementenes syn kan det ikke anses å være større eller mindre behov for å fravike regler i loven ved felling hjemlet i bokstav b enn i bokstav c. Departementenes forslag innebærer derfor at adgangen til å fravike regler i loven om jakt og fangst skal gjelde ved «lisensfelling», som omfatter lisensfelling hjemlet både i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b eller c. Dette vises til forslaget til definisjon av lisensfelling i § 2 bokstav c.

Etter departementenes syn bør eventuelle fravikelser fra regler i lovforslaget ved lisensfelling som et utgangspunkt skje ved forskrift. Det foreslås at en slik forskriftskompetanse går frem av § 41 tredje ledd. Det vises til at villloven § 26 nr. 4 og § 35 gir adgang til å gi forskrift som fraviker regler i loven. Dersom det er aktuelt å fravike regler i loven ved lisensfelling, vil en forskriftsprosess sikre en grundig prosess med involvering og kunngjøring. Etter departementenes syn kan det være særlig viktig med en involverende prosess dersom det vurderes å fravike regler i loven ved lisensfelling. Dette kan oppfattes kontroversielt, og det bør legges opp til prosesser som i størst mulig grad bidrar til aksept for forvaltningen. Departementene antar også at eventuell åpning for bruk av jaktmetoder i strid med kapittel 5 i lovforslaget, unntak fra krav i kapittel 4 etc., i de fleste tilfeller vil falle inn under forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b, fordi dette som oftest vil gjelde for en mer eller mindre ubestemt krets av personer (lisensjegere).

Departementene er i tvil om det i tillegg er behov for en adgang til å fravike regler i lovforslaget ved vedtak direkte i medhold av loven. Villloven § 35 gir en slik adgang i dag, for reglene i loven om utøvelse av og retten til jakt og fangst. Etter departementenes syn er det hensyn som taler for og mot en slik adgang ved lisensfelling. På den ene siden gjennomføres lisensfelling for å regulere størrelsen på bestander av bjørn, jerv og ulv, og er ikke knyttet til konkrete skade- eller problemsituasjoner. Behovet for raske avgjørelser om å fravike regler for jakt og fangst i lovforslaget fremstår derfor begrenset. Dette underbygges av at det i svært

liten grad har vært ansett aktuelt å bruke fleksibiliteten etter viltloven § 35 til å fravike regler for jakt og fangst ved lisensfelling ved vedtak direkte i medhold av loven. På den andre siden gir viltloven § 35 en fleksibilitet som kan ivareta behov i spesielle situasjoner, eller behov som er knyttet til så avgrensede situasjoner at det kan anses unødvendig og lite hensiktsmessig med en forskriftsprosess. Samtidig er det ikke klart at et vedtak direkte i medhold av loven, for eksempel om å bruke motorkjøretøy ved lisensfelling, vil kunne fattes raskere enn fastsettelse av forskrift om det samme. Et vedtak om å tillate lisensfelling etter naturmangfoldloven § 18 er et enkeltvedtak, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd. Departementene legger til grunn at et vedtak om å fravike regler om jakt og fangst i lovforslaget ved lisensfelling også vil være et enkeltvedtak. Det innebærer at forvaltningslovens regler om klage, inkludert klagefristen på tre uker etter forvaltningsloven § 29, vil gjelde. Det er mulig å gjennomføre høring og fastsette forskrift etter forkortede frister, dersom det er grunnlag for det. Det vises også til at det vil kunne fastsettes regler i forskrift som gir aktuell beslutningsmyndighet adgang til å ved enkeltvedtak fravike regler i lovforslaget, i medhold av forslaget til § 41 tredje ledd. På bakgrunn av dette ber departementene om høringsinstansenes syn på om det skal være adgang til å i særlige tilfeller fravike regler i lovforslaget ved enkeltvedtak direkte i medhold av loven, i tillegg til at dette kan fastsettes i forskrift. Se alternativt forslag i klammer i § 41 fjerde ledd i lovforslaget.

Forskriftshjemmel

Det foreslås en hjemmel for Kongen til å gi nærmere regler i forskrift om gjennomføring av lisensfelling, se § 41 siste ledd. Det vises til at rovviltforskriften og utøvelsesforskriften er hjemlet blant annet i viltloven § 26 nr. 3 og 4, som kun delvis foreslås videreført. Naturmangfoldloven § 18 gir adgang til å i forskrift «tillate» blant annet lisensfelling. Departementene mener det er hensiktsmessig at forslaget til ny lov inneholder en hjemmel for å gi regler i forskrift om gjennomføringen av lisensfelling. Det vil gi en tydelig lovhjemmel for å gi slike regler i forskrift, som er plassert sammen med lovbestemmelsene som gjelder for gjennomføring av lisensfelling.

Det foreslås at det går frem av § 41 tredje ledd at det blant annet kan gis regler om å «nekte registrering som lisensjeger». Slike regler er gitt i rovviltforskriften § 15 fjerde ledd og utøvelsesforskriften § 13 fjerde ledd. Fordi kravet om registrering som lisensjeger i Jegerregisteret er foreslått tatt i loven, jf. forslaget til § 41 første ledd, er det hensiktsmessig at det også går frem av loven at registrering kan nektes.

Det presiseres at forskriftshjemmelen i lovforslaget § 41 siste ledd gjelder for gjennomføring av lisensfelling som er tillatt i medhold av naturmangfoldloven § 18. Naturmangfoldloven § 18 er hjemmelsgrunnlaget for å gi regler i forskrift om å tillate lisensfelling.

13.3 Skadefelling

13.3.1 Gjeldende rett

Om fellingsformen

Begrepet «skadefelling» benyttes hovedsakelig om felling av vilt for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom, hjemlet i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Skadefelling kan også omfatte felling av vilt med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav a (beskytte naturlig forekommende planter, dyr og økosystemer), bokstav c (ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning) eller bokstav g (fremmede organismer).

Myndigheten til å tillate skadefelling etter naturmangfoldloven § 18 ligger som utgangspunkt til Kongen (Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet). Kommunen er gitt myndighet til å gi tillatelse til uttak av hjortevilt og bever for å avverge skade etter § 18 første ledd bokstav b, samt til å fjerne beverbolig eller dam for å hindre vesentlig skade ved oversvømmelse, jf. naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd.

Det er gitt nærmere regler om skadefelling av vilt i viltforskriften kapittel 3. Reglene i viltforskriften om skadefelling gjelder ikke for smågnagere og krypdyr som gjør skade på person eller eiendom, jf. naturmangfoldloven § 17 første ledd, hjortevilt og bever som gjør skade på avling, skog, vann eller annen eiendom, jf. naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd, eller for gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn, jf. rovviltforskriften. Viltforskriften er gitt med hjemmel i både viltloven og naturmangfoldloven. Etter viltforskriften kapittel 3 kan skadelidte selv gjennomføre skadefelling av enkelte arter etter egen beslutning, mens det for andre arter kreves tillatelse fra kommunen, statsforvalteren eller Miljødirektoratet.

Nærmere regler om å tillate skadefelling av bjørn, jerv, gaupe, kongeørn og ulv er gitt i rovviltforskriften. Rovviltforskriften er, som viltforskriften, gitt med hjemmel i både viltloven og naturmangfoldloven. For skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv brukes begrepet «betinget skadefelling», som er definert som «[v]edtak med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd b) om felling av enkeltindivider av rovvilt for å stanse eller forhindre skader på husdyr, tamrein eller annen eiendom som nevnt i loven § 18 første ledd b), der det på forhånd er fastsatt kvote og vilkår av overordnet myndighet», jf. rovviltforskriften § 2 første ledd bokstav a.

Skadefelling av bjørn, gaupe, jerv og ulv i henhold til rovviltforskriften §§ 8, 9 og 13 gjennomføres normalt av kommunale eller interkommunale skadefellingslag.

Skadefelling har som formål å avverge skade forårsaket av vilt i situasjoner hvor det foreligger et konkret skadepotensial. Skadefelling rettes mot ett eller flere bestemte individer av en viltart, jf. viltforskriften § 3-3 første ledd bokstav c og rovviltforskriften § 2 bokstav a.

Regler om gjennomføring av skadefelling

Gjennomføring av skadefelling av vilt er i en viss utstrekning regulert direkte i viltloven. Rovviltforskriften og viltforskriften inneholder utfyllende regler. Generelt sett gir regelverket en vid adgang til å fravike de alminnelige reglene om jakt- og

fangstutøvelse ved skadefelling. I den grad det er lagt til grunn i regelverket at skadefelling følger reglene i viltloven om retten til jakt og fangst, gir regelverket også en adgang til å fravike disse reglene.

Viltloven § 26 inneholder en rekke forskriftshjemler, som sammen med blant annet naturmangfoldloven § 18 og viltloven § 35 er benyttet som hjemmelsgrunnlag for regler om skadefelling i rovviltforskriften og utøvelsesforskriften. For eksempel kan det etter viltloven § 26 nr. 4 gis nærmere regler om blant annet felling og fangst av vilt for «særlige formål uten hensyn til de regler som ellers gjelder». Se nærmere omtale av § 26 nr. 4 under punkt 14.6.

Ved skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv for å forhindre skade på bufe og tamrein er det forutsatt i viltloven § 35 første ledd at viltloven kapittel VI om utøvelse av jakt og fangst som et utgangspunkt gjelder. For skadefelling av andre viltarter går ikke dette frem av viltloven, men av forskrift. Det er fastsatt i viltforskriften § 3-13 første ledd at ved uttak av vilt etter denne forskriften «gjelder viltloven kapittel VI og forskrift 22. mars 2002 nr. 313 om utøvelse av jakt, felling og fangst hvis ikke annet er bestemt i tillatelsen».

Viltloven § 35 første ledd gir direktoratet adgang til å bestemme at reglene om utøvelse av jakt og fangst kan fravikes ved skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv for å forhindre skade på bufe og tamrein. Ordlyden «bestemme» er i praksis tolket til å innebære at reglene kan fravikes ved enkeltvedtak og i forskrift. En slik regel er gitt i rovviltforskriften § 9. I rovviltforskriften § 9 siste ledd andre punktum er det fastsatt at statsforvalteren kan knytte nærmere vilkår til skadefellingstillatelser, herunder «metoder for felling». I Klima- og miljødepartementets kommentar til bestemmelsen er det presisert at dette innebærer at regler som ellers gjelder i viltloven om felling/jakt- og fangstmetoder kan settes til side der statsforvalteren iverksetter skadefelling av rovvilt. Eksempler er bruk av motorkjøretøy for å lete etter spor og bruk av feller til levende fangst. Miljødirektoratet har i brev av 14. juli 2017 delegert myndighet til å fravike forbudet mot bruk av løs, på drevet halsende hund ved skadefelling av ulv til statsforvalteren. Statsforvalteren gir tillatelse til bruk av løs, på drevet halsende hund ved skadefelling av ulv etter en konkret vurdering. I veilederen M-1440, 2019 «Veileder for gjennomføring av fellingsoppdrag» har Miljødirektoratet for øvrig gjennomgått og vurdert metodebruk ved skadefelling av rovvilt.

Ved skadefelling av annet vilt enn bjørn, jerv, gaupe og ulv er det fastsatt i viltforskriften § 3-13 første ledd andre punktum at «beslutningsmyndigheten kan tillate andre metoder for uttak» enn de som følger av viltlovens regler om utøvelse av jakt og fangst. Eksempler på tilfeller hvor det er behov for å benytte andre metoder for felling, som for eksempel innebærer at man fraviker reglene for bruk av feller eller våpen, kan være ved skadefelling i tettbygde strøk, i næringsmiddellegg eller på flyplasser. Etter § 3-13 andre ledd kan Miljødirektoratet etter søknad gi «firma som driver med skadedyrbekjempelse generelle tillatelser til andre avlivingsmetoder på nærmere angitte vilkår».

Ved skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv for å forhindre skade på bufe og tamrein, er det forutsatt i viltloven § 35 andre ledd at viltlovens regler om retten til

jakt og fangst som et utgangspunkt gjelder, siden regelen åpner for at det kan bestemmes at felling kan utføres av andre enn den jaktberettigede. For skadefelling av øvrig vilt går ikke dette frem av viltloven, og i viltforskriften § 3-14 er det lagt til grunn at uttak etter forskriften ikke er omfattet av grunneierretten. Det er fastsatt at den som gjennomfører skadefelling i medhold av tillatelse etter viltforskriften på forhånd skal varsle grunneier.

Ved skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv for å forhindre skade på bufe og tamrein gir viltloven § 35 direktoratet adgang til å bestemme at fellingen kan «utføres av andre enn den jaktberettigede». Det vil si at viltlovens regler om retten til jakt og fangst kan fravikes. En slik regel er gitt i rovviltforskriften § 9. Det følger av rovviltforskriften § 9 siste ledd siste punktum at statsforvalteren kan bestemme at skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv kan «gjennomføres uavhengig av grunneiers jaktrett, jf. viltloven § 35».

Etter viltloven § 42 kan departementet i forskrift gi regler om å fritta for betaling av jegeravgift ved felling som ikke er ledd i vanlig jakt og fangst. En slik regel er fastsatt i viltforskriften § 3-13 tredje ledd. Det følger av viltforskriften § 3-13 at det ikke er krav om betalt jegeravgift ved skadefelling av vilt etter denne forskriften, men den som bruker skytevåpen eller felle ved uttak skal være registrert i Jegerregisteret.

Eiendomsretten til vilt som er felt ved skadefelling ligger til Viltfondet, jf. viltloven § 48 første ledd andre setning, se nærmere omtale under punkt 14.3.

I rovviltforskriften § 17 og utøvelsesforskriften § 27 er det gitt særlige regler om ettersøk av bjørn, jerv, kongeørn og ulv. Disse reglene gjelder blant annet for ettersøk av disse artene i forbindelse med skadefelling. Se punkt 10.2 for en nærmere beskrivelse av rovviltforskriften § 17 og utøvelsesforskriften § 27.

13.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Egen bestemmelse om gjennomføring av skadefelling

Departementene foreslår at sammenhengen mellom skadefelling og reglene i lovforslaget om jakt og fangst slås fast i en egen bestemmelse, se lovforslaget § 42. En definisjon av skadefelling er foreslått i lovforslaget § 3 om definisjoner, se punkt 6.3.

Overordnet innebærer forslaget at skadefelling som et utgangspunkt blir koblet til de aller fleste reglene i lovforslaget om jakt og fangst, herunder reglene om metoder for utøvelse av jakt og fangst, krav om jegerprøve, skyteprøve etc. og reglene om retten til jakt og fangst. Samtidig er det behov for å videreføre fleksibiliteten til blant annet å kunne gjennomføre skadefelling uavhengig av tillatelse fra grunneier, og til å bruke metoder som gir tilstrekkelig effektiv felling. Det foreslås derfor at bestemmelsen gir adgang til å fravike reglene i lovforslaget om jakt og fangst ved skadefelling, se § 42 andre og tredje ledd. Det foreslås også en hjemmel for å gi nærmere regler i forskrift om gjennomføring av skadefelling, se § 42 tredje ledd.

Forslaget innebærer en tydeligere og mer helhetlig regulering i lov av gjennomføringen av skadefelling, enn etter gjeldende rett. Departementenes vurdering er at forslaget i stor grad innebærer en tydeliggjøring og lovfesting av

utgangspunktene som gjelder etter gjeldende rett, men på noen punkter innebærer forslaget endringer. Forslaget medfører behov for endringer i viltforskriften og rovviltforskriften, for å videreføre den fleksibiliteten som i dag er knyttet til gjennomføring av skadefelling. Dette vil bli fulgt opp i en gjennomgang av forskriftene etter viltloven, i etterkant av et eventuelt lovvedtak.

Koblingen mellom regler for jakt og fangst og skadefelling

Departementene mener at skadefelling som et utgangspunkt bør følge de fleste reglene om jakt og fangst i lovforslaget, se § 42 første ledd. Det foreslås konkret at bestemmelsene i kapittel 1, 2, 4, 5, kapittel 6 med unntak av § 34, kapittel 11, og §§ 47, 54, 55 og 57, samt forskrift gitt i medhold av disse bestemmelsene, skal gjelde ved skadefelling, se § 42 første ledd. Bestemmelsene som ikke er listet opp, anses ikke relevante ved skadefelling. Det vises blant annet til at lovforslaget § 34 om reindriftssamenes rett til jakt og fangst ikke anses relevant. Det vises også til at det i dag er lagt til grunn at viltloven § 10 om dager med jaktforbud ikke gjelder for skadefelling. Dette foreslås videreført, slik at § 11 i lovforslaget ikke skal gjelde ved skadefelling.

Forslaget innebærer for det første at kapittel 1 og 2, samt kapittel 11, skal gjelde ved skadefelling. Disse bestemmelsene utgjør rammer for bestemmelser i loven og bør gjelde ved skadefelling.

Forslaget innebærer videre at kapittel 4 om jegerprøve, registrering i Jegerregisteret, betaling av jegeravgift mv. skal gjelde ved skadefelling. Det vil si at krav om blant annet jegerprøve, registrering i Jegerregisteret, betaling av jegeravgift, eventuelle krav om skyteprøve og andre særskilte kompetansekrav, som alderskrav, gjelder for den som skal gjennomføre skadefelling. Det går ikke frem av viltloven at disse kravene gjelder ved skadefelling i dag, utover at viltloven § 42 forutsetter at kravet om betaling av jegeravgift som et utgangspunkt gjelder for annen felling enn vanlig jakt og fangst. Det er som nevnt behov for å videreføre den fleksibiliteten som ligger i regelverket i dag, når det gjelder gjennomføring av skadefelling. Det tas derfor sikte på å videreføre regelen i viltforskriften § 3-13 tredje ledd om at det ikke er krav om betalt jegeravgift ved skadefelling av vilt etter viltforskriften.

Forslaget innebærer at kapittel 5 om utøvelse av jakt og fangst skal gjelde ved skadefelling. Det vises til at viltloven § 35 i dag forutsetter at reglene om utøvelse av jakt og fangst som et utgangspunkt gjelder for skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv for å avverge skade på bufe og tamrein. For skadefelling av rovvilt i de nevnte tilfellene, er forslaget en videreføring av gjeldende rett. For skadefelling av vilt etter viltforskriften innebærer forslaget en lovfesting av regelen i viltforskriften § 3-13. For annen skadefelling, det vil si skadefelling av rovvilt for å ivareta andre hensyn enn å avverge skade på bufe og tamrein og skadefelling av hjortevilt og bever etter naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd, må forslaget anses som en videreføring av utgangspunktet som er lagt til grunn etter gjeldende rett.

I § 19 om ettersøk av påskutt vilt er det foreslått ulike regler for varsling, gjennomføring og avslutning av ettersøk av henholdsvis påskutt hjortevilt, villsvin og muflon, og av påskutt gaupe. Regelen i § 19 for gaupe er en videreføring av

gjeldende regler for ettersøk av bjørn, jerv, gaupe, kongeørn og ulv i rovviltforskriften § 17 og utøvelsesforskriften § 27 andre ledd. Det foreslås derfor at det tydeliggjøres at ettersøk av bjørn, jerv, gaupe og ulv i forbindelse med skadefelling følger § 19 første, andre, fjerde, femte og syvende ledd, som ved jakt på gaupe, se lovforslaget § 42 første ledd andre punktum.

Forslaget innebærer videre at kapittel 6 om retten til jakt og fangst skal gjelde ved skadefelling. I dag forutsetter viltloven § 35 at reglene om retten til jakt og fangst som et utgangspunkt gjelder for skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv for å avverge skade på bufe og tamrein. Forslaget er en tydeliggjøring av gjeldende rett for skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv i de nevnte tilfellene, og er ikke ment å medføre noen realitetsendring. Regelen i rovviltforskriften § 9, om at skadefelling som iverksettes av statsforvalteren etter bestemmelsen kan «gjennomføres uavhengig av grunneiers jaktrett», vil bli videreført. Det er nødvendig å etablere en tilsvarende bestemmelse i rovviltforskriften § 13, i forbindelse med Miljødirektoratets myndighet til å fatte vedtak om felling etter rovviltforskriften. For skadefelling etter viltforskriften innebærer forslaget en endring sammenlignet med gjeldende rett. Dette er ikke ment å medføre en realitetsendring, og det vil bli tatt inn en bestemmelse i viltforskriften om at skadefelling etter forskriften kan gjennomføres uavhengig av reglene i lovforslaget om retten til jakt og fangst.

Forslaget innebærer videre at §§ 47, 54, 55 og 57 i lovforslaget skal gjelde ved skadefelling. Lovforslaget § 47 om eiendomsretten til fallvilt og ulovlig felt vilt mv. regulerer uttrykkelig eiendomsretten til vilt som er avlivet med hjemmel i naturmangfoldloven § 18. Det foreslås at det slås fast at § 47 gjelder ved skadefelling, for å tydeliggjøre at henvisningen til naturmangfoldloven § 18 også omfatter vilt felt ved skadefelling. Lovforslaget § 54 om bruk av åte til jakt, fangst og felling regulerer uttrykkelig adgangen til å legge ut åte eller til å føre vilt i forbindelse med «felling». Det foreslås at det slås fast at § 54 gjelder ved skadefelling, for å tydeliggjøre at «felling» etter bestemmelsen også omfatter skadefelling. Det foreslås også at det slås fast at § 55 om overtredelsesgebyr og § 57 om straff gjelder for § 42. At lovforslaget § 55 om overtredelsesgebyr gjelder for § 42 går også frem av § 55.

Adgang til å fravike regler i loven

Departementene mener det er behov for en adgang til å fravike reglene for jakt og fangst ved skadefelling. Ved skadefelling kan det som nevnt gjøre seg gjeldende særlige behov for effektivitet og presisjon. Det kan for eksempel være behov for å gjennomføre felling uavhengig av om det innhentet tillatelse fra grunneier eller uten at det er betalt jegeravgift for aktuelt jaktår, eller for å bruke virkemidler som bruk av motorkjøretøy eller kunstig lys i forbindelse med fellingen. På bakgrunn av dette foreslås det i § 42 andre og tredje ledd en adgang for Kongen til å fravike regler i lovforslaget ved skadefelling.

I § 42 andre ledd foreslås det at Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av skadefelling, «herunder gi regler som fraviker bestemmelser i denne loven eller forskrift gitt i medhold av loven». Det vises til at flere bestemmelser i viltloven, viltforskriften og rovviltforskriften enten fraviker de alminnelige reglene om jakt og

fangst ved skadefelling, forutsetter at disse reglene ikke gjelder ved skadefelling, eller gir adgang til å fravike regler om jakt og fangst ved skadefelling. Det er behov en tydelig hjemmel i ny lov for å videreføre fleksibiliteten som ligger i disse bestemmelsene.

I § 42 tredje ledd foreslås det at «Kongen kan ved enkeltvedtak fravike første ledd». Det vises til at viltloven § 35 gir direktoratet adgang til å «bestemme» at reglene om utøvelse av jakt og fangst i kapittel VI kan fravikes ved felling av bjørn, jerv, gaupe og ulv for å avverge skade på bufe og tamrein. Direktoratet kan også bestemme at felling av rovvilt som nevnt, og skadefelling av hjortevilt og bever etter naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd, kan utføres av andre enn den jaktberettigede. Viltloven § 35 har blitt tolket slik at dette kan skje både ved enkeltvedtak og i forskrift. Etter departementenes syn er det hensiktsmessig å videreføre adgangen til å fravike disse reglene ved vedtak direkte i medhold av loven ved skadefelling. Departementene mener også at det er hensiktsmessig at denne adgangen utvides til å gjelde for skadefelling generelt, og for alle regler i lovforslaget som gjelder ved skadefelling. Vedtak om å tillate felling etter naturmangfoldloven § 18 er et enkeltvedtak, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd. Departementene legger til grunn at en avgjørelse om å fravike regler i loven for gjennomføring av slik felling også vil være et enkeltvedtak.

Eventuelle unntak fra viltlovens regler om utøvelse av jakt og fangst må vurderes i lys av Bernkonvensjonen. I lys av alminnelige forvaltningsrettslige regler om forholdsmessighet og forpliktelser etter Bernkonvensjonen, vil det være et avveiningsspørsmål hva som kan og bør tillates i det enkelte tilfelle.

Departementene legger til grunn at en adgang til å bestemme at felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd kan skje uten hensyn til utgangspunktet om at grunneier har enerett til jakt og fangst på sin eiendom, ikke er i strid med forpliktelser etter EMK tilleggsprotokoll nr. 1 artikkel 1 (P1-1).

Forskriftshjemmel

I forslaget til § 42 tredje ledd foreslås det en hjemmel for Kongen til å gi regler i forskrift om gjennomføring av skadefelling. Det vises til at rovviltforskriften og utøvelsesforskriften er hjemlet blant annet i viltloven § 26 nr. 3 og 4, som kun delvis foreslås videreført. Naturmangfoldloven § 18 gir adgang til å «tillate» blant annet skadefelling i forskrift. Departementene mener det er hensiktsmessig med en hjemmel i ny lov for å gi regler i forskrift om gjennomføring av skadefelling, slik at man får en tydelig hjemmel for å gi slike regler, som står i forbindelse med lovreglene som gjelder for gjennomføring av skadefelling.

Departementene presiserer at forskriftshjemmelen gjelder for gjennomføring av skadefelling. Naturmangfoldloven § 18 hjemmelsgrunnlaget for å gi regler i forskrift om å tillate skadefelling.

13.4 Felling myndighetene iverksetter av eget tiltak

13.4.1 Gjeldende rett

Om fellingsformen

Etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd kan myndigheten etter loven av eget tiltak iverksette uttak av vilt for formål som nevnt i § 18 første ledd. Det innebærer at felling kan besluttes uavhengig av søknad om fellingstillatelse. Eksempler på tilfeller der det kan være aktuelt at myndighetene iverksetter uttak av eget tiltak, kan være situasjoner der vilt har forvillet seg inn i bebyggelse og utgjør en fare for personer eller eiendom, eller uttak som krever særlige vurderinger og kompetanse, som for eksempel hiuttak av jerv.

Myndigheten til å iverksette uttak av vilt etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd er ved kongelig resolusjon 19. juni 2009 nr. 705 lagt til Klima- og miljødepartementet. Departementet har i brev 8. november 2012 delegert myndigheten videre til Miljødirektoratet. Statens naturoppsyn, som er en del av Miljødirektoratet, gjennomfører i de fleste tilfeller felling som Klima- og miljødepartementet eller Miljødirektoratet har iverksatt etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd.

Miljødirektoratet har delegert myndighet til å iverksette uttak av vilt etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd til kommunen og statsforvalteren i noen nærmere angitte problemområder og skadesituasjoner, jf. brev 16. september 2013 med referanse 2013/5052.

Kommunen er delegert myndighet til å iverksette uttak av bestemte individ av alle hjorteviltartene og villsvin når de oppholder seg på trafikkerte eller tettbygde områder og utgjør en fare for skade på person eller skaper trafikkfarlige situasjoner. Kommunen er også delegert myndighet til å iverksette uttak av særlig aggressive individ av knoppsvane og kanadagås når de oppholder seg på områder hvor de utgjør en fare for skade på person, eller hindrer ferdsel.

Videre er statsforvalteren delegert myndighet til å iverksette uttak av bestemte individ av moskus når de vandrer til eller oppholder seg i tettbygde områder slik at de kan utgjøre en fare for skade på person eller skaper trafikkfarlige situasjoner, og punktering av egg tilhørende knoppsvane og kanadagås når disse hekker ved områder hvor de er til hinder for ferdsel eller trafikkavvikling, når disse ved tilgrising av badeplasser, friområder eller lignende utgjør en helsemessig risiko, eller når disse på hekkeplassen fortrenger andre naturlig forekommende arter.

Regler om utførelse av felling som myndighetene har iverksatt av eget tiltak

Det følger av naturmangfoldloven § 18 tredje ledd andre punktum at felling etter bestemmelsen om nødvendig kan skje på annens eiendom. I forarbeidene til naturmangfoldloven, Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 390 står det blant annet følgende om naturmangfoldloven § 18:

Uttak etter første ledd vil bli foretatt av grunneieren eller annen rettighetshaver, eller noen som har fått fullmakt fra en av disse. Slike tiltak kan bare skje på egen grunn. Myndighetens uttak etter tredje ledd kan i medhold av annet punktum skje uten hensyn til

grunneierens eller andres enerett til jakt og fangst (jf. særlig viltloven § 27), og om nødvendig også andre steder enn i utmarka, f.eks. når elg har forvillet seg inn i bebyggelsen eller når en bjørn har tatt opphold i tettbygd strøk og opptrer usky og nærgående overfor mennesker.

Etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd siste punktum kan Kongen gi nærmere forskrift om slikt uttak. Slik forskrift er ikke gitt.

Etter viltloven § 35 første og andre ledd kan direktoratet bestemme at felling kan utføres uten hensyn til reglene i kapittel VI (utøvelse av jakt og fangst), og av andre enn den jaktberettigede. Det siste vil si at fellingen kan utføres uten hensyn til reglene om grunneiers enerett til jakt og fangst. Viltloven § 35 forutsetter at reglene i viltloven kapittel VI om utøvelse av jakt og fangst, og viltloven § 27 om grunneieres enerett til jakt og fangst, som et utgangspunkt gjelder ved felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak.

Med hjemmel i viltloven § 35 er det fastsatt i rovviltforskriften § 13 at Miljødirektoratet, eller den direktoratet bemyndiger, «kan, uten hensyn til de regler som ellers gjelder, av eget tiltak iverksette felling av vilt, når dette anses nødvendig for å ivareta offentlige interesser av betydning, herunder å forhindre skade på person, vesentlig skade på eiendom, eller skade på naturlig fauna, flora eller økosystemer, jf. naturmangfoldloven § 18 tredje ledd».

Etter viltforskriften § 3-13 gjelder viltloven kapittel VI om utøvelse av jakt og fangst som et utgangspunkt ved uttak som Miljødirektoratet iverksetter av eget tiltak etter viltforskriften § 3-7, jf. viltforskriften § 3-13 første ledd. Miljødirektoratet kan tillate andre metoder for uttak, jf. § 3-13 første ledd.

Lov 21. juni 1996 nr. 38 om statlig naturoppsyn (naturoppsynsloven) regulerer oppgavene og fullmaktene til Statens naturoppsyn. Oppsynets oppgaver følger av naturoppsynsloven § 2. Av loven § 3 første ledd første punktum følger det at «Oppsynet har rett til å ferdes med bruk av motorkjøretøy, båt eller luftfartøy når dette er nødvendig for utføring av oppsynets oppgaver». Forholdet til viltlovens regler går ikke frem av naturoppsynsloven.

Klima- og miljødepartementet har opprettet et statlig fellingslag, som er organisert som en integrert del av Statens naturoppsyn, jf. instruks for det statlige fellingslaget ved uttak av vilt (versjon 2). Instruksen er fastsatt i medhold av lov 21. juni 1996 nr. 38 om statlig naturoppsyn (naturoppsynsloven) § 2 fjerde ledd og § 5. Fellingslaget skal blant annet lede og gjennomføre uttak når Miljødirektoratet av eget tiltak beslutter, eller etter søknad treffer vedtak om uttak av vilt med hjemmel i naturmangfoldloven § 18, og vedtar at det statlige fellingslaget tar ansvaret for fellingen, jf. fellingsinstruksen punkt 2.1. I fellingsinstruksen er i punkt 3 fastsatt følgende om metodebruk at:

3.1 Det statlige fellingslaget kan, uten hensyn til de regler som ellers gjelder, jf. viltloven § 35, velge den etter forholdene mest hensiktsmessige metode i arbeidet med uttak av dyr innenfor de rammer Bern-konvensjonen setter.

3.2 Uttak etter denne instruks er å anse som en del av det statlige naturoppsynets oppgaver i henhold til naturoppsynsloven. Motorisert ferdsel i forbindelse med uttak av dyr er således tillatt med hjemmel i naturoppsynsloven § 3 første ledd og motorferdselloven § 4 første ledd bokstav a, jf. samme lovs § 8.

3.3 Det statlige fellingslaget skal opparbeide kompetanse innenfor aktuelle metoder for uttak av dyr, og utvikle mest mulig effektive, sikre og dyrevelferdsmessige forsvarlige metoder.

Med hjemmel i fellingsinstruksen punkt 3.1 og viltloven § 35, benytter Statens naturoppsyn i enkelte tilfeller virkemidler som er forbudt etter viltloven kapittel VI. Eksempler er bruk av motorkjøretøy, håndvåpen til avliving og medikamenter til immobilisering.

For de tilfellene kommunen og statsforvalteren er delegert myndighet til å iverksette uttak av vilt etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, er følgende fastsatt om gjennomføring av uttaket, jf. brev 16. september 2013 med referanse 2013/5052:

Felling av vilt i medhold av delegasjonen skal som hovedregel foregå i samsvar med gjeldende regler for ordinær jakt- og fangstutøvelse. Gjeldende regler om våpen og ammunisjon skal følges. Reglene kan bare fravikes der dette er strengt nødvendig for å ivareta en rask og effektiv felling i vanskelige situasjoner. I særlig akutte situasjoner kan kommunen/fylkesmannen bestemme at det kan benyttes motorisert kjøretøy, annet egnet fangstredskap enn de ellers lovlige, og kunstig lys.

Når kompetent viltmyndighet gjennomfører felling av eget tiltak må det foregå i nært samarbeid med politiet. Dette gjelder i forhold til politiet som ordensmakt dersom trafikk og tilskuere i en gitt situasjon må omdirigeres, og det gjelder i forhold til bruk av våpen i tettbygde områder. Det er et overordnet mål at hensynet til borgernes sikkerhet alltid går foran ved vurdering av felling av vilt i tettbygde områder.

Den som gjennomfører uttaket, skal være registrert i jegerregisteret med betalt jegeravgift. For felling av storvilt skal skyteprøve være avlagt for siste jaktår.

13.4.2 Departementenes vurderinger og forslag

Egen bestemmelse om felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak

Departementene mener at felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd burde kobles til relevante regler i ny lov, på samme måte som lisensfelling og skadefelling. Dette vil gi en mer helhetlig regulering av gjennomføringen av felling etter naturmangfoldloven § 18 i ny lov. Det vises også til at viltloven § 35 i dag gir adgang til å fravike regler i viltloven ved felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak. Det er behov for å videreføre

denne adgangen, og lovtekniske hensyn tilsier at utgangspunktet om at slik felling følger reglene for jakt og fangst burde gå tydeligere frem.

Overordnet innebærer forslaget at felling som myndighetene iverksetter etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd blir koblet til de aller fleste reglene i lovforslaget om jakt og fangst, herunder reglene om metoder for utøvelse av jakt og fangst, krav om jegerprøve, skyteprøve etc. og reglene om retten til jakt og fangst. Samtidig er det behov for å videreføre en betydelig fleksibilitet i forbindelse med slik felling, blant annet til å kunne gjennomføre slik felling uavhengig av tillatelse fra grunneier og til å bruke metoder som gir tilstrekkelig effektiv felling. Det foreslås derfor at bestemmelsen gir adgang til å fravike reglene for jakt og fangst ved slik felling, se § 43 andre og tredje ledd. Adgangen til å benytte andre metoder for felling etc. etter viltforskriften § 3-13, rovviltforskriften § 13, fellingsinstruksen for det statlige fellingslaget og delegasjonsvedtak etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, skal videreføres. Det foreslås også en hjemmel for å gi nærmere regler i forskrift om gjennomføring av skadefelling, se § 43 tredje ledd.

Koblingen mellom regler for jakt og fangst og felling som myndighetene iverksetter etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd

Det foreslås at kapittel 1, 2, 4, 5, kapittel 6 med unntak av § 34, kapittel 11, og §§ 47 og 54, samt forskrift gitt i medhold av bestemmelser i disse kapitlene gjelder ved felling som myndighetene iverksetter etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, med mindre annet er bestemt, se lovforslaget § 43 første ledd.

Bestemmelsene som ikke er listet opp, anses ikke relevante ved slik felling. Det vises blant annet til at lovforslaget § 34 om reindriftssamenes rett til jakt og fangst. Forslaget innebærer også at regelen om dager med jaktforbud, se lovforslaget § 11, ikke skal gjelde ved slik felling. Det er en videreføring av gjeldende rett. Felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd gjennomføres av forvaltningen, og det er ikke naturlig at § 55 om overtredelsesgebyr eller § 57 om straff, gjelder for § 43.

Forslaget innebærer at kapittel 1 og 2, samt kapittel 11, skal gjelde ved slik felling. Bestemmelsene i disse kapitlene setter rammer for bestemmelser i loven.

Forslaget innebærer at reglene i kapittel 4 om jegerprøve, registrering i Jegerregisteret, betaling av jegeravgift og krav om skyteprøve eller andre kompetansekrav som et utgangspunkt gjelder ved felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd. At dette går frem av regelverket er nytt sammenlignet med gjeldende viltlov, men dette anses å ikke medføre endring i praksis.

Departementene legger til grunn at ansatte i Statens naturoppsyn, kommunen, eller i andre deler av forvaltningen som gjennomfører felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, oppfyller krav om jegerprøve, jegeravgift, og andre særskilte kompetansekrav.

Forslaget innebærer at reglene i kapittel 5 om utøvelse av jakt og fangst som et utgangspunkt gjelder ved felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd. Dette viderefører systemet etter viltloven § 35 første ledd, som forutsetter at reglene i viltloven om utøvelse av jakt og fangst gjelder ved slik felling.

Forslaget innebærer at reglene i kapittel 6 om retten til jakt og fangst, med unntak av § 34, som et utgangspunkt gjelder ved felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd. Dette er en videreføring av systemet etter viltloven § 35 andre ledd, som forutsetter at reglene i viltloven om retten til jakt og fangst gjelder ved slik felling.

Det foreslås også at det slås fast at §§ 47 og 54 i lovforslaget gjelder ved felling som myndighetene iverksetter etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd.

Adgangen til å fravike regler i loven

Det er i særskilte problem- eller skadesituasjoner at myndighetene av eget tiltak iverksetter felling. Slike situasjoner kan innebære særlige krav til effektivitet og presisjon, eller kan på annen måte stille særlige krav til virkemidler ved fellingen. Departementenes vurdering er at det er behov for å videreføre fleksibiliteten til å fravike regler i loven ved slik felling. Det vises blant annet til at fellingsinstruksen til det statlige fellingslaget bygger på en slik adgang til å avgjøre hva som er den mest hensiktsmessige metodebruken i det konkrete tilfellet.

Ordningen etter viltloven § 35 om at direktoratet kan fravike reglene i loven både ved beslutning og i forskrift, foreslås videreført og utvidet til å gjelde alle reglene i loven som gjelder ved slik felling, se forslaget til § 43 andre og tredje ledd. Departementet legger til grunn at en beslutning om at felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd kan gjennomføres uten hensyn til reglene i kapittel VI, ikke er et enkeltvedtak. Naturmangfoldloven § 18 klargjør at selve uttaket ikke regnes som enkeltvedtak, og da er det desto mindre grunnlag for å anse bestemmelser om fremgangsmåten som enkeltvedtak, jf. også Prop. 118 L (2015-2016) s. 36. Det forslås at dette går frem av loven, se forslaget til § 43 tredje ledd andre setning.

Eventuelle unntak fra viltlovens regler om utøvelse av jakt og fangst må vurderes i lys av forpliktelsene etter Bernkonvensjonen. I lys av alminnelige forvaltningsrettslige regler om forholdsmessighet og forpliktelser etter Bernkonvensjonen, vil det som ved annen felling etter naturmangfoldloven § 18 være et avveinings spørsmål hva som kan og bør tillates i det enkelte tilfelle.

Departementene legger til grunn at en adgang til å bestemme at felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd kan skje uten hensyn til utgangspunktet om at grunneier har enerett til jakt og fangst på sin eiendom, ikke er i strid med forpliktelser etter EMK tilleggsprotokoll nr. 1 artikkel 1 (P1-1).

Naturmangfoldloven § 18 tredje ledd siste punktum inneholder en hjemmel til å gi forskrift om felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak etter denne bestemmelsen. Hensynet til å unngå dobbeltregulering taler mot at det etableres en mer generell forskriftshjemmel for å gi regler om gjennomføringen av felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd i forslaget til ny lov. På den andre siden kan det være hensiktsmessig med en slik forskriftshjemmel i ny lov når lovreglene for gjennomføringen av fellingen går frem av denne bestemmelsen, og bestemmelsen også omfatter en adgang til å fravike reglene om jakt og fangst i forskrift. Det foreslås at § 43 andre ledd lyder «Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, blant annet om at felling kan

gjennomføres uten hensyn til bestemmelser i loven her eller forskrift i medhold av loven her».

Forslag til endring i naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven § 18 tredje ledd andre punktum inneholder en regel om adgangen til å fravike grunneierretten ved uttak myndighetene iverksetter av eget tiltak. Etter bestemmelsen kan slike uttak «om nødvendig skje på annens eiendom».

Det vises til at viltloven § 35 gir adgang til å bestemme at felling av rovvilt for å forhindre skade på bufe og tamrein, og felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, kan utføres av andre enn den jaktberettigede. Viltloven § 35 stiller ikke opp et vilkår om at dette må være nødvendig. Det vises også til at et slikt vilkår om «nødvendig» heller ikke følger av lakse- og innlandsfiskloven § 13 om dispensasjon for tiltak som har vern eller utvikling av fiskestammer som formål. Etter lakse- og innlandsfiskeloven § 13 kan departementet «uten hensyn til den enkelte grunneier eller rettighetshaver» gi tillatelse til å fange stamfisk og settefisk og til vitenskapelige undersøkelser eller praktiske forsøk og fiskekulturtiltak. Det følger av bestemmelsen at før fangst eller arbeid igangsettes, «skal grunneiere og fiskeberettigete varsles».

Behovet for fleksibilitet ved gjennomføring av uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk gjør seg generelt sett sterkere gjeldende der myndigheten av eget tiltak iverksetter uttak etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, enn ved uttak etter naturmangfoldloven § 18 første ledd. Departementenes vurdering er at det ikke er naturlig at det gjelder et strengere vilkår for å gjennomføre felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd på annens eiendom, enn for annen felling etter naturmangfoldloven § 18. Etter departementenes syn ivaretas også hensynet til eiendomsretten og grunneiers rettigheter av reglen i naturmangfoldloven § 18 tredje ledd om at uttak etter bestemmelsen bare kan tillates dersom formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd.

Myndighetene kan derfor bare iverksette felling av vilt eller andre uttak etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, eventuelt på annens eiendom, der det ikke finnes andre aktuelle løsninger for å oppnå det aktuelle formålet.

På bakgrunn av dette foreslå departementene at naturmangfoldloven § 18 tredje ledd andre punktum endres, ved at vilkåret «om nødvendig» tas ut. Endringen kan gi bedre samsvar mellom bestemmelsene i naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, viltloven § 35 og lakse- og innlandsfiskeloven § 13. Departementene anser at endringen ikke vil føre til at uttak etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd i flere eller færre tilfeller gjennomføres på annens eiendom. Forslaget innebærer at regelen i naturmangfoldloven § 18 tredje ledd andre punktum, om at uttak som myndighetene iverksetter av eget tiltak kan skje på annens eiendom, opprettholdes for øvrig. Bestemmelsen omfatter flere former for uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk enn felling av vilt og innfangning av stamfisk og settefisk, undersøkelser eller praktiske forsøk og fiskekulturtiltak.

13.5 Vederlag for felling etter naturmangfoldloven § 18

13.5.1 Gjeldende rett

Vederlag for å avverge skade

Det følger av viltloven § 51 andre ledd at vederlag for felling etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b kan fastsettes av departementet. Naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b regulerer felling av viltarter som gjennomføres for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom. I forarbeidene til viltloven § 51 andre ledd, Ot.prp. nr. 9 (1980-1981) s. 68, er det beskrevet at bestemmelsen gir adgang til å fastsette vederlag for felling av pattedyr og fugler som anses særlig skadelige, og at bestemmelsen tar sikte på tilfeller hvor det er særlig påkrevd å oppnå felling, for eksempel på grunn av ekstra store rovdyrskader på bufe. Myndigheten etter § 51 andre ledd er delegert til Miljødirektoratet, jf. forskrift 2. april 1982 nr. 592.

Viltloven § 51 andre ledd må ses i sammenheng med viltloven § 51 første ledd. Etter § 51 første ledd kan skuddpremie bare fastsettes for viltarter som har jakttid og som gjør skade. Se nærmere omtale i punkt 14.4.

I rovviltforskriften § 9a er det gitt regler om godtgjøring ved skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv. Etter § 9a kan kommunen utbetale godtgjøring for den tid kommunalt/interkommunalt oppnevnt fellingslag benytter til skadefellingsforsøk, på grunnlag av satser fastsatt av Klima- og miljødepartementet.

Vederlag for innsamling av vitenskapelig materiale

I enkelte tilfeller utbetaler myndighetene vederlag for innsamling av viltmateriale for vitenskapelige formål på privatrettslig grunnlag gjennom avtale. Som eksempel kan rødvuttaket i Varanger nevnes. Gjennom forskningsprosjektet COAT betaler Universitetet i Tromsø vederlag for å kjøpe skrotten av felt rødv, der alle rødrene levert inn til prosjektet blir brukt som forskningsmateriale. Uttaket gjennomføres for å støtte fjellrevpopulasjonen i Varanger, fordi rødv er en overlegen konkurrent til fjellrev. Et annet eksempel på vederlag for innsamling av vitenskapelig materiale er vederlag for innsending av prøver fra felte villsvin. Ordningen ble innført av Mattilsynet 1. juli 2020 gjennom handlingsplanen mot villsvin.

13.5.2 Departementenes forslag

Departementene mener det fortsatt bør være adgang til å fastsette vederlag for felling av viltarter for å avverge skade. Vederlag kan være en forutsetning for å sikre effektiv skadefelling. Det foreslås at regelen i viltloven § 51 andre ledd, om at vederlag for felling som er hjemlet i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b kan fastsettes av departementet, videreføres, jf. § 44 første ledd. Dette er også ment å omfatte felling av hjortevilt og bever som kommunen har gitt tillatelse til, jf. naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd.

Etter ordlyden gir viltloven § 51 andre ledd departementet myndighet til å fastsette vederlag også for lisensfelling som er hjemlet i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Departementenes forslag innebærer at dette videreføres.

Departementene mener likevel at det som et utgangspunkt er lite aktuelt å yte fellingsvederlag ved lisensfelling. Adgangen til å fastsette fellingsvederlag ved skadefelling ivaretar i stor grad behov for vederlag ved felling av store rovdyr. Det vises til at lisensfelling er bestandsregulering av bjørn, jerv og ulv, som gjennomføres av jegere som har registrert seg som lisensjeger i Jegerregisteret. Til sammenligning gjennomføres skadefelling av rovvilt av kommunale eller interkommunale skadefellingslag for å avverge konkrete og akutte skadesituasjoner. Ved skadefelling er det vurdert at det er behov for å yte vederlag for å oppnå tilstrekkelig effektiv felling. De samme hensynene gjør seg ikke gjeldende ved lisensfelling.

Det vises også til praksis med å utbetale vederlag for innsamling av viltmateriale for vitenskapelige formål på privatrettslig grunnlag gjennom avtale. Det foreslås at det går frem av loven at vederlag for innsamling av viltmateriale for vitenskapelige formål i forbindelse med felling etter naturmangfoldloven § 18 kan fastsettes av Kongen.

Departementene mener adgangen til å fastsette fellingsvederlag etter bestemmelsen skal være begrenset til kompensasjon for medgått tid og nødvendige utgifter ved felling eller fellingsforsøk. Dette anses dekkende for hva det kan være behov for å kompensere i forbindelse med felling etter naturmangfoldloven § 18. Det innebærer blant annet at det ikke vil være adgang til å gi regler om vederlag per antall felte individer av en art ved felling etter naturmangfoldloven § 18. Dette følger også av lovforslaget § 48, som fastsetter at skuddpremie bare kan gis for jakt av viltarter som har jakttid og som gjør skade. Skuddpremie er definert som godtgjøring per antall felte individer av en viltart, se punkt 14.4. Forslaget avgrenses også mot lønn som gis for felling i ansettelsesforhold, som for eksempel felling som utføres av Statens naturoppsyn.

Ordlyden «fastsette» innebærer at vederlag kan fastsettes ved enkeltvedtak. Det er også nødvendig med en hjemmel for å gi regler i forskrift om vederlag for felling etter naturmangfoldloven § 18. Det vises til ordningen som er etablert i rovviltforskriften § 9a. Det foreslås at forslaget til § 44 inneholder en hjemmel for Kongen til å gi regler om vederlag som nevnt i første ledd i forskrift. Etter rovviltforskriften § 9a er kommunen gitt myndighet til å utbetale godtgjøring ved skadefelling av rovvilt. Det foreslås at det at det går frem av lovbestemmelsen at kommunen kan tildeles oppgaver knyttet til vederlag for felling, jf. kommuneloven § 2-1.

14 Diverse bestemmelser

14.1 Forbud mot hold av vilt i fangenskap

14.1.1 Gjeldende rett

Viltloven § 7 første ledd oppstiller et forbud mot å holde vilt i fangenskap, med mindre annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov. I viltloven § 7 andre ledd

er det en forskriftshjemmel som gir Kongen myndighet til å gi forskrift om adgang til å holde vilt i fangenskap, og om oppdrett, farming og utsetting av vilt i innhegnet område. I forskrift kan det videre settes krav om tillatelse og særskilte håndhevingsregler for å stanse ulovlig virksomhet.

I tillegg gjelder dyrevelferdsloven for alt hold av dyr. Forskrift 5. september 2016 nr. 1035 om dyrevelferd ved fremvisning av dyr gjelder for dyreparker. Forskriften angir en positiv liste over dyrearter som kan holdes uten nærmere søknad. Listen omfatter ikke viltlevende pattedyr, men dyreparker kan søke om tillatelse fra Mattilsynet til å fremvise andre arter enn de som fremgår av vedlegg 1, jf. forskriften § 4 andre ledd. Det fremgår videre av § 4 femte ledd at tillatelse etter denne forskriften fritar ikke for plikt til å påse at fremvisning er tillatt etter annet regelverk.

Forbudet mot hold av vilt i fangenskap ble, med bakgrunn i dyrevelferdshensyn, tatt inn i viltloven ved lovendring 11. juni 1993, jf. Ot.prp. nr. 54 (1992–1993). Bestemmelsen ble da tatt inn som en tredje setning i viltloven § 3 første ledd om fredningsprinsippet. Ved ikrafttredelse av naturmangfoldloven 1. juli 2009 ble fredningsprinsippet flyttet til naturmangfoldloven, men forbudet mot hold av vilt i fangenskap ble beholdt i viltloven og flyttet til § 7.

Forbudet mot hold i fangenskap gjelder «vilt». I viltloven § 2 første ledd er vilt definert som alle viltlevende landpattedyr og fugler, amfibier og krypdyr. Forbudet ble tidligere også håndhevet for eksotiske reptiler og krypdyr fordi det ble ansett som «vilt» i henhold til definisjonen. Forvaltningspraksis ble endret da Borgarting lagmannsrett ved dom 20. januar 2015 (LB-2014-93257) tolket viltbegrepet innskrenkende til å kun gjelde arter som lever eller kan leve vilt innenfor lovens virkeområde. Departementene viser til nærmere omtale av viltbegrepet i punkt 6.3. I dag omfattes hold av eksotiske reptiler og krypdyr av forskrift 11. mai 2017 nr. 597 om forbud mot å innføre, omsette og holde eksotiske dyr. Forskriften er gitt med hjemmel i dyrevelferdsloven, og gir unntak for hold av nærmere listede arter.

Med hjemmel i viltloven § 7 andre ledd er det gitt flere forskriftsbestemmelser om hold av vilt i fangenskap. Departementene viser blant annet til viltforskriften § 4-2 om forbud mot hold av vilt for bestemte formål. Etter bestemmelsens første ledd er det ikke tillatt å holde vilt når formålet er jakt i innhegnet område, fremvisning i sirkus, falkoneri eller hold som kjæledyr eller hobbydyr. I viltforskriften § 4-2 andre ledd presiseres at trening av hund på vilt i fangenskap ikke er tillatt. I viltforskriften §§ 4-6 til 4-9 er det gitt konkrete unntak fra forbudet mot hold av vilt i fangenskap, blant annet som grunnlag for næringsutvikling. Dette gjelder forskjellige former og krav til viltoppdrett, hold av vilt i dyrepark eller for midlertidig fremvisning, og hold av vilt for å gjenoppbygge bestander eller andre særlige formål. I tillegg er det i viltforskriften § 2-10 gitt anledning til innfangning av skadd vilt for kortvarig rehabilitering. I viltforskriften § 4-4 er det oppstilt en plikt til å sikre at vilt som holdes ikke kan rømme, og forskriften kapittel 5 har regler om vilt som har rømt.

I viltforskriften kapittel 6 er det gitt regler om utsetting av vilt i naturen. Utsetting av vilt er kun tillatt når dette følger bestemmelsene i forskriftens kapittel 6 og reglene i forskrift om fremmede organismer, jf. viltforskriften § 6-1. Forskrift om fremmede organismer, jf. naturmangfoldloven § 30 og 31, gir blant annet regler om forbud mot

utsetting av nærmere angitt organismer og stiller krav om tillatelse for utsetting av blant annet vilt av arter, underarter eller bestander som ikke fra før finnes i distriktet og organismer som ikke hører til noen art, stamme eller bestand som forekommer naturlig på stedet.

14.1.2 Departementenes vurderinger og forslag

Forbudet mot hold av vilt i fangenskap er en sentral og viktig bestemmelse som bør opprettholdes. Når vilt holdes fanget kan dette stride mot de verdier viltloven og dyrevelferdsloven bygger på. Vilt har sitt naturlige tilhold i vill tilstand og vil lett kunne lide i fangenskap. Hold av vilt kan også innebære uheldige følger for naturmangfoldet, på grunn av risikoen for rømming og spredning av sykdommer. Norsk viltforvaltning har gjennom langvarig forvaltningspraksis hatt en restriktiv holdning til hold av vilt i fangenskap. Forslaget til § 45 viderefører dette utgangspunktet.

Departementene foreslår å videreføre et forbud mot hold av vilt i fangenskap i forslag til § 45 første ledd. Departementet foreslår en språklig endring i ordlyden ved at det kommer tydeligere frem at bestemmelsen handler om et forbud. Forslaget er at «Ingen skal holde vilt i fangenskap [...]» i viltloven § 7 endres til «Det er forbudt å holde vilt i fangenskap [...]». Dette foreslås også gjenspeilet i overskriften til bestemmelsen.

Forslaget til § 45 første ledd må ses i sammenheng med forslaget til definisjon av begrepet «vilt» i lovutkastet § 3 bokstav e. Vi viser her til departementenes vurderinger og forslag i punkt 6.3.2. Det foreslås blant annet at begrepet «vilt» skal forstås på samme måte som i naturmangfoldloven § 3 bokstav p. Dette innebærer at viltbegrepet ikke er begrenset til arter som lever eller kan være viltlevende i Norge. Som en følge av dette, vil flere arter omfattes av forbudet mot hold av vilt i fangenskap i forslaget til § 45.

Departementene foreslår at ordlyden i viltloven § 7 første ledd «[...] med mindre annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov» endres til «[...] med mindre annet følger av lov eller forskrift i medhold av lov». Forslaget til endring er i tråd med tilsvarende ordlyd i forslag til andre bestemmelser som bygger på samme utgangspunkt med hovedregel og unntak i lov eller i forskrift. Forslaget til endring av ordlyd er ikke til hinder for at viltmyndighetene eller Mattilsynet kan fatte enkeltvedtak om hold av vilt når det er hjemmel til dette i lov eller forskrift. Se for eksempel viltforskriften § 4-8 første ledd.

Departementene foreslår å videreføre forskriftshjemmelen i viltloven § 7 andre ledd med noen endringsforslag til ordlyden. Departementene foreslår blant annet at begrepet «farming» ikke tas med videre. Etter departementenes syn vil ordlyden «oppdrett» dekke det som i dag anses som farming etter gjeldende bestemmelse. Departementene foreslår også at ordlyden «[...] og utsetting av vilt i innhegnet område» ikke tas med videre. Denne ordlyden vil etter departementenes syn dekkes av ordlyden om hold vilt i fangenskap eller av opprett av vilt. Det anses ikke nødvendig å presisere at også utsetting av vilt i innhegnet område omfattes av forslaget til forskriftshjemmel.

I gjeldende forskriftshjemmel står det at det kan settes krav om tillatelse og særskilte håndhevsregler for å stanse ulovlig virksomhet. Departementene foreslår å videreføre disse momentene om hva det kan gis forskrift om. Departementene foreslår også at det inntas i forskriftshjemmelen at det kan gis regler om tilsyn, og regler om gebyr ved behandling av søknader om hold av vilt i fangenskap. Siden rømming av vilt fra hold kan få uheldige følger for naturmangfoldet, er det også behov for en hjemmel til å gi nærmere regler i forskrift om ansvar og plikter i forbindelse med rømming. Bestemmelsen skal blant annet gi hjemmel for reglene i viltforskriften kapittel 5 om varsling ved rømming, om rett, plikt og tillatelse til innfangning eller avlaving av vilt som har rømt fra fangenskap, og om ansvar for utgifter i tilknytning til rømming.

Det foreslås også en tydeligere hjemmel for å gi regler i forskrift om utsetting av vilt i naturen som ikke omfattes av reglene i naturmangfoldloven kapittel IV og forskrift om fremmede organismer. Det vises til at naturmangfoldloven § 30 gir hjemmel for å gi nærmere regler i forskrift om «krav om tillatelse for utsetting av organismer som ikke fra før finnes naturlig på stedet» og om «forbud mot utsetting og omsetning av bestemte organismer hvis det anses nødvendig for å unngå vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold». Reglene i viltforskriften kapittel 6 omfatter også vilt som forekommer naturlig på stedet. Det foreslås at «Kongen kan gi forskrift om utsetting av vilt som forekommer naturlig på stedet, herunder om adgangen til å avlive vilt som er ulovlig utsatt og dekning av utgifter. Utsetting av vilt som ikke forekommer naturlig på stedet følger reglene i naturmangfoldloven kapittel IV», jf. lovforslaget til § 45 tredje ledd.

14.2 Oppbevaring og omsetning av fredet vilt

14.2.1 Gjeldende rett

Viltloven § 48a ble tilføyd ved lov 11. juni 1993 nr. 106, og trådte i kraft 1. januar 2005. Bakgrunnen for bestemmelsen var et behov for bedre virkemidler for å hindre miljøkriminalitet, både internasjonalt og nasjonalt, jf. Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s. 5 og 6. Bestemmelsen ble også ansett som sentral for å oppfylle Norges forpliktelser etter CITES-konvensjonen og Bernkonvensjonen. Bernkonvensjonen forbyr besittelse av og innenlands handel med viltarter listet på vedlegg II, levende eller døde, herunder utstoppede dyr eller lett kjennelige produkter av disse, der dette vil bidra til å effektivisere bestemmelsene i artikkelen, jf. artikkel 6 bokstav e. Når det gjelder CITES-konvensjonen har bestemmelsen mistet sin praktiske betydning etter at naturmangfoldloven § 26 om handel mv. ble vedtatt. Naturmangfoldloven § 26 gir det rettslige grunnlaget for å gjennomføre forpliktelsene etter CITES-konvensjonen og er hjemmel for CITES-forskriften (forskrift 15. juni 2018 nr. 889 om innførsel, utførsel, besittelse mv. av truede arter av vill fauna og flora).

Viltloven § 48a første ledd fastslår at ingen må oppbevare eller omsette fredet vilt eller fredede egg uten at vedkommende for det enkelte eksemplar kan godtgjøre å ha nødvendig tillatelse. Det følger av Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s. 27 at med

«fredet vilt» menes vilt det ikke er jakttid på, og med «fredede egg» menes egg det ikke er adgang til å sanke. Begrepet «egg» omfatter både levende egg, råteegg (med dødt foster) og ubefruktede egg (uten foster). Videre følger det av Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s. 27 at alternativet «oppbevare» i utgangspunktet vil ramme alle former for forvaring eller besittelse. En rent midlertidig besittelse, som har sin bakgrunn i at det er søkt om tillatelse til å beholde det fredede viltet eller de fredede eggene, vil ikke rammes. For midlertidig besittelse er det fastsatt regler som blant annet setter frist for å søke om tillatelse til å få beholde viltet, se viltforskriften §§ 7-4 og 7-7. Alternativet «omsette» får selvstendig betydning når omsetning, eller medvirkning til omsetning, finner sted uten at det er i forbindelse med oppbevaring. Dette alternativet markerer i tillegg det spesielt straffbare i å omsette fredet vilt, se Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s. 27. Ettersom dette er Viltfondets eiendom kan også straffelovens bestemmelser om heleri og underslag være aktuelle.

Dersom vedkommende «godtgjør» å ha nødvendig tillatelse, er ikke handlingen (besittelsen) straffbar. «Godtgjøre» innebærer at vedkommende må bevise å inneha nødvendig tillatelse, jf. Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s. 27. Bestemmelsen inneholder i praksis en omvendt bevisbyrde. Det er vedkommende som er i besittelse av viltet som må godtgjøre eierskapet. Slik tillatelse må foreligge for hvert enkelt eksemplar. Dersom dokumentasjon på eierskapet ikke kan fremlegges, vil viltet tilfalle det statlige viltfondet etter viltloven § 48. Uten dokumentasjon på eierskapet er besittelsen straffbar etter viltloven § 56.

Etter viltloven § 48a andre ledd kan Kongen gjøre unntak for eldre individer av nærmere bestemte arter av fredet vilt og egg som var i privat besittelse før bestemmelsens ikrafttreden. Bestemmelsen ble gitt fordi det i en overgangsperiode var nødvendig å kunne registrere eller utstede tillatelse for eldre individer av søkepliktig fallvilt som ble omfattet av første ledd, jf. Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s. 28. Unntaksbestemmelsen ble også benyttet for arter som det har vært vanlig å tildele privatpersoner for preparering i til dels stort omfang.

Det ble gitt regler om registrerings- og merkingsplikt for eldre preparater av dødt vilt i forskrift 21. mars 2005 nr. 247 om registrering og merking av eldre preparater av dødt vilt. Plikten til etterregistrering og merking gjaldt dverggås, kongeørn, jaktfalk, vandrefalk, havørn, snøugle, slagugle og lappugle av eldre dato enn forskriftens ikrafttredelse (21. mars 2005). Etterregistreringen og merkingen skulle gjennomføres i perioden 21. mars 2005 til 31. desember 2007. For slike eldre preparater var det ikke nødvendig å bevise eller sannsynliggjøre at opprinnelsen til preparatet var lovlig.

14.2.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår at regelen i § 48a første ledd videreføres, men med enkelte endringer, se lovforslaget § 46. Viltloven § 48a benyttes jevnlig som grunnlag for tiltalebeslutninger og for inndragning av ulovlig vilt til viltfondet. Videre er bestemmelsen viktig for å oppfylle Norges forpliktelser etter Bernkonvensjonen, og utfylles delvis av viltforskriften kapittel 7.

Departementene foreslår en endring i bestemmelsen ved at «fredede egg» erstattes av «egg fra viltarter». Egg fra alle viltarter har lenge vært både registrerings- og merkepliktige. Endringen vil forenkle bestemmelsen for brukere og forvaltning. Det foreslås samtidig at det presiseres at forbudet mot oppbevaring og omsetning ikke gjelder for egg som er lovlig sanket eller lovlig oppdrettet og som omsettes som mat, se lovforslaget § 46 andre ledd. Presiseringen klargjør at det ikke skal gjelde et forbud mot salg av egg som er lovlig sanket i samsvar med forskriften om jakttider og tider for sanking av egg og dun mv. Det vises til at det for eksempel foregår salg av måkeegg som er sanket innenfor rammene av denne forskriften. Presiseringen klargjør også at det ikke skal gjelde et forbud mot salg av egg fra viltarter som holdes i lovlig oppdrett, som vaktelegg. Samtidig bør det, ut fra miljøkriminalitetshensyn, bare i begrenset grad legges til rette for marked for salg av egg. Derfor foreslås det at unntaket i andre ledd gjelder for egg som oppbevares og omsettes for matformål. Slik bruk av egg har flere steder lange tradisjoner.

Videre foreslår departementene endringer i ordlyden ved at «[...] uten at han for det enkelte eksemplar kan godtgjøre at han har nødvendig tillatelse» endres til «[...] uten å kunne bevise å ha nødvendig tillatelse for det enkelte eksemplar». Dette forslaget til endring er kun av språklig karakter.

Viltloven § 48a andre ledd var hjemmel for en overgangsordning med begrenset varighet, fra 21. mars 2005 til 31. desember 2007. Det er nå mer enn 16 år siden overgangsordningen ble avsluttet. Departementene kan ikke se behov for videre bruk av unntaksregelen, og foreslår at denne ikke videreføres.

14.3 Eiendomsrett til fallvilt og ulovlig felt vilt med videre

14.3.1 Gjeldende rett

Viltloven § 48 første ledd første punktum regulerer viltfondets og kommunens eiendomsrett til vilt som ulovlig er felt, innført til Norge eller ulovlig holdes fanget, eller til verdien av dette viltet. Bestemmelsen definerer eiendomsretten til vilt som det ikke foreligger en lovlig rett til å besitte. Nærmere omtale av viltfond følger av punkt 7.4.

Levende vilt er eiendomsløst, med mindre det er gitt tillatelse til å eie og holde viltet fanget. Dødt vilt er også eiendomsløst, helt til noen tar dyret i sin besittelse. I det noen tar dyret i sin besittelse, etableres eiendomsretten gjennom viltloven § 48. Det innebærer at utgangspunktet er at ingen, utenom viltfondet og kommunen, kan etablere eiendomsrett til funn av dødt vilt i naturen. Det er likevel tillatt å tilegne seg fallvilt av arter som ikke er registreringspliktige, jf. viltforskriften § 7-2 og vedlegg til viltforskriften. Den som ønsker å overta eiendomsretten til fallvilt av registreringspliktig vilt, må levere viltet til autorisert preparant (taksidermist) innen fire uker, og preparanten må søke om å overføre eiendomsretten fra viltfondet, jf. viltforskriften § 7-4 første og andre ledd.

Det stilles ikke vilkår om at det foreligger en straffbar handling eller at det er utvist skyld for å kunne inndra vilt etter viltloven § 48. Bestemmelsen omfatter både hele dyr, og deler av dyr, og inneholder ingen størrelse- eller vektavgrensning.

At viltet er «ulovlig felt» innebærer at det er felt uten hjemmel, jf. naturmangfoldloven § 15, eller at det er felt i strid med regler gitt i, eller i medhold av viltloven. Det følger av lovens forarbeider at bestemmelsen tar sikte på å ramme felling i strid med pålegg om rettet avskyting, felling uten at det er innhentet fellingstillatelse og lignende situasjoner, se Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 65.

Når viltet er «ulovlig» innført er det innført i strid med lov eller forskrift. For eksempel mangler en tillatelse til å innføre viltet der regelverket krever tillatelse. Viltet må være innført til Norge, jf. viltloven § 48 første ledd første punktum. Bestemmelsen omfatter ulovlig innførsel av både dødt og levende vilt. For fremmede viltarter som ble innført før 1. januar 2016, fulgte krav om tillatelse av viltloven § 47. For vilt innført etter 1. januar 2016, følger kravet om tillatelse av naturmangfoldloven § 29 om fremmede organismer. Det er i tillegg flere forskrifter som regulerer adgangen til å innføre vilt til landet, eksempelvis forskrift 19. juni 2015 nr. 716 om fremmede organismer og forskrift 15. juni 2018 nr. 889 om innførsel, utførsel, besittelse mv. av truede arter av vill fauna og flora (CITES-forskriften). Brudd på forskrifter som regulerer innføring av vilt, vil også medføre at viltet er «ulovlig innført» etter viltloven § 48.

Også vilt som holdes ulovlig i fangenskap tilfaller viltfondet. Etter viltloven § 7 er det forbudt å holde vilt i fangenskap, med noen unntak. I hvilke tilfeller vilt lovlig kan holdes i fangenskap, er omtalt i punkt 14.1.

Det følger videre av viltloven § 48 første ledd andre punktum at også forlatte egg, egg som oppbevares ulovlig, fallvilt, og vilt som er felt ved skadefelling eller lisensfelling etter naturmangfoldloven §§ 17, 17 a og 18 tilfaller viltfondet. Med «egg» menes både levende egg, råteegg (egg med dødt foster) og ubefruktede egg (egg uten foster), jf. Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s. 27. Fallvilt er dødt vilt som ikke er felt under lovlig jakt, fangst eller lisensfelling, jf. viltforskriften § 1-4 bokstav a.

Dersom viltet nevnt i viltloven § 48 første ledd er hjortevilt eller bever, tilfaller det kommunen, jf. viltloven § 48 andre ledd første punktum. Det samme gjelder om viltet er villsvin, jf. viltforskriften § 7-2 fjerde ledd og § 7-3 første ledd. Inntekter fra omsetning av ulovlig felt vilt og fallvilt av hjortevilt og bever, samt hjortevilt og bever som felles etter tillatelse gitt i medhold av naturmangfoldloven § 18 kan regnes som inntekt til det kommunale viltfondet, jf. forskrift 15. mai 2011 nr. 537 om kommunale viltfond m.m. § 3 bokstav b. Alt annet vilt som er ulovlig felt, innført eller fanget, eller verdien av det, tilfaller viltfondet.

Det følger av § 48 andre ledd andre punktum at ved ulovlig felling av hjortevilt eller bever i jakttid, kan kommunen overlate viltet, eller dets verdi, til den jaktberettigede mot tilsvarende fradrag i vedkommende sin fellingskvote. Bestemmelsen omfatter hjortevilt eller bever felt i strid med viltloven eller naturmangfoldloven, eller bestemmelser gitt i medhold av disse, men innenfor den fastsatte jakttiden for arten. For at kommunen skal kunne overlate viltet, eller dets verdi, til den jaktberettigede og gjøre tilsvarende fradrag i fellingskvoten til vedkommende, må den jaktberettigede fortsatt ha gjenstående kvote. Kravet om fellingstillatelse for felling

av bever ble opphevet i 2017 ved forskrift om forvaltning av bever. Kommunen kan likevel fastsette en kvote for uttaket, jf. forskrift om forvaltning av bever § 3 andre ledd.

Viltloven § 48 tredje ledd oppstiller en plikt for kommunen til å sørge for at viltet blir tatt vare på. Det følger av lovens forarbeider at plikten innebærer ansvar for ivaretagelsen og omsetningen av viltet, herunder egg, i tillegg til ansvaret for forvaltningen av midlene, jf. Ot.prp. nr. 37 (1999–2000) s. 52. Kommunens ansvar etter § 48 tredje ledd er følgelig ikke begrenset til hjortevilt og bever, men omfatter alt vilt som er det statlige viltfondets eller kommunens eiendom etter viltloven § 48 første eller andre ledd. Plikten gjelder for både dødt og levende vilt. Kommunens plikt etter § 48 tredje ledd gjelder likevel ikke for bjørn, jerv, gaupe eller ulv. Det følger av rovviltforskriften § 16 andre ledd første punktum at den som feller gaupe, jerv, bjørn eller ulv plikter å innlevere dyret til vitenskapelige formål.

14.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår i hovedsak å videreføre innholdet i viltloven § 48, men med enkelte oppdateringer og presiseringer, se lovforslaget § 47. I tillegg foreslår departementene å innføre en forskriftshjemmel for nærmere regulering av det statlige viltfondets eiendomsrett, saksbehandling, og kommunens plikt til å ivareta vilt og egg på vegne av det statlige viltfondet og kommunen.

I lovforslaget § 47 første ledd første punktum foreslår departementene at vilt som er ulovlig felt, ulovlig innført til Norge eller ulovlig holdes fanget, eller verdien av dette, tilfaller det statlige viltfondet. «Ulovlig felt» innebærer at viltet er felt i strid med regler gitt i, eller i medhold av viltloven eller naturmangfoldloven. Forslaget er en videreføring av gjeldende rett. Nærmere omtale om det statlige viltfondet følger av punkt 7.4.

Departementene mener det er behov for presiseringer knyttet til alternativet «innført», slik det fremstår i gjeldende regel i viltloven § 48. Departementene foreslår å presisere i lovteksten til § 47 første ledd første punktum at det er «ulovlig» innført vilt som rammes. Med «ulovlig innført» menes at viltet er innført i strid med lov eller forskrift. For eksempel mangler en tillatelse til å innføre viltet der regelverket krever tillatelse. Videre må det ulovlig innførte viltet være innført til Norge. Regelen omfatter ulovlig innførsel av både dødt og levende vilt.

Alternativet i lovforslaget § 47 første ledd første punktum om at vilt «ulovlig holdes fanget» tilfaller det statlige viltfondet, må ses i sammenheng med lovforslaget § 45 om forbud mot hold av vilt i fangenskap. Etter lovforslaget § 45 er det forbudt å holde vilt i fangenskap, med mindre annet følger av lov eller forskrift i medhold av lov. Dersom vilt holdes i fangenskap uten slik hjemmel, omfattes forholdet etter lovforslaget § 47 første ledd første punktum. Det er uten betydning hvordan viltet er anskaffet. Det avgjørende for det statlige viltfondets eiendomsrett er om viltet holdes ulovlig i fangenskap.

I § 47 første ledd første punktum foreslår departementene at «Viltfondet» erstattes med «det statlige viltfondet». Forslaget til presisering er også benyttet i lovforslaget

§ 7 første ledd. Etter departementenes vurdering gir dette bedre sammenheng i regelverket.

Departementene foreslår i § 47 første ledd andre punktum å videreføre at også forlatte egg, egg som oppbevares ulovlig, fallvilt og vilt som er avlivet med hjemmel i naturmangfoldloven §§ 17, 17 a og 18 tilfaller det statlige viltfondet. Med «egg» menes både levende egg, råteegg (egg med dødt foster) og ubefruktede egg (egg uten foster).

I § 47 andre ledd første punktum foreslår departementene at dersom viltet nevnt i § 47 første ledd er hjortevilt eller villsvin, tilfaller det kommunen. Det innebærer blant annet at fallvilt av hjortevilt og villsvin, og ulovlig felt hjortevilt og villsvin, tilfaller kommunen.

Departementenes forslag til § 47 andre ledd første punktum skiller seg fra gjeldende regel i viltloven § 48 andre ledd første punktum ved at bever ikke er videreført og at villsvin er lagt til. Bakgrunnen for forslaget om at bever som er ulovlig felt, ulovlig innført eller ulovlig holdes fanget ikke lenger skal tilfalle kommunen, er at kravet om fellingstillatelse for felling av bever ble opphevet ved forskrift 26. april 2017 om forvaltning av bever. Når kravet om fellingstillatelse er bortfalt, er det heller ingen fellingskvote å gjøre fradrag i. Etter departementenes vurdering er det følgelig ikke lenger aktuelt at bever som er ulovlig felt, ulovlig innført eller ulovlig holdes fanget tilfaller kommunen. Forslaget innebærer at fallvilt av bever og bever som er ulovlig felt, ulovlig innført til Norge eller ulovlig holdes fanget, eller verdien av det, tilfaller det statlige viltfondet etter § 47 første ledd.

Videre tilfaller verdien av ulovlig felt eller ulovlig innført villsvin det kommunale viltfondet etter viltforskriften § 7-3 første ledd andre punktum. Også fallvilt av villsvin tilfaller det kommunale viltfondet, jf. viltforskriften § 7-2 fjerde ledd. Etter departementenes vurdering vil det bli et mer helhetlig regelverk om alternativet «villsvin» inngår i loven. Departementene foreslår etter dette at villsvin tilføyes i bestemmelsens andre ledd.

Departementene foreslår i § 47 andre ledd andre punktum at kommunen kan overlate hjortevilt som er ulovlig felt i jakttid, eller hjorteviltets verdi, til den jaktberettigede mot tilsvarende fradrag i vedkommendes fellingskvote. Dette er hovedsakelig en videreføring av viltloven § 48 andre ledd andre og tredje punktum. At hjortevilt er ulovlig felt i jakttid, innebærer at det er felt i strid med regler gitt i eller i medhold av viltloven eller naturmangfoldloven, men innenfor jakttiden til den aktuelle arten. I § 47 andre ledd tredje punktum foreslås det en presisering av hjemmelsgrunnlaget i naturmangfoldloven, og en presisering av at det er ved felling av hjortevilt etter naturmangfoldloven § 18 innenfor jakttiden for hjorteviltet at det er aktuelt at kommunen overlater hjorteviltet eller dets verdi til den jaktberettigede. Dette henger sammen med at overdragelsen skjer mot fradrag i jaktberettigedes fellingskvote, som gjelder innenfor artens jakttid.

Nærmere regler om det statlige viltfondets eiendomsrett følger av viltforskriften § 7-1 til § 7-5. Forskriftsbestemmelsene utfyller lovforslaget § 47. Departementet foreslår i § 47 tredje ledd at Kongen kan gi forskrift om nærmere regulering av det statlige viltfondets eiendomsrett og om saksbehandling. Videre mener departementene at

kommunens plikter til å ivareta vilt nevnt i første og andre ledd bør klargjøres. Det er lite hensiktsmessig å lage uttømmende regler i loven over hvilke arter, og i hvilke tilfeller, vilt bør tas vare på. Det kan være ulike grunner til at dødt eller levende vilt skal ivaretas, slik som for eksempel sykdomsutbrudd eller endret bestandssituasjon. Dette er også forhold som kan endre seg i løpet av kort tid. Departementene foreslår en forskriftshjemmel om at Kongen kan gi forskrift om kommunens plikt til å ivareta vilt på vegne av det statlige viltfondet og kommunen.

14.4 Skuddpremie

14.4.1 Gjeldende rett

I NOU 1974: 21 *Viltstellet, jakt og fangst* s. 114 vurderte Jaktlovutvalget blant annet om det i det hele tatt burde være adgang til å stille opp premier for felling eller fangst av skadevilt, sett på bakgrunn av et overordnet formål med loven om å opprettholde landets naturlige artsrikdom av vilt. Utvalget kom til at det burde være en viss mulighet for slik premiering, og foreslo at det kunne fastsettes premier for felling eller fangst av pattedyr og fugler som ble ansett som særlig skadelige.

Da viltloven ble vedtatt av Stortinget i 1981 var forslaget i viltloven § 51 første ledd et forbud mot skuddpremier. Etter viltloven § 51 andre ledd kunne departementet likevel fastsette vederlag for felling av pattedyr og fugler som ble ansett som særlig skadelige. I Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 67 står det:

Departementet går inn for at det i utgangspunktet settes forbud mot skuddpremier. Det er fra flere høringsinstanser blitt påpekt at bruk av skuddpremier harmonerer dårlig med moderne viltforvaltning og de prinsipper lovforslaget ellers bygger på. Departementet er enig i dette og vil her peke på at det etter lovforslagets § 1 er en målsetting å bevare naturens artsrikdom.

I Innst. O. nr. 50 (1980–1981) s. 11 delte kommunal- og miljøvernkomitéen seg i to ved vurderingen av det foreslåtte forbudet mot skuddpremier. Flertallet støttet forslaget. Komitéens mindretall viste til økning av rovviltskade, og mente det burde være anledning til å bruke skuddpremie for rovvilt det er fastsatt jakttid for.

Den vedtatte bestemmelsen ble imidlertid ikke satt i kraft samtidig som resten av loven, jf. kgl.res. 2. april 1982. Kort tid etter at viltloven trådte i kraft ble bestemmelsen endret ved lov 8. april 1983 nr. 17, og forbudet i daværende § 51 første ledd ble opphevet. Adgang til å gi skuddpremie etter viltloven § 51 ble endret til å gjelde viltarter som har jakttid og som gjør skade, slik bestemmelsen i hovedsak lyder i dag.

Viltloven § 51 første ledd åpner for å tillate skuddpremier. Det er to vilkår som må være oppfylt for at skuddpremier kan tillates. For det første må viltarten det skal utbetales skuddpremie for ha jakttid. Det betyr at det må være fastsatt jakttid, jf. viltloven § 9 andre ledd med tilhørende forskrifter. For det andre må viltarten gjøre en form for skade. Hva som utgjør «skade» er ikke definert i loven. Vilkåret er

knyttet til skade forårsaket av viltarten som sådan, og ikke til skade forårsaket av konkrete individ av arten.

Begrepet «skuddpremie» er heller ikke definert i loven, og heller ikke nærmere forklart i lovens forarbeider. I juridisk teori er det lagt til grunn at «[s]kuddpremier knytter seg til ordninger hvor felling av vilt gir pengepremier eller annet vederlag», se Håvard H. Holdø, *Viltloven. Lovkommentar*, [§ 51. \(skuddpremier\)](#), [Juridika](#) (kopiert 20. februar 2024).

Av viltloven § 51 første ledd andre punktum fremgår det at fastsettelse av skuddpremie trenger godkjennelse av fylkeskommunen, eller den fylkeskommunen i samråd med direktoratet gir fullmakt. Miljødirektoratet ga i brev 13. januar 2014 fylkeskommunene myndighet til å delegerer tillatelse til å fastsette skuddpremie til kommunene. Det er ingen rapporteringsplikt for opprettelse av slike ordninger. Departementene har derfor begrenset oversikt over omfanget av skuddpremieordninger i landet. Informasjon fra fylkeskommunene indikerer at det ikke har vært mange nye søknader om skuddpremieordninger de siste ti årene.

Viltloven regulerer ikke hvem som skal eller kan finansiere skuddpremieordninger. Departementet legger til grunn at utgangspunktet er at den som søker om godkjenning av skuddpremie selv må finansiere ordningen. Det følger av forskrift 15. mai 2011 nr. 537 om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort § 5 bokstav b at kommunale eller fylkeskommunale viltfond ikke kan brukes til skuddpremier.

Viltloven § 51 andre ledd regulerer adgangen til å yte vederlag ved felling i medhold av naturmangfoldloven § 18 bokstav b, det vil si felling for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom. Departementene viser til nærmere omtale av adgangen til å yte vederlag ved felling i medhold av naturmangfoldloven § 18 bokstav b i punkt 13.5.

14.4.2 Departementenes vurderinger og forslag

Bruk av skuddpremier er ett av flere virkemidler i viltlovgivningen som har til formål å regulere bestander som gjør skade. Departementene har merket seg at det har kommet flere innspill i forbindelse med lovarbeidet om at skuddpremier bør forbys. Etter departementenes oppfatning kan økonomiske virkemidler være egnet til å motivere til jakt på viltarter som gjør skade i et område. Det fordrer, etter departementenes vurdering, en bedre kontroll med dette virkemiddelet enn det som har vært tilfellet de senere årene. Departementene foreslår å videreføre adgangen til å fastsette skuddpremier i § 48, men med visse endringer.

Med «skuddpremieordninger» i lovforslaget § 48 første ledd første punktum mener departementene ordninger hvor det ytes økonomisk kompensasjon for hvert individ av en art som felles. Kompensasjonen må ha en viss økonomisk verdi, men er ikke begrenset til rene pengeutbetalinger. Økonomisk kompensasjon kan både være rene pengeutbetalinger, men også tilfeller der jegeren for eksempel får et lodd i trekningen av noe med økonomisk verdi. Kompensasjon for medgått tid, som ikke er knyttet til fellingsresultatet, er ikke en skuddpremie.

Forslaget til § 48 første ledd første punktum gjelder «viltarter som har jakttid». Det betyr at det må være fastsatt ordinær jakttid for arten, jf. lovforslaget § 8.

Respekten for jakt og fangst er avhengig av formålet med jakt- og fangstutøvelsen. Departementene mener det er viktig at en skuddpremieordning bare fastsettes når det foreligger et behov for å redusere skade. Departementene foreslår å videreføre vilkåret i gjeldende regel om at en skuddpremieordning bare kan fastsettes for viltarter som gjør «skade», se § 48 første ledd første punktum. Skadebegrepet er ment å være videre enn etter lovforslaget § 35 om jaging og lokking og etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Lovforslaget § 48 omfatter også skade på blant annet naturmangfold, arten selv eller andre arter.

I § 48 første ledd andre punktum foreslår departementene å videreføre kravet om at en skuddpremieordning trenger godkjenning. En skuddpremieordning som ikke er godkjent, er ulovlig. Departementene foreslår at myndigheten til å godkjenne skuddpremieordninger legges til kommunen, som kjenner de lokale behovene best. Det innebærer at statsforvalteren blir klageinstans for vedtak kommunen fatter etter § 48, jf. lovforslaget § 5 andre ledd.

Bruk av skuddpremie er et tema med sterke kryssende interesser. Hensynet til dyrevelferd og dyrs egenverdi står ofte mot hensynet til effektivt uttak av vilt som gjør skade. Selv om kommunen får tildelt ansvar for godkjenning av skuddpremieordninger, er det likevel hensyn som taler for at statlige viltmyndigheter ønsker å følge med på utviklingen av bruken av skuddpremieordninger etter forslaget til § 48. Dette gjelder særlig fordi omfang av skuddpremier etter gjeldende regelverk har vært preget av manglende oversikt over slike ordninger. Departementene foreslår i § 48 første ledd tredje punktum at kopi av vedtak om skuddpremieordninger skal sendes til Kongen. Kongens myndighet kan delegeres til departementet eller direktoratet etter vanlige forvaltningsrettslige regler. Med «vedtak» menes både kommunens vedtak i førsteinstans og et eventuelt klagevedtak fra statsforvalteren.

Departementene foreslår i § 48 andre ledd at det ikke kan fastsettes skuddpremieordninger for gaupe, selv om gaupe er en viltart med jakttid. Gaupe er en jaktbar art, jf. jakttidforskriften §§ 2 og 3. Den er samtidig sterkt truet (Norsk rødliste for arter 2021). Etter departementenes syn bør det ikke være adgang til å fastsette skuddpremie på en sterkt truet art som gaupe. Hensynet til å redusere konflikter knyttet til rovviltforvaltningen kan også tale mot en adgang til å fastsette skuddpremie på gaupe. Gaupe er i tillegg underlagt et særlig forvaltningsregime med et bestandsmål som forvaltningen følger opp, og med ordninger for kvoter for jakt og skadefelling. Av denne grunn anser departementene også at behovet for skuddpremie som et økonomisk virkemiddel for å motivere til jakt på gaupe stiller seg annerledes enn for andre høstbare arter.

14.5 Forskriftshjemmel om bestandsregulering

14.5.1 Gjeldende rett

Det følger av viltloven § 26 nr. 4 at Kongen kan gi nærmere regler om «innsamling av egg og deler av vilt og om felling, merking og fangst av vilt for vitenskapelige eller andre særlige formål uten hensyn til de regler som ellers gjelder». Hva som menes med «andre særlige formål» er nærmere omtalt i Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 57:

Andre særlige formål enn rent vitenskapelige, kan være statistiske formål, eller veterinærmedisinske, med sikte på bekjempelse ved felling av vilt for å hindre spredning av smittsomme viltsykdommer. Et annet tiltak som denne bestemmelsen vil åpne adgang for, er bestandsregulering av f.eks. villrein for å hindre at bestanden blir så stor at beitegrunnlaget ødelegges. Slike tiltak bør bare komme på tale hvor utvidet jakttid og økte fellingskvoter ikke fører frem.

Forskriftshjemmelen i viltloven § 26 nr. 4 åpner for at det i forskrift kan gis nærmere regler om bestandsregulering. Det forutsettes i Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 57 at forskrift om bestandsregulering bare bør «komme på tale hvor utvidet jakttid og økte fellingskvoter ikke fører frem».

I viltloven § 26 nr. 4 står det videre at det er adgang til å gi forskrift «uten hensyn til de regler som ellers gjelder». Dette må forstås som en adgang til å fravike reglene i viltloven og forskrifter fastsatt i medhold av viltloven. Det er frem til i dag ikke gitt forskriftsbestemmelser i medhold av forskriftshjemmelen som er begrunnet ut fra hensynet til bestandsregulering. Det vises til punkt 14.6 for omtale av det øvrige innholdet i viltloven § 26 nr. 4.

Andre bestemmelser særskilt rettet mot bestandsregulering

Viltloven § 36 handler om viltorganenes mulighet til å pålegge en eller flere grunneiere å selge jaktkort til allmennheten der det kan oppstå uheldige bestandsforhold, fordi grunneiere vedvarende har unnlatt å utnytte småviltjakten. Se nærmere omtale i punkt 11.8. Viltloven § 51 første ledd åpner for å tillate skuddpremier på vilt som har jakttid og gjør skade. Se nærmere omtale i punkt 14.4.

Jakttidsforskriften § 3 inneholder en rekke bestemmelser som delegerer myndighet til å fravike den generelle jakttiden for enkelte arter. Et eksempel på dette er jakttidsforskriften § 3 nr. 1, der statsforvalteren, etter nærmere vilkår, kan åpne for jakt på grågås utenom den ordinære jakttiden når det foreligger en godkjent lokal forvaltningsplan.

Bestandsutvikling er også et sentralt hensyn i kommunenes vurdering av om det skal åpnes for jakt av elg, hjort og rådyr, jf. hjorteviltforskriften § 5. Etter hjorteviltforskriften § 3 skal kommunen vedta mål for utvikling av bestander av elg, hjort og rådyr, der det er åpnet for jakt på disse. Det følger videre av hjorteviltforskriften § 4 første ledd at kommunene bør samarbeide om felles mål for hjorteviltbestandene når det er hensiktsmessig å samordne bestandsplanleggingen over kommunegrenser. Når det gjelder skadefelling av hjortevilt, er kommunene gitt myndighet til å tillate uttak av hjortevilt for å avverge skade etter naturmangfoldloven

§ 18 første ledd bokstav b, jf. § 18 fjerde ledd. Skadefelling er nærmere regulert i viltforskriften kapittel 3.

Matloven

Lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) har enkelte bestemmelser som kan virke inn på bestander av høstbart vilt i tilfeller av dyresykdommer, dyrelidelser mv. Det følger av matloven § 23 første ledd første setning at Mattilsynet fører tilsyn og kan fatte nødvendige vedtak for gjennomføring av bestemmelser gitt i eller i medhold av matloven. Dette inkluderer blant annet nødvendig vedtak om «avlivning». I matloven § 19 tredje ledd er det videre en forskriftshjemmel, som gir Kongen myndighet til å gi nærmere forskrifter for å forebygge, overvåke og bekjempe dyresykdommer og smittestoffer. Det er i bestemmelsen (a-f) opplistet en rekke momenter som faller inn under forskriftshjemmelen. Forskriftskompetansen er ved delegeringsvedtak 19. desember 2003 nr. 1790 og 7. april 2006 nr. 444 gitt til Mattilsynet.

14.5.2 Departementenes vurderinger og forslag

Jakt og fangst kan være en effektiv måte å regulere bestander på. For enkelte høstbare arter kan særegne forhold føre til en økning av bestandsstørrelsen som i sin tur medfører uønskede effekter på naturgrunnlag og samfunnsinteresser. I slike tilfeller kan høsting gjennom jakt og fangst etter de alminnelige reglene være utilstrekkelig.

Departementene mener det er hensiktsmessig å videreføre innholdet i villtloven § 26 nr. 4 som er rettet mot bestandsregulering. Gjeldende forskriftshjemmel er noe «bortgjemt», og gir vide rammer for å fravike villtloven og forskriftsverket.

Departementene foreslår at forskriftshjemmelen tydeliggjøres, og fremgår som en egen bestemmelse i forslaget til ny lov. Dersom det er aktuelt med forskrift om bestandsregulering etter lovforslaget, vil det innebære et krav om innhenting av kunnskapsgrunnlag, dokumentasjon og en involverende prosess med høring av et eventuelt forskriftsforslag.

I § 49 foreslår departementene en forskriftshjemmel som gir mulighet for å regulere bestandsstørrelsen av høstbare arter. Forslaget til bestemmelse må ses på som en sikkerhetsventil der terskelen for at det skal kunne gis forskrift er høy. Forslaget til forskriftshjemmel er i utgangspunktet ment å være et langsiktig virkemiddel, der naturmangfoldlovens regler om skadefelling ikke passer. Skadefelling etter naturmangfoldloven § 18 er ment å rette seg mot enkeltindivider eller grupper av skadevoldende individer, mens forskriftshjemmelen vil rette seg mot tilfeller der det er behov for virkemidler for å regulere bestanden av en høstbar viltart som sådan.

Videre bygger forslaget på at jakt og fangst etter ordinære regler skal være forsøkt uten tilstrekkelig resultat før bestemmelsen kan tas i bruk. Dette samsvarer med uttalelser i Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 57 om at forskrift om bestandsregulering bare bør «komme på tale hvor utvidet jakttid og økte fellingskvoter ikke fører frem».

Forslaget gjelder viltarter som har jakttid. Dette innebærer at en forskrift om bestandsreguleringen må holde seg innenfor rammene som følger av lovforslaget § 8 og jakttidforskriften. For viltarter det ikke er jakttid på, må eventuell regulering

av bestander håndteres etter annet regelverk, for eksempel etter naturmangfoldloven § 18.

I forslag til § 49 første punktum kan Kongen i forskrift gi regler om å regulere bestanden av viltarter som har jakttid dersom det foreligger «særegne forhold». Med «særegne forhold» menes tilfeller der bestandens størrelse eller sammensetning over tid gir uheldige effekter på naturgrunnet eller samfunnsinteresser. Dette kan for eksempel være konsekvenser for landbruk, skog eller for samfunnet, for eksempel utfordringer knyttet til antall trafikkpåkørsler eller lignende. Det kan også gis forskrift av hensyn til arten selv eller av hensyn til andre arter. Dette kan for eksempel gjelde der en viltart fortrenger andre arter eller påvirker økosystemer på en uheldig måte.

Departementene foreslår å videreføre muligheten for at det i forskrift kan gis bestemmelser som fraviker loven eller forskrift i medhold av loven innenfor fastsatt jakttid. Adgangen til å fravike loven eller forskrift i medhold av loven, omfatter ikke lovforslaget § 8 eller jaktidsforskriften. Dersom det er aktuelt å fravike bestemmelser i lov eller forskrift må det angis hvilke bestemmelser som konkret kan fravikes. Dette må vurderes ut fra hvilken art det dreier seg om og hvilket virkemiddel som er best egnet eller vil gi mest effekt.

Departementene legger til grunn at bestemmelsen skal kunne gi anledning til å fravike grunneierretten, jf. viltloven § 27 og forslaget til § 29. Dette vil innebære at grunneier ikke kan nekte jakt og fangst på sin eiendom. I et slikt tilfelle må forskriften inneholde regler om varsling av grunneier. Det kan diskuteres om fravikelse av grunneierretten kan komme i konflikt med EMK tilleggsprotokoll nr. 1 artikkel 1 (P1-1), dersom grunneier nekter jakt- eller fangst på sin eiendom av ulike grunner. Forholdet til EMK første tilleggsprotokoll må konkret vurderes, dersom det i forskrift er aktuelt å fravike grunneierretten.

Når det i forskrift skal vurderes hvilke virkemidler som er aktuelle for den konkrete høstbare arten, må forholdet til Bernkonvensjonen vurderes, jf. omtalte i punkt 4.3.1. Dersom den høstbare arten er opplistet i vedlegg III, må virkemidlene i forskriften holde seg til metoder som ikke er forbudte i vedlegg IV. Det kan ikke velges virkemidler som er i strid med konvensjonen, med mindre det er gitt unntak i norsk rett i tråd med konvensjonen artikkel 9.

I utgangspunktet vil virkemidlene i forskriften rette seg mot allmennheten, det vil si at målet er å øke jakt- eller fangsttinningsraten på den høstbare arten. Departementene legger til grunn at det også kan være aktuelt at selve gjennomføringen organiseres av det offentlige. Dette må tydelig forutsettes i en eventuell forskrift, sammen med ordninger for godtgjørelse med videre som er relevant for gjennomføringen.

Departementene foreslår at det bare kan gis forskrift for en tidsperiode av inntil fem år av gangen, jf. lovutkastet § 49 andre punktum. Det vil være anledning til å forlenge forskriften med ytterligere femårs-perioder, men da vil det kreve oppdatert dokumentasjon og vurderinger i en ny høring. Bakgrunnen for å foreslå en tidsbegrensning i loven er å sikre at forskriften ikke blir en permanent løsning for å fravike bestemmelser bestemt i lov.

14.6 Merking, innsamling, felling mv. for vitenskapelig eller annet særlig formål

14.6.1 Gjeldende rett

Viltloven § 26 nr. 4

Viltloven § 26 nr. 4 gir Kongen hjemmel til å gi nærmere regler om «innsamling av egg og deler av vilt og om felling, merking og fangst av vilt for vitenskapelige eller andre særlige formål uten hensyn til de regler som ellers gjelder». Myndigheten til å gi regler i forskrift etter § 26 nr. 4 er delegert til Miljødirektoratet, jf. forskrift 2. april 1982 nr. 592 og forskrift 15. mars 2013 nr. 283.

Innsamling av deler av vilt kan blant annet dreie seg om innsamling av vingefjær til aldersbestemmelse, og merking tar sikte på ringmerking av fugl, jf. Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 57.

Tiltakene kan ha to formål; vitenskapelige eller andre særlige formål. Hva som kan omfattes av «andre særlige formål» er utdypet i forarbeidene til bestemmelsen, se Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 57. Dette kan for eksempel være statistiske, veterinærmedisinske eller bestandsregulerende formål. Veterinærmedisinske regler kan gis med sikte på å hindre spredning av smittsomme viltsykdommer, eksempelvis ved felling av vilt. For omtale av bestandsregulerende formål vises det til punkt 14.5.

Bestemmelsen gir adgang til å gi forskrift som fraviker restriksjoner som følger av regler i viltloven. Det innebærer at det kan gis forskrift i medhold av § 26 nr. 4 som setter til side regler om for eksempel jaktbarhet, jakttid, prinsippet om human jakt og bruk av jakt- og fangstmetoder.

Viltloven § 26 nr. 4 må ses i sammenheng med naturmangfoldloven § 18, og særlig første ledd bokstav f som inneholder en delvis overlappende bestemmelse. Etter naturmangfoldloven § 18 kan det ved forskrift eller enkeltvedtak tillates «annet uttak av vilt», og etter § 18 første ledd bokstav f kan det tillates uttak av vilt for «forskning, undervisning eller taksonomisk virksomhet». Det følger av forarbeidene til naturmangfoldloven, Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) s. 390, at:

Første ledd bokstav f gir hjemmel til å tillate uttak for forsknings- og undervisningsformål og til taksonomisk virksomhet.

Forskningsformål kan f.eks. være innfangning og avliving av individer av en art for å undersøke påvirkninger av forurensning.

Undervisningsformål kan f.eks. være dissekering av eksemplarer av arter i naturfagsammenheng. Begrepet «forsknings- og undervisningsformål» kan foruten rent vitenskapelige formål også omfatte statistiske eller veterinærmedisinske formål. Bestemmelsen vil også kunne omfatte forsøk med dyr for å vinne kunnskap av biologisk, psykologisk, etnologisk, fysikalsk eller kjemisk art, jf. lov 20. desember 1974 nr. 73 om dyrevern og forskrift 15. januar 1996 nr. 23 om forsøk med dyr.

Naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav f er snevrere og mer spesifikk enn viltloven § 26 nr. 4, siden § 18 kun gjelder for uttak av vilt for forskning, mens § 26 nr. 4 gir hjemmel for uttak også for andre særlige formål. Naturmangfoldloven § 18 stiller også som vilkår for å tillate uttak at formålet med uttaket ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte og at uttaket ikke vil true bestandens overlevelse, jf. bestemmelsens andre ledd. I tillegg gir viltloven § 26 nr. 4 adgang til å gi forskrift som setter til side regler i viltloven. Naturmangfoldloven § 18 gir ikke adgang til det.

Viltloven § 26 nr. 4 må også ses i sammenheng med dyrevelferdsloven § 10, som regulerer merking av dyr av hensyn til dyrevelferd. Bestemmelsen gjelder også for merking av ville dyr. Ved merking av dyr skal det benyttes forsvarlige metoder som ikke påfører dyret atferdsmessige begrensninger eller unødige påkjenninger og belastninger, jf. § 10 første ledd. Etter dyrevelferdsloven § 10 andre ledd kan Kongen gi nærmere forskrifter om krav til merking av dyr, herunder påby og forby merking og merkemetoder, påby at merkede dyr skal være registrert i et register og bestemme hvem som skal ha innsyn i registeret.

Viltforskriften er gitt med hjemmel i viltloven § 26 nr. 4. I viltforskriften §§ 2-3 til 2-7 er det gitt regler om tillatelse til merking av vilt, utstedelse av lisens for ringmerking, bruk av fangstredskaper ved ringmerking og rapportering ved ringmerking. Etter viltforskriften § 3-11 kan Miljødirektoratet etter søknad gi tillatelse til eller av eget tiltak iverksette uttak av vilt til «forskning, undervisning, museumsvirksomhet eller andre særlige formål». Det følger av viltforskriften §§ 3-12 at søknad om uttak av vilt etter § 3-11 skal fremmes skriftlig, og at når søknaden avgjøres skal det særlig legges vekt på «formålet med og behovet for uttaket, bestandssituasjonen, dyrevelferd for dyret og dets avkom, mulige virkninger for naturmangfoldet og andre samfunnsmessige hensyn». I viltforskriften §§ 3-13 og 3-14 er det gitt regler om metoder og varsling ved slike uttak.

Viltloven § 26 nr. 5

Etter viltloven § 26 nr. 5 kan Kongen gi nærmere regler i forskrift om «innfangning av vilt for overføring i live til annet område». Myndigheten etter bestemmelsen er delegert til Miljødirektoratet, jf. forskrift 2. april 1982 nr. 592 og forskrift 15. mars 2013 nr. 283.

Viltforskriften er gitt med hjemmel i § 26 nr. 5. Viltforskriften kapittel 2 inneholder regler om innfangning av vilt fra naturen. Innfangning av vilt for blant annet overføring til annet område er regulert i viltforskriften § 2-2. I viltforskriften §§ 2-8 til 2-10 er det gitt regler om innfangning av vilt for overføring til viltoppdrett, overføring til dyrepark og rehabilitering. Regler om saksbehandling, merking av fangstredskaper og varsling ved innfangning av vilt er gitt i viltforskriften §§ 2-11 til 2-14. I viltforskriften § 6-2 er det gitt regler om utsetting av vilt som er innfanget i medhold av tillatelse etter viltforskriften kapittel 2.

Viltloven § 26 nr. 5 må ses i sammenheng med naturmangfoldloven § 18. Naturmangfoldloven § 18 gir regler om «annet uttak» av vilt, som omfatter innfangning og flytting av levende vilt, jf. naturmangfoldloven § 3 bokstav o. Naturmangfoldloven § 18 gir blant annet hjemmel for å tillate innfangning av vilt «til gjenoppbygging av bestander», jf. første ledd bokstav d, og til «lovlig

oppdrettsvirksomhet», jf. første ledd bokstav e. Forskriftshjemmelen i viltloven § 26 nr. 5 er videre enn hjemmelen i naturmangfoldloven § 18, siden viltloven § 26 nr. 5 ikke stiller krav til formålet med flytting av vilt, utover at viltet skal overføres i live til et annet område. Naturmangfoldloven § 18 stiller i tillegg som vilkår for å tillate innfangning av vilt at formålet med uttaket ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte og at uttaket ikke vil true bestandens overlevelse, se bestemmelsens andre ledd.

14.6.2 Departementenes vurderinger og forslag

Overordnet om forslaget

Departementene foreslår en bestemmelse som gir adgang for Kongen til å gi forskrift om merking av levende vilt, innsamling av deler av vilt, innsamling av egg, innfangning, fangst og felling av vilt for vitenskapelig eller annet særlig formål, se § 50 første punktum. Forslaget er i all hovedsak en videreføring av innholdet i viltloven § 26 nr. 4 og § 26 nr. 5, som foreslås samlet i en bestemmelse. Forslaget innebærer også videreføring av deler av viltloven § 49a, som i dag gir hjemmel til å gi forskrift om blant annet merking av dødt og levende vilt. Se nærmere omtale av viltloven § 49a under punkt 14.7.

Etter forslaget til § 50 første punktum kan det gis regler for to formål, vitenskapelig eller annet særlig formål. For kategorien «vitenskapelig formål» mener departementene det er naturlig å se hen til forståelsen av «forskning» i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav f, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) s. 390. Foruten rent vitenskapelige formål, må også statistiske og veterinærmedisinske formål anses omfattet av kategorien «vitenskapelig formål». Departementene mener kategorien «annet særlig formål» skal omfatte særegne og enkeltstående unntakssituasjoner, hvor det er et behov for håndtering av vilt.

I dag gir viltloven § 26 nr. 5 hjemmel for å gi forskrift om «innfangning av vilt for overføring i live til annet område», uten at det dette knyttes til noe nærmere formål enn at viltet skal flyttes til et annet område. Forslaget om å slå sammen viltloven § 26 nr. 4 og nr. 5 innebærer en endring i adgangen til å gi forskrift om «innfangning av vilt for overføring i live til annet område», da det etter lovforslaget § 50 vil kunne gis forskrift om innfangning av vilt for overføring i live i live til annet område dersom dette skjer for vitenskapelig eller annet særlig formål. Etter departementenes syn vil endringen få liten praktisk betydning, fordi innfangning av vilt for forflytting til et annet område kun er aktuelt i mer særegne situasjoner.

Etter viltloven § 26. nr. 4 omfatter ordlyden «andre særlige formål» også bestandsregulering, jf. Ot.prp. nr. 9 (1980-1981) s. 57. Departementene har i § 49 foreslått en egen forskriftshjemmel om bestandsregulering, se punkt 14.5. Som en følge av dette, mener departementet at hensyn til bestandsregulering av arter som har jakttid ikke lenger skal innfortolkes i begrepet «annet særlig formål» i lovforslaget § 50. Dersom det er tale om bestandsregulering av arter som har jakttid, er det lovforslaget § 49 som gjelder.

I §§ 41 til 43 foreslås det egne bestemmelser om lisensfelling, skadefelling og felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak. Dersom det er tale om slike former for

felling, gjelder §§ 41 til 43. Andre former for uttak av vilt som er tillatt i medhold av naturmangfoldloven § 18, for eksempel flytting av vilt som myndighetene av eget tiltak iverksetter etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, kan reguleres med hjemmel i § 50.

Hva som kan omfattes av «vitenskapelig eller annet særlig formål» utdypes videre i forbindelse med omtale av de enkelte tiltakene under.

Nærmere beskrivelse av tiltakene det kan gis forskrift om

Den foreslåtte bestemmelsen i § 50 vil gi adgang til å gi forskrift om merking av levende vilt for vitenskapelig eller annet særlig formål. Merking av dødt vilt og merking av levende og døde egg reguleres i § 52 i lovforslaget. Bestemmelsen i § 50 vil gi hjemmel for merking av viltlevende individer av viltarter og merking av vilt som holdes i fangenskap. Bestemmelsen vil også gi hjemmel for regler om gjennomføringen av slik merking. Det kan for eksempel gis regler om varsling, bruk av fangstredskaper, rapportering, og om saksbehandlingen. Merking av viltlevende individer av vilt gjennomføres for eksempel for å samle inn kunnskap om viltbestandene, både av myndighetene og av organisasjoner som har tillatelse til det. Dette er et formål som vil omfattes av kategorien «vitenskapelig» formål. Merking for «annet særlig formål» kan for eksempel være forvaltningsmerking av vilt. Forvaltningsmerking gjennomføres blant annet for å gi forvaltningen oversikt over bestandssituasjonen for enkelte arter, eller for å oversikt over enkelte individ av viltarter.

Bestemmelsen vil videre gi adgang til å gi regler om innsamling av deler av vilt for vitenskapelig eller annet særlig formål. Forslaget innebærer at det blant annet kan gis regler om adgangen til innsamling av deler av vilt, om gjennomføring av innsamling og om saksbehandling knyttet til innsamling. Det er ikke gitt forskrift om innsamling av deler av vilt i dag, men departementene mener det er hensiktsmessig å videreføre en mulighet for å regulere slik innsamling. Innsamling av vingefjær fra levende fugl for aldersbestemmelse er et eksempel på en form for innsamling av deler av vilt som det kan gis regler om etter bestemmelsen.

Bestemmelsen vil også gi adgang til å gi forskrift om innsamling av egg og innfangning, fangst og felling av vilt, for vitenskapelig eller annet særlig formål. Begrepet «egg» er ment å omfatte både levende egg, råteegg og ubefruktede egg. Bestemmelsen vil gi hjemmel for regler om adgangen til innsamling av egg og til innfangning, fangst og felling av vilt, om gjennomføringen av slike tiltak og om tilknyttet saksbehandling.

Regler om adgangen til innsamling av egg og til innfangning, fangst og felling av vilt, vil i de fleste tilfeller kunne hjemles i naturmangfoldloven § 18. Naturmangfoldloven § 18 gir hjemmel for ved enkeltvedtak eller forskrift tillate uttak av vilt for en rekke formål. Det vises til at innfangning av vilt blant annet kan tillates for gjenoppbygging av bestander, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav d og for oppdrett, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav d, og at uttak mer generelt kan tillates for forskning, undervisning eller taksonomisk virksomhet, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav f. Etter departementenes syn skal naturmangfoldloven § 18

være den primære hjemmelen for forskrift om å tillate annet uttak av vilt enn ved høsting.

Samtidig er ikke forskriftshjemmelen i naturmangfoldloven § 18 dekkende for alle tilfeller der det kan være behov for å gi forskrift om innsamling av egg eller om innfangning, fangst eller felling av vilt. Det vises til reglene i viltforskriften §§ 2-2, 2-9 og 3-11. Innholdet i disse bestemmelsene dekkes ikke fullt opp av forskriftshjemmelen i naturmangfoldloven § 18. Det er behov for å videreføre en lovhjemmel for reglene i viltforskriften om å tillate innfangning av vilt for overføring i live til annet område, herunder for overføring til dyrepark, og om å tillate innfangning og annet uttak av vilt for annet særlig formål. Kategorien «annet særlig formål» er som nevnt ment å omfatte mer særegne og enkeltstående unntakstilfeller. Etter departementenes syn er det behov for at myndighetene det er en fleksibilitet i regelverket som gjør det mulig å tillate for eksempel innfangning eller felling av vilt i slike tilfeller. Et eksempel kan være felling av vilt som har kommet seg til holmer eller øyer, hvor de ikke kan leve. Et annet eksempel kan være situasjoner hvor enkeltindivider av viltarter, som i utgangspunktet ikke er del av norsk fauna, innvandrer naturlig og derfor ikke anses som en fremmed organisme, men hvor det er et behov for å felle individet.

Naturmangfoldloven § 18 er utformet for å gjennomføre forpliktelser etter Bernkonvensjonen. Uttak av viltarter som er listet i konvensjonens vedlegg II er som utgangspunkt ikke tillatt, men kan likevel tillates dersom vilkårene i konvensjonens artikkel 9 er oppfylt. Naturmangfoldloven § 18 er utformet for å gjennomføre artikkel 9. Forskrift om å tillate innsamling av egg, innfangning, fangst eller felling av viltarter listet i Bernkonvensjonens vedlegg II, skal derfor hjemles i naturmangfoldloven § 18.

Adgang til å fravike de restriksjoner som følger av loven

Det foreslås at det skal være adgang til å gi forskrift merking av levende vilt, innsamling av deler av vilt, innsamling av egg, innfangning, fangst og felling av vilt for vitenskapelig eller annet særlig formål, som fraviker regler i lovforslaget, se § 50 andre punktum. Ved tiltak som nevnt som gjennomføres for vitenskapelig formål, kan det være behov for å fravike de rammene som loven setter for utøvelse av jakt og fangst. Som beskrevet over, skal kategorien «annet særlig formål» omfatte særegne og enkeltstående og unntakssituasjoner hvor det er behov for å håndtere vilt. Departementenes vurdering er at det også er behov for å ha fleksibilitet til å kunne fravike de restriksjonene som lovforslaget innebærer i slike tilfeller.

I dag gir viltloven § 26 nr. 4 adgang til å gi regler i forskrift «uten hensyn til de regler som ellers gjelder». Forslaget innebærer en videreføring av denne regelen. Viltloven § 26 nr. 5 inneholder ikke en adgang til å gi regler som fraviker regler i viltloven. Siden det foreslås at viltloven § 26 nr. 4 og nr. 5 slås sammen i § 50, innebærer forslaget også at restriksjoner som følger av lovforslaget kan fravikes ved innfangning av vilt.

Forslaget innebærer at det kan gis regler om merking av levende vilt, innsamling av egg, innfangning, fangst og felling av vilt for vitenskapelig eller annet særlig formål, som for eksempel fraviker krav om jaktbarhet, jakttider, regler om metoder for jakt og fangst, krav om jegeravgift eller skyteprøve, eller grunneiierretten. Forslaget til

§ 50 er ment å også gi adgang til å gi regler som fraviker forskrift gitt i medhold av bestemmelser i lovforslaget.

Eventuelle regler som fraviker regler i loven, eller forskrift i medhold av loven, må vurderes i lys av forpliktelsene etter Bernkonvensjonen. Bernkonvensjonens regler, og alminnelige forvaltningsrettslige regler om forholdsmessighet, innebærer at det er et avveinings spørsmål hva som kan og bør tillates.

14.7 Merke- og registreringsplikt

14.7.1 Gjeldende rett

Etter viltloven § 49a første punktum kan Kongen fastsette forskrifter om merking og registrering av dødt og levende vilt, preparater av vilt, og egg. Av andre punktum fremgår det at preparater og/eller andre kan pålegges plikt til å utføre merking av preparater og gi opplysninger til et sentralt register om preparat, oppdragsgiver og preparat. Tredje punktum slår fast at det kan pålegges betaling av gebyr for gjennomføring av merking og registrering.

Bestemmelsen er en ren forskriftshjemmel. Myndigheten til å gi forskrift er delegert til Miljødirektoratet i forskrift 13. september 2019 nr. 1124.

Bestemmelsen ble tilføyd viltloven ved lov 11. juni 1993 nr. 106. Utgangspunktet for lovendringen var et behov for bedre virkemidler for å hindre miljøkriminalitet, både nasjonalt og internasjonalt. Også hensynet til CITES-konvensjonen var sentralt. Det følger av lovens forarbeider at bestemmelsen tar sikte på å minske bevisproblemene når det er tvil om viltets opprinnelse, og at den var ment å supplere § 48a om oppbevaring mv. av fredet vilt, jf. Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s. 10 og 28. I forarbeidene ble det vist til et klart behov for at også eldre individer skulle merkes og registreres, jf. Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s.11.

Merke- og registreringsplikten er i dag regulert nærmere i viltforskriften kapittel 7. Plikten omfatter kun døde eksemplarer av nærmere angitte arter. Vedlegg 1 til viltforskriften inneholder en liste over artene som er merke- og/eller registreringspliktige. Døde eksemplarer av registreringspliktige viltarter registreres i Fallviltbasen, jf. viltforskriften § 7-6. Fallviltbasen er et nasjonalt søknadssystem for dødt vilt av arter som er registrerings- og merkepliktige.

Gebyrhjemmelen i tredje punktum innebærer at det i forskrift kan gis bestemmelser om gebyr for merking og registrering av arter som er merkepliktige og/eller registreringspliktige. Det er gitt nærmere regler om gebyr i viltforskriften § 7-13. Gebyret gjelder preparater som både registreres og merkes. Gebyret skal dekke opprettelse, drift og vedlikehold av Fallviltbasen og gjennomføring av merkeordningen. De arter som bare er registreringspliktige føres inn i Fallviltbasen uten krav om betaling av gebyr.

14.7.2 Departementenes vurderinger og forslag

Viltloven § 49a er hjemmel for regler i viltforskriften kapittel 7, og departementene legger til grunn at innholdet i bestemmelsen bør videreføres, se lovforslaget §§ 50 og 52.

Departementene viser til behovet for effektive virkemidler for å hindre miljøkriminalitet, og til Norges forpliktelser etter CITES-konvensjonen. Behovet for bestemmelser som kan motvirke ulovlig handel, blant annet ved å minske bevisproblemene når det er tvil om viltets opprinnelse, har ikke blitt mindre siden den gang lovbestemmelsen ble vedtatt.

Viltpreparater omtales i dag som «taksidermister». Departementene foreslår at ordlyden endres i tråd med dette.

Videre foreslår departementene at dagens hjemmel i forskrift til å pålegge preparater og andre plikt til å merke «preparater» og gi opplysninger til et sentralt register, utvides til å gjelde «preparater og egg».

Dagens lovbestemmelse i § 49 a gir hjemmel til å gi forskrift om «merking og registrering av dødt og levende vilt, preparater av vilt, og egg». I forslaget til § 52 er den tilsvarende formuleringen «merking og registrering av dødt vilt, preparater av vilt og levende og døde egg, og om registrering av levende vilt». Grunnen til at adgangen til å gi forskrift om merking av levende vilt er tatt ut her, er at dette dekkes av forslaget til forskriftshjemmel i § 50 om blant annet merking av levende vilt for vitenskapelig eller annet særlig formål.

14.8 Innførsel og utførsel av levende vilt og egg

14.8.1 Gjeldende rett

Viltloven § 26 nr. 9 gir hjemmel for å fastsette forskriftsregler «om innførsel og utførsel av dødt og levende vilt og av egg». Bakgrunnen for at bestemmelsen i sin tid ble innført, var Norges ratifisering av Konvensjonen om internasjonal handel med truede arter av vill flora og fauna (CITES-konvensjonen). Bestemmelsen skulle sikre en hjemmel for de forskriftene som var nødvendige for å gjennomføre CITES-konvensjonen, når det gjelder de arter som omfattes av viltloven.

Viltloven § 26 nr. 9 er senere erstattet av naturmangfoldloven § 26. Det følger av naturmangfoldloven § 26 at «[f]or å gjennomføre konvensjon 3. mars 1973 om internasjonal handel med truede arter av vill flora og fauna (CITES) eller andre internasjonale forpliktelser, eller for øvrig for å bevare naturlig viltlevende arter, kan Kongen gi forskrift om inn- og utførsel, transport, omsetning og oppbevaring eller besittelse av levende eller døde eksemplarer eller deler av slike».

Det er gitt en forskrift om CITES i medhold av viltloven § 26 nr. 9. Denne forskriften er senere opphevet og erstattet av forskrift 15. juni 2018 nr. 889 om innførsel, utførsel besittelse mv. av truede arter av vill fauna og flora (CITES-forskriften), som er gitt i medhold av blant annet naturmangfoldloven § 26. Innførsel og utførsel av

fremmede organismer, inkludert levende vilt og egg, reguleres av forskrift 19. juni 2015 nr. 716 om fremmede organismer.

Da naturmangfoldloven ble vedtatt, ble det samtidig vedtatt at bestemmelsen i viltloven § 26 nr. 9 oppheves fra den tid Kongen bestemmer, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008–2009). På s. 460 i proposisjonen står det om viltloven § 26 nr. 9 at «hjemmelen i nr. 9 blir erstattet av den generelle regelen for alle arter i naturmangfoldloven § 26». Så langt er opphevelsen ikke satt i kraft.

Matloven gir hjemmel til å regulere import og handel med levende dyr ut fra dyrehelsehensyn, jf. §§ 12 og 19.

14.8.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene ser ikke behov for å beholde viltloven § 26 nr. 9 i forslaget til ny lov, eller for å overføre innholdet i bestemmelsen til naturmangfoldloven. Bestemmelsen i viltloven ble som nevnt innført for å gi hjemmel for å gi nærmere regler for gjennomføring av CITES-konvensjonen. Hjemmelen i naturmangfoldloven § 26 dekker i dag det som det er behov for. «Inn- og utførsel» i viltlovens bestemmelse dekkes av «internasjonal handel» i naturmangfoldlovens bestemmelse, og «dødt og levende vilt og av egg» dekkes i denne sammenheng av «truede arter av vill flora og fauna». Departementene foreslår på denne bakgrunn at bestemmelsen ikke videreføres i forslaget til ny lov.

14.9 Håndtering av dødt vilt, autorisasjon av taksidermister mv.

14.9.1 Gjeldende rett

Viltloven § 49 første ledd gir Kongen hjemmel til å fastsette forskrifter om autorisasjon av viltpreparanter og om plikt for viltpreparanter til å føre skriftlige oppgaver over vilt som mottas og hvem det mottas fra. Viltorganene kan kreve de skriftlige oppgavene fremlagt. Myndigheten etter første ledd er delegert til Miljødirektoratet gjennom forskrift 13. september 2019 nr. 1124. I bestemmelsens andre ledd er direktoratet gitt hjemmel for å gi forskrifter om preparanternes og andres adgang til håndtering, utstopping og omsetning av dødt vilt.

Bakgrunnen for bestemmelsen var blant annet å oppfylle Norges forpliktelser etter CITES-konvensjonen og Bernkonvensjonen.

Viltloven § 49 første ledd bidrar til å føre kontroll med omsetningen av vilt, og dermed følge opp de forpliktelser Norge har påtatt seg i konvensjonene.

Bestemmelsen, og forskriftene knyttet til den, er et virkemiddel for å føre kontroll med at gjeldende fredningsbestemmelser overholdes.

Autorisasjonsordningen omfatter all ervervsmessig preparering samt preparering av registreringspliktig vilt. Den er særlig viktig for registreringspliktige arter, fordi dette er arter som har spesiell miljømessig, samfunnsmessig, vitenskapelig og/eller viltfaglig interesse. Autorisasjonsordningen skal sikre fagmessig utøvelse.

Preparanter uten offentlig autorisasjon kan kun preparere til eget bruk, og kan ikke

preparere arter som er betegnet som registreringspliktige i vedlegg 1 til viltforskriften.

Autorisasjon av preparanter er nærmere regulert i viltforskriften kapittel 7 om ivaretagelse av dødt vilt, og § 8-2 om tilsyn.

Viltloven § 26 nr. 11 ble tatt inn i viltloven ved vedtakelsen av lov 19. juni 2009 nr. 103 om tjenestevirksomhet (tjenesteloven). Bestemmelsen er gitt av hensyn til gjennomføring av tjenstedirektivet (direktiv 2006/123/EF) i norsk rett. Bestemmelsen gir Kongen hjemmel til å gi nærmere regler blant annet om saksbehandlingen til utfylling av reglene i tjenesteloven for autorisasjon av preparanter, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Det følger av bestemmelsen at unntak fra tjenesteloven § 11 andre ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.

14.9.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene mener at forskriftshjemlene i viltloven § 49 første og andre ledd må videreføres. Bestemmelsene er viktige som et virkemiddel for å motvirke miljøkriminalitet og forhindre brudd på fredningsbestemmelsene, og for å oppfylle Norges forpliktelser etter internasjonale konvensjoner til å forhindre ulovlig omsetning av vilt. Det er likevel behov for språklig modernisering av bestemmelsen.

Viltpreparanter omtales i dag som taksidermister, og «skriftlige oppgaver» i § 49 første ledd er i dag erstattet av registrering i datasystem. Departementene foreslår å endre bestemmelsens ordlyd slik at den er oppdatert på disse punktene. Viltloven § 49 andre ledd foreslås videreført i § 53 første ledd bokstav a. I forslaget tydeliggjøres også at det i forskrift kan gis bestemmelser om taksidermistens og andres adgang til «oppbevaring» av dødt vilt. Det er enkelte bestemmelser om dette i viltforskriften i dag.

Viltloven § 49 første ledd om autorisasjon av taksidermister foreslås videreført i forslag til § 53 første ledd bokstav b.

Departementene foreslår også å tydeliggjøre at det kan gis forskrift om taksidermistens plikt til å registrere *opplysninger* om vilt som mottas, og ikke kun at det mottas og hvem det mottas fra, se § 53 første ledd bokstav c.

Departementene viser til viltforskriften § 8-2, som har regler om tilsyn hos autoriserte preparanter. Tilsyn kan oppfattes inngripende overfor den som kontrolleres. Det foreslås det tas inn en uttrykkelig hjemmel for å gi forskrift om tilsyn med taksidermister, se § 52 første ledd bokstav d.

Forskriftshjemmelen i viltloven § 26 nr. 11 er nødvendig av hensyn til gjennomføring av tjenstedirektivet, og foreslås videreført i § 53 andre ledd.

Behandling av personopplysninger i Fallviltbasen

Departementene viser til forslag til § 53 første ledd bokstav c og § 52 om at Kongen kan gi forskrift om taksidermister og andres plikt til å gi opplysninger om taksidermist, oppdragsgiver og preparat til et sentralt register. Det er gitt utfyllende

bestemmelser i viltforskriften kapittel 7 om plikten til å registrere opplysninger i et sentralt register, også kalt *Fallviltbasen*. I Fallviltbasen registreres blant annet eierskap til det ferdige preparatet. Eierskap og eventuelt overføring av eierskap mellom personer sikrer at det aktuelle preparatet har en verifiserbar eier. Identifikasjon av eier innebærer registrering av personopplysninger.

Departementene viser til omtale av personopplysningsloven og personvernforordningen i punkt 0. Mange av de samme hensynene ved behandling av personopplysninger i Jegerregisteret gjelder for behandling av personopplysninger i Fallviltbasen. Departementene mener det er et behov for å tydeliggjøre det rettslige grunnlaget for behandling av personopplysninger i tråd med gjeldende regelverk om dette. Departementene foreslår i § 53 første ledd bokstav e en hjemmel til å gi forskrift om behandling av nødvendige personopplysninger ved taksidermister og andres registrering av opplysninger i et sentralt register. Det vil bli lagt opp til en etterfølgende prosess med å utrede og sende på høring forslag til forskriftsbestemmelser.

Aktuelle behandlingsgrunnlag for registrering av opplysninger i Fallviltbasen er artikkel 6 nr. 1 bokstav c og b. Etter personvernforordningen artikkel 6 nr. 3 krever behandling av personopplysninger med grunnlag i artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e et supplerende rettsgrunnlag. For behandlingsgrunnlagene i bokstav c og e oppstilles et krav om nødvendighet, noe som innebærer at behandlingen av personopplysninger må være nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse, utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller for å utøve offentlig myndighet.

Lovforslaget § 53 første ledd bokstav e gir hjemmel til å gi regler om behandling av nødvendige personopplysninger ved taksidermister og andres registrering av opplysninger i et sentralt register, jf. bokstav c og § 52, blant annet om formålet med behandlingen av opplysningene, hvem som er behandlingsansvarlig, hvilke opplysningskategorier som kan registreres, hvem som har tilgang til opplysningene, adgang til å utlevere opplysningene, innsyn, retting, sperring og sletting av opplysninger og om informasjonssikkerhet og internkontroll.

Forslaget til bestemmelse, vil sammen med nødvendige forskriftsbestemmelser, fungere som et supplerende rettsgrunnlag. Momentene det kan gis forskriftsbestemmelser om er ikke uttømmende, og er ment å dekke innholdet i personvernforordningen.

14.10 Bruk av åte til jakt, fangst og felling mv.

14.10.1 Gjeldende rett

Det følger av viltloven § 26 nr. 8 at Kongen kan gi nærmere regler om adgangen til å legge ut åte i forbindelse med jakt, fangst og felling av vilt eller for andre særlige formål, herunder om utlegging av åte for å lokke til seg vilt når dette kan skade viltet eller naturmiljøet. Forskriftshjemmelen ble tilføyd ved lov 17. september 2010 nr. 57 om endringer i naturmangfoldloven, viltloven mv. (nødverge, bruk av åte).

Bakgrunnen for endringen omtales i forarbeidene, Prop. 75 L (2009–2010) s. 6:

Vilt vil naturlig oppsøke konsentrasjoner av mat/næring. Ved menneskeskapt konsentrasjoner av mat/næring i form av et åte vil det kunne oppstå forhold som påvirker det enkelte individ eller det aktuelle miljø, og under gitte forutsetninger representerer en risiko for både vilt, miljø og i unntakstilfeller mennesker. Etter departementets syn er det behov for en lovhjemmel for en betryggende håndtering og regulering i forskrifts form av bruk av åte for ulike formål.

I Prop. 75 L (2009–2010) s. 37 står det videre:

Endringen innebærer at det kan gis forskrift som regulerer, herunder forbyr, utlegging av åte for jakt-, fangst- eller fellingsformål, eller andre særlige formål. Adgangen til å regulere i forskrift omfatter bl.a. utlegging av åte for å lokke til seg vilt der dette kan skade viltet eller naturmiljøet. Bestemmelsen retter seg mot utlegging. Hjemmelen skal for eksempel ikke være til hinder for at et selvdødt hjortevilt, eller et hjortevilt som er nedlagt av rovvilt, oppsøkes for å studere de rovdyr som eter byttedyret.

Miljødirektoratet har ved delegert forskriftsmyndighet fastsatt forskrift 17. desember 2019 nr. 1878 om utlegging av åte og føring av vilt (åteforskriften). Forskriften trådte i kraft 1. januar 2020, og skiller mellom utlegging av åte og føring. Bruk av åte betyr å legge ut dyre- eller plantemateriale for å trekke vilt til åteplassen for jakt, fangst, merking, felling, overvåking, fotografering eller lignende. Føring innebærer å legge ut dyre- eller plantemateriale for å gi næring til vilt, eller avlede vilt fra avlinger, trafikk, bebyggelse eller andre områder. Det følger av forskriften at utlegging av åte er tillatt, men at det er restriksjoner eller forbud knyttet til enkelte viltarter, herunder store rovdyr, kongeørn og villsvin. Forskriften slår fast at all føring av store rovdyr, kongeørn og villsvin er forbudt, mens aktsom føring av andre arter er tillatt. Statsforvalteren og kommunen kan ved lokal forskrift begrense eller regulere utlegging av åte nærmere. Se omtalen av matlovens regulering av føring i punkt 11.10.

14.10.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår i § 54 å videreføre en hjemmel for å kunne regulere bruken av åte i forbindelse med jakt, fangst og felling av vilt eller for andre særlige formål i forskrift. Forslaget bygger på ordlyden i viltloven § 26 nr. 8, men er noe forenklet ved at «[...] herunder om utlegging av åte for å lokke til seg vilt når dette kan skade viltet eller naturmiljøet» ikke tas med. Departementene mener setningen er uklar og at den ikke er nødvendig å videreføre. Departementene foreslår videre at forskriftshjemmelen også omfatter det å regulere «føring». Det fremgår av lovforslaget at Kongen kan gi forskrift om adgangen til å legge ut åte eller å føre vilt i forbindelse med jakt, fangst og felling av vilt eller for andre særlige formål.

Det er en viss forskjell mellom å legge ut åte og det å fôre. Denne forskjellen følger også av åteforskriften § 4 om definisjoner. Forslaget vil samsvare bedre med innholdet i åteforskriften som regulerer både det å legge ut åte og det å fôre.

Hva som menes med «særlige formål» er ikke nærmere beskrevet i forarbeidene til gjeldende bestemmelse, se Prop. 75 L (2009–2010). Departementene viser til at formålsbestemmelsen i åteforskriften lister opp jakt, fangst, felling, men også «fotografering, observasjon eller andre formål». Opplistingen i åteforskriftens formålsbestemmelse er ikke uttømmende, men departementene mener det er naturlig å se disse bestemmelsene i sammenheng, og at «fotografering, observasjon eller andre formål» er ment å være eksempler på «særlige formål».

15 Håndheving og sanksjoner

15.1 Innledning

Etterlevelse av viltloven med tilhørende forskrifter er viktig for å sikre en bærekraftig forvaltning av viltet, slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares og at dyrevelferden ivaretas. Flere av bestemmelsene i regelverket regulerer handlinger av høy alvorlighetsgrad, slik som å ivareta dyrevelferd, sikkerhet og enkeltpersoners rettigheter. Det er mange overtredelser som ikke kan repareres ved retting, tilbakeføring eller andre avbøtende tiltak. Andre lovbrudd har mindre alvorlig karakter.

Viltloven inneholder kun én sanksjonsbestemmelse. Det følger av viltloven § 56 at påtalemyndigheten kan ilegge bot eller fengsel til den som overtrer reglene. Ut over denne bestemmelsen, er det ikke andre sanksjonsmuligheter for forvaltningen ved brudd på viltlovens regler. Veiledning, informasjon og kommunikasjon kan bidra til forståelse for lovens verdier, og er viktig for å oppnå god etterlevelse av regelverket. Slike virkemidler vil imidlertid ikke alltid være tilstrekkelig. Departementene mener det er et behov for at forslaget til ny lov inneholder bestemmelser som gir forvaltningen virkemidler som kan bidra til en effektiv oppfølging av regelverket.

Regler om administrative sanksjoner og straff kan bidra til at brukerne av regelverket innretter seg i tråd med de rammer som regelverket setter.

Forvaltningsloven kapittel IX inneholder regler om administrative sanksjoner. Det følger av forvaltningsloven § 43 at en administrativ sanksjon er en negativ reaksjon som kan ilegges av et forvaltningsorgan, som retter seg mot en begått overtredelse av lov, forskrift eller individuell avgjørelse, og som regnes som straff etter den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK).

Anmeldelse, påtale og straff i form av bøter eller fengsel er kostnads- og tidkrevende. Ved mindre alvorlige lovbrudd er straffeforfølgning sjelden hensiktsmessig, og disse sakene blir gjerne ikke prioritert av politiet.

Allmennpreventive hensyn taler for at også disse lovbruddene i større grad bør sanksjoneres. Departementene legger til grunn at det også er behov for andre

virkemidler enn viltlovens straffebestemmelse for å sanksjonere overtredelser av bestemmelser i forslaget til ny lov og tilhørende forskrifter på viltfeltet. Slike virkemidler kan blant annet være administrative sanksjoner etter forvaltningsloven kapittel IX, jf. omtale i punkt 15.2 og 15.3. Å innføre regler om administrative sanksjoner vil samsvare med anbefalingen i NOU 2003:15 Fra bot til bedring. Også i Stortingsmelding om Miljøkriminalitet, Meld. St. 19 (2019-2020), foreslås det å styrke den strafferettslige og administrative håndhevingen av miljøkriminalitet.

Departementene foreslår at det innføres bestemmelser om overtredelsesgebyr og administrativt rettighetstap i ny lov, se punkt 15.2.2 og 15.3.2. Departementene ber høringsinstansene om innspill på om det er behov for andre administrative sanksjoner, som administrativt beslag og administrativ inndragning.

Videre foreslår departementene å videreføre gjeldende straffebestemmelse, se punkt 15.5.2.

15.2 Overtredelsesgebyr

15.2.1 Gjeldende rett

Etter forvaltningsloven § 44 første ledd kan forvaltningsorganer ilegge overtredelsesgebyr der det er fastsatt i lov. Overtredelsesgebyr er et administrativt fastsatt pålegg om at en person eller et foretak skal betale et pengebeløp til det offentlige på grunn av et lovbrudd, når dette utgjør straff etter EMK, se Prop. 62 L (2015-2016) s. 22.

Etter forvaltningsloven § 44 andre ledd kan overtredelsesgebyr ilegges etter faste satser, eller utmåles i det enkelte tilfelle (individuell utmåling) innenfor en øvre ramme som må fastsettes i eller i medhold av lov. Videre følger det av forvaltningsloven § 44 tredje ledd at ved individuell utmåling av overtredelsesgebyr mot fysiske personer, kan det blant annet legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger, fordeler som er eller kunne ha vært oppnådd ved lovbruddet, samt overtreders skyld og økonomiske evne. Dersom overtredelsesgebyr ilegges på stedet, følger det av forvaltningsloven § 44 fjerde ledd at forhåndsvarsel kan unnlates. Av forvaltningsloven § 44 femte ledd første punktum følger det videre at oppfyllelsesfristen er fire uker fra vedtaket ble truffet, mens det av andre punktum følger at det kan fastsettes en lengre frist i vedtaket eller senere.

Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen, jf. forvaltningsloven § 44 sjette ledd.

Viltloven inneholder ingen bestemmelser om overtredelsesgebyr. Ved brudd på plikten til å gi viltorganene opplysninger om jaktutbytte med videre etter viltloven § 50 første punktum, gir viltloven § 50 andre punktum hjemmel til å ilegge tilleggsavgift på jegeravgiften det påfølgende året. En slik tilleggsavgift ligger nært opp til overtredelsesgebyr. Tilleggsavgiften etter viltloven § 50 legges til jegeravgiften det påfølgende året. Det innebærer at dersom vedkommende velger å ikke betale jegeravgift det påfølgende året, faller kravet bort.

15.2.2 Departementenes vurderinger og forslag

Som nevnt i punkt 15.1, mener departementene det er behov for administrative sanksjoner i forslaget til ny lov. Etter viltloven § 56 kan overtredelser av regler gitt i eller i medhold av loven blant annet straffes med bøter. Overtredelsesgebyr kan i stor grad ha samme preventive og pønale virkning som en bot. Etter departementenes vurdering vil overtredelsesgebyr være en egnet administrativ sanksjon for overtredelse av flere av bestemmelsene i forslaget til ny lov. Departementene foreslår i § 55 en bestemmelse om overtredelsesgebyr.

Departementene foreslår i § 55 første ledd at bestemmelsen skal omfatte de fleste brudd på viltloven, med unntak av de mest alvorlige overtredelsene og brudd på regler som regulerer forhold mellom private eller forhold som gjelder plikter opp mot det offentlige. Mindre alvorlige forhold, som gjerne ikke prioriteres av politiet, bør som hovedregel sanksjoneres med overtredelsesgebyr. Også der overtredelsen kan konstateres uten skjønnsmessige vurderinger, kan overtredelsesgebyr være en hensiktsmessig sanksjon. Dersom det derimot må foretas en skjønnsmessig vurdering for å konstatere overtredelse av loven, kreves gjerne etterforskning for å belyse faktum. Slik departementene ser det, bør disse sakene vurderes av politiet. Videre er det departementenes vurdering at overtredelsesgebyr er lite egnet ved brudd på bestemmelser som skal ivareta rettighetsforhold mellom private, som for eksempel jakt uten grunneiers tillatelse. I slike tilfeller er det ikke naturlig at det reageres fra det offentlige uten at grunneier er involvert, for eksempel ved anmeldelse. Overtredelsesgebyr er som regel heller ikke hensiktsmessig ved lovbrudd der det er behov for å reagere med både straff, inndragning og rettighetstap. Det samme gjelder der lovbrøyteren har begått flere lovbrudd som bør avgjøres samlet, og hvor noen lovbrudd kun kan forfølges i straffesporet. I slike saker er det behov for en samlet reaksjon, og den må gjøres av påtalemyndigheten, som kan reagere med inndragning og tap av jaktrett.

I § 55 første ledd foreslår departementene at myndigheten til å ilegge overtredelsesgebyr legges til Kongen. Det innebærer at myndigheten kan delegeres til underliggende organer, slik som for eksempel departementene eller til direktoratsnivå.

Etter forslaget til § 55 første ledd «kan» overtredelsesgebyr ilegges ved overtredelse av de opplistede bestemmelsene, eller forskrifter med hjemmel i disse bestemmelsene. Avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges eller ikke, skjer etter en samlet vurdering av en rekke hensyn. I tillegg til avveiningene mellom straffesporet eller forvaltningssporet, som følger av punkt 15.4, er momentene i forvaltningsloven § 44 tredje ledd om utmåling av overtredelsesgebyr også egnet ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges eller ikke.

Departementene foreslår også i § 55 første ledd at skyldkravet er forsett eller uaktsomhet. Etter departementets vurdering tilsier preventive hensyn at også uaktsomme overtredelser bør kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr. Dette samsvarer også med skyldkravet til straff i lovforslaget § 57 første ledd tredje punktum.

Enkelte av overtredelsene departementene foreslår sanksjonert med overtredelsesgebyr, kan være begått av noen som handler på vegne av et foretak. Det kan for eksempel være brudd på reglene i viltforskriften knyttet til taksidermisters registreringsplikt. I § 55 andre ledd foreslår departementene at også foretak kan ilegges et overtredelsesgebyr. Etter forvaltningsloven § 46 første ledd første punktum er skyldkravet for å ilegge et foretak en administrativ sanksjon «uaktsomhet». Departementene kan ikke se at det er grunnlag for å fravike dette utgangspunktet i viltloven. Vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges et foretak, reguleres nærmere av forvaltningsloven § 46 andre ledd. Momentene som listes opp i forvaltningsloven § 46 andre ledd, gjelder også ved individuell utmåling av gebyr for foretak.

Etter lovforslaget § 55 tredje ledd kan Kongen gi forskrift om nærmere regler om utmåling av overtredelsesgebyr. Det gjør at utmåling kan tilpasses behovene i viltloven. En slik forskrift skal også fastsette øvre ramme for individuelt utmålte overtredelsesgebyrer, jf. forvaltningsloven § 44 andre ledd.

Etter departementenes syn bør et vedtak om overtredelsesgebyr avgjøres i rimelig tid etter at overtredelsen har skjedd. Oppdagelsesrisikoen for enkelte overtredelser er lav, og det kan ta tid for forvaltningen å klargjøre saksforholdet. Departementene foreslår i § 55 fjerde ledd første punktum at adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes to år etter at overtredelsen er opphørt. Dette samsvarer med foreldelsesfristen for bøter i straffeloven § 86 første ledd bokstav a. I andre punktum foreslår departementene at toårsfristen avbrytes når det er gitt forhåndsvarsel eller fattet vedtak om overtredelsesgebyr.

Departementene foreslår videre i § 55 femte ledd at vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdsloven) § 7-2 første ledd bokstav e.

15.3 Administrativt rettighetstap

15.3.1 Gjeldende rett

Forvaltningsloven § 45 gjelder administrativt rettighetstap. Etter forvaltningsloven § 45 første ledd første punktum kan forvaltningsorganer ilegge administrativt rettighetstap når det er fastsatt i lov. Etter forvaltningsloven § 45 første ledd andre punktum er administrativt rettighetstap en administrativ sanksjon som trekker tilbake eller begrenser en offentlig tillatelse. Det innebærer at tilbakekallet eller begrensningen i den offentlige tillatelsen utgjør straff etter EMK, jf. forvaltningsloven § 43. I lovens forarbeider presiseres det at det finnes mange vedtak om å kalle tilbake offentlige tillatelser som ikke utgjør straff etter EMK, se Prop. 62 L (2015-2016) s. 22. Hvorvidt en reaksjon må anses som et administrativt rettighetstap eller et tilbakekall av en offentlig tillatelse, vil i stor grad bero på begrunnelsen for reaksjonen. Grensen mellom et administrativt rettighetstap og et tilbakekall av offentlig tillatelse er nærmere omtalt i Prop. 62 L (2015-2016) s. 91 flg.

Administrativt rettighetstap kan bare ilegges så langt det etter overtredelsens art, alvor og forholdene for øvrig fremstår som forholdsmessig, jf. forvaltningsloven § 45 andre ledd første punktum. Videre følger det av forvaltningsloven § 45 andre ledd andre punktum at vedtaket skal gjelde for en bestemt tid. At vedtaket skal gjelde «for en bestemt tid» er ikke til hinder for at opphør av rettighetstapet knyttes til at bestemte forhold inntreffer, for eksempel at visse formalfeil begått av den private parten og som dannet grunnlag for rettighetstapet, blir rettet opp, se Prop. 62 L (2015-2016) s. 198.

Dagens viltregelverk har ingen generell hjemmel for administrativt rettighetstap. Regelverket inneholder enkelte hjemler for inndragning av rettigheter. Eksempler på det er viltforskriften § 2-4 tredje ledd, som gir hjemmel til å trekke tilbake lisens for ringmerking, viltforskriften § 7-12, som gir hjemmel til å trekke tilbake autorisasjon som preparant (taksidermist), og utøvelsesforskriften § 12 a andre ledd, som hjemler tilbakekall av autorisasjon som jegerprøveinstruktør.

15.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Rettighetstap kan hindre at lovovertridere med spesielle autorisasjoner eller tillatelser, gis handlingsrom for å begå gjentatte lovbrudd. Muligheten for å ilegge rettighetstap, administrativt eller straffeprosessuelt, anses nødvendig av allmennpreventive grunner. Rettighetstap kan også bidra til økt respekt for regelverket, og økt tillit til at utøvelse av jakt, fangst og felling, og forvaltningen av vilt skjer på en trygg og lovlig måte.

Rettighetstap som ledd i en straffesak forutsetter at politiet prioriterer saken. Brudd på bestemmelsene som i dag kan medføre rettighetstap etter viltlovgivningen, anses ikke nødvendigvis som alvorlige i strafferettslig forstand. Disse overtredelsene bør likevel kunne medføre et rettighetstap. Departementene foreslår i § 56 å innføre hjemmel for administrativt rettighetstap.

Administrativt rettighetstap kan ilegges som eneste sanksjon mot en lovovertrедelse, eller i kombinasjon med overtredelsesgebyr. Forbudet mot dobbeltstraff etter EMK protokoll 7 artikkel 4 nr. 1 forutsetter imidlertid at der forvaltningen mener det bør reageres med både administrativt rettighetstap og overtredelsesgebyr, må det skje samtidig.

Departementenes forslag til hvilke rettigheter som kan trekkes tilbake eller begrenses gjennom administrativt rettighetstap, samsvarer med rettighetene som kan tilbakekalles i dag. Det innebærer at det er tillatelse til å innfange og merke vilt eller til å være instruktør i jegerprøveopplæringen, samt autorisasjon som preparant, som kan trekkes tilbake gjennom administrativt rettighetstap. Dette er rettigheter som er gitt under forutsetning av at de utøves i samsvar med detaljerte regler i viltforskriften og utøvelsesforskriften.

Departementene foreslår i § 56 første ledd at administrativt rettighetstap kan ilegges for forsettlig og uaktsomme overtredelser av særskilte bestemmelser. Preventive hensyn tilsier at også uaktsomme overtredelser kan medføre administrativt rettighetstap. Dette samsvarer også med skyldkravet til straff i lovforslaget § 57 første ledd tredje punktum.

I § 56 første ledd foreslår departementene videre at myndigheten til å ilegge administrativt rettighetstap legges til Kongen. Det innebærer at myndigheten kan delegeres til underliggende organer, slik som for eksempel departementene eller til direktoratsnivå.

Departementene mener at administrativt rettighetstap bare skal kunne ilegges hvis det ut fra overtredelsens art, alvor og forholdene for øvrig fremstår som forholdsmessig. Dette følger også av forvaltningsloven § 45 andre ledd. Departementene mener at vilkåret av pedagogiske hensyn også bør følge av villtlovens bestemmelse om administrativt rettighetstap, og foreslår at det tas inn i § 56 andre ledd første punktum. Forholdsmessighetsbegrensningen gjelder både ved avgjørelse om rettighetstap bør ilegges, og ved avgjørelse av hva rettighetstapet nærmere skal gå ut på, inkludert lengden og eventuelle vilkår eller krav som følger av vedtaket om rettighetstap. Hva som er forholdsmessig, må vurderes konkret. Et utgangspunkt for forholdsmessighetsvurderingen er overtredelsens art og alvor, vurdert opp mot de konkrete virkningene av et rettighetstap for den private part. Også rettighetstapets lengde og omfang er eksempler på momenter som kan være relevante i forholdsmessighetsvurderingen. Dette er også relevante momenter for forholdsmessighetsvurderingen etter forvaltningsloven § 45 andre ledd, jf. Prop. 62 L (2015-2016) s. 198.

Videre bør en hjemmel for administrativt rettighetstap fastsette at rettighetstapet må være tidsbestemt, samt angi en maksimal varighet rettighetstap kan ilegges. I Prop. 62 L (2015-2016) s. 198 står det at det:

[...] bare unntaksvis kan bli aktuelt å fastsette rettighetstap for et lengre tidsrom enn to år, for eksempel dersom det dreier seg om en omfattende overtredelse som krenker vesentlige interesser og som har skjedd forsettlig eller grovt uaktsomt, jf. NOU 2003:15 punkt 13.8. En så alvorlig overtredelse bør – ut fra departementets anbefalinger om bruk av straff og administrative sanksjoner – normalt anmeldes til politiet, uavhengig av hva som måtte følge av forholdsmessighetsbegrensningen.

Departementene legger til grunn at det ikke er spesielle forhold ved villtforvaltningen som tilsier at maksimal tid for administrativt rettighetstap bør overstige utgangspunktet om to år. Departementene foreslår i § 56 andre ledd andre punktum at vedtaket skal gjelde for en viss tid, og at rettighetstapet maksimalt kan vare to år. Fristen på to år regnes fra tidspunktet for endelig vedtak om rettighetstap.

Etter departementenes syn bør også ileggelse av administrativt rettighetstap avgjøres i rimelig tid etter at overtredelsen har skjedd. Oppdagelsesrisikoen for enkelte overtredelser er lav, og det kan ta tid for forvaltningen å klargjøre saksforholdet. Departementene foreslår i § 56 tredje ledd første punktum at adgangen til å ilegge administrativt rettighetstap foreldes to år etter at overtredelsen er opphørt. Dette samsvarer med forslaget til foreldelsesfrist for overtredelsesgebyr i lovforslaget § 55 fjerde ledd. I andre punktum foreslår departementene at toårsfristen avbrytes når det er gitt forhåndsvarsel eller fattet vedtak om administrativt rettighetstap.

Departementene foreslår i § 56 fjerde ledd at Kongen kan gi forskrift om fastsettelse og gjennomføring av rettighetstap. Bestemmelsen åpner for at det kan gis nærmere regler om saksbehandlingen. Forskriften kan ikke utvide adgangen for å ilegge rettighetstap ut over det som følger av første ledd.

15.4 Forholdet mellom administrative sanksjoner og straff

Der det er ilagt en administrativ sanksjon på grunn av en lovovertrødelse, kan ikke parten senere straffeforfølges for det samme lovbruddet på grunn av forbudet mot dobbeltstraff i EMK protokoll 7 artikkel 4 nr. 1. Ved å innføre bestemmelser om administrative sanksjoner må forvaltningen ta stilling til hvilke saker som bør anmeldes og følge straffesporet, og hvilke saker som bør forfølges administrativt. Dette følger også av forvaltningsloven § 47, som inneholder regler om samordning av sanksjoner.

Sporvalget må avgjøres etter en konkret vurdering av alvorlighetsgraden i den handlingen eller unnløtelsen som har skjedd. Som et utgangspunkt bør de mest alvorlige sakene følge straffesporet. Det innebærer at saker av en slik art og omfang at overtrødelsen, etter gjeldende rettspraksis, kan medføre fengselsstraff, normalt bør følge straffesporet. Hensynet til effektiv saksbehandling og ønsket om å reagere raskt, må tillegges vekt ved sporvalget. Et vedtak om administrativ sanksjon kan ilegges raskere enn straff. Slike vedtak vil normalt også kunne følges opp mer effektivt av forvaltningen enn gjennom ordinær straffeforfølging.

Administrative sanksjoner er mer egnet ved enkle lovbrudd med liten grad av skjøn. I saker som krever skjønsmessige avveininger er det nødvendig med etterforskning for å kunne konstatere overtrødelse, som for eksempel brudd på plikten til forsvarlig jaktutøvelse, jf. lovforslaget § 18. Slike saker bør derfor alltid følge straffesporet. Som et utgangspunkt er administrative sanksjoner heller ikke ønskelig ved gjentatte brudd på samme bestemmelse, der lovbruddet kan utløse både straff, inndragning og rettighetstap, eller der saken gjelder flere lovbrudd som bør avgjøres samlet og noen av lovbruddene bare kan følges opp gjennom straff. Etter departementenes vurdering er administrative sanksjoner heller er ikke godt egnet ved brudd på bestemmelser som ivaretar private rettigheter. Slike rettigheter bør kunne ivaretas ved at rettighetshaver tar saken opp, enten ved anmeldelse til politiet eller i form av krav om erstatning for skade. Eksempler på dette er jakt uten grunneiers tillatelse.

15.5 Straff

15.5.1 Gjeldende rett

Viltloven § 56 omhandler straff. Første ledd er generelt utformet, og retter seg mot alle type overtrødelse av viltloven og tilhørende forskrifter. Strafferammen for overtrødelse etter første ledd er bøter eller fengsel i inntil ett år. Under særlig skjerpene omstendigheter kan fengsel inntil to år anvendes. En skjerpene

omstendighet kan blant annet være at det har foregått en organisert og/eller systematisk jakt eller fangst av totalfredede arter, jf. Ot.prp. nr. 54 (1992–93) s. 28. Utgangspunktet for skyldkravet i straffeloven § 21 er at straffelovgivningen bare rammer forsettlige lovbrudd med mindre annet er bestemt. Det følger av viltloven § 56 første ledd siste setning at også uaktsomme lovbrudd omfattes.

Viltloven § 56 andre ledd er en særregel for brudd på retten til jakt og fangst, og slår fast at slike overtredelser kun straffes med bøter. Andre ledd regulerer straff dersom noen krenker en annens rett ved å jakte, sette fangstredskaper for, fange eller drepe eierløse dyr. En «annens rett» vil typisk være den rett til jakt- eller fangst vedkommende har i kraft av å være grunneier eller å ha jakt- eller fangstrett på annen måte. For å kunne straffe etter § 56 andre ledd må dyret være eierløst. Hvis dyret eies av noen, som for eksempel tamrein og husdyr, kommer straffelovens bestemmelser om tyveri, underslag eller skadeverk til anvendelse. Skyldkravet etter viltloven § 56 andre ledd er forsett.

I viltloven § 56 tredje ledd er det presisert at overtredelser som også medfører brudd på naturmangfoldloven, skal straffes etter naturmangfoldloven § 75. Hvis det oppstår et spørsmål om lovvalg mellom viltloven og naturmangfoldloven har sistnevnte forrang, jf. HR-2016-1253-A avsnitt 26.

Både medvirkning til og forsøk på overtredelser av bestemmelsene i viltloven med tilhørende forskrifter er straffbart. For medvirkning følger det av straffeloven § 15. At forsøk på overtredelse etter § 56 første ledd er straffbart, følger av straffeloven § 16. Sammenhengen til straffeloven § 16 innebærer likevel at kun forsettlige forsøk er straffbare. Uaktsomme forsøk er ikke straffbare. Når det gjelder forsøk på overtredelse etter § 56 andre ledd, følger det av viltloven § 56 andre ledd andre punktum at forsøk er straffbart.

15.5.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår å videreføre gjeldende straffebestemmelse, jf. § 57. Bakgrunnen for dette er at det pågår et arbeid i forbindelse med regjeringens oppfølging av Meld. St. 19 (2019–2020) om miljøkriminalitet.

Stortingsmeldingen presenterer en helhetlig politikk for å styrke innsatsen mot miljøkriminalitet nasjonalt og internasjonalt. Hovedformålet er å redusere den negative påvirkningen miljøkriminalitet har på klima og miljø. Stortingsmeldingen, som ble behandlet i Stortinget 24. november 2020, legger grunnlaget for et langsiktig oppfølgingsarbeid på tvers av ulike sektorer, inkludert straff ved overtredelse av regler som regulerer gjennomføring av jakt, felling og fangst. I stortingsmeldingen er det blant annet pekt på behovet for å heve strafferammen i flere lover, blant annet viltloven. Det omfatter både viltlovens alminnelige strafferamme på ett år og regelen om forlenget straff ved skjerpene omstendigheter hvor strafferammen er to år. Det er i meldingen vist til at strafferammen i viltloven § 56 i dag er lavere enn i naturmangfoldloven, hvor strafferammen er henholdsvis ett og fem år. Det vises til at heving av strafferammen vil gi et tydelig signal om at alvorlige brudd på viltloven ikke anses som mindre alvorlige enn brudd på andre miljølover, blant annet naturmangfoldloven.

I tillegg til å vurdere heving av strafferammen, viser meldingen til NOU 2003: 15 *Fra bot til bedring* og omtalen der om endringer og utforming av straffebestemmelser. Dette inkluderer vurdering av behovet for å bruke straff for hver enkelt handlingsnorm, samt å vurdere strafferammen i lys av blant annet strafferammene i andre miljølover og i straffeloven.

Som ledd i regjeringens oppfølging av stortingsmeldingen, har Klima- og miljødepartementet gitt Miljødirektoratet i oppdrag å utforme forslag til lovbestemmelser og levere et utkast til høringsnotat. Arbeidet inkluderer forslag til ny straffebestemmelse som skal erstatte viltloven § 56. Oppdraget utføres sammen med Riksantikvaren.

Departementene foreslår å videreføre innholdet og utformingen av dagens straffebestemmelse inntil videre, og vurdere eventuelle endringer i forbindelse med arbeidet med oppfølgingen av stortingsmeldingen om miljøkriminalitet.

16 Ikrafttredelse, overgangsbestemmelse og endringer i andre lover

16.1 Ikrafttredelse og overgangsbestemmelse

Forslag til lov gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Forskrifter gitt i medhold av viltloven vil fortsette å gjelde til de blir endret eller opphevet. Forslaget til ny lov krever en gjennomgang og oppdatering av en rekke tilhørende forskrifter på enkelte tema.

Gitt at tilhørende forskrifter skal gjennomgås og endres, mener departementene at det ikke er behov for generelle eller konkrete overgangsbestemmelser i loven, men at det er tilstrekkelig at overgangsbestemmelser fastsettes i forskrift.. I forskrift om overgangsbestemmelser blir det naturlig å se hen til hvordan man skal stille seg til søknader som sendes inn under dagens viltlov, men hvor saksbehandlingen eller klagesaksbehandlingen skjer etter ikrafttreden av ny lov.

16.2 Endringer i andre lover

Forslaget til ny lov innebærer at viltloven oppheves, og erstattes med viltressursloven. Dette påvirker ni andre lover som inneholder henvisninger til viltloven generelt og/eller til spesifikke bestemmelser i den. Endringene i disse lovene er foreslått gjennomført ved lovforslaget § 59.

Lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eiendom (oreigningslova)

Oreigningslova § 30 nr. 22 fastsetter at saksbehandlingsreglene i oreigningslovas skal utfylle viltloven ved eiendomsinngrep med hjemmel i sistnevnte. I punkt 11.8.2 er det foreslått at viltloven § 36, som gir hjemmel for inngrep i grunneiers enerett til jakt, oppheves. Det samme gjelder viltlovens §§ 37 og 38 som regulerer tvangssammenslåing av eiendommer til henholdsvis felles viltområde og for å oppnå minsteareal for storviltjakt, se punkt 11.11.3 og 12.3.2. Det er derfor ikke lenger nødvendig med henvisningen til viltloven i oreigningslova § 30 nr. 22, og denne foreslås opphevet.

Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven)

Departementene foreslår at henvisningen til viltloven § 56 første ledd i straffeprosessloven § 67 andre ledd bokstav c endres til «viltressursloven 57 første ledd».

Lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger (bygdeallmenningsloven)

Etter bygdeallmenningsloven § 7-3 kan allmenningsstyret beslutte at bygdeallmenning eller del av bygdeallmenning skal inngå i slike felles viltområder som er omhandlet i lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet §§ 37 og 38. Viltloven §§ 37 og 38 foreslås opphevet i punkt 11.11.3 og 12.3.2. Departementene foreslår derfor at bygdeallmenningsloven § 7-3 oppheves.

Lov 21. juni 1996 nr. 38 om statlige naturoppsyn (naturoppsynsloven)

Departementene foreslår en endring i naturoppsynsloven § 2 første ledd nr. 5 som innebærer at henvisningen til viltloven erstattes med viltressursloven.

Lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten (kystvaktloven)

Forslaget til endring i kystvaktloven § 11 første ledd bokstav f innebærer at henvisningen til viltloven endres til lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven).

Lov 7. april 2003 nr. 74 om forsvarlig hundehold (hundeloven)

Departementene foreslår en endring i hundeloven § 8 andre ledd, som innebærer at henvisningen til viltloven § 23, jf. § 26 endres til viltressursloven § 24. Det foreslås også at henvisningen til viltloven i hundeloven § 9 tredje ledd erstattes med viltressursloven.

Lov 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark (Finnmarksloven)

Departementene foreslår en endring i Finnmarksloven § 21 første ledd som innebærer at henvisningen til viltloven erstattes med viltressursloven.

Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)

Departementene foreslår en endring i naturmangfoldloven § 16 første ledd som innebærer at henvisningen i bestemmelsen endres fra lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt (viltloven) til lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven).

Om forslaget til endringer i naturmangfoldloven § 17 første ledd vises det til omtale i punkt 10.4.2. Om forslaget til endringer i naturmangfoldloven § 18 tredje ledd vises det til omtale i punkt 13.4.

I lov 20. april 2018 nr. 7 om våpen, skytevåpen, våpendeler og ammunisjon (våpenlova)

Departementene foreslår en endring i våpenlova § 11 andre ledd innebærer at henvisningen til viltloven § 20 endres til viltressursloven 21.

17 Administrative og økonomiske konsekvenser

Målet med den nye loven er å sikre bærekraftig forvaltning av viltet, slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares og at dyrevelferden ivaretas. Lovforslaget viderefører i hovedsak gjeldende rett og etablerte forvaltningsprinsipper på viltområdet, moderniserer og forenkler viltlovgivningen. Forslaget gir rammer for jakt- og fangstutøvelsen som er tilpasset utviklingen i annet lovverk og tilgjengelige teknologiske virkemidler.

Loven er utformet som en fullmaktslov basert på generelle bestemmelser, der det også er tatt inn hjemler for å fastsette nærmere regler i forskrifter. Enkelte bestemmelser i den eksisterende lovgivningen er over tid erstattet av annen lovgivning. Lovforslaget fremstår forenklet og bedre samordnet med andre lover sammenliknet med gjeldende lov. Enkelte forskriftshjemler i gjeldende lov som ikke har blitt tatt i bruk, er ikke videreført i forslaget til ny lov. Nødvendig utforming av forskrifter til den nye loven vil bli fulgt opp så snart som mulig etter at Stortinget har vedtatt loven.

I den nye loven er viltmyndigheten lagt til Kongen. Kongen kan delegere myndighet til andre statlige forvaltningsnivåer. Bestemmelsene fører ikke til vesentlige nye oppgaver for viltmyndighetene, og oppgavefordelingen mellom statlige myndigheter endres ikke. Enkelte bestemmelser tydeliggjør og lovfester kommunens ansvar.

Uavhengig av lovarbeidet besluttet regjeringen i mars 2023 å flytte direktoratsansvaret for høstbare viltressurser fra Miljødirektoratet til Landbruksdirektoratet. Ansvars- og oppgavefordelingen mellom direktoratene vil i etterkant av vedtak av ny lov bli fulgt opp gjennom delegering fra departementet til rette vedkommende direktorat.

Lovforslaget etablerer på en del områder et tydeligere hjemmelsgrunnlag for nærmere regler, og større grad av innramming av plikter og oppgaver som er lagt til jegere og offentlige myndigheter. Forslaget innebærer også blant annet lovfesting av enkelte regler som i eksisterende regelverk er gitt i forskrift.

Det er tatt inn en egen forskriftshjemmel om bestandsregulering. Hjemmelen må anses som en sikkerhetsventil, og vil kunne bli tatt i bruk hvis det foreligger særegne forhold. Fastsettelse av en forskrift vil innebære krav om innhenting av kunnskapsgrunnlag, dokumentasjon og en involverende, situasjonsbestemt prosess som vil kunne innebære merarbeid for forvaltningen.

Departementene foreslår at bestemmelsene om sammenslåing av eiendommer til felles viltområde ikke videreføres. Ved eventuell tvist eller uklarhet har rettighetshaverne mulighet til å kreve sak for jordskifteretten for å fastslå rettigheter, eller ordne bruken. Etter departementenes vurdering kan jordskifteretten mer effektivt enn viltmyndighetene bidra til å løse de problemene som kan oppstå.

Lovutkastet skiller mellom ettersøk etter påskutt og såret vilt ved jaktutøvelse, og offentlige ettersøk etter sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse, lovfester kommunens plikter ved ettersøk, og gir hjemmel for å fastsette nærmere regler om det offentliges oppgaver ved ettersøk. Eventuelle økonomiske konsekvenser av at forskriftshjemmelen tas i bruk vil bli fulgt opp i ordinære budsjettprosesser.

Lovforslaget inneholder en ny hjemmel for Kongen til å fastsette vederlag for innsamling av viltmateriale til vitenskapelig formål ved felling etter naturmangfoldloven § 18. Staten utbetaler i noen utstrekning slikt vederlag i dag, på privatrettslig grunnlag. Høringsforslaget legger ikke opp til etablering av noen konkrete, nye ordninger for utbetaling av slikt vederlag med hjemmel i denne bestemmelsen, men eventuelle nye vederlagsordninger kan medføre en økonomisk kostnad og noe merarbeid for forvaltningen ved administrasjon av ordningen. Det foreslås også å videreføre bestemmelsen om at vederlag for felling etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b kan fastsettes av Kongen. Bestemmelsen er hjemmel for ordningen for godtgjøring av kommunale og interkommunale fellingslag ved skadefelling av rovvilt.

Av lovforslaget fremgår en ny oppgave for kommunen som innebærer å godkjenne skuddpremieordninger. Omfanget av skuddpremieordninger vil normalt være begrenset, og forslaget anses ikke å gi vesentlige administrative eller økonomiske konsekvenser for kommunene. Statsforvalteren vil være klageinstans for kommunens vedtak om skuddpremieordninger, og vil følgelig kunne få noe merarbeid knyttet til behandling av klagesaker.

Lovforslaget viderefører de sentrale virkemidlene i viltforvaltningen, som blant annet gebyrfinansiert obligatorisk jegerprøve, jegerregister, og ordningen med innbetaling av jeger- og fellingsavgifter til inntekt for et statlig viltfond, samt kommunale viltfond. Departementene foreslår at også rådyr skal omfattes av krav om fellingsavgift, og at dette på lik linje med fellingsavgifter for elg og hjort, tilfaller kommunale viltfond. Viltfondsmidlene skal som tidligere brukes til forvaltningstiltak som kommer viltet og allmennheten til gode, herunder grunnlag for en kunnskapsbasert viltforvaltning gjennom bestands- og helseovervåking av viltbestander samt tilrettelegging for jegerrapportering og jaktstatistikk. Satser for gebyr og avgifter til inntekt for viltfond vil i tråd med tidligere praksis bli fastsatt av Stortinget ved behandlingen av de årlige budsjettproposisjonene. Departementenes lovforslag medfører således ikke særskilte nye økonomiske konsekvenser for jegere eller for forvaltningsmyndighetene.

18 Lovforslaget

Lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven)

Kapittel 1 Formål, virkeområde og definisjoner

§ 1 Formål

Loven har til formål å sikre en bærekraftig forvaltning av viltet, slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares og at dyrevelferden ivaretas. Viltet skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og dyrevelferdsloven.

Innenfor denne ramme kan viltressursene høstes gjennom utøvelse av jakt og fangst, og reguleres gjennom felling og annen håndtering av vilt.

§ 2 Geografisk virkeområde

Loven gjelder på norsk landterritorium, også innsjøer og vassdrag, i norsk territorialfarvann ved Fastlands-Norge og i Norges økonomiske sone ved Fastlands-Norge opprettet i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone.

§ 3 Definisjoner

I loven forstås med:

- a. Fangst: høsting av vilt ved bruk av felle som avliver viltet eller fanger viltet for avliving
- b. Jakt: høsting av vilt ved bruk av skytevåpen [*med ladning av krutt*] som avliver viltet, og den forutgående lokaliseringen av viltet og ettersøk og avliving av påskutt vilt
- c. Lisensfelling: felling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b eller c, der kvoten er fastsatt av en offentlig myndighet og det kreves at jegeren er registrert som lisensjeger i Jegerregisteret for å delta
- d. Skadefelling: felling av ett eller flere bestemte individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav a, b, c eller g, og fjerde ledd
- e. Vilt: naturlig viltlevende landpattedyr, fugler, amfibier og krypdyr også krysninger med andre arter.

Kapittel 2 Viltforvaltning

§ 4 Statlige viltmyndigheter

Kongen, departementet, direktoratet og statsforvalteren er viltmyndigheter på statlig nivå, og skal arbeide for å fremme formålet med loven og gi råd og veiledning i saker om viltforvaltning.

Kongen kan gi forskrift om opprettelse av villreinnemnder, regionale rovviltneemnder og andre særlige samarbeidsorganer og deres virksomhet.

§ 5 Fylkeskommunens og kommunens oppgaver etter loven, klagerett og omgjøring

Fylkeskommunens og kommunens oppgaver følger av denne loven eller forskrift i medhold av loven. Fylkeskommunen og kommunen skal arbeide for å fremme formålet med loven, og gi råd og veiledning i saker om viltforvaltning.

Statsforvalteren er klageinstans for vedtak truffet av kommunen etter loven eller forskrift i medhold av loven.

Når vilkårene for omgjøring etter forvaltningsloven § 35 er oppfylt, kan kommunenes vedtak etter §§ 38 og 48 også omgjøres av Kongen.

Kongen kan gi forskrift om at oppgaver etter loven her skal legges til fylkeskommunen eller kommunen.

§ 6 Jegerregisteret

Kongen skal føre et sentralt jegerregister over nødvendige opplysninger for at jakt, fangst og felling kan utøves og viltet forvaltes i samsvar med denne loven.

Kongen kan gi forskrift om behandling av personopplysninger i registeret, blant annet om formålet med behandling av opplysningene, hvem som er behandlingsansvarlig, hvilke opplysningskategorier som kan registreres, hvem som har tilgang til opplysningene, adgang til å utlevere opplysningene, retting, sperring og sletting av opplysninger, informasjonssikkerhet og internkontroll.

§ 7 Viltfond, fastsetting av jegeravgift og fellingsavgift

Kongen forvalter et statlig viltfond som har til formål å fremme viltforvaltningen. Kongen kan fastsette satser og regler for jegeravgift. Kongen kan fastsette rammer for fellingsavgifter og kreve inn fellingsavgift for hvert dyr som felles av villrein. Inntektene fra jegeravgiften og fellingsavgiften for villrein tilfaller det statlige viltfondet.

Fylkeskommuner som mottar overføring fra det statlige viltfondet, skal etablere fylkeskommunale viltfond.

I kommuner der det er adgang til jakt på elg, hjort eller rådyr, skal det opprettes et kommunalt viltfond som har til formål å fremme viltforvaltningen i kommunen. Kommunen kan fastsette og kreve inn fellingsavgift for hvert dyr som

felles av elg, hjort og rådyr, innenfor rammer gitt av Kongen. Inntekter fra fellingsavgiftene tilfaller det kommunale viltfondet.

Kongen kan gi forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond, blant annet om hvilke inntekter som skal eller kan tilfalle viltfondene og hvordan midlene kan disponeres.

Kapittel 3 Adgangen til jakt og fangst, sanking av egg og dun mv.

§ 8 Adgangen til jakt og fangst

Jakt og fangst av vilt er bare tillatt når det er åpnet for det i lov eller i vedtak med hjemmel i lov.

Innenfor rammene av naturmangfoldloven § 16 kan Kongen gi forskrift om å tillate jakt og fangst av vilt, blant annet om hvilke viltarter det er tillatt å jakte på eller drive fangst av, og om til hvilke tider og i hvilke områder det er tillatt med jakt og fangst. Det kan fastsettes ulike tider for jakt og fangst for de enkelte deler av landet. Tidsrammen kan gjelde en bestemt tid av døgnet eller uken, og den kan settes forskjellig avhengig av viltets kjønn og alder. Det kan fastsettes kvoter for jakt og fangst av vilt.

I forskrift etter andre ledd bør det ikke tillates jakt og fangst i hekke- eller yngletiden for vedkommende art.

Kongen kan gi forskrift om å tildele fylkeskommunen og kommunen oppgaver etter andre ledd.

§ 9 Sanking av egg og dun

Sanking av egg fra fuglearter og sanking av dun fra fuglereir er bare tillatt dersom det er åpnet for det i lov eller i vedtak med hjemmel i lov.

Innenfor rammene av naturmangfoldloven § 16 kan Kongen gi forskrift om å tillate sanking av egg fra fuglearter, blant annet om hvilke fuglearter det kan sankes egg fra, og til hvilke tider og i hvilke områder det kan sankes. Kongen kan gi forskrift om rapportering til statistiske eller vitenskapelige formål i forbindelse med sanking av egg.

Kongen kan gi forskrift om å tillate sanking av dun fra fuglereir, blant annet om hvilke fuglearter det kan sankes dun fra, og til hvilke tider og i hvilke områder det kan sankes.

[Alternativ 2 jf. punkt 8.3 i høringsnotatet:

§ 10 Lodden (vårjakt på ender) av hensyn til samisk tradisjon og sedvane

Innenfor rammene av naturmangfoldloven § 16 kan Kongen gi forskrift om å tillate og regulere lodden (vårjakt på ender) i Kautokeino kommune, blant annet om

hvilke arter det er tillatt å jakte på, i hvilke områder og til hvilke tider det kan utøves jakt, kvoter for jakten, vilkår for deltakelse i jakten og plikter ved deltakelse i jakten.

Kongen kan tildele kommunen oppgaver i forskrift etter første ledd.]

§ 11 *Dager med jakt- og fangstforbud*

Jakt og fangst er ikke tillatt fra 24. desember til 31. desember eller på langfredag, påskeaften og første påskedag.

Kapittel 4 Jegerprøve, registrering i Jegerregisteret, betaling av jegeravgift mv.

§ 12 *Jegerprøve*

Den som skal utøve jakt og fangst, skal ha bestått jegerprøven.

Kongen kan gi forskrift om jegerprøven, blant annet om krav til alder, obligatorisk kurs og eksamen, kursavgift, eksamensgebyr, autorisasjon som jegerprøveinstruktør og unntak fra kravet om å ha bestått jegerprøven. Kongen kan gi forskrift om at oppgaver om gjennomføring av jegerprøven legges til kommunen.

§ 13 *Registrering i Jegerregisteret*

Den som skal utøve jakt og fangst, skal være registrert i Jegerregisteret, jf. § 6.

§ 14 *Betaling av jegeravgift*

Den som utøver jakt og fangst, skal ha betalt jegeravgift for det aktuelle jaktåret. Jaktåret regnes fra og med 1. april til og med 31. mars.

Dokumentasjon på betalt jegeravgift skal medbringes under jakt og fangst og fremvises på forespørsel fra grunneier, noen som opptrer på grunneiers vegne eller jakttoppsynet.

Kongen kan gi forskrift om jegeravgift, blant annet om fritak fra betaling av jegeravgift og krav til gyldig dokumentasjon for betalt jegeravgift.

§ 15 *Aldersgrenser ved utøvelse av jakt og fangst*

Kongen kan gi forskrift om aldersgrenser ved utøvelse av jakt og fangst.

§ 16 *Rapportering til statistiske eller vitenskapelig formål*

Kongen kan gi forskrift om rapportering til statistiske eller vitenskapelig formål i forbindelse med jakt og fangst, blant annet om registrering av opplysninger, innlevering av hele eller deler av viltet og om betaling av tilleggsavgift til jegeravgiften ved manglende rapportering.

§ 17 Skyteprøve og andre særskilte kompetansekrav

Kongen kan gi forskrift om krav til bestått skyteprøve for jakt på storvilt og organisering av en slik prøve, eller at andre særskilte kompetansekrav må være oppfylt før utøvelse av jakt og fangst.

Kapittel 5 Utøvelse av jakt og fangst

§ 18 Forsvarlig jakt- og fangstutøvelse

Jakt og fangst skal utøves på en slik måte at viltet ikke utsettes for unødige lidelser eller fare for unødige lidelser, og slik at det ikke oppstår fare for mennesker eller husdyr eller skade på eiendom.

§ 19 Ettersøk av påskutt og såret vilt

Den som under jakt skyter mot vilt, plikter å forvise seg om viltet er truffet. Et påskutt og såret vilt skal avlives på sikker måte og så snart som mulig.

En jeger som ikke finner det påskutte dyret ved umiddelbar undersøkelse av og rundt skuddstedet, plikter å iverksette et ettersøk. Jegeren skal ikke jakte på nye dyr mens ettersøket pågår.

Ved ettersøk av hjortevilt, villsvin og muflon, skal jegeren varsle kommunen dersom det skadde dyret ikke blir funnet innen utgangen av den dagen det ble påskutt og såret. Jegeren skal vederlagsfritt gjennomføre ettersøket frem til dyret blir avlivet, gjenfunnet dødt, eller kommunen beslutter at ettersøket avsluttes. Kommunen kan beslutte å ta ledelsen av eller yte bistand ved slikt ettersøk, og beslutte at ettersøket avsluttes.

Ved ettersøk av gaupe skal jegeren varsle statsforvalteren og nærmeste politimyndighet uten opphold, og i tillegg varsle kommunen dersom det skadde dyret ikke blir funnet innen utgangen av den dagen det ble påskutt og såret. Statsforvalteren avgjør den videre gjennomføringen og avslutningen av ettersøk av gaupe. Jegeren skal vederlagsfritt bistå forvaltnings- eller politimyndigheten i det videre ettersøket.

Andre til fjerde ledd gjelder også for jaktlag i de tilfellene hvor jegeren deltar i et jaktlag.

Etter at kommunen har besluttet å avslutte ettersøket etter tredje ledd, kan kommunen beslutte å starte søk etter dyret som et offentlig ettersøk, jf. § 51.

Kongen kan gi forskrift om ettersøk, blant annet om jegerens og jaktlagets plikter ved ettersøk, om ettersøkets varighet og krav om ettersøkshund.

§ 20 Rett til å forfølge såret storvilt på annens grunn ved ettersøk

Den som under jakt sårer storvilt, har rett til å forfølge og tilegne seg viltet også på grunn der en annen enn jegeren har retten til jakt og fangst. Jegeren har bevisbyrden for lovlig forfølging. Forfølgingsretten opphører ved utgangen av den dag da viltet kom inn på en annens grunn. Kommunen kan ved ettersøk etter § 18 tredje ledd beslutte å forlenge adgangen til å forfølge viltet på annens grunn.

Jegeren skal snarest mulig gi grunneieren og kommunen melding om forfølging som nevnt i første ledd og om utfallet.

Grunneieren har ikke rett til å jakte på eller fange vilt som forfølges etter reglene i første ledd. Grunneieren kan likevel avlive viltet på forfølgerens vegne når dyrevelferdshensyn tilsier det.

Den som utøver forfølgingsrett etter første ledd, må ikke løsne skudd i andres hage eller gårdstun. Jegeren plikter å erstatte skade som forfølging påfører andres eiendom.

Alternativ 1, jf. punkt 10.3.2 i høringsnotatet:

§ 21 Jaktvåpen og ammunisjon

Til jakt kan det bare brukes skytevåpen med ladning av krutt. Vilkår for erverv av søknadspliktig skytevåpen, våpendeler og ammunisjon til jakt følger av våpenlova § 11.

Bruk av selvskudd til jakt er forbudt.

Kongen kan gi forskrift om hvilke skytevåpen, våpendeler og hva slags ammunisjon som er tillatt å bruke under jakt.

Alternativ 2, jf. punkt 10.3.2 i høringsnotatet:

§ 21 Jaktvåpen og ammunisjon

Til jakt kan det bare brukes skytevåpen, våpendeler og ammunisjon som er egnet til å avlive viltet på en sikker og dyrevelferdsmessig forsvarlig måte. Vilkår for erverv av søknadspliktig skytevåpen, våpendeler og ammunisjon til jakt følger av våpenlova § 11.

Bruk av selvskudd til jakt er forbudt.

Kongen kan gi forskrift om de skytevåpen, våpendeler og hva slags ammunisjon som er tillatt å bruke under jakt.

§ 22 Fangst

Bruk av feller til fangst av vilt er forbudt, med mindre annet følger av lov eller forskrift i medhold av lov.

Bruk av feller til avliving av smågnagere og til innfangning eller avliving av krypdyr i medhold av naturmangfoldloven § 17 første ledd er tillatt.

Kongen kan gi forskrift om bruk av feller, hvilke arter som det tillates fangst av ved bruk av feller, hvilke feller som er tillatt, krav om merking av feller, krav om tilsyn, håndtering av fanget vilt og fjerning av ulovlige feller. Det kan også gis forskrift om typegodkjenning av feller og om organisering av en godkjenningsordning, inkludert fastsetting av gebyr for godkjenning.

Kongen kan gi forskrift om skytevåpen og ammunisjon eller andre metoder som kan brukes ved avliving av levende fanget vilt.

§ 23 Bruk av synlig lys og særskilte siktemidler

Bruk av lyskilder som gir synlig lys under jakt og fangst er forbudt med mindre annet følger av lov eller forskrift. Det samme gjelder bruk av restlysførsterkende og termiske siktemidler, og andre siktemidler med teknologi som har til formål å lyse opp eller forbedre synligheten av omgivelsene eller viltet for jegeren.

Kongen kan gi forskrift om unntak fra forbudet etter første ledd og gi nærmere regler om slik bruk, blant annet krav om varsling og rapportering.

§ 24 Bruk av hund og jakthundtrening

Bruk av hund under jakt og jakthundtrening er tillatt med mindre annet følger av lov eller forskrift.

Hundefører må påse at bruken av hund under jakt og jakthundtrening skjer på en aktsom måte og i tråd med aktsomhetskravene i hundeloven §§ 3 og 9.

Regler om sikring av hund, opptak av løs hund, avliving av hund, reaksjoner mot hundeholderen med videre følger av hundeloven.

Kongen kan gi forskrift om

- a. til hvilke tider jakt med hund og jakthundtrening kan foregå
- b. begrensninger og vilkår for bruk av hund under jakt og for jakthundtrening
- c. forbud mot bruk av hund med bestemte funksjonsmåter eller særlige egenskaper til jakt og jakthundtrening
- d. krav til ettersøksekvipasjer og om krav om tilgang til godkjent ettersøkshund
- e. trening av hund til jakt og for jakthundprøver.

§ 25 Særskilte forbud mot å løsne skudd

Det er forbudt under jakt å løsne skudd på eller over offentlig vei eller jernbane, og fra luftfartøy eller motorkjøretøy. Kongen kan gi forskrift om unntak fra forbudet mot å løsne skudd under jakt fra motorkjøretøy for bevegelseshemmede.

§ 26 Forbud mot bruk av luftfartøy, motorkjøretøy og motorfartøy

Det er forbudt under jakt

- a. å bruke luftfartøy eller motorkjøretøy til forfølgning av vilt eller til avledning av viltets oppmerksomhet fra jegeren
- b. å bruke luftfartøy eller motorkjøretøy utenfor vei til lokalisering av vilt
- c. å bruke fartøy med motor innen en avstand av 2 kilometer fra land, også holmer og skjær.

Ved ettersøk etter § 19 av påskutt fugl i sjø gjelder ikke forbudet i første ledd bokstav c, forutsatt at fartøyets hastighet ikke overstiger 5 knop. Jegeren har bevisbyrden for lovlig påskyting og skal snarest varsle politiet og kommunen om bruk av motor under ettersøket.

§ 27 Forbud mot bruk av kjemikalier og gift

Bruk av kjemikalier og gift ved jakt og fangst, og annen form for avliving av vilt, er forbudt.

Bruk av kjemikalier eller gift til avliving av smånagere etter naturmangfoldloven § 17, er tillatt.

Kongen kan gi forskrift om bruk av kjemikalier og gift ved medikamentell immobilisering av levende vilt, blant annet om varslingsregler.

§ 28 Forbud mot avspilling av lokkelyder, nett, lim mv.

Det er under jakt og fangst forbudt å bruke

- a. teknisk eller elektronisk avspilling av lokkelyder
- b. elektriske innretninger konstruert for å drepe eller lamme
- c. speil eller andre blendende innretninger
- d. gass eller utrøyking
- e. sprengstoff
- f. nett
- g. kroker
- h. lim
- i. levende dyr brukt som lokkedyr.

Kongen kan gi forskrift om å tillate og regulere bruk av metoder angitt i første ledd, og om å forby ikke-selektive metoder for jakt og fangst eller metoder for jakt og fangst som kan forårsake at den lokale bestanden av en viltart forsvinner eller forstyrres alvorlig.

Kapittel 6 Retten til jakt og fangst mv.

§ 29 *Grunneiers enerett til jakt og fangst*

Grunneier har enerett til jakt og fangst, med mindre annet følger av lov eller forskrift i medhold av lov.

§ 30 *Rekkevidden av grunneiers enerett til jakt og fangst*

I elv og innsjø går grunneiers rett til jakt og fangst så langt som eiendomsretten.

Mot hav og fjord går grunneiers rett til jakt og fangst så langt som landet ligger tørt. Utenfor grensen for grunneiers rett til jakt og fangst, har allmennheten rett til jakt og fangst med de begrensninger som ellers følger av lov eller forskrift gitt i medhold av lov. Andre punktum gjelder også på grunner og skjær som er overskyt ved alminnelig høyvann, med mindre retten til jakt og fangst fra gammelt av tilligger noens eiendom som kobbeveide.

Eier av vei har ikke rett til jakt og fangst på veien, med mindre eieren også er grunneier av tilstøtende eiendom. Dersom grunneier eier grunnen på begge sider av en vei, har grunneier også rett til jakt og fangst på veien selv om veien eies av en annen. Hvis en vei danner grense mellom grunn som tilhører forskjellige grunneiere og ingen av disse eier veien, har hver av grunneierne også rett til jakt og fangst på veien.

Tredje ledd gjelder tilsvarende for jernbane, rørgate, gate for kraftledning og lignende anlegg.

§ 31 *Grunneiers adgang til å overlate retten til jakt og fangst*

Dersom grunneier overlater sin eiendom helt eller delvis til andre ved forpakting, tomtefeste eller annen lignende leie, skal brukeren også ha retten til jakt og fangst med mindre annet er avtalt.

Retten til jakt og fangst kan ikke skilles fra eiendommen for lengre tid enn ti år om gangen.

Første og andre ledd gjelder ikke der jordskifteretten på jordskifte har bestemt noe annet, jf. jordskiftelova kapittel 3.

Fremleie av retten til jakt og fangst kan ikke finne sted uten samtykke fra grunneier. Kongen kan gi forskrift om forbud mot fremleie av retten til jakt og fangst.

Den som mot eller uten vederlag stiller jakt og fangst til rådighet for en annen, plikter å forvise seg om og er selv ansvarlig for at vedkommende har betalt jegeravgift.

Dersom grunneier overlater retten til jakt og fangst til en annen enn grunnens bruker, er også grunneier ansvarlig for å dekke skade som jakt og fangst volder brukeren.

§ 32 *Jakt og fangst i sameie mellom eiendommer*

Ved sameie mellom eiendommer gjelder grunneiers enerett til jakt og fangst i § 29 tilsvarende.

Er det uklart hvem som er grunneier i et sameie som nevnt i første ledd, fordi eiendoms- eller bruksrett til skog, beite, slått eller grunn tilhører flere eiendommer, har alle som har slik bruksrett også en rett til jakt og fangst.

Jakt og fangst på eiendom som nevnt i annet ledd kan bare utøves av én person av gangen.

Andre og tredje ledd gjelder ikke der annet følger av avtale eller annet rettsgrunnlag.

§ 33 *Rett til jakt og fangst på statens grunn som ikke omfattes av fjellova*

På den del av statens grunn som ikke omfattes av fjellova, er småviltjakt og fangst tillatt mot løsning av jaktkort og betaling av vederlag for norske statsborgere og for alle som det siste året har vært og fortsatt er bosatt i Norge.

Kongen kan gi forskrift om all jakt og fangst på statens grunn som ikke omfattes av fjellova, blant annet om lavere pris og fortrinnsrett til jakt og fangst for fast bosatte i kommunen og om utlendingers jaktadgang.

§ 34 *Reindriftssamenes rett til jakt og fangst*

Reindriftssamenes rett til jakt og fangst i forbindelse med lovlig utøvelse av reindrift, følger av reindriftsloven § 26.

§ 35 *Ferdseil med skytevåpen og feller på annen eiendom*

Ferdseil med skytevåpen eller feller er forbudt på eiendom der man selv ikke har rett til jakt og fangst, med mindre det skjer i lovlig ærend og våpenet bæres uladd.

§ 36 *Forbud mot jaging og lokking av vilt fra andres jaktområder*

Vilt må ikke jages eller lokkes bort fra andres jaktområder med hensikt, med mindre annet følger av avtale.

Grunneier eller bruker av eiendommen kan skremme eller jage bort vilt når det er nødvendig for å avverge skade på person, avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom.

§ 37 *Grunneiers enerett til sanking av egg og dun*

Grunneier har enerett til å sanke egg fra fuglearter og dun fra fuglereir, med mindre annet følger av lov eller forskrift gitt i medhold av lov. Reglene om grunneiers

enerett til jakt og fangst i dette kapittelet gjelder så langt de passer for sanking av egg fra fuglearter og sanking av dun fra fuglereir.

Kapittel 7 Jakt på hjortevilt og bever

§ 38 Åpning for jakt på hjortevilt og krav om fellingstillatelse

Innenfor rammene av § 8, er jakt på elg, hjort og rådyr bare tillatt dersom kommunen i forskrift har åpnet for slik jakt. Jakt på elg, hjort eller rådyr krever fellingstillatelse fra kommunen. Kommunen tildeler fellingstillatelse basert på fastsatt minsteareal.

Innenfor rammene av § 8, er jakt på villrein bare tillatt dersom Kongen i forskrift har åpnet for slik jakt. Jakt på villrein krever fellingstillatelse fra villreinnemnda med utgangspunkt i fastsatt fellingskvote.

Ved fastsettelse av minsteareal og fellingskvoter skal det tas hensyn til bestandens størrelse og sammensetning, artens levevilkår i det enkelte distrikt, og den skade viltarten volder.

Kongen kan gi forskrift om forvaltningen av hjortevilt, blant annet om hvilke oppgaver kommunen eller villreinnemnda skal ha, fastsettelse av arealkrav, organisering av vald, vilkår for å fastsette og å tildele fellingstillatelser, krav til bestandsplaner og rapportering.

Kongen kan gi forskrift om at kommunen og villreinnemnda kan nekte å tildele fellingstillatelser helt eller delvis eller tildele ekstra fellingstillatelser i gjeldende jaktperiode for å nå fastsatte forvaltningsmål.

§ 39 Svømmende hjortevilt

Det er forbudt å jage eller avlive svømmende hjortevilt, med mindre det forfølges som såret i forbindelse med et ettersøk i medhold av §§ 19 og 51, eller i situasjoner der dyrevelferdsmessige hensyn tilsier det.

§ 40 Jakt og fangst av bever

Innenfor rammene av § 8, er jakt og fangst av bever bare tillatt dersom kommunen gjennom lokal forskrift har åpnet for jakt og fangst i hele eller deler av kommunen og fastsatt kvote for uttaket.

Kongen kan gi forskrift om jakt og fangst av bever, blant annet legge oppgaver til kommunen.

Kapittel 8 Felling etter naturmangfoldloven § 18 mv.

§ 41 Lisensfelling

Den som skal delta i lisensfelling, må være registrert som lisensjeger i Jegerregisteret.

Ved lisensfelling gjelder bestemmelsene i kapittel 1, 2, 4, 5, kapittel 6 med unntak av §§ 34 og 37, kapittel 11, og §§ 11, 47, 54, 55 og 57, samt forskrift gitt i medhold av disse bestemmelsene. Ettersøk i forbindelse med lisensfelling følger § 19 første, andre, fjerde, femte og syvende ledd.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av lisensfelling, blant annet om å nekte registrering som lisensjeger og om at felling i særlige tilfeller kan gjennomføres uten hensyn til bestemmelser i denne loven eller forskrift i medhold av denne loven.

[Alternativt forslag, jf. punkt 13.2 i høringsnotatet: Kongen kan ved enkeltvedtak fravike andre ledd i særlige tilfeller.]

§ 42 Skadefelling

Ved skadefelling gjelder bestemmelsene i kapittel 1, 2, 4, 5, kapittel 6 med unntak av § 34, kapittel 11, og §§ 47, 54, 55 og 57, samt forskrift gitt i medhold av disse bestemmelsene. Ettersøk i forbindelse med skadefelling av bjørn, jerv, gaupe, kongeørn og ulv følger § 19 første, andre, fjerde, femte og syvende ledd.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av skadefelling, blant annet om at felling kan gjennomføres uten hensyn til bestemmelser i denne loven eller forskrift i medhold av denne loven.

Kongen kan ved enkeltvedtak fravike første ledd.

§ 43 Felling iverksatt av myndighetene

Ved felling iverksatt av myndighetene etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd gjelder kapittel 1, 2, 4, 5, kapittel 6 med unntak av § 34, kapittel 11, og §§ 47 og 54, samt forskrift gitt i medhold av disse bestemmelsene. Ved ettersøk av bjørn, jerv, gaupe, kongeørn og ulv i forbindelse med felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, gjelder § 19 første, andre, fjerde, femte og syvende ledd i loven her.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, blant annet om at felling kan gjennomføres uten hensyn til bestemmelser i loven her eller forskrift i medhold av loven her.

Kongen kan beslutte å fravike første ledd. En slik beslutning er ikke et enkeltvedtak, jf. naturmangfoldloven § 18 tredje ledd.

§ 44 Vederlag for felling

Vederlag for felling for å avverge skade etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b, og for innsamling av viltmateriale til vitenskapelig formål ved felling etter naturmangfoldloven § 18, kan fastsettes av Kongen.

Kongen kan gi forskrift om vederlag for felling etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b og for innsamling av viltmateriale til vitenskapelig formål ved felling etter naturmangfoldloven § 18, blant annet om å tildele kommunen oppgaver i forbindelse med slikt vederlag.

Kapittel 9 Diverse bestemmelser

§ 45 *Forbud mot hold av vilt i fangenskap mv.*

Det er forbudt å holde vilt i fangenskap, med mindre annet følger av lov eller forskrift i medhold av lov.

Kongen kan gi forskrift om adgang til å holde vilt i fangenskap og om oppdrett av vilt, blant annet om krav til tillatelse, gebyr for behandling av søknad om hold av vilt i fangenskap, tilsyn med hold og oppdrett, håndhevingsregler for å stanse ulovlig virksomhet og regler om ansvar og plikter i forbindelse med rømming.

Kongen kan gi forskrift om utsetting av vilt som forekommer naturlig på stedet, blant annet om adgangen til å avlive vilt som er ulovlig utsatt og dekning av utgifter. Utsetting av vilt som ikke forekommer naturlig på stedet følger reglene i naturmangfoldloven kapittel IV.

§ 46 *Oppbevaring og omsetning av fredet vilt og egg*

Oppbevaring eller omsetning av fredet vilt eller egg fra viltarter er forbudt, med mindre man kan bevise å ha nødvendig tillatelse for det enkelte eksemplar.

Første ledd gjelder ikke for egg som er lovlig sanket eller lovlig oppdrettet og som oppbevares og omsettes som mat.

§ 47 *Eiendomsrett til fallvilt og ulovlig felt vilt mv.*

Vilt som ulovlig er felt, ulovlig innført til Norge eller ulovlig holdes fanget, eller verdien av dette, tilfaller det statlige viltfondet etter § 7 første ledd. Det samme gjelder forlatte egg, egg som oppbevares ulovlig, fallvilt og vilt som er avlivet med hjemmel i naturmangfoldloven §§ 17, 17 a og 18.

Hvis viltet som nevnt i første ledd er hjortevilt eller villsvin, tilfaller viltet i stedet kommunen. Kommunen kan likevel overlate hjortevilt som er ulovlig felt i jakttid, eller hjorteviltets verdi, til den jaktberettigede mot tilsvarende fradrag i vedkommendes fellingskvote. Tilsvarende gjelder når hjortevilt er felt med tillatelse av kommunen etter naturmangfoldloven § 18 i jakttid.

Kongen kan gi forskrift om nærmere regulering av det statlige viltfondets eiendomsrett, om saksbehandling og om kommunens plikt til å ivareta vilt og egg nevnt i første og andre ledd.

§ 48 *Skuddpremier*

En skuddpremieordning kan bare fastsettes for viltarter som har jakttid og som gjør skade. Fastsetting av en skuddpremieordning må godkjennes av kommunen. Kopi av vedtak om skuddpremieordning skal sendes Kongen.

En skuddpremieordning kan ikke fastsettes for gaupe.

§ 49 *Bestandsregulering under særegne forhold*

Kongen kan gi forskrift om å regulere bestander av viltarter som har jakttid dersom det foreligger særegne forhold, blant annet bestemmelser som fraviker loven her eller forskrift i medhold av den. Det kan gis forskrift for en periode på inntil fem år av gangen.

§ 50 *Merking av levende vilt, innfangning, felling mv. for vitenskapelig eller særlig formål*

Kongen kan gi forskrift om merking av levende vilt, innsamling av deler av vilt, innsamling av egg, og om innfangning, fangst og felling av vilt, for vitenskapelig eller annet særlig formål. Det kan gis forskrift etter første punktum som fraviker regler i denne loven.

§ 51 *Offentlig ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse*

Kommunen skal i rimelig utstrekning sørge for ettersøk og håndtering av sykt vilt og vilt som er skadd utenom jaktutøvelse. Grunneiers enerett til jakt og fangst etter § 29 gjelder ikke ved offentlig ettersøk.

Ved ettersøk av bjørn, jerv, gaupe, kongeørn og ulv som er sykt eller skadd utenom utøvelse av jakt og felling, skal kommunen uten opphold varsle statsforvalteren og nærmeste politimyndighet. Statsforvalteren avgjør videre gjennomføring og avslutning av slikt ettersøk, og kan beslutte at ettersøket skal gjennomføres med særlig kvalifisert personell.

Kommunale viltfond kan benyttes til å dekke kommunens kostnader etter første ledd.

Kongen kan gi forskrift om varsling, om viltmyndighetenes oppgaver ved ettersøk og avliving av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse og om rapportering av offentlig ettersøk og fallvilt til statistiske eller vitenskapelige formål.

§ 52 *Merke- og registreringsplikt*

Kongen kan gi forskrift om merking og registrering av dødt vilt, preparater av vilt og levende og døde egg, og om registrering av levende vilt, blant annet om taksidermisters og andres plikt til å utføre merking av preparater og egg, taksidermisters og andres plikt til å gi opplysninger om taksidermist, oppdragsgiver og preparat til et sentralt register og om plikt til å betale gebyr for gjennomføring av merking og registrering.

§ 53 Håndtering av dødt vilt, autorisasjon av taksidermister mv.

Kongen kan gi forskrift om

- a. taksidermisters og andres adgang til håndtering, utstopping, oppbevaring og omsetning av dødt vilt
- b. autorisasjon av taksidermister
- c. taksidermisters plikt til å registrere opplysninger om vilt som mottas og hvem det mottas fra i et sentralt register
- d. tilsyn med autoriserte taksidermister og kontroll med vilt som oppbevares
- e. behandling av nødvendige personopplysninger ved taksidermister og andres registrering av opplysninger i et sentralt register, jf. bokstav c og § 51, blant annet om formålet med behandlingen av opplysningene, hvem som er behandlingsansvarlig, hvilke opplysningskategorier som kan registreres, hvem som har tilgang til opplysningene, adgang til å utlevere opplysningene, innsyn, retting, sperring og sletting av opplysninger og om informasjonssikkerhet og internkontroll.

Kongen kan også gi forskrift om saksbehandlingen til utfylling av reglene i tjenesteloven for autorisasjon av taksidermister, blant annet om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 andre ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.

§ 54 Bruk av åte til jakt, fangst og felling mv.

Kongen kan gi forskrift om adgangen til å legge ut åte eller til å føre vilt i forbindelse med jakt, fangst og felling av vilt eller for andre særlige formål.

Kapittel 10 Håndheving og sanksjoner

§ 55 Overtredelsesgebyr

Kongen kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer § 7 første og tredje ledd, § 8, § 9, § 10, § 11, § 12 andre ledd, § 13, § 14, § 15, § 16, § 17, § 19 andre, tredje, fjerde og sjette ledd, § 22, § 23, § 24 første og fjerde ledd, § 25, § 26, § 28, § 31 femte ledd, § 35, § 36, § 37, § 38 første, andre og fjerde ledd, § 39, § 40, § 41, § 42, § 44, § 45, § 46, § 47, § 48, § 50, § 52, § 53, § 54, bestemmelser i forskrift gitt med hjemmel i de nevnte bestemmelsene, eller plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i de nevnte bestemmelsene.

Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr for overtredelser av bestemmelsene nevnt i første ledd når overtredelsen er begått forsettlig eller uaktsomt av noen som har handlet på vegne av foretaket.

Kongen kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes når det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.

Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 56 Administrativt rettighetstap

Kongen kan trekke tilbake eller begrense en tillatelse eller autorisasjon hvis overtrederen forsettlig eller uaktsomt overtrer § 12 andre ledd, § 50, § 53, bestemmelser i forskrift gitt med hjemmel i de nevnte bestemmelsene, eller plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i de nevnte bestemmelsene.

Rettighetstap etter første ledd kan bare ilegges hvis det etter overtredelsens art, alvor og forholdene for øvrig fremstår som forholdsmessig. Vedtak om rettighetstap skal gjelde for en bestemt tid, og rettighetstapet kan maksimalt vare 2 år.

Adgangen til å ilegge administrativt rettighetstap foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes når det er gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om administrativt rettighetstap.

Kongen kan gi forskrift om fastsettelse og gjennomføring av administrativt rettighetstap etter første ledd.

§ 57 Straff

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som overtrer regler gitt i eller i medhold av denne lov dersom ikke forholdet rammes av strengere straffebud. Under særlig skjerpene omstendigheter kan fengsel inntil 2 år anvendes. Uaktsom overtredelse er straffbar.

Den som krenker en annens rett ved å jage, sette fangstredskaper for, fange eller drepe dyr som ikke er i noens eie, straffes med bøter. Forsøk er straffbart.

Gjelder overtredelsen også naturmangfoldloven, skal straffebestemmelsen i naturmangfoldloven § 75 anvendes.

Kapittel 11 Ikrafttredelse, overgangsbestemmelse og endringer i andre lover

§ 58 Ikrafttredelse og overgangsbestemmelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Kongen kan gi forskrift om overgangsbestemmelser.

§ 59 Endringer i andre lover

1. Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt (viltloven). Kongen kan oppheve de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.

2. I lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom gjøres følgende endring:
§ 30 nr. 22 oppheves.

3. I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endring:

§ 67 andre ledd bokstav c skal lyde:

c) overtredelse av militær straffelov § 34 annet ledd annet straffalternativ, jf. tredje ledd, vareførselsloven § 12-9, skatteforvaltningsloven §§ 14-12 og 14-13, utlendingsloven § 108 tredje ledd, jf. sjette ledd, regnskapsloven § 8-5 første ledd første og tredje punktum, jf. tredje ledd første punktum, bokføringsloven § 15 første ledd første og tredje punktum, jf. tredje ledd første punktum, alkoholloven § 10-1 annet ledd, arbeidsmiljøloven § 19-1 annet ledd, allmenngjøringsloven § 15, kystvaktloven § 36 annet ledd, *viltressursloven § 57 første ledd*, forurensningsloven § 78 første ledd og § 79 tredje ledd, produktkontrollloven § 12 første ledd, svalbardmiljøloven § 99 første ledd første punktum og transplantasjonslova § 23a.

4. I lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger gjøres følgende endring:

§ 7-3 oppheves.

5. I lov 21. juni 1996 nr. 38 om statlige naturoppsyn (naturoppsynsloven) gjøres følgende endring:

§ 2 første ledd nr. 5 skal lyde:

5. lov [...] om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven),

6. I lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten (kystvaktloven) gjøres følgende endring:

§ 11 første ledd bokstav f. skal lyde:

f. lov [...] om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven),

7. I lov 7. april 2003 nr. 74 om forsvarlig hundehold (hundeloven) gjøres følgende endringer:

§ 8 andre ledd skal lyde:

For bruk av hund under jakt og fangst mv. gjelder også *viltressursloven* § 24, reindrifftsloven § 65 og naturmangfoldloven § 34 med forskrifter.

§ 9 tredje ledd første punktum skal lyde:

En hund som nyttes som jakthund eller er under trening eller prøve for dette, kan slippes på en aktsom måte slik det er naturlig ut fra bruksformålet uten hinder av § 4 fjerde ledd når dette ikke er i strid med *viltressursloven*, naturmangfoldloven, reindrifftsloven eller regler om båndtvang.

8. I lov 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark (Finnmarksloven) gjøres følgende endring:

§ 21 første ledd første punktum skal lyde:

Finnmarkseiendommen skal forvalte de fornybare ressursene på sin grunn i samsvar med lovens formål og innenfor de rammer som følger av *viltressursloven*, lakse- og innlandsfiskloven og annen lovgivning.

9. I lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) gjøres følgende endringer:

§ 16 første ledd skal lyde:

Vedtak om å tillate høsting av vilt treffes med hjemmel i *lov [...] om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven)*.

§ 17 første ledd skal lyde:

Smågnagere og lakse- og innlandsfisk kan avlives dersom det er nødvendig for å hindre skade på person eller eiendom. *Krypdyr kan innfanges dersom det er nødvendig for å hindre slik skade, og kan avlives dersom det er strengt nødvendig.*

§ 18 tredje ledd andre punktum skal lyde:

Uttaket regnes ikke som enkeltvedtak, og kan skje på annens eiendom.

10. I lov 20. april 2018 nr. 7 om våpen, skytevåpen, våpendeler og ammunisjon (våpenlova) gjøres følgende endring:

§ 11 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Dei skytevåpna som er nemnde i første og andre punktum, må i tillegg oppfylle krava til jaktvåpen som er gjevne i eller i medhald av *viltressursloven* § 21.

**Det kongelige landbruks- og matdepartement
Det kongelige klima- og miljødepartement**

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

24/1328

26. juni 2024

Høring av forslag til ny lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven)

Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet sender på høring et forslag til ny lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven). Forslaget til ny lov vil erstatte gjeldende lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt (viltloven).

Departementenes forslag bygger på en videreføring av etablerte forvaltningsprinsipper på viltområdet. Det foreslås endringer i lovstrukturen sammenlignet med gjeldende viltlov. I tillegg er det en rekke språklige endringer som blant annet innebærer en mer enhetlig begrepsbruk. Departementenes forslag er ment å legge til rette for en mer moderne og fremtidsrettet lov.

Forslaget innebærer i stor grad en videreføring av gjeldende rett. De materielle endringene som foreslås er i det vesentlige knyttet til reglene om utøvelse av jakt, fangst og felling. Departementene foreslår også en tydeliggjøring av hvilke regler i forslaget til ny lov som gjelder ved felling etter naturmangfoldloven § 18.

Enkelte av endringene som foreslås vil ha en innvirkning på regler i forskrift. Det vil derfor være behov for å sende på høring forslag til forskriftsendringer i en egen prosess i etterkant av et eventuelt lovvedtak.

Departementene viser til at det, etter avtale med Sametinget, vil bli gjennomført konsultasjoner med Sametinget under høringsperioden og i etterkant av høringen, jf. lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) kapittel 4.

Postadresse
Postboks 8007 Dep
0030 Oslo
postmottak@lmd.dep.no

Kontoradresse
Teatergata 9
www.lmd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org no.
972 417 874

Avdeling
Avdeling for skog- og
ressurspolitikk

Saksbehandler
Kristian Buan
22 24 91 58

Sametinget mener blant annet, og har i løpet av prosessene som har vært med departementet tydelig gitt uttrykk for at samisk kulturøvelse må ivaretas og implementeres i loven, i formålsbestemmelsen og i underliggende paragrafer. I tillegg anser Sametinget at den nye loven må ses i sammenheng med Norges implementering av naturavtalen, særlig handlingsmålene 5 og 9. Konsultasjonene tar utgangspunkt i et helhetlig lovforslag, men vil trolig omfatte utvalgte deler av høringsnotatet og enkelte bestemmelser i lovforslaget. Konsultasjonene skal gjennomføres i god tro og med formål om å oppnå enighet, jf. sameloven § 4-6 første ledd første punktum. Konsultasjonsprosessen skal ivareta den politiske forankringen i Sametinget og statens konsultasjonsforpliktelser i henhold til folkeretten. Høringsinstansene gjøres med dette oppmerksom på at det kan være nødvendig å foreta endringer av og tilføyelser til bestemmelsene som følge av konsultasjonene med Sametinget. Sametinget har i møter gitt uttrykk for at en synliggjøring og implementering av den samiske kulturutøvelsen i regelverket er nødvendig for at de samiske tradisjonsaktivitetene skal kunne overleve inn i fremtiden.

Liste over høringsinstanser følger vedlagt. Høringsinstansene bør vurdere om saken skal sendes til eventuelle underliggende etater, tilsluttede virksomheter eller samarbeidende organisasjoner. Alle som ønsker det kan uttale seg, selv om de ikke er oppført på listen over høringsinstanser.

Vi ber om at hørings svar sendes digitalt ved å bruke skjemaet for hørings svar på regjeringen.no. Dersom det skulle by på tekniske problemer, kan hørings svar sendes til postmottak@lmd.dep.no med referanse 24/1328.

Frist for å sende inn hørings svar er **fredag 25. oktober 2024**.

Høringsuttalelsene er offentlige etter offentleglova og blir publisert på regjeringen.no. Les og svar på høringen her: <https://www.regjeringen.no/no/dep/lmd/id3046348/>

Med hilsen

Hanne Klægstad (e.f.)
avdelingsdirektør

Torbjørn Lange (e.f.)
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Adresseliste

Agder fylkeskommune	Postboks 788	4809	ARENDAL
Agder jordskifterett	Postboks 788 Stoa	4809	ARENDAL
Akershus fylkeskommune	Postboks 1200 Sentrum	0107	OSLO
Aktivt Rovdyrvern			
Animalia	Postboks 396 - Økern	0513	OSLO
Artsdatabanken		7491	TRONDHEIM
Bane NOR			
Birdlife Norge			
Buskerud fylkeskommune	Postboks 3563	3007	DRAMMEN
Bygdefolk for rovdyr			
Datatilsynet	Postboks 458 Sentrum	0105	OSLO
Den Norske Turistforening	Youngstorget 1	0181	OSLO
Det frivillige Skyttervesen			
Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet	PB 8004 Dep.	0030	OSLO
Dynamisk sportsskyting Norge			
Dyrevernalliansen	Brenneriveien 7	0182	OSLO
Faun naturforvaltning AS			
Finansdepartementet	Postboks 8008 Dep	0030	OSLO
Finnmark fylkeskommune	Postboks 701	9815	VADSØ
Finnmark jordskifterett	Postboks 54	9811	VADSØ
Finnmarkseiendommen	Postboks 133	9811	VADSØ
Folkeaksjonen ny rovdyrpolitikk	Postboks 40	7701	STEINKJER
Foreningen våre rovdyr			
Forum for natur friluftsliv			
Fremtiden i våre hender			
Friluftsrådenes Landsforbund	Eyvind Lyches vei 23B	1338	SANDVIKA
Funksjonshemmedes fellesorganisasjon			
Greenpeace			
Haugalandet og Sunnhordland jordskifterett	Postboks 49	5401	STORD
Helgeland jordskifterett	Smågan 2	8656	MOSJØEN
Hordaland jordskifterett	Postboks 7316	5020	BERGEN
Høgskolen Innlandet			

Innlandet fylkeskommune	Postboks 4404 Bedriftsenteret	2317	HAMAR
Jegernes Interesseorganisasjon			
Justis- og beredskapsdepartementet	Postboks 8005 Dep	0030	OSLO
Kommunal- og distriktsdepartementet	Postboks 8112 Dep	0032	OSLO
Kommunenes Sentralforbund			
Kystverket	Postboks 1502	6025	ÅLESUND
Lofoten og Vesterålen jordskifterett	Postboks 93	8401	SORTLAND
Lufftartilsynet			
Mattilsynet	Postboks 383	2381	BRUMUNDDAL
Miljøstiftelsen Bellona	P.O. boks 2141 Grünerløkka	0505	OSLO
Møre og Romsdal fylkeskommune	Fylkeshuset - Postmottak	6404	MOLDE
Møre og Romsdal jordskifterett	Postboks 102	6151	ØRSTA
Nasjonalforeningen for folkehelse			
Natur og Ungdom	Postboks 4783 Sofienberg	0506	OSLO
Naturvernforbundet	Mariboestgate 8	0183	OSLO
NOAH - for dyrs rettigheter	Dronningens gate 13	0152	OSLO
Nord universitet			
Nordland fylkeskommune		8048	BODØ
Nord-Troms jordskifterett	Postboks 6602 Stakkevollan	9296	TROMSØ
Norges Bondelag	Postboks 9354 Grønland	0135	OSLO
Norges Buejegerforbund			
Norges Fjellstyresamband	Stortingsgata 30	0161	OSLO
Norges Handikapforbund			
Norges Jeger- og Fiskerforbund	Postboks 94	1378	NESBRU
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	Postboks 5003	1432	ÅS
Norges Miljøvernforbund	Postboks 593	5806	BERGEN

Norges skogeierforbund	Postboks 1438 Vika	0115	OSLO
Norges sportsskytterforbund			
Norges teknisk-naturvitenskaplig universitet		7491	TRONDHEIM
Norsk Almenningsforbund	Industrivegen 10	2690	SKJÅK
Norsk Bonde- og Småbrukarlag	Akersgata 41	0158	OSLO
Norsk forening mot støy			
Norsk friluftsliv			
Norsk institutt for bioøkonomi	Postboks 115	1431	ÅS
Norsk institutt for naturforskning	Postboks 5685 Sluppen	7485	TRONDHEIM
Norsk Kennel Klub	Postboks 52 Holmlia	1201	OSLO
Norsk Landbruksrådgiving	Osloveien 1	1433	ÅS
Norsk Polarinstitutt			
Norsk sau og geit	Postboks 104	1431	ÅS
Norsk taxidermistforbund			
Norsk villreinsenter Nord			
Norsk villreinsenter Sør			
Norsk zoologisk forening			
Norske Reindriftsamers Landsforbund	Postboks 508	9255	TROMSØ
NORSKOG	Postboks 123 Lilleaker	0216	OSLO
Nærings- og fiskeridepartementet	Postboks 8090 Dep	0032	OSLO
Næringslivets Hovedorganisasjon	Postboks 5250 Majorstuen	0303	OSLO
Ofoten og Sør-Troms jordskifterett	Postboks 296	9483	HARSTAD
Opplysningsvesenets fond	Postboks 535 Sentrum	0105	OSLO
Oslo fylkeskommune	Rådhuset	0037	OSLO
Oslo og Østre Viken jordskifterett	Postboks 93	2001	LILLESTRØM
OsloMet - storbyuniversitetet			
Politidirektoratet	Postboks 2090 Vika	0125	OSLO
Riksadvokaten			

Rogaland fylkeskommune	Postboks 130 Sentrum	4001	STAVANGER
Rovdata			
Rovviltets Røst			
Rådet for dyreetikk	c/o Veterinærinstituttet, Postboks 64	1431	ÅS
SABIMA - Samarbeidsrådet for biologisk mangfold	Postboks 6784 St. Olavs plass	0130	OSLO
Salten jordskifterett	Postboks 322	8001	BODØ
Sametinget	Avjovargeaidnu 50	9730	KARASJOK
Samferdselsdepartementet	Postboks 8010 Dep	0030	OSLO
Sivilombudet	Postboks 3 Sentrum	0101	OSLO
Skogkurs - Skogbrukets kursinstitutt	Honnevegen 60	2836	BIRI
Sogn og Fjordane jordskifterett	Postboks 325	6802	FØRDE
Vegdirektoratet Statens vegvesen	Postboks 8142 Dep	0033	OSLO
Statsforvaltaren i Møre og Romsdal	Postboks 2520	6404	MOLDE
Statsforvalteren i Agder	Postboks 504	4804	ARENDAL
Statsforvalteren i Innlandet	Postboks 987	2604	LILLEHAMMER
Statsforvalteren i Nordland	Postboks 1405	8002	BODØ
Statsforvalteren i Oslo og Viken	Postboks 325	1502	MOSS
Statsforvalteren i Rogaland	Postboks 59	4001	STAVANGER
Statsforvalteren i Troms og Finnmark	Postboks 700	9815	VADSØ
Statsforvalteren i Trøndelag	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Statsforvalteren i Vestfold og Telemark	Postboks 2076	3103	TØNSBERG
Statsforvalteren i Vestland	Statens hus, Njøsavegen 2	6863	LEIKANGER
Buskerud, Oslo og Akershus Statsforvalteren i Østfold	Postboks 325	1502	MOSS
Statiskog SF	Postboks 63 Sentrum	7801	NAMSOS

Stiftelsen Norsk Hjortesenter		6914	SVANØYBUKT
Sør-Rogaland jordskifterett	Postboks 1826	4099	STAVANGER
Telemark fylkeskommune	Postboks 2844	3702	SKIEN
Telemark jordskifterett	Postboks 2856	3702	SKIEN
Tolletaten/ Tolldirektoratet	Postboks 2103 Vika	0125	OSLO
Troms fylkeskommune	Postboks 6600	9296	TROMSØ
Trøndelag fylkeskommune	Fylkets hus	7735	STEINKJER
Trøndelag jordskifterett	Postboks 4730 Torgard	7468	TRONDHEIM
Universitetet i Agder			
Universitetet i Bergen			
Universitetet i Oslo	Postboks 1072 Blindern	0316	OSLO
Universitetet i Stavanger			
Universitetet i Tromsø			
Norges arktiske universitet			
Utenriksdepartementet	Postboks 8114 Dep	0030	OSLO
Utmarksforvaltningen AS			
Utmarkskommunens	Postboks 1148	0104	OSLO
Sammenslutning	Sentrum		
Vestfold fylkeskommune	Postboks 1213 Trudvang	3105	TØNSBERG
Vestfold jordskifterett	Postboks 2224	3103	TØNSBERG
Vestland fylkeskommune	Postboks 7900	5020	BERGEN
Vestre Innlandet jordskifterett	Postboks 137	2601	LILLEHAMMER
Vestre Viken jordskifterett	Postboks 1633	3007	DRAMMEN
Veterinærinstituttet	Postboks 64	1431	ÅS
Villreinsrådet i Norge			
Vitenskapskomiteen for mat og miljø	Postboks 222 Skøyen	0213	OSLO
Økokrim			
Østfold fylkeskommune	Postboks 220	1702	SARPSBORG
Østre Innlandet jordskifterett	Postboks 53	2501	TYNSET
Jordskifterettene			
Statsforvalterne			
Fylkeskommunene			
Kommunene			
Rovviltnemndene v/statsforvalteren			
Villreinnemndene v/statsforvalteren			

Birdlife Norge
Bygdefolk for rovdyr
Det frivillige Skyttervesen
Dynamisk sportsskyting Norge
Faun Naturforvaltning AS
Folkeaksjonen ny rovdyrpolitikk
Foreningen Våre Rovdyr
Forum for natur og friluftsliv
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
Jegernes Interesseorganisasjon
Nasjonalforeningen for folkehelsen
Norges Sportsskytterforbund
Norsk forening mot støy
Norsk Friluftsliv
Norsk Taxidermist Forbund
Norsk Villreinsenter Nord

Saksframlegg

Arkivsak
24/13593-1

Saksbehandler
Trine Beate Groven

Behandles av

Utvalg for oppvekst
Utvalg for velferd
Utvalg for medborgerskap
Utvalg for samfunnstjenester
Formannskapet
Utvalg for plan og byggesak
Kommunestyret

Møtedato

24.09.2024
24.09.2024
26.09.2024
26.09.2024
08.10.2024
09.10.2024
15.10.2024

Reglement for delegering og innstilling

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Kommunestyret vedtar revidert reglement for delegering og innstilling, slik dette framgår som vedlegg.
2. Kommunestyret vedtar fordeling av ansvar og vedtaksmyndighet mellom folkevalgte organer, slik dette framgår av vedlegg datert 11.09.2024.
3. Delegering av vedtaksmyndighet etter plan- og bygningsloven vedtas, slik dette fremgår av vedlegg datert 10.09.2024.
4. Endringene gjelder fra det tidspunkt de er vedtatt.

1. Sammendrag

Kommunedirektøren legger i denne saken fram forslag til revidert reglement for delegering og innstilling. Kommunestyret må fastsette slikt reglement minst én gang i hver kommunestyreperiode.

Formålet med å delegere myndighet er å overføre beslutningsmyndighet, med klar og tydelig ansvarsfordeling og klare kompetanselinjer. Dette sikrer rettsikkerhet for den enkelte, samt rasjonell og effektiv saksbehandling for kommunen.

Delegeringsreglementet avklarer oppgavefordelingen og ansvars- og myndighetsfordelingen mellom folkevalgte organer, og forholdet til administrasjonen. Dette politiske styringsdokumentet gjelder forholdet mellom kommunestyret som øverste organ i kommunen, og andre organer kommunen er pålagt å ha etter kommuneloven (f.eks. formannskap, ordfører, kommunedirektør), samt folkevalgte organer kommunestyret selv velger å opprette (f.eks. hovedutvalgene).

Det framlagte forslaget er i det alt vesentlige basert på det delegeringsreglementet som gjaldt i forrige valgperiode, med de endringene kommunestyret selv vedtok i juni 2023.

Reglementet er basert på prinsippet om maksimal delegering. Dette innebærer at myndighet delegeres til laveste nivå innenfor rammen av lov og forskrift, så fremt kommunestyret ikke beslutter noe annet.

2. Bakgrunn for saken

Kommunestyret må selv fastsette reglement for hvordan vedtaksmyndighet og innstillingsrett skal delegeres. Delegeringsreglementet skal i henhold til kommuneloven § 5-14 vedtas av kommunestyret for hver valgperiode; innen 31. desember året etter at kommunestyret ble konstituert.

Delegeringsreglementet skal legge til rette for at kommunen er organisert på en effektiv og hensiktsmessig måte, i forhold til de sakene kommunen som organisasjonen skal håndtere. Store kommuner har en omfattende saksmengde som tilsier at kommunestyret nødvendigvis må delegere store deler av sin myndighet til andre, herunder kommunedirektøren.

Kommunestyret har i utgangspunktet vid adgang til å delegere formell, lovhjemlet myndighet kommunen er tillagt i lov og forskrift til andre folkevalgte/kommunale organer. Delegeringsreglement/delegeringsvedtak er nødvendig for at disse organene skal få såkalt «personell kompetanse», slik at vedtakene de treffer på delegert fullmakt blir gyldige og bindende. Manglende personell kompetanse er vanligvis en saksbehandlingsfeil. Dette er særlig viktig å unngå når det gjelder offentlig myndighetsutøvelse.

Kommunen opptrer i mange saker som privat, autonomt rettssubjekt på ulike områder; som arbeidsgiver, som eiendomsbesitter, som finansforvalter, som innkjøper/kunde osv. På disse områdene står kommunestyret, med få unntak, helt fritt til å bestemme hvordan fullmakter skal fordeles. Også innenfor disse

privatrettslige/formuerettslige områdene er det viktig med klar og tydelig ansvarsfordeling, slik det er i alle store bedrifter. Kommunen kan bli bundet av beslutninger, selv om den som har inngått en avtale egentlig ikke er bemyndiget til å opptre på vegne av kommunen. Slik overskridelse av personell kompetanse i privatrettslige forhold kan også føre til at kommunen blir erstatningsansvarlig overfor tredjemann.

Gjeldende delegeringsreglement i Asker kommune ble vedtatt av konstituerende kommunestyre 15. oktober 2019. Som helt ny kommune var det den gang nødvendig å vedta delegeringsreglementet allerede i forbindelse med konstitueringen, for å sikre klarhet i fordeling av makt, myndighet og ansvar mellom de ulike organene i den nye kommunen. Reglementet ble revidert i forbindelse med kommunestyrets behandling av sak om politisk struktur og organisering i juni 2023 (sak 30/23).

Asker kommune har, som mange andre kommuner, tatt i bruk Kommuneforlagets digitale løsning KF Delegeringsreglement. KF Delegeringsreglement inneholder alle lovparagrafer som gir kommunen myndighet eller plikter. Ca. 150 lover og over 1000 paragrafer styrer kommunenes daglige virksomhet, og dette holdes kontinuerlig oppdatert. Hver kommune tilpasser løsningen til sin virksomhet og sitt organisasjonskart. Asker kommune har lagt inn over 3500 delegeringer i systemet (hver bestemmelse kan være både delegert og videredelegert).

KF Delegeringsreglement viser hvilken myndighet og hvilket ansvar de enkelte folkevalgte organer har fått tildelt av kommunestyret, og om denne myndigheten eventuelt er videredelegert til kommunedirektøren. Kommunedirektøren utarbeider selv sitt delegeringsreglement, der myndighet og ansvar videredelegeres til underliggende ledernivå.

Lenke til KF Delegering:

[Delegeringsreglement | Asker kommune \(kf.no\)](#)

3. Saksopplysninger

Myndighet som kan eller bør delegeres

Det fremlagte delegeringsreglementet er i utgangspunktet tilnærmet likt gjeldende reglement. Reglementet er basert på at kommunestyret delegerer «mest mulig» ansvar til henholdsvis formannskapet og hovedutvalgene, slik at disse organene får reell mulighet til å påvirke og ta beslutninger innenfor sine områder. Samtidig gir kommunestyret kommunedirektøren en «generalfullmakt». Denne fullmakten er i henhold til kommuneloven begrenset til saker som ikke er av «prinsipiell betydning». Saker av prinsipiell betydning skal alltid behandles av et folkevalgt organ.

Kommuneloven inneholder enkelte skranker/delegeringssperrer for hva kommunestyret lovlig kan delegerer fra seg. Tilsvarende kan det være skranker i plan- og bygningsloven eller i annen særlovgivning som begrenser hva kommunestyret har adgang til å delegerer. I tillegg til slike lovregulerte delegeringssperrer, kan det være enkelte typer saker man mener alltid er prinsipielle eller politisk interessante, slik at myndigheten ikke bør delegeres, selv om lovgivningen ikke er til hinder for det. Dette er nærmere omtalt i reglementets kapittel 3.

Delegering av vedtaksmyndighet etter plan- og bygningsloven

En viktig del av delegeringsreglementet gjelder vedtaksmyndighet etter plan- og bygningsloven. Dette ble grundig gjennomgått, både i forbindelse med kommunesammenslåingen i 2020, og i forbindelse med at kommunestyret evaluerte politisk struktur for inneværende periode, jf. sak 30/23, behandlet av kommunestyret i møte 13.06.2023. I sak 72/23, behandlet av det nye kommunestyret i møte 14.11.2023, ble delegering etter plan- og bygningsloven behandlet særskilt.

En samlet oversikt over fordeling av vedtaksmyndighet etter plan- og bygningsloven mellom kommunestyret, formannskapet, utvalg for plan og byggesak og kommunedirektøren fremgår i eget vedlegg til saken. Enkelte bestemmelser i loven er delegert både til utvalg for plan og byggesak og til kommunedirektøren (§§ 12-9, 12-11, 12-14). Det fremgår av oversikten i hvilke saker kommunedirektøren kan behandle saken administrativt, uten å legge saken fram for utvalg for plan- og byggesak. Også dispensasjonsbestemmelsen § 19-2 er delegert til både utvalg for plan og byggesak og kommunedirektøren. Dette er nødvendig for at kommunedirektøren skal ha mulighet til effektiv saksbehandling av en stor mengde mindre dispensasjoner uten prinsipiell betydning.

I delegeringsreglementet punkt 4.3 er det nedfelt en delegeringssperre som innebærer at den myndigheten etter plan- og bygningsloven som er lagt til formannskapet ikke kan viderelegeres.

Det fremgår av delegeringsreglementet at kommunedirektøren er underinstans etter forvaltningsloven § 33 for alle klagesaker som gjelder enkeltvedtak, også enkeltvedtak etter plan- og bygningsloven. Unntaket er saker av spesiell politisk interesse. Dette er nærmere spesifisert i reglementets punkt 8.4.

Delegering av myndighet etter annen særlovgivning

Når det gjelder annen særlovgivning, er kommunedirektørens forslag å videreføre gjeldende reglement. All myndighet og ansvar fordeles på de fire hovedutvalgene oppvekst, velferd, samfunnstjenester og medborgerskap. Utvalgenes ansvarsområder er nedfelt i delegeringsreglementets pkt. 6.2, 6.3, 6.4 og 6.5. De samme ansvarsområdene er nedfelt i reglementet for

hovedutvalgene, slik dette er vedtatt av kommunestyret. Formannskapetets ansvarsområder følger av delegeringsreglementets pkt. 4.1

Kommunedirektøren legger fram oppdatert forslag til hvilke konkrete særlover og bestemmelser kommunestyret selv skal forholde seg til, og hvilke de delegerer til formannskapet og hovedutvalgene. Dette framgår samlet i eget vedlegg. Forslaget er basert på utvalgenes vedtatte ansvarsområder, samt de føringer som ble gitt i forbindelse med at kommunestyret i juni 2023 vedtok politisk struktur for inneværende periode. Alle lovbestemmelsene er videredelegert til kommunedirektøren, så sant kommunestyret ikke beslutter noe annet for den enkelte bestemmelse.

Ordførers myndighet

Reglementets kapittel 7 inneholder bestemmelser om ordførers myndighet. Mye av dette er lovregulert. Ordføreren i alle kommuner har stor frihet til selv å forme sin rolle og velge hvilke arbeidsoppgaver han eller hun ønsker å prioritere, i tillegg til de få obligatoriske oppgavene som følger av loven. Askers ordfører har mange representative oppgaver, på vegne av kommunen. Det er derfor en svært liten del av ordførers virke som er nedfelt i reglementet.

Kommunedirektørens myndighet i ikke-prinsipielle saker

Delegering av myndighet til kommunedirektøren skal bidra til:

- en hensiktsmessig og effektiv arbeidsdeling mellom folkevalgte og administrasjonen
- å gi de politiske beslutningsorganene mulighet til å fokusere på saker som utvikler askersamfunnet
- å gi administrasjonen nødvendig handlingsrom til å utvikle og effektivisere kommunen som organisasjon, innenfor vedtatte rammer og vedtak
- å gi innbyggere rask og effektiv saksbehandling i sin sak, basert på fagkompetanse og prinsipper for god forvaltningsskikk, herunder likebehandling og forutsigbarhet.

I reglementets pkt. 8.2 er det inntatt en «generalfullmakt» til kommunedirektør. Kommunedirektøren kan treffe vedtak og ta beslutninger i alle saker som ikke eksplisitt er lagt til et folkevalgt organ. Dette gjelder likevel bare «saker som ikke har prinsipiell betydning», jf. kommuneloven § 13-1 sjette ledd.

Forståelse og praktisering av hva som er saker av prinsipiell betydning er en viktig forutsetning for godt samarbeidsklima mellom folkevalgte og administrasjonen i. Dette må vurderes konkret ut fra sakens karakter og mulige konsekvenser/virkninger, og ut fra i hvilken utstrekning viktige relevante og

skjønnsmessige sider er klarlagt gjennom vedtak i folkevalgte organ, instruksjer eller tidligere praksis.¹

Beslutninger som treffes innenfor gjeldende politiske strategier og føringer er sjelden prinsipielle. Dersom de faktiske forholdene gir grunnlag for å behandle en sak på samme måte som en tidligere sak, gir dette saken et ikke-prinsipielt utgangspunkt.

Det at et mindretall er uenig i avgjørelsen, og ønsker en kursomlegging, medfører ikke i seg selv at saken må anses å være av «prinsipiell betydning», så lenge det ikke er intrådt nye omstendigheter som innebærer at det er en nærliggende mulighet for at det vil være mulig å oppnå flertall for en slik omlegging.¹

4. Kommunedirektørens vurdering

Bestemmelsen i kommuneloven § 5-14 er en minimumsregel som stiller krav om at delegeringsreglementet blir behandlet og vedtatt for hver valgperiode.

Grunnen til av kommunestyret pålegges å vedta et delegeringsreglement minst én gang i hver periode er å fremme bevisstgjøringen hos sentrale folkevalgte i kommunen om hvordan funksjonsfordelingen mellom de forskjellige nivåene skal være.²

Det er viktig at oversikten over delegeringsvedtak – og det konkrete innholdet i disse – til enhver tid holdes oppdatert, og kommuniseres også utad. Dette bidrar blant annet til å minske risikoen for å bli bundet av legitimasjonsvirkninger ved kompetanseoverskridelser. KF Delegeringsreglement er et viktig verktøy for å oppnå blant annet dette. Løsningen inneholder alle lover som styrer kommuners kommunale virksomhet. Lovparagrafene holdes kontinuerlig oppdatert av Kommuneforlaget, og løsningen er tilgjengelig på nett.

Deloitte gjennomførte høsten 2022 en forvaltningsrevisjon om fullmakter og delegering i Asker kommune, på oppdrag fra Kontrollutvalget. Deloitte konkluderte i revisjonsrapporten fra oktober 2022 med at Asker kommune har etablert et system for å sikre en tydelig delegering av roller, ansvar og oppgaver mellom kommunens ledernivåer, med utgangspunkt i den myndighet kommuneadministrasjonen har fått delegert fra kommunestyret som kommunens øverste organ. Kommunestyret behandlet revisjonsrapporten i sitt møte 13.12.2022, sak 108/22.

---

¹ Forarbeidene til kommuneloven av 1992, NOU 1990:13 s. 370

² Bernt/Overå – Kommuneloven 2018 med kommentarer s. 97

5. Konklusjon

Kommunedirektøren forutsetter at kommunestyret vedtar delegeringsreglementet med vedlegg, med oversikt over hvilken vedtaksmyndighet som delegeres til andre folkevalgte organer og til kommunedirektøren, i samsvar med kravet i kommuneloven § 5-14.

Endringene i delegeringsreglementet gjelder fra den dagen det er vedtatt av kommunestyret. Kommunestyret kan når som helst vedta endringer i det fastsatte reglementet.

Det er ikke noe krav at all delegering er samlet i dette reglementet. Kommunestyret kan også gjøre delegeringsvedtak i enkeltsaker.

Lars Bjerke
kommunedirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Vedlegg:

Revidert delegeringsreglement 2024 - med spor endringer

Delegeringsreglement for Asker kommune 11.09.2024

Delegering etter plan- og bygningsloven - samlet oversikt datert 10.09.2024

Saksprotokoll

Arivsak
24/13593

Saksbehandler
Trine Beate Groven

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for oppvekst	24.09.2024	39/24
2 Utvalg for velferd	24.09.2024	27/24
3 Utvalg for medborgerskap	26.09.2024	30/24
4 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	33/24
5 Formannskapet	08.10.2024	
6 Utvalg for plan og byggesak	09.10.2024	
7 Kommunestyret	15.10.2024	

Reglement for delegering og innstilling

Utvalg for velferd har behandlet saken i møte 24.09.2024 sak 27/24

Behandling

Leder Cecilie Lindgren (H) innledet kort til saken. Kommunalsjef Cathrine Retvedt var til stede og svarte på spørsmål.

Innstilling i 4 punkter ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Kommunestyret vedtar revidert reglement for delegering og innstilling, slik dette framgår som vedlegg.
2. Kommunestyret vedtar fordeling av ansvar og vedtaksmyndighet mellom folkevalgte organer, slik dette framgår av vedlegg datert 11.09.2024.
3. Delegering av vedtaksmyndighet etter plan- og bygningsloven vedtas, slik dette fremgår av vedlegg datert 10.09.2024.
4. Endringene gjelder fra det tidspunkt de er vedtatt.

Saksprotokoll

Arivsak
24/13593

Saksbehandler
Trine Beate Groven

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for oppvekst	24.09.2024	39/24
2 Utvalg for velferd	24.09.2024	27/24
3 Utvalg for medborgerskap	26.09.2024	30/24
4 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	33/24
5 Formannskapet	08.10.2024	
6 Utvalg for plan og byggesak	09.10.2024	
7 Kommunestyret	15.10.2024	

Reglement for delegering og innstilling

Utvalg for oppvekst har behandlet saken i møte 24.09.2024 sak 39/24

Behandling

Direktør Kai Erik Lund innledet til saken og svarte ut spørsmål.

Paal Steine (MDG) fremmet følgende tilleggsforslag:

Tillegg til punkt 1.5.

- Enkeltvedtak skal alltid offentliggjøres innen 14 dager.

Endring i punkt 7.7.

- Ordfører har fullmakt til å disponere inntil kr 20.000 kr fra formannskapets dispensasjonskontor til enkelttiltak, uten forutgående godkjenning av formannskapet. Tildeling/bruk av beløp over kr 5000 skal refereres for formannskapet i påfølgende møte.

Til kapittel 8.4.

1. Ordlyden "av prinsipiell karakter" skal beholdes og ikke omgjøres til "av politisk interesse"

2. Nytt avsnitt/tillegg under 8.4.

I saker der kommunedirektøren kommer til at det er juridisk mulig å gi dispensasjon i områder med særskilt vern, som strandsone, LNF-områder eller naturområder skal saken sluttbehandles i utvalg for plan- og byggesak.

Klage på slike dispensasjonsvedtak behandles av det organ/den som har fattet vedtaket.

Kommunedirektørens innstilling fikk 9 stemmer (A, V, H, Frp) og ble vedtatt.

Steines tilleggsforslag fikk 2 stemmer (MDG og SV) og falt.

Vedtak

1. Kommunestyret vedtar revidert reglement for delegering og innstilling, slik dette framgår som vedlegg.
2. Kommunestyret vedtar fordeling av ansvar og vedtaksmyndighet mellom folkevalgte organer, slik dette framgår av vedlegg datert 11.09.2024.
3. Delegering av vedtaksmyndighet etter plan- og bygningsloven vedtas, slik dette fremgår av vedlegg datert 10.09.2024.
4. Endringene gjelder fra det tidspunkt de er vedtatt.

Saksprotokoll

Arivsak
24/13593

Saksbehandler
Trine Beate Groven

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for oppvekst	24.09.2024	39/24
2 Utvalg for velferd	24.09.2024	27/24
3 Utvalg for medborgerskap	26.09.2024	30/24
4 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	33/24
5 Formannskapet	08.10.2024	139/24
6 Utvalg for plan og byggesak	09.10.2024	56/24
7 Kommunestyret	15.10.2024	62/24

Reglement for delegering og innstilling

Utvalg for medborgerskap har behandlet saken i møte 26.09.2024 sak 30/24

Behandling

Direktør Christer Best Gulbrandsen presenterte saken og svarte på spørsmål.

Innstillingen i 4 punkter ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Kommunestyret vedtar revidert reglement for delegering og innstilling, slik dette framgår som vedlegg.
2. Kommunestyret vedtar fordeling av ansvar og vedtaksmyndighet mellom folkevalgte organer, slik dette framgår av vedlegg datert 11.09.2024.
3. Delegering av vedtaksmyndighet etter plan- og bygningsloven vedtas, slik dette fremgår av vedlegg datert 10.09.2024.

4. Endringene gjelder fra det tidspunkt de er vedtatt.

Saksprotokoll

Arivsak
24/13593

Saksbehandler
Trine Beate Groven

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for oppvekst	24.09.2024	39/24
2 Utvalg for velferd	24.09.2024	27/24
3 Utvalg for medborgerskap	26.09.2024	30/24
4 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	33/24
5 Formannskapet	08.10.2024	139/24
6 Utvalg for plan og byggesak	09.10.2024	56/24
7 Kommunestyret	15.10.2024	62/24

Reglement for delegering og innstilling

Utvalg for samfunnstjenester har behandlet saken i møte 26.09.2024 sak 33/24

Behandling

Direktør Ragnar Sand Fuglum innledet og svarte ut spørsmål.

Sara Vatn (MDG) fremmet følgende forslag:

Tillegg til punkt 1.5.

Enkeltvedtak skal alltid offentliggjøres innen 14 dager.

Endring i punkt 7.7.

Ordfører har fullmakt til å disponere inntil kr 20.000 kr fra formannskapets dispensasjonskontor til enkelttiltak, uten forutgående godkjenning av formannskapet. Tildeling/bruk av beløp over kr 5000 skal refereres for formannskapet i påfølgende møte.

Til kapittel 8.4.

1. Ordlyden “av prinsipiell karakter” skal beholdes og ikke omgjøres til “av politisk interesse”

2. Nytt avsnitt/tillegg under 8.4.

I saker der kommunedirektøren kommer til at det er juridisk mulig å gi dispensasjon i områder med særskilt vern, som strandsone, LNF-områder eller naturområder skal saken sluttbehandles i utvalg for plan- og byggesak.

Klage på slike dispensasjonsvedtak behandles av det organ/den som har fattet vedtaket.

Vatns forslag fikk 1 stemme (MDG) og falt.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Kommunestyret vedtar revidert reglement for delegering og innstilling, slik dette framgår som vedlegg.
2. Kommunestyret vedtar fordeling av ansvar og vedtaksmyndighet mellom folkevalgte organer, slik dette framgår av vedlegg datert 11.09.2024.
3. Delegering av vedtaksmyndighet etter plan- og bygningsloven vedtas, slik dette fremgår av vedlegg datert 10.09.2024.
4. Endringene gjelder fra det tidspunkt de er vedtatt.

Saksprotokoll

Arivsak
24/13593

Saksbehandler
Trine Beate Groven

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for oppvekst	24.09.2024	39/24
2 Utvalg for velferd	24.09.2024	27/24
3 Utvalg for medborgerskap	26.09.2024	30/24
4 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	33/24
5 Formannskapet	08.10.2024	139/24
6 Utvalg for plan og byggesak	09.10.2024	56/24
7 Kommunestyret	15.10.2024	62/24

Reglement for delegering og innstilling

Formannskapet har behandlet saken i møte 08.10.2024 sak 139/24

Behandling

Hanne Lisa Matt (MDG) fremmet forslag om å utsette behandlingen av saken. Forslaget fikk 2 stemmer (MDG,SV), og falt.

Matt tok opp følgende tilleggsforslag, tidligere fremmet i hovedutvalg:

Tillegg til punkt 1.5

- *Enkeltvedtak skal alltid offentliggjøres innen 14 dager.*

Endring i punkt 7.7

- Ordfører har fullmakt til å disponere inntil *kr 20.000* fra formannskapets disposisjonskonto til enkelttiltak, ...

Matts forslag fikk 2 stemmer (MDG,SV), og falt.

Matt fremmet også følgende forslag til oversendelse:

Ordlyden "av prinsipiell karakter" skal beholdes og ikke omgjøres til "av politisk interesse".

Nytt avsnitt/tillegg under 8.4.

I saker der kommunedirektøren kommer til at det er juridisk mulig å gi dispensasjon i områder med særskilt vern, som strandsone, LNF-områder eller naturområder skal saken sluttbehandles i utvalg for plan- og byggesak. Klage på slike dispensasjonsvedtak behandles av det organ/den som har fattet vedtaket.

Forslaget ble enstemmig vedtatt oversendt Utvalg for plan og byggesak, uten realitetsbehandling.

Innstilling

1. Kommunestyret vedtar revidert reglement for delegering og innstilling, slik dette framgår som vedlegg.
2. Kommunestyret vedtar fordeling av ansvar og vedtaksmyndighet mellom folkevalgte organer, slik dette framgår av vedlegg datert 11.09.2024.
3. Delegering av vedtaksmyndighet etter plan- og bygningsloven vedtas, slik dette fremgår av vedlegg datert 10.09.2024.
4. Endringene gjelder fra det tidspunkt de er vedtatt.

Asker
kommune

Reglement for delegering og innstilling

Vedtatt av kommunestyret

15. oktober 2019 – sak 19/14

Senere endret av kommunestyret

13. juni 2023 – sak 23/30

---

1 Generelle bestemmelser om delegering

- 1.1 Formål og virkeområde
- 1.2 Krav til utøvelse av delegert myndighet
- 1.3 Videredelegering
- 1.4 Tilbakekalling av delegert myndighet og omgjøringsrett
- 1.5 Rapportering og internkontroll

2 Kommunestyrets myndighet

- 2.1 Kommunestyret som kommunens øverste organ
- 2.2 Kommunestyrets ansvar for økonomiforvaltning
- 2.3 Kommunestyrets arbeidsgiveransvar
- 2.4 Kommunestyrets ansvar for eierstyring
- 2.5 Kommunestyrets delegering til andre rettssubjekt

3 Kommunestyret «selv» - delegeringssperrer

- 3.1 Kommuneloven - delegeringssperrer
- 3.2 Plan- og bygningsloven - delegeringssperrer
- 3.3 Annen særlovgivning - delegeringssperrer

4 Formannskapetets myndighet

- 4.1 Formannskapetets ansvar og myndighet
- 4.2 Formannskapetets rolle i økonomiforvaltningen
- 4.3 Formannskapetets myndighet etter plan- og bygningsloven
- 4.4 Formannskapetets rolle i eierstyring
- 4.5 Formannskapetets vedtaksmyndighet i rettssaker
- 4.6 Delegering av myndighet til formannskapet – hastesaker

5 Kontrollutvalgets myndighet

- 5.1 Kontrollutvalgets ansvar og myndighet
- 5.2 Delegering av myndighet til kontrollutvalget

6 Hovedutvalgenes myndighet

- 6.1 Generelle regler om hovedutvalgenes ansvar og myndighet
- 6.2 Utvalg for oppvekst - ansvarsområde
- 6.3 Utvalg for velferd - ansvarsområde
- 6.4 Utvalg for samfunnstjenester - ansvarsområde
- 6.5 Utvalg for medborgerskap - ansvarsområde
- 6.6 Utvalg for plan og byggesak - ansvarsområde

7 Ordførers myndighet

- 7.1 Ordførers myndighet og oppgaver etter kommuneloven
- 7.2 Delegering av myndighet til ordfører - sommerfullmakt
- 7.3 Delegering av myndighet til ordfører - hastesaker
- 7.4 Delegering av myndighet til ordfører - kommunedirektørens inhabilitet
- 7.5 Ordførers rolle i eierstyring

7.6 Ordfører som rettslig representant og stedfortreder

7.7 Formannskapetets disposisjonskonto

7.8 Ordførers innstillingsrett

8 Kommunedirektørs myndighet

8.1 Kommunedirektørs ansvar og myndighet

8.2 Kommunedirektørs generalfullmakt

8.3 Kommunedirektørs personalfullmakt

8.4 Kommunedirektørs myndighet etter plan- og bygningsloven

8.5 Kommunedirektør som rettslig representant

8.6 Kommunedirektørs innstillingsrett

Ikrafttreden

1 Generelle bestemmelser om delegering

1.1 Formål og virkeområde

Delegering vil si å overføre til andre den myndighet en selv har, slik at denne kan opptre på vegne av kommunen og ta beslutninger på kommunens vegne. Videredelegering er å delegere tildelt myndighet, eller deler av den, videre til andre.

Med myndighet menes både kompetanse gitt kommuner i lover og forskrifter (offentlig myndighetsutøvelse etter kommunelov og særlov) og kompetanse kommunen innehar som selvstendig rettssubjekt (økonomiske og administrative fullmakter).

Innstilling vil si å komme med forslag til vedtak i en sak som legges frem for dem som har vedtaksmyndighet.

Formålet med prinsippene i reglementet er å sikre klarhet, med tydelig fordeling av makt, myndighet og ansvar i kommunen, gi grunnlag for god virksomhetsstyring og internkontroll samt sikre en forsvarlig, rasjonell og effektiv forvaltning av kommunen. All delegering av vedtaksmyndighet og innstillingsrett skal være tydelig, og basert på åpenhet og tillit.

1.2 Krav til utøvelse av delegert myndighet

All myndighet skal utøves i henhold til gjeldende lover og forskrifter, samt være i samsvar med politiske vedtak og øvrige administrative retningslinjer og instruksjer.

Den som delegerer myndighet har ansvar for hvordan den man gir myndighet anvender den delegerte myndigheten. Den som delegerer har derfor tilsyns- og kontrollansvar, og kan gi instruksjoner med hensyn til utøvelsen av den delegerte vedtaksmyndigheten.

1.3 Videredelegering

Delegert myndighet kan delegeres videre, helt eller delvis, hvis ikke noe annet følger av lov, forskrift eller vedtatt delegeringssperre.

1.4 Tilbakekalling av delegert myndighet og omgjøringsrett

Delegering av myndighet innebærer ikke frasingelse av myndighet.

Det organ/den som har delegert myndighet til andre, kan trekke myndigheten tilbake. Dette gjelder også for enkeltsaker.

Det organ/den som har delegert myndighet, kan av eget tiltak omgjøre vedtak fattet av den som har fått delegert vedtaksmyndighet, men kun innenfor de rammer som gis i forvaltningsloven § 35.

1.5 Rapportering og internkontroll

Vedtak fattet i henhold til delegert myndighet skal rapporteres til det organ/den som har delegert myndigheten, innen de tidsfrister og i den form som denne fastsetter. Rapporteringen skal sikre at det organ/den som har delegert myndigheten fra seg har betryggende kontroll.

2 Kommunestyrets myndighet

2.1 Kommunestyret som kommunens øverste organ

Kommunestyret er det øverste organet i kommunen, jf. kommuneloven § 5-3 første ledd.

Kommunestyret treffer vedtak på vegne av kommunen hvis ikke noe annet følger av lov, jf. kommuneloven § 5-3 andre ledd.

Kommunestyret kan delegere sin myndighet til å treffe vedtak til andre folkevalgte organer, til ordfører eller til kommunedirektør innenfor rammen av kommuneloven eller annen lov, jf. kommuneloven § 5-3 tredje ledd.

2.2 Kommunestyrets ansvar for økonomiforvaltning

Kommunen skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid, jf. kommuneloven § 14-1 første avsnitt.

Kommunestyret skal i følge kommuneloven § 14-2 selv vedta:

- a) økonomiplanen og årsbudsjettet
- b) årsregnskapene og årsberetningene
- c) finansielle måltall for utviklingen av kommunens økonomi
- d) regler for økonomiforvaltningen (økonomireglementet)
- e) regler for finans- og gjeldsforvaltningen (finansreglementet)

2.3 Kommunestyrets arbeidsgiveransvar

Kommunestyret har det overordnede arbeidsgiveransvaret i kommunen.

Kommunestyret skal selv ansette en kommunedirektør, jf. kommuneloven § 13-1 første ledd.

Kommunedirektør skal ha det løpende personalansvaret for alle ansatte.

Med hjemmel i kommuneloven § 5-15 vedtar kommunestyret at KS gis fullmakt til å inngå og si opp tariffavtaler, samt å gi eller motta kollektiv arbeidsoppsigelse på Asker kommunes vegne.

2.4 Kommunestyrets ansvar for eierstyring

Kommunestyret skal i følge kommuneloven § 26-1 selv vedta eierskapsmelding som skal inneholde:

- a) kommunens prinsipper for eierstyring
- b) en oversikt over selskaper, kommunale foretak og andre virksomheter som kommunen har eierinteresser eller tilsvarende interesser i
- c) kommunens formål med sine eierinteresser eller tilsvarende interesser i virksomheten nevnt i bokstav b

2.5 Kommunestyrets delegering til andre rettssubjekt

Kommunestyret kan delegere vedtaksmyndighet til andre rettssubjekter. For saker som gjelder lovpålagte oppgaver, kan myndighet delegeres så langt lovgivningen åpner for det, jf. kommuneloven 5-4 første ledd. For ikke-lovpålagte oppgaver, kan myndighet delegeres hvis saken ikke har prinsipiell karakter, jf. kommuneloven § 5-4 andre ledd.

Delegering av vedtaksmyndighet til andre rettssubjekter i saker som gjelder lovpålagte oppgaver skal vedtas særskilt av kommunestyret i hvert enkelt tilfelle.

3 Kommunestyret «selv» - delegeringssperrer

3.1 Kommuneloven - delegeringssperrer

Kommuneloven har flere delegeringssperrer (begrensninger) som innebærer at kommunestyret ikke kan delegere sin myndighet til andre; det må selv utøve myndigheten og treffe vedtak i saken, for eksempel:

- vedta kommunevåpen
- opprette utvalg for kommunale formål
- opprette lovpålagte råd
- velge ordfører
- vedta regler for delegering og innstilling
- vedta regler for saksbehandling i folkevalgte organer
- vedta regler for godtgjøring og pensjon til folkevalgte
- ansette kommunedirektør
- velge revisjonsordning
- velge sekretariatsbistand til kontrollutvalget
- vedta årsberetning og regnskap for foregående år
- vedta økonomiplan og årsbudsjett for kommende år
- vedta regler for økonomiforvaltning og finans- og gjeldsforvaltning
- vedta finansielle måltall for utviklingen av kommunens økonomi
- ta stilling til innbyggerforslag
- bestemme om det skal avholdes rådgivende lokale folkeavstemninger
- etablere kommunale oppgavefelleskap, vertskommunesamarbeid, interkommunale politiske råd
- vedta eierskapsmelding

3.2 Plan- og bygningsloven - delegeringssperrer

Plan- og bygningsloven har delegeringssperrer som innebærer at kommunestyret ikke kan delegerere myndighet til andre; det må selv utøve myndigheten og treffe vedtak i saken, for eksempel:

- vedta kommunal planstrategi
- vedta kommuneplanen (samfunnsdel og arealdel), kommunedelplaner (for områder, temaer eller virksomheter) og reguleringsplaner
- foreta ekspropriasjon for å
  - sikre kommunen grunnarealer til ny tettbebyggelse
  - sikre grunnarealer til vann- og avløpsanlegg
- fatte vedtak om forutsetning for bruk av utbyggingsavtaler
- vedta utbedringsprogram for tettbebygde strøk

I tillegg til/uavhengig av de til enhver tid lovpålagte delegeringssperrer, vedtar kommunestyret at kommunestyret selv skal treffe vedtak i følgende saker etter plan- og bygningsloven:

- vedta særskilt ordning for å ivareta barn og unges interesser i planleggingen etter plan- og bygningsloven
- vedta hvorvidt planforberedelse skal overføres til statlig eller regional myndighet
- vedta organisering av eventuelt pålagt interkommunalt samarbeid
- vedta kommuneplanens rullerende handlingsdel
- fastsette planprogram for kommuneplan
- vedta ekspropriasjon til gjennomføring av reguleringsplan

3.3 Annen særlovgivning - delegeringssperrer

Annen særlovgivning har delegeringssperrer som innebærer at kommunestyret ikke kan delegerere sin myndighet til andre; det må selv utøve myndigheten og treffe vedtak i saken, for eksempel:

- oppnevne valgstyre (*valgloven*)
- oppnevne vigslere (*ekteskapsloven*)
- velge ~~lagrettemedlemmer og~~ meddommere (*domstolloven*)
- oppnevne medlemmer til forliksrådet (*domstolloven*)
- velge jordskiftemeddommere (*jordskifteloven*)
- foreslå skjønnsmedlemmer (*skjønnsprosessloven*)
- vedta eventuell eiendomsskatt (*tilleggslov til eidegdomsskattelova*)
- behandle helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (*sivilbeskyttelsesloven*)

Kommunestyret kan beslutte at det selv ønsker å beholde vedtaksmyndigheten for enkelte typer av saker, selv om det etter lov og forskrift er anledning til å delegerere myndigheten til andre.

Oversikt over særlover kommunestyret vil beholde vedtaksmyndighet for selv vedtas særskilt, og skal fremgå av KF Delegering.

Kommunestyret skal selv fastsette lokale forskrifter for Asker kommune; dvs vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til et ubestemt antall eller en ubestemt krets av personer, jf. forvaltningsloven § 2 c). Dette gjelder uavhengig av om dette er uttrykkelig forutsatt i lov eller sentral forskrift.

4 Formannskapetets myndighet

4.1 Formannskapetets ansvar og myndighet

Kommunestyret gir formannskapet ansvaret for følgende formål/virksomheter:

- økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning
- kommuneplan, kommunedelplaner og reguleringsplaner
- investeringer, herunder oppfølging av framdrift i vedtatte investeringer
- politisk styring
- administrasjon
- arbeidsgiverrollen
- finansforvaltning
- eierstyring av selskaper/foretak
- innovasjon og IT/digitalisering
- plan, byggesak og oppmåling
- utbyggingsavtaler
- ekspropriasjon
- areal, samferdsel og tettstedsutvikling
- klima og miljø
- samfunnsikkerhet og beredskap
- næringsutvikling, herunder skjenke-, salgs- og serveringsbevilling
- samfunnsmedisin

Formannskapet gis myndighet til å treffe vedtak i alle saker, så langt det ikke framgår av lov eller kommunestyrets vedtak at kommunestyret selv skal fatte vedtak i saken, eller kommunestyret er pålagt ved lov eller selv har vedtatt å legge myndigheten til et annet organ, jf. kommuneloven § 5-6 siste ledd.

Oversikt over hvilke særlover formannskapet har vedtaksmyndighet for vedtas særskilt, og skal fremgå av KF Delegering.

Vedtak må fattes i samsvar med bestemmelsene i kommuneloven, i samsvar med rammer og retningslinjer kommunestyret har vedtatt og i tråd med alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper.

Formannskapet kan uttale seg i alle saker som har betydning for oppgaver og virksomhet innen sitt virksomhetsområde, herunder avgi høringsuttalelser.

I saker formannskapet ikke kan avgjøre selv, innstiller formannskapet til kommunestyret.

4.2 Formannskapets rolle i økonomiforvaltningen

I henhold til kommuneloven § 5-6 femte ledd er det formannskapet som innstiller til vedtak om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning som nevnt i kommuneloven § 14-3 og til skattevedtak.

Formannskapets rolle i økonomiforvaltningen for øvrig fremgår av Asker kommunes økonomireglement, vedtatt av kommunestyret.

4.3 Formannskapets myndighet etter plan- og bygningsloven

Kommunestyret vedtar at formannskapet innstiller til vedtak om kommuneplan, kommunedelplaner, reguleringsplaner (områderegulering og større detaljreguleringer av prinsipiell karakter), jf. plan- og bygningsloven § 3-3 andre ledd.

Reguleringsplanen anses som prinsipiell dersom ett eller flere av følgende kriterier foreligger:

- Forslaget er i strid med områderegulering eller kommuneplan
- Forslaget berører område med særskilt vern, som strandsone, LNF-område eller naturområde
- Forslaget omfatter større samferdselsanlegg, større boligområder eller større næringsarealer

Utvalg for plan og byggesak innstiller til vedtak om øvrige reguleringsplaner (detaljreguleringer som ikke anses å være av prinsipiell karakter).

Formannskapets innstillingsrett overfor kommunestyret i saker som gjelder kommunedelplaner for temaer eller virksomhetsområder som angår kommuneplanens samfunnsdel er begrenset av den innstillingsretten som er lagt til hovedutvalgene.

Oversikt over hvilke særbestemmelser i plan- og bygningsloven formannskapet har vedtaksmyndighet for vedtas særskilt, og skal fremgå av KF Delegering.

Formannskapets vedtaksmyndighet etter plan- og bygningsloven kan ikke videredelegeres.

4.4 Formannskapets rolle i eierstyring

Formannskapets rolle og ansvar i eierstyring av selskaper og foretak der kommunen har eierinteresser reguleres i Asker kommunes eierskapsmelding, vedtatt av kommunestyret, jf. kommuneloven § 26-1.

4.5 Formannskapets vedtaksmyndighet i rettssaker

Kommunestyret tildeler formannskapet myndighet til, i prinsipielle saker, å:

- Beslutte saksanlegg
- Beslutte bruk av rettsmidler, herunder anke

- Forlike rettstvister i og utenfor rettergang

Dersom utsettelse i påvente av avgjørelse fra formannskapet medfører fare for rettstap for kommunen, gis kommunedirektør myndighet til å treffe beslutning om saksanlegg, bruk av rettsmidler og forlik. Formannskapet skal så raskt som mulig ta stilling til om beslutningen opprettholdes.

4.6 Delegering av myndighet til formannskapet – hastesaker

Med hjemmel i kommuneloven § 11-8 første ledd vedtar kommunestyret:

Formannskapet kan treffe vedtak i saker som skulle vært avgjort av kommunestyret, når det er nødvendig å treffe et vedtak så raskt at det ikke er tid til å innkalle kommunestyret.

Melding om vedtak som fattes i medhold av denne bestemmelsen legges fram i det neste møtet i kommunestyret.

5 Kontrollutvalgets myndighet

5.1 Kontrollutvalgets ansvar og myndighet

Kontrollutvalgets ansvar og myndighet er gitt i kommuneloven § 23-2 med tilhørende forskrifter.

5.2 Delegering av myndighet til kontrollutvalget

Kommunestyret gir kontrollutvalget myndighet til å gjøre endringer i plan for forvaltningsrevisjoner som er vedtatt av kommunestyret, jf. kommuneloven § 23-3.

Kommunestyret gir kontrollutvalget myndighet til å gjøre endringer i plan for eierskapskontroller som er vedtatt av kommunestyret, jf. kommuneloven § 23-4.

6 Hovedutvalgenes myndighet

6.1 Generelle regler om hovedutvalgenes ansvar og myndighet

Kommunestyret kan delegerer myndighet til utvalg kommunestyret selv har opprettet, jf. kommuneloven § 5-7.

Kommunestyret gir hovedutvalgene vedtaksmyndighet innenfor sine ansvarsområder. Vedtak må fattes i samsvar med bestemmelsene i kommuneloven, i samsvar med rammer og retningslinjer kommunestyret har vedtatt (herunder budsjettvedtak) og i tråd med alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper.

I saker utvalgene ikke kan avgjøre selv, innstiller utvalgene til kommunestyret. Utvalg for plan og byggesak innstiller til formannskapet. Innstillingsrett for Utvalg for plan og byggesak følger av reglementets punkt 4.3.

I saker som berører ansvarsområdet til flere hovedutvalg, eller til både formannskap og et hovedutvalg, skal saken som hovedregel bare behandles av ett folkevalgt organ. Ordfører avgjør i tilfelle hvilket.

6.2 Utvalg for oppvekst - ansvarsområde

Utvalg for oppvekst har ansvaret for følgende formål/virksomheter:

- grunnskoleopplæring
- barnehager
- barnevern
- voksenopplæring
- inkludering/integrering
- helse- og omsorgstilbud til barn og unge med særlige behov

Kommunestyret vedtar at utvalget har innstillingsrett overfor kommunestyret i saker innenfor egne ansvarsområder som gjelder kommunedelplaner for temaer eller virksomhetsområder som angår kommuneplanens samfunnsdel, jf. plan- og bygningslovens §§ 11-2 og 11-3.

Oversikt over hvilke særlover utvalget har vedtaksmyndighet for vedtas særskilt, og skal fremgå av KF Delegering.

6.3 Utvalg for velferd - ansvarsområde

Utvalg for velferd har ansvaret for følgende formål/virksomheter:

- institusjoner og hjemmetjenester
- kommunehelsetjenester
- psykisk helse og rus
- sosialtjenester og boligtildeling
- arbeid og aktivitet

Kommunestyret vedtar at utvalget har innstillingsrett overfor kommunestyret i saker innenfor egne ansvarsområder som gjelder kommunedelplaner for temaer eller virksomhetsområder som angår kommuneplanens samfunnsdel, jf. plan- og bygningslovens §§ 11-2 og 11-3.

Oversikt over hvilke særlover utvalget har vedtaksmyndighet for vedtas særskilt, og skal fremgå av KF Delegering.

6.4 Utvalg for samfunnstjenester - ansvarsområde

Utvalg for samfunnstjenester har ansvaret for følgende formål/virksomheter:

- forvaltning av kommunale veier, parker og friluftsområder
- vann og avløp
- renovasjon
- brann og ulykkesvern
- landbruk, herunder skogbruk og viltforvaltning
- eiendomsforvaltning, herunder Enøk-tiltak

Kommunestyret vedtar at utvalget har innstillingsrett overfor kommunestyret i saker innenfor egne ansvarsområder som gjelder kommunedelplaner for temaer eller virksomhetsområder som angår kommuneplanens samfunnsdel, jf. plan- og bygningslovens §§ 11-2 og 11-3.

Oversikt over hvilke særlover utvalget har vedtaksmyndighet for vedtas særskilt, og skal fremgå av KF Delegering.

6.5 Utvalg for medborgerskap - ansvarsområde

Utvalg for medborgerskap har ansvaret for følgende formål/virksomheter:

- idrett og friluftsliv
- kultur og kulturminner
- kirken og andre trossamfunn
- folkehelse
- innbyggertorg
- frivillighet

Kommunestyret vedtar at utvalget har innstillingsrett overfor kommunestyret i saker innenfor egne ansvarsområder som gjelder kommunedelplaner for temaer eller virksomhetsområder som angår kommuneplanens samfunnsdel, jf. plan- og bygningslovens §§ 11-2 og 11-3.

Oversikt over hvilke særlover utvalget har vedtaksmyndighet for vedtas særskilt, og skal fremgå av KF Delegering.

6.6 Utvalg for plan og byggesak - ansvarsområde

Utvalg for plan og byggesak har ansvaret for følgende formål:

- myndighetsutøvelse/vedtak etter plan- og bygningsloven

Oversikt over hvilke særbestemmelser i plan- og bygningsloven utvalget har vedtaksmyndighet for vedtas særskilt, og skal fremgå av KF Delegering.

Utvalget er underinstans etter forvaltningsloven § 33 ved saksforberedelse av klagesaker i saker der denne myndigheten ikke er lagt til kommunedirektør.

7 Ordførers myndighet

7.1 Ordførers myndighet og oppgaver etter kommuneloven

Ordførers myndighet og oppgaver følger av kommuneloven § 6-1.

Ordfører er møteleder i kommunestyret og formannskapet.

Ordfører har møte-, tale- og forslagsrett i alle kommunale folkevalgte organer. I kontrollutvalget har ordfører møte- og talerett. Ordfører har bare stemmerett i organer der han eller hun er valgt medlem.

Ordfører kan la et annet medlem av kommunestyret representere seg i de organene som han eller hun ikke er medlem av.

7.2 Delegering av myndighet til ordfører - sommerfullmakt

Med hjemmel i kommuneloven § 6-1 fjerde ledd punkt a) vedtar kommunestyret:

I det tidsrom i løpet av sommerferien formannskapet ikke har møter, gis ordfører myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning.

Melding om vedtak truffet i medhold av denne bestemmelsen legges fram i det neste møtet i formannskapet.

7.3 Delegering av myndighet til ordfører - hastesaker

Med hjemmel i kommuneloven § 11-8 første ledd vedtar kommunestyret:

Ordfører gis myndighet til å treffe vedtak i saker som skulle ha vært avgjort av formannskapet eller et hovedutvalg, når det er nødvendig å treffe vedtak så raskt at det ikke er tid til å innkalle det organet som skulle ha avgjort saken.

Melding om vedtak truffet i medhold av denne bestemmelsen legges fram i det neste møtet i det organet som skulle ha avgjort saken.

7.4 Delegering av myndighet til ordfører - kommunedirektørens inhabilitet

Kommunestyret vedtar at ordfører kan fatte vedtak i saker som er delegert til kommunedirektør når han eller hun selv er inhabil.

Kommunestyret vedtar at ordfører kan innstille i saker som skal til politisk behandling når kommunedirektør selv er inhabil.

7.5 Ordførers rolle i eierstyring

Ordførers rolle og ansvar i eierstyring av selskaper og foretak der kommunen har eierinteresser reguleres i Asker kommunes eierskapsmelding, vedtatt av kommunestyret, jf. kommuneloven § 26-1.

7.6 Ordfører som rettslig representant og stedfortreder

Ordfører er rettslig representant for kommunen og underskriver på kommunens vegne hvis myndigheten ikke er tildelt andre, jf. kommuneloven § 6-1.

Som rettslig representant er ordfører kommunens stedfortreder, og kan motta forkynnelser på vegne av kommunen, jf. domstoloven § 191 og tvisteloven § 2-5.

Ordfører som kommunens stedfortreder kan møte på kommunens vegne i alle rettsstaver der kommunen er part, jf. tvisteloven § 2-3.

Ordfører kan delegere adgangen til å opptre som stedfortreder til ansatte i kommunen, jf. tvisteloven § 2-5 (2).

7.7 Formannskapets disposisjonskonto

~~Ordfører tildeles disponeringsfullmakt for formannskapets disposisjonskonto. Formannskapet skal holdes orientert om ordførers disposisjoner. Ordfører har fullmakt til å disponere inntil kr 50 000 fra formannskapets disposisjonskonto til enkelttiltak, uten forutgående godkjenning av formannskapet.~~

~~Tildeling/bruk av beløp over kr 5 000 skal refereres for formannskapet i påfølgende møter.¹~~

7.8 Ordførers innstillingsrett

Ordfører har innstillingsrett i alle saker som angår politisk struktur, folkevalgte organers virksomhet, folkevalgtes arbeidsvilkår, kommunedirektørens arbeidsvilkår og ellers der sakens karakter tilsier det.

8 Kommunedirektørs myndighet

8.1 Kommunedirektørs ansvar og myndighet

Kommunedirektør skal lede den samlede kommunale administrasjonen, innenfor de instruks, retningslinjer eller pålegg kommunestyret gir, jf. kommuneloven § 13-1 andre ledd.

---

¹ Vedtatt av formannskapet 04.02.2020

Kommunedirektør skal påse at saker som legges fram for folkevalgte organer er forsvarlig utredet. Utredningen skal gi et faktisk og rettslig grunnlag for å treffe vedtak, jf. kommuneloven § 13-1 tredje ledd.

Kommunedirektør skal påse at vedtak som treffes av folkevalgte organer blir iverksatt uten ugrunnet opphold, jf. kommuneloven § 13-1 fjerde ledd.

Kommunedirektør er ansvarlig for internkontroll med administrasjonens virksomhet, for å sikre at lover og forskrifter følges, jf. kommuneloven § 25-1.

Kommunedirektør skal rapportere til kommunestyret om internkontroll og resultatene fra statlig tilsyn én gang i året, jf. kommuneloven § 25-2.

8.2 Kommunedirektørs generalfullmakt

Med hjemmel i kommuneloven § 13-1 sjette ledd vedtar kommunestyret:

Kommunedirektør har myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, så langt det ikke framgår av lov eller vedtak at kommunestyret selv skal fatte vedtak i saken, eller kommunestyret er pålagt ved lov eller selv har vedtatt å legge myndigheten til et annet organ.

Dersom kommunedirektør vurderer at en sak er av prinsipiell betydning, skal den legges fram for formannskap eller hovedutvalg til avgjørelse.

Hva som er av prinsipiell betydning må fastsettes ikke bare ut fra vedtakets karakter og konsekvenser, men også ut fra en vurdering av i hvilken utstrekning de viktige skjønnsmessige sider av den aktuelle avgjørelsen må anses klarlagt gjennom politiske vedtak, instruks eller tidligere praksis.

Oversikt over hvilke særlover kommunedirektør har fått delegert vedtaksmyndighet for skal fremgå av KF Delegering.

Kommunedirektørs videredelegering skal fremgå av KF Delegering.

Kommunedirektør er underinstans etter forvaltningsloven § 33 ved saksforberedelse av klagesak som gjelder enkeltvedtak truffet av kommunedirektør selv, eller noen denne har videredelegert vedtaksmyndighet til. For vedtak etter plan- og bygningsloven gjelder særlige regler.

8.3 Kommunedirektørs personalfullmakt

Kommunedirektør har det løpende personalansvaret for den enkelte, inkludert ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed og andre tjenstlige reaksjoner, hvis ikke noe annet følger av lov, jf. kommuneloven § 13-1 siste ledd.

Kommunedirektør beslutter antall og type stillinger innenfor alle tjenesteområder, innenfor vedtatt budsjett.

Kommunestyret vedtar at kommunedirektør har fullmakt til å gjennomføre forhandlinger vedrørende ansattes lønns- og arbeidsvilkår, innenfor de rammer og retningslinjer kommunestyret og formannskapet har gitt.

8.4 Kommunedirektørs myndighet etter plan- og bygningsloven

Kommunedirektør har myndighet til å treffe enkeltvedtak etter plan- og bygningsloven i enkeltsaker som ikke er av prinsipiell betydning, så langt det ikke framgår av lov eller vedtak at kommunestyret selv skal fatte vedtak i saken, eller kommunestyret har vedtatt å legge myndigheten til et annet organ.

Oversikt over hvilke særbestemmelser i plan- og bygningsloven kommunedirektør har vedtaksmyndighet for vedtas særskilt, og skal fremgå av KF Delegering.

Kommunedirektør er underinstans etter forvaltningsloven § 33 ved saksforberedelse av alle klagesaker etter plan- og bygningsloven.

Klagesaker ~~av prinsipiell karakter av politisk interesse~~ skal legges fram for utvalg for plan og byggesak.

Ved vurderingen av om en klagesak ~~er prinsipiell har politisk interesse~~ skal følgende kriterier vektlegges:

- Ny bolig i uregulert område
- Tiltaket krever dispensasjon fra nylig vedtatt arealplan
- Tiltaket er i område med særskilt vern; som strandsone, LNF-område eller naturområde
- Tiltaket omfatter samlet utbygging med fire eller flere hovedbruksenheter i strid med gjeldende regulering
- Saken er kontroversiell, med stor allmenn oppmerksomhet og interesse
- Saken er spesielt konfliktfull, med mange og sterke naboprotester i flere klageomganger

8.5 Kommunedirektør som rettslig representant

Kommunestyret vedtar at kommunedirektør kan underskrive på kommunens vegne i alle saker som i det vesentlige gjelder formuesverdier eller personalsaker, herunder:

- Avtaler
- Søknader
- Gjeldsbrev
- Skjøter

Eventuelle grenseverdier for kommunedirektørens fullmakt til å inngå enkeltkontrakter fremgår av økonomireglementet, vedtatt av kommunestyret.

Kommunestyret tildeler kommunedirektør myndighet til å:

- Beslutte saksanlegg, herunder ta ut stevning, forliksklage og begjære midlertidig sikring
- Beslutte bruk av rettsmidler, herunder anke

Myndigheten er begrenset til å gjelde saker som ikke er av prinsipiell betydning.

I alle saker har kommunedirektør myndighet til å:

- Følge opp saker for forliksråd og domstolene der kommunen er part
- Frafalle krav om sakskostnader
- Ta stilling til resultatet av konfliktrådsbehandling
- Ta stilling til forelegg utferdiget mot kommunen

8.6 Kommunedirektørs innstillingsrett

Kommunedirektør har innstillingsrett til formannskapet og hovedutvalgene, der det ikke framgår at innstilling skal gis av andre.

Kommunedirektørs innstillingsrett kan ikke videredelegeres.

Ikrafttreden

Dette reglementet trer i kraft 15. oktober 2019.

Reglementet kan endres av kommunestyret selv.

Delegeringsreglement for Asker kommune

Innhold

Kommunestyret.....	2
Formannskapet.....	16
Utvalg for plan og byggesak	40
Utvalg for oppvekst	49
Utvalg for medborgerskap.....	68
Utvalg for samfunnstjenester	71
Utvalg for velferd.....	83
Kontrollutvalget	90
Valgstyret	91
Ordfører	95
Bærum kommune	96
Asker og Bærum brann og redning IKS	97

Kommunestyret

Kommunestyret

Alkoholloven

§ 1-6. Bevillingsperioden

- Kommunestyret

§ 1-7a. Kommunens skjønnsutøvelse ved behandling av søknad om bevilling for salg eller skjenking m.v.

- Kommunestyret

§ 1-7d. Kommunal alkoholpolitisk handlingsplan

- Kommunestyret

§ 3-3 Fastsettelse av antall salgsbevillinger for AS Vinmonopolet

- Kommunestyret

§ 4-4. Tidsinnskrenkninger for skjenking av alkoholholdige drikker

- Kommunestyret

§ 4-5. Ambulerende skjenkebevilling

- Kommunestyret

§ 7-1. Bevillingsgebyrene

- Kommunestyret
-

Barnehageloven

§ 5 Felles samarbeidsutvalg for barnehage og skole

- Kommunestyret

§ 7 Barnehageeierens ansvar

- Kommunestyret
-

Barnevernsloven

§ 15-11 Kommunens økonomiske ansvar

- Kommunestyret

§ 15-13 Forsøk for å utvikle samarbeidsformer

- Kommunestyret
-

Brann- og eksplosjonsvernloven

§ 7 Tiltak ved store arrangementer

- Kommunestyret

§ 9 Etablering og drift av brannvesen

- Kommunestyret

§ 13 Særskilte brannobjekter

- Kommunestyret

§ 28 Gebyr m.m.

- Kommunestyret

Brukerromsloven

§ 3 Etablering av brukerromsordning og krav om godkjenning

- Kommunestyret

Domstolloven

§ 57

- Kommunestyret

§ 59

- Kommunestyret

§ 66

- Kommunestyret

§ 66a

- Kommunestyret

§ 68

- Kommunestyret

Eierseksjonsloven

§ 15 Gebyrer for kommunens behandling av søknaden om seksjonering

- Kommunestyret

Eigedomsskattelova

§ 2

- Kommunestyret

§ 3

- Kommunestyret

§ 7

- Kommunestyret

§ 8 A-3 Verdsetjing

- Kommunestyret

§ 10

- Kommunestyret

§ 11

- Kommunestyret

§ 12

- Kommunestyret

§ 20

- Kommunestyret

§ 25

- Kommunestyret

§ 27

- Kommunestyret

Ekteskapsloven

§ 12 Vigslere

- Kommunestyret

Fjellova

§ 3

- Kommunestyret

§ 4

- Kommunestyret

§ 5

- Kommunestyret

§ 7

- Kommunestyret

Folkehelsesloven

§ 6 Mål og planlegging

- Kommunestyret

Forpaktingslova

§ 11 Skjønn ved tiltreding og fråtreding

- Kommunestyret

Forskrift om forvaltning av hjortevilt

§ 5 Åpning av jakt på elg, hjort og rådyr

- Kommunestyret

§ 6 Fastsettelse av minsteareal for elg, hjort og rådyr

- Kommunestyret

Forsøk i offentlig forvaltning

§ 5 Gjennomføring m.v. av forsøk

- Kommunestyret

Forurensningsforskriften

§ 2-12 Gebyr

- Kommunestyret

§ 4-7 Lokale forskrifter med forbud mot planering

- Kommunestyret

§ 12-6 Lokal forskrift

- Kommunestyret

§ 15-6 Lokal forskrift

- Kommunestyret

§ 16-4 Årsgebyr

- Kommunestyret

§ 16-5 Ulike gebyrsatser

- Kommunestyret

§ 41-6 Tvangsmulkt

- Kommunestyret

Forurensningsloven

§ 9 Forskrifter om forurensning

- Kommunestyret

§ 30 Kommunal innsamling av husholdningsavfall m.v.

- Kommunestyret

§ 34 Avfallsgebyr

- Kommunestyret

§ 36 Avfall langs offentlige veier m.v.

- Kommunestyret

§ 52a Gebyrer

- Kommunestyret

§ 52b Internkontroll

- Kommunestyret

§ 52c EMAS-ordningen

- Kommunestyret

§ 80 Overtredelsesgebyr

- Kommunestyret

§ 83 Delegasjon av myndighet lagt til kommunen eller fylkeskommunen

- Kommunestyret

Friluftsløven

§ 2 Ferdsel i utmark

- Kommunestyret

§ 3a Ferdsele på vei eller sti i innmark

- Kommunestyret

§ 15 Regulering av ferdsel på visse friluftsområde

- Kommunestyret

§ 16 Sperring av særlig utsatt område

- Kommunestyret

Havne- og farvannsloven

§ 5 Midlertidig begrensning av fartøyers opphold i havn

- Kommunestyret

§ 7 Regulering av ferdsel

- Kommunestyret

§ 8 Regulering av ferdsel med fritidsfartøy

- Kommunestyret

§ 9 Regulering av bruk av kommunens sjøområde

- Kommunestyret

§ 33 Saksbehandlingsgebyr

- Kommunestyret

§ 36 Farvannsavgift

- Kommunestyret

Helse- og omsorgstjenesteloven

§ 5-6 Brukerrom

- Kommunestyret

§ 6-1 Plikt til å inngå samarbeidsavtale

- Kommunestyret

§ 6-5 Endring og oppsigelse av avtaler

- Kommunestyret

Hundeloven

§ 6 Sikring av hund ved båndtvang m.m.

- Kommunestyret

§ 9 Unntak fra sikringsreglene

- Kommunestyret

§ 11 Ro og orden mv.

- Kommunestyret

§ 12 Antall hunder i en husholdning eller på en eiendom

- Kommunestyret

Inndelingslova

§ 4 Vedtak om samanslåing

- Kommunestyret

§ 5 Vedtak om deling

- Kommunestyret

§ 8 Initiativrett

- Kommunestyret

§ 9 Saksutgreiing

- Kommunestyret

§ 10 Innbyggjarhøyring

- Kommunestyret

§ 12 Skatteplikt o.a.

- Kommunestyret

§ 26 Fellesnemnd

- Kommunestyret

Interkommunale selskaper

§ 4 Selskapsavtale

- Kommunestyret

§ 6 Representantskapet og dets sammensetning

- Kommunestyret

§ 30 Uttreden

- Kommunestyret

§ 32 Oppløsning

- Kommunestyret

Jordskiftelova

§ 2-5 Utval av jordskiftemeddommarar

- Kommunestyret

Kommuneloven

§ 3-2 Kommunevåpen og kommuneflagg

- Kommunestyret

§ 5-4 Kommunestyrets og fylkestingets adgang til å delegere vedtaksmyndighet til andre rettssubjekter

- Kommunestyret

§ 5-5 Kommunestyrets og fylkestingets sammensetning

- Kommunestyret

§ 5-6 Formannskap og fylkesutvalg

- Kommunestyret

§ 5-7 Utvalg

- Kommunestyret

§ 5-8 Direkte valg til kommunedelsutvalg

- Kommunestyret

§ 5-9 Kommunestyre- og fylkestingskomiteer

- Kommunestyret

§ 5-10 Styre for institusjon

- Kommunestyret

§ 5-11 Partssammensatte utvalg (administrasjonsutvalg)

- Kommunestyret

§ 5-12 Eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom

- Kommunestyret

§ 5-14 Reglement for delegering og innstilling

- Kommunestyret

§ 5-15 Overdragelse av tariffavtalemyndighet

- Kommunestyret

§ 6-1 Ordførerens myndighet og oppgaver

- Kommunestyret

§ 6-2 Valg av ordfører og varaordfører

- Kommunestyret

§ 7-1 Konstituerende møte i kommunestyret og fylkestinget

- Kommunestyret

§ 7-3 Utelukket fra valg

- Kommunestyret

§ 7-7 Avtalevalg

- Kommunestyret

§ 7-9 Uttreden og fritak

- Kommunestyret

§ 7-10 Opprykk, nyvalg og suppleringsvalg

- Kommunestyret

§ 7-11 Settemedlemmer

- Kommunestyret

§ 7-12 Suspensjon o.l.

- Kommunestyret

§ 8-3 Dekning av utgifter og økonomisk tap

- Kommunestyret

§ 8-4 Arbeidsgodtgjøring

- Kommunestyret

§ 8-5 Godtgjøring ved frikjøp

- Kommunestyret

§ 8-6 Ettergodtgjøring

- Kommunestyret

§ 8-7 Pensjonsordning

- Kommunestyret

§ 8-10 Permisjoner

- Kommunestyret

§ 9-1 Opprettelse av kommunale eller fylkeskommunale foretak

- Kommunestyret

§ 9-3 Vedtekter

- Kommunestyret

§ 9-5 Styrets sammensetning

- Kommunestyret

§ 9-7 Valgperiode for styremedlemmene

- Kommunestyret

§ 10-1 Innføring og oppheving av parlamentarisk styreform

- Kommunestyret

§ 11-5 Møteoffentlighet

- Kommunestyret

§ 11-7 Fjernmøter

- Kommunestyret

§ 11-8 Hastesaker

- Kommunestyret

§ 11-11 Fritak av personlige grunner

- Kommunestyret

§ 11-12 Reglement for saksbehandling

- Kommunestyret

§ 12-1 Innbyggerforslag

- Kommunestyret

§ 12-2 Folkeavstemninger

- Kommunestyret

§ 13-1 Kommunedirektør. Myndighet og oppgaver

- Kommunestyret

§ 13-2 Åremål og ombud

- Kommunestyret

§ 13-4 Møterett for ansattes representanter i folkevalgte organer

- Kommunestyret

§ 13-5 Pensjonsordning for ansatte

- Kommunestyret

§ 14-2 Kommunestyrets og fylkestingets plikter

- Kommunestyret

§ 14-5 Årsbudsjettets bindende virkning. Budsjettstyring

- Kommunestyret

§ 14-11 Inndekning av merforbruk i kommunekassen og fylkeskommunekassen

- Kommunestyret

§ 14-13 Finans- og gjeldsforvaltning

- Kommunestyret

§ 14-15 Lån til egne investeringer. Driftskreditt

- Kommunestyret

§ 18-1 Interkommunalt politisk råd

- Kommunestyret

§ 18-3 Representantskap

- Kommunestyret

§ 18-4 Samarbeidsavtale

- Kommunestyret

§ 19-1 Kommunalt oppgavefelleskap

- Kommunestyret

§ 19-4 Samarbeidsavtale

- Kommunestyret

§ 20-2 Administrativt vertskommunesamarbeid

- Kommunestyret

§ 20-4 Samarbeidsavtale

- Kommunestyret

§ 20-6 Klagebehandling i et vertskommunesamarbeid med felles, folkevalgt nemnd

- Kommunestyret

§ 20-8 Oppløsning og uttreden

- Kommunestyret

§ 22-1 Kommunestyrets og fylkestingets kontrollansvar

- Kommunestyret

§ 23-1 Kontrollutvalget

- Kommunestyret

§ 23-3 Forvaltningsrevisjon

- Kommunestyret

§ 23-4 Eierskapskontroll

- Kommunestyret

§ 23-7 Sekretariatet

- Kommunestyret

§ 24-1 Valg av revisor

- Kommunestyret

§ 26-1 Eierskapsmelding

- Kommunestyret

§ 28-4 Kommunens og fylkeskommunens orienteringsplikt og plikt til å vedta en tiltaksplan

- Kommunestyret

§ 29-2 Vedtak om betalingsinnstilling. Oppnevning av tilsynsnemnd

- Kommunestyret

Kulturlova

§ 4 Fylkeskommunens og kommunens oppgaver

- Kommunestyret

Markaloven

§ 7 Unntak for tiltak i kommunale eller statlige planer

- Kommunestyret

§ 9 Tilrettelegging for ferdsel, stier og løyper

- Kommunestyret

§ 15 Dispensasjon

- Kommunestyret

Matrikkellova

§ 32 Offentlege gebyr og betaling for matrikelopplysningar

- Kommunestyret

Motorferdselloven

§ 5 Tillatelser etter vedtak

- Kommunestyret

NAV-loven

§ 14. Samarbeid og oppgavedeling

- Kommunestyret

Opplæringsforskrifta

§ 2-4 Redusert foreldrebetaling for skolefritidsordninga på grunn av låg inntekt

- Kommunestyret

§ 3-1 Kven som har rett til å røyste om skifte av hovudmål

- Kommunestyret

§ 3-2 Organisering av røystinga om skifte av hovudmål

- Kommunestyret

§ 9-6 Samtale om utvikling

- Kommunestyret

Opplæringslova

§ 1-6 Fag- og timefordeling og tilbudsstruktur

- Kommunestyret

§ 10-7 Skolereglar

- Kommunestyret

§ 14-1 Skolerute og lengda på skoleåret

- Kommunestyret

§ 15-2 Hovudmål på kvar skole

- Kommunestyret

§ 20-3 Ordensreglar for opplæringa for vaksne

- Kommunestyret

§ 20-4 Bortvising av vaksne deltakara

- Kommunestyret

§ 29-3 Forsøksverksemd

- Kommunestyret

Partiloven

§ 10 Overordnede prinsipper for offentlig støtte

- Kommunestyret

Plan- og bygningsloven

§ 1-8 Forbud mot tiltak mv. langs sjø og vassdrag

- Kommunestyret

§ 3-3 Kommunens planoppgaver og planleggingsmyndighet

- Kommunestyret

§ 3-7 Overføring av planforberedelse til statlig eller regional myndighet

- Kommunestyret

§ 9-2 Organisering

- Kommunestyret

§ 10-1 Kommunal planstrategi

- Kommunestyret

§ 11-1 Kommuneplan

- Kommunestyret

§ 11-4 Revisjon av kommuneplanens samfunnsdel og kommunedelplan og rullering av handlingsdel

- Kommunestyret

§ 11-12 Oppstart av arbeid med kommuneplan

- Kommunestyret

§ 11-13 Utarbeiding av planprogram

- Kommunestyret

§ 11-15 Vedtak av kommuneplan

- Kommunestyret

§ 11-16 Innsigelse og vedtak av departementet

- Kommunestyret

§ 12-12 Vedtak av reguleringsplan

- Kommunestyret

§ 16-2 Ekspropriasjon til gjennomføring av reguleringsplan

- Kommunestyret

§ 16-3 Ekspropriasjon uavhengig av reguleringsplan

- Kommunestyret

§ 16-4 Ekspropriasjon til vann- og avløpsanlegg mv.

- Kommunestyret

§ 17-2 Forutsetning for bruk av utbyggingsavtaler

- Kommunestyret

§ 33-1 Gebyr

- Kommunestyret

Politi-loven

§ 14 Politivedtekter

- Kommunestyret

Serveringsloven

§ 15 Åpningstider

- Kommunestyret

Sivilbeskyttelsesloven

§ 15 Kommunal beredskapsplikt - beredskapsplan for kommunen

- Kommunestyret

Skatteloven

§ 1-2 Hvem som pålegger skatt

- Kommunestyret

§ 15-3 Kommunale og fylkeskommunale skattevedtak

- Kommunestyret

Skjønnsprosessloven

§ 14

- Kommunestyret

Tobakksskadeloven

§ 7 Avgifter

- Kommunestyret

Valgloven

§ 4-5 Valgstyre

- Kommunestyret

§ 9-1 Når velgerne kan stemme

- Kommunestyret

§ 9-2 Stemmekretser

- Kommunestyret

§ 15-3 Godkjenning av kommunestyrevalget

- Kommunestyret

§ 19-2 Nytt valgoppgjør til fylkestinget eller kommunestyret

- Kommunestyret

Vass- og avløpsanleggsloven

§ 5 Lokale forskrifter

- Kommunestyret

Veglova

§ 5

- Kommunestyret

§ 6

- Kommunestyret

§ 7

- Kommunestyret

Vegtrafikkloven

§ 7 Særlige forbud mot trafikk.

- Kommunestyret

§ 8 Vilkårsparkering til allmennheten mv.

- Kommunestyret

§ 13 Krav til kjøretøyer og bruk av kjøretøyer.

- Kommunestyret

Formannskapet

Alkoholforskriften

§ 5-2

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 5-3

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 5-5

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 5-6

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 6-1

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 6-2

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 6-3

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7-3

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 9-1

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 9-2

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 9-3

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 9-4

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 9-6

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 9-7

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 9-8

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 10-2

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 10-4

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 10-5

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 10-6

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 11-2

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 13-3 Føring av registeret

- Kommunestyret > Formannskapet

Alkoholloven

§ 1-6. Bevillingsperioden

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-7 Bevilling for salg og skjenking

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-7a. Kommunens skjønnsutøvelse ved behandling av søknad om bevilling for salg eller skjenking m.v.

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-7c. Styrer og stedfortreder

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-7d. Kommunal alkoholpolitisk handlingsplan

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-7e Krav ved bevilling etter § 4-2 tredje ledd

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-7f Krav ved bevilling etter § 3-1b og § 3-1c første ledd annet punktum

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-7g Salg og skjenking i samme lokale

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-8. Inndragning av salgs- og skjenkebevillinger

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-9. Kontroll med salgs- og skjenkebevillinger

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-10. Overdragelse, død og konkurs

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-14. Opplysninger til statistiske formål mv

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 3-1 Retten til salg av alkoholholdige drikker

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 3-1b Salg av alkoholholdig drikk tilvirket i egen virksomhet

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 3-1c Salgsbevilling for samme lokale som er gitt skjenkebevilling

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 3-3 Fastsettelse av antall salgsbevillinger for AS Vinmonopolet

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 3-4a Tidsinnskrenkninger for salg av alkoholholdig drikk etter §§ 3-1b og 3-1c

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 3-7 Tidsinnskrenkninger for salg og utlevering av alkoholholdig drikk med høyst 4,7 volumprosent alkohol

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 4-2. Omfanget av bevillingen

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 4-4. Tidsinnskrenkninger for skjenking av alkoholholdige drikker

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 4-5. Ambulerende skjenkebevilling

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 5-3 Skjenkebevilling til Forsvarets messer for militært tilsatte m.v.

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 6-4. Innhenting av uttalelser

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 6-5 Opplysningsplikt

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7-1. Bevillingsgebyrene

- Kommunestyret > Formannskapet

Boligsosialloven

§ 3 Ansvarlig kommune

- Kommunestyret > Formannskapet

Burettslagslova

§ 4-2 Juridiske personar o.a. som kan eige andelar utan omsyn til vedtektene

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 4-3 Juridiske personar o.a. som kan eige andelar etter vedtektene

- Kommunestyret > Formannskapet

Domstolloven

§ 25

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 27

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 57

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 58

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 66

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 66a

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 67

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 68

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 69

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 73

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 74

- Kommunestyret > Formannskapet

Eigedomsskattelova

§ 8 A-4 Kontorjustering

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 8C-1 Verdsetjing av bustader ved bruk av formuesgrunnlag

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 23

- Kommunestyret > Formannskapet

Forurensningsforskriften

§ 1-2 Virkeområde

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-5 Kontroll av nedgravde oljetanker

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-8 Nedgravde oljetanker som ikke er i bruk

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-9 Meldeplikt

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-10 Tilsyn, registrering og krav til kontrollør

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-11 Dispensasjon

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-12 Kommunens myndighet i særlige tilfeller

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-14 Overgangsbestemmelser

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 2-6 Krav til tiltaksplan

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 2-7 Krav til faglige kvalifikasjoner

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 2-8 Godkjenning av tiltaksplan

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 2-9 Gjennomføring av tiltak, rapportering m.m.

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 2-11 Tilsyn og kontroll

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 2-12 Gebyr

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 4-4 Søknad, tillatelse mv.

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 4-7 Lokale forskrifter med forbud mot planering

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 4-8 Tilsyn, pålegg og rapportering

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 4-9 Unntak

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 5-12 Ansvar for kartlegging av utendørs støyforhold

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 5-14 Handlingsplaner

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 5-15 Kostnadsdekning

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 5-18 Rapportering og offentliggjøring

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7-3 Kommunens myndighet

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7-4 Kommunens ansvar

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7-12 Alarmterskler

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7-14 Krav til måling og beregning av lokal luftkvalitet

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7-16 Krav om tiltaksutredning

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7-23 Informasjon til offentligheten

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7-24 Rapportering

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7-26 Tvangsmulkt

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 11-4 Kommunale saksbehandlings- og kontrollgebyrer

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 11-5 Rapportering og statusrapport

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 12-2 Forurensningsmyndighet

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 12-5 Behandling av søknad

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 12-6 Lokal forskrift

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 12-14 Endring og omgjøring av tillatelse

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 12-15 Klage

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 12-16 Forholdet til eksisterende utslipp

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 13-2 Forurensningsmyndighet

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 13-5 Behandling av søknad

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 13-8 Utslipp til mindre følsomt område

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 13-17 Endring og omgjøring av tillatelse

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 13-18 Forholdet til eksisterende utslipp

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 15-2 Forurensningsmyndighet

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 15-5 Behandling av søknad

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 15-6 Lokal forskrift

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 15-8 Endring og omgjøring av tillatelse

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 15-9 Klage

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 15A-2 Forurensningsmyndighet

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 15A-4 Påslipp til offentlig avløpsnett

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 15A-7 Forholdet til eksisterende utslipp

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 16-1 Rammen for gebyrene

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 16-3 Engangsgebyr for tilknytning

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 16-4 Årsgebyr

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 16-5 Ulike gebyrsatser

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 20-5 Etablering og drift av mottaksordninger

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 20-6 Avfallsplaner og rapportering

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 23-2 Strengere eller lempeligere krav ved forskrift

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 31-3 Krav om tillatelse

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 31-6 Utslippsmålinger

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 31-11 Unntak ved stans i levering av brensel

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 31-12 Driftsforstyrrelse eller svikt i renseutstyr

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 32-5 Forebygging og kontroll av utslipp til luft

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-2 Innhold i søknad om tillatelse

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-5 Plikt til å varsle og rett til å avgi uttalelse før vedtak treffes

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-6 Forhåndsvarsel til sakens parter

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-7 Forhåndsvarsel til andre enn sakens parter

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-8 Forhåndsvarsel til allmennheten («høring»)

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-9 Unntak fra forhåndsvarsel

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-10 Grunnleggende prinsipper ved behandling av søknad om tillatelser

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-12 Geologisk lagring av karbondioksid

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-13 Miljøstandarder

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-14 Dispensasjon for utprøving av ny teknikk

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-15 Utslippsgrenseverdier og tilsvarende vilkår, herunder tekniske tiltak

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-16 Saksbehandlingstid

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-17 Vedtaket

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-18 Underretning om vedtaket

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-19 Periodisk vurdering av tillatelsen

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-20 Informasjon om utslippsdata

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-21 Tilstandsrapport

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-22 Tiltak ved nedleggelse av virksomheten

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 36-23 Planer, programmer og gjennomføring

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 41-2 Opplysningsplikt

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 41-6 Tvangsmulkt

- Kommunestyret > Formannskapet

Forurensningsloven

§ 2 Retningslinjer

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7 Plikt til å unngå forurensning

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 9 Forskrifter om forurensning

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 11 Særskilt tillatelse til forurensende tiltak

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 18 Endring og omgjøring av tillatelse

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 20 Nedleggelse og driftsstans

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 22 Krav til utførelse av avløpsanlegg

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 23 Rett og plikt til tilknytning til eksisterende avløpsanlegg

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 24 Drift og vedlikehold av avløpsanlegg

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 25 Utgifter til anlegg, drift og vedlikehold av avløpsanlegg

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 26 Kommunal tømning av slam fra slamavskillere (septiktanker), privet m.v.

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 29 Krav til anlegg for behandling av avfall

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 30 Kommunal innsamling av husholdningsavfall m.v.

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 31 Håndtering av spesialavfall

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 34 Avfallsgebyr

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 35 Avfall i samband med utsalgssteder, turistanlegg, utfartssteder m.v.

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 37 Pålegg om å rydde opp i avfall o.l. eller betale for opprydding

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 43 Kommunal og statlig beredskap

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 44 Kommunale og interkommunale beredskapsplaner

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 46 Aksjoner mot akutt forurensning

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 47 Bistandsplikt

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 48 Forurensningsmyndighetens oppgaver

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 49 Opplysningsplikt

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 50 Rett til gransking

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 51 Pålegg om undersøkelse

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 51a. Registrering av forurensning i eller på fast eiendom

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 52 Godkjenning av laboratorier og analysemetoder

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 52a Gebyrer

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 58 Gjenopprettingserstatning til allmennheten ved skade som rammer utøvelse av allemannsretter utenfor næring m.v.

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 73 Tvangsmulkt ved forhold i strid med loven

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 74 Umiddelbar gjennomføring ved forurensningsmyndigheten

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 75 Bruk av annen manns eiendom for å bekjempe forurensning og avfallsproblemer og vederlag for bistand

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 76 Betaling av utgifter for tiltak mot forurensninger og avfallsproblemer

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 77 Begrenset adgang til å kreve utgifter dekket før tiltak er truffet

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 78 Straffansvar for forurensning

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 79 Straffansvar for ulovlig håndtering av avfall

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 80 Overtredelsesgebyr

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 84 Anmodning om å gjennomføre tiltak mot betydelige miljøskader eller overhengende fare for slike

- Kommunestyret > Formannskapet

Friluftsløven

§ 22 Friluftslivsorganenes arbeidsoppgaver

- Kommunestyret > Formannskapet

Havne- og farvannsloven

§ 4 Delegering av kommunens myndighet og klageinstans

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 6 Ansvar for fremkommelighet

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 14 Tiltak som krever tillatelse

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 15 Pålegg om undersøkelse før vedtak kan treffes

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 16 Vilkår for og bortfall av tillatelse

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 17 Forbud mot å volde fare eller ulempe

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 18 Gjennomføring av tiltak på vegne av den ansvarlige og refusjon av utgifter

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 19 Bruk av en tredjepersons eiendom ved gjennomføring av tiltak

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 27 Mottaksplikt

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 29 Vederlag for havnetjenester og bruk av havneinfrastruktur

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 30 Sikring av havner og havneanlegg

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 31 Beredskap i havner og havneanlegg

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 32 Forvaltning av kapital i kommunalt eide havner

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 40 Sikring av krav

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 42 Pålegg om retting og stansing

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 43 Forelegg om plikt til å etterkomme pålegg eller forbud

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 44 Tvangsfullbyrdelse

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 45 Tvangsmulkt

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 46 Endring og tilbakekall av tillatelse

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 47 Tap av retten til farledsbevis

- Kommunestyret > Formannskapet

Helligdagsfredloven

§ 5 Salg fra faste utsalgssteder

- Kommunestyret > Formannskapet

Helseberedskapsloven

§ 2-2 Planlegging og krav til beredskapsforberedelser og beredskapsarbeid

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 2-3 Varsel og rapportering

- Kommunestyret > Formannskapet

Inndelingslova

§ 4 Vedtak om samanslåing

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 5 Vedtak om deling

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 8 Initiativrett

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 9 Saksutgreiing

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 10 Innbyggjarhøyring

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 11 Utgifter

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 12 Skatteplikt o.a.

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 16 Interkommunalt samarbeid

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 19 Grensejusteringar

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 22 Garantier

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 23 Skjønnsnemnd og overskjønnsnemnd

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 26 Fellesnemnd

- Kommunestyret > Formannskapet

Jordskiftelova

§ 1-5 Kven som kan reise sak

- Kommunestyret > Formannskapet

Kommuneloven

§ 6-1 Ordførerens myndighet og oppgaver

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7-10 Opprykk, nyvalg og suppleringsvalg

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 14-3 Behandling av økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 14-16 Lån til andres investeringer. Lån til innfrielse av kausjoner

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 14-19 Garantier

- Kommunestyret > Formannskapet

Lakse- og innlandsfiskeloven

§ 34 Regler for fangst av innlandsfisk

- Kommunestyret > Formannskapet

Luftfartsloven

§ 7-6 Når konsesjon kan gis

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7-13 Utarbeidelse av plan etter § 7-12

- Kommunestyret > Formannskapet

Markaloven

§ 6 Kommunale og statlige planer

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7 Unntak for tiltak i kommunale eller statlige planer

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 8 Gjennomgang av planer som gjelder innenfor Markagrensen

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 9 Tilrettelegging for ferdsel, stier og løyper

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 14 Søknad om tiltak

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 15 Dispensasjon

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 17 Tilsyn og kontroll

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 18 Retting og avbøtende tiltak

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 19 Tvangsmulkt

- Kommunestyret > Formannskapet

Matrikkellova

§ 5 Matrikkeleiningar

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 5a Matrikelstyresmaktene

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 6 Krav om oppmålingsforretning før matrikkelføring

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7 Krav om klarlagt grense før tinglysing av heimelsovergang (Ikke i kraft)

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 9 Kven som kan krevje matrikulering

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 14 Registrering av jordsameige

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 16 Grensejustering

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 17 Klarlegging av eksisterande grense, punktfeste og stadbundne rettar

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 18 Samanslåing av eksisterande matrikkeleiningar

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 19 Referanse til avtale om grenser m.m.

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 20 Fastsetjing av samla fast eigedom

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 21 Fastsetjing av offisiell adresse

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 22 Generelt om føring av matrikkelen

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 23 Tildeling av matrikkelnummer

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 24 Tinglysing og utferding av matrikelbrev m.m.

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 25 Matrikkelføring av opplysningar om bygningar, adresser, eigarseksjonar, kommunale pålegg o.a.

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 26 Retting av opplysningar i matrikkelen og sletting av matrikkeleining

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 27 Komplettering av opplysningane i matrikkelen

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 29 Innsyn i matrikkelen

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 31 Bruk av matrikkelnemningar i offentleg saksbehandling, bruk av kart saman med matrikkelen, o.a.

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 32 Offentlege gebyr og betaling for matrikelopplysningar

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 33 Oppmålingsforretning

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 35 Rekvisisjon og fullføring av oppmålingsforretning

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 39 Geodetisk grunnlag

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 42 Fjerning av merke og signal

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 44 Ekspropriasjon

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 48 Tvangsmulkt

- Kommunestyret > Formannskapet

Mineralloven

§ 12 Prøveuttak

- Kommunestyret > Formannskapet

Naturmangfoldloven

§ 7 Prinsipper for offentlig beslutningstaking i §§8 til 12

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 18 Annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk etter vurdering av myndighetene

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 41 Saksbehandling

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 43 Høring av forslag til verneforskrift

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 47 Skjøtsel av verneområder

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 48 Dispensasjon fra vernevedtak

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 53 Utvelgingens generelle betydning

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 54 Meldeplikt for skogbrukstiltak

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 55 Meldeplikt for jordbrukstiltak

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 56 Kunngjøring og klage

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 68 Miljøvedtaksregister

- Kommunestyret > Formannskapet

Naturskadeloven

§ 20

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 21

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 22

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 23

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 24

- Kommunestyret > Formannskapet

NAV-loven

§ 8. Gjensidig bistand mellom Arbeids- og velferdsetaten og sosialtjenesten

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 13. Felles lokale kontorer

- Kommunestyret > Formannskapet

Næringsberedskapsloven

§ 5 Offentlige myndigheters ansvar ved krisehåndtering (ansvarsprinsippet)

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 10 Umiddelbar iverksettelse av særskilte tiltak

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 11 Lokale og regionale myndigheters oppgaver

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 17 Kompensasjon til næringsdrivende

- Kommunestyret > Formannskapet

Personopplysningsloven

Personvernforordningen Artikkel 4. Definisjoner

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 5. Prinsipper for behandling av personopplysninger

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 7. Vilkår for samtykke

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 8. Vilkår for barns samtykke i forbindelse med informasjonssamfunnstjenester

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 11. Behandling som ikke krever identifikasjon

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 12. Klar og tydelig informasjon, kommunikasjon og nærmere regler om utøvelse av den registrertes rettigheter

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 13. Informasjon som skal gis ved innsamling av personopplysninger fra den registrerte

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 14. Informasjon som skal gis dersom personopplysninger ikke er blitt samlet inn fra den registrerte

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 15. Den registrertes rett til innsyn

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 16. Rett til retting

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 17. Rett til sletting («rett til å bli glemt»)

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 18. Rett til begrensning av behandling

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 19. Underretningsplikt i forbindelse med retting eller sletting av personopplysninger eller begrensning av behandling

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 20. Rett til dataportabilitet

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 21. Rett til å protestere

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 22. Automatiserte individuelle avgjørelser, herunder profilering

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 24. Den behandlingsansvarliges ansvar

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 25. Innebygd personvern og personvern som standardinnstilling

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 26. Felles behandlingsansvarlige

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 28. Databehandler

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 29. Behandling som utføres for den behandlingsansvarlige eller databehandleren

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 30. Protokoller over behandlingsaktiviteter

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 31. Samarbeid med tilsynsmyndigheten

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 32. Sikkerhet ved behandlingen

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 33. Melding til tilsynsmyndigheten om brudd på personopplysningssikkerheten

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 34. Underretning av den registrerte om brudd på personopplysningssikkerheten

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 35. Vurdering av personvernkonsekvenser

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 36. Forhåndsdrøftinger

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 37. Utpeking av et personvernombud

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 38 Personvernombudets stilling

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 58. Myndighet

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 82. Rett til erstatning og erstatningsansvar

- Kommunestyret > Formannskapet

Personvernforordningen Artikkel 86. Behandling og allmennhetens innsyn i offentlige dokumenter

- Kommunestyret > Formannskapet

Plan- og bygningsloven

§ 5-4 Myndighet til å fremme innsigelse til planforslag

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 5-6 Mekling og avgjørelse av departementet

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 5-7 Søksmål om gyldigheten av innsigelse og departementets avgjørelse

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 8-4 Vedtak av regional plan

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 11-13 Utarbeiding av planprogram

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 11-14 Høring av planforslag

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 16-5 Grunneiers og festers rett til ekspropriasjon til offentlig veg, avløps- og overvannsanlegg og fellesareal samt parkbelte i industriområde

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 16-6 Tomtearronding

- Kommunestyret > Formannskapet

Serveringsloven

§ 3 Bevilling

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 5 Krav om etablererprøve

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 8 Krav til søknaden

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 9 Innhenting av uttalelser

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 10 Behandlingsfrist

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 11 Opplysnings- og meldeplikt

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 13 Kontroll

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 15 Åpningstider

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 18 Suspensjon av bevilling

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 19 Tilbakekall av serveringsbevilling

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 22 Overdragelse av serveringssted

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 24 Bortfall av bevilling ved død

- Kommunestyret > Formannskapet

Sikkerhetsloven

§ 4-1 Sikkerhetsstyring

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 4-2 Vurdering av risiko

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 4-3 Plikt til å gjennomføre sikkerhetstiltak og øvelser

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 4-4 Krav til dokumentasjon

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 4-5 Varslingsplikt

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 5-2 Beskyttelse av skjermingsverdig informasjon

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 5-3 Sikkerhetsgradert informasjon

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 6-2 Beskyttelse av skjermingsverdige informasjonssystemer

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 6-4 Overvåking av skjermingsverdige informasjonssystemer

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 6-5 Inntrengingstesting av skjermingsverdige informasjonssystemer

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 6-6 Kommunikasjons- og innholdskontroll av informasjonssystemer

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7-3 Beskyttelse av objekter og infrastruktur

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7-4 Testing av sikkerhetstiltak

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7-6 Eiendommer av sikkerhetsmessig betydning

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 9-2 Sikkerhetsavtale med leverandør

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 9-4 Varslingsplikt og myndighet til å fatte vedtak ved anskaffelser til skjermingsverdig informasjonssystem, objekt og infrastruktur

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 10-1 Meldeplikt ved erverv av virksomhet

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 10-2 Behandling av melding om erverv av virksomhet

- Kommunestyret > Formannskapet

Skjønnsprossessloven

§ 4

- Kommunestyret > Formannskapet

Smittevernloven

§ 4-1 Møteforbud, stenging av virksomhet, begrensning i kommunikasjon, isolering og smittesanering

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 4-4 Transport av smittefarlig materiale

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 4-6 Gravferd og transport av lik

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 4-7 Forskrifter om helsetjenesteassosierte infeksjoner

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 4-9 Plikt for helsepersonell til å gjennomgå opplæring, følge faglige retningslinjer og gjennomføre tiltak

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 4-10 Informasjonsplikt og bistandsplikt for andre myndigheter

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7-1 Kommunen

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7-2 Kommunelegen

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7-11 Forskrifter om organisering, samarbeid, oppgaver, utgiftsfordeling og smittevernberedskap

- Kommunestyret > Formannskapet

Stadnamnlova

§ 4 Reglar om skrivemåten

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 5 Særskilde reglar om gardsnamn og bruksnamn

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 7 Avgjerder

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 8 Kunngjering og høyring

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 10 Gjenopning

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 12 Klage

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 14 Stadnamnregister

- Kommunestyret > Formannskapet

Stiftelsesloven

§ 55b Vedtak om opphevelse. Melding til Stiftelsesregisteret

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 55c Rapport om opphevelsen

- Kommunestyret > Formannskapet

Tobakksskadeloven

§ 29 Tilsyn med tobakksforbudene

- Kommunestyret > Formannskapet

Twisteloven

§ 6-7 Prosessfullmektiger og medhjelpere

- Kommunestyret > Formannskapet

§ 1-4 a Tvister mellom stat og kommune eller fylkeskommune om gyldigheten av statlig organs avgjørelse

- Kommunestyret > Formannskapet

Utvalg for plan og byggesak

Plan- og bygningsloven

§ 1-1 Lovens formål

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 1-4 Plan- og bygningsmyndighetenes oppgaver og andre myndigheters plikter overfor plan- og bygningsmyndighetene

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 1-9 Forholdet til forvaltningsloven og klage

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 2-1 Kart og stedfestet informasjon

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 2-2 Kommunalt planregister

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 3-1 Oppgaver og hensyn i planlegging etter loven

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 3-2 Ansvar og bistand i planleggingen

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 3-6 Felles planleggingsoppgaver

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 4-1 Planprogram

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 4-2 Planbeskrivelse og konsekvensutredning

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 4-3 Samfunnssikkerhet og risiko- og sårbarhetsanalyse

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 5-1 Medvirkning

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 5-2 Høring og offentlig ettersyn

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 5-3 Regionalt planforum

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 6-4 Statlig arealplan

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 7-1 Regional planstrategi

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 7-2 Behandling og virkning av regional planstrategi

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 8-3 Utarbeiding av regional plan

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 8-5 Regional planbestemmelse

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 9-1 Interkommunalt plansamarbeid

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 9-3 Planprosess og planinnhold

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 9-4 Overføring til regional plan

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 9-5 Uenighet

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 9-6 Gjennomføring og endring

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 9-7 Plansamarbeid mellom regioner og kommuner

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 11-2 Kommuneplanens samfunnsdel

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 11-3 Virkningen av kommuneplanens samfunnsdel

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 11-5 Kommuneplanens arealdel

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 11-7 Arealformål i kommuneplanens arealdel

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 11-8 Hensynssoner

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 11-9 Generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 11-10 Bestemmelser til arealformål etter § 11-7 nr. 1, 2, 3 og 4

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 11-11 Bestemmelser til arealformål etter § 11-7 nr. 5 og 6

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 11-17 Endring og oppheving av kommuneplanens arealdel

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 12-1 Reguleringsplan

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 12-2 Områderegulering

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 12-3 Detaljregulering

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 12-4 Rettsvirkning av reguleringsplan

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 12-5 Arealformål i reguleringsplan

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 12-6 Hensynssoner i reguleringsplan

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 12-7 Bestemmelser i reguleringsplan

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 12-8 Oppstart av reguleringsplanarbeid

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 12-9 Behandling av planprogram for planer med vesentlige virkninger

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 12-10 Behandling av reguleringsplanforslag

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 12-11 Behandling av private reguleringsplanforslag

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 12-12 Vedtak av reguleringsplan

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 12-13 Innsigelse og vedtak av departementet

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 12-14 Endring og oppheving av reguleringsplan

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 12-15 Felles behandling av reguleringsplanforslag og byggesøknad

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 13-1 Midlertidig forbud mot tiltak

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 13-2 Varighet og frist

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 13-3 Fristforlengelse

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 14-2 Utarbeiding og behandling av utredningsprogram og konsekvensutredning

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 14-3 Hensyntaken til konsekvensutredningen ved vedtak i saken

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 14-4 Konsekvensutredninger ved grenseoverskridende virkninger

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 14-5 Kostnader

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 14-6 Forskrift

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 15-1 Grunneierens rett til å kreve innløsning ved kommuneplanens arealdel

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 15-2 Grunneierens rett til å kreve innløsning ved reguleringsplan

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 15-3 Erstatning for tap ved reguleringsplan

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 16-7 Tidspunkt for ekspropriasjon

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 16-8 Forsøkstakst

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 16-9 Utvidelse av ekspropriasjon

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 16-10 Erstatningstomt, midlertidig husrom

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 16-11 Statens og fylkets overtakelse av eiendom

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 17-4 Saksbehandling og offentlighet

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 18-1 Krav til opparbeidelse av veg, hovedledning for vann og avløpsvann samt hovedanlegg for overvann

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 18-2 Krav til opparbeidelse av fellesareal og av parkbelte i industriområde

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 18-4 Refusjonsenheten

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 18-6 Refusjonspliktig areal

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 18-7 Fordelingsfaktorene

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 18-8 Godkjenning av planer og foreløpig beregning av refusjon

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 18-9 Fastsetting av refusjon

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 19-1 Søknad om dispensasjon

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 19-2 Dispensasjonsvedtaket

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 19-3 Midlertidig dispensasjon

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 19-4 Dispensasjonsmyndigheten

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 20-1 Tiltak som omfattes av byggesaksbestemmelsene

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 20-2 Søknadsplikt

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 20-3 Søknadspliktige tiltak med krav om ansvarlige foretak

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 20-4 Søknadspliktige tiltak som kan forestås av tiltakshaver

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 20-5 Tiltak som er unntatt fra søknadsplikt

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 20-6 Unntak fra søknadsplikt for visse tiltak som behandles etter andre lover

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 20-8 Unntak fra krav i loven for visse skjermingsverdige objekter

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 20-9 Midlertidige unntak fra loven

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 21-1 Forhåndskonferanse

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 21-2 Søknad om tillatelse

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 21-3 Nabovarsel

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 21-4 Behandling av søknaden i kommunen

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 21-5 Den kommunale bygningsmyndighetens samordningsplikt

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 21-6 Privatrettslige forhold

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 21-7 Tidsfrister med særskilte virkninger

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 21-8 Andre tidsfrister

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 21-9 Bortfall av tillatelse

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 21-10 Sluttkontroll og ferdigattest

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 23-1 Ansvar i byggesaker

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 23-3 Krav til ansvarlig foretak. Omfang og varighet av ansvaret

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 24-1 Kvalitetssikring og kontroll med prosjektering og utførelse

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 24-2 Gjennomføring av kontroll

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 25-1 Tilsynsplikt

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 25-2 Gjennomføring av tilsynet

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 25-3 Tilsyn fra overordnet myndighet

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 25-4 Tilsyn med eksisterende byggverk og arealer

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 26-1 Opprettelse og endring av eiendom

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 27-1 Vannforsyning

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 27-2 Avløp

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 27-3 Tilknytning til eksisterende private anlegg

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 27-4 Atkomst

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 27-5 Fjernvarmeanlegg

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 28-1 Byggegrunn, miljøforhold mv.

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 28-2 Sikringstiltak ved byggearbeid mv.

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 28-3 Tiltak på nabogrunn

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 28-4 Sikring ved gjerde

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 28-5 Orden på og bruk av ubebygde areal. Sikringstiltak ved byggverk mv.

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 28-6 Sikring av basseng, brønn og dam

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 28-7 Den ubebygde del av tomta. Fellesareal

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 28-10 Håndtering av overvann

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 29-2 Visuelle kvaliteter

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 29-4 Byggverkets plassering, høyde og avstand fra nabogrense

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 29-6 Tekniske installasjoner og anlegg

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 29-7 Krav til produkter til byggverk

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 29-7a Tilsyn med produkter til byggverk

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 29-7b Tvangsmulkt

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 29-7c Overtredelsesgebyr

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 29-9 Heis, rulletrapp og rullende fortau. Sikkerhetskontroll

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 30-2 Byggverk og virksomhet som kan medføre fare eller særlig ulempe

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 30-3 Skilt- og reklameinnretninger

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 30-4 Andre varige konstruksjoner eller anlegg. Vesentlige terrenginngrep mv.

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 31-1 Plikt til å holde byggverk og installasjoner i forsvarlig stand

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 31-2 Krav som skal være oppfylt ved tiltak på eksisterende byggverk

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 31-3 Tiltak på eksisterende byggverk som er eller brukes i strid med en senere vedtatt plan

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 31-4 Kommunens adgang til å gi helt eller delvis unntak fra krav

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 31-5 Kommunens adgang til å avslå søknad om riving inntil det foreligger igangsettingstillatelse for nytt tiltak

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 31-6 Plikt til å frakoble vann- og avløpsledninger

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 31-7 Pålegg om tiltak for å avverge fare for skade eller vesentlig ulempe

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 31-8 Pålegg om øyeblikkelig sikring

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 31-14 Pålegg om tiltak mot overvann på bebygd eiendom

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 32-1 Plikt til å forfølge ulovligheter

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 32-2 Forhåndsvarsel

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 32-3 Pålegg om retting og pålegg om stans

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 32-4 Pålegg om stans og opphør med øyeblikkelig virkning

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 32-5 Tvangsmulkt

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 32-6 Forelegg om plikt til å etterkomme pålegg eller forbud

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 32-7 Tvangsfullbyrdelse

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 32-8 Overtredelsesgebyr

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 32-8a Overtredelsesgebyr for brudd på reglene om konsekvensutredninger

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 32-10 Samordning av sanksjoner

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

§ 33-2 Undersøkelse på fast eiendom

- Kommunestyret > Utvalg for plan og byggesak

Utvalg for oppvekst

Barnehageloven

§ 2 Barnehagens innhold

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 5 Felles samarbeidsutvalg for barnehage og skole

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 7b Krav til samlet barnehageanlegg

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 8 Krav til vedtekter

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 10 Barnehagemyndighetens ansvar

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 14 Godkjenning

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15 Familiebarnehager

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 16 Rett til plass i barnehage

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 17 Samordnet opptaksprosess i kommunen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 18 Prioritet ved opptak

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 20 Foreldrebetaling

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 24 Styrer

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 25 Pedagogisk bemanning

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 26 Grunnbemanning

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 28 Krav om norskferdigheter for personer med utenlandske yrkeskvalifikasjoner som styrer eller pedagogisk leder

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 29 Forbud mot bruk av klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 30 Politiattest

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 31 Rett til spesialpedagogisk hjelp

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 32 Samarbeid med barnets foreldre

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 33 Pedagogisk-psykologisk tjeneste

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 34 Sakkyndig vurdering

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 35 Vedtak om spesialpedagogisk hjelp

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 36 Rett til skyss for barn med rett til spesialpedagogisk hjelp

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 37 Barn med nedsatt funksjonsevne

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 38 Rett til tegnspråkopplæring

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 39 Barn med behov for alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 40 Oppfyllelse av enkeltvedtak som er kjent ugyldig

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 45 Opplysninger til den kommunale helse- og omsorgstjenesten og sosialtjenesten

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 46 Opplysningsplikt til barnevernet

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 47 Innhenting av opplysninger fra Folkeregisteret

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

Barneombudsloven

§ 4 Adgang til institusjoner og opplysningsplikt m.v.

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

Barnevernsloven

§ 1-2 Lovens virkeområde

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 1-4 Barnets rett til medvirkning

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 1-5 Barns rett til omsorg og rett til familieliv

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 1-6 Barns rett til nødvendige barnevernstiltak

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 1-7 Krav om forsvarlighet

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 1-8 Barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 1-9 Samarbeid med barn, familie og nettverk

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 1-10 Tidlig innsats

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 2-1 Barnevernstjenestens gjennomgang av bekymringsmeldinger

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 2-2 Barnevernstjenestens rett og plikt til å gjennomføre undersøkelser

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 2-3 Utredning i senter for foreldre og barn

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 2-4 Oppfølging av gravid rusmiddelavhengig etter melding fra kommunen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 2-5 Avslutning av undersøkelser

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-1 Frivillig hjelpetiltak

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-2 Fosterhjem og barnevernsinstitusjon som frivillig hjelpetiltak

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-3 Frivillig opphold i fosterhjem eller barnevernsinstitusjon i en annen stat enn der barnet har sitt vanlige bosted

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-4 Pålegg om hjelpetiltak

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-5 Foreldrestøttende hjelpetiltak uten barnets samtykke

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-6 Hjelpetiltak til ungdom over 18 år

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-7 Vedtak om medisinsk undersøkelse og behandling

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 4-1 Akuttvedtak om hjelpetiltak dersom barn er uten omsorg

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 5-1 Vedtak om omsorgsovertakelse

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 5-2 Iverksetting av vedtak om omsorgsovertakelse

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 5-3 Valg av plasseringssted etter vedtak om omsorgsovertakelse

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 5-4 Ansvar for barnet etter vedtak om omsorgsovertakelse

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 5-5 Barnevernstjenestens adgang til å flytte barnet etter vedtak om omsorgsovertakelse

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 5-8 Vedtak om fratakelse av foreldreansvar

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 5-9 Oppheving av vedtak om fratakelse av foreldreansvar

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 5-11 Besøkskontakt etter adopsjon

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 6-1 Vedtak om opphold i barnevernsinstitusjon etter samtykke

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 6-2 Vedtak om plassering i barnevernsinstitusjon uten samtykke

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 6-3 Plassering i fosterhjem med særlige forutsetninger eller i institusjoner med hjem

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 6-4 Vedtak om informasjon til fornærmede eller etterlatte utsatt for et alvorlig lovbrudd

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 6-6 Vedtak om plassering i institusjon når det er fare for at barnet kan utnyttes til menneskehandel

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 7-1 Rett til samvær og kontakt

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 7-2 Vedtak om samvær og kontakt med foreldre

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 7-3 Vedtak om samvær og kontakt med andre enn foreldre

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 7-5 Samvær og kontakt med søsken og andre nærstående

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 7-6 Barnevernstjenestens plan for gjennomføring av samvær og kontakt

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 8-1 Oppfølging av barn og foreldre etter vedtak om hjelpetiltak

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 8-2 Oppfølging av barn og foreldre etter akuttvedtak

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 8-3 Oppfølging av barn og foreldre etter vedtak om omsorgsovertakelse

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 8-4 Oppfølging av barn og foreldre etter vedtak etter §§ 6-1 og 6-2 om opphold i barnevernsinstitusjon

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 8-5 Oppfølging etter vedtak om hjelpetiltak til ungdom over 18 år

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 8-6 Oppfølging etter vedtak om opphold i institusjon når det er fare for menneskehandel

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-4 Fosterhjem i barnets familie og nære nettverk

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-5 Valg og godkjenning av fosterhjem

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-6 Oppfølging av barn i fosterhjem og oppfølging av fosterfamilien

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-7 Fosterhjemsavtale

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-10 Tilsyn med barn i fosterhjem

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 10-10 Rusmiddeltesting

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 10-12 Tilbakeføring ved rømming

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 10-19 Barnevernstjenestens plikt til å følge opp barn på barnevernsinstitusjon

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 11-8 Bolig for enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-2 Foreldres partsrettigheter og barnevernstjenestens plikt til å gi informasjon om vedtak

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-4 Barnevernets journalplikt

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-5 Krav til begrunnelse av vedtak

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-6 Partenes rett til dokumentinnsyn og unntak fra innsyn for å beskytte barnet

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-7 Bruk av sakkyndige

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 13-2 Plikt til å melde fra til barnevernstjenesten

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 13-3 Tilbakemelding fra barnevernstjenesten

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 13-4 Pålegg om å gi opplysninger

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 13-5 Barnevernets opplysningsplikt

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 13-6 Behandling av personopplysninger

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 14-6 Partenes rett til dokumentinnsyn

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 14-8 Innledning av sak for nemnda

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-1 Kommunens ansvar for å forebygge omsorgssvikt

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-2 Kommunens overordnede ansvar for barnevernstjenesten

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-3 Barnevernstjenestens organisering og oppgaver

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-4 Stedlig ansvarsområde

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-5 Ansvaret for å reise sak

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-6 Krav til kompetanse for barnevernstjenestens personell m.m.

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-7 Bistand fra private tjenesteytere

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-8 Samarbeid og samordning

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-9 Rett til individuell plan

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-10 Barnevernstjenestens ansvar for oppfølging av barn i fengsel

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-12 Kommunens adgang til å kreve oppfostringsbidrag fra foreldre

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 16-5 Barne-, ungdoms- og familieetatens økonomiske ansvar og rett til å kreve kommunal egenandel

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

Integreringsloven

§ 3 Kommunens ansvar

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 5 Plikt til å delta i opplæring i mottak

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 6 Kompetansekartlegging før bosetting i en kommune

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 7 Andre integreringsfremmende tiltak før bosetting i en kommune

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 8 Målgruppe for introduksjonsprogrammet

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9 Oppholdstillatelser som gir rett og plikt til deltagelse i introduksjonsprogrammet

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 10 Kompetansekartlegging etter bosetting i en kommune

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12 Ansvar for introduksjonsprogrammet

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 13 Slutt mål og varighet av introduksjonsprogrammet

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 14 Innholdet i og omfanget av introduksjonsprogrammet

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15 Integreringsplan

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 16 Integreringskontrakt

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 17 Fravær og permisjoner

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 18 Stans av introduksjonsprogrammet

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 19 Rett til introduksjonsstønning

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 21 Reduksjon i stønning på grunn av fravær

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 22 Samordning med andre offentlige ytelser

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 23 Egne midler

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 24 Utbetaling

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 25 Trekk i og tilbakebetaling av stønning

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 26 Målgruppe for opplæring i norsk og samfunnskunnskap

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 29 Fritak fra plikt til deltagelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 30 Ansvar for opplæring i norsk og samfunnskunnskap

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 31 Krav til opplæring i norsk

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 32 Varighet og omfang av opplæring i norsk

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 33 Krav til opplæring i samfunnskunnskap

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 34 Norskplan

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 35 Fravær og permisjoner

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 36 Stans av opplæringen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 37 Prøver

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 37c Introduksjonsprogram

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 37d Opplæring i norsk

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 38 Forsøk

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 39 Kompetansekrav for lærere

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 40 Forbud mot bruk av klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 41 Behandling av personopplysninger

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 42 Innhenting og utveksling av personopplysninger

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 43 Personregister og plikt til å registrere opplysninger

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 44 Pålegg om å utlevere personopplysninger

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 50 Samarbeid og samordning

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

Krisesenterlova

§ 2 Krav til krisesentertilbudet

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3 Individuell tilrettelegging av tilbud

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 4 Samarbeid og samordning

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

Opplæringsforskrifta

§ 1-1 Læreplanverket

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 1-2 Opplæring i og på samisk

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 1-3 Opplæring i og på norsk teiknspråk

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 1-4 Opplæring i punktskrift m.m.

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 1-5 Forsterka opplæring i norsk

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 1-6 Tid til eksamen og eksamensførebuing

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 1-7 Fysisk aktivitet på 5. til 7. trinn

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 1-8 Valfag på 8. til 10. trinn

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 1-9 Opplæring i framandspråk, fordjuping, eller arbeidslivsfag på 8. til 10. trinn

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 1-10 Fritak frå opplæring i framandspråk, fordjuping eller arbeidslivsfag på 8. til 10. trinn

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 1-11 Fritak frå skriveopplæring i eitt av dei norske skriftspråka

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 1-12 Forsering av fag

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 2-1 Tilbod om leksehjelp

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 2-2 Gratis skolefritidsordning for elevar på 1. til 3. trinn

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 2-3 Gratis skolefritidsordning for elevar med særlege behov på 5. til 7. trinn

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 2-5 Behandling av søknader om redusert foreldrebetaling for skolefritidsordninga

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 4-1 Kven som har rett til vidaregåande opplæring

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 4-21 Fortrinnsrett til eit særleg utdanningsprogram ved inntak til vidaregåande trinn 1

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-1 Formålet med og grunnlaget for vurdering i fag

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-2 Formålet med og grunnlaget for vurdering i orden og i oppførsel

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-3 Karakterar i fag

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-4 Karakterar i orden og i oppførsel

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-6 Samtale om utvikling

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-9 System for føring av karakterar og fråvær

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-11 Undervegsvurdering i fag

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-16 Standpunktkarakterar i fag

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-18 Fellesreglar om fritak frå vurdering med karakter

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-20 Fritak frå vurdering med karakter for elevar som får innføringsopplæring

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-21 Fritak frå vurdering med karakter i eitt av dei norske skriftspråka

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-23 Fritak frå vurdering med karakter i kroppsøving

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-25 Om eksamen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-26 Ansvaret for eksamen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-32 Førebuingsdel

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-33 Sensur av eksamenssvar

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-34 Særskild tilrettelegging av eksamen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-39 Bortvising frå eksamen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-41 Annullering av eksamen når elevar ikkje får standpunktkarakter i faget

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-42 Annullering av eksamen på grunn av juks eller forsøk på juks

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-44 Føring av fråvær i grunnskolen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 11-2 Skolebibliotek

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-1 Krav til pedagogisk utdanning for å bli tilsett i lærarstilling

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-2 Krav for å bli tilsett i lærarstilling på 1. til 4. trinn

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-3 Krav for å bli tilsett i lærarstilling på 5. til 7. trinn

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-4 Krav om relevant kompetanse i undervisningsfaga for 1. til 7. trinn

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-5 Krav for å bli tilsett i lærarstilling på 8. til 10. trinn

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-6 Krav om relevant kompetanse i undervisningsfaga for 8. til 10. trinn

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-10 Krav for å bli tilsett i stilling som morsmålslærer

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-11 Krav for å bli tilsett på bakgrunn av utanlandske lærarkvalifikasjonar

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-12 Godkjenning av utanlandske lærarkvalifikasjonar

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-13 Tidlegare godkjend lærarutdanning og overgangsordningar

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-15 Politiattest ved tilsetjing

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-19 Forholdet mellom talet på lærarar og talet på elevar

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 14-1 Opplæringa i den førebuande og vidaregåande opplæringa for vaksne

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-4 Varsling om at karakteren kan falle bort

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-5 Realkompetansevurdering

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-7 Dispensasjon frå reglane om individuell vurdering

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-8 Undervegsvurdering i fag og modular

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-9 Midtvegsvurdering i fag og modular

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-12 Modulvurdering i førebuande opplæring for vaksne

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-13 Realkompetansevurdering som sluttvurdering

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-14 Fellesreglar om fritak frå vurdering med karakter

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-15 Fritak frå vurdering med karakter og eksamen for deltakarar i førebuande opplæring for vaksne med individuelt tilrettelagd opplæring

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-16 Fritak frå vurdering med karakter i eitt av dei norske skriftspråka

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-17 Om eksamen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-22 Førebuingsdel og sensur av eksamenssvar

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-23 Særskild tilrettelegging av eksamen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-25 Bortvising og annullering av eksamen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 16-4 Klage på fastsetjing av modulkarakter

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 16-5 Klage på gjennomføringa av realkompetansevurdering

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 17-1 Krav for å bli tilsett i lærarstilling i førebuande eller vidaregåande opplæring for vaksne

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 18-1 Krav til forsikringa

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 18-2 Kva forsikringa skal gjelde

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 18-3 Når og kvar forsikringa skal gjelde

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 18-4 Erstatning ved varig medisinsk invaliditet eller ved død

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 18-5 Tilbakebetaling av utgifter til behandling

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 18-6 Avgrensingar i forsikringsdekninga

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 19-1 Rapportering frå kommunen til Utdanningsdirektoratet

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 19-3 Nasjonale undersøkingar om skole- og læringsmiljøet til elevane

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 19-5 Nasjonale prøver

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 19-6 Kartlegging

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 20-2 Styrte tilgang til personopplysningar

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 21-2 Økonomisk ansvar for elevar som får grunnskoleopplæring utanfor bustadkommunen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 21-3 Økonomisk ansvar for grunnskoleopplæringa til elevar som blir plasserte i fosterheim eller i institusjon utanfor bustadkommunen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 21-4 Tvilstilfelle

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 23-3 Eksamen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 23-6 Innføringstakt for modulstrukturerte læreplanar i den førebuaende og vidaregåande opplæringa for vaksne

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 23-7 Overgangsordning for deltakarar i forsøk med førebuaende vaksenopplæring og modulstrukturert fag- og yrkesopplæring for vaksne

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 23-8 Overgangsordning for deltakarar i opplæringa for vaksne som følgjer Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

Opplæringslova

§ 2-1 Rett til grunnskoleopplæring

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 2-2 Plikt til grunnskoleopplæring

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 2-3 Innhald, vurdering og dokumentasjon i grunnskoleopplæringa

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 2-4 Utsett og tidleg skolestart

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 2-6 Kva grunnskole eleven skal gå på

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 2-7 Straffansvar for brot på opplæringsplikta

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-1 Bokmål og nynorsk for elevane i grunnskolen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-2 Opplæring i og på samisk i grunnskolen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-4 Opplæring i og på norsk teiknspråk i grunnskolen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-5 Opplæring i punktskrift i grunnskolen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-6 Særskild språkopplæring i grunnskolen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-7 Innføringsopplæring for elevar i grunnskolen som har budd kort tid i Noreg

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 4-1 Rett til skyss til og frå skolen for elevar i grunnskolen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 4-2 Reisefølgje for og tilsyn med elevar i grunnskolen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 4-3 Krav om forsvarleg skyss og rett til losji der skyss ikkje er forsvarleg

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 4-4 Leksehjelp

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 4-5 Skolefritidsordning

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 4-6 Skoletur med overnatting

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 4-7 Overgangen frå barnehagen til skolen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-5 Overgangen frå grunnskolen til den vidaregåande opplæringa

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 9-7 Tilbod om meir grunnskoleopplæring

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 10-3 Samarbeid med foreldra

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 10-4 Skoledemokratiet

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 10-5 Organiseringa av skoledemokratiet

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 10-6 Elevane si plikt til å delta og kommunen og fylkeskommunen si oppfølgingsplikt

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 10-8 Informasjon til elevane og foreldra

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 11-1 Tilpassa opplæring

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 11-2 Tilfredsstillande utbytte av opplæringa

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 11-3 Intensiv opplæring på 1. til 4. trinn

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 11-4 Personleg assistanse

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 11-5 Fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemiddel

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 11-6 Individuelt tilrettelagd opplæring

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 11-7 Vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring og krav om sakkunnig vurdering

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 11-10 Individuell opplæringsplan

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 11-12 Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 11-13 Pedagogisk-psykologisk teneste

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-3 Nulltoleranse og førebyggjande arbeid

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-4 Plikt til å sikre eit trygt og godt psykososialt skolemiljø (aktivitetsplikt og dokumentasjonsplikt)

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-5 Skjerpa plikt til å melde frå dersom ein som arbeider på skolen, krenkjer ein elev

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 12-7 Det fysiske miljøet

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 13-2 Pålagt skolebyte

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 13-3 Førebygging

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 14-2 Inndeling av elevar i klassar og grupper

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 14-4 Fjernundervisning

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 14-6 Fritak frå aktivitetar i opplæringa på grunn av livssyn

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-3 Krav til rettskriving og krav til skriftspråk i læremiddel

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-4 Ordlistar, ordbøker og skriveprogram

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 15-5 Skolebibliotek

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 16-1 Rådgiving om utdannings- og yrkesval

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 16-2 Rådgiving om sosiale og personlege forhold

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 17-3 Krav for å bli tilsett i lærarstilling

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 17-4 Krav om relevant kompetanse i undervisningsfag

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 17-6 Fagleg ansvar for opplæringa og bruk av anna personale i opplæringa enn dei som er tilsett i lærarstilling

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 17-8 Fagleg og pedagogisk utvikling

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 17-12 Skolefagleg kompetanse og kvalitetsutvikling

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 18-2 Rett til førebuande opplæring for vaksne

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 18-8 Realkompetansevurdering

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 18-11 Plikt til oppmøte og aktiv deltaking i opplæringa for vaksne

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 19-1 Innhald, vurdering og dokumentasjon i opplæringa for vaksne

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 19-2 Organisering av opplæringa for vaksne

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 19-5 Tilpassa opplæring og individuell tilrettelegging for vaksne deltakarar

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 19-6 Opplæring for å utvikle eller halde ved like grunnleggjande ferdigheiter i den førebuande opplæringa for vaksne

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 22-5 Privat grunnskoleopplæring i heimen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 24-1 Samarbeid og samordning

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 24-2 Opplysningar til den kommunale helse- og omsorgstenesta og sosialtenesta

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 27-1 Forbod mot reklame i skolen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 28-7 Ansvar for skyss, reisefølgje, tilsyn og losji

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 28-8 Ulykkesforsikring

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

Privatskolelova

§ 2-1 Godkjenning av skolar

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-3 Skolegangen

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-5 Særskild språkopplæring for elevar frå språklege minoritetar

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-6. Spesialundervisning og pedagogisk-psykologisk teneste

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-7 Skyss m.m.

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-8 Helsetilsyn

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 3-14 Opplæring av elevar med behov for alternativ og supplerande kommunikasjon (ASK)

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

§ 5-1 Styret

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

Voksenopplæringsloven

§ 6 Modell for statstilskudd til studieforbund

- Kommunestyret > Utvalg for oppvekst

Utvalg for medborgerskap

Film- og videogramlova

§ 2 Kommunal løyveordning

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

Folkebibliotekloven

§ 1 Målsetting

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 3 Lånesamarbeid, registrering mv.

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 4 Generelt

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 5 Kompetanse

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

Folkehelseloven

§ 4 Kommunens ansvar for folkehelsearbeid

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 5 Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer i kommunen

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 6 Mål og planlegging

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 7 Folkehelseiltak

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 9 Kommunens oppgaver og delegering av myndighet

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 10 Meldeplikt og godkjenning

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 11 Helsekonsekvensutredning

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 12 Opplysningsplikt

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 13 Gransking

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 14 Retting

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 15 Tvangsmulkt

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 16 Stansing

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 26 Samarbeid mellom kommuner

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 27 Samfunnsmedisinsk kompetanse

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 28 Beredskap

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 30 Internkontroll

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

Friluftsløven

§ 22 Friluftslivsorganenes arbeidsoppgaver

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 40 Stansing og fjerning av ulovlig byggverk m.v.

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

Gravplassloven

§ 2 Krav til gravplasser

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 3 Gravplassmyndigheten og kommunens ansvar

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 6 Rett til grav

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 9 Hvem som sørger for gravferden

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 21 Vedtekter og avgifter

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 23 Forvaltningsansvar

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

Kulturlova

§ 4 Fylkeskommunens og kommunens oppgaver

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 5 Felles oppgaver

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

Kulturminneloven

§ 12 Eiendomsretten til løse kulturminner

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 22 Regler for saksbehandling

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

§ 25 Meldeplikt for offentlige organer

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

Opplæringslova

§ 26-1 Kulturskole

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

Statsbidrag til skytebaner

§ 2

- Kommunestyret > Utvalg for medborgerskap

Utvalg for samfunnstjenester

Beitelova

§ 12

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 13

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 14

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Brann- og eksplosjonsvernloven

§ 7 Tiltak ved store arrangementer

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 8 Systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 9 Etablering og drift av brannvesen

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 10 Dokumentasjon og rapportering

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 11 Brannvesenets oppgaver

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 13 Særskilte brannobjekter

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 14 Ytterligere sikringstiltak og beredskap

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 15 Samarbeid mellom kommuner

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 16 Nødalarmeringssentral

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 17 Tjenesteplikt i brannvesenet

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 28 Gebyr m.m.

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 29 Erstatning for deltakelse i brannvesenets rednings- og slokkearbeid

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 30 Kompensasjon og utgiftfordeling mellom kommuner

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 31 Sentral tilsynsmyndighet

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 32 Lokal tilsynsmyndighet

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 33 Tilsynsmyndighetens rett til å kreve opplysninger

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 34 Tilsynsmyndighetens rett til adgang m.m.

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 35 Tilsynsmyndighetens rett til å innhente prøver

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 36 Tilsynsmyndighetens plikt til å avgi rapport etter tilsyn

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 37 Pålegg og forbud mot bruk

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 39 Tvangsmulkt

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 40 Tvangsgjennomføring

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 43 Utfyllende forskrifter

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Bygdeallmenningsloven

§ 8-4 (felles fiskeområde)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 8-6 (bortleie)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 4-2 (stemmerettens innhold, stemmegivning og fullmakt til å avgi stemme)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 7-2 (utvidet adgang til jakt og fangst)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 7-5 (bortleie)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Forpaktingslova

§ 4 Forpaktingsavtale skal leggest fram for kommunen

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 6 Forpaktingsavgifta

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 7 Forpaktningstida

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 11 Skjønn ved tiltreding og fråtreding

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 17 Godtgjersle for jordbruksforbetringar

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Forskrift om forvaltning av hjortevilt

§ 3 Mål for forvaltning av elg, hjort og rådyr

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 4 Interkommunalt samarbeid

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 5 Åpning av jakt på elg, hjort og rådyr

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 6 Fastsettelse av minsteareal for elg, hjort og rådyr

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 7 Fravik fra minstearealet

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 11 Godkjenning og endring av vald

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 14 Godkjenning og endring av bestandsplanområde for elg og hjort

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 16 Godkjenning og endring av bestandsplan for elg og hjort

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 18 Fellingstillatelse for elg og hjort

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 20 Fellingstillatelse for rådyr

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 32 Rapportering

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 33 Bruk av Hjorteviltregisteret

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 34 Mislighold av rapporteringsplikt

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 37 Dispensasjon

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Forurensningsloven

§ 36 Avfall langs offentlige veger m.v.

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Friluftsløven

§ 2 Ferdsel i utmark

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 3a Ferdsel på vei eller sti i innmark

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 14 Avgift for adgang til friluftsområde

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 15 Regulering av ferdsel på visse friluftsområde

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 16 Sperring av særlig utsatt område

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 18 Krav om innløsning av særlig utsatt område

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 20 Uttalelse om tvilsspørsmål

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 24 Forholdet til forvaltningsloven, herunder om kunngjøring og klage

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 35 Tiltak og inngrepsløyve for å lette ferdsel i utmark

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Geodataløven

§ 4 Deltakende virksomheter

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 5 Offentlige geodatatenester

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 6 Deling av geodata

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 8 Harmonisering, samvirksomhetsevne og dokumentasjon av data og tjenester (metadata)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Hundeløven

§ 6 Sikring av hund ved båndtvang m.m.

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 9 Unntak fra sikringsreglene

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 11 Ro og orden mv.

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 12 Antall hunder i en husholdning eller på en eiendom

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Husleieloven

§ 11-1. Boliger til vanskeligstilte på boligmarkedet

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 11-2 Elev- og studentboliger

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 11-3 Tjenestebolig

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Jordlova

§ 3 Handsaming av landbrukssaker

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 6 Arbeidsoppgåver

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 8 Driveplikt

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 8a. Fritak frå driveplikt

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 9 Bruk av dyrka og dyrkbar jord

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 11 Drift av jordbruksareal, nydyrking og driftsvegar

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 12 Deling

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 18 Føresegner om tilskot

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 19 Tilsyn

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Kommunal forkjøpsrett til leiegårder

§ 2

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 3

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 5

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 7

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Konsesjonsloven

§ 2 Virkemiddel

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 5 Unntak på grunnlag av erververens stilling

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 7 Nedsatt konsesjonsgrense for bebygd eiendom

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 9 Særlige forhold for landbrukseiendommer

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 9a Priskontroll ved erverv av landbrukseiendom

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 10 Særlige forhold ved avgjørelser av saker etter forskrift om nedsatt konsesjonsgrense

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 11 Vilkår for konsesjon

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 13 Frist for søknad om konsesjon

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 14 Forskrift om saksbehandlingen

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 16 Overtredelse av konsesjonsvilkår

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 17 Kontroll med at vilkår overholdes m.m.

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 18 Frist til å ordne forholdet når konsesjon ikke er gitt

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 20 Forbud mot forringelse av eiendommen

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Lakse- og innlandsfiskloven

§ 7 Regulering av utbygging og annen virksomhet

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 7a Nasjonale laksevasdrag og nasjonale laksefjorder

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 23 Fiske på kommunal grunn

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 25 Organisering av fiskeforvaltningen i vassdrag

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 25a Driftsplanlegging

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 27 Pålegg om salg av fiskekort

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 28 Pålegg om fiskekulturiltak

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 30 Fiskeravgift

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 31 Tvist om grenser m.m.

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 34 Regler for fangst av innlandsfisk

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 36 Fiske i friløpet, tilstopping.

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 42 Kontroll, oppsyn og overvåking

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 47 Utkasting og administrativ inndragning

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Motorferdselloven

§ 4 Tillatelser med hjemmel direkte i loven

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 4a Forskrift om bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 5 Tillatelser etter vedtak

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 6 Tillatelser etter søknad når særlige grunner foreligger

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Odelslova

§ 30 Når stat eller kommune har tatt over odelsjord

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 32 Oreigning, oreigningsliknande tilfelle og makeskifte

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 54 Deling av eigedom

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Produktkontrolloven

§ 4 Myndighet for Kongen

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Sikkerhetsloven

§ 7-6 Eiendommer av sikkerhetsmessig betydning

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Skogbrukslova

§ 5 Skogregistrering og skogbruksplan

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 6 Forynging og stell av skog

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 7 Vegbygging i skog

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 8 Hogst og måling

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 9 Førebyggjande tiltak

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 10 Tiltak etter skade på skog

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 11 Meldeplikt

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 12 Vernskog

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 15 Bruk av skogfondet

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 16 Renter av skogfondsmiddel

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 19 Tilskot

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 20 Tilsyn, kontroll og rapportering

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 23 Tvangsmulkt

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Vassdragsreguleringsloven

§ 12 Offentliggjøring av søknad og innsigelse

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 13 Utgifter til nødvendig bistand

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 14 Konesjonsavgifter

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Vass- og avløpsanleggsloven

§ 1 Kommunalt eigarskap til vass- og avløpsanlegg

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 2 Kommunalt løyve til privat vass- og avløpsanlegg

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 3 Kommunale vass- og avløpsgebyr

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 5 Lokale forskrifter

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Veglova

§ 4

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 5

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 6

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 7

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 8

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 9

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 14

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 15

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 17

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 18

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 20

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 26

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 27

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 29

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 30

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 31

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 32

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 33

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 34

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 36

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 37

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 38

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 40

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 41

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 42

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 43

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 44

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 48

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 50

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 51

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 52

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 56

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 57

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Vegtrafikkloven

§ 5 Skiltregler m.m.

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 7 Særlige forbud mot trafikk.

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 8 Vilkårsparkering til allmennheten mv.

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 13 Krav til kjøretøyer og bruk av kjøretøyer.

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 31a Gebyr for parkeringsovertredelser og visse andre overtredelser.

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 38 Panterett og inndriving m.m.

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 43b Behandling av personopplysninger

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Viltloven

§ 7 (forbud mot vilt i fangenskap)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 16 (fellingstillatelse på hjortevilt og bever - minsteareal)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 20 (bruk av våpen under jakt)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 23 (bruk av hund under jakt)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 24 (fangst)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 26 (fullmakt for Kongen til å gi forskrifter)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 29 (retten til jakt i sameiestrekning)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 36 (almenhetens jaktadgang)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 37 (sammenslåing til felles viltområde)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 38 (sammenslåing for å oppnå minsteareal for storviltjakt)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 39 (obligatorisk jegerprøve)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 40 (kontroll med betalt jegeravgift)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 48 (viltfondets og kommunens eiendomsrett)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 50 (plikt til å opplyse om jaktutbytte)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

§ 51 (skuddpremier)

- Kommunestyret > Utvalg for samfunnstjenester

Utvalg for velferd

Brukerromsloven

§ 3 Etablering av brukerromsordning og krav om godkjenning

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 5 Behandling av helseopplysninger

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

Bustøttelova

§ 14 Tilskot til etablering i egen bustad for vanskelegstilte på bustadmarknaden

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 15 Tilskot til tilpassing av bustad for personar med behov for tilpassa bustad

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

Helse- og omsorgstjenesteloven

§ 3-1 Kommunens overordnede ansvar for helse- og omsorgstjenester

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 3-2 a Kommunens ansvar for tilbud om opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 3-2 Kommunens ansvar for helse- og omsorgstjenester

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 3-3 Helsefremmende og forebyggende arbeid

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 3-4 Kommunens plikt til samarbeid og samordning

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 3-5 Kommunens ansvar for øyeblikkelig hjelp

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 3-6 Kommunens ansvar overfor pårørende

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 3-8 Brukerstyrt personlig assistanse

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 3-9 a Helse- og omsorgstjenester for barn plassert utenfor hjemmet etter barnevernloven

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 3-9 Helse- og omsorgstjenester for innsatte i fengsler i kriminalomsorgen

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 3-10 Pasienters og brukeres innflytelse og samarbeid med frivillige organisasjoner

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 4-1 Forsvarlighet

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 4-2 a.Om informasjon

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 4-2 Kvalitetsforbedring og pasient- og brukersikkerhet

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 5-1 Transport av behandlingspersonell

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 5-2 Beredskapsarbeid

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 5-3 Plikt til bistand ved ulykker og andre akutte situasjoner

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 5-4 Krav om politiattest

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 5-5 Kommunelege - medisinskfaglig rådgivning

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 5-6 Brukerrom

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 5-7 Registrering av meldinger

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 5-8 Meldingsplikt til kommuneadministrasjonen

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 5-10 Journal- og informasjonssystemer

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 6-1 Plikt til å inngå samarbeidsavtale

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 6-5 Endring og oppsigelse av avtaler

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 7-1 Individuell plan

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 7-2 Koordinator

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 7-3 Koordinerende enhet

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 8-1 Undervisning og praktisk opplæring

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 8-2 Videre- og etterutdanning

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 8-3 Forskning

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 9-1 Formål

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 9-3 Rett til medvirkning og informasjon

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 9-4 Krav til forebygging

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 9-5 Vilkår for bruk av tvang og makt

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 9-7 Kommunens saksbehandling

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 9-9 Krav til gjennomføring og evaluering

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 9-11 Klage

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 10-1 Kommunens plikt til å vurdere bruk av tvang etter melding fra pårørende

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 10-2 Tilbakehold i institusjon uten eget samtykke

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 10-3 Tilbakeholdelse av gravide rusmiddelavhengige

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 10-6 Innledning til sak etter §§ 10-2 og 10-3

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 10-7 Overprøving i tingretten

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 10-8 Ansvar for å reise tvangssak

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 11-1 Kommunens ansvar for utgifter

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 11-2 Vederlag for helse- og omsorgstjeneste

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 11-4 Kommunalt finansieringsansvar for utskrivningsklare pasienter

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 12-3a Varsel til Statens helsetilsyn om alvorlige hendelser

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 12-6 Oppfyllelse av enkeltvedtak som er kjent ugyldig

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 13-2 Eldre forskrifter mv.

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

Helsepersonelloven

§ 10 Informasjon til pasienter m.v.

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 16 Organisering av virksomhet som yter helse- og omsorgstjenester

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 25 b Opplysninger for å yte helsehjelp til en annen pasient

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 26 Opplysninger til virksomhetens ledelse og til administrative systemer

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 32 Opplysninger til den kommunale helse- og omsorgstjenesten

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 33 Opplysningsplikt til barnevernet

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 36 Melding om dødsfall

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 39 Plikt til å føre journal

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 41 Plikt til å gi pasienter innsyn i journal

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

Opplæringslova

§ 9-4 Oppfølgingstjeneste for dei som ikkje er i vidaregåande opplæring eller arbeid

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

Pasient- og brukerrettighetsloven

§ 2-1 e Rett til opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 2-1 Rett til nødvendig hjelp fra kommunens helse- og omsorgstjeneste

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 2-8 Tiltak ved særlig tyngende omsorgsoppgaver

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 4-6 a Bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 7-7 Forvaltningslovens anvendelse

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 7-8 Oppfyllelse av enkeltvedtak som er kjent ugyldig

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

Psykisk helsevernloven

§ 3-1 Legeundersøkelse

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 3-6 Varslings- og bistandsplikt for offentlig myndighet

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 4-1 Individuell plan

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

Sosialtjenesteloven

§ 3 Kommunens ansvar

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 4 Krav til forsvarlighet

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 5 Internkontroll

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 6 Opplæring av kommunens personell

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 7 Kommunens økonomiske ansvar

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 12 Informasjon og generell forebyggende virksomhet

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 13 Samarbeid med andre offentlige organer og tjenesteytere og samordning

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 14 Samarbeid med frivillige organisasjoner

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 15 Boliger til vanskeligstilte

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 16 Beredskapsplan, hjelpeplikt og gjensidig bistand

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 17 Opplysning, råd og veiledning

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 18 Stønad til livsopphold

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 19 Stønad i særlige tilfeller

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 20 a Bruk av vilkår for personer under 30 år

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 20 Bruk av vilkår

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 21 Stønadsformer

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 22 Utbetaling av stønad

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 23 Følgen av at det er gitt uriktige opplysninger

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 25 Refusjon i underholdsbidrag

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 26 Refusjon i ytelser fra folketrygden m.m.

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 27 Midlertidig botilbud

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 28 Rett til individuell plan

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 31 Iverksetting av programmet

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 32 Programmets varighet

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 33 Individuell plan for deltakere i kvalifiseringsprogram

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 34 Avbrudd i og avslutning av program

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 36 Reduksjon i kvalifiseringsstønad ved fravær

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 37 Samordning mellom kvalifiseringsstønad og arbeidsinntekt mv.

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 38 Samordning mellom kvalifiseringsstønad og andre offentlige ytelser

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 39 Utbetaling av kvalifiseringsstønad

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 40 Trekk i framtidige utbetalinger m.m.

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 42 Plikt til å rådføre seg med tjenestemottaker

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 43 Innhenting av opplysninger

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 46 Folkevalgt organs sammensetning i enkeltsaker

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 49 a Oppfyllelse av enkeltvedtak som er kjent ugyldig

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

§ 49 Avgjørelse av tvister

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

Spesialisthelsetjenesteloven

§ 2-1b Beredskapsplan

- Kommunestyret > Utvalg for velferd

Kontrollutvalget

Kommuneloven

§ 23-3 Forvaltningsrevisjon

- Kommunestyret > Kontrollutvalget

§ 23-4 Eierskapskontroll

- Kommunestyret > Kontrollutvalget

§ 23-6 Innsyn og undersøkelser i selskaper o.l.

- Kommunestyret > Kontrollutvalget

Valgstyret

Valgloven

§ 2-4 Tilgang til folkeregisteret

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 2-7 Utlegging av manntallet til offentlig ettersyn

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 2-8 Retting av manntallet

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 2-9 Melding om endringer i manntallet

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 2-11 Forskrift

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 3-4 Ombudsplikt

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 5-7 Frist for å levere listeforslaget

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 5-8 Tilbakekalling av listeforslaget

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 5-9 Hvem som har ansvaret for å godkjenne listeforslaget

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 5-10 Valgmyndighetenes behandling av listeforslagene

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 5-12 Kunngjøring av valglister

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 5-13 Trykking av stemmesedler

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 5-14 Forskrift

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 6-1 Kunngjøring av når og hvor velgerne kan stemme

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 6-2 Hvem som har ansvaret for stemmingen i et valglokale

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 6-3 Antallet valgmedarbeidere ved stemming som ikke foregår i et valglokale

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 6-5 Valgurner

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 6-6 Ordensregler

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 6-7 Universell utforming

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 6-8 Rett til veiledning og assistanse

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 6-9 Hemmelig stemming

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 6-11 Legitimasjon

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 6-12 Stemming utenfor valglokalet

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 6-13 Oppbevaring og transport av valgmateriell

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 6-14 Forskrift

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 7-1 Når velgerne kan forhåndsstemme

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 7-2 Hvor velgerne kan forhåndsstemme

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 7-4 Elektronisk manntall

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 7-5 Hvordan velgerne kan forhåndsstemme i egen kommune

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 7-6 Hvordan velgerne kan forhåndsstemme utenfor egen kommune

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 7-8 Hvordan velgerne kan forhåndsstemme før den ordinære forhåndsstemmingen (tidligstemming)

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 8-5 Brevstemming

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 9-1 Når velgerne kan stemme

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 9-2 Stemmekretser

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 9-3 Hvor velgerne kan stemme

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 9-4 Bruk av elektronisk manntall eller papirmanntall

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 9-5 Hvordan velgerne kan stemme i valglokaler med elektronisk manntall

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 9-6 Hvordan velgerne kan stemme i valglokaler med papirmanntall

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 10-2 Godkjenning av stemmegivninger hvis stemmeseddelen er lagt i en stemmeseddelkonvolutt

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 10-3 Godkjenning av stemmesedler

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 10-4 Hvem som har ansvaret for godkjenning av stemmesedler som er lagt i stemmeseddelkonvolutt, og av stemmesedler som det er tvil om skal godkjennes

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 10-5 Prinsipper for opptelling av stemmesedler

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 10-7 Hvem som har ansvaret for den første opptelling

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 10-8 Gjennomføring av første opptelling

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 10-10 Hvem som har ansvaret for den andre opptellingen

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 10-11 Gjennomføring av andre opptelling

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 10-12 Kontroll ved den andre opptellingen og registrering av personstemmer

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 10-13 Oversending av materiell til distriktsvalgstyret og fylkesvalgstyret

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 10-15 Protokoll

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 10-16 Forskrift

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 13-1 Fordelingen av mandatene ved kommunestyrevalg

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 13-2 Kåring av de valgte representantene ved kommunestyrevalg

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 13-3 Informasjon til de valgte kommunestyrerepresentantene

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 13-4 Kunngjøring og oversendelse av protokoll ved kommunestyrevalg

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 14-1 Når det skal holdes flertallsvalg

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 16-8 Saksbehandlingen i det organet som klagen settes frem for

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 16-9 Klagebehandlingen i riksvalegstyret

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 17-4 Forskrift

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 19-2 Nytt valgoppgjør til fylkestinget eller kommunestyret

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 20-1 Elektronisk valg gjennomføringssystem

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 20-2 Forskrift

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 21-6 Opplysninger til valgstatistikk

- Kommunestyret > Valgstyret

§ 21-7 Valgobservasjon

- Kommunestyret > Valgstyret

Ordfører

Domstolloven

§ 191

- Kommunestyret > Ordfører

Ekteskapsloven

§ 12 Vigslere

- Kommunestyret > Ordfører

Kommuneloven

§ 7-1 Konstituerende møte i kommunestyret og fylkestinget

- Kommunestyret > Ordfører

Twisteloven

§ 2-5 Stedfortreder for upersonlige rettssubjekter

- Kommunestyret > Ordfører

Valgloven

§ 19-2 Nytt valgoppgjør til fylkestinget eller kommunestyret

- Kommunestyret > Ordfører

Bærum kommune

Helse- og omsorgstjenesteloven

§ 3-2 Kommunens ansvar for helse- og omsorgstjenester

- Kommunestyret > Bærum kommune

Krisesenterlova

§ 2 Krav til krisesentertilbudet

- Kommunestyret > Bærum kommune

§ 3 Individuell tilrettelegging av tilbud

- Kommunestyret > Bærum kommune

§ 4 Samarbeid og samordning

- Kommunestyret > Bærum kommune

Asker og Bærum brann og redning IKS

Brann- og eksplosjonsvernloven

§ 7 Tiltak ved store arrangementer

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 8 Systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 9 Etablering og drift av brannvesen

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 10 Dokumentasjon og rapportering

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 11 Brannvesenets oppgaver

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 13 Særskilte brannobjekter

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 14 Ytterligere sikringstiltak og beredskap

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 15 Samarbeid mellom kommuner

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 16 Nødalarmeringssentral

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 17 Tjenesteplikt i brannvesenet

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 18c Kommunenes ansvar for opplæring av deltidspersonell i brann- og redningsvesenet

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 29 Erstatning for deltakelse i brannvesenets rednings- og slokkearbeid

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 30 Kompensasjon og utgiftsfordeling mellom kommuner

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 31 Sentral tilsynsmyndighet

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 32 Lokal tilsynsmyndighet

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 33 Tilsynsmyndighetens rett til å kreve opplysninger

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 34 Tilsynsmyndighetens rett til adgang m.m.

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 35 Tilsynsmyndighetens rett til å innhente prøver

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 36 Tilsynsmyndighetens plikt til å avgi rapport etter tilsyn

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 37 Pålegg og forbud mot bruk

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 39 Tvangsmulkt

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 40 Tvangsgjennomføring

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

§ 43 Utfyllende forskrifter

- Kommunestyret > Asker og Bærum brann og redning IKS

Delegering etter plan- og bygningsloven - samlet oversikt

1.1 Delegeringssperrer vedtatt av kommunestyret

Kommunestyret skal sely treffe vedtak i følgende saker etter plan- og bygningsloven:

- § 3-3 Vedta særskilt ordning for å ivareta barn og unges interesser i planleggingen etter plan- og bygningsloven
- § 3-7 Vedta hvorvidt planforberedelse skal overføres til statlig eller regional myndighet
- § 9-2 Vedta organisering av eventuelt pålagt interkommunalt samarbeid
- § 11-1 Vedta kommuneplanens rullerende handlingsdel
- § 11-13 Fastsette planprogram for kommuneplan

1.2 Delegering av vedtaksmyndighet til formannskapet

Formannskapet har fullmakt til å treffe avgjørelser etter følgende bestemmelser i plan- og bygningsloven:

- § 5-4 Vedta hvorvidt kommunen skal fremme innsigelse til andres planforslag
- § 5-6 Treffe vedtak ifm. mekling ved innsigelse til andre planforslag
- § 8-4 Vedta hvorvidt kommunen skal bringe en vedtatt regional plan inn for Departementet
- § 11-13 Vedta forslag til planprogram for kommuneplan utlagt til offentlig ettersyn
- § 11-14 Vedta forslag til kommuneplan og kommunedelplan utlagt til offentlig ettersyn
- § 16-5 Godkjenne ekspropriasjon til fordel for grunneier
- § 16-6 Godkjenne ekspropriasjon for erverv av mindre stykker ubebygde grunn for at tomt skal få en mer hensiktsmessig grense eller form

1.3 Delegering av vedtaksmyndighet til utvalg for plan og byggesak

Utvalg for plan og byggesak har fullmakt til å treffe avgjørelser etter følgende bestemmelser i plan- og bygningsloven:

- § 12-8 Avgjøre om kommunedirektørens beslutning om at privat planinitiativ ikke skal fremmes, skal opprettholdes
- § 12-8 Avgjøre uenighet på vesentlige punkter i oppstartsmøtet som forslagsstiller etter § 12-8 kan kreve forelagt kommunestyret til vurdering
- § 12-9 Fastsette planprogram for reguleringsplaner; både områderegulering og detaljregulering
- § 12-9 Avgjøre om kommunedirektørens beslutning om ikke å fastsette planprogram skal opprettholdes
- § 12-10 Vedta forslag til reguleringsplan utlagt til offentlig ettersyn
- § 12-11 Vedta privat forslag til reguleringsplan utlagt til offentlig ettersyn

UTKAST 10.09.2024

- § 12-11 Avgjøre om kommunedirektørens beslutning om ikke å fremme eller vedta privat forslag til endring av reguleringsplan skal opprettholdes
- § 12-12 Vedta mindre reguleringsplaner når planen er i samsvar med rammer i kommuneplanens arealdel og det er mindre enn fire år siden den ble vedtatt av kommunestyret
- § 12-12 Behandle klager over kommunestyrets endelige vedtatte reguleringsplan
- § 12-14 Treffe vedtak om endringer i reguleringsplan når endringene i liten grad vil påvirke gjennomføringen av planen for øvrig, ikke går utover hoveddrammene i planen, og heller ikke berører hensynet til viktige natur- og friluftsområder
- § 12-14 Treffe vedtak om å oppheve reguleringsplan som i det vesentlige er i strid med overordnet plan
- § 13-1 Vedta midlertidig forbud mot tiltak
- § 13-3 Vedta fristforlengelse for midlertidig forbud mot tiltak
- § 18-7 Vedta fordelingsfaktor for opparbeidelse og refusjon
- § 19-2 Vedta dispensasjon fra bestemmelsene fastsatt i eller i medhold av plan- og bygningsloven

1.4 Delegering av vedtaksmyndighet til kommunedirektør

- § 12-9 Utarbeide forslag til planprogram for planer med vesentlige virkninger og sende disse på høring, etter å ha varslet utvalg for plan og byggesak
- § 12-11 Legge private reguleringsforslag ut på offentlig ettersyn (1. gangsbehandling), forutsatt at forslaget er i samsvar med overordnet vedtatt plan
- § 12-14 Treffe vedtak om endringer i reguleringsplan når endringene i liten grad vil påvirke gjennomføringen av planen for øvrig, ikke går utover hoveddrammene i planen, og heller ikke berører hensynet til viktige natur- og friluftinteresser
- § 19-2 Vedta dispensasjon fra bestemmelser fastsatt i eller i medhold av plan- og bygningsloven

Saksframlegg

Arkivsak
24/13606-1

Saksbehandler
Vibeke Hansen Smith

Behandles av

Utvalg for oppvekst
Utvalg for velferd
Utvalg for medborgerskap
Utvalg for samfunnstjenester
Formannskapet
Kommunestyret

Møtedato

24.09.2024
24.09.2024
26.09.2024
26.09.2024
08.10.2024
15.10.2024

2. tertial rapport 2024 - økonomi

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1 Budsjettdringene vedtas i henhold til følgende tabeller

· Driftsbudsjettet:

Beløp i 1000	
Budsjettendring	2024
Sum Sentrale budsjettendringer	0
6-Medborgerskap	
Finansiering av vedlikehold av kirkene - reduserer investering tilsvarende	250
Sum 6-Medborgerskap	250
9-Tjenesteovergripende	
2. tertial - avsetning til fond avvikling stiftelser	28 128
2. tertial - avvikling stiftelser	-28 128
2. tertial - redusert bruk av disposisjonsfond til investeringer	70 000
2. tertial - redusert overføring til investeringer	-70 000
Bruk av disposisjonsfond	-250
Sum 9 - Tjenesteovergripende	-250

Sum totale budsjettendringer	0
------------------------------	---

Investeringsbudsjettet:

Beløp i 1000	Budsjettkostna d	Budsjettinntek t
Utstyr indre bane Velodrom	900	
Salg av boligfelt på Høn F-sak 112/24	19 300	-19 300
LED-belysning kommunale anlegg	679	-679
Avvikling stiftelsen Risenga bo- og omsorgssenter F-sak 3/24	64 764	-46 898
Avvikling Røyken boligstiftelse F-sak 49/24	59 189	-27 033
Eliminering av lån mellom Røyken boligstiftelse og Asker kommune F-sak 49/24	15 300	-15 300
Kirke – kirkelige investeringer	-250	
Sum	159 882	-109 210
Finansiering		
Økt merverdiavgiftskompensasjon		-316
Overtakelse lån Stiftelse Risenga bo- og omsorgssenter F-sak 3/24		-17 866
Overtakelse lån Røyken boligstiftelse F-sak 49/24		-32 156
Økt bruk av lån		-334
Sum	159 882	-159 882
Overføring av midler fra 2024 til 2025 i 1000 kr		
VAR - omlastestasjon Yggeset gjenvinningsstasjon	-23 000	
VAR - miljøtiltak Yggeset og Follestad gjenvinningsstasjoner	-17 000	
VAR - vann- og avløpsanlegg Slemmestad sentrum	-10 000	
Slemmestad - Vaterlandskvartalet	-19 000	
Områdeplan for fremtidig infrastruktur Slemmestad	-6 000	
Finansiering		
Redusert bruk av disposisjonsfond		70 000
Redusert merverdiavgiftskompensasjon		5 000
Sum	-75 000	75 000

2. For øvrig tas 2. tertialrapport til orientering.

1. Sammendrag

Virksomhetene har jobbet godt med å tilpasse driftsutgiftene, og omstillings- og effektiviseringstiltak er i henhold til planen som innebærer en reduksjon i driftsbudsjettet på 120 mill. kroner. Tjenesteområdene rapporterer om budsjettavvik for året på 12 mill. kroner (0,1 %).

Den lave skatteinngangen hittil i år og det nye inntektssystemet som ble vedtatt i Stortinget i juni viser at Asker kommune står foran en krevende økonomisk situasjon i tiden som kommer. De frie inntektene, skatt og rammetilskudd, ligger 244 mill. kroner under budsjett. Beregninger fra Skatteetaten og KS viser et budsjettavvik for skatt og inntektsutjevning på mellom 200-250 mill. kroner for 2024.

Netto finans viser et positivt budsjettavvik på 108 mill. kroner per august. Avkastningen fra Energifondet er 192 mill. kroner per august. Basert på vårens prognoser fra pensjonsleverandørene ligger det også an til at vi har en budsjettreserve på pensjon på 50 mill. kroner for 2024. Pensjon og finans vil mest sannsynlig dekke opp for en andel av årets budsjettavvik på skatt.

2. Bakgrunn for saken

Kommunestyret har gjennom økonomireglementet vedtatt at økonomirapporteringen skal skje tertialvis. For å sikre god oppfølging av kommunens økonomi ble det K-sak 78/23 «Politisk årshjul for 2024» vedtatt å rapportere for februar, juli og oktober i tillegg til tertialrapporteringen.

3. Saksopplysninger

Tertialrapporten er en avviksrapport på økonomi og dekker følgende tema:

- Skatt og rammetilskudd
- Finans- og gjeldsforvaltning
- Forslag til budsjettendringer innenfor drifts- og investeringsbudsjettet
- Status og prognose innen det enkelte tjenesteområde. Herunder:
  - Status drift for tjenesteområdene med kommentarer til prognose for året
  - Status for gjennomføring av omstillings- og effektiviseringstiltak
  - Status investeringsprosjekter
- Sykefravær og årsverksutvikling
- Verbalvedtak
- Vedtaksrapportering

Årsprognosen på tjenesteområdene viser et samlet merforbruk på 12 mill. kroner. Dette til tross for at det i år er innarbeidet omstillinger for 120 mill. kroner. Inklusiv et forventet mindreforbruk på 50 mill. kroner i pensjon viser tjenesteområdene en samlet årsprognose på 38 mill. kroner i mindreforbruk.

De frie inntektene, skatt og rammetilskudd, ligger 204 mill. kroner under budsjett per august. Skatteinngangen viser en økning på 2,2 prosent sammenlignet med samme periode i fjor. Tilsvarende for kommunene samlet er det en økning på 3,8 prosent per juli, som er lavere enn anslått vekst i skatteinntekter i RNB 2024 på 4,7 prosent for kommunene. Korreksjonsoppgjøret som kommer i november, ser ut til å slå veldig negativt ut for Asker kommune og andre kommuner med historisk høye eierinntekter. Dette skyldes at endringsverdier fra finansdepartementet ikke har klart å fange opp forskjellene mellom kommunene. Basert på beregninger fra Skatteetaten og KS anslår kommunedirektøren en skattesvikt (skatt og inntektsutjevning) på mellom 200-250 mill. kroner.

Netto finans viser et positivt budsjettavvik på 108 mill. kroner per august. Energifondet har per august en avkastning på 192 mill. kroner. I prosent gir dette en avkastning på 11,6 prosent mot budsjettert årsavkastning på 5 prosent. Lånerenten ligger hittil 0,1 prosentpoeng under budsjettert lånerente.

Det er i Handlingsprogram 2024-2027 vedtatt et budsjett som gir et netto driftsresultat på 0,8 prosent. Teknisk beregningsutvalg anbefaler at kommunene har et netto driftsresultat på 1,75 prosent. Prognosen for 2024 er et negativt netto driftsresultat.

4. Kommunedirektørens vurdering

Asker kommune står i en krevende økonomisk situasjon med stor usikkerhet i tiden som kommer. Det viser både sviktende skatteinngang hittil i år og nytt inntektssystem for kommunene vedtatt av Stortinget i juni. Kommunedirektøren forventer en skattesvikt (skatt og inntektsutjevning) på mellom 200-250 mill. kroner for 2024.

Variasjonene i skatteinntektene har de siste årene, som følge av statlige endringer i skatteregler, vært større enn hva som har vært tilfelle tidligere. De siste årene har kommunen blant annet hatt merinntekter på slutten av året, som hovedsakelig gjaldt ekstraordinært utbytte i forbindelse med økning av utbytteskatten. De falt bort i 2023 og vil også utebli i 2024.

I tillegg til kostnadsøkningene som påvirkes av forhold som kommunene ikke selv kan styre som rentenivå, inflasjon og nivå på lønnsoppgjør, er det også en vekst i tjenester, blant annet sosialhjelp, brukerstyrt personlig assistanse (BPA) og barnehage.

Til tross for disse utfordringene viser rapportering fra virksomhetene at omstillingstiltakene for 2024 for en stor del er gjennomført. Omstillingsprogrammet som er igangsatt skal sikre en fremtidig økonomisk bærekraftig tjenesteproduksjon. Nytt inntektssystem betyr at vi fra 2025 og årene fremover vil få betydelig lavere inntekter, og ytterligere omstillingstiltak vil

bli foreslått iverksatt i tilleggsinnstillingen til handlingsprogrammet. Dette vil prege høsten 2024.

Finansavkastningen har gitt gode resultater hittil i år. Det er usikkerhet knyttet til utviklingen videre, men kommunedirektøren har lagt inn en årsprognose på 100 mill. kroner i merinntekt.

5. Konklusjon

Det er i Handlingsprogram 2024-2027 vedtatt et budsjett med et netto driftsresultat på 0,8 prosent. Prognosen for 2024 per august tilsier et negativt netto driftsresultat.

Avkastning på finans og pensjonsreserve vil kunne dekke opp for en andel av årets budsjettavvik på skatt.

Kommunen forbereder nå ytterligere kutt- og effektiviseringstiltak som følge av regjeringens forslag til endringer i inntektssystemet, som gir et årlig inntektstap på 256 millioner kroner for Asker kommune. Dette er svært urovekkende, alvorlig og vil få store konsekvenser for velferdstilbudet til kommunens mange brukere, innbyggere og føre til en mer krevende arbeidssituasjon for våre ansatte.

Det stilles store krav til økonomistyringen fremover.

Lars Bjerke
kommunedirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Vedlegg:

2. tertialrapport 2024 - økonomi
Vedtaksrapportering 2.tertial 2024

Saksprotokoll

Arivsak
24/13606

Saksbehandler
Vibeke Hansen Smith

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for oppvekst	24.09.2024	46/24
2 Utvalg for velferd	24.09.2024	29/24
3 Utvalg for medborgerskap	26.09.2024	35/24
4 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	34/24
5 Formannskapet	08.10.2024	
6 Kommunestyret	15.10.2024	

2. tertial rapport 2024 - økonomi

Utvalg for velferd har behandlet saken i møte 24.09.2024 sak 29/24

Behandling

Leder Cecilie Lindgren (H) innledet kort til saken.

Rådgiver økonomi Anne Lise Wibstad presentere saken og svare på spørsmål.

Innstillingen i 2 punkter ble enstemmig vedtatt

Vedtak

1 Budsjettendringene vedtas i henhold til følgende tabeller

· Driftsbudsjettet:

Beløp i 1000	
Budsjettendring	2024
Sum Sentrale budsjettendringer	0
6-Medborgerskap	
Finansiering av vedlikehold av kirkene - reduserer investering tilsvarende	250

Sum 6-Medborgerskap	250
9-Tjenesteovergripende	
2. tertial - avsetning til fond avvikling stiftelser	28 128
2. tertial - avvikling stiftelser	-28 128
2. tertial - redusert bruk av disposisjonsfond til investeringer	70 000
2. tertial - redusert overføring til investeringer	-70 000
Bruk av disposisjonsfond	-250
Sum 9 - Tjenesteovergripende	-250
Sum totale budsjettendringer	0

Investeringsbudsjettet:

Beløp i 1000	Budsjettkostnad	Budsjettinntekt
Utstyr indre bane Velodrom	900	
Salg av boligfelt på Høn F-sak 112/24	19 300	-19 300
LED-belysning kommunale anlegg	679	-679
Avvikling stiftelsen Risenga bo- og omsorgssenter F-sak 3/24	64 764	-46 898
Avvikling Røyken boligstiftelse F-sak 49/24	59 189	-27 033
Eliminering av lån mellom Røyken boligstiftelse og Asker kommune F-sak 49/24	15 300	-15 300
Kirke – kirkelige investeringer	-250	
Sum	159 882	-109 210
Finansiering		
Økt merverdiavgiftskompensasjon		-316
Overtakelse lån Stiftelse Risenga bo- og omsorgssenter F-sak 3/24		-17 866
Overtakelse lån Røyken boligstiftelse F-sak 49/24		-32 156
Økt bruk av lån		-334
Sum	159 882	-159 882
Overføring av midler fra 2024 til 2025 i 1000 kr		
VAR - omlastestasjon Yggeseth gjenvinningsstasjon	-23 000	
VAR - miljøtiltak Yggeseth og Follestad gjenvinningsstasjoner	-17 000	
VAR - vann- og avløpsanlegg Slemmestad sentrum	-10 000	
Slemmestad - Vaterlandskvartalet	-19 000	

Områdeplan for fremtidig infrastruktur Slemmestad	-6 000	
Finansiering		
Redusert bruk av disposisjonsfond		70 000
Redusert merverdiavgiftskompensasjon		5 000
Sum	-75 000	75 000

2. For øvrig tas 2. tertialrapport til orientering.

Saksprotokoll

Arivsak
24/13606

Saksbehandler
Vibeke Hansen Smith

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for oppvekst	24.09.2024	46/24
2 Utvalg for velferd	24.09.2024	29/24
3 Utvalg for medborgerskap	26.09.2024	35/24
4 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	34/24
5 Formannskapet	08.10.2024	
6 Kommunestyret	15.10.2024	

2. tertial rapport 2024 - økonomi

Utvalg for oppvekst har behandlet saken i møte 24.09.2024 sak 46/24

Behandling

Rådgiver Christine Gunnerud innledet til saken og svarte ut spørsmål (*presentasjon*).

Elisabeth Holter-Schøyen (V) fremmet følgende tilleggsforslag til vedtak på vegne av V, H, og Frp:

Utvalget registrerer at Oppvekst nå har en prognose på et merforbruk på 10 millioner, mens Velferd går i balanse.

Sett i lys av den risikoen som presenteres for barnevernet kommende periode, og sett i lys av tidligere vedtak i kommunestyret i sak 25/24, og vedtak fattet i utvalgsmøte 27.8. i sak 0035/24, gjentar vi vår bekymring for handlingsrommet til barnevernet.

Holter-Schøyens tilleggsforslag ble enstemmig vedtatt.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1 Budsjettendringene vedtas i henhold til følgende tabeller

Driftsbudsjettet:

Beløp i 1000	
Budsjettendring	2024
Sum Sentrale budsjettendringer	0
6-Medborgerskap	
Finansiering av vedlikehold av kirkene - reduserer investering tilsvarende	250
Sum 6-Medborgerskap	250
9-Tjenesteovergripende	
2. tertial - avsetning til fond avvikling stiftelser	28 128
2. tertial - avvikling stiftelser	-28 128
2. tertial - redusert bruk av disposisjonsfond til investeringer	70 000
2. tertial - redusert overføring til investeringer	-70 000
Bruk av disposisjonsfond	-250
Sum 9 - Tjenesteovergripende	-250
Sum totale budsjettendringer	0

Investeringsbudsjettet:

Beløp i 1000	Budsjettkostnad	Budsjettinntekt
Utstyr indre bane Velodrom	900	
Salg av boligfelt på Høn F-sak 112/24	19 300	-19 300
LED-belysning kommunale anlegg	679	-679
Avvikling stiftelsen Risenga bo- og omsorgssenter F-sak 3/24	64 764	-46 898
Avvikling Røyken boligstiftelse F-sak 49/24	59 189	-27 033
Eliminering av lån mellom Røyken boligstiftelse og Asker kommune F-sak 49/24	15 300	-15 300
Kirke – kirkelige investeringer	-250	
Sum	159 882	-109 210
Finansiering		
Økt merverdiavgiftskompensasjon		-316
Overtakelse lån Stiftelse Risenga bo- og omsorgssenter F-sak 3/24		-17 866
Overtakelse lån Røyken boligstiftelse F-sak 49/24		-32 156
Økt bruk av lån		-334

Sum	159 882	-159 882
Overføring av midler fra 2024 til 2025 i 1000 kr		
VAR - omlastestasjon Yggeset gjenvinningsstasjon	-23 000	
VAR - miljøtiltak Yggeset og Follestad gjenvinningsstasjoner	-17 000	
VAR - vann- og avløpsanlegg Slemmestad sentrum	-10 000	
Slemmestad - Vaterlandskvartalet	-19 000	
Områdeplan for fremtidig infrastruktur Slemmestad	-6 000	
Finansiering		
Redusert bruk av disposisjonsfond		70 000
Redusert merverdiavgiftskompensasjon		5 000
Sum	-75 000	75 000

- 2 Utvalget registrerer at Oppvekst nå har en prognose på et merforbruk på 10 millioner, mens Velferd går i balanse.

Sett i lys av den risikoen som presenteres for barnevernet kommende periode, og sett i lys av tidligere vedtak i kommunestyret i sak 25/24, og vedtak fattet i utvalgsmøte 27.8. i sak 0035/24, gjentar vi vår bekymring for handlingsrommet til barnevernet.

- 3 For øvrig tas 2. tertialrapport til orientering.

Saksprotokoll

Arivsak
24/13606

Saksbehandler
Vibeke Hansen Smith

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for oppvekst	24.09.2024	46/24
2 Utvalg for velferd	24.09.2024	29/24
3 Utvalg for medborgerskap	26.09.2024	35/24
4 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	34/24
5 Formannskapet	08.10.2024	137/24
6 Kommunestyret	15.10.2024	58/24

2. tertial rapport 2024 - økonomi

Utvalg for samfunnstjenester har behandlet saken i møte 26.09.2024 sak 34/24

Behandling

Direktør Ragnar Sand Fuglum innledet til saken og svarte ut spørsmål.

Espen Hansen Aspås (FrP) fremmet følgende alternative forslag:

1. Saken tas til orientering.

Hansen Aspås' forslag ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Saken tas til orientering.

Saksprotokoll

Arivsak
24/13606

Saksbehandler
Vibeke Hansen Smith

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for oppvekst	24.09.2024	46/24
2 Utvalg for velferd	24.09.2024	29/24
3 Utvalg for medborgerskap	26.09.2024	35/24
4 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	34/24
5 Formannskapet	08.10.2024	137/24
6 Kommunestyret	15.10.2024	58/24

2. tertial rapport 2024 - økonomi

Utvalg for medborgerskap har behandlet saken i møte 26.09.2024 sak 35/24

Behandling

Direktør Christer Best Gulbrandsen presenterte saken og svarte på spørsmål.

Enstemmig vedtatt.

Vedtak

1 Budsjettdringene vedtas i henhold til følgende tabeller

· Driftsbudsjettet:

Beløp i 1000	
Budsjettdring	2024
Sum Sentrale budsjettdringer	0
6-Medborgerskap	
Finansiering av vedlikehold av kirkene - reduserer investering tilsvarende	250
Sum 6-Medborgerskap	250

9-Tjenesteovergripende	
2. tertial - avsetning til fond avvikling stiftelser	28 128
2. tertial - avvikling stiftelser	-28 128
2. tertial - redusert bruk av disposisjonsfond til investeringer	70 000
2. tertial - redusert overføring til investeringer	-70 000
Bruk av disposisjonsfond	-250
Sum 9 - Tjenesteovergripende	-250
Sum totale budsjettendringer	0

Investeringsbudsjettet:

Beløp i 1000	Budsjettkostnad	Budsjettinntekt
Utstyr indre bane Velodrom	900	
Salg av boligfelt på Høn F-sak 112/24	19 300	-19 300
LED-belysning kommunale anlegg	679	-679
Avvikling stiftelsen Risenga bo- og omsorgssenter F-sak 3/24	64 764	-46 898
Avvikling Røyken boligstiftelse F-sak 49/24	59 189	-27 033
Eliminering av lån mellom Røyken boligstiftelse og Asker kommune F-sak 49/24	15 300	-15 300
Kirke – kirkelige investeringer	-250	
Sum	159 882	-109 210
Finansiering		
Økt merverdiavgiftskompensasjon		-316
Overtakelse lån Stiftelse Risenga bo- og omsorgssenter F-sak 3/24		-17 866
Overtakelse lån Røyken boligstiftelse F-sak 49/24		-32 156
Økt bruk av lån		-334
Sum	159 882	-159 882
Overføring av midler fra 2024 til 2025 i 1000 kr		
VAR - omlastestasjon Yggeseth gjenvinningsstasjon	-23 000	
VAR - miljøtiltak Yggeseth og Follestad gjenvinningsstasjoner	-17 000	
VAR - vann- og avløpsanlegg Slemmestad sentrum	-10 000	
Slemmestad - Vaterlandskvartalet	-19 000	
Områdeplan for fremtidig infrastruktur Slemmestad	-6 000	
Finansiering		

Redusert bruk av disposisjonsfond		70 000
Redusert merverdiavgiftskompensasjon		5 000
Sum	-75 000	75 000

2. For øvrig tas 2. tertialrapport til orientering.

Saksprotokoll

Arivsak
24/13606

Saksbehandler
Vibeke Hansen Smith

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for oppvekst	24.09.2024	46/24
2 Utvalg for velferd	24.09.2024	29/24
3 Utvalg for medborgerskap	26.09.2024	35/24
4 Utvalg for samfunnstjenester	26.09.2024	34/24
5 Formannskapet	08.10.2024	137/24
6 Kommunestyret	15.10.2024	58/24

2. tertial rapport 2024 - økonomi

Formannskapet har behandlet saken i møte 08.10.2024 sak 137/24

Behandling

Hanne Lisa Matt (MDG) fremmet følgende forslag:

Utstyr indre bane Velodrom - 900' - strykes.

Matts forslag fikk 2 stemmer (MDG,SV), og falt.

Innstillingen ble deretter enstemmig vedtatt.

Innstilling

1 Budsjettendringene vedtas i henhold til følgende tabeller

· Driftsbudsjettet:

Beløp i 1000	
Budsjettendring	2024
Sum Sentrale budsjettendringer	0
6-Medborgerskap	
Finansiering av vedlikehold av kirkene - reduserer investering tilsvarende	250

Sum 6-Medborgerskap	250
9-Tjenesteovergripende	
2. tertial - avsetning til fond avvikling stiftelser	28 128
2. tertial - avvikling stiftelser	-28 128
2. tertial - redusert bruk av disposisjonsfond til investeringer	70 000
2. tertial - redusert overføring til investeringer	-70 000
Bruk av disposisjonsfond	-250
Sum 9 - Tjenesteovergripende	-250
Sum totale budsjettendringer	0

Investeringsbudsjettet:

Beløp i 1000	Budsjettkostnad	Budsjettinntekt
Utstyr indre bane Velodrom	900	
Salg av boligfelt på Høn F-sak 112/24	19 300	-19 300
LED-belysning kommunale anlegg	679	-679
Avvikling stiftelsen Risenga bo- og omsorgssenter F-sak 3/24	64 764	-46 898
Avvikling Røyken boligstiftelse F-sak 49/24	59 189	-27 033
Eliminering av lån mellom Røyken boligstiftelse og Asker kommune F-sak 49/24	15 300	-15 300
Kirke – kirkelige investeringer	-250	
Sum	159 882	-109 210
Finansiering		
Økt merverdiavgiftskompensasjon		-316
Overtakelse lån Stiftelse Risenga bo- og omsorgssenter F-sak 3/24		-17 866
Overtakelse lån Røyken boligstiftelse F-sak 49/24		-32 156
Økt bruk av lån		-334
Sum	159 882	-159 882
Overføring av midler fra 2024 til 2025 i 1000 kr		
VAR - omlastestasjon Yggeset gjenvinningsstasjon	-23 000	
VAR - miljøtiltak Yggeset og Follestad gjenvinningsstasjoner	-17 000	
VAR - vann- og avløpsanlegg Slemmestad sentrum	-10 000	
Slemmestad - Vaterlandskvartalet	-19 000	

Områdeplan for fremtidig infrastruktur Slemmestad	-6 000	
Finansiering		
Redusert bruk av disposisjonsfond		70 000
Redusert merverdiavgiftskompensasjon		5 000
Sum	-75 000	75 000

2. For øvrig tas 2. tertialrapport til orientering.

Asker
kommune

2. tertialrapport 2024

Asker kommune

Kommunedirektørens innledning

Tertialrapporten er en avviksrapport på økonomi og dekker følgende tema:

- Skatt og rammetilskudd
- Finans- og gjeldsforvaltning
- Forslag til budsjettendringer innenfor drifts- og investeringsbudsjettet
- Status og prognose innen det enkelte tjenesteområde. Herunder:
  - Status drift for tjenesteområdene med kommentarer til prognose for året
  - Status for gjennomføring av omstillings- og effektiviseringstiltak
  - Status investeringsprosjekter
- Sykefravær og årsverksutvikling
- Verbalvedtak
- Vedtaksrapportering

Økonomisk oversikt

Asker kommune står i en krevende økonomisk situasjon med stor usikkerhet i tiden som kommer. Det viser både skatteinngangen hittil i år og nytt inntektssystem for kommunene vedtatt av Stortinget i juni. Kommunedirektøren forventer en skattesvikt (skatt og inntektsutjevning) på mellom 200-250 mill. kroner for 2024.

De siste årene har kommunen hatt merinntekter på slutten av året, som hovedsakelig gjaldt ekstraordinært utbytte i forbindelse med økning av utbytteskatten. De falt bort i 2023 og vil også utebli i 2024.

I tillegg til kostnadsøkningene som påvirkes av forhold som kommunene ikke selv kan styre som rentenivå, inflasjon og nivå på lønnsoppgjør, er det også en vekst i tjenester, blant annet sosialhjelp, brukerstyrt personlig assistanse (BPA) og barnehage.

Til tross for disse utfordringene viser rapportering fra virksomhetene at omstillingstiltakene for 2024 for en stor del er gjennomført. Omstillingsprogrammet som er igangsatt skal sikre en fremtidig økonomisk bærekraftig tjenesteproduksjon. Nytt inntektssystem betyr at vi fra 2025 og årene fremover vil få betydelig lavere inntekter, og ytterligere omstillingstiltak vil bli foreslått iverksatt i tilleggsinnstillingen til handlingsprogrammet. Dette vil prege høsten 2024.

Finansavkastningen har gitt gode resultater hittil i år. Det er stor usikkerhet knyttet til utviklingen videre, men kommunedirektøren har lagt inn en årsprognose på 100 mill. kroner i merinntekt.

Det er i Handlingsprogram 2024-2027 vedtatt et budsjett som gir et netto driftsresultat på 0,8 prosent. Teknisk beregningsutvalg anbefaler at kommunene har et netto driftsresultat på 1,75 prosent. Prognosen for 2024 er et negativt netto driftsresultat.

Status drift for kommunen (§5-4 Bevilgningsoversikter-drift)

Beløp i 1000

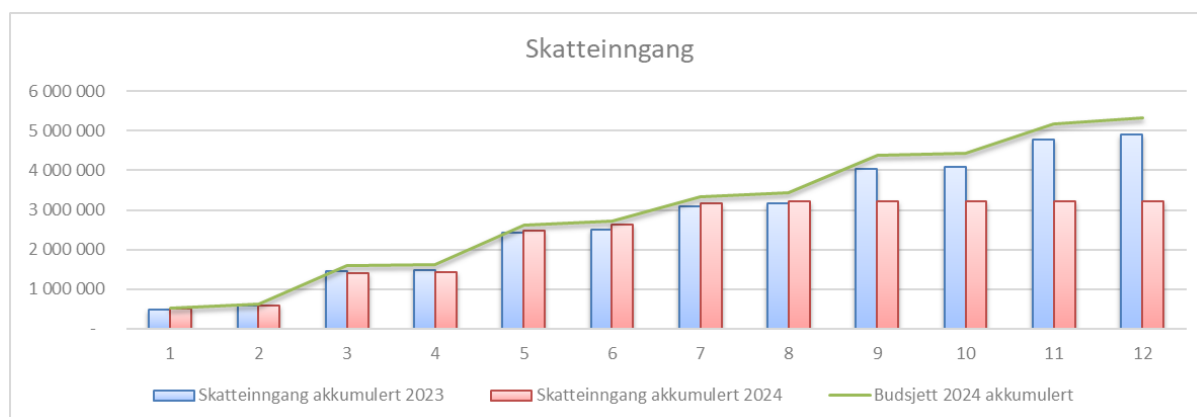
	Bud. hittil	Regn. hittil	Avvik hittil	Avvik hittil i %	Rev.bud. 2024	Årsprognose	Avvik prognose i kr
Rammetilskudd	-1 720 659	-1 680 873	-39 787	-2,3 %	-2 132 381	-2 132 381	0
Inntekts- og formuesskatt	-3 434 461	-3 230 395	-204 066	-5,9 %	-5 329 672	-5 129 672	-200 000
Andre generelle driftsinntekter	-151 026	-151 026	0		-271 827	-271 827	0
Sum generelle driftsinntekter	-5 306 146	-5 062 293	-243 853	-4,6 %	-7 733 881	-7 533 881	-200 000
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	4 732 738	4 719 924	12 814	0,3 %	7 007 070	6 969 070	38 000
Avskrivninger	466	0	466	100,0 %	572 107	572 107	0
Sum netto driftsutgifter	4 733 205	4 719 924	13 281	0,3 %	7 579 177	7 541 177	38 000
Brutto driftsresultat	-572 941	-342 370	-230 572	-40,2 %	-154 704	7 296	-162 000
Renteinntekter	-125 769	-125 983	214	0,2 %	-193 991	-193 991	0
Utbytter	-50 080	-21 530	-28 550	-57,0 %	-50 080	-30 277	-19 803
Gvinster og tap på finansielle omløpsmidler	-53 940	-190 362	136 422	252,9 %	-92 500	-192 500	100 000
Renteutgifter	338 349	338 411	-62	0,0 %	647 381	647 381	0
Avdrag på lån	182 873	182 873	0		400 000	400 000	0
Netto finansutgifter	291 434	183 409	108 025	37,1 %	710 810	630 613	80 197
Motpost avskrivninger	0	0	0		-572 107	-572 107	0
Netto driftsresultat	-281 508	-158 961	-122 547	-43,5 %	-16 001	65 802	-81 803
Disponering eller dekning av netto driftsresultat							
Overføring til investering	0	0	0		170 887	170 887	0
Avsetninger til bundne driftsfond	432	585	-154	-35,6 %	3 572	3 572	0
Bruk av bundne driftsfond	-35 165	-40 431	5 266	15,0 %	-39 705	-39 705	0
Avsetninger til disposisjonsfond	0	0	0		76 903	76 903	0
Bruk av disposisjonsfond	-2 711	-2 711	0		-195 656	-195 656	0
Dekning av tidligere års merforbruk i driftsregnskapet	0	0	0		0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	-37 445	-42 557	5 112	13,7 %	16 001	16 001	0
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	-318 953	-201 518	-117 434	-36,8 %	0	81 803	-81 803

Skatt og rammetilskudd

Skatteinntektene hittil i år er 204 mill. kroner (5,9 prosent) lavere enn budsjett. Skatteinngangen viser en økning på 2,2 prosent sammenlignet med i fjor. Tilsvarende for kommunene samlet er det en økning på 3,8 prosent per juli, som er lavere enn anslått vekst i skatteinntekter i RNB 2024 på 4,7 prosent for kommunene. Skattesvikten rammer særlig Asker, Bærum og Oslo kommune.

Kommunens samlede frie inntekter (skatteinntekter og rammetilskudd) utgjør 4,9 mrd. kroner, som er 244 mill. kroner lavere enn budsjettet. Kommunedirektøren er bekymret for den lave skatteinngangen hittil i år og vil følge nøye med fremover. Basert på skattetallene hittil i år anslår kommunedirektøren en skattesvikt på mellom 200-250 mill. kroner.

Figuren under viser månedlige skatteinntanger hittil i år sammenlignet med fjoråret, og trendlinjen viser budsjett for 2024 (beløp i 1000 kroner).

Andre generelle driftsinntekter

Andre generelle driftsinntekter består av integreringstilskudd, særtilskudd knyttet til enslige mindreårige flyktninger, samt rentekompensasjonsordninger for formålsbygg. Prognose er budsjettbalance.

Bosetting av flyktninger

Asker kommune mottok en anmodning fra IMDi om å bosette 355 flyktninger i 2024, men vedtok i januar å bosette 255 flyktninger hvorav 22 er enslige mindreårige. Det ble i F-sak 13/24 besluttet at dersom regjeringen ikke kommer med tiltak som dekker kommunens utgifter fullt ut i RNB vil antall bosatte ikke oppjusteres. Regjeringens forslag til revidert nasjonalbudsjett ga ikke grunnlag for å øke måltallet for antall bosatte i 2024.

Tildelingen fra IMDI har vært jevn og stabil så langt i år og per uke 35 er det bosatt 162 flyktninger i Asker hvorav 13 er enslige mindreårige. Økt antall bosatte medfører økt integreringstilskudd fra staten. Integreringstilskuddet fordeles til virksomhetene som er berørt av økt bosetting.

Finans- og gjeldsforvaltning

Netto finans viser et positivt avvik på 108 mill. kroner i forhold til budsjett per august. Avviket skyldes positiv avkastning på Energifondet.

Avkastningen på Energifondet var positiv med 0,6 prosent i august. Måneden startet med et stort fall i det japanske aksjemarkedet som spredde seg til USA og Europa. Det tok kort tid før markedene roet seg og tok igjen det tapte.

Fondet har ved utgangen av august en avkastning på 11,6 prosent, tilsvarende 192 mill. kroner. Regnskapet viser imidlertid 182 mill. kroner, noe som skyldes etterslep på bokføring per august. Budsjettert årsavkastning på energifondet er 80 mill. kroner, tilsvarende 5,0 prosent. På grunn av den høye avkastningen hittil er prognosen 100 mill. kroner i merinntekt utover budsjett. Det vil alltid være stor usikkerhet rundt hva endelig avkastning for året vil bli.

Det er budsjettert med lånerente på innlån på 4,2 prosent i 2024. Rentekostnad hittil i år er på 4,1 prosent. Avdrag på lån er i henhold til budsjett.

Månedrapport August-2024

Utbytte fra Asker sin selskapsportefølje blir ca. 19,8 mill. kroner lavere enn budsjettert. Askerhalvøya Eiendom AS, Hurum Energi AS og Lindum Oredalen AS bidrar negativt, mens Vardar AS bidrar positivt.

Selskap	Budsjettert utbytte	Selskapenes vedtatte utbytte
Askerhalvøya Eiendom AS	9 000	7 814
Hurum Energi AS	12 500	2 075
Lindum Oredalen AS (LOAS) - Askers andel	8 900	0
Vardar AS - Askers andel	19 680	20 388
SUM	50 080	30 277

Status drift for tjenesteområdene (§5-4 Sum bevilgninger drift, netto)

Beløp i 1000

	Bud. hittil	Regn. hittil	Avvik hittil	Avvik hittil i %	Rev. bud. 2024	Årsprognose	Avvik prognose i kr
Organisasjon, styring og utvikling	287 232	274 588	12 644	4,4 %	415 151	410 151	5 000
Oppvekst	2 095 871	2 100 594	-4 723	-0,2 %	3 186 960	3 196 960	-10 000
Velferd	1 599 235	1 590 779	8 456	0,5 %	2 439 242	2 439 242	0
Samfunnstjenester	411 710	408 198	3 512	0,9 %	726 293	726 293	0
Samfunnsutvikling	43 688	45 713	-2 025	-4,6 %	66 517	73 517	-7 000
Medborgerskap	229 622	229 352	270	0,1 %	350 100	350 100	0
Tjenesteovergripende	28 724	28 370	354	1,2 %	-5 734	-55 734	50 000
Sum bevilgninger drift, netto	4 696 082	4 677 593	18 489	0,4 %	7 178 529	7 140 529	38 000
Herav:							
Avskrivinger	466	0	466	100,0 %	103 826	103 826	0
Netto renteutgifter og -inntekter	322	227	96	29,7 %	105 590	105 590	0
Overføring til investering	0	0	0		887	887	0
Avsetninger til bundne driftsfond	432	585	-154	-35,6 %	3 572	3 572	0
Bruk av bundne driftsfond	-35 165	-40 431	5 266	15,0 %	-39 705	-39 705	0
Avsetninger til disposisjonsfond	0	0	0		0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	-2 711	-2 711	0		-2 711	-2 711	0
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	4 732 738	4 719 924	12 814	0,3 %	7 007 070	6 969 070	38 000

Årsprognosen for tjenesteområdene viser 38 mill. kroner i mindreforbruk, herav 50 mill. kroner i mindreforbruk på pensjon. Årsak til avvik forklares under hvert tjenesteområde. Virksomhetene har jobbet godt med å tilpasse driftsutgiftene til vedtatte budsjetterammer og omstillings- og effektiviseringstiltak er i henhold til plan. Kommunen er inne i et omstillingsprogram for å kunne møte en strammere kommuneøkonomi i fremtiden. Det vises til K-sak 2/24 «Program for omstilling og effektivisering og prisstruktur i svømmehallene» for mer informasjon om kommunens omstillingsprogram.

Oppdaterte prognoser fra KLP antyder at pensjonsutgiftene vil ligge noe lavere enn budsjettert. Årsprognosen på pensjonsutgifter er derfor redusert med 50 mill. kroner, men det er stor usikkerhet knyttet til denne prognosen.

Kommunedirektøren legger rammestyring til grunn. Ved overskridelser innenfor tjenesteområdets budsjettramme, skal det søkes løsninger ved å omprioritere ressurser innenfor kommunedirektørens/direktørens myndighetsområde.

Samlet forslag til budsjettendringer

Beløp i 1000

Budsjettendring	2024
Sum Sentrale budsjettendringer	0
6-Medborgerskap	
Finansiering av vedlikehold av kirkene - reduserer investering tilsvarende	250
Sum 6-Medborgerskap	250
9-Tjenesteovergripende	
2. tertial - avsetning til fond avvikling stiftelser	28 128
2. tertial - avvikling stiftelser	-28 128
2. tertial - redusert bruk av disposisjonsfond til investeringer	70 000
2. tertial - redusert overføring til investeringer	-70 000
Bruk av disposisjonsfond	-250
Sum 9-Tjenesteovergripende	-250
Sum Budsjettendring	0
Sum totale budsjettendringer	0

Medborgerskap:

Kirke - kirkelige investeringer

Det trekkes ut 0,25 mill. kroner fra investeringsbudsjettet og driftsbudsjettet tilføres tilsvarende beløp for å videreføre ordningen med kirkevakt for å kunne holde oppsyn med bygningsmassen og på et tidligere tidspunkt avdekke nødvendig vedlikehold.

Tjenesteovergripende:

Redusert overføring til investeringer

Årsprognosene på investeringsprosjektene tilsier at det overføres midler fra år 2024 til 2025.

Finansieringen som reduseres som følge av dette, er bruk av disposisjonsfond. Dette gjøres teknisk i driftsbudsjettet og betyr at bruk av disposisjonsfond og overføring til investering reduseres med 70 mill. kroner.

Avvikling av stiftelser

I henhold til vedtak i F-sak 3/24 og F-sak 49/24 avvikles stiftelser, nærmere beskrevet under «forslag til budsjettendringer investeringer», og de økonomiske konsekvensene innarbeides.

Status investering og finansiering (§5-5 Bevilgningsoversikter-investering)

Beløp i 1000

	Regnskap 2024	Rev. bud. 2024	Oppr. bud. 2024
Investeringer i varige driftsmidler	792 586	1 636 748	1 673 825
Tilskudd til andres investeringer	14 820	29 838	15 050
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	1 827	0	0
Utlån av egne midler	26 472	33 114	5 000
Avdrag på lån	0	0	0

Månedrapport August-2024

	Regnskap 2024	Rev. bud. 2024	Oppr. bud. 2024
Sum investeringsutgifter	835 705	1 699 700	1 693 875
Kompensasjon for merverdiavgift	-111 428	-226 499	-217 865
Tilskudd fra andre	-87 782	-77 424	-81 840
Salg av varige driftsmidler	-5 496	-55 571	-50 000
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-7 506	0	0
Bruk av lån	0	-1 164 207	-1 174 170
Sum investeringsinntekter	-212 213	-1 523 700	-1 523 875
Videreutlån	144 339	300 000	300 000
Bruk av lån til videreutlån	0	-300 000	-300 000
Avdrag på lån til videreutlån	21 165	48 600	48 600
Mottatte avdrag på videreutlån	-31 215	-48 600	-48 600
Netto utgifter videreutlån	134 289	0	0
Overføring fra drift	0	-176 000	-170 000
Avsetninger til bundne investeringsfond	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	0	0	0
Avsetninger til ubundet investeringsfond	0	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	0	0	0
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	0	-176 000	-170 000
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	757 781	0	0

Det rapporteres på investeringer på samme nivå som vedtatt i kommunestyret, i henhold til forskriftsskjema §5-5 bevilgningsoversikter-investering i handlingsprogrammet 2024-2027.

Forskriftsskjemaene viser regnskap 2. tertial, bevilgninger for året og hvordan disse er budsjettet finansiert.

Kostnader knyttet til investeringer føres fortløpende, mens finansieringen hovedsakelig føres i forbindelse med årsavslutningen. Investeringer i anleggsmidler ligger forholdsvis lavt i forhold til regulert budsjett hittil i år. Det er per 2. tertial investert for 793 mill. kroner i varige driftsmidler av et budsjett på 1,637 milliarder kroner.

Dette medfører av ulike årsaker at det blir overført midler fra 2025 til senere år i 2. tertialrapport. Foreslåtte overføringer vil bli innarbeidet i tilleggssinnstillingen til HP 2025-2028. Noen prosjekter har midler som ikke vil bli brukt fullt ut i 2024, dette gjelder også noen sekkeposter hvor periodiseringen av bevilgningen mellom år endres uten at det påvirker totalrammen til prosjektene.

Det foreslås å overføre 75 mill. kroner i 2. tertialrapport fra år 2024 til 2025.

Forslag til budsjettendringer investeringer

Endringer i 1000 kr	Budsjettkostnad	Budsjettinntekt
Utstyr indre bane Velodrom	900	
Salg av boligfelt på Høen F-sak 112/24	19 300	-19 300
LED-belysning kommunale anlegg	679	-679
Avvikling av stiftelsen Risenga bo- og omsorgssenter F-sak 3/24	64 764	-46 898
Oppløsning av Røyken boligstiftelse F-sak 49/24	59 189	-27 033
Eliminering av lån mellom Røyken boligstiftelse og Asker kommune F-sak 49/24	15 300	-15 300
Kirke – kirkelige investeringer	-250	
Finansiering		
Økt merverdiavgiftskompensasjon		-316
Økt bruk av lån		-334
Overtagelse lån fra stiftelsen Risenga bo- og omsorgssenter F-sak 3/24		-17 866
Overtagelse lån fra Røyken boligstiftelse F-sak 49/24		-32 156
Sum	159 882	-159 882
Overføring av midler fra 2024 til 2025 i 1000 kr		
VAR - omlastestasjon Yggeset gjenvinningsstasjon	-23 000	
VAR - miljøtiltak Yggeset og Follestad gjenvinningsstasjoner	-17 000	
VAR - vann- og avløpsanlegg Slemmestad sentrum	-10 000	
Slemmestad - Vaterlandskvartalet	-19 000	
Områdeplan for fremtidig infrastruktur Slemmestad	-6 000	
Finansiering		
Redusert merverdiavgiftskompensasjon		5 000

Redusert bruk av disposisjonsfond		70 000
Sum	-75 000	75 000

Utstyr indre bane Velodrom

Det tilføres prosjektet 0,9 mill. kroner til utstyr på indre bane i velodromen.

Salg av boligfelt på Høn F-sak 112/24

I henhold til vedtak i F-sak 112/24 dekkes utgiftene til erverv av Lerkeveien 100 og 102, meglerhonorar, advokatbistand og oppmåling av inntekter fra salg av boligfeltene H7, H8 og H10. De økonomiske konsekvensene innarbeides i 2. tertialrapport 2024.

LED-belysning kommunale anlegg

Det er mottatt ubudsjetterte spillemidler fra tidligere LED-lys prosjekter. Disse midlene tilføres sekkeposten for LED-belysning kommunale anlegg. Da vil det kunne utføres oppgradering av LED-lys på Holmen kunstgressbane i 2024.

Avvikling av stiftelsen Risenga bo- og omsorgssenter

I henhold til vedtak i F-sak 3/24 avvikles stiftelsen Risenga bo- og omsorgssenter og de økonomiske konsekvensene innarbeides.

Opplysning av Røyken boligstiftelse

I henhold til vedtak i F-sak 49/24 oppløses Røyken boligstiftelse og de økonomiske konsekvensene innarbeides.

Eliminering av lån mellom Røyken boligstiftelse og Asker kommune F-sak 49/24

I henhold til vedtak i F-sak 49/24 oppløses Røyken boligstiftelse og de økonomiske konsekvensene innarbeides.

Kirke - kirkelige investeringer

Det trekkes ut 0,25 mill. kroner fra investeringsbudsjettet og driftsbudsjettet tilføres tilsvarende beløp for å videreføre ordningen med kirkevakt for å kunne holde oppsyn med bygningsmassen og på et tidligere tidspunkt avdekke nødvendig vedlikehold

Finansiering av budsjettendringer

Budsjettendringene ovenfor medfører økt merverdiavgiftskompensasjon med 0,3 mill. kroner og økt bruk av lån med 0,6 mill. kroner. I tillegg overtas det lån på 50 mill. kroner fra Risenga bo- og omsorgssenter og Røyken boligstiftelse i forbindelse med avviklingene.

Overføring av midler fra 2024 til 2025

I henhold til veileder for budsjettering av investeringer og avslutning av investeringsregnskapet skal det være fokus på samlet årlig budsjett og regnskap og ikke års uavhengig prosjektfokus.

Kommunedirektøren vurderer investeringsbudsjettet og prosjektene med henhold til periodisering mellom år hvert tertial, for å hindre større avvik mellom budsjett og regnskap innenfor det enkelte år.

Bevilgningene som tas ut fra budsjett 2024 i 2. tertialrapport innarbeides i sin helhet i tilleggsinnstillingen til HP 2025-2028. På bakgrunn av innhentede årsprognoser foreslås det at 75 mill. kroner overføres fra 2024 til 2025. **Finansiering overføring av midler fra 2024 til 2025**

Månedrapport August-2024

Finansiering som tas ut av investeringsbudsjett 2024 er 5 mill. kroner i merverdiavgiftskompensasjon og redusert bruk av disposisjonsfond med 70 mill. kroner.

Kommunens tjenesteområder

Organisasjon, styring og utvikling

Status økonomi i rammeområdet

Beløp i 1000

Programområder	Rev. bud. hiå. 2024	Regnskap hiå. 2024	Avvik hiå.	Avvik i % hiå.	Rev. bud. 2024	Avvik prognose i kr	Prognose
10-Kommunedirektør	12 162	10 687	1 475	12,1 %	18 903	0	18 903
11-Direktør organisasjon, styring og utvikling	275 069	263 900	11 169	4,1 %	396 247	5 000	391 247
Sum	287 232	274 588	12 644	4,4 %	415 151	5 000	410 151

Kommentar til status økonomi

Årsprognose for tjenesteområdet er et mindreforbruk på 5 mill. kroner. Tjenesteområdet har iverksatt pålagte innsparinger for 2024 og også lagt til rette for ytterligere innsparinger i 2025. Avviket skyldes følgende:

- Stram styring av tjenesteområdets økonomi og oppfølging av ansettelsesstopp gjennom nedtrekk av årsverk
- Vakanser og refusjoner knyttet til ansatte i permisjon
- Det er ikke hensyntatt prognose for kontroll og revisjon da dette er et eget vedtatt budsjett.

Status økonomiplan tiltak

Beløp i 1000

Tiltak	Vedtatt budsjett	Status	Risiko
Omstilling og effektivisering			
Omstilling og effektivisering - Organisasjon, styring og utvikling	-11 900	Ferdig	
Sum	-11 900		
Sum tiltak	-11 900		

Omstilling og effektivisering - Organisasjon, styring og utvikling

Innsparingstiltakene er innarbeidet i budsjettene. Reversering av opptrappingsplan for lærlinger er utført da det ikke er tilgang på nok kvalifiserte kandidater. Generell effektivisering er hensyntatt i planlegging og budsjettering og sikres gjennom god styring. Bemanningstilpasning er ferdigstilt.

Status investeringsprosjekter

Beløp i 1000

Investering	Status framdrift	Årets budsjett				Rest bud. i år
		Oppr. bud.	Bud. just.	Rev. bud.	Regnskap hiå.	
Digital satsing i skolene	Iht. plan	17 000	983	17 983	16	17 967
IKT investeringer politisk	Iht. plan	0	80	80	0	80
IKT-investeringer	Iht. plan	30 000	8 512	38 512	16 196	22 315
Streamingutstyr politiske møter	Iht. plan	0	153	153	30	123
Sum øvrige prosjekter		0	165	165	0	165
Sum		47 000	9 893	56 893	16 243	40 650

Oppvekst

Status økonomi i rammeområdet

Beløp i 1000

Programområder	Rev. bud. hiå. 2024	Regnskap hiå. 2024	Avvik hiå.	Avvik i % hiå.	Rev. bud. 2024	Avvik prognose i kr	Prognose
21-Barn, familie og inkludering	484 080	487 168	-3 088	-0,6 %	739 671	-3 000	742 671
22-Barnehage	772 907	782 412	-9 504	-1,2 %	1 086 462	-7 000	1 093 462
24-Skole	838 884	831 014	7 869	0,9 %	1 360 827	0	1 360 827
Sum	2 095 871	2 100 594	-4 723	-0,2 %	3 186 960	-10 000	3 196 960

Kommentar til status økonomi

Årsprognosen for tjenesteområdet er et merforbruk på 10 mill. kroner og skyldes følgende:

Barn, familie og inkludering

Årsprognose for programområdet er et merforbruk på 3 mill. kroner. Barnevernstjenesten har en risiko knyttet til ekstraordinære kostnader som skyldes brudd på bistandsplikt fra Bufetat og ungdomsproblematikk knyttet til gjengriminalitet. I tillegg har det vært en markant økning i antall plasseringer i fosterhjem og statlige beredskapshjem i 2024 sammenlignet med fjoråret.

Barnehage

Årsprognosen er et merforbruk på 7 mill. kroner

- Per august er det et merforbruk på tilskuddsutbetalinger til private barnehager og det anslås å være et merforbruk på ca. 3 mill.kr. ved årets slutt. Antall barn ligger noe høyere enn i 2023.
- Det er en risiko knyttet til økte utgifter for barn som går i barnehage i andre kommuner, prognosen er ca. 4 mill.kr. merforbruk.
- Spesialpedagogisk tjeneste har en risiko for økte utgifter knyttet til antall vedtak om spesialpedagogisk hjelp utover høsten.

Skole

Styrer mot budsjettbalanse på årsbasis.

Status økonomiplan tiltak

Beløp i 1000

Tiltak	Vedtatt budsjett	Status	Risiko
Omstilling og effektivisering			
Omstilling og effektivisering - Oppvekst	-36 500	I arbeid	
Sum	-36 500		
Sum tiltak	-36 500		

Omstilling og effektivisering - Oppvekst

Omstillings- og effektiviseringskravet for barn, familie og inkludering er tilpasset i driften ved blant annet avvikling av ordning med tomgangsleie på boliger til flyktninger, avvikling av innleide parkeringsplasser og omorganisering av helsestasjoner i Asker sør. De kommunale barnehagene og skolene tilpasser driften ved at omstillings- og effektiviseringskravet er innarbeidet i tildelingsmodellen. Bemanningsnormen i barnehagene og norm for lærertetthet i grunnskolen oppfylles.

Status investeringsprosjekter

Beløp i 1000

Investering	Årets budsjett					
	Status framdrift	Oppr. bud.	Bud. just.	Rev. bud.	Regnskap hiå.	Rest bud. i år
Barnehage - erstatte Søndre Borgen barnehage	Iht. plan	75 000	32 320	107 320	64 303	43 017
Barnehage - utvidelse Føyka	Forsinket	26 000	44 760	70 760	44 711	26 049
Barnehage - utvidelse Røyken	Iht. plan	0	2 000	2 000	0	2 000
Hofstad skole - tiltak etter miljørettet helsevern	Iht. plan	0	8 000	8 000	2 260	5 740
Inventar og utstyr - Oppvekst	Iht. plan	2 500	1 893	4 393	1 185	3 208
Koordineringspott bygg - Oppvekst	Iht. plan	10 000	1 912	11 912	8 815	3 097
Skole - ny sentrumsskole med idrettshall	Iht. plan	2 000	-104	1 896	1 875	21
Skole - ny skole Sætre	Iht. plan	10 000	-2 043	7 957	4 529	3 427
Skole - ombygging Billingstad	Iht. plan	10 000	1 659	11 659	3 923	7 736
Skole - utvidelse Hvalstad	Iht. plan	180 000	-18 133	161 867	123 458	38 409
Skole - utvidelse Mellom-Nes	Forsinket	14 500	2 365	16 865	37	16 827
Sum øvrige prosjekter		0	8 430	8 430	329	8 101
Sum		330 000	83 058	413 058	255 425	157 633

Sammendrag status investeringer

Barnehage – utvidelse Føyka

Bygging av ny seks avdelings barnehage pågår. Prosjektet skal være klart til innflytting høsten 2025, forutsatt fremdrift som planlagt. Noe risiko knyttet til fremdrift og kostnader, spesielt på tilgrensende arealer i Føykaparken.

Barnehage – erstatte Søndre Borgen barnehage

Bygging av ny åtte avdelings barnehage ved Borgen skole pågår. Tilhørende aktivitetspark og videreføring av gang og sykkelvei er ferdigstilt. Planlagt ferdigstillelse er februar 2025. Det foreligger fortsatt noe risiko knyttet til kostnadene i prosjektet.

Ny sentrumsskole med idrettshall, barnehage, torg og nærsenter

Forberedelse for detaljregulering av skole, barnehage, torg og nærsenter pågår. Parallelloppdragene er ferdigstilt og resultatet vil bearbeides i egen mulighetsstudie som danner grunnlag for videre utvikling og detaljregulering av området. Ferdigstillelse av ny skole og barnehage er planlagt i 2030, men vil evt. justeres basert på revidert behov.

Skole – Nye Sætre barneskole

Anskaffelse av forprosjekt pågår, og første planforslag for detaljregulering er ferdigstilt. Forprosjektet tar hensyn til ny turnhall som er integrert i skoleprosjektet, samt lokasjon for ny Sætre ungdomsskole som også skal være på Grytnes. Utvikling av skolene gir behov for bedret mobilitet med gang- og sykkelveier og infrastruktur, og dette vil fremmes som egne saker som ikke omfattes av skoleprosjektets budsjett. Planlagt ferdigstillelse for barneskolen er 2027.

Skole - utvidelse Hvalstad

Arbeidet med Hvalstad skole pågår for fullt og store deler av grunnarbeidene samt støp av bunnplate er gjennomført. Prosjektet planlegges med innflytting vinteren 2026. Elevene busser til erstatningsskole i Johan Drengsruds vei frem til innflyttingen. Med en gjenstående byggetid på over ett år er det fortsatt risiko i prosjektet på kostnad og tid.

Velferd

Status økonomi i rammeområdet

Beløp i 1000

Programområder	Rev. bud. hiå. 2024	Regnskap hiå. 2024	Avvik hiå.	Avvik i % hiå.	Rev. bud. 2024	Avvik prognose i kr	Prognose
31-Forvaltning og tjenester til personer med funksjonsnedsettelse	432 313	415 538	16 774	3,9 %	610 704	0	610 704
32-NAV	132 703	137 282	-4 579	-3,5 %	203 159	0	203 159
33-Forebygging, hjemmetjenester og institusjon	875 956	879 532	-3 575	-0,4 %	1 396 457	0	1 396 457
34-Psykisk helse og rus	158 263	158 427	-164	-0,1 %	228 921	0	228 921
Sum	1 599 235	1 590 779	8 456	0,5 %	2 439 242	0	2 439 242

Kommentar til status økonomi

Årsprognose for tjenesteområdet er budsjettbalanse. Sosialhjelp og brukerstyrt personlig assistanse (BPA) ble styrket i 1. tertialrapport. Begge områdene viser fortsatt merforbruk og årsprognosen er derfor noe usikker.

Status økonomiplaniltak

Beløp i 1000

Tiltak	Vedtatt budsjett	Status	Risiko
Omstilling og effektivisering			
Omstilling og effektivisering - Velferd	-43 900	Ferdig	
Sum	-43 900		
Sum tiltak	-43 900		

Omstilling og effektivisering - Velferd

Bemanningsstilpasninger, blant annet i form av turnusendringer og nedbemanning/omstilling, er gjennomført.

Status investeringsprosjekter

Beløp i 1000

Investering	Status framdrift	Årets budsjett				
		Oppr. bud.	Bud. just.	Rev. bud.	Regnskap hiå.	Rest bud. i år
Bråset bo- og omsorgssenter - varmeanlegg	Iht. plan	0	3 630	3 630	1 247	2 384
Eldre - sykehjem/boliger med heldøgns omsorg Kloppedalen	Forsinket	4 000	1 271	5 271	3 394	1 877
Eldre - Sykehjem/boliger med heldøgnsomsorg Vettre	Iht. plan	0	2 515	2 515	289	2 226
Eldre - Søndre Borgen sykehjem	Iht. plan	10 800	0	10 800	559	10 241
Kommunale utleieboliger	Iht. plan	0	-8 862	-8 862	373	-9 235
Koordineringspott bygg - Velferd	Iht. plan	4 000	1 483	5 483	3 706	1 778
Personer med funksjonsnedsettelse - omsorgsboliger - Nedre Sem låve	Ferdig	54 300	-30 736	23 564	9 567	13 996
Psykisk helse og rus - omsorgsboliger 2023	Iht. plan	26 675	-30 706	-4 031	7 293	-11 324
Velferdsteknologi - infrastruktur og utstyr	Forsinket	3 000	-2 010	990	0	990
Sum øvrige prosjekter		7 325	46 417	53 742	5 506	48 236
Sum		110 100	-16 998	93 102	31 933	61 169

Sammendrag status investeringer

Personer med funksjonsnedsettelse - omsorgsboliger - Nedre Sem låve

Prosjektet er i hovedsak ferdigstilt og overtatt, og består av seks boliger med base og et arbeidssenter.

Kloppedalen bo- og omsorgssenter og heldøgns plasser

Kloppedalen bo- og omsorgssenter omfatter ca. 100 heldøgns plasser i Heggedal med ferdigstillelse våren 2027. F-sak 42/24 forankrer omfang som danner grunnlag for utvikling, regulering og prosjektgjennomføring. Reguleringsprosess pågår, men er krevende gitt omfang og grensesnitt med andre reguleringsplaner. Konkurranses grunnlag for plan- og designkonkurranse utarbeides for utlysning høsten 2024. Parallelt med Kloppedalen bo- og omsorgssenter jobbes det videre med utvikling av heldøgns plasser på Vettre bo- og omsorgssenter med estimert omfang på ca. 75 plasser.

Samfunnstjenester

Status økonomi i rammeområdet

Beløp i 1000

Programområder	Rev. bud. hiå. 2024	Regnskap hiå. 2024	Avvik hiå.	Avvik i % hiå.	Rev. bud. 2024	Avvik prognose i kr	Prognose
40-Felles samfunnstjenester inklusive brann og redning	96 699	94 922	1 777	1,8 %	94 900	0	94 900
41-Eiendom	272 962	271 357	1 605	0,6 %	458 533	0	458 533
44-Vann og avløp	-62 728	-62 770	42	0,1 %	10 940	0	10 940
45-Miljø og samferdsel	104 777	104 689	89	0,1 %	161 920	0	161 920
Sum	411 710	408 198	3 512	0,9 %	726 293	0	726 293

Kommentar til status økonomi

Årsprognose for tjenesteområdet er balanse, men det er store usikkerheter knyttet til følgende områder:

Selvkost vann og vannmiljø

Etter flere år med subsidiering av selvkost vann og avløp styres det nå mot balanse. Virksomheten skal som følge av dette redusere kostnader med 17 mill. kroner i 2024 som ledd i å dempe gebyrveksten. Dette er et krevende oppdrag som vil kreve sterk styring og gjennomføring av tiltak som kan påvirke virksomhetens målsetninger i temaplanen, samt kvalitet på tjenestene som leveres til innbyggerne. Reduksjon i driftsbudsjettene over flere år, betyr at vedlikehold utsettes. Dette gir og vil fortsette å gi merkbare konsekvenser ved at det oppstår akutte situasjoner på anlegg hvor vedlikeholdsplaner ikke er fulgt. Eksempler på akutte hendelser er akutte utslipp og feil i styringssystemer av stasjonene. Havari har også medført at vedlikeholdsarbeid ikke kan utføres da det vil gå på akkord med HMS-krav.

Brøyting/strøing/feiing

Været i vinter gav også i år budsjettmessige utfordringer knyttet til brøyting/strøing/feiing av utearealer rundt formålsbyggene. Årets budsjett er oversteget i første halvår, og det arbeides med å dekke inn deler av merforbruket på 7,7 mill. kroner fra andre budsjettområder i virksomheten. For andre halvår er det inngått brøyting på fastprisavtale. Selv om fastprisavtalene prismessig vurderes å være gode, er likevel den totale årskostnaden 5 mill. kroner mer enn avsatte midler til vinterdrift. I F-sak 61/24 nye vinterkontrakter kommunale eiendommer ble det vedtatt at det søkes innarbeidet 2,5 mill. kroner i 2024 og helårsvirkning 5 mill. kroner i HP 2025-2028. Dette finner ikke kommunedirektøren rom for.

Energi

Det er brukt 73 prosent av avsatt budsjett til energi (59 prosent i 2023). Utgift ført per august inneholder kun strømavgifter som gjelder forbruk til og med juli. Strømprisen i år har vært høyere enn strømprisen tilsvarende periode i 2023. I henhold til Energinett har det vært en liten økning i forbruket i forhold til samme periode i 2023. Vi ser en klar sammenheng mellom utetemperatur og endring i strømforbruk. Økt totalforbruk kan også forklares ved tilbakestilling til normal ventilasjonstid i byggene og økt areal (Søndre Borgen helsehus). Noe av merforbruk relatert til strømavgifter for boliger blir dekket av økte inntekter på boliger.

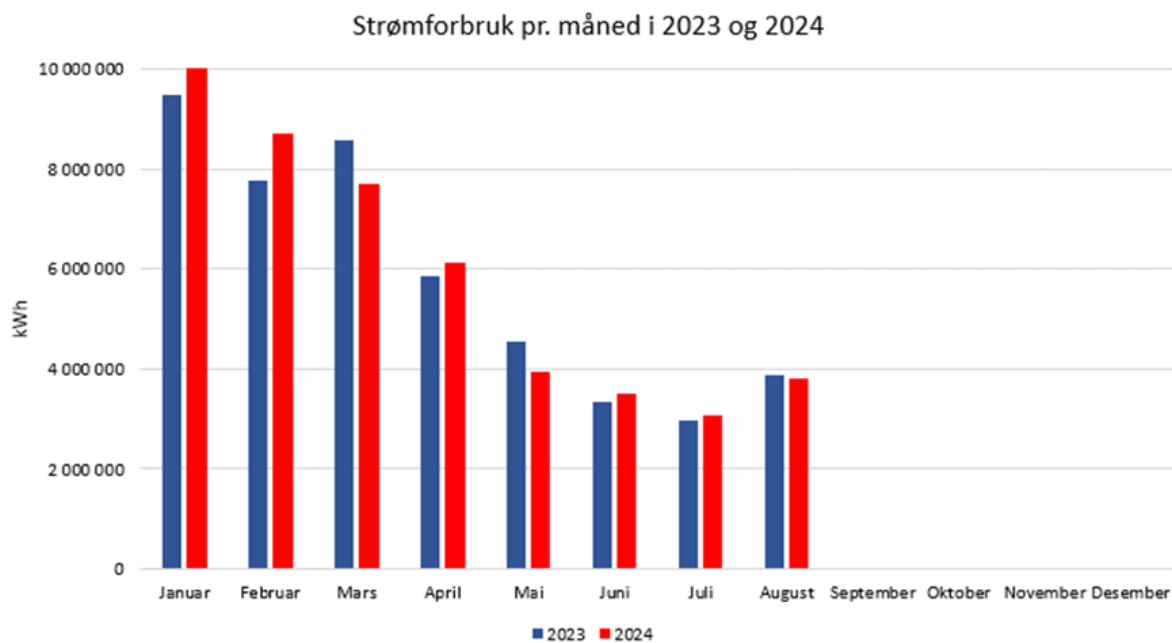
Strømkostnaden vil fortsatt være et usikkerhetsmoment. Per august er det brukt 13 mill. kroner mer enn samme periode i fjor. Dette er ikke hensyntatt i prognosen.

Månedssrapport August-2024

Tabell under viser forbruket i 2023 og 2024 per måned.

Tabell under viser porteføljepris i 2023 og 2024 pr måned.

Status økonomiplan tiltak

Beløp i 1000

Tiltak	Vedtatt budsjett	Status	Risiko
Omstilling og effektivisering			
Omstilling og effektivisering - Samfunnstjenester	-13 000	I arbeid	
Sum	-13 000		
Sum tiltak	-13 000		

Omstilling og effektivisering - Samfunnstjenester

Virksomhetene tilpasser driften tilsvarende. Tiltak som gjennomføres er blant annet reduksjon av konsulent- og vikartjenester, opphør av tilskudd til private velleier og tilskudd til etablering av ladeinfrastruktur i boligsameier, redusert vedlikehold av bygningsmassen og avvikling av noen serviceavtaler. Gjennomføringen av tiltakene er i arbeid og risikoen vurderes som lav.

Status investeringsprosjekter

Beløp i 1000

Investering	Årets budsjett					
	Status framdrift	Oppr. bud.	Bud. just.	Rev. Regnskap bud.	Rest hiå.	Rest bud. i år
Brannforebygging - formålsbygg	Iht. plan	6 000	2 226	8 226	1 378	6 849
Brannforebygging - kommunale boliger Røyken/Hurum	Iht. plan	5 400	38	5 438	3 564	1 874
Brannstasjon Hurum	Iht. plan	65 900	-843	65 057	27 073	37 985
Eiendom på Konglungen - gave	Forsinket	0	2 013	2 013	6	2 007
Eiendomsutvikling	Iht. plan	1 000	197	1 197	2 618	-1 421
Filtvet brygge	Forsinket	0	3 790	3 790	0	3 790
Fredtunveien 31 og 33 - omsorgsboliger	Iht. plan	0	16 000	16 000	631	15 369
Gamle Borgenvei 4-6 - bruksendring trossamfunn	Forsinket	0	2 700	2 700	178	2 522
Gamle Røyken rådhus - rehabilitering av ytterkledning	Forsinket	9 300	2 000	11 300	0	11 300
Hurtigbåtkai Slemmestad	Iht. plan	40 000	3 244	43 244	29 528	13 716
Idrett - mellomromsprosjekt Risenga	Iht. plan	7 000	13 403	20 403	7 942	12 461
Klimatiltak	Forsinket	625	1 212	1 837	0	1 837
Klimatiltak - ENØK	Iht. plan	4 000	-850	3 150	2 836	314
Klimatiltak - mobilitet formålsbygg	Iht. plan	1 500	-146	1 354	170	1 184
Klimatiltak - mobilitet rettet mot Askersamfunnet	Forsinket	1 000	2 000	3 000	0	3 000
Kommunale brygger	Forsinket	0	2 600	2 600	152	2 448
Koordineringspott - administrasjonsbygg	Iht. plan	1 000	1 445	2 445	1 449	996
Koordineringspott - flomtiltak/klimatilpasning	Forsinket	17 500	-13 452	4 048	12	4 035
Kulturhuset Hovtun - kjøp og strakstiltak	Iht. plan	0	3 687	3 687	517	3 170
Mellom-Nes skole - Kjøp av Nesveien 12 og 14	Iht. plan	0	26 000	26 000	42	25 958
Områdeplan for fremtidig infrastruktur Slemmestad	Iht. plan	41 000	-32 535	8 465	2 077	6 388
Områdeutvikling - Risenga infrastruktur	Ferdig	0	-2 653	-2 653	217	-2 870
Områdeutvikling Høn-Landås	Iht. plan	12 600	364	12 964	0	12 964
Samferdsel - gang- og sykkelbro Nesøya	Forsinket	0	750	750	366	385
Samferdsel - oppfølging av sykkelstrategi inkl. FutureBike/bygg	Forsinket	15 000	-9 983	5 017	890	4 127
Samferdsel - oppgradering veilysanlegg	Iht. plan	2 000	1 039	3 039	4 602	-1 563
Samferdsel - oppgradering velveier	Iht. plan	0	935	935	29	906
Samferdsel - parkering	Iht. plan	500	-93	407	5	402
Samferdsel - Terrasseveien trafiksikringstiltak	Forsinket	0	-2 503	-2 503	436	-2 939
Samferdsel - trafiksikringstiltak	Forsinket	10 000	2 449	12 449	491	11 958
Samferdsel - utbedring kommunale veier	Iht. plan	11 000	-1 321	9 679	1 024	8 656
Slemmestad - Vaterlandskvartalet	Iht. plan	108 000	-21 328	86 672	33 623	53 049
Spikkestad sentrum - vann, avløp og vei i Teglverksveien	Forsinket	0	-11 115	-11 115	5 999	-17 114
Stasjoner for tømming av kloakk fra fritidsbåter	Forsinket	3 000	0	3 000	0	3 000
Tettstedsutvikling	Iht. plan	3 000	433	3 433	85	3 348
Tilfluksrom kat 2 tilfluksrom i kommunale bygg	Forsinket	0	4 455	4 455	1 416	3 038
Tofte brannstasjon - pålegg utbedringer	Forsinket	0	2 500	2 500	0	2 500
Turveier og friområder	Iht. plan	3 000	-20	2 980	2 225	755
VAR - harmonisering av renovasjonsordning - avfallsbeholdere	Forsinket	0	10 524	10 524	0	10 524
VAR - miljøtiltak Yggeset og Follestad gjenvinningsstasjoner	Forsinket	17 000	5 172	22 172	3 363	18 809
VAR - omlastestasjon Yggeset gjenvinningsstasjon	Forsinket	80 000	-6 322	73 678	21 010	52 668
VAR - rehabilitering vann- og avløpsanlegg	Forsinket	232 000	-80 533	151 467	101 832	49 635
VAR - utbygging vann- og avløpsanlegg	Forsinket	193 850	-137 367	56 483	16 851	39 631
VAR - vann- og avløpsanlegg Slemmestad sentrum	Forsinket	50 000	20 032	70 032	31 037	38 995
Vassdragsanlegg (dammer)	Iht. plan	3 000	495	3 495	2 228	1 268
Sum øvrige prosjekter		5 250	18 052	23 302	51 131	-27 830
Sum		950 425	-171 307	779 118	359 034	420 084

Sammendrag status investeringer

Brannstasjon Hurum

Kontrakt er inngått og forberedende arbeider startet. Planlagt ferdigstillelse av brannstasjonen er medio 2025, men mindre forsinkelser kan forekomme.

Hurtigbåtkai Slemmestad

Det bygges pirkai for nye elektriske hurtigbåter. Kommunens del av prosjektet ferdigstilles senhøsten 2024. Det er imidlertid forsinkelser med levering og montering av batteribyttesystem.

Områdeplan for fremtidig infrastruktur Slemmestad

Områdeplanen for Slemmestad krever betydelige investeringer. Det er vedtatt at nødvendige tiltak skal gjennomføres for å oppfylle kommunens forpliktelser i "Utbyggingsavtale for Slemmestad sentrum - områdeplan". Finansiering av tiltakene sikres gjennom politiske saker og handlingsprogrammet. I tillegg kommer privat finansiering i henhold til utbyggingsavtale.

Samferdsel - kommunale veier

Prosjektet kommunale veier - Gleinåsen vil gå utover rammene til denne sekkeposten på grunn av uforutsatte hendelser. I tillegg har det vært akutte hendelser knyttet til Grimsrudveien og Hyggenveien. Samferdsel har mindreforbruk på prosjektene sykkelstrategi og trafikksikkerhet og vil midlertidig dekke inn overskridelsen via disse sekkepostene. Dette medfører at det vil være mindre midler tilgjengelig til disse formålene.

Slemmestad – Vaterlandskvartalet

Det er vedtatt totalt 377,3 mill. kroner inkludert prisstigning, for å kunne gjennomføre de fleste tiltakene som kommunen har ansvar for innenfor detaljreguleringen for Vaterlandskvartalet. Entreprise for bygging av infrastruktur pågår nå. Forventet ferdigstillelse av størstedelen av arbeidene er i løpet av 2026/2027. Det hefter risiko ved fremdrift og økonomi som følge av at en del av overflatearbeidene ikke vil kunne fullføres før tilstøtende boligprosjekt har ferdigstilt store deler av sine arbeider med blant annet kjeller.

Samferdsel – gang- og sykkelbro Nesøya

Prosjektet ble utsatt i tre år i HP 2023-2026 med ferdigstillelse 2027. Det er per i dag en del usikkerhet i prosjektet knyttet til fremdrift og økonomi. Ferdigstillelse 2027 forutsetter at planleggingsarbeidene re-startes i første kvartal 2025. Ny politisk sak for prosjektet legges frem.

VAR - omlastestasjon Yggeset gjenvinningsstasjon

Samspillfase med entreprenør er gjennomført. Prosjektet skal muliggjøre forsvarlig og forskriftsmessig komprimering/omlastning av avfall. Planlagt ferdigstillelse var våren 2025 forutsatt avklaringer knyttet til krav i kommuneplan og rammetillatelse, men her blir det både forsinkelse og merforbruk grunnet tidsbruk for høringsprosess og forsinket rammetillatelse. Forsinkelse og kostnadsøkning detaljeres i tilleggsinnstillingen.

Samfunnsutvikling

Status økonomi i rammeområdet

Beløp i 1000

Programområder	Rev. bud. hiå. 2024	Regnskap hiå. 2024	Avvik hiå.	Avvik i % hiå.	Rev. bud. 2024	Avvik prognose i kr	Prognose
51-Strategi, næring og analyse	31 801	29 627	2 174	6,8 %	50 571	-500	51 071
52-Samfunnsplanlegging	16 632	19 568	-2 937	-17,7 %	26 237	0	26 237
53-Byggesak	-4 744	-3 483	-1 261	-26,6 %	-10 291	-6 500	-3 791
Sum	43 688	45 713	-2 025	-4,6 %	66 517	-7 000	73 517

Kommentar til status økonomi

Årsprognose for tjenesteområdet er et merforbruk på 7 mill. kroner. Det skyldes følgende forhold:

- Ny gebyrforskrift trådte i kraft 1.1.2024. Søknader sendt inn før dette behandles etter gammel forskrift. Dette gir en forsinkelse i effekten av den nye forskriften med 100 prosent selvkost.
- Utstedt tvangsmulkt i 2023 ble omgjort av statsforvalter i 2024. Dette ble en inntekt for 2023, men en kostnad for 2024 og utgjør 0,5 mill. kroner.
- På grunn av mindre saksbehandlingsressurser ved sykefravær, har det hittil vært fristoverskridelser med tilhørende tap av gebyrer på ca. 1,1 mill. kroner.
- Innsynskrav og veiledning krever mye ressurser som kunne blitt håndtert gjennom gode digitale løsninger. I dag koster det kommunen flere årverk. Det arbeides godt og vår leverandør for selvbetjeningsløsninger mener det blir klart i løpet av 2024.

Status økonomiplantiltak

Beløp i 1000

Tiltak	Vedtatt budsjett	Status	Risiko
Omstilling og effektivisering			
Omstilling og effektivisering - Samfunnsutvikling	-4 800	I arbeid	
Sum	-4 800		
Sum tiltak	-4 800		

Omstilling og effektivisering - Samfunnsutvikling

Omstillings- og effektiviseringstiltakene er innarbeidet i budsjettene og gjennomføres gjennom god styring. Det er middels risiko knyttet til omstillingstiltak av personell på grunn av manglende kapasitet hos mottakende enhet.

Medborgerskap

Status økonomi i rammeområdet

Beløp i 1000

Programområder	Rev. bud. hiå. 2024	Regnskap hiå. 2024	Avvik hiå.	Avvik i % hiå.	Rev. bud. 2024	Avvik prognose i kr	Prognose
61-Innbyggerdialog og frivillighet	28 365	27 482	883	3,1 %	45 905	0	45 905
62-Bibliotekene	20 160	20 149	11	0,1 %	34 795	0	34 795
63-Kulturskolen	24 908	24 325	583	2,3 %	38 153	0	38 153
64-Kulturliv og kirke	105 126	104 061	1 065	1,0 %	140 877	0	140 877
65-Idrett og friluft	51 062	53 335	-2 272	-4,4 %	90 370	0	90 370
Sum	229 622	229 352	270	0,1 %	350 100	0	350 100

Kommentar til status økonomi

Tjenesteområdet styrer mot balanse men det er usikkerhet knyttet til følgende forhold:

- Driftsmodell for Holmen svømmehall er forsinket. Det vil komme politisk sak høsten 2024.
- Usikkert om man klarer å innfri innsparingskravet knyttet til tilsynsvaktene.
- Finansiering av gratis svømming for 2. og 10. trinn.

Status økonomiplan tiltak

Beløp i 1000

Tiltak	Vedtatt budsjett	Status	Risiko
Omstilling og effektivisering			
Omstilling og effektivisering - Medborgerskap	-10 900	I arbeid	
Sum	-10 900		
Sum tiltak	-10 900		

Omstilling og effektivisering - Medborgerskap

Omstillings- og effektiviseringstiltakene er innarbeidet i budsjettene og hensyntatt for den planlagte driften. Det er liten risiko til de fleste tiltak da det håndteres gjennom god styring og kontroll. Tiltak knyttet til tilsynsvaktordning og spesielt driftsmodell for Holmen svømmehall har middels risiko for å klare budsjettet effekt for 2024.

Status investeringsprosjekter

Beløp i 1000

Investering	Status framdrift	Årets budsjett				
		Oppr. bud.	Bud. just.	Rev. bud.	Regnskap hiå.	Rest bud. i år
Bibliotek - erstatte hyllesystem	Iht. plan	4 300	0	4 300	0	4 300
Digitale låsesystemer for tilgjengeliggjøring av lokaler for utleie	Forsinket	2 000	6 000	8 000	633	7 367
Idrett - inventar og utstyr	Iht. plan	1 000	600	1 600	480	1 120
Idrett - ny idrettshall Nesbru videregående skole	Iht. plan	80 000	39 520	119 520	49 236	70 284
Idrett - ny idrettshall Røyken videregående skole	Iht. plan	116 000	-10 333	105 667	85 497	20 170
Idrett - rehabilitering Holmen ishall	Iht. plan	0	9 353	9 353	2 838	6 515
Idrett - temaplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv	Iht. plan	3 500	2 191	5 691	208	5 483
Kirke - istandsettelse/rehabilitering Hurum kirke	Iht. plan	4 000	2 642	6 642	6 500	142
Kirke - kirkelige investeringer	Iht. plan	3 500	-2 289	1 211	0	1 211
Kirke - rehabilitering inkl. nytt sprinkleranlegg Holmsbu kirke	Iht. plan	4 800	1 875	6 675	4 000	2 675
Kirke - rehabilitering Røyken kirke	Iht. plan	2 000	6 340	8 340	2 000	6 340
Kirke - Røyken kirke avløp	Forsinket	0	4 400	4 400	500	3 900
Kirke - tiltak gravferd	Iht. plan	750	900	1 650	1 650	0
Koordineringspott anlegg for friluftaktivitet	Iht. plan	250	250	500	0	500
Koordineringspott idrettsbygg	Iht. plan	4 000	7 305	11 305	3 543	7 761
Koordineringspott kulturarenaer	Iht. plan	2 000	462	2 462	913	1 549
Koordineringspott kulturminnebygg	Iht. plan	3 500	2 202	5 702	3 487	2 214
Kultur - Holmsbu kunstmuseum	Iht. plan	6 000	0	6 000	0	6 000
Kultur - inventar til kulturlokaler	Iht. plan	1 500	99	1 599	0	1 599
Kultur - kunst i offentlig rom	Iht. plan	500	1 057	1 557	339	1 218
Kulturskolen - instrumenter og utstyr	Iht. plan	500	-26	474	268	206
LED-belysning kommunale anlegg	Forsinket	250	250	500	0	500
Spikkestad kirke og kultursenter Teglen - lekkasje	Iht. plan	10 000	13 275	23 275	3 519	19 756
Tofte innbyggertorg - antikvarisk rehabilitering av samfunnshuset	Forsinket	0	1 185	1 185	0	1 185
Sum øvrige prosjekter		6 000	13 921	19 921	1 214	18 707
Sum		256 350	101 179	357 529	166 826	190 703

Sammendrag status investeringer

Idrett – ny idrettshall Nesbru videregående skole

Store deler av byggearbeidene er gjennomført og prosjektet er på plan for ferdigstillelse ved årsskifte 2024/2025. Prosjektet ligger noe under budsjett.

Idrett – ny idrettshall Røyken videregående skole

Store deler av byggearbeidene er gjennomført og prosjektet er på plan for ferdigstillelse oktober 2024. Prosjektet ligger noe under budsjett.

Sykefravær og årsverksutvikling

Sykefravær

Tjenesteområde	1. kvartal 2023	2. kvartal 2023	1. kvartal 2024	2. kvartal 2024
Organisasjon, styring og utvikling	6,8 %	5,1 %	6,8 %	6,3 %
Oppvekst	9,8 %	8,0 %	10,8 %	9,2 %
Velferd	11,4 %	10,0 %	12,5 %	11,8 %
Samfunnstjenester	8,7 %	6,8 %	7,4 %	6,6 %
Samfunnsutvikling	12,1 %	10,0 %	10,1 %	7,7 %
Medborgerskap	7,1 %	6,7 %	7,8 %	6,1 %
Total	10,1 %	8,4 %	10,7 %	9,6 %

Det registrerte sykefraværet i 2. kvartal 2024 er 9,6 %. Sykefraværet er 1,2 prosentpoeng høyere enn i 2. kvartal i fjor, og 1,1 prosentpoeng lavere enn i 1. kvartal 2024. Sykefraværet har økt i både organisasjon, styring og utvikling, oppvekst og velferd, mens vi ser en liten nedgang i de øvrige tjenesteområdene. Sammenlignet med 2. kvartal i fjor er det langtidsfraværet som har økt, mens korttidsfraværet er på omtrent samme nivå.

Årsverk

Årsverk	31.08.2023		01.01.2024		30.04.2024		31.08.2024	
	Antall årsverk	Antall ansatte	Antall årsverk	Antall ansatte	Antall årsverk	Antall ansatte	Antall årsverk	Antall ansatte
Organisasjon, styring og utvikling	230	234	232	234	234	236	226	228
Oppvekst	2 552	2 837	2 557	2 839	2 550	2 831	2 573	2 847
Velferd	1 958	2 602	1 909	2 538	1 904	2 526	1 844	2 441
Samfunnstjenester	449	473	449	470	442	460	449	467
Samfunnsutvikling	124	129	119	123	115	119	121	125
Medborgerskap	275	386	276	391	279	394	270	378
Totalsum	5 588	6 661	5 542	6 595	5 524	6 566	5 483	6 486

Måned rapport August-2024

Tallene inkluderer alle ansatte med et fast forpliktende arbeidsforhold, dvs. de med en på forhånd fastsatt arbeidstid (både faste og midlertidige). Ansatte i hel ulønnet permisjon og fødselspermisjon er ikke tatt med. Der er vikarer inkludert. Lærlinger og timelønnede ekstravakter er ikke med i tallgrunnlaget.

Status verbal vedtak

2. tertialrapport 2024 – status for oppfølging av verbalvedtak

Mulig forsering av enkelte effektiviseringstiltak

Kommunestyret behandlet i juni 2024 sak om strategiske mål og økonomiske rammer for Handlingsprogram 2025-2028 (sak 31/24).

Stortinget vedtok i juni 2024 nytt inntektssystem for kommunene. Det nye inntektssystemet medfører at Asker kommunes inntekter blir varig redusert, og innebærer at kommunen må forsterke omstillingsprogrammet og tilpasse seg nye rammebetingelser allerede fra 2025.

Kommunedirektøren vil i løpet av høsten 2024 legge frem sak om revidering av økonomireglementet og kommunens handlingsregler.

Evaluering og gjennomgang av områder innenfor medborgerskap

Lokalisering av frivilligsentraler og innbyggertorg er per i dag ikke samordnet. I tillegg er lokalisering av de ikke-kommunale frivilligsentralene gjort ut fra andre hensyn enn kommunens planer for tettstedsstruktur. Ordningen med områdeforum ble vedtatt av kommunestyret i juni 2023, og er nå under etablering. Det vil ta noe tid før kommunen har fått erfaring med hvordan ordningen med områdeforum fungerer.

Som en del av prosessen med omstilling og effektivisering, er det gjort et arbeid for å se nærmere på sammenhengen mellom innbyggertorgene, frivilligsentralene og områdeforaene. Arbeidet vil bli presentert i forbindelse med tilleggsinnstillingen til kommunedirektørens forslag til Handlingsprogram 2025-2028, som legges frem i oktober 2024.

KPI og gjennomgang innenfor plan- og byggesaksbehandlingen

Kommunedirektøren har lagt frem sak om effektivisering og service i kommunens byggesaksbehandling. Denne ble behandlet i utvalg for plan og byggesak 21. august 2024 (sak 42/24) og i formannskapet 3. september 2024 (sak 123/24).

Saken viser til at Asker kommune har vedtatt ny gebyrforskrift, innført et nytt saksbehandlingssystem og gjort en rekke tiltak for å få kortere saksbehandlingstid og bedre service. I tillegg kommer konkrete tiltak som planvask, digitale løsninger, verdistrømsanalyse og gjennomgang av tidsbruk. Saken viser at tiltakene i sum fører til kortere saksbehandlingstid og en mer effektiv byggesaksbehandling. Det er fortsatt utfordringer knyttet til innsynsbegjæringer, overgang til digital innsendelse og ufullstendige søknader.

Bruk av teknologi og kunstig intelligens i kommunen

Digitalisering og smart bruk av teknologi er avgjørende for å bedre ressursutnyttelsen i de ulike sektorene i Asker kommune. I løpet av 2023 ble kunstig intelligens (KI) en sentral del av dette fremtidsbildet. Kunstig intelligens inngår i arbeidet med å implementere temaplan for digitalisering og smart bruk av teknologi. Kommunen har etablert prosjektet KI-løftet for å vurdere muligheter, utfordringer og konkrete prosjekter knyttet til bruk av kunstig intelligens i Asker kommune.

Kommunedirektøren vil høsten 2024 legge frem sak for formannskapet om bruk av teknologi og kunstig intelligens i Asker kommune. Saken vil inkludere en gjennomgang av aktuelle teknologier, områder hvor Asker allerede har tatt i bruk løsninger, nye områder under utvikling og fremtidige satsingsområder. I tillegg vil saken omhandle offentlig samarbeid både nasjonalt og felleskommunalt, samt samarbeid med privat næringsliv.

Forsterket innsats for Oslofjorden

Kommunestyret har vedtatt temaplan for vann og vannmiljø, temaplan for naturmangfold og temaplan for handling mot klimaendringene. Oppfølgingen av disse temaplanene er viktig for Asker kommunes innsats for å redde Oslofjorden.

Formannskapet behandlet i juni sak om helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden – oppfølging 2024 (sak 86/24). Saken redegjorde for kommunens oppfølging og organisering av arbeidet med helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden og oppfølging av tiltakskort i tiltaksplanen. Videre ga saken en oversikt over utslipp av nitrogen fra ulike kilder i Asker, konkrete prosjekter og tilskuddsordninger.

Formannskapet vedtok å be kommunedirektøren fremlegge sak som utreder muligheten for å etablere to nye hummerfredningssoner i kommunen, samt å utrede muligheten for å etablere marine nyttehager på utvalgte strender i Asker. Kommunedirektøren vil legge frem sak om hummerfredningssoner i løpet av 1. kvartal 2025 og sak om marine nyttehager i løpet av 4. kvartal 2025.

Løpende barnehageopptak

Kommunestyret behandlet i juni sak om løpende barnehageopptak i Askerbarnehagene (sak 38/24). Saken redegjorde for ulike modeller for barnehageopptak, inkludert kostnadsberegning. Det ble vedtatt å videreføre gjeldende regler for barnehageopptak. I tillegg ble det vedtatt at ordfører og kommunedirektør følger opp temaet overfor nasjonale myndigheter for å gjøre det økonomisk mulig for kommuner å innføre rullerende barnehageopptak.

Asker kommune er en del av ASSS-nettverket som består av de 12 største kommunene i landet. Kommunedirektøren vil ta opp spørsmålet om løpende barnehageopptak i dette nettverket, og diskutere hvordan kommunene samlet kan henvende seg til nasjonale myndigheter.

Beredskap

Kommunedirektøren vil i oktober 2024 legge frem sak for formannskapet og kommunestyret om Asker kommunes arbeid for å sikre innbyggerne i tilfelle en internasjonal forsyningskrise, med vekt på beredskapshager og skogen som beredskapslager.

Saken vil redegjøre for Asker kommunes langsiktige og systematiske arbeid for å møte ulike beredskapsutfordringer. Beredskapsarbeidet tar utgangspunkt i risiko- og sårbarhetsanalysen for Asker og Bærum kommuner som kartlegger hvilke scenarier som kan ramme kommunene og hvordan disse skal håndteres.

Muligheter for flere elevplasser i kulturskolen

Hver uke får rundt 2200 elever undervisning i kulturskolen, individuelt eller i grupper. Til sammen har kulturskolen i Asker tilbud ved 25 ulike undervisningssteder. I 2025 skal det blant annet jobbes videre med å utvikle kulturskolens gruppetilbud, noe som kan gi plass til flere barn og redusere ventelistene innenfor dagens rammer.

Verbalvedtaket om muligheter for flere elevplasser i kulturskolen ble besvart muntlig av kommunedirektøren i hovedutvalg for medborgerskap 29. august 2024.

Helsestasjon for eldre

Temaplan Leve hele livet – i et aldersvennlig Asker ble vedtatt av kommunestyret i mars 2022. Temaplanen skal bidra til utvikling av et aldersvennlig samfunn som legger til rette for aktiv aldring.

Kommunestyret behandlet i juni sak om utredning om mulig etablering av helsestasjon for eldre (sak 39/24). Saken viser til eksempler fra andre kommuner og hvilke tjenester Asker kommune allerede har til eldre hjemmeboende. Det ble vedtatt at det på det nåværende tidspunkt ikke opprettes en ny generell helsestasjon for eldre. I stedet vil Asker kommune vurdere og teste ut hvordan rådgivningstilbudet rettet mot eldre kan styrkes ut fra behovene og kommunens ressursituasjon. Asker kommune vil i tillegg følge med på utviklingen av forebyggende tilbud og gode ideer i andre kommuner.

Formueskatt

Asker kommune engasjerte Stolp Kommunekompetanse til å utarbeide et notat om mulige økonomiske virkninger dersom satsen på formueskatt settes ned ved et vedtak av Asker kommune.

Notatet om redusert formueskatt ble lagt frem for kommunestyret i forbindelse med 1. tertialrapport 2024, som ble behandlet i juni (sak 25/24). Notatet ble tatt til orientering. Det ble vedtatt å ikke gjennomføre en videre utredning av effektene ved å redusere eller fjerne den kommunale andelen av formueskatten.

Omstilling og effektivisering

Asker kommune har i flere år hatt stort fokus på omstilling og effektivisering for å sikre en bærekraftig økonomi, og alle tjenesteområder arbeider kontinuerlig med dette. Arbeidet med omstilling og effektivisering må forsterkes vesentlig i årene fremover som en følge av Stortingets vedtatte endringer i inntektssystemet for kommunene.

Asker kommune har mye erfaring med ulike driftsmodeller, inkludert konkurranseutsetting. Kommunedirektøren vil i løpet av 4. kvartal 2024 legge frem sak for berørte hovedutvalg, formannskapet og kommunestyret om ulike former for konkurranseutsetting, inkludert status, omfang og effekter.

Heltidsprosjektet må styrkes

Heltidskultur er viktig for at Asker kommune skal kunne rekruttere kompetanse, løse samfunnsoppdraget og være en attraktiv arbeidsgiver. Handlingsplan for heltidskultur legger grunnlaget for kommunens arbeid på dette området, og det er etablert et eget heltidsprosjekt for å sikre god gjennomføring.

Formannskapet behandlet i februar 2024 sak om styrking av heltidskulturarbeidet i Asker kommune (sak 31/24). Det ble vedtatt å utarbeide et revidert mandat for heltidskulturarbeidet, og at temaet heltidskultur skal settes på agendaen på alle møter i Partssammensatt utvalg (PSU). Det ble videre vedtatt å utarbeide et årshjul med hovedaktiviteter for heltidskulturprosjektet, og at det hvert år skal utarbeides en årsrapport som legges frem for PSU. Politisk forhandlingsutvalg skal ha en forberedende og koordinerende rolle i heltidsarbeidet.

Politisk ordliste

Klarspråk er lovpålagt og et viktig virkemiddel for å fremme demokrati og rettssikkerhet. Klarspråk er i tillegg viktig for å skape tillit, forståelse og god kommunikasjon.

Asker kommune har i flere år jobbet systematisk med klarspråk, og har blant annet en egen språkprofil, skriveprinsipper og verktøykasse som skal bidra til at kommunen kommuniserer på et klart og korrekt språk. Kommunen gjennomfører også jevnlig kurs og opplæring av ansatte i klarspråk.

Det kan likevel av og til være vanskelig å forstå tekster i ulike dokumenter. Kommunen har derfor utarbeidet ordlister og ordforklaringsfunksjoner som ligger tilgjengelig på Asker kommunes nettsider. De viktigste av disse er:

- Liste over mye brukte [ord og uttrykk i politikken](#).
- Oversikt over ord og uttrykk i [plan- og byggesaker](#).
- Ordforklaringsfunksjon innenfor området [vann og vannmiljø](#). Tilsvarende ordforklaringer vil bli benyttet på alle nettsider der det er aktuelt fremover.

Det finnes i tillegg flere ordlister på statlig nivå som forklarer ord og uttrykk innenfor ulike fagområder.

Vedtaksrapportering 2.tertial 2024

Nedenfor følger rapportering på oppfølging av vedtak fattet av politiske organer i 2.tertial 2024, som kommunedirektøren har ansvar for å følge opp.

Nytt av året, er nye definisjoner på status, samt at alle vedtak har fått en kort kommentar om årsak/status/beskrivelse for å imøtekomme ønsket fra de folkevalgte om en mer utfyllende rapportering. Dette var også en anbefaling fra Deloitte i forbindelse med forvaltningsrevisjonen av saksforberedelse og vedtaksoppfølging i Asker kommune i 2023.

Rapporteringen omfatter vedtak knyttet til saker som er sluttbehandlet i kommunestyret, formannskapet, utvalg for oppvekst, utvalg for velferd, utvalg for samfunnstjenester og utvalg for medborgerskap.

Det rapporteres kun på temaplaner til sluttbehandling i kommunestyret.

Saker til høring i ulike råd og utvalg rapporteres kun ved sluttbehandling i kommunestyret.

Vedtak knyttet til saker som er sluttbehandlet i plan- og bygningsutvalget og klageutvalget, og som er rettet mot utbyggere eller enkeltpersoner, følges opp av utvalgene selv- og eller tiltakshavere.

Følgende definisjoner er lagt til grunn:

Ikke påbegynt:

- Arbeidet med vedtaket er ikke påbegynt/forsinket

Under arbeid:

- Arbeidet med vedtaket er under arbeid, men ikke avsluttet

Avsluttet:

- Vedtaket er avsluttet og iverksatt

Vedlegg:

Vedtaksrapport 2.tertial 2024

Dato	Utvalg	Saksnr.	Sakstittel	Status (ikke påbegynt/under arbeid/avsluttet)	Kommentar - obligatorisk
30.04.24	FSK	60/24	Parkering Dikemark idrettsanlegg, finansiering	Avsluttet	Prosjektet er igangsatt og ferdigstilles i løpet av 2025
07.05.24	KOM	17/24	Lovpålagte medvirkningsråd - årsmeldinger for 2023	Avsluttet	Årsmeldingene ble tatt til orientering
07.05.24	KOM	18/24	Asker og Bærum Vannverk IKS - Endring av selskapsavtalen	Avsluttet	Endret avtale vedtatt
07.05.24	KOM	20/24	Tilstandsrapport for barneverntjenesten i Asker kommune 2023	Avsluttet	Rapporten ble vedtatt og er under implementering
07.05.24	KOM	21/24	Plan for forebygging av omsorgssvikt og adferdsproblemer	Avsluttet	Planen ble vedtatt og er under implementering
07.05.24	KOM	19/24	Detaljregulering for Linlandveien - sluttbehandling	Avsluttet	Reguleringsplanen iverksettes i tråd med vedtaket
21.05.24	FSK	66/24	Drammen havn AS - Innkalling til generalforsamling 13. juni 2024	Avsluttet	Generalforsamling er avholdt i henhold til innkalling
21.05.24	FSK	67/24	E134 Haukelivegen AS - Innkalling til generalforsamling 5. juni 2024	Avsluttet	Generalforsamling er avholdt i henhold til innkalling
21.05.24	FSK	68/24	Jobbhuset AS - Innkalling til generalforsamling 19. juni 2024	Avsluttet	Generalforsamling er avholdt i henhold til innkalling
21.05.24	FSK	69/24	RE Gründerhus AS - Innkalling til generalforsamling 2024	Avsluttet	Generalforsamling er avholdt i henhold til innkalling
21.05.24	FSK	70/24	Vardar AS - Innkalling til generalforsamling 12. juni 2024	Avsluttet	Generalforsamling er avholdt i henhold til innkalling
21.05.24	FSK	71/24	Matavfall - Mulig overtagelse av Romerike Biogassanlegg etter innspill fra VEAS	Avsluttet	Enighet med de andre eierkommunene er ikke oppnådd
28.05.24	VF	18/24	Høring - Inkorporering av CRPD i norsk lov	Avsluttet	Høringsuttalelse er avgitt
28.05.24	VF	19/24	Orientering om tilbud og deltagelse på fritidsaktiviteter for personer med nedsatt funksjonsevne	Avsluttet	Saken ble tatt til orientering
28.05.24	OV	27/24	Tilstandsrapport Barnehager 2023	Avsluttet	Rapporten ble tatt til orientering

28.05.24	OV	29/24	Referater fra møter i samarbeidsutvalget ved grunnskolene i Asker skoleåret 2023/2024	Avsluttet	Referatene ble tatt til orientering
30.05.24	MB	19/24	Status og videre arbeid med utlånsordninger i Asker kommune	Avsluttet	Status om utlånsordning ble tatt til orientering
30.05.24	MB	20/24	Demenskor i Asker - frivillighet og kommunalt samarbeid	Under arbeid	Demenskor videreført ut 2024. Videre prosess avklares i HP 2025-2028
30.05.24	MB	21/24	Prioriteringer og tiltak for museer, samlinger og lokalhistorie i Asker kommune	Avsluttet	Handlingsplanen er under implementering
30.05.24	ST	18/24	Forvaltningsplan for gås 2024 - 2033 - Asker kommune	Avsluttet	Planen er under implementering
30.05.24	ST	20/24	Mulighetsstudie Høyemyrdammen – valg av alternativ for utbedring (konsept)	Avsluttet	Prosjektet er igangsatt og under implementering
04.06.24	FSK	83/24	Asker kommunale pensjonskasse - orientering om årsberetning og årsregnskap for 2023	Avsluttet	Saken ble tatt til orientering
04.06.24	FSK	84/24	Høring: Strategiske føringer for Osloregionen IPR 2025-2028	Avsluttet	Høringsuttalelse er avgitt
04.06.24	FSK	85/24	Forslag om å søke medlemskap - Verdens helseorganisasjons globale nettverk for aldersvennlige byer og lokalsamfunn	Avsluttet	Saken ble tatt til orientering og er under oppfølging
04.06.24	FSK	86/24	Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden - oppfølging 2024	Avsluttet	Årlig rapportering. Saker om hummerfredningssoner og nyttehager fremlegges i 2025
04.06.24	FSK	87/24	NOU 2024:2 «I samspill med naturen — Naturrisiko for næringer, sektorer og samfunn i Norge» - Asker kommunes høringsuttalelse	Avsluttet	Høringsuttalelse er avgitt
04.06.24	FSK	88/24	Kommuneplan for Asker 2023-2035 - arealdelen. Endelig behandling av innsigelsene, korrigeringer av plandokumentene og spørsmålet om byggegrenser langs vassdrag i LNF-områder.	Avsluttet	Saken følges opp. Det legges frem forslag til nye bestemmelser

04.06.24	FSK	91/24	Asker og Bærum brann og redning IKS - ABBR - Innkalling til representantskapsmøte 3-2024	Avsluttet	Representantskapsmøtet er avholdt i henhold til innkalling. Videre dialog med ABBR om budsjett og bevilgning
04.06.24	FSK	82/24	Uttreden folkevalgte verv og nyvalg - Bjarte Gatland Reve (H)	Avsluttet	Saken er vedtatt
11.06.24	KOM	23/24	Sak fra kontrollutvalget - Plan for forvaltningsrevisjoner 2024 - 2028	Avsluttet	Saken ble vedtatt
11.06.24	KOM	24/24	Sak fra kontrollutvalget - Plan for eierskapskontroll 2024 - 2028	Avsluttet	Saken ble vedtatt
11.06.24	KOM	25/24	1. tertial rapport 2024 - økonomi	Avsluttet	Saken ble vedtatt
11.06.24	KOM	26/24	1. tertial 2024 Finans- og gjeldsforvaltning	Avsluttet	Saken ble vedtatt
11.06.24	KOM	27/24	Årsrapport 2023 Asker kommune	Avsluttet	Saken ble tatt til orientering
11.06.24	KOM	28/24	Årsregnskap og årsberetning 2023 for Asker kommune	Avsluttet	Saken ble tatt til orientering
11.06.24	KOM	29/24	Årsrapport 2023 finans- og gjeldsforvaltning	Avsluttet	Saken ble tatt til orientering
11.06.24	KOM	30/24	Klageutvalgets årsmelding for 2023	Avsluttet	Saken ble tatt til orientering
11.06.24	KOM	31/24	Strategiske mål og økonomiske rammer for handlingsprogrammet 2025-2028	Avsluttet	Saken ble vedtatt. Vedtak pkt. 2 om befolkningsvekst ble endret
11.06.24	KOM	32/24	355/39 m.fl. - Detaljregulering for Engene	Avsluttet	Planen iverksettes i tråd med vedtaket
11.06.24	KOM	33/24	301/1 Detaljregulering for Sætrebakken felt B1 - Sluttbehandling	Avsluttet	Planen iverksettes i tråd med vedtaket
11.06.24	KOM	34/24	Steinverdi AS - Invitasjon til å delta i selskap innen sirkulær økonomi og markedssystem for massehåndtering	Avsluttet	Saken ble vedtatt stilt i bero inntil videre
11.06.24	KOM	35/24	Lokal forskrift - Skolerute Asker kommune 2025/2026 og 2026/2027	Avsluttet	Saken ble vedtatt med to endringer: 1) 8.september (Stortingsvalg) beholdes som skoledag 2) Juleferie fra og med mandag 22. desember til og med fredag 2. januar

11.06.24	KOM	36/24	Vedtekter, tilbudsmodeller og betalingsordninger for SFO - sluttbehandling	Avsluttet	Saken ble vedtatt
11.06.24	KOM	37/24	Tilstandsrapport for grunnskole i Asker kommune 2023	Avsluttet	Saken ble tatt til orientering
11.06.24	KOM	38/24	Verbalvedtak 2024 sak om løpende barnehageopptak	Avsluttet	Saken ble vedtatt. Ordfører og kommunedirektør følger opp temaet overfor nasjonale myndigheter
11.06.24	KOM	39/24	Utredning om mulig etablering av «helsestasjon» for eldre	Avsluttet	Saken ble vedtatt
11.06.24	KOM	40/24	Forslag til mindre endring i lokal forskrift om fartsgrenser for fritidsfartøy i kommunens sjøområde - Holmenfjorden	Avsluttet	Saken ble vedtatt. Ny evaluering kommer i 2025. Skilting pågår
11.06.24	KOM	41/24	Valg av meddommere og skjønnsmedlemmer 2025 - 2028	Avsluttet	Saken ble vedtatt
11.06.24	KOM	42/24	Uttreden folkevalgte verv og nyvalg - Thomas Hatten (A)	Avsluttet	Saken ble vedtatt
18.6.24	FSK	93/24	Samarbeidsavtale om områderegulering mellom Asker kommune og Vestre viken	Avsluttet	Samarbeidsavtalen ble vedtatt. Områdeutvikling på Blakstad skal blant annet inkludere et psykisk helsetilbud
18.06.24	FSK	95/24	Høring - Regional planstrategi for Akershus 2024-2028	Avsluttet	Høringsuttalelse er avgitt
18.06.24	FSK	96/24	Høring - Nye statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet	Avsluttet	Høringsuttalelse er avgitt
18.06.24	FSK	97/24	Høring - Forslag til reviderte statlige planretningslinjer for klima og energi	Avsluttet	Høringsuttalelse er avgitt
18.06.24	FSK	99/24	Asker Produkt AS - Innkalling til generalforsamling 25. juni 2024	Avsluttet	Generalforsamling er avholdt i henhold til innkalling
18.06.24	FSK	101/24	Hurum Energi AS - Innkalling til generalforsamling 25. juni 2024	Avsluttet	Generalforsamling er avholdt i henhold til innkalling
18.06.24	FSK	102/24	Lindum Oredalen AS - Innkalling til generalforsamling 19. juni 2024	Avsluttet	Generalforsamling er avholdt i henhold til innkalling

18.06.24	FSK	104/24	Røyken Eiendom AS - REAS - Innkalling til generalforsamling 25. juni 2024	Avsluttet	Generalforsamling er avholdt i henhold til innkalling
18.06.24	FSK	105/24	Føyka/Elvely - Kirkeveien rettslige skritt	Under arbeid	Saken ble vedtatt og er under oppfølging
20.08.24	FSK	112/24	Salg av boligfelt H7, H8 og H10 på Høn	Avsluttet	Saken ble vedtatt og kontrakt er inngått
20.08.24	FSK	113/24	Søknader på forskuttering av spillemidler 2024	Avsluttet	Saken er vedtatt
20.08.24	FSK	114/24	IL ROS - Søknad om kommunal lånegaranti 2024, til rehabilitering av Spikkestad kunstgressbane	Avsluttet	Saken er vedtatt
20.08.24	FSK	115/24	Del av Teglverksveien gis nytt veinavn - veikode 31350	Avsluttet	Saken er vedtatt. Det nye veinavnet er Kartonggata
27.08.24	VF	25/24	Forslag til kandidater til pris "Beste aldersvennlige tiltak i Asker"	Avsluttet	Saken ble vedtatt
27.08.24	OV	35/24	Oppfølging av kommunestyrevedtak i sak 25/24, 11.06.24 - 1. tertial rapport 2024 – økonomi	Avsluttet	Saken ble vedtatt